

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hc 9585

9585

BIBLIOTHEEK GENT

0034717

Digitized by Google

ACTA ERVDITORVM

A N N O

M D C C X V

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Elect. Sax. Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,

JOH. FRID. GLEDITSCH & FIL.

THOMAM FRITSCHIUM

&

FRID. GROSCHUF.

TYPIS JOH. CASP. MULLERI.

A. M D C C X V.

N. I.
A C T A
ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCC XV.

HADRIANI RELANDI PALÆSTINA EX
monumentis veteribus illustrata.

Tomi II.

Trajecti Batav. ex libraria Guil. Broedelet, 1714, 4.

Alph. 6 pl. 7 $\frac{1}{2}$ Tab. 22. 14.

Palæstinæ accuratiora descriptionem, quam eruditi dudum desiderarunt, Clar. Relandus, cujus labores utilissimos alibi laudavimus, elucubravit, & publico eruditorum usui dedit. Dividitur opus in tres Libros, quorum primus de Palæstinæ nominibus, situ, terminis, partitione, aquis, montibus & campis agit: secundus intervalla præcipuorum locorum exponit: tertius ordine, ut vocant, alphabetico urbes & vicus recenset & prolixè describit. Ne existimes, antiquam aliquam & vulgatam mappam hic illic correctam ab eodem proferri: ipsa enim res docet, omnes tabulas veluti dubias atque ambiguas ab eo sepositas, ea vero omnia quæ ad situm & intervalla quicquam facere sunt visa, ex veterum Latinorum, Græcorum, Hebræorum item & Arabum scriptis esse collecta. Ex his pauca adducemus, quæ Clar. Autoris studium in hoc opere adhibitum evidenter monstrabunt. In Libri I capite primo annotavit, terram Canaan non comprehendere regionem a duodecim tribubus occupatam, quia Num. XXXIII, 51 de Israelitis castra metantibus dicitur: *mox ibitis trans Jordanem in terram Canaan.* Quod quoque colligitur ex Josue XII, 11, ubi de Rubenitis, Gaditis & Manassinis trans Jordanem habitantibus refertur, eos ex-

A

struxisse

p. 2.

4

struxisse altare עַל כַּנֹּעַן *ex adverso terra Canaan*, quod uti versu 10 scriptum, עַל יַרְדֵּן ad Jordanem fuit. Plura ibi testimonia ex Jud. XXII, 9 & 32 & Judæorum scriptis producta legas, quæ confirmant, Jordanem terminum orientalem terræ Canaan fuisse, secus ac Bochartus & Lightfootus vulgari loquendi consuetudine abrepti scripserunt. Prætermittis, quæ a Judæis ex more ipsius de terræ totius divisione & Israeliticæ sanctitate traduntur & hic collecta leguntur, ad caput V progredimur, in quo occasione vocis אֶרֶץ regioni Israelitarum assertæ, quæstionem de tenebris Christo patiente super πᾶσαν (& ὅλην) τὴν γῆν exortis movet, phrasinque eam Matth. XXVII, 45, Marc. XV, 33, Luc. XXIII, 34 occurrentem de universa terra interpretatur, quia eodem sensu Luc. XXI, 35 $\text{πρόσωπον πάσης τῆς γῆς}$, Apoc. XIII, 3 ὅλη ἡ γῆ , Rom. IX, 17 & X, 18 adhibita. Situm porro Palæstinæ indagaturus, eum a Judæis in medio orbis positum prædicari observat; sed collatis pluribus locis, quæ veteres in eodem situ fuisse dixerunt, negat vel Judææ, vel Athenis, vel ulli alii urbi illud elogiium competere. Frequenter quoque mendosa Auctorum loca emendat, uti in Cyrillo p. 58, & Josepho p. 59 & p. 61, quæ conjecturæ, uti videtur, non sunt rejiciendæ. Dum Palæstinæ terminos inquirat, Ægyptumque Palæstinæ conterminam esse negat, sententiam celeberrimi Bocharti sub examen vocat, qui vocem מצרים , quæ Ægypto nomen dedit, non hominis, sed regionis nomen fuisse contendit in Geograph. Sac. L, IV, 24. Ejus rationem, quod forma dualis id non patiatur, convellit Noster, adducens dualia plura, v. gr. Ephraim, Schaccharaim 1 Chron. VIII, 8, & pluralia Muphim, Schuphim 1 Chron. VI, 15, aliaque Nehem. VII, 52, Gen. XLVI, 21, 1 Chron. XXIV, 8 occurrentia, quæ omnia non regionum, sed personarum nomina esse contextus convincit. Quæ observatio utique necessaria est: si enim a Bocharti sententia stare, & nulla pluralia vel dualia pro personarum nominibus habere volueris, frequenter regiones in filiorum locum non sine errore substitues. Dum Cap. XVII Nabothæ describit, ex Josepho Suidæ locum, quem corruptum esse interpretes monent, illustrat. Scripsit Suidas ἀγείρας ὁ χωλὸς , ubi quidam πρωχὸς , alius ὄχλογωγὸς substituit;

p. 8.

21, sq.

29, sq.

52.

90.

tuit; sed Noster ex Josepho Lib. VI de B. J. cap. 12 probat, Nabathæi cujusdam filio nomen ἀγείρας fuisse; ὡς πρὸς σημαίνες χαλδæ: cujusmodi loca a Nostro restituta plura observavimus. In capite XXVIII inquit, quæ urbes in partitione terræ singulis tribubus datæ sint. Primo loco posuit urbes Judæ in tractu Australi sitas & Jos. XV, 21--32 descriptas. Refert Autor libri Jos. v. 32, urbes omnes ibidem nominatas esse numero 29, quarum tamen nomina, si in codice numeres, vel 36 vel 38 esse cognoveris. Ut hoc dubium tollatur, LXX confert, qui ommissis quibusdam Hebræi codicis nominibus 30 exhibent, & sic proxime ad 29 accedunt. Cum hoc non satisfaceret, removendas esse putabat urbes, quas Simeonitz acceperere, quibus demptis numerus 29 minor exurgit: quare tandem ex Scripturæ locis probat, quædam adesse urbium Simeoniticarum nomina pluribus aliis communia. Non improbamus hanc methodum, fortasse tamen res intricata expediretur, si aliquot nomina conjungamus, maxime quæ a LXX sunt omissa. Nam nostris æque ac antiquis temporibus contigit, ut unius urbis diversæ partes diversis nominibus appellentur. Sic quoque LXX cum codice Hebræo conveniunt, si supponamus, eos addidisse quandoque nomina, quæ partes urbium denotarent. Inter reliquas urbes Judæis accersitas Jos. XV v. 60 in LXX codice urbes undecim adducuntur, quarum nomina in Hebræo codice non leguntur, quæ Hieronymus a nostro Cl. Autore L. III p. 643 adductus Judæorum malitia erasa esse putavit. Sed recte negavit hoc Cl. Vir, rationibus non spernendis suffultus. Superest tamen questio, qua occasione illæ urbes, quas inter & Ephrata, quæ est Bethlehem, refertur, codici Græco accesserint. Non videtur probabile, LXX illas addidisse; non enim apparet, quo fine hoc fecissent. Ni fallor majori ratione quis assereret, illa urbium nomina a Sacerdotibus vel Scribis addita esse circa nostri Sosipitatoris tempora, cum Herodes principes Sacerdotum interrogaret, ubi Christus nasciturus sit? Cui responderunt, in Bethlehem Judææ, provocantes ad Mich. V, 2. Non dubito, eo tempore Judæos inquisivisse omnia, quæ de illa urbe sacris literis erant tradita. Et cum Bethlehemum in urbium Judææ apud

p. 150.

- Josua mentione non invenirent, addiderunt eam cum alijs ejusdem tractus locis, ut Salvatoris urbs natalis celebrior redderetur. Reliqua singularum trium loca prolixè in hoc capite traduntur, & cum LXX senibus, aliisque Scripturæ locis conferuntur, ut numerus a Josua dictus sibi constet. Mittimus Kedaremos, Madianitas, Ammonitas, Ituræos aliosque plures Orientis populos Israelitis vicinos, quos Noster ex antiquorum scriptis fufè & doctè delineavit. Cap. LII de monte olivifero agens ex Quaresmio annotat, eundem trium luminum montem esse nuncupatum, & in veteri editione Act. cap. I pro eo, quod nunc legitur *a monte, qui vocatur Oliveti*, lectum fuisse, *a monte trium luminum*. Quia illuminabatur a parte Occidentis igne jugi, qui erat in altari, & a parte Orientis primos radios Solis excipiebat, antequam hi urbem collustrarent, & denique copiam olearum producebat, unde fomentum est lumini. Sed Noster mavult legere montem trium culminum, quia totidem habuit, unum in medio, e quo ascendit Sospitator, alterum ad Austrum, quod mons offensionis dicitur ab imaginibus numinum a Salomons illic collocatis, tertium ad Septentrionem, quod omnium est altissimum. In Libro secundo, qui locorum distantias metitur, conqueritur de erroribus in Palæstinæ mappis, nec illa Adrichomii excepta, hic illic obviis, asseritque laborem incredibilem imo & invidiosum in se suscipere, qui errores omnes indicare & menda tollere in animum induceret. Ne vero quicquam eorum omitteret, quæ lucem affundunt, milliaria Romana, stadia &c. explicat, ad eaque reliquas mensuras refert. Nec signa intervallo- rum sive lapides intactos relinquit, qui in viis publicis Palæstinæ collocati fuerunt. In primis ex tribus vetustissimis itinerariis Romanis, Hierosolymitano Anno æræ Christianæ 333 conscripto, Antonini, & tabula Peutingeriana, ea collegit, quæ ad descriptionem nostræ terræ faciunt. Adjecta est etiam tabula nova, quæ intervalla multorum locorum indicat, quotquot ex antiquorum scriptorum monumentis tam sacris quam profanis habentur. In explicatione hujus tabulæ cap. VI observat duplicem fuisse Emmauntem, aliam a Luca commemoratam & 60 stadiis ab Hierosolymis distantem, aliam in campestribus sitam & de-

p. 337.

396.

414.

427.

& deinde Nicopolin dictam. Prolixiores esse nolumus in recessione, ex his enim facile iudicium fertur, quo studio & labore Cl. Vir Geographiam Sacram excoluerit. Et quamvis multa supersint dubia & ambigua, quæ posteris dilucidanda relinquuntur, gratias tamen debemus Cl. Viro, quod multa, imo plurima certa vel probabilia reddiderit, antea dubia vel falsa.

REMARKS UPON A LATE DISCOURSE
of Free-Thinking.

i. e.

ANIMADVERSIONES IN NUPERUM DISCURSUM
de Cogitandi libertate, in Epistola ad F. H. D. D. Auctore
PHILELEUTHERO LIPSIENSI.

Part II.

Londini, apud Joh. Morphew & E. Curl, 1713, 8.
Plag. dimidiat. 11.

Pergit Celeberrimus Bentlejus, sub Phileleutheri Lipsiensis nomine, hac secunda Animadversionum suarum parte (primam A. 1714 p. 312 seqq. enarravimus) Discursum, Tolando hactenus vulgo tributum, sed rectius, ut nonnulli putant, Collierio vindicandum, pro more suo, hoc est, false & erudite excutere. Ceterum in vertenda Scriptura sacra pia fraude uti, Anonymus probaverat exinde, quod *ἐκκλησία* aliquando reddatur *Church*, aliquando *Assembly*, & *ἐπίσκοποι* aliquando *Bishops*, aliquando *Overseers*. Sed Cl. Bentlejus in genere illi non solum in memoriam revocat, quæ in fine Præfationis Bibliorum Anglicanorum eam in rem dicuntur, sed etiam, quod in omnibus linguis vox moralis vel politicæ significationis, diversas ideas arbitrarie conjunctas in se continens, raro in alia lingua vocem sibi penitus respondentem habeat. Imo quod in una eademque lingua plurimæ voces morales successu temporis, & usus communis instantia, modo strictiori modo latiori significato veniant. In specie vero ostendit, Act. XIX, 32 vocem *ἐκκλησία* bene redditam esse *Assembly*, cum ibi intelligatur multitudo gentilium in teatro urbis congregatorum: bene itidem redditam esse vocem

P. 2

3

4

7.

Α 3

ἐπίσκοποι

- ἐπίσκοποι Overseers, Inspectores, cum Bishop, vel ut Lutherus habet, Bischoff* illiterato Anglo vel Germano non aliam ideam quam moderni Episcopi, atque adeo erroneam & falsam suppetit. *Ἐπισκόπος* Scripturæ eosdem esse, qui sint *πρεσβύτεροι*, prius nomen esse ætatis & ordinis, posterius officii. Neque hoc causæ modernorum Episcoporum detrimento esse, quippe qui cum omni antiquitate Christiana nunquam putaverint, se & ordinem ipsorum succedere *ἐπισκόποις* Scripturæ, sed *ἀποστόλοις*.
6. Summam rei hanc esse. Nomen *ἐπίσκοπος*, cujus generalis idea sit *inspector*, longe ante Christianorum tempora in usu fuisse, universalem relationem ad res Oeconomicas, Civiles, Militares, Navales, Forenses & Religiosas habens. Illud postea assumptum esse ad significandos Rectores Ecclesiarum, ut *διάκονος*, nomen pariter vulgaris & diffusæ alias usurpationis, ad notandos earundem Ministros. Presbyteros itaque, viventibus Apostolis, fuisse *ἐπισκόπους, inspectores*. Apostolos vero martyria sua prævidentes successores suos in variis locis constituisse, ut Paulum Ephesi Timotheum, & in Creta Titum; hos vero pro modestia sua non *ἀποστόλους* se appellari voluisse. Hinc nomen *ἐπισκόπων* illis ceu proprium tributum & ab hoc tempore nomen illud, quod antea Presbyterorum fuerit, ad superiorem ordinem restrictum esse. Porro piæ fraudis Anonymus Clerum accusaverat, quod Act. VII, 59 Stephanum *ἐπικαλέμενον* vertant *calling upon God, invocantem Deum*. Sed primo reponit Noster, quod *God, Deus* in versione Anglica literis Italicis impressum sit, deinde; quod *Θεὸν* textus authenticus manifeste subintelligat, cumque verba ibi juxta nostra exemplaria hæc sint, **ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΛΕΓΟΝΤΑ**, videatur, quod vel *ΘΝ Deum* præcedenti syllaba ON, vel *ΚΝ Dominum* per sequentem ΚΑΙ absorptum sit, quodque Interpretes Anglicani ejusdem fuerint sententiæ, perpendentes, quod *ἐπικαλέσθαι τὸν Θεὸν & τὸν κύριον* frequenter apud LXX inveniatur. Verba Hieronymi, quem exempli loco produxerat Anonymus, quod Patres corruperint & truncaverint Autores, minus illum intellexisse, ostendit doctissimus Bentlejus. Observat nimirum, Hieronymum, a Vigilantio tanquam fautorem Origenis hæresiūm accusatum, se ita defendisse, quod

quod studiorum suorum natura ad legendos varios libros, ut O-
 rigenis, Apollinarij, Eusebii, ipsum ducat, quodque aliquos li-
 brorum istorum Latine verterit in gratiam eorum, qui Græca
 non intelligerent, non vero ad hæreses illorum propagandas; si-
 quidem mala, quæ imperitum lectorem offendere possint, vel
 omiserit, vel amputaverit, vel refutaverit. Et sic etiam Anony-
 mum pervertisse verba Hieronymi, non minus solide Noster de-
 clarat. Animadvertit etiam, illum in Sectione Tertia a p. 99
 usque ad p. 110 *cogitandi libertatem* pro communi rationis &
 judicii usu perperam accepisse, postea vero rursus pro Sce-
 pticismo, incredulitate & Atheismo usurpasse. Sacerdotes a-
 lere, onus esse innuerat Anonymus ante tempora Christiano-
 rum incognitum; sed in Græcia, Italia, Ægypto, & ceteris regioni-
 bus omnibus, in quibus humanitas & litteræ locum habuerint, an-
 te nativitatem Salvatoris sacerdotes & numero plures, & digni-
 tate majores, & redituum copia feliciores fuisse, imo ipsum Jose-
 phum, Plutarchum, Catonem, Ciceronem &c. quos ille libere
cogitantibus adscripsit, extitisse sacerdotes, docet Cl. Bentlejus.
 Infinitas opinionum, religionum, & cultuum varietates nullas
 turbas excitasse, scripserat Anonymus. Contrarium vero pro-
 bat Noster ex eo, quod Socrates propter opiniones suas mortem
 pertulerit, Aristoteles fuerit accusatus & profugus, Stilpo exter-
 minatus, Diagoras proscriptus: quod Epicurzi e variis civitati-
 bus fuerint ejecti, omnes Philosophi ab Antiocho e regno ipsius,
 & a Domitiano Roma & universa Italia expulsi: quod denique
 Galli, vagabundi Cybeles sacerdotes, in urbe & agro motus pro-
 duxerint, Romani sæpius peregrinam religionem interdixerint,
 Bacchanalia totam Remp. Romanam periculo objecerint, & in
 Ægypto immanis commissa sit crudelitas inter duas civitates,
 quarum una coluerit crocodilos, quos altera occisos comederit.
 Historiam Zosimi, cujus verba ad conversionem Constantini
 spectantia pro scopo suo Anonymus adduxerat, tantum prodere
 odii contra Christianos, quantum superstitionis paganæ, judi-
 cat Noster, & Anonymum præterea pessime quædam in illa
 vertisse; imo & eundem verba Juliani, quibus satyricè illum
 perstrinxisse dixerat Christianam religionem propter Baptismum,

p. II, 12

13.

14.

15.

19.

20.

21.

22.

23 sq.

magis

- magis ex ore Celsi Epicuræi profecta esse, quam Juliani, huncque vel maxime superstitioni fuisse deditum, & inde Apostatam factum declarat. Inter illos, quos Anonymus *Libere Cogitantiam* civitate donavit, vix duos esse, qui ad illam pertineant, Cl. Bentlejus pronuntiat; illudque primo quidem de Socrate, Platone, Aristotele, Plutarcho, Varrone, Catone Censore, & Cicerone, vindicatis maxime illorum locis a pravis explanationibus & detorsionibus Anonymi, demonstrat, Epicurum libenter illi & Sectæ ipsius relinquens. Quæ tamen singula hic enarrare nimis prolixum foret, præcipuas autem observationes inde ut feligamus, merito quodam suo ipsæ postulant. Observat ergo eruditissimus Autor noster, Socratem, quem Anonymus Deos patrios rejecisse dixerat, Poeticæ religioni quidem difficulter assensum præbuisse, vel certe obiter illam negasse, civilem autem semper & sermonibus & exemplo suo esse tuitum. Præceptum ipsius circa cultum eo tendisse, ut regeret discipulos suos *νόμον πόλεως more gentis*. Illum domi forisq; in publicis aris sacrificasse, & in omnibus rebus, quæ alicujus momenti fuerint, amicos suos misisse Delphos ad consulendum Oraculum. Eundem *ἑρῶναια καὶ ἀστέρας*, juxta Xenophontem, non Christiano sensu inquirere vetasse, sed corpora potius cælestia, & ab illis ad bene vivendum Philosophos suos avocasse. Amelium Platonicum Gentilem, apud Eusebium Præp. p. 540, Theodoritum Græc. Affect. p. 33, Cyrillum c. Julian. p. 293, Johannem Evangelistam non per contemptum, sed respectu Palæstinæ, & quod extra Græciam vixerit, *Βαβυλων* appellasse, ejusque Evangelii exordium veneratum & admiratum esse. Imo & eundem forsitan esse, cujus effatum de initio Evangelii Johannis referat Augustinus de Civ. D. X, 29. Epistolam Platonis ad Dionysium, quæ est decima tertia in ordine, quamque Anonymus ex Cudworthi System. Intell. p. 403 a Christianis ipsi suppositam scripserat, tam genuinam esse quam reliquas. Laertium Epicuræum, & Suidam in *ἐπιγράμματα* tredecim Epistolarum Platonis mentionem facere, & has inter quatuor ad Dionysium. His si dematur illa, tantum remanere tres. Omnes tredecim, quas hodie hebeamus, & nominibus & numero Catalogo Laertii responde-

spondere, nisi quod exigua variatio fit in Epistola decima ad *Aristodorum*, quem *Laertius Aristodemum* appellet. Laertium uti potuisse exemplaribus ducentorum annorum, adeoque, si decima tertia epistola in illis reperta fuerit, non potuisse non illam ante nativitatem Christi scriptam esse. At, quod magis adhuc notandum, *Laertium* recensionem Operum *Platonis* suppeditare ex *Thrasyllo*, qui tempore *Augusti* floruerit, uno aliam adhuc citare *Aristophanis Grammatici*, qui ducentis ante æram Christianam annis scripserit. Ipsam præterea Epistolam omnia *σισόθητος* habere indicia. Non locum aliquem communem illam pertractare, ut alias quam plurimas a *Sophistis* suppositas, sed magna rerum & personarum varietate tam *Autori* quam *tempori* conveniente plenam esse. A nemine ergo, multo minus a *Christiano* quodam confictam esse. *Platonem* in illa scribere, se statuat *Apollinis* fabricandam curasse a *Leochare* statuaria juvene sed *eximio*, qui postea ut *celebris* statuarius *Plinio* & *Pausanio* memoratus sit. In loco *Platonis* apud *Eusebium Præp.* p. 530 & *Theodoritum Affect.* p. 27, qui fundamentum suspitionis *Cudwortho* dederit, symbolum illud Epistolæ seriæ, *Θεός*, & minus seriæ, *Θεὸς*, non Epistolæ aliquam partem constituisse, neque primam periodum inchoasse (hoc enim in omnibus tredecim hodie non comparere) sed in summitate ejus forsitan fuisse scriptum his verbis, *Σὺν Θεῷ*, si Epistola seriæ fuerit, vel *Σὺν Θεοῖς*, si minus seriæ; quemadmodum & *Philosophi* & *Poetæ* eadem verba, promiscuo tamen usu, in initio scriptorum suorum, quæ fuerint alicujus momenti, posuerint. De *Aristotele* non *Laertium* referre, quod *Athenis* ab *Eurymedonte* impietatis accusatus, ac si *Philosophicas* notiones introduxerit cum religione *Atheniensium* pugnantes, *Chalcidem* concesserit; sed apud *Origenem* vestigia quædam ejus rei occurrere. *Laertium* vero & *Athenarum* accusatum illum memorare tanquam impium, & in *Hermis* memoriam componentem *Pæana*, & quotidie canentem. Neque dubium esse, quin propter hanc solam causam *Aristoteles* delatus fuerit; siquidem, si doctrinas ejus *Eurymedon* criminatus esset, non opus fuerit inveterata illa consuetudine, quæ tum per viginti annos invaluerit, morte *Hermis* in quadra-

P. 40.

41.

42.

44.

B

gofimum,

- gesimum, & hac accusatione in sexagesimum-primum vitæ Aristotelis annum incidente. De Epicuro Laertii testimonium exiguæ autoritatis esse, eique facile contraria aliorum testimonia opponi posse. Platonicos, Peripateticos, Stoicos longe diutius floruisse quam Epicurzos. Testimonium illud de amicitia Epicuro culta non Ciceronis esse, ut vult Anonymus, sed Torquati Epicurzi a Cicerone saltem de Fin. I, 20 relatum, & postea refutatun. Reliquas sectas omnes statuisse, quod Epicurus, amicitiam colere suæ voluptatis causa professus, verus & fidelis amicus esse nequeat. Ita docuisse Ciceronem libro II de Fin. Offic. I, 2, III, 33, de Amic. c. 13, Academ. II, 46, de Nat. Deor.
47. I, 44. Verum esse, quod ille agnoscat, multos sectæ illius amicos ipsius esse, & homines virtuti & gloriæ deditos; illum tamen hoc naturæ non disciplinæ illorum tribuisse. Inter Græcos Plutarchum, notiones Epicurzas non solum amicitiam tollere, sed amorem quoque naturalem, docuisse contra Colot. p. 2037, 2041, 2058, & characterem illorum his verbis complexum esse, Ἀφιλία, ἀπραξία, ἀθεότης, ἠδὺ πάθει, ἀλυγούσια, ibid. p. 2018. Impudenti & profano ore dici, religionem Christianam speciatim amicitiam non eo gradu, quo Epicurus, requirere. In V. T. illam & præceptis & exemplis celebratam, in N. T. ad tantum fastigium evectam esse, ut nomen amiserit, & pro Φιλία audierit Φιλadelphία & ἀγάπη. Gentilium notione amicitiam, juxta Ciceronem de Amic. c. V, fuisse *inter duas & inter paucos*, & propterea Aristotelis effatum applausum meruisse, ὧ φίλοι, ἔ φίλος, *qui amicos habet, amicum non habet*, sed Christianorum amicitiam vel charitatem uno eodemque amoris gradu ad totam fidei œconomiam, bona voluntate vero & beneficentia ad totum genus humanum extendi. Plutarchi in libro de superstitione scriptum esse, ut ostendat deplorandam superstitionis, si ad summum gradum pervenerit, miseriam. Eundem in aliis locis, ut contra Colotem, in Atheismum tam severe animadvertere quam in superstitionem, imo moderatam superstitionem Atheismo longe præferre. Male Anonymum asserere, *superstitionem* idem Græcis & Romanis fuisse, quod *timorem Deorum*: & verba illa Plutarchi, quibus molesti maxime & anxii superstitionis actus describuntur, Ὁ βλάψερ, ἐξευρόντες ἔλληες κακὰ, τῇ δεσποδαιμο-
- 48.
- 52.
- 53.

καὶ, πηλώσεις, καταβολοφορώσεις, βαπτισμὸς, (sic enim pro *κατα-
 βαπτισμὸς* legendum esse, erudite conjicit *κρημνώτατος* Bentle- p. 56.
 jus) *θήσεις ἐπὶ πρόσωπον, ἀρχαῖς προσκαλίσεις, ἀδουκῶτες προσ-
 κνήσεις,* in libro alterius cujusdam Anonymi *Charakteristicks* di-
 cto pessime, si cum Græcis conferantur, at pro scopo ipsius be-
 ne versa Anglice produxisse, iisdemque *humiliationem & con-* 57.
tritionem, verba in Liturgia Anglicana solennia, traduxisse.
 Varronem quidem libere perstrinxisse Theologiam Mythicam, 58, 59.
 ad civilem autem sive Romanam diligenter hortatum esse: & hoc 61.
 quidem ex ratione Politica, & ne offensam daret populo, non
 vero quod ipse superstitiosus fuerit; siquidem, teste Augustino
 de C. D. IV, 31 dixerit, castius Deos sine simulacro observari, &
 Hipporum, quorum mentio apud Plinium Hist. VII, 2, religio- 62.
 sam imposturam, Servio autore ad Æn. XI, 786, detexerit. Ver-
 ba Ciceronis de Catone Div. II, 24: *Vetus autem illud Cato-* 64.
*nis admodum scitum est, qui mirari se ajebat, quod non videret,
 haruspicem cum vidisset;* & quæ parallela illis Noster observat
 ex Lib. I de Nat. Deor. c. 26, scopo Anonymi minime inservire.
 Nempe, præter Collegium Augurum Romæ a Numa institutum, 65.
 extra Romam quoque Haruspices Etruscos exortos esse, qui Ro-
 manis sæpè auguribus contraria responsa dederint; ut pateat ex
 historia quadam apud Ciceronem de Nat. Deor. II, 4, quæ A. U.
 C. 591, quo Terentii *Heautontimorumenos* acta, & ipse Cato in 66.
 vita fuerit, acciderit. Catonem ergo, qui ipse augur Romanus,
 & peregrinorum rituum inimicus, non potuisse non Etruscos
 vates pro impostoribus habere, atque inde verba ejus apud Cice-
 ronem fluxisse. Illum præterea vel maxime superstitiosum fuisse, 67.
 librum ipsius de Re Rustica c. 83, 132, 134, 139, 141, 166, & Plini-
 um N. H. XVII, fin. satis probare. In Quæstionibus Ciceronis 72.
 Tusculanis A. non denotare Atticum, sed Adolescentem, eas- 73.
 demque Tusculanas fuisse Scholas, sive Sermones sine Antago- 78, 79
 nista. Opiniones Ciceronis in persona Academici sisti mini-
 me posse. Academiam enim Platonicam, non minus ac Peripa-
 teticos & Stoicos, doctrinas suas pro fixis & certis tradidisse. Cice-
 ronem autem, prouti erat ambitiosus, amplexum esse placita
 Carneadis, qui innovationem fecerit in Academia, certa quædam
 perspicere posse, negaverit, probabilia concesserit; non quod mi-

norem fidem habuerit probabilibus suis, quam reliqui certis, sed quod sic pro omnibus Sectis, & contra omnes dicendi occasionem nactus esset. Ciceronem ergo pariter non longius quam ad probabilia defendenda progressum esse. Ex his principiis non omnia Ciceronis scripta recte interpretari posse, & patere, quod objectiones Academicorum, quæ in Philoſophicis ipsius Dialogis contra alias Sectas identidem asserantur, veras opiniones ejus non complectantur. Sic in libr. de Natura Deorum, cum Balbus Stoicus pro existentia Deorum & providentia præclare dixisset, Cottam Academicum contrariam defendisse sententiam, finita tamen disputatione factum esse Balbo, se ea, quæ disputaverit, disserere maluisse, quam dijudicare, & Ciceronem ipsum disputationis auditorem, quamvis eidem, cui Cotta, Sectæ addictum, declarasse, sibi Balbi Stoici sermonem pro divina providentia ad veritatis similitudinem videri propensiorum; eademque illum repetere de Divin. l. 5. Sique Cicero innuat, Stoicorum doctrinam de Providentia probabiliorem sibi videri, hoc idem esse, ac si Stoicus dicat, certam illam esse, & demonstrari posse. Academicæ factem novæ legem ita loqui ipsam postulasse. Propriam ergo Ciceronis sententiam non debere quæri in Disputationibus contra alios, quibus licuerit ipsi dicere quædam opponendi causa, sed in libris, quibus ipse dogmata proponat, & quibus, si modo dicta de *probabili* concedamus, omnem spiritum & medullam Platoniorum, Peripateticorum, & Stoicorum Systematum inveniamus; in libris videlicet de Officiis, Quæstionibus Tusculanis, de Amicitia, de Senectute, de Legibus. In his, ut & fragmentis aliorum hodie deperditorum illum essentiam & providentiam Dei, immortalitatem animæ, & omnia, quæ ad Christianorum dogmata accedant, asserere, illasque tres sectas pro solis Philoſophiæ ornamentis habere, reliquas contemnere, & Epicuræos penitus damnare. Et hanc laudem ipsi tribuendam esse, quod, cum libertatem a secta sua habuerit optima & probabilia e variis systematibus eligendi, in singulis id elegerit, quod doctum virum ac probum decet. Sed hic rursus Vir eruditissimus filum abrumpit. Spes tamen est, fore, ut & tertiam Partem addat. Quod optabunt omnes, qui mirificam ejus in vindicandis autoribus, quibus Anonymus abusus est, dexteritatem exploratam habent.

**HENRICI DODWELLI DE PARMA EQU-
estri Woodwardiana Dissertatio. Accedit THOMÆ NELI
Dialogus de Academia Oxoniensis ædificiis. Recensuit
ædidiſſque THO. HEARNE, A. M. Oxoniensis.**

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1713, 8.

Constat plag. 11 $\frac{3}{4}$.

CUM A. 1709 editionem Livii a Cl. Hearnio adornatam re-
censeremus, non solum mentionem p. 246 fecimus clypei
vetusti, in Woodwardiano museo asservati, sed ejus etiam effi-
giem ære expressam exhibuimus. Accidit ex illo tempore, ut
Vir doctissimus & magnum in hisce nostris Actis nomen, Hen-
ricus Dodwellus, in explicandis hujus clypei figuris ingenii vim
sui exercebat, singularemque componeret dissertationem: quæ
tamen nondum plane ad umbilicum perducta, anno ætatis se-
ptuagesimo, ære Christianæ 1711 d. 7 Junii rebus humanis ereptus
est. Orbi hujus parente suo libelli curam suscepit Hearnius, a-
lias quoque de Dodwello bene merendi studiosus, quippe cujus
& Vitam descripsit, in quinto volumine Jo. Lelandi Itinerarii
nuper editam, & operum ab eo compositorum (sunt ea nu-
mero LVII) catalogum præsentis Dissertationi præfixit, additis
nonnullis præclaris summorum virorum de eodem Dodwello
testimoniis. Nos repetemus solius Hearnii de eo elogium, quod
in hisce prolegomenis p. 18 legimus. *Fuit, inquit, ex illis viris
probis, qui fidem, Regi per juramentum datam, violare nefas esse
ducerent, plurimis eo nomine contumeliis divexatus, injuriisque
multiplicibus affectus, pulsusque (prob dolor!) munere Professio-
rio, quo in Academia Oxoniensi fruebatur, Camdeniano, & vitam
eremiticam agere coactus: ubi ad alia studia, utilia sane, sed ec-
clesia non æque profutura, animum applicuit.*

Quod ad Dodwellianam Dissertationem attinet, §. 1 ratio-
nes exponit, cur clypeus hic pro pervetusto sit monumento ha-
bendus: ac speciatim, eum prima Julii Cæsaris dictatura esse
antiquiorem non posse, ex eo §. 2 concludit, quod eadem arma
gerentes Romani & Galli conspiciantur: nec eundem Trajano
Imp. recentiorem esse, ex vexillorum equestrium hic apparen-
tium

tium figura §. 3 colligit. Porro §. 4 animalium motus, ad vivum hic representati, ipsi sunt argumento, post Augustum Imp. hunc clypeum esse fabricatum. Qua occasione, quæ de Dædali statuis semet ipsas moventibus Poetæ narrant, in fabularum censum refert, ratus, inde ortam istam historiolum, quod Dædalus, eximius statuarius, oculos statuarum aperuisse creditus sit, ac manus pedesque, corpori prius jungi solitos, primus a corpore ita sejunxisse, uti sejungi necesse est, dum motus sibi proprios exsequuntur. Denique §. 5 contendit, verosimile esse, clypeum hunc attingere Neronis Imp. ætatem. Interserta hinc ex Plinio Disputatione §. 6, quibus veteres usi sint artibus ad ferrum indurandum, lentum reddendum, & a rubigine defendendum; §. 7 ex rotunditate & brevitate ostensum est, hunc non esse clypeum peditis. sed parmam equestrem. Inde ostensurus, quibus gradibus ad hanc formam pervenerint parmæ equestres; §. 8 docet, apud Romanos ad Polybii usque tempora non fuisse in usu clypeos metallicos, sed primum e corio, deinde ex ligno factos. Facto §. 9 excursu, quo, Cangium secutus, *bucculam* ostendit dictum esse & clypeum integrum & umbonem clypei, quod *bucca* inflatæ tumorem representaret umbo; §. 10 edisserit, coriaceis parmis successisse ligneas, quarum anteriorem partem constituerint crates vimineæ: postea umbones ex ferro factos esse, nondum integros clypeos. §. 11 de variis modis ornandi clypeos disserit, ac §. 12 docet, vetustiores Romanos usos esse *paleis* ex corio: *caspidum* metallicarum usum sub Hadriano Imp. demum receptum esse: cassides equitum fuisse proprias, galeas peditum. Artifices in ornandis armis occupati vocabantur *barbaricarii*, cujus nominis causam investigat, & ejus originem ad tempora Constantii Imp. refert §. 13. Hinc §. 14 & sequentibus ad finem usque præsentem parmam docto perlustrat oculo, singula eius explicans, simulque illustrans historiam Camilli, Gallorum Senonum victoris, in hacce parma elegantissime descriptam. Hac occasione variis armorum ac vestitus Romani antiquitatibus lucem affundit, agens per erudite §. 17, 18, 19 de crista equina, ducum bellicorum insigni: §. 20 & 21 de varietate gladiatorum: §. 22 de hastis: §. 23 & 24 de loriciis: §. 32, 33; 35 & 36

35 & 36 de sago & sagulo, §. 37--40 de caligis. Subnexa est huic Differtationi Dialogus Tho. Neli seculo XVI scriptus, quo Elisabetha Regina & Dudlejus, Academix Oxoniensis Cancellarius, inducuntur Latinis versibus colloquentes de collegiis & scholis publicis hujus Academix. De hoc Dialogo, ex Bodlejana bibliotheca nunc primum vulgato, adjectis figuris illorum collegiorum ac scholarum xri incisus, nihil addere opus est, nisi quod in Præfatione Hearnius testatur, ædificia illa hodie longe elegantiora esse pariter & magnificentiora.

OCTAVII FERRARII DE PANTOMIMIS ET MIMIS
Dissertatio, nunc primum edita, cum IO. FABRICII ad non neminis dubia de orthographia Latina responsionibus.

Wolfenbuttelii, sumtibus Godofr. Freytagii, 1714, 8.

Pl. 4.

Octavii Ferrarii varia opera, una cum Vita ipsius, paucis abhinc annis a Summe Reverendo Io. Fabricio Tomis duobus edita esse, non sine laude utriusque nominis ad posteritatis memoriam retulimus A. 1711 M. Aprili p. 153. Eidem lucem jam publicam debet Ferrarianum *de Mimis & Pantomimis* Schediasma, cum ipso communicatum a V. C. Jacobo Facciolato, Seminarii Patavini Præfecto, cujus Orationem perelegantem superiori mense Decembri p. 563 commemoratam, Cl. Walchius nuper apud nos recudi curavit. Paucis, quid illud complectatur, lectores nostros docebimus. §. 2 describit artem Pantomimorum, quæ a tragædo vel comædo cauebantur, solis gestibus exprimentium. §. 3--8 per exempla hunc morem describit. §. 9--11, quantum favoris popularis, quantumque divitiarum lucrati sint hi histriones, exemplis probat. §. 12 docet, cur ab Imp. aliquot relegati, a Trajano plane sublatis sint. §. 13 contra Liplium, eorum originem ad Augusti tempora referentem, demonstrat, eos pœne cum ipsa Rep. ortos esse. §. 14 ostendit, etiam in conviviis adhibitos fuisse pantomimos. Singulare eorum artificium §. 15 edisseritur, quo solis cruribus ac pedibus utebantur, & quidem inverso corpore, capitique ac manibus incumbente. §. 16 & 17 docet, hodieque hujus artis vestigia superesse in eo saltatorum genere,

ACTA ERUDITORUM

genere, qui in Gallia Cisalpina *Mattacini* vocentur. Hinc ad Mimos digressus §. 38 ostendit, non saltatione ac gestu, sed voce ac verbis res ridiculas in scena representasse Mimos, turpes vero plerumque & obscenas, ut adulteria & maritorum deceptiones; id quod §. 19 edisserit: adjiciens §. 20 discrimen inter mimos & comædos. *Planipedes* dictos esse, quod planis incederent pedibus, non, ut tragici actores, cum cothurnis, nec, ut comici, cum foccis, discere est ex §. 23. Quodnam histriionum genus fuerint *Atrellani* & *Exodiarii*, §. 24; *aretalogi* & *coprea*, §. 25; *buffones*, §. 26; *sanniones* §. 27 docet, ac differendi finem facit.

P. 39.

Sequitur Jo. Phil. Slevogtii, Jcti Jenensis & Polyhistoris celeberrimi, Epistola ad Fabricium, in qua judicium fert de Ferrarii dicendi genere, quod mirifice extollit, ita ut eum recentioribus præponat omnibus. Sunt, qui tumorem & alia vitia notant in Ferrario. Sed hunc ab istorum criminationibus defendit Slevogtius, arbitratus, eum omnino regnare in sublimi dicendi genere. Ceterum ex omnibus oratoriis ejus argumentis principem locum mereri judicat *panegyricum Ludovico M. Galliarum regi dictum*, nec eum Pliniano anteferre dubitat.

Ultimo loco procedunt Fabricii theses aliquot orthographice, in quibus p. 52 pro *Christoph. Schubartus* lege *Georgius Schubartus*. Meminimus, hæc Theses a doctissimo Autore jam A. 1709 (in 4) Helmstadii seorsum, sed *ἀνοήτως*, publicatas fuisse sub titulo: *Osculum Theologiae & Philologiae*. Nam in ista editione primum & postremum folium erat theologici argumenti: in iis quippe methodus concionandi apostolica commendabatur Studiofis.

C. A. H. MEDITATIO ORTHOGRAPHICA AD DIS- sertationem Fabricianam modo recensitam.

PAce Viri Summe Reverendi unam alteramque quæstionem orthographicam & mihi liceat expendere. Primum disputatur, in minutiore scriptura utrum literæ diphthongorum sint divellendæ, an una figura exprimendæ. Prius videtur Fabricio p. 51. Ego crediderim, distinctione aliqua opus esse. Scilicet quando typis scriptura exprimitur, scribendum est *ae*, *oe*,
non

non *et*, *et*, ut elegantiam veterum imitemur, qui AE & OE scribebant divise. At cum aliquid manu exaramus, compendium scripturæ sectari licebit velocitatis causa.

P. 5° super adverbis ponendos accentus esse, super ablativis testula, simpliciter negat. Equidem & hic distinguendum arbitrator. Ubi nempe sententia sermonis lectoribus linguæ satis penitus nihil difficultatis facessere potest, Cl. Fabricio subscribo, Verum, sæpe est, ubi vel doctissimi, hoc adminiculo destituti, labi queunt atque errare. Ac tunc quidem illæ notulæ ut apponantur, suadet ratio. In promptu sunt exempla. En locum Taciti de moribus Germ. cap. XXXI, 1: *Et aliis Germanorum populis usurpatum rarâ & privatâ cujusque audentiâ, apud Castos in consensum vertit.* Colero ille ablativus pro nominativo habitus audentiam fecit locum hunc undiquaque sanum emendandi dicam an perventendi? Hæc enim est Taciti sententia: *quod in aliis quoque populis Germania fieri solet, verum non instituto aliquo aut communi consuetudine, sed prout quisque privato arbitrio & ausu id facit: quod tamen a paucis fit; hoc, inquam, apud Castos communi & inveterata fit consuetudine.* In ejusdem Taciti cap. XXXIV, 2 recte in Conringiana editione scriptum est: *Ipsum quin etiam Oceanum illâ tentavimus.* Recordor hac occasione, Lipsium Var. lect. lib. III cap. XI observasse, in quodam Gellii loco (qui exstat Noct. Attic. lib. III cap. 7) male legi *post illam* pro *postillâ*, antiquo verbo, idemque, quod *postea*, significanti. Sic apud Ciceronem lib. 1 de Offic. cap. 1 plerique omnes legunt in imperativo modo: *de rebus ipsis utere tuo judicio.* Sed futurum tempus esse, *utere*, jam observavi in *Parerg. Crit. p. 170.* Ita in tersissima illa Ciceronis epistola, quæ est libri V ad Famil. duodecima, scribendum censeo: *quò mihi acciderit optatius, si &c. Quò optatius dixit pro eo optatius.* Male igitur quidam libri habent *quod* pro *quo*. In eadem scribo sic: *Atque hòc præstantius mihi fuerit. Hòc præstantius pro eo præstantius.* Cave enim, rò hoc capias casu nominativo. Pari modo apud Curtium IX, 7, 18 ad evitandum in interpretando errorem scribi oportere puto: *cum etiam acrius certamen exposcerent.* Ceterum ne quis solum me diversum a præstantif-

C

finis

563.

ACTA ERUDITORUM

simis philologis hac in re sentire objiciat, advocabo Criticum, eumque altioris cavex, *Clerticum*, quem relegisse juvabit *Art. Crit. P. III sect. I cap. XI §. 21* in editione quidem novissima.

Ad p. 62 Daumius *epist. ad Hekeium p. 31 sq.* contendit, scribendum esse *ff*, non *sf*: sed rationibus quidem certe ineptis usus. Posteriorem scripturam probam esse, priorem minus, inde probo, quod in fine syllabæ omnes scribimus *s* breve, non *f* longum. Atqui in *sf* semper prius est finalis litera syllabæ, e. g. *confer-sus*. Ceterum si quis forte rixam hanc esse de lana caprina criminetur, ei suafor sim, ut ne succenseat hominibus ad minutias usque, sed sine stomacho, accuratis, sed audiat *Fabricium* nostrum, in Præfatione ita scribentem: *Orthographia nota est res vilis ac puerilis, quamvis & pueros ea imbui necesse sit, sed ab eruditissimis viris magis semper aestimata, studiose culta, & sollicitè observata.*

CATALOGUS CODICUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECÆ GOTHANÆ, auctore ERNESTO SALOMONE CYPRIANO.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditsch & Fil, 1714, 4.

Alph. 1.

MUltum in Serenissimo Duce Gothano præsidii habent literæ, qui inter alia sui in illas affectus documenta a nummophylacio Arnstadiensi, & numerosa bibliotheca, quæ ex Thumbs-hirni, Fergeni & Feustkingii libraria supellectile crevit, in signe splendidisimæ aulæ ornamentum conciliavit. MSCtos codices, qui in illa asservantur, non omnes exhibet hic Catalogus. Ultra 200 enim omisit Cl. Editor, quod partim editi essent, partim parum illorum interesse publico videretur. Exhibet vero 531 volumina, quorum quidem major pars ad rerum in Germania religionis instaurandæ causa gestarum, dissidiorumque Theologorum historiam pertinet, ac præter alia innumeras clarissimorum illius temporis Theologorum literas, multa quoque Principum autographa complectitur. Sunt tamen & qui omni rei Germanicæ prodesse queant, codices. Ita n. 54 inter *membr. maj.* est Codex legum antiquarum populorum Germanicæ, dignus qui cum editis

editis conferatur. Est enim antiquissimis hujus generis codicibus annumerandus, scriptusque, ut doctissimus Tenzelius judicavit, initio seculi X. Primum locum obtinent capitula Regum Francorum ab Ansigiso collecta. N. 162-169 *chart. maj. f. Bohemica acta*, n. 182-188 ib. varia, præter Laurentii Frisii chronicon, quod nuper inter rerum Herbipolensium Scriptores editum, superiori Anno p. 496 commemoravimus, rerum Herbipolensium documenta habentur, ex quibus speciminis loco titulum n. 185 datus: **Sachen der Bischöffe zu Würzburg mit den Päpsten, Käyfern und Römischen Königen, Sachen mit Maynz, Sulda, Teutschmeister, mit Brandenburg als Burggrafen zu Nürnberg, Hessen, Leuchtenberg, Baiern, Manderseid, Wertheim, Eberstein, Leonsstein, mit den Freyherrn zu Knichingen &c.** N. 195 ib. occurrit vita Landgravii Hermanni, Ludovici fratris, & S. Elizabethæ, rhythmis germanicis, & sequuntur n. 197-200 multa Hennebergica, quorum ultimis duobus voluminibus familiarum nobilium oppidorumque jura, quæ A. 1531 fuerunt, studiose describuntur. N. 205-208 ib. Chronica & collectanea varia Erfurtensia implent, ac n. 216 ib. extant exempla multorum diplomatum, variarum in Franconia ecclesiarum jura confirmantium. Adfunt præterea & S. Scripturæ, Patrumque nonnulla, & Justini quoque, Virgilio, Juvenalis, & Persii codices, Ciceronis Officia, libri rhetoricorum ad Herennium, Senecæ tragædiz, & Ovidii heroides, de quorum quidem ætate ac bonitate nihil adjicitur. De Justini codice notat Cl. Editor, eum e bibliotheca Pii III Gotham translatum esse; qui sua manu passim quædam margini allevit, annoque 1494 die VII Decembris nonnulla inscripsit de sua legatione ad Carolum VIII Galliarum Regem, Italiam cum exercitu ingressum. Inter alia hæc ibi legere est: *Nunc de urbe Roma & fortuna Alexandri (VI) pont. max. agitur, qui me legatum, ut Regi usque ad civitatem Apsensem occurrerem, misit.* Jucunda erunt lectoribus, quæ passim ex ipsis MSC. specimina, aut ad ipsorum illustrationem notæ adjiuntur. Codex antiquissimus inter *membr. maj. 53* categoriarum S. Augustini, & librorum Augustini de civitate Dei, jussu Villigii Antistitis Moguntini scriptus creditur,

ditur, atque inde nata est proluxa Christiani Schlegelii epistola de codice Willigifano, catalogo adjuncta, qua vitam ipsius accurate describit. N. 82 *ib.* Specimen habes lectionarii ecclesie Græcæ, ejus edendi quondam spem fecit B. Tenzelius, & in quo tituli dierum Dominicarum differunt ab illis, quos Leo Allatius de hebdomadibus Græcorum commemorat. P. 64-66 exponitur historia Jo. Michaelis Wanslebii Erfurtensis. Miserat illum piissimus Princeps Ernestus in Abesyniam, sed in Ægypto subsistit, ac inde in Italiam reversus, deserta religione avita, patrizque ac optimi Domini ratione posthabita, monasterium Romæ ingressus est, posteaque obtemperandi copia Parisios profectus, Colberto iunotuit, qui illum denuo in Orientem coemendis Orientalis literaturæ monumentis misit. P. 83 describitur magnum opus XXXI Voluminum, quo Jacobus de Serada, Mantuanus, numos Imperatorum a J. Cesare usque ad Carolum V collegit. Illorum XXIV Gothæ servantur, & ultimus in Licinio definit. Sequuntur n. 269 inter *chart. maj.* autores Græci *regi γεωρονομίας*, & subjicitur digna lectu de iis Th. Reinesii diatribe vernacula. Occurrunt alia multa doctis grata, ut concilii Constantiensis codex optimæ notæ; autographum Pacificationis a Saxonis & Wurtembergensibus cum Victoria Strigebio institutz; Aurifabri literæ, de conjugio Io. Guiljelmî Saxoniz Ducis cum Angliz Regina contrahendo; restituta lectio genuina judicii, quod Thuanus de Jo. Friderici Sax. Electoris filiis tulerat; narratio de pseudo-regina Angliz ex autographis; Achillis Piramini Gassari annales reip. Anglibus genensis; catalogus bibliothecæ G. Spalatini ipsius manu scriptus; narratio de Io. Campano, qui anno 1530 Ariana dogmata Vitebergæ sparfit, itemque de Val. Weigeli studio & ordinatione Eberi senioris testimonium autographum; nonnulla de Tegenbarni Pffinggeri, Bavariz Marscalci, collectione numorum, ac pluribus præterea rebus, quæ ad illustrandam historiam literariam pertinent, imprimis cum non rudem MSorum Codicum Syllabum sistat Summe Reverendus Editor, verum observationibus elegantissimis passim librum distinguat.

CLA

CLARORUM VIRORUM EPISTOLÆ CXVII E BL
ibliotheca Gotthana Autographis, cum Pref. ERN.
SAL. CYPRIANI.

Lipsiæ apud Io. Frid. Gleditsch & Fil. 1714. 4.
 Alph. 1 plag. 3.

Non tam domesticis auctorum suorum minutis plenz sunt hæc epistolæ, aut criminationibus, quæ eruditis affectu quodam aut rumore seductis de aliis excedere solent (neque enim deberent talia, quod in Præfatione evincitur, publicari) sed cum pleræque ad Piscatorem, & Ludovicum Saynium Comitem de Wittgenstein, Palatinatus inferioris præfectum, a clarissimis illorum temporum, illiusque communionis Theologis scriptæ sint, multa continent, quibus illorum controversiæ illustrantur. Invenias tamen & alienas ab hoc argumento passim insertas: ut n. 6 Henrici IX Angliæ Regis verbosas literas ad Fridericum Electorem, & Johannem ac Georgium Duces Saxoniz, d. 20 Januar. 1513 datas, quibus illos adversus Lutherum, qui duriuscule ipsi responderat, accendere conatur: & n. 110, 111 Justi Lipsii epistolas duas, ex quarum priori patet, illum non clam, quod peperam crediderunt nonnulli, Jena abiisse. Rogat enim consiliarios Vinarienses, ut discessuro sibi trimestre stipendium persolvant. Ex reliquis specianinis loco attingimus ep. 37, qua Beza ipsi Piscatori *ἀνεπίστατον* ejus sibi aliisque merito suspectam esse fatetur. Ep. 47 Piscator adversus Bezae censuram Logicam Rameam defendit, in qua lucem veritatis, perspicuitatis, ordinis, ac genuini disserendi usus iavenerit. Suspectus ille erat Beza Grynzio, Tossano aliisque, quod cum Akenhovia collega faceret, qui illos hæreticos appellabat, quod totam obedientiam Christi imputari nobis credebant. Sed purgat se epistola 44. Utrum justitia Christi passiva vel activa nobis imputetur, magnis tum motibus animorum, autore Piscatore, disputabatur, eoque multæ admodum epistolæ spectant. Notabilis est ep. 66 Dav. Parei, qua disputationem illam in logomachiam desinere judicat. Idem ep. 61 in Contr. Vorstium invehitur, tanquam Socini vestigia legentem, & ep. 64, quam male exceptum sit Irenicum suum,

queritur. Ad Wittgensteinium plurimæ sunt Tossani. Ep. 95 concernit turbas Ambergenses, cum Augustanz Confectionis affectu oppido ejicerentur. Ep. 103 sinistram esse restituendæ religionis consilium judicat, nisi ab illorum moribus incipiatur, qui reipublicæ, quique sacris, & scholis præsumunt. Ex ep. 106 videmus, Johannem Nassovium seniore[m] arctiorem inter eadem sacra sequentes amicitiam stabilire voluisse, verum intra vota id consilium substituisse. Ejusd. Tossani judicium ep. 102 de consilio Piscatoris adornandi novam S. Scripturæ versionem, haud favet operi. Queritur, id inconsultis Theologis Heidelbergensibus, Basileensibus, & Bremensibus, nec non D. Junio suscipi. Improbat notas Piscatoris, & retineri versionem Lutheri, ac tantum conferri denuo cum Ebraico textu satius putat. Nec tamen dissimulabimus, Tossanum alibi in his epistolis plura alieni a Piscatore animi indicia dedisse. Ceterum ut in Catalogo pariter & Epistolis his edendis egregiam operam præstitit Summe Reverendus Editor, ita ignorare Lectores nostros nolumus, in impressione ipsa, sive typi sive chartæ elegantiam spectes, nihil fuisse intermissum, quo allicere Lectorum oculos valeat.

Die Deutsche Reichs-Canzley.

h. e.

CANCELLARIA IMPERII GERMANICI, COLLECTA
a JOH. CHRISTIANO LUNIG.

Volumina IIX.

Lipfiz, apud Jo. Frid. Gleditsch & Fil. 1714, 8.

Alph. 25.

Egregie meretur de orbe erudito Cl. Lunigius noster, qui ut in aliis scriptis, Archivo imprimis Imperii, quod XIII Voluminibus nuper absolvit, quibus accedet insuper Index copiosus, ita in hoc pariter, quod exhibemus, opere non pauca quæ & statum Germaniæ publicum & jura ac res gestas ipsamque linguam vernaculam illustrant, & partim in magnatum thesauris partim a privatis magna cura custodita fuerunt, publici juris fecit. Collegit hic Autor diversorum Imperatorum, Regum, Electorum, Princ-

Principum , Comitum , Collegiorum , Ministrorum , Civitatum &c. literas, quas vernacula lingua conscriptas a tempore Pacis Osnabrugensis & Monasteriensis usque ad Pacem Rastadiensem superiori anno feliciter initam ad se invicem miserunt, quod studium eo majori potest esse emolumento, quod plurimæ earum, quas exhibet, nunc primum lucem adspiciunt.

Tomus primus continet eas, quæ ab anno 1648 usque 1659 exaratz fuerunt. Priores spectant ad ipsam Pacis Westphalicæ historiam. Nam quum quidam Germaniæ procerum urgerent ejusdem sanctionem, alii autem differrent, factum est, ut multa per literas acta fuerint, quæ hic magno numero comparent. Occurrunt etiam hac in parte multæ literæ, in quibus de statu religionis differitur, & notatu digna sunt, quæ in Epistola LXXXII, d. 29 Aug. 1651 data, Ernestus Landgravius Hassiæ Rheinfelsensis ad Augustum Ducem Brunsvico-Luneburgensem scribit. Fatetur hic, exiisse rumorem, quasi de mutanda evangelica fide cogitaret; verum quum judicaret, haud fieri posse, ut improbræ famæ alio modo consuleret, sibi propositum esse scribit, Colloquium inter utriusque religionis Theologos peritissimos instituire, cui negotio peragendo Francofurtum ad Mœnum aptissimum credidisset. Dubium sibi excitasse monet P. Valeriani Magni iudicium de A catholicorum & Catholicorum regula credendi, quare futuro Colloquio vellet, ut Pontificii probent, Vicarium constitutum fuisse Petrum a Christo, atque doceant, ejusdem legitimos successores esse Episcopos Romanos, & gaudere illos immunitate errorum, quum in rebus fidei aliquid tradant. Evangelicis, ex quibus Calixtum, Haberkornium & Crocium elegerat, imponit quæstionis interpretationem: num unquam aliquis homo vel ecclesia fuerit, quæ Sacram Scripturam ad Spiritus S. mentem recte explicare potuerit, ita ut reliqui teneantur ejusdem subscribere explicationi? Quumque Calixtus Augusto esset a servitiis, rogat, ipsi permitti, ut huic colloquio interfit, quod ideo instituisse scribit, ne a quoquam ullius præjudicii in rebus fidei accusari possit. Ad religionis negotia spectant quoque frequentes intercessiones Electoris Saxoniz & Legatorum Statuum Imperii Protestantium religioni ad-

dicto-

dictorum, & in comitiis degentium, quibus pro Evangelicis, in hæreditariis Imperatoris regionibus habitantibus, supplicant, ne propter religiosum cultum affligantur; nec non literæ Ioannis Comitis de Nassau Idstein, ad filium Gustavum Adolphum d. 19 Septembris 1653 datæ, in quibus quam gravissime de apostasia ejus ad fidem catholicam queritur, atque validis argumentis ei persuadere allaborat, ut Dei patrisque memor ad pristina revertatur sacra. Spectat etiam ad res religionis epistola Corporis Evangelici Legatorum ad Io. Georgium I Saxonie Electorem piz memoriz, qua submisit rogant, velit Elector interdicere suis Theologis, ne cum Helmstadiensibus, inprimis Calixto, lites in damnum totius nostræ ecclesiz motas, continuare audeant. In secundo Tomo eæ reperiuntur literæ, quæ ab anno 1659 usque 1673 scriptæ fuerunt. Agitur in illis de translatione dixtæ deputationis Francofurtanæ Ratisbonam facienda, quam maxime postulabant Imperator & diversi Principes Imperii, sed contradicebant Jo. Philippus Elector Moguntinus & nonnulli Germaniz Proceres, qui ab ipsius partibus erant; de sedando bello in Polonia orto; de bello cum Turcis gesto; de convocatione Comitiorum; de Iure Wildfangiatus, de occupatione urbis Brunsvicensis aliisque rebus, quæ eodem tempore contigerunt. Tertius Tomus comprehendit epistolas, quæ ab anno 1673 usque ad annum 1682 conscriptæ sunt. Merentur inprimis legi literæ Ferdinandi Mariz Electoris Bavariz, ad Leopoldum Imperatorem A, 1673 datæ, quibus submisit rogat, velit prospicere, ne, dum ipsi animus esset libertati Confœderatorum Belgii providendi, atque Europæ tranquillitatem procurandi, magno periculo sacrum Romanum Imperium exponat. Suadet potius, ne ulla prætermittatur occasio, qua Germania cum Galliz Rege conciliari, atque quieti ipsius prospici possit. His quidem Cæsar respondit; sed non destitit Elector novis literis priora repetere, & periculum, quod Imperio immineret, exponere, quibus tamen nova responsione satisfacere suamque pro Germaniz commodis curam testari Leopoldus voluit. Inierant Fœderati Belgæ anno 1678 Noviomagi pacem cum Galliz Rege; sed quum hoc ægre ferret Fridericus Wilhelmus Brandenburgicus Elector,

Electoꝝ, qui plũrĩma in illõrum fecerat commodam, maxime reprehendit in iis inconstantiam atque ingratum animum; quas literas cum responsione atque exultatione Belgarum exhibet Lunigius. Quartus Tomus progreditur ab an. 1682 usque 1699. Continet is multas epistolas, quæ ad translationem Cameræ Imperialis pertinent, & propter violationem armistitii vicennalis a parte Gallorum, ac bellum ideo gestum, nec non pacem subsecutam conscriptæ sunt. Edidit quoque Tomo hoc Lunigius diversa, quæ occasione voti atque sessionis in comitiis, quod quærebant Immediati Imperii Nobiles, acta fuisse. Favebat ipsorum petitis Elector Moguntinus Anshelmus Franciscus, qui causas illorum coram Cæsare perorabat, cui plurimi Episcopi & nonnulli Principes sæculares adsentiebantur, quorum hic literas videas. Interim caruit res successu, quia liberæ Imperii Civitates maxime repugnabant, uti ex iis patet quæ anno 1687. Civitas Francofurtana Noribergensi transcripsit, quæ & sub n. CXVI inveniuntur. Tomus quintus comprehendit anno 1699 & sequentibus usque ad 1703 gesta. Occurrunt hic controversiæ diversæ ratione noni Electoratus, advocatiæ Quedlinburgensis, mutationis calendarii Juliani, turbarum in Holfatia ortarum, belli cum Gallis gesti, & visitationis Cameralis subortæ. Reperiuntur quoque Epistolæ nonnullæ, quibus varii Proceres Frederico I Borussicæ Regi de Regali dignitate gratulantur; ut alia quæ ad religionis negotia spectant, taceamus. In sexto Tomo inveniuntur, quæ ad annum 1703 & sequentes usque 1710 pertinent. Multa ibi sunt, quæ ad bellum cum Gallis gestum spectant, & frequentes adhortationes de continuando bello a Batavis reliquisque Fœderatis ad Imperii comitia missæ occurrunt. Nondum hoc tempore cessarunt controversiæ in Camera Imperii subortæ. Accedebat Divi Leopoldi mors, & his etiam temporibus religionis diffidiâ varias in Germania lites ciebant, de quibus ubique volumen hoc testatur. Septimus ab anno 1710 usque ad annum 1713 scriptas, ultimus vero currentis anni literas exhibet; quibus accessit supplementum omnium Partium & copiosissimus Index: nam quum hujus generis libri Indice imprimis opus habeant, effecit utique Lunigius noster, ne hac quoque

que in parte quicquam desiderari possit. Duplex vero Index hic reperitur, & prior quidem Historica continet, posterior in curialibus, ut vocant, versatur; ut vel ex eo de stylo curiæ, quo Principes invicem utantur, cognosci possit. Plura pro institutioni nostri ratione non addimus; illud tamen haud dissimulamus, ita comparatam esse hanc collectionem, ut historiarum & juris publici cupidis apprime se commendat.

**HISTORIA ET EXAMEN BULLÆ CLEMENTIS XI
P. R. contra novum Testamentum P. QUESNELLI emissæ;
Autore GOTTLÖB FRID. JENICHEN, Theol. Lic.
Moral. & Polit. P. P.**

Lipfiz, apud Jo. Frid. Gleditsch & Fil. 1714. 4.

Pl. 8.

Nondum deserbuit contentio magnis animorum motibus hoc & superiori anno in Ecclesia Gallicana excitata, occasione *Constitutionis dogmaticæ*, quam sub *Bulle* forma *Clementis XI P. R. contra Novum Testamentum P. Quesnellii* die XII Sept. A. MDCCXIII publicavit & emisit. Dissravit hæc Bulla, CI propositiones, ex Quesnellii meditationibus & adnotationibus in N. T. moralibus excerptas, anathemate notans, Clerum Gallicanum in duas partes, quarum altera & major quidem cum *Roborio Cardinale* Bullam illam Pontificis pure & simpliciter recipendam esse decreto sanxit, ut non tam Papæ, quam Regis Christianissimi, Ludovici XIV, voluntati satisfaceret; altera vero cum *Noallio Cardinale* & aliis quibusdam Episcopis doctioribus Bullam illam non absque explicationibus propositionum damnatarum planioribus adjectis recipi posse urget, ne sive veritas sive libertas Ecclesiæ Gallicanæ periclitetur. Et res eo etiam devenit, ut pars bene multa eorum, qui vel a Noallii partibus flant, vel neutrius sunt partis, Concilii Nationalis in Gallia convocationem vehementer urgeat, quo de modo legitimo & opportuno Bullam prædictam in Gallia recipiendi deliberari possit, qui nec auctoritati Pontificis, nec libertati Ecclesiæ Gallicanæ obstitit. Permovit controversiæ hujus illustrioris dignitas Viros doctos

doctos tam in Gallia, tum in Belgio plures, ut scriptis editis aut historiam controversiæ hujus enarrarent, aut examen Bullæ Clementinæ insisterent. Quorum numero merito nunc accensimus trigam scriptorum Latino idiomate haut ita pridem in Germania nostra editorum, quorum unum Cl. *Jenichium*, Collegum nostrum honoratissimum, alterum *Jagerum*, Theologum & Cancellarium Tubingensem, de quo in Supplem. T. VI Sect. I, & tertium denique de quo pariter brevi dicemus, *Frickium*, Theologum Ulmensem, autorem agnoscit.

Et quod ad Jenichii quidem scriptum præsens, jam mense Julio hujus anni orbi literario expositum, attinet, in eo tum *bi-blioria*, tum *examen Bullæ Clementis XI contra Novum P. Quesnellii Testamentum* succincta quadam commentatione traditur. Auspicatur autem Jenichius historiam Bullæ a prima Testamenti Novi Gallicani, notis Quesnellii moralibus illustrati, editione, quam jam A. MDCLXXI typis excusam meminit. Complectebatur vero prior hæc editio quatuor saltem N. Test. Evangelia; quibus deinceps A. LXXXVII superioris seculi, cum nova excuderetur IV istorum Evangeliorum editio, additi sunt reliqui Novi Testamenti libri, Quesnellii itidem notis moralibus illustrati; cujus tamen nomen nulla editio præfert. Postmodum pluribus vicibus recusum est integrum Quesnellii Testamentum Novum, adeo ut præter primam & alteram editionem, modo commemoratam, septem adhuc, teste Jenichio, prostant editiones, quas inter quædam hunc præfixum habent titulum: *Compendium doctrinæ moralis Evangelii, Actuum Apostolorum, Epistolarum D. Pauli, Epistolarum Canonicarum & Apocalypses*, seu *Cogitationes Christianæ super textibus librorum N. T.* Prodierunt hæc editiones omnes sub Vialarti, Harzei; Noallii, Ursæi, Bossueti, Archi-Episcoporum & Episcoporum Galliarum, nec non sub ipsius Sorbonæ publica approbatione, cui etiam privilegium Regis Christianissimi accessit. Quæ tamen omnia non obtiterent, quo minus Testamentum Novum Quesnellii, per plures quam XL annos sine scandalo & offensione lectum, nunc demum tanquam hærescos pestiferæ plenum a Judice contro-

versarum Romano damnatum fuerit decreto solenniori. His observatis, de Autore Notarum moralium in Testamentum illud damnatarum, *Paschafco. Quesnellio*, Orationis Berulliani & Dimeceos Parisiensis quondam Presbytero, varia singularia annotat, utpote quem senem nunc octogenarium, & laica indutum veste, Amstelodami, velut in asylo tutiori commorari refert. Nomen senis hujus perdocti & variam vitæ fortunam experti orbi literario dudum innotuit ex *Dissertationibus* ejusdem *Ecclesiasticis*, quibus *Leavis M. Opera* a se olim edita illustravit. Præter has dissertationes librum etiam *de traditione Ecclesie Romanae* edidit; ac immo multum operæ quoque contulisse fertur ad *Historiam congregationum de auxiliis gratiæ divini* ab Augustino le Blanc editam. Demum vero autor quoque extitit *Notarum Moralium in Novum Testamentum* Bullæ Pontificis nuperæ fulmine percussarum, ceu id quidem Quesnellius in epistola sua ad Clementem XI P. R. A. MDCGXII scripta non dissimulat. Scriptis his Quesnellii enarratis ad fata ejus singularia Autor noster tranfit. Usus vero esse dicitur Quesnellius, per plures olim annos, convicta & familiaritate Antonii Arnaldi, post cujus mortem velut alterum Janseniorum caput & defensor præcipuus cultus fuit. Effecit res illa, ut A. MDCCIII Quesnellius Bruxellis, quorsum se variis Anti-Janseniorum telis petitus e Gallia receperat, in captivitatem detrusus & in curia Ecclesiastica Mechlinensi variis e capitibus accusatus fuerit. Postquam vero sub finem anni MDCCIII carcere noctu effracto, se hostibus iterum surripisset, & in Belgium inde fœderatum aufugisset, jam die XIII Febr. A. MDCCIV doctrina Quesnellii, velut errorum multorum, a Pontificibus summis dudum damnatorum, ferrago, in curia Ecclesiastica Mechlinensi proscripta, & ipse demum Quesnellius die X Nov. ejusdem anni, velut Bajismi & Jansenismi reus & excommunicationem commeritus, damnatus fuit. Capita accusationis contra Quesnellium institutæ præcipua enarrantur in *Motivo Juris* pro Procuratore Curie Ecclesiasticæ Mechlinensis A. MDCCIV Bruxellis edito. Cui vero libro Quesnellius alium, eumque apologeticum, sub *idea universalis motivi juris* A. MDCCV opposuit, in quo falsa pluri-

ma

ma sibi imputari Quenellius queritur. Post hæc fata novo consilio novoque ausu laesitissimus fuit Quenellius exul a Societate Jesu Patribus verisimilissimis, qui A. MDCCX Jo. Franciscum & Stephanum, illum Lucionensem, hunc Rupellensem, Episcopos eo suasionibus & technis suis pellexisse dicuntur, ut hi sub nominibus suis & sigillorum suorum autoritate prædicare permitterent *Mandatum* quoddam *Episcopale*, instructioni cuidam Pastoralis præfixum, quo lectio Novi Testamenti P. Quenellii partim severius interdiceretur, partim ipse Quenellius Bajisii & Jansenismi publice postulabatur. Fomes & causa fuit Mandatum hocce Episcopale, quod die XV Jun. & MDCCX publicatum fuit, motuum istorum omnium, quibus in partes scissa fuit nuper Congregatio Cleri Gallicani; tametsi id quoque eventus comprobaverit, quod motibus istis, a P. Tellierio, Regi Galliarum hodie a confessionibus, & Jesuitarum coryphæo, primam concitatis, non tam Quenellius, dudum ex Gallia exul, quam Noallius, Cardinalis & Archi-Episcopus hodie Parisiensis, petitus fuerit. Promulgari nimirum jussit Episcopi, Lucionensis & Rupellensis, prædictum mandatum suum, a Jesuitis fabricatum, non in suis saltim, ut par erat, diocesis, sed id etiam Lutetis Parisiorum ad compita Ecclesie Metropolitanæ & in valvis palatii Archi-Episcopalis affigi curaverant, contra jus & consuetudinem, per duos ex fratribus suis nepotes qui in Seminario S. Sulpicii, quod Lutetis est, studiis tunc operam dabant, & mandatum istud patruorum suorum palam disseminabant. Mira & inusitata res habebatur omnibus, quod mandatum Episcoporum Lucionensis & Rupellensis in aliena & ad ipsos nullo modo spectante diocesi affixum deprehenderetur, contra canones Ecclesiasticos & jura Episcoporum. Proinde Noallius, qui Patrum Societatis Jesu odium & indignationem jam antea incurerat per duorum librorum, a Jesuitis disseminatorum, proscriptionem, id consilii capiebat, ut nepotes istos daos confestim e Seminario S. Sulpicii ejiceret, qui vero, antequam abibant, rem omnem prius ad Tellierium, velut facti, omnis autorem, referbant. Docuit id etiam plenius intercepta paulo post *Abbatibus Bochardi* ad Episcopum Claromontanum *Epistola*, quod P.

Tellierius, cum Societate sua, non solum autor, fax & tuba esset motuum omnium, contra Noallium in causa Quesnelliana hucusque sulcatorum; sed quod etiam *Instructio illa Pastoralis*, quæ cum mandato Episcoporum Lucionensis & Rupellensis in lucem emittebatur, non Episcopos hosce, sed ipsos Patres Societatis Jesu autores & parentes agnosceret. Hæc dum Parisiis gerebantur, eodem tempore in lucem prodibat *Mandatum Episcopi Gapensis*, quo lectio Novi Testamenti P. Quesnellii, gravi censura notati, Parochis æque ac Laicis omnibus diocesanos Gapensis interdicebatur; quod vero mandatum pariter pro Jesuitarum sortu habitum est ab aliis. Permovebant hi motus omnes demum Noallium, non tam Quesnellium, quam se ipsum peti mandatis trium istorum Episcoporum, intelligentem, ut triennio abhinc, die III Maji A. M DCC XI novum publicaret mandatum in diecesi sua, qua lectionem mandatorum & instructionis Pastoralis Episcoporum illorum trium quam severissime prohibebat. Applausum reportabat hoc Noallii mandatum penes viros Ecclesiasticos non minus ac Seculares fere communem, nisi quod Jesuitarum Societas novo odio novaque indignatione cotamota rem omnem demum per literas Regis Christianissimi, Tellierii artibus & consilio impetratas, ad Pontificem Rom. Clementem XI deferret, qui post multas deliberationes in pluribus congregationibus sancti, ut vocatur, Officii A. M DCC XII & XIII Romæ institutas, demum die VIII Sept. A. M DCC XIII *Constitutionem illam Apostolicam* solemniter promulgavit, de cujus receptione & acceptatione tanta cum animorum contentione actum fuit in *Congregatione Cleri Gallicani*, autoritate Regis Christianissimi die XVI Oct. anni superioris in palatio Noallii Archi-Episcopali, quod Parisiis est, inchoata, & sub finem Febr. hujus anni Regis jussu iterum dimissa. Hac origine motuum contra P. Quesnellii Novum Testamentum sulcatorum detecta, jam ad enarrationem & examen ipsius Constitutionis Pontificiæ se Cl. Jenichius noster accingit, quam ad quinque in universum capita revocat. Primo loco titulum & inscriptionem Constitutionis Papalis, contra Novum Testamentum Quesnellii emissæ, expendit. Deinceps exordium ejusdem

dem breviter enarrat. Tum ipsas propositiones CI. damnatas ad X classes revocat, easdemque hunc in modum excutit, ut in aliis ad Bajissimum & Jansenismum, in aliis ad Lutheranismum & Calvinismum desistere Quesnellium, sententiis diligenter collatis ostendat; nonnunquam vero ipsa Spiritus S. aut verba aut dogmata a Papa, fallibili nunc facto controversiarum iudice, damnata demonstrat. Quarto loco sanctionem Bullæ Papæ discutit. Et quinto demum loco conclusionem & subscriptionem ejus summam recenset. Subjicit porro Autor seriem scriptorum occasione Bullæ Anti-Quesnellianæ hac usque editorum, quorum XX sunt numero; & simul continuationem historię & examinis Bullæ ejusdem promittit, in qua inter cetera Instructionem Pastoralem Congregationis Cleri Galliani cum Bulla Clementis nuper emissam, tum Epistolam Pastoralem Cardinalis Noalli illi oppositam, Latine redditas & notis illustratas, juxta cum aliis documentis, ad momentum controversiæ hujus spectantibus, est exhibiturus.

ANIMADVERSTONES IN JOACHIMI HOPPJI EXAMEN Institutionum Juris.

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Braunium, 1715, 12.
Plag. 9 $\frac{1}{2}$.

CONSULTISS. Autor, qui nomen suum latere voluit, ex Hoppji **EXAMINE** Institutionum ultra trecentas theses selegit, quibus singulis antitheses ex sua sententia veriores subjunxit. In his non solum Hoppji, sed frequenter etiam communes JCtorum sententias ab Hoppio approbatas expendit & refutat. Sæpe etiam ipsum Jus civile & canonicum naturæ & moribus Germaniæ adversari, adeoque his casibus non esse sequendum contendit. Speciminis loco ex singulis libris Institutionum animadversionem unicam exhibemus. Ad titulum libri primi de nuptiis asseritur, jus canonicum, quando matrimonium errore circa statum vel conditionem commisso vitari statuit, vix sibi constare, quia status & conditio pertinent ad bona fortunæ, ob quæ matrimo-
nium.

p. 25

nium dissolvendum esse ipsi canones negant. Multos casus e-
 mergere posse, quibus iniquitas eorum, quæ jure canonico de er-
 rore circa statum vel conditionem commisso generaliter consti-
 tuta sunt, manifeste in oculos incurrit. Ut si fingatur, conju-
 ges discrimine conditionis propius a se mutuo abesse, si exempli
 gratia maritus servus sit, uxor vero libera quidem, sed mendica,
 imprimis si ille non dolose egerit, sed mulier credens, quod esset
 liber, nuptias illius ipsa expetierit, & consensum impetraverit.
 Hoc enim casu nullam profus rationem esse, cur error & culpa
 mulieris non huic potius noceat, quam viro, qui bona fide &
 innocua voluntate eam duxit. Non tamen Autor asserere vult,
 nunquam ob errorem in conditione matrimonium dirimi posse:
 p. 64 sqq. sed relinquendum hoc esse existimat arbitrio sapientis judicis. Ad
 titulum libri secundi de rerum divisione ostendit, modos acqui-
 rendi per accessionem a jure Romano constitutos multum ini-
 qui habere: cujus rei complura exempla adducit. Regula
 vero generalis, quæ naturæ dictamine & moribus nostris,
 quamvis hoc juris civilis subtilitas multis locis infecerit, in his
 controversiis locum habere ipsi videtur, hæc est: ut ille conce-
 dat alteri, qui id facere minima læsione potest. Ex hoc prin-
 cipio regulas alias specialiores deduci, vix tamen omnes casus
 sub his comprehendi posse: sed interdum rem arbitrio judicis
 esse reliquendam. Ad titulum libri tertii, quibus modis re
 145. contrahitur obligatio, ubi de restitutione pecuniæ mutuo acce-
 ptæ in eadem forma & materia agitur, Autor notat, debitores,
 dum jus canonicum in hac quæstione sequimur, sæpissime
 non parum lædi. Jus Canonicum quidem per se hac in re
 non iniquum esse, quia secundum illud omnes usuræ sunt
 vetitæ, adeoque creditor, si numos in cista retinuisse, et
 posset jam illos majori pretio expendere. Non itaque ipsi de-
 bere beneficium collatum damno esse. At cum quis usuras ac-
 cipit, ex sententia Autoris nostri non debet id lucrum captare,
 quod habiturus erat, si species mutuo datas servasset, simulque
 illud, quod tum nullo modo habiturus erat. Atque uti, si pecu-
 nia mutuo data levior fuit, non reddi debet æstimatio ejus, quæ
 nunc est, ita nec si melior fuit. Si exempli gratia mutuo dati
 fuerint

fuert mille thaleri in Saxonia eo tempore, quo moneta thalerorum, in quibus angelus telamo scutum Electorale tenet, vel minuta moneta sex paningorum nondum erat devaluata: nunc non tenetur creditor accipere tertiam partem, ad quam species illæ postea fuerunt reductæ. Contrariorum vero eadem est ratio. Cautelæ loco affertur, si non expresse conventum, restitutionem in moneta majore esse faciendam, ut debitor grossos, qui tempore contractus initi valuerunt, & quorum interdum sufficiens copia nullo vel exiguo lagio haberi potest, conquirat, & his restitutionem faciat: id enim a creditore recusari non posse, cum eorum viginti quatuor tempore initi contractus valuerint thalerum. Ita usum fori, quo triginta duo grossi requiruntur, eludi posse. Ad titulum libri quarti de publicis judiciis iniquitas eorum, quæ leges Romanæ de raptu constituerunt, notatur. Secundum has enim raptor, quamvis mulier dolo persuasa in raptum faciendum consenserit, ultimo supplicio afficitur. Cum vero, muliere sola in alium locum stupri gratia se conferente, tantummodo pœna carceris in dies quatuordecim stupratori dictetur, durissimum videtur Auctori, priori casu pœnam mortis irrogari; quia certissimum est, fœminam, postquam in raptum consensit, paratissimam esse, ut sola etiam eat. Ingentem esse inter hæc duo genera pœnæ differentiam, cumque cetera omnia sint eadem, solum actum comitandi in abducente tam graviter puniri.

p. 220.

JOHANNIS GOTTLIEB BOETTICHERII, U. M.
Doct. Hafn. Morborum Malignorum, imprimis Pestis & Pesticentia, brevis & genuina explicatio, sanis principis & propriis Observationibus superstructa.

Hamburgi, impensis Viduz Benj. Schilleri, 1713, 8.

Plag. 9.

SI, quod decet, omnes Medici ex suis, propriis videlicet, scriberent Observationibus, res Medica, circa morborum præcipue historiam atque curam majora indes sumeret incrementa.

E

incre-

- incrementa, nec tantis incertitudinibus exposita maneret. At vero condonandum nobis est in hoc morbi summi genere, cui nec omnibus superesse, suaque observata communicare licet, nec cuivis placet, immo nec oportet suam suorumque fortunam atque vitam in ancipiti locare apud homines nostri ævi ingratarum plenos. Nos ex Nostro, cui post mille pericula vita frui (licet, quod passim indigitare videtur, præmiis condignis non affecto) contigit, potiora delibabimus, quæ aliis, simili periculo expositis usui esse possunt. Pestilentiam primum in eo a Peste differre, statuit, quod illa major hujus gradus sit, quæ distinctio, paucis usitata, tolerari tamen potest, si pestem febrem pestilentialem, quæ, ut curiosiores Practici notant, pestem ipsam extra eas terminos (qui sunt Mens. Jun. Jul. Aug. Sept. Octobr. Nov. p. 14, 15, 16. & Decembris pars) tum antecedit, tum sequitur, intelligat. Pestis causam proximam in sanguinis turbatione & spirituum animalium ataxia consistere existimat, quæ producatur a particulis alcalicis, unde non coagulatio, sed fusio & effluxiones humorum, sanguinis præcipue, qui, ut ipse observavit, a venæ sectione rutilus
18. cum impetu instar aquæ ferventis exsilit, contingant. Volatilia ex aromatibus & radicibus aromaticis, theriacalibus, & laxantibus, ceu in theriaca, simul mixta, & spiritu vini extracta, nullum commodum tulisse, quin potius mortem ipsam accelerasse, recte advertit. Theriacam & mithridatium in peste Hamburgensi olim nocuisse, a Majore in Chir. Infus. notatum refert; licet cum aceto acidisque aliis tum a Bartholino, tum ab aliis proficius eorum usus notatus fuerit. Fuisse pergit opinione satis claros, qui febre maligna conflantibus volatilia propinarint, verum ægros, volatiles inde factos, in cælum ex Medicorum ergastulis avolasse.
34. Lunæ in sublunaria non omnem prorsus effectum denegat, ultra tercentum enim mulieres abortum circa novi- & plenilunium esse passas: decrescente Luna sexui sequiori pestem stragem multo majorem intulisse, & primis tribus Mensibus Junii, Julii & Augusti maximam emortuorum partem e sexu fuisse sequiori: secundum Quercetani confessionem Luna decrescents senes & vetulas, plethoricos & juvenes circa plenilunium occubuisse: Diemberokium & Paræum notasse, haud au-
- fugisse

fugisse virus, quæ veneri litarint, quin potius cymba Charontis ad Elysijs deductas fuisse campos, & e sua observatione cives Hafnienses, qui suo suasu uxoribus per omne pestis tempus debitum renuerint conjugale, adhuc dum sospites & incolumes esse plerosque. Hypochondriacos, natura sua meticulosos licet, ab infectione tamen liberos & salvos mansisse: alios biliosos & sanguineos solo terrore & metu peste tactos; quæ multis postea exemplis confirmat, quibus, constat plerosque mortuos, non paucos tamen evasisse. Sine miasmatis pestiferi præsentia metum & imaginationem non nocere statuit. Porro quid tempestas valeat in augendo miasmate, edocet, & aerem Septentrionalium salinum maxime efferare contagium, & labe scorbutica tactos omnes horrenda symptomata expertos: quid aer tepidus & humidus austrinus, ex Sydenhamio, quod post hiemem siccam, ver vero pluviosum & australe æstate febres acutæ sequantur, & Hippocrate, quod post tempora mutata & totum annum calidum humidumque pestilentia sequatur, ex eodem & Galeno, ex aliis, quod expirationibus putridis contaminatus aer pestilens evadat, notat, ex Plemio vero docet, aerem magis levem, quam crassum & nebulosum ad pestilentiam conferre, hinc secundum observatores Julio & Augusto morbi statum esse. Ipse hoc tempore in fine nempe æstatis ob exhaustas calore vires corpora ad suscipienda miasmata pestifera aptiora statuit. Austri-na tempestate anni 1712 & quidem mensè Junio febribus catarrhalibus omnes fere incolas Hafnienses correptos, cum tum pestis Holsatiam affligeret: interdum hyeme cœpisse pestem, quæ æstate media vel autumnno soluta iterum sit, dicit. Amstelodamum ante 45 circiter annos peste infectum esse navibus duabus Smyrna peste tum infecta advenientibus, quæ tamen duorum mensium spatio per mare iverint, notat occasione quæstionis: quomodo & quamdiu contagium hæere innoxie queat? quod Senner-tus recte per 24 dierum spatium delitescere posse dixerit; & ex Trincavellio observat, quod in funibus sepulcralibus per 30 annos delituerit, ex Diemberbrokio vero, virum nobilem ab obitu sororis per tres menses circumtulisse contagium. Ipse exemplum delitescens diu contagii producit, & de se ipso notat,

- vestimenta sua, quibus per 6 menses ægrotos visitavit, fomite pestifero scatentia filiulam suam unicam, cum mense Sept. ea cum capillitio apportare niteretur, infecisse, ut quarto inde die vitam cum morte commutarit, quæ ipse tamdiu innoxie gestavit. Pro naturarum diversitate symptomata variasse: morbos familiares, passiones hystericas, colicam, stranguriam, dysuriam, nephritidem, asthma hoc tempore non conquievit, sed cum peste ipsa atrociter exacerbata fuisse: omnes phthisicos mense Sept. & Octobri peste correptos malo veteri & novo i. e. utrisque succubuisse. Ibidem signa pestis imminentis ex Autoribus recenset.
49. Hyeme ante invadentem pestem in febre acuta exanthemata comparuisse miliaria per totum corpus cum anxietate præcordiorum, cephalalgia insigni & ceteris mali moris symptomatibus. Tum symptomata pestis Hafniensis enarrat: causam esse determinatam, & determinate non in quosvis, & quævis bruta, immo nationes & species etiam & individua secundum ætatem
50. & sexum, sed in subjecta disposita agere recte monet. Sequitur graphica & exacta symptomatum, (quæ pag. 4 rudius enarrat) qualis adhucdum nusquam alibi prostat, delineatio, ubi præcipue notabile, quod cum horrore hora sexta vespertina potissimum adoriatur. Tum symptomatum rationes dat, ubi
- 54, 55. more Cartesianorum multus est de æthere, poris & particulis, & prognosin tradit, ubi de vomitu notat, quod, quibus viridis ad quintum diem perdurarit, isti in diarrhœam sexto die maxime foetidam inciderint, aut singultu vexati (quem tamen lethalem in antecedentibus notarat) fuerint, qui autem materiam atram vomitu ejecerint, omnes periisse. Tandem curam qua præservatoriam qua curatoriam aggreditur: laudat acida & de V.S. memorat, nullum evasisse, cui peractis jam duodecim horis V.S. administrata, multos vero, quibus sanguis, ubi necesse, ante
57. decem horarum spatium detractus fuerit. Vomitoria (quæ in spasmus desinant, nec tenue & subtile fixis figendum, aut diaphoreticis eliminandum, miasma expellere valeant) rejicit, etiam principio morbi adhibita; & sane adeo brevis & præceptum est in hoc morbo occasio, ut diu huic evacuationi immorari consultum non videatur. Alexipharmaca & sudorifera suadet, ni-
- 70, 71. tum
- 72, 73. mium
74. mium
- 75, 76 sqq. mium
90. mium
96. mium
- 115, 116. mium
119. mium

miū tamen sudorem non probat, maxime volatilibus extortum. In ariditate sudorisque defectu plantis pedum lateres calidos, aut inguinibus axillisque vesicam suillam aqua calente repletam applicat. Acida blanda cum & post sudorifera exhibet, & curiosè notat, ea Julio, Aug. & Sept. præcipuo fuisse auxilio, postea Oct. Nov. & Decembri non adeo tuta priore ac plena dosi, sed minore exhibenda fuisse, & cum gravis aliquot camphoræ vel salis succini volat. commiscenda. Sic & Junio, Julio & Augusto certis subjectis bezoard. min. optimum tulisse levamen, at sequenti tempore vomitum & anxietates præcordiorum sine ullo alio bono movisse successu. Circa vesicatoriorum usum distinguit. Fonticulos reprobat præservatorios. Hinc suam speciatim methodum recenset, quæ post V. Snem in fixiorum adhibitione consistit, quibus postea decoctum calidum Thee aut aliud alexipharmaca vi tinctum superbibere jusfit. Octobri, Nov. & Dec. advertit, dolores vagos arthriticis similes per totum corpus atrocissimos sensisse ægros, quibus antispasmodica, ut specif. ceph. *Michaelis*, vel pulverem epil. *Ludovici* cum alexipharmacis opposuerit. Ad extremum bubonum & carbunculorum curationem subnectit, quos scite & experte solis diaphoreticis, demptis cantharidibus, ranunculo acri, emplastro magn. cucurbitulis, ad tumorem perduxit, cujus maturationem emollientibus & nonnullis antidotis promovit. Laudat ideo cataplasma e radice altheæ, liliorum albõrum, floribus chamaemeli, farina fœnu græci, semine lini, & ficibus cum lacte & croco paratum. Item sequens e radice scabiosæ, bulbis liliorum alborum, radice valerianæ, aut cepas coctas sub cineribus cum vitello ovorum. & oleo liliorum imponi jusfit. Ante pepasum & perfectam maturationem cum Minderero aperire bubones disuadet; educto pure ulcus balsamo sulphuris, unguento basiliconis, succo plantaginis, melle, terebinthina veneta & aloë mundat. Quosdam bubonibus bufones vivos bono successu applicasse refert, bufonibus veneno turgidis mortuis. Carbunculos circulo ducto butyro antimonii festinanter separari curavit, vel & scarificari, & cum exciderunt, cavernis mundificantibus sarcoticisque bene prospexit. Ceterum observatu dignum,

p. 122.

124.

125.

126.

137.

139.

quod notat, tempore tonitruali mitiorem factam fuisse pestem, quod humiditati aeris, feritatem & acutiem morboſi contagii obtundenti, tribuit.

**CHRISTOPHORI CELLARII EPISTOLÆ
selectiores & Præfationes. Collegit JO. GEORGIUS
WALCHIUS, qui & copiosorem Diatriben de Dedi-
cationibus librorum veterum Latinorum præmiſit.**

Lipſiæ, ſumt. Jo. Lud. Gleditſchii & M. G. Weidmanni, 1714. 8.

Alph. I plag. 5½.

Non ingratum erit purioris Latinæ linguæ cultoribus, quod Cl. Editor has celeberrimi Cellarii epistolæ selectiores collegit: cui Dissertationes quoque academicas, item Orationes Cellarii, uno fasciculo junctas, debemus. Præmiſit copiosorem diatriben de *Dedicationibus librorum veterum Romanorum*, qua argumentum hoc, ab aliis non satis illuminatum explicatumque, pluribus perfecutus fuit. Primo capite de antiquitatibus rei literariæ veterum Romanorum diſſerit, quo ſingula rei hujus momenta attingit & opere juſtiori interpretari ea pollicetur. Ibi diſputabit de literaturæ veteris Latii origine, auctibus, quibus gloriſcente bello Punico ſecundo altius fuit evecta; partibus, quas amplexa eſt, diſciplina quippe ſacra, forenſi, medica & philoſophiæ alimentis, quæ ſunt libri & bibliothecæ; cultura, gymnafiis & magiſtris literarum; peregrinatione literaria, de modo literas ad uſum publicum transferendi, privilegiis literatorum, cetera. In antiquitatibus librorum multa collegit, de Romanorum quippe literis, charta, ſcribendi inſtrumento, atramento; librorum titulis, præſationibus, dedicationibus, partibus, indicibus, ornamentis, imaginibus & aliis ſatis, quæ libris ſæpe impenderunt. Hac diatriben multa dat de *Dedicationibus*; ac capite II agit de illarum origine atque ætate, quam ex Græcia derivat, in qua id quoque moris fuit; de Catone vero monet, quod hic quoque, ſcriptor antiſſimus, monumenta quædam dicaverit filio ſuo. Cap. III, IV, V, VI diſſerit de Patronis, amicis, liberis, mulieribus & filialibus, quibus conſecraverunt

ve-

veteres Romani factus ingenii sui; & cap. VII agit de eo, num Diis quoque sacrauerint monumenta literarum; item, quod veteres diversas operis cuiusdam partes diversis quoque personis dicatas esse iusserint; quod quidam plures libros ab eodem Autore dedicatos acceperint; quod dedicationes permutaverint; quot numero veteres nuncupaverint dedicationibus, & quæ reliqua sunt. Cap. IIX de forma ipsarum dedicationum monet, alias esse copiosiores, alias breviores; illustrat quoque inscriptiones, quas ipsis dedicationum epistolis præmittere moris fuit. Quod ad ea vero pertinet, quæ proposuerunt dedicationibus, varii generis ea sunt: laudarunt quippe illos, quos nuncupabant, quod etiam medio & extremo operis fiebat; extenuabant studium & operam ingenii, quam autores præstiterunt; attingebant occasionem, quæ iis oblata fuerat de argumento quædam differendi atque ingenii factum transferendi in usum publicum; ipsis dedicationibus addebant præfationes & denique extremo libri ad eum, qui subierat nuncupationem, verba faciebant. Cap. IX de nuncupatione, quæ sæpe loco integræ dedicationis fuit, & de dicendi formula, qua usi sunt in dedicationibus, disputatur. Veterum dedicationum alix sunt integræ epistolæ; alix speciem epistolarum præ se habent; alix sola fere constituuntur nuncupatione. Istum igitur, cui monumentum erat dicandum, allocuti sunt modo operis principio; modo parte ejus media, modo extremo illius. Omnia momenta, quæ heic breviter attingimus, Autor verbose illustravit; vindicavitque multas dedicationes; emendavit istas & quæ digna fuerunt subnotari, collegit singulari studio. Cap. X de sine veterum dedicationum librorum; cap. XI de ornamentis librorum, quos obtulerunt; & cap. XII de præmiis, quæ de dedicationibus acceperunt, privato studio ejus relinquimus, qui animum suum his antiquitatum literis mancipavit. Ipsæ epistolæ plene sunt bonarum rerum, inprimis præclaræ & puræ latinitatis, quæ Cellarii ingenium mire excelluit. Quod ad ordinem pertinet temporis, quo conscriptæ sunt, nullam rationem Editor habuit; nec distribuit eas secundum illos, ad quos datæ sunt, sed ordinavit, prout fortuna in manus suas traditæ fuerunt.

Meklenburgische Kirchen-Historie.

h. e.

HISTORIA ECCLESIASTICA MEGALOPOLITANA, auctore GEORGIO FRIDERICO STIEBERO,
Sereniss. Ducissæ Megalopolitano-Gustroviensis
Vidue a Concionibus aulicis.

Gustroviz, typis Jo. Lembken, 1714, 8.

Alph. i.

præf.

Quum ecclesiasticam tractus Megalopolitani historiam pauci attigerint, qui aliquam Germaniæ sacræ notitiam literis consignarunt, Autor Rever. ipsa Adami Bremensis, Helmoldi, Kranzii, Ditmari, Scriptorum Septentrionalium ab Erpoldo Lindenbrogio editorum & aliorum ex antiquioribus monumenta adiit, quibus ex recentioribus adjunguntur Lambecii Origines Hamburgenses, Crameri historia Eccl. Pomeraniæ, & Frid. Thomæ Analecta Gustroviensia. Accedunt pauca quædam MSS. ab amicis communicata, ex quibus hanc historię seriem deducere Noster annifus est.

- Partes complectitur quinque, quarum *prima* de laboris hujus usu quædam præfata istarum terrarum populos describit, qui generali voce *Slavi* vel *Wendi* audiebant, pro fitus autem diversitate Werli, Wagrii, Polabi, Cissini, Varini &c. vocabantur. Quæ singula, quia ad dignoscenda rerum momenta spectant, accurate Noster persequitur. Isti populi, quum idolatriæ essent dediti (de quorum idolis alibi memorabimus) & duro præterea vitæ generi adfueti, facile exinde quis conjicere potest non facilem ipsorum fuisse conversionem, præcipue quum accesserint impedimenta varia, ut sunt, perversi Christianorum mores, Saxoniarum Ducum & Brandenburgensium Marchionum avaritia, & ipsorum quoque verbi divini ministrorum negligentia. Qua occasione Arnoldus quoque refutatur, qui tradit, illos, qui gentes ad veram regionem perduxerunt, suis potius commodis & gloriæ, quam honori divino litasse: quos Noster, si non in omnibus puri fuerunt & perfecti, excusandos tamen potius, quam inculandos esse judicat.

Pars

Pars secunda recenset initia conversionis Seculo IX, ubi primo Caroli M. conatus laudantur, qui varios Episcopatus in vicinia fundavit, præcipue Hamburgensem, sed eam Ecclesiam & civitatem Wilfi a. 808 biennio postquam condita esset, devastarunt. Ludovicus Pius Corbeiense monasterium, & Hamburgensem Archi-Episcopatum condidit, ubi Ansharius partes suas agebat strenuus. Sed post ipsius obitum Normanni Hamburgum secunda & tertia vice desolarunt, & vicinas quoque gentes, christianas præcipue, continuis bellis infestarunt. Parum ergo, aut nihil fere, huc usque profecerant Christianorum in Venedis convertendis studia.

Pars tertia. Seculo X ineunte Danicum Slavis Nordalbingos subjugant, & Hamburgensem urbem quartum dejiciunt. Henricus Auceps Venedos prælio vincit, inque ipsarum regione Saxones collocat, Wormonem vero Danicæ Regem tributarium sibi facit, adeo ut per ejus quoque regnum religio christiana divulgaretur. Eadem ratione Otto M. per Geronem Obotrites & Slavos subjugavit, Havelbergensem Episcopatum constituit, & Haraldo Rege devicto in Holsatia & Jutia veram religionem propagavit. Aldenburgi quoque in Wagria (quæ hodie Oldenburgum dicitur) alium Episcopatum erexit, quem Havelbergensis secutus est, imo Megalopolitanus quoque, sed tamen Obotritorum reguli huic cultui subinde adversabantur.

Parte *quarta* pertractantur fata Evangelii Seculo XI, ubi Mistevoius, Venedorum regulus, a Saxoniarum Ducibus contemptui habitus, ingentem contra Christianos persecutionem excitavit, in qua duriter habitii Christiani, urbesque pariter & ecclesiarum bona diruta. Postea Godeschalcus, Missevoii nepos, inter Christianos primus educatus, post eorundem osor & persecutor, ad meliora se convertit, cujus exemplum plurimi Venedorum secuti sunt, adeo ut templa quædam exstruerentur, & Christiana religio non mediocria caperet incrementa. Ex Aldenburgensi quoque Episcopatu tres oriebantur, Aldenburgensis, Megalopolitanus & Ratzeburgensis. Sed nec hæc halcyonia diu durarunt, dum duræ Venedorum cervices suave Servatoris jugam abnuerunt. Hi enim Christianos acerbè admodum vexarunt, Hamburgam sexta vice igne cremarunt, Godeschalcum interemerunt, conjuges ipsius maxima injuria afficientes,

liberos vero a Regni successione excludentes. Sed ultimi fuere isti paganorum contra Christianismum insultus.

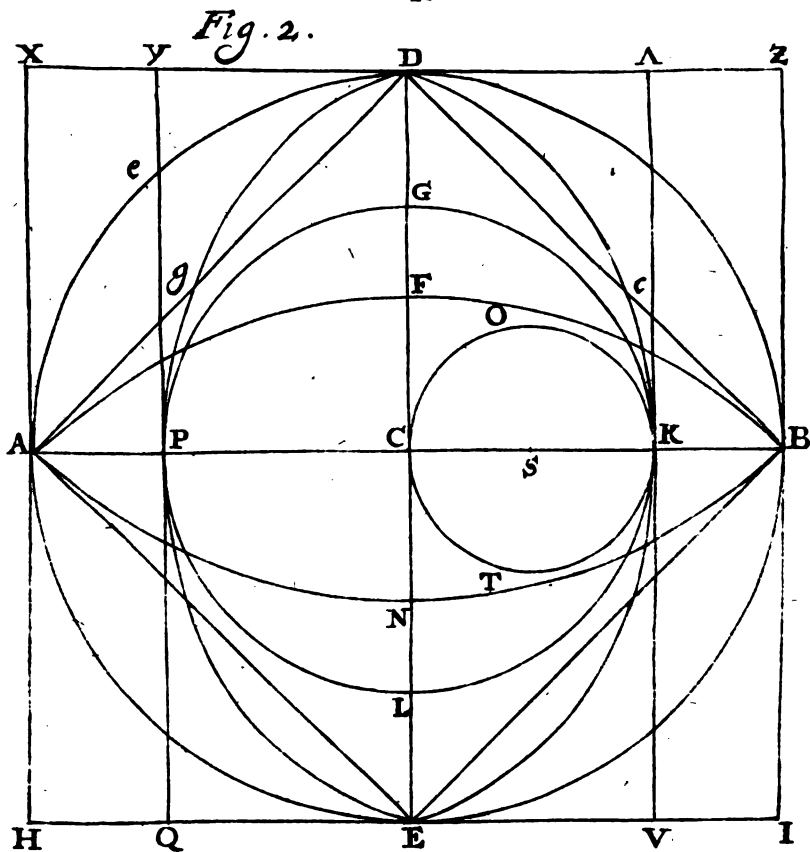
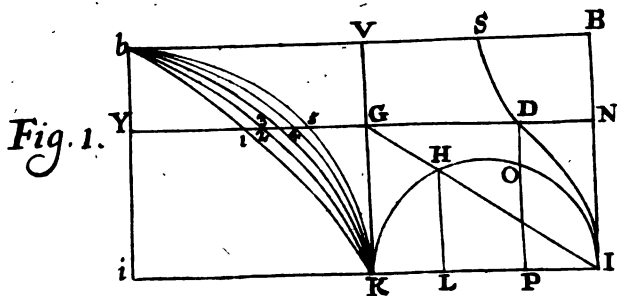
- Seculo enim XII, quod parte *quinta* narratur, tandem aliquando abolita est pagana superstitio, regnumque Christi nostri altiores apud Venedos radices egit. Ubi ex Kanzovii chronico Pomeraniz MS. prolixè traditur, quam methodo istis temporibus in convertendis gentibus usi fuerint. Ipsa vero historia docet, quod sub Henrico, Zuentepolco, Suenone & Canuto regibus sensim succreverit vera Religio, præcipue vero in urbe GUSTROVIENSI: cui rei novum HOLFATIZ monasterium & VICELINI, ejus Præpositi, opera plurimum contulerunt. Sub PRIBISLAI I & NICOLOTO, regibus videbatur gentilismus caput erigere, sed prædicti Vicelini, monasterii Segebergensis, & urbis LUBECENSIS merita Christianam veritatem magis magisque amplificaverunt. Expeditio vero sacra contra Venedos a quibusdam suscepta parum aut nihil proficiebat. Porro restaurati quoque sunt Episcopatus ante dicti, eisque Lubecensis additus est. Tandem Henrici Leonis opera ejecti sunt Venedi, eorumque loco Christiani urbes habitaverunt, sicque tota Megalopolitanorum ora Christianam religionem amplexa est.

EXAMEN COROLLARII TERTII AD PROPOSITIONEM SEPTIMAM Tractatus de Quadratura Circuli & Hyperbolæ per infinitas Parabolas & Hyperbolas geometricè exhibita a R. P. D. GUIDONE GRANDO, Magni Hetruricæ Ducis Theologo & Mathematico ac Philosophiæ Professore in Academia Pisana, in quo Corollario quantitatem ex infinitis nullitatibus componi, statuitur.

POSTEAquam insignis Geometra P. Grandus in Prop. VII Elegantissimi Tractatus de Quadratura Circuli & Hyperbolæ aggregatum ex infinitis terminis geometricè proportionalibus sinui verso alicujus arcus æquari, accurate demonstravit, ex hac sua propositione sequentem elicit consequentiam; Seriem scilicet infinitarum linearum signis $+$ & $-$ alternatim affectarum dimidiæ linearum æqualem esse, vel, ut Autor ipse mentem suam explicat: *Eandem lineam infinites postam & infinites subtractam relinquere sui medietatem.* In novissima laudati tractatus editione in 4, post hoc Corollarium hanc instantiam asterisco fi-

TAB. I ad A. 1715. M. Ian. pag. 43.

gnatam, apposuit. „Aggregatum ex infinitis differentiis infinitarum linearum *bV* sive continue sive alterne sumptarum est „demum summa ex infinitis nullitatibus seu 0, quomodo ergo „quantitatem notabilem aggreget? At repono, subdit, eam „infiniti vim agnoscendam, ut etiam, quod per se nullum est „multiplicando in aliquid commutet, sicuti finitam magnitudinem dividendo in nullam degenerare cogit, unde per infinitam Dei creatoris potentiam omnia ex nihilo facta, omniaque „in nihilum redigi posse: neque adeo absurdum esse, quantitatem aliquam, ut ita dicam, creari per infinitam multiplicationem vel additionem ipsius nihili, aut quodvis quantum infinita divisione, aut subtractione in nihilum redigi. In sequenti postea Scholio hanc responsionem ac Corollarium ipsum similitudine quadam illustrare atque adversus cujusdam Censoris Strictures defendere conatur doctissimus Autor.

Etsi vero tum ex hoc libro de Quadratura Circuli, tum ex aliis præclaris speciminibus Autoris doctissimi ingenium plurimum suspicio, impetrare tamen a me non potui, ut prædicto Corollario assensum præberem, quanquam necessariam id Propositionis veræ sequelam esse videatur, quia semper nescio quis scrupulus animum pungebat, quo minus pro evidenti veritate id admitterem. Inito vero examine connexionis Corollarii. controverfi cum sua Propositione ex qua deductum est, humani quid Autori alioqui perspicacissimo accidisse mihi vidisse visum. Et cum Cl. Grandum veritatis amantem sciam, non ægre ipsum laturum confido si erroris fontem tum ipsi tum aliis breviter hoc loco atque modeste aperuero, ad id vero Propositionem ipsam cum subjuncto Corollario tertio, de quo solo agitur, duobus præcedentibus tanquam veris nunc silentio prætermisissis.

Super latus *KI* quadrati *KB* descripto semicirculo *KHI*, ducatur ex puncto *I* quælibet recta *IHG* semicirculum in *H* rectam vero *VK* in *G* secans, demissaque *HL* normali ad *KI*, si in recta *GN* diametro semicirculi *KI* æquidistante ac per punctum *G* ducta sumatur ubique *GD* æqualis sinui verso *IL* arcus *IH*, punctum *D* erit in quadam curva *IDS*, cujus ordinata *GD* etiam æquabitur omnibus differentiis alternis *Y1, 23, 45, &c.* infinitorum terminorum geometricæ progressionis *YG, 1G, 2G, 3G, 4G, 5G, &c.* existentibus curvis *K1b, K2b, K3b, K4b, K5b, &c.* Parabolis primi

ni, secundi, tertii, quarti, quinti, &c. gradus & sic in infinitum per omnes reliquos, quadrato *Vi* priori *KB* æquali inscriptis. Hæc est Propositio septima Cl. Grandi in Libro supra laudato de Quadratura Circuli & Hyperbolæ; ejus ingeniosa demonstratio breviter huc redit: Quod, quia ipsæ *YG*, *1G*, *2G*, &c. sunt in progressionem geometricam, earum differentiarum etiam ut *Y1*, *12*, *23*, *34*, *45*, &c. futuræ sint continue proportionales, tum etiam earum termini alterne sumti *Y1*, *23*, *45*, &c. Hinc vi ejus secundæ propositionis est series infinita $Y1 + 12 + 23 + 34 + \dots$ ad seriem $Y1 + 23 + 45 + \dots$. Sicut $Y1 - 23$ ad $Y1 - 12$ quam posteriorem rationem ostendit æquari rationi IG^2 ad IK^2 seu IG ad IH aut KI ad LI , atque adeo, quia prior series $Y1 + 12 + 23 + 34 + \dots = YG$ (nam hæc linea æquatur omnibus partibus simul sumtis quæ partes sunt omnes seriei hujus infinitæ termini) ideo etiam series $Y1 + 23 + 45 + \dots = IL = GD$. Quod erat demonstrandum.

Cum ergo nulla habita ratione positionis puncti *G* in radio *KV* generaliter probatum sit, quod $IL = GD = Y1 + 23 + 45 + \dots$ vel quod idem est, $= YG - 1G + 2G - 3G + 4G - 5G + \dots$ si punctum *G* ponatur in *V* adeo ut linea *YG* cadat super rectam *bV*, erit etiam YG hoc casu $= bV - bV + bV - bV + bV - bV + \dots$ singulis *YG*, *1G*, *2G*, *3G*, *4G*, *5G*, abeuntibus in *bV*. Sequi ergo videtur ex Propositione Autoris, *Quod linea bV infinities posita & infinities subtracta sui medietatem relinquat*, ut habet toties jam nominatum Grandi Corollarium. Fateor quidem libenter consequentiam istam obiter inspectam ex propositione legitime deductam videri, adeo quidem ut, superaccedente plausu Mathematicorum illorum non vulgarium de quibus Cl. Grandus pag. 30 refert, ipsos Corollarii hujus novitate percultos, atque in summam tam inauditæ inexpectatæque veritatis admirationem adductos fuisse, cum nihil huic stupendo paradoxo simile in tota Geometria se uspiam legisse testarentur, difficile fuerit Cl. Autori consequentiam nævum animadvertere, qui tamen ultro ist. oculos ejus incurrisset, si indifferenti animo rem totam expendere voluisset; sed ostendendum est id atque ob oculos ponendum quod ejus perspicaciam fugisse videtur.

Galilæus olim per jocum, ut puto, probare conabatur ex eo quod Superficies in Cylindro Sphæræ circumscripto ubique æ-

qualis

qualis offenditur superficiem portionis Sphæræ æquale, *Circumferentiam Circuli puncto æquæ*. Jam si ex Cl. Grandi quærem, in quonam Galilei ratiocinium deficere arbitretur? nullus dubito quin hanc responſionem reportaturus ſim: Lynceum Philoſophum in hoc erraſſe, quod ab uno genere magnitudinis tranſitum fecerit in concluſione ad aliud diverſumque genus. Quod ab æqualitate duarum ſuperficierum rerumque adeo homogenearum argumentatus ſit ad æqualitatem rerum heterogenearum linearum cum puncto. Nam etſi ſuperficies illæ cylindrica & portio hemiſphæræ ſemper æquales ſint quæcunque æqualis utriusque altitudo fuerit, non tamen ſequitur hanc æqualitatem adhuc ſubſiſtere poſſe aut debere cum communis utriusque altitudo eſt nulla ſeu 0, adeo ut Cylindrus in Circulum, hemiſphæræ vero portio in punctum abeant; quia cylindrus nullius altitudinis non eſt cylindrus & portio hemiſphæræ altitudine deſtituta non eſt ſolidum, atque principium æqualitatis ſuperficierum duntaxat valet de Cylindrica & portio æqualitate ſphæræ. Non eſt quod dubitem Cl. Grandum ad hunc ferme ſenſum Galilei ratiocinii defectum detecturum. Huic jam ſimillimam responſionem ſuo corollario potuiſſet applicare. Nam ad probandam æqualitatem ſeriei infinitæ $Y_1 + 23 + 45$ &c. cum ordinata GD vel ſinu verſo IL , uſus eſt principio æqualitatis ſeriei $Y_1 + 12 + 23 + 34 + 45 +$ &c. cum recta YG . Sed omnes termini huius ſeriei infinitæ nequeunt *exhaurire* rectam YG niſi termini $YG, 1G, 2G, 3G, 4G$ &c. ſunt in progreſſione Geometrica *deſcendente* ita ut infiniteſimus terminus primo YG ſit inaſſignabilis, hoc enim ſolo caſu prædicta ſeries æquabit lineam YG . Pone jam YG ex hoc ſitu transferri ſuper bV , & quid hac tranſpoſitione fiet? Scilicet progreſſio geometrica *deſcendente* $YG, 1G, 2G, 3G$ &c. migrabit in progreſſionem terminorum æqualium bV, bV, bV , &c. illiusque differentiarum $Y_1, 12, 23, 34$, &c. abibunt in differentias huius quæ omnes in punctum b contrahuntur, ac proinde juxta Cl. Grandum ſequeretur punctum b , (quod translata YG in bV continet omnes differentias $Y_1, 12, 23, 34, 45$, &c.) æquari rectæ YG . Ergo ex eo quod Cl. Grandus a progreſſione infinita & *deſcendente* ſaltum fecit ad progreſſionem infinitam terminorum æqualium, ſcilicet ab una re ad aliam diverſæ naturæ, ideo perinde ac Galileus fecit concludere debuiſſet punctum

b toti lineæ *bV* æquale esse, ita ut, si hanc consequentiam neget, ei etiam necessario negandum sit seriem infinitam terminorum $Y_1 + 23 + 45 + \&c.$ puncto *b* applicatam, scilicet $bV - bV + bV - bV + bV - bV + \&c.$ æquari ordinatæ *VG* quæ est semissis ipsius *VB*. Cum igitur nullum superfit dubium, quin Cl. Autor noster tanquam falsum atque illegitimum principium rejecturus sic æqualitatem puncti seu termini *b* lineæ *bV* cum hac lineæ; sic etiam Corollarium suum *quod linea infinitis posita & infinitis ablata sui semissem relinquat*, falsum esse agnosceret atque ex vera Propositione male deductum, quod amore veritatis unice demonstrare nunc placuit.

NOVA LITERARIA MATHEMATICA DE PERPETUO MOBILI, Longitudine Maris & Quadratura Circuli.

Licet irrito per tot secula conatu Mathematicorum ingenia defatigaverint perpetuum mobile, longitudo maris & circuli quadratura, non tamen defuere anno proxime præterito, qui problematum hæctenus desperatorum solutionem giganteo ausu denuo aggressi sunt. Perpetuum mobile construxit *Orffreus*, *Misnicus*, vir in arte Medica, quam profitetur, & in Chymia atque Mechanica versatissimus; Longitudinem Maris inveniendi methodum excogitarunt *Dittonus* atque *Whistonus* Angli, eruditionis fama præstantes; Circuli Quadraturam publicavit *Daniel Waayvel* Batavus, Orbi erudito hæctenus ignotus. Præstanta præstitit Germanus; ingenio suo non profus indigna dedere Angli; infelix in demonstrando fuit Batavus.

Perpetuum mobile, quod *Orffreus* noster construxit, videntur hominum myriades, & rerum Mathematicarum atque Mechanicarum peritissimi admirati sunt. Structura, quam inventor inventi præmium expectans studiose celat, simplicissima esse colligitur, quia nonnisi unica rota cum axe suo circumeunte constat. Diameter ejus quinque ulnas Lipsienses non excedit, crassities 6 digitos non superat. Intervallo unius minuti horarii quinquaginta revolutiones absolvuntur & rota libere pendula nec ulla motore externo sensibili impulsæ obstaculo remoto motum inchoat, eumque perenniter & æquabiliter admodum continuans pondus 60 immo 70 & amplius librarum ad aliquot orgyarum altitudinem attollere valet. Tam nobile inventum hæctenus spectandum exhibuit inventor in pago quodam

Strophis non procul ab oppido *Ciza* fito; sed nunc locum mutare cogitur.

Sua de longitudine maris cogitata anno superiori in peculiari scripto Londini sermone patrio publicarunt *Whiston* atque *Distonus* sub titulo: *A new Method for discovering the Longitude both at Sea and Land*, in 8. Nimirum notum est, longitudinem maris seu meridianum, ad quem navis in mari pervenit, haberi, quam proximam hujus meridiani distantia a meridiano quodam alio notæ longitudinis innotescit. Quare cum experientia ipsos edocuerit, granatam majorem (quam bombam vulgo vocant) e mortario perpendiculariter ejaculatam ad 6440 pedum altitudinem ascendere & hinc in maxima elevatione ad 28 vel 30 milliaria Anglica videri; ad longitudinem maris inveniendam perquam commodum censent, si passim per mare naves in situ suo anchorarum ope firmentur & ipso mediæ noctis momento ex mortario in ipsis collocato quotidie bomba perpendiculariter ejaculetur. Quod si ergo loca illa, unde bombæ ascendunt, in mappis hydrographicis notentur, ut a nautis ope pyxidis magneticæ explorata plaga reperiri possint; longitudo loci, ad quem navis pervenit, latere amplius nequit, quoniam ex hora, quæ est in navi per mare lata, differentia meridianorum horaria nota est. Sed non hoc unico modo, verum adhuc aliis eidem fundamento superstructis problema solvi posse docent. Ceterum quia *Distonus* hanc methodum invenit primus, *Whistonus* postea cum ipso inventum ulterius perfecit; ille sub suo solo nomine alium adhuc de eodem tractatum prelo subjecit, qui propediem in publicum proditurus.

Denique *Daniel Wacyvel* aliquot plagulas idiomate Batavo de quadratura circuli Amstelodami sub titulo: *Demonstratie vogens de quadratura circuli* in 4 edidit. Rationem diametri ad peripheriam ut 1683 ad 5288 esse contendit. Singulari methodo se in his numeris investigandis usum profitetur, quam mysterii instar celat, cum ipsi sufficiat ostendisse, non aliam diametri ad peripheriam rationem esse posse quam 1683 ad 5288. Videamus, quomodo propositum suum exequatur. Circulo *ADBE* circumscibit quadratum *HXZI* alterumque *ADBE* inscribit. Assumit *CK* tantæ magnitudinis, ut peripheria *CTKO* sit diametro *DE* æqualis. Denique circa diametros *PK*

TABL
Fig. 2.

& ED ellipsin DPEK & circa PK circumulum PLKG describit. Ponit jam diametrum $AB = 2r$, peripheriam $DAEB = c$, diametrum $CK = f$, circumferentiam $GPLK = d$. Quare cum sit $CK : DE = PK : PGKL$; reperietur $d = 4r$, & hinc porro area circuli $PGKL$ seu $\frac{\pi}{2}fd = 2rs = \mathcal{Q}PKV$. Similiter quia $CK : DE = AB : ADBE$; reperietur $c = 4rr : f$, & hinc ulterius area circuli $ADBE = 2r^2 : f$. Quoniam itaque ellipsis PDK $EP = z^2$ media proportionalis inter circulos circumscriptum $ADBE$; & inscriptum $PGKL$; erit $Z^2 = \frac{1}{4}crd/f = 4r^2$, adeoque $z^2 = \sqrt{\frac{1}{4}crd} = 2r^2 = \square ADBE$. Manifestum quoque, lunulas ellipticas $PGKDP$ & $PLKEB$ esse rectangulis $APQH$ & $KBIV$ æquales, imo $\triangle DCA = \triangle CFA = \triangle DgPH$ & $\triangle DCPD = \triangle ADCA$ & circumulum $COKT = \triangle CDK$. His conditionibus non alios numeros, quam suos satisfacere, sic ostendere conatur. Jubet CK assumi $s^{\pm}a$ & inde eodem, quo ante, modo elicit $Z^2 = \frac{1}{2}\sqrt{(crd \pm crad)} = 2r^2$. Cum vero in calculo precedente fuerit $z^2 = \frac{1}{2}\sqrt{crd}$; contradictionem involvere ipsi videtur, quod nunc sit $Z^2 = \frac{1}{2}\sqrt{crd} \pm \frac{1}{2}\sqrt{crad}$ (perperam enim $\frac{1}{2}\sqrt{(crd \pm crad)}$ & $\frac{1}{2}\sqrt{crd} \pm \frac{1}{2}\sqrt{crad}$ pro una eademque quantitate habet.) Enimvero quomodo hinc constudi possit, CK esse debere s , non vero $s^{\pm}a$ nulla sane ratione apparet, quoniam valores indeterminati ad arbitrium assumi possent. Subjicit demonstrationem, quam vocat, in numeris, ponens $2r = 50$: uade ob rationem diametri ad peripheriam $1633 : 5288$ $CK = f = \frac{42075}{2644}$, $ADBE = \frac{1}{2}cr = \frac{3305000}{1633}$, $PGKL = \frac{1}{2}fd = \frac{2103750}{2644}$, tandemque $Z^2 = \sqrt{\frac{1}{4}crd} = 1250 = 2rr = 50.25$. Quod si hoc demonstratio valet, eodem prorsus modo ostenditur, rationem diametri ad peripheriam esse, ut numerum quemvis ad quemcunque alium. Ponamus enim eam esse $= 1:3$ & ut ante $AB = 50$, erit $ADBE = 1875$, $PGKL = \frac{2500}{3}$, tandemque prorsus ut ante $Z^2 = 1250$. Ponamus eandem rationem esse $= 1:4$, $AB = 50$, erit $ADBE = 62500$, $PGKL = \frac{100}{4}$, tandemque denuo ut ante $Z^2 = 1250$, & sic in infinitum.

Prostant A&orum Erud. Suppl. Tomi VI Sect. I & II.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno M DCC XV.

*FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ ET
cujuscunque generis Acta publica inter Reges Angliæ, &
alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes vel
communitates ab ineunte seculo duodecimo &c. ex autogra-
phis infra secretiores Archivorum Regionum thesaurarias
per multa secula reconditis, fideliter exscripta, in lucem mis-
sa de mandato Regine, accurate THOMA RYMER,
ejusdem Regine Historiographo.*

Tomus XII.

Londini, per A. & J. Churchill, 1711, fol.

Alph. 9.

OPeris augustissimi & scriptoribus, qui res Angliæ con-
textent impostero, maximo usui futuri Tomus præ-
iens rerum ab A. post Christum natum c10 cccc lxxv
usque ad c10 lxi gestarum complectitur monumenta
æque recondita nec minoris ad temporum illorum faciem per-
noscondam momenti, quam cetera, quæ suis adhuc locis perlu-
stravimus. Qua quidem de re ut plenius constet, historiz An-
glorum huc spectantis repræsentabimus particulam atque osten-
demus, quantum vel confirmari vel illustrari illa possit, si cum
tabulis istis diligentius conferatur. Sed quando attingere omnia
haud licet brevitate sectantibus, propositum nobis est, intra ro-
rum cum Gallis & Scotis, domesticarumque limites cogere di-
cenda & reliquorum pervestigationem Lectorum diligentiz re-
linquere.

Quod ad res Gallicas attinet, haud impune Warwickii, no-
vitiæ Angliæ rebus studentis, partes susceperat Ludovicus XI

Tantè

Tanto enim hinc facilius adduci se Eduardus IV patiebatur ab Duce Burgundiz, ut ei se jungeret Galliz interitum minanti, Ludovicoque bellum, una, si totius regni possessione cederet, conditione redimendum, demitteret. Nec diu moratus, maximo coacto exercitu, Caletum trajecit. Enimvero ut suis unius viribus nihil unquam tentandum putarat, ita parum tamen auxilii sive Burgundus sive, qui illi addictus cupiebat videri, Comes S. Pauli ferebat, quod alter novum sibi hostem excitarat, alter nolebat quidquam ante consilii capere, quam, qui successus tantarum esset rerum futurus, cerneret. Quocirca difficile hand fuit Ludovico, neque persuasionibus blandissimis parcenti neque argento, potentissimum hostem, sine suarum rerum damno, domum ab se dimittere. Eduardus ingentem argenti summam, quam, partim illo ipso tempore partim quotannis solvendam, offerebat Ludovicus, spemque matrimonii inter filiam suam & Carolum Delphinum sanciti incertis belli prætulit eventibus septemque adeo annorum inducias cum Gallis fecit. Cumque animadverteret, spem posthac ponendam asserendi armis sibi juris in provincias Galliz, pactus simul est, ut controversiæ illæ, intra triennium componendæ, arbitris permitterentur. Ex partes ex Anglis Thomæ, Archi-Episcopo Cantuariensi & Georgio, Duci Clarentiz, ex Gallis Carolo, Archi-Episcopo Lugdunenfi & Joanni, Comiti Dunesciz delatæ sunt, ea lege, ut primo in Angliæ, deinde & in Gallia deliberaturi de iis convenirent. Quorum sententia ut rata esset, multa ingens sancita, solvenda ei, qui illi obtemperasset, ab eo qui nollet illi morem gerere. Enimvero remanserunt nihilominus controversiæ: arbitri, cum præterlapsa prope triennium esset, necdum coierant, novumque inde triennium ei rei dicere oportuit. Quin etiam dum induciæ primo ad vitæ tempus & annum ultra, ac post ad integri seculi intervallum protraherentur, cautum est, ut si lites nec isto triennio finiri possent, in aliud subinde atque aliud rejicerentur. Qua ratione visi sunt Angli sensim sensimque decedere jure, cui persequendo tantum effuderant sanguinis tantumque sanctorum fecerant. Neque vero matrimonii spes eodem illo fœdere sanciti Eduardum minus sefellit; subinde is urgere, ut filia Elisabeta

tha

tha in Galliam accerseretur, Ludovicus de die id in diem differre contra, dum opportuniorem filio nuptam Margaretham, Maximiliani & Mariæ filiam, obtinuisset. Quam injuriam vel gravissime ulturus fuisset Eduardus, nisi mors consilia turbasset, quod factum A. MDLXXXIII. Eduardi V regnum bimestre nihil rerum ad Galliam spectantium suppeditat; nec successori Richardo III vix contra cives se biennium tuenti externa multum licuit respicere. Oratores eum ad Ludovicum ablegasse, sed cum interea de cæde filiorum Eduardi IV fama percrebuisse, non esse admissos, scriptores tradunt. Nihilominus coisse utrinque, qui de prorogatione induciarum, quibusdam ultro citroque illatis turbatarum injuriis, agerent, fidem hæc monumenta nostra faciunt. Minus certe alienum se ab Richardo præbuit Carolus successor Ludovici, veritus fortasse, ne Duci Britannix, in quo opprimendo laborabat, suppetias ille ferret. Nactus tamen occasionem Henricum Comitem Richmondix suis sibi beneficiis devinciendi, non dimittendam eam putavit, sed insidias Petri Landesii in Britannia fugientem recepit suppeditavitque & naves & copias, quibus viam sibi ad regnum Anglix, deturbato Richardo, munire posset. Qui proinde, simul rerum potitus est, inducias primo annuas, deinde triennium duraturas cum Carolo iniit, cum ut gratum ei animum testaretur, tum ut res suas domi stabilire commodius posset. Interea desiderium Britannix Francisco II heredibusque eripiendæ magis magisque prodidit Galli; cui ut obviam iret Henricus, legatos misit, qui lites inter Carolum & Franciscum ortas componerent. Sed promptum potius auxilium quam pacis consilia sibi ab Henrico pollicitus Franciscus, eos vix auditos ab se dimisit, quod intelligebat rebus ita suis parum consultum iri: dum enim de pace ageretur occasionem arrepturos Gallos esse omnem sibi Britanniam subjiciendi. Henricus tamen, quanquam prudentissimus ceteroqui princeps, verba dari sibi passus dirimendis diffidiis operam constanter dedit, callidis, ut id faceret, precibus a Carolo adductus. Sed post prælium ad sanum S. Albini, cum jam non occulte ad opprimendam Britanniam grassarentur Galli, fœdus cum Anna, filia Francisci, pepigit contraque eos auxili-

um se laturum recepit. Qui vero nihil inde magnopere deteriti sunt, quo minus destinata exequerentur; quin etiam, cum longiores sese ambages offerrent viam apertam adhibentibus, breviorē viam vota sua explendi ingressi sunt, ad matrimonium cum Carolo alliciendo Annam, utcunqne Maximiliano jam desponsatam. Quod facientes tanto facilius Henricum fefellerē, quod cum Margareta filia Maximiliani matrimonium sanxerat Carolus, quæ & ineundi illius causa jamdiu in Gallia morabatur. Facile autem intelligitur, quam indigne juxta cum Maximiliano Henricus id tulerit, maxime, quod nulla remedia ei malo avertendo suffectura cerneret. Neque tamen planē ultam hanc ferre prædam Gallos passus est; coegit exercitum & Caletum transmisit, sed destitutus ab Maximiliano, vix Bononia obsessa, de pace, exemplum Eduardi IV secutus, cum Carolo egit. Sed non minoris eam, atque ille, dedit redimendam. Pactus enim sibi est centum & viginti quinque millia ducatorum, Eduardo IV adhuc debita & sexcenta & viginti millia pro sumptibus in exercitum, quem in Britanniam transmiserat impensis, ea lege, ut quotannis primo die Maji viginti & primo Novembris totidem solverentur. Summa ea est septingentorum quadraginta quinque millium ducatorum, quam quod representatam, atque insuper quotannis viginti quinque millia ducatorum oblata tradunt Verulamius & qui eum sequuntur, veritati minime consonum est. Neque verius illud, quod summæ annuatim solvendæ terminum præfixum esse nullum contendunt, rati tributi eam habuisse rationem, cum solvenda tantum esset, usque dum septingenta illa quadraginta quinque millia ducatorum, de quibus diximus, Henricus accepisset. Ceterum antequam satis illi facere posset, extinctus est Carolus; sed pactiōnem cum Henrico ratam habuit successor Ludovicus XII, recepitque se soluturum quidquid adhuc nominis superesset.

Monimenta jam vel evincendis hisce vel illustrandis inferentia potiora hæc sunt: 1) Litteræ varix Eduardi IV ad expeditionem Gallicam suscipiendam spectantes p. 1 sq. 2) *Appuntamenti a cum adversario Francia pro abstinentia Guerra & exercituestrabendo*, p. 14. 3) Litteræ Eduardi de *Querelis con-*
pro-

promittendis, de pecuniis solvendis p. 15. 4) *Appunctuamenta de treugis per septennium duraturis* p. 14. it. *de amicitia cum sanguineo Francia & de matrimonio* p. 19. 5) *Exemplificatio literæ annui census* ab Ludovico XI solvendi p. 20. atque eum solutum reapse esse litteræ Eduardi *de acquietando* hinc inde fidem faciunt. 6) *Confirmatio Eduardi treugarum* ad vitæ terminum & annum ultra prolatarum p. 46. 7) *Litteræ Eduardi de termino, pro Querelis inter Angliæ & Francia Reges pendentibus per arbitros decidendis prolongando* p. 52, & prorogationis ejus termini confirmatio p. 63. 8) *Procuratorium Ludovici XI pro Episcopo Elvensi, Legato Francia*, cui ille inducias centum post mortem annos duraturas ea conditione, ut quinquaginta illa millia ducatorum, quæ tum solvebantur, toto illo tempore solverentur, faciendi potestatem concedit p. 86. Huc spectant & litteræ Eduardi *de tractando cum Ambassiatore Francia super elongatione & extensione conventionum* p. 97, ut & *litera Episcopi Elvensis de annuo censu continuando* p. 101. 9) *Litteræ Eduardi de tractando super sponsalibus & filia regis dotatione in Francia* p. 89 & 135. 10) *Litteræ Richardi III de reformatione attemptatorum contra treugas Francia* p. 193, litteræ ejusdem *de tractando cum commissariis Francia* p. 195. 11) *Litteræ ejusdem de credentia* ad Carolum VIII p. 221, & *de tractando* cum eodem p. 223. 12) *Litteræ Caroli VIII de induciis triennium duraturis* p. 281. 13) *Litteræ Henrici VII, quibus Christophoro Ursuwickio, Thoma Warde, & Stephano Fryon, legatis, negotium dat, ut lites inter Gallos ac Britannos componant* p. 347. 14) *Litteræ ejusdem de tractando cum Ducissa Britannia*, p. 348, huc spectat itidem *conventionum cum Ducissa Britannia ratificatio* p. 362. 15) *Conventiones Henrici cum Rege Romanorum super bello inferendo contra Carolum Francia* p. 397 & 405 sq. Præter Maximilianum cum Ferdinando quoque, Hispaniæ Rege, convenerat Henrico, ut Gallos aggrediretur. Ejus rei tabulæ sunt p. 411 sq. Ferdinandus Ruscinonis comitatu, quem tenebant Galli, recepto, pactione ea se liberum solutumque putabat. 16) *Inter media monumenta ad bellum Henrici cum Gallis spectantia inferuntur litteræ Henrici de potestatis ad tractandum cum sanguineo Francia datæ lega-*

tis, *Richardo Episcopo Bathoniensi & Wulstensi, Egidio d' Aubeney* atque aliis. Patet inde, quam serio rem regerit Henricus, cum bellum illud susciperet. 17) *The requests and Supplications of the Capitaynes of Englande made unto King Henry the Seventh for a peace to be concluded betveen France and England.* Supra has litteras, quibus pacem Anglorum primores ab Henrico petunt, uti eam non sua unius voluntate fecisse videretur, verba leguntur: „Super communicatis & oblatis per Dominum des Querdes Marescallum & alios Ambassiatores ex parte Franciæ, concilio Guerræ convocato, habita matura deliberatione, hęc me jam instante, & post tot elapfos dies nemine confœderatorum comparente ac aliis bonis considerationibus bene multis moventibus, nec non contemplatione tot millionum auri Scutorum, summæ tantæ, quantæ nunquam perantea in Angliam apportatæ, a Dominis Capitaneis & consiliariis consultum advilatum & supplicatum est Regi ad componendum cum sanguineo Franciæ & pacem faciendum. „ 18) *Caroli Francia confirmatio tractatus cum Henrico p. 497, juramentum ejusdem de eodem servando p. 505 & confirmatio super obligatione Domini de Querdis p. 506, confirmatio item trium regni statuum per omnes provincias, p. 592 & sqq. passim.* Notatu hic cum primis dignum est *Instrumentum autentiquum super obligatione Regis Charoli Francia facta sub pœna Nisi, coram Vicario Generali Archiepiscopi Turonensis Johanne Brete,* qui monet & injungit Carolo, ut solvat quotannis *summam quinquaginta millium Francorum, donec & quousque summa septingentarum & quadraginta quinque millium coronarum auri plene & integre persoluta & contenta fuerit; & hoc sub pœna excommunicationis.* 19) Litteræ Henrici de conventionibus cum nuper Carolo apunctuatis cum Ludovico, Principe moderno, renovandis, & alia huc spectantia p. 681 sq. inter quæ simile est instrumentum, ubi Johannes, Episcopus Parisiensis sententiam excommunicationis fert in Ludovicum XII, nisi ille residuam summam, de qua cum Carolo VIII convenerat, penderet, p. 683, uti & confirmatio pacis per Alexandrum Papam p. 736.

Ad res cum Scotis gestas pergimus. Scotia Jacobo III Rege
suis

fuis ipsa motibus quassata non ita multum Anglis turbarum dedit. Equidem Henrico VI & Eduardo IV de regno concertationibus irruptionem Scoti in Angliam, late omnia populati, fecerunt, Henrici etiam partes, Berwici arce ab eo accepta, tueri sunt aggressi, sed induciæ paulo post factæ in pacem etiam potestino coaluerunt. Qua occasione consilia cæpta, sunt agitari de inimicitis inter utramque gentem matrimonio tollendis, quo filius Jacobi Cæciliam, Eduardi filiam, duceret uxorem, quod cum a rationibus suis non alienum Eduardus crederet, representare etiam partem dotis, Jacobo id postulante, non gravatus est. Sed ægri ex superioribus bellis animi sanari tam subito non potuere, quin injuriis mutuis exstimulati novo adversus se invicem bello coarrentur, Anglos Alexandro Jacobi fratre, profugo, Scotos Ludovico XI Galliz rege sollicitantibus. Quanquam diuturnum illud haud fuit, quod intestinz turbæ Scotos pacem quavis redimere conditione cogeant. Reddidere hinc Berwicum atque una dotis partem, quam representatam acceperant, Eduardo id postulante, quod Jacobo, summo suorum laboranti odio deque securo & ad posteros transmittenda regni possessione periclitanti, conjungi arctius nollet. Ab eodem ille adeo abalienatus est, ut Alexandrum, ejus fratrem, in fidem reciperet atque ad regnum Scotiz aspiranti auxilium ferre polliceretur. Sed hoc atque alia morte occupatus haud potuit perficere. Post breve Eduardi V regnum rerum in Anglia potius Richardus III, quod ab civibus parum tutus aliunde sibi auxilia paranda cerneret, Jacobum sibi induciis factis junxit, matrimonium etiam inter Jacobi filium, heredem regni & Annam, neptem ex Elifabeta sorore pactus. Quod idem fecit postea Henricus VII aliisque matrimoniis Jacobi animum delinivit. At interea Jacobus pessima regnandi ratione proceres jactidii ei infestos eo furoris adegit, ut filium vel invitum in partes trahentes, arma adversus eum caperent & nequicquam externa circumspicientem auxilia regno vitæque privarent. Angli, ea usi occasione, levioribus concertationibus Scotos sunt adorti, quia & Henricus cum Johanne Bothwello & Thoma Todde egit, ut Jacobum IV captum in manus suas traderent. Quocum vero,

cum

cum consilia illa parum procederent fortasse, inducias iniit, subinde renovatas postea, qua occasione & de matrimonio Jacobi cum Catharina, filia Ducis Somersetenensis actum, sed irrito successu. Nempe arctius Jacobus Henrico jungendus erat, filia ipsa Henrici fatis illi debita, quæ res felicissimæ postea Angliæ ac Scotiæ conjunctioni viam patefecit. Quod antequam fieret, Petrus Warbeck, personatus Richardus nova dissidia excitavit. Ille enim delatus in Scotiam, frustra alibi tentata fortuna, Jacobum adduxit, ut causam ejus susciperet, atque adeo Catharinam Gordoniam & genere & forma spectatam foeminam, uxorem daret. Iterata hinc vice Angliam ingressus cum milite suo est; verumtamen intra populationes conatus omnis substitit. Nemo Anglorum obtrusum a Jacobo agnoscere Richardum, Henricus contra, post sedatos Cornubiorum tumultus in Scotiam vicissim ingredi & injuriarum ultionem repetere. Inde ad pacis consilia, Ferdinando Hispaniæ Rege id operam navante, rediit Jacobus, induciisque factis Warbeckium ab se dimisit. Verum vix his extinctis dissidiis nova oborta sunt, juvenibus aliquot Scotis per rixam ab Angliis interemtis, qua de injuria satisfacere Jacobo, quorum id erat, longius cunctabantur. Quæ res ut turbatura de integro omnia videbatur initio, ita causa arctioris inde conjunctionis extitit. Richardi enim Foxii Episcopi Dunelmensis, sui partium Angliæ versus Scotiam vergentium curam demandaverat Henricus, prudentia factum, ut pacis non tantum, verum & necessitudinis cum Henrico conjungendæ consilia caperet, & capta, eodem Episcopo interprete, Henrico declararet. Quæ quidem res ut grata illi haud dubie accidit, ita nova aut inexpectata non potuit videri, quandoquidem duabus jam antea vicibus, cum inimicitiz inter Anglos atque Scotos intercederent, suis negotium dederat, ut Margareta filia uxore oblata meliorem Jacobo rebusque Anglorum propensio rem mentem injicere conarentur. Tanto facilius Jacobus votorum suorum summam tulit, cui Margareta illa iisdem fere diebus, quibus Arthurus Catharina, Ferdinandi Hispaniæ Regis filia desponsa est: nuptiæ insequenti anno celebratæ omnes & in præsens & in futurum causas inimicitiarum, hodiernum id eventu feliciter comprobante, sustulerunt.

Huc

Huc spectant ex actis nostris 1) *acquiescentia Regis Scotorum*, Jacobi III qua testatur solutam sibi ab Eduardo IV esse *duorum millium marcarum summam* nomine dotis & matrimonii causa inter filium primogenitum Jacobi & Cæciliam Eduardi filiam sanciti p. 23 & p. 40 sq. 2) *Litteræ Eduardi*, quibus Richardo fratri milites contra Scotos conscribere præcipit. p. 119 sq. 3) *Conventiones Ducis Albania*, Alexandri fratris Jacobi, *assumpto sibi titulo Regis Scotia*, inter ipsum & Eduardum p. 256. 4) *Litteræ*, quibus *Præpositus, tota societas Mercatorum & Communitas Edinburgi se obligant ad satisfaciendum Regi Angliæ super factò matrimonii & pecuniâ solvenda* p. 163. 5) *Litteræ Eduardi*, quibus matrimonium filiz cum Jacobi filio rescindit dotemque repetit, p. 165. 6) *Conventiones cum Duce Albania* p. 173. 7) *Litteræ Richardi III Salvi conductus causa* legatis Scotiz datæ p. 230. 8) *Commissio Regis Scotorum super matrimonio inter primogenitum & Annam reginam* p. 232. 9) *Indentura Treugarum inter Reges Angliæ & Scotiæ* p. 235 & matrimonii modo dicti p. 244. 10) *Conventionum de treugis Scotiæ prorogandis & diversis matrimoniis contrahendis, confirmatio* p. 318. 11) *Obligatio, qua Johannes Boshwell & Thomas Todde maxime recipiunt, Jacobum IV in manus Eduardi se tradituros* p. 440. 12) *Conventionum Scotiz ratificatio* p. 464. conf. p. 483 & inde passim. 13) *Litteræ Henrici*, quibus facultatem concedit legatis suis agendi cum Jacobo de matrimonio cum Margareta filia ineundo, p. 572. conf. p. 635. 14) *Litteræ ejusdem ad Thomam Dacre Militem locum tenentem Westmarchiarum versus Scotiam de arratione faciendâ adversus invasionem Scotorum* p. 647. 15) *Litteræ ejusdem de tractando cum Rege Scotorum* p. 670. it. *Litteræ de attemptis Scotiæ*, arbitrio Regis & Reginz Hispaniarum commissis p. 671. 16) *Tractatus facti apud Aytoun per Regem Scotorum ratificatio* p. 673, quam sequitur p. 722 *ratificatio tractatus facti apud Stryveling*. 17) *Litteræ Henrici*, quibus Richardo Foxo Episcopo Dunelmensi potestatem defert de matrimonio cum Margareta ab Jacobo Rege Scotiz ineundo agendi p. 729. 18) *de matrimonio cum primogenita Henrici contrahendo commissio Regis*

Scotorum p. 776. 19) indentura tractatus de matrimonio codemp. 787.

Res domesticæ denique paucis sunt perlustrandæ. Eduardus IV igitur composito cum Ludovico XI Galliarum Rege, bello, sibi ut regni possessionem, de qua necdum timere desierat; firmaret, operam dedit. De comite hinc Richmondia, qui post Henrici VII, Rex factus, nomen gessit, quemque jura familiarum Lancastriensis resuscitaturum divino quasi instinctu monitus prævidebat, ex Britannia adducendo consilium cepit; sed & contra Georgium, Ducem Clarentiæ, fratrem suum, sibi existimavit prospiciendum. Nempe vaticinium quoddam circumferebatur, quo successoris nomen primam literam G habiturum fama erat; id cum ad Glocestriensem Ducem Richardum potius, nisi profus vanum fuit, quam ad Georgium illum pertineret, ad eundem nihilo minus perversa interpretatione trahebatur. Ipse loco suo fretus plusculum sibi sumebat, quam ferre aut regina cum suis aut ipse Eduardus posset, qui ab Warwickii olim partibus eum stetit memor ex præteritis conjecturam de futuris capiebat. Auxit invidiam ejus delatum ab Maria Burgundica conjugium, quæ & vincula ei & mortem ipsam, illiso capite in vini Cretici dolium, ut fama est, peperit. Verisimile tamen est secreto id supplicium habitum & rumorem disseminatum, naturæ eum vi ex vita excessisse, ne suorum animos Eduardus crudeli facinore ab se abalienaret. Enimvero non ita multo post fratrem secutus est, pœnas in liberis luiturus quas ipse non lisset. Filius, Eduardus V, ad quem ut regnum transmitteret, tantopere laboraverat, nihilo eidem longius præfuit. Regina, quæ suis eum cognatis munitum periculi omnis crederat expertem, hoc ipso inimicis suis occasionem præbuit in suam eum sibi potestatem asserendi. Quo facto coactus est Richardo Patrueli regni administrationem & nomen protectoris, mox ipsum regnum titulumque Regis concedere. Neque id miseriarum satis; ne vitam quidem, qua regia dignitate privato ut frui per Patruelem liceret, optaverat, vel ipse vel frater Richardus tenuit. Quanquam nec Richardo III, quem patruelem paulo ante liberorum Eduardi diximus, diuturna felicitas fuit, ad quam sibi

sibi tot sceleribus viam muniverat. Factum, Deo res ita moderante, est, ut ille ipse, qui unus ei maximus adjutor ad regnum grassanti fuerat, Dux Buckinghamiæ facti sui pœnitentia percussus, prima ad interitum ejus fundamenta jaceret. Equidem in iplo conatu tyrannum opprimendi comprehensus ille plexusque capite est; sed consilia, quæ ceperat, ad Richmôndiæ comitem regnum deferendi, ut ille ducta in matrimonium Elisabetha Eduardi filia dissidiis inter duas potentissimas familias finem tandem faceret, nihilominus felici Numen eventum beavit. Repetita ille vice navibus in Angliam profectus victo ad Bosworthum ab se Richardo successor datus est. Regnavit feliciter, nisi quod, qui partibus favebant familiae Eboracensis, cernentes; uxorem Elisabetham Eboracensem contemtim ab eo haberi, negotium subinde facebant. Inde concitatio primum multitudinis in partibus Angliæ Borealibus, inde tota illa scena de Lamberto Simnello, qui Eduardi Comitis Warwickiæ personam indutus in Hibernia pariter & Anglia Henrico turbas excitavit. Qua de causa ille de sanandis Eboracensium animis cœpit cogitare, Reginamque post biennium denique solenni coronandam ritu curavit. Sed illud eo haud valuit, quo minus Petrus quidam Warbekius dictus, Eduardi IV Filium alterum Richardum mentitus, plurimorum animos sibi conciliaret sive Hibernorum sive Anglorum, postquam Regibus a deo Galliz Scotiæque approbari eum vidissent. Veruntamen & eam tempestatem feliciter Henricus superavit: Petrus ille conatibus suis nihil aliud profecit, nisi ut captus daret ludibrium suspendioque vitam postremo finiret. Non dissimilem eorum suarum exitum habuerunt Michael Joseph & Thomas Flammock, in Cornubia tributorum exactionem in seditionis causam vertentes, quam flammam vix dum coortam ex voto restinxit Henricus. Neque aliis in rebus minus propensam sibi fortunam expertus est, utpote omnes ei orbis tum incogniti divitias offerentem, quandoquidem Christophorus Columbus nullis ab Rege Lusitaniz impetratis auxiliis Bartholômæum fratrem ad Henricum miserat, uti ejus auspiciis iter in partes orientales susciperet. At ille a piratis captus moratusque nimium ante, quam cum Henrico agere posset, occasionem fratri dedit Fer-

ditando Hispaniæ regi operam suam offerendi, eique vindican-
di terras, unde hodiernum tantam vim auri argentique quotannis
Hispani colligunt. Quas sibi destinatas a fortuna præripi ab Ferdi-
nando ægre tulit Henricus, illud damnum missis subinde, quæ
novas terras detegerent, navibus sancire nequicquam conatus.
Hæc de rebus civilibus: de Ecclesiasticis jam quædam dicenda es-
seut, sed præterquam quod nihil illæ singulare complectuntur,
quod quidem ex monumentis hisce illustrari possit, diutius jam fa-
tigasse lectoris patientiam videmur, quam ut plura liceat adjicere.

Ceterum cum iis, quæ diximus, sequentia monumenta ex
Actis nostris contulisse non pœnituerit. 2) variz literæ, quæ de
pace atque amicitia inter Ducem Britanniz atque Eduardum
IV. agunt, p. 23. sq. 2) literæ Eduardi *de Injuriis per nuper Ducem
Clarentia perpetratis*, p. 95. 3) *de proclamationibus faciendis pro
morum reformatione literæ Richardi III.*, p. 204. 4) *Bulla contra
Hibernicos Prælatos qui Lambertum Symnell prætensum de jure, de
facto in Regem coronarunt*, p. 322; consimilis contra Episcopum
Assaphensem p. 333. 5) *bulle contra tumultum excitantes, super
jure succedendi* p. 341. 6) literæ Henrici VII *pro Johanne Caboto &
filiis suis super terra incognita investiganda* p. 595. 7) litteræ eju-
dem *pro adherentibus Michaeli Joseph, & cuidum Idole, nomine
Petro Warbeck de gratia Regis*. 8) literæ ejusdem *super rebellionem
Petri Warbeck, de intendendo* p. 766. Cetera, nam non ita multa
sunt, monumenta facile in ipso Volumine invenientur.

EXPLICATION NOUVELLE DE

l'Apothéose d'Homère.

h. e.

EXPLICATIO NOVA APOTHEOSEOS HO-
*meri exhibitæ in marmore quodam antiquo; de usu tripodis
Delphici & de officio engastrimythorum; autore JO. CAR.*

SCHOTTO, Serenæ Regi Prussæ a consiliis, bi-
bliotheca & antiquitatibus,

Amstelodami apud, Jo. Boor, 1714, 4.

Plag. 18.

Marmor in Ferentino agro inventum, quod consecrationem
celebrat Homeri, ut explicarent, Viri docti complures ope-
ratur.

I. Febr. pag. 61.

ram dederunt. Ære illud exprimendum curavit primum Kircherus in Latio suo, quam delineationem postea Cl. Fabretti hinc inde correxit. Qui quidem viri, quibus voculis usurpare monumentum ipsum licuit, omnium sane optime, quid eo contineatur, potuisse videntur exponere. Sed alter festinantius rem gefit; fecitque, ut, quæ ad interpretationem lapidis attulit, perinde ac delineatio ejus, correctione opus habere videantur, alter negotiis aliis præpeditus non potuit suis ei commentationibus lucem affundere. Quocirca exteri in eo periclitari vires ceperunt nisi delineatione, quam Kircherus edidit correxitque Cl. Fabretti; ut ut corrigenda etiamnum in ea crederent superesse atque adeo pares negotio suscepto se omni ex parte haud esse vel taciti fateantur. Enimvero non una illi ratione aggressi rem sunt, ut Archelai, cui artificii hoc marmor debet antiquitas, mentem recte assequerentur, id quod Cl. Schottus productis, post Kircheri, clarissimique Fabretti observationes, ill. Gial. Cuperi, Ezech. Spanhemii, Nicolai Heinii, Jacobi Gronovii, Jo. Rodolphi Wetsteinii, qui omnes vel in parte ejus vel in toto explicando posuerunt operam, & sententiis & verbis uberius demonstrat. Nobis in campum hunc ingredi nunc non libet, præsertim, cum de sententia ill. Cuperi, qui fere omnia excutus est, rationem lectori jam olim Anno MDCC LXXXIII. Mense Decembri p. 538 reddiderimus. Nemo vero eorum satis Cl. Schotto potuit adeo facere, quis, qua est in monumentis veterum dilucidandis diligentia, novam omnia commodius interpretandi viam circumspiceret, inventamque eruditus indicaret. Quæ de re ut rectius constare possit, delineationem licet jam olim exhibitam, hic denuo sistere non incongruum putavimus, quandoquidem sine illa iudicium de dicendis ferri non potest.

Cl. Autor igitur arcum, pharetram & lyram, quæ omnia in antro conspiciuntur, non tantum symbola, ut Nic. Heinii, Apollinis interpretatur, verum & ipsum Apollinem cum novem Musis hic deprehendi existimat; & juxta eum cortinam ac Pythiam, non pileum, signum Iliadis, atque Odyssæam, quæ inferius representantur. Montem hinc ipsum non Olympum, sed Parnassum credit, quantumvis uno tantum vertice gaudeat.

TAB. II
Fig. I

Nam necessum non esse, ut utroque ille exhibeatur conspicendus, cum vel ista representatio satis consilio artificis esse potuerit; quin & bicipitem montem declarare viam, quæ supra antrum eernitur. Rem vero dubiam minime relinquere antrum illud, cujusmodi Parnassus, in quo antrum Corycium notissimum est, non item Olympus, quantum ea de re constat, agnoscit. Figuram in vertice montis non Homerum (neque enim arbitratur Cl. Schottus unam eandemque rem bis in marmore exhiberi) sed Jovem interpretatur, eumque non *κεφαλοστέφανον*, quod Addisonus, scriptor Anglus, voluit, sed *μειλίχιον* benignum, quemadmodum Athenis atque alibi colebatur, vel potius Heliconium, dictum ita, quod in Helicone moraretur ac Musarum velut filiarum curam gereret. Figura ad sinistram antri partem, utrum sacerdotem Apollinis, an, quod ill. Spanhemius malebat, Biantem, civem Archelai artificis, designet, dubitat. Vir doctus, certus interea, machinam, quæ a tergo illius cernitur, tripodem esse. Quamquam in posteriore potius, quam priore sententiam pronus Biantem tanto libentius hic agnoscit, quod imaginem ejus nullum aliud antiquum sistit monumentum. Nam quod ad numos attinet, qui vultum ejus præferentes circumferuntur, quorum delineationem aliquam & Cl. Schottus exhibet, & hic exhibitam nuper in scripto quodam meminimus, cusi illi ab impostore Italo sunt, neminique adeo nisi incautis harum rerum æstimatoribus possunt imponere. Ejus generis numorum amplius quadringentos delineavit Cl. Schottus, ut est summus ea in re artifex, quos si in lucem emisserit aliquando, quemadmodum liberaliter pollicetur, fraudes in re numaria sane quam luculenter ob oculos ponet.

His præmissis & consilium nobis Archelai, & rationem qua illud exsequitur, curatius explicare aggreditur. Consilium ejus credit esse, non ut unam apotheosin, sed uti &, quæ eam processerunt, & modum causasque honoris tanti adipiscendi indicaret. Hinc eum Musas introducere agentes cum Apolline primo deinde & Jove; representationemque suam velut in tres actus distinguere. Primus, quem in medio marmore putat representari Cl. Schottus, tres nobis primo Musas sistit, quarum priores

rum priores duæ, Clio cum volumine ac lyra, & Uranie, quæ globum digito designat, de Homeri laudibus velut colloquentes, dignum eum, qui in numerum Divorum recipiatur, pronuntiant. Tertia hinc Calliope de consecratione Homeri ad Apollinem refert. Apollinis benigno illi vultu annuentis oraculum scripto consignatum Pythia tenere videtur, ac roganti velle posrigere. Actus alter in suprema marmoris parte exhibetur, ubi Polymnia Jovem, in supremo montis vertice positum, obtestatur, ut Homerum inter Deos receptum venerari liceat. Juxta Polyinniam Erato, ubi Jovem in preces sororis facilem cerneret, summo gaudio perfusa saltantis vel subsilientis speciem præbet; lyram ei adjunctam, quasi quæ ex manibus subsilienti excidisset, Noster arbitratur. Sed fortasse rectius illi. Cuperus, qui lyram ibi positam petere Musam tripudiantem existimat; alias enim non recte staret lyra, sed in latus inclinata casum distinctius declararet. Hinc Euterpe sequitur cum tibiis, quarum inventrix fertur; post Terpsichore alterius manus digito silentium, ut cantantes ante se Musæ exaudiri possent, imperat, altera citharam tenet, quam matæ utique in delineatione expressum dolet occasionem adimere discrimen inter citharam & lyram antiquorum quodnam sit, clarius explicandi. Super sunt Melpomene & Thalia, quæ nomina ut figuris residuis sigillatim sint applicanda, non expedire se posse Cl. Schottus fatetur, veritus proinde ne & hoc loco minus exacta marmoris sit delineatio. Tertium jam actum voces figuris subscriptæ satis explicant. Homerus ibi sedit in templo, quod ex columnis, quarum pars superior prominet, cetera velo tectis colligitur, sedens ut Deum decet, ad aram litteris adhuc non animadvertis A. A. quas *Αρχέλαος* & *Απολλωνίς* sc. *υἱός* interpretatur Cl. Autor, notatam. Terra *ὀικυμένη*, (ita enim legendum non *εὐμέλια*) & tempus *χρόνος* eundem coronant; Ilias, quam bipennem, non gladium, cum ill. Spanhemio in nota manuscripta ad Apotheosin Homeri Cuperianam tenere existimat, & Odyssea latus ei stipant. Mures ad pedes observantur, unde Batrachomyomachiam Homero vindicare viri docti sunt aggressi. Sed alio spectare ista animalcula vel istud fidem facit, quod rana nulla adest, non ab futura, si poema illud certamen inter mures ac

RAMS

ranas complexum designaretur, Noster, quod rodere ei fibros Homeri videntur, quanquam nihil se tale deprehendere posse Gronovius affirmabat, ad invidos ea trahere nihil veretur. De ceteris figuris uberrime ab ill. Cüpero explicatis nihil monet, excepta illa, quæ *parvitas* appellationem fert, quamque ut ab historia distinguat, traditionem interpretatur.

Ita generatim Cl. Schottus sententiam suam de marmore isto declarat; hinc pergit ad ea, quæ singularia illa complectitur, dilucidanda. Primo loco de Apolline scæmineas vestes induto, nam ita in monumento nostro exhibetur, luculenter differit. Rem ipsam dubiam omnium minime relinquunt numi, in quibus Apollo & diserte nominatur & scæmineum in morem vestitus compararet, cujusmodi aliquot ex Museo Berolinensi delineatos dedit, quorum duos & ipsi ære exprimendos curavimus. Non minus exquisita sunt, quæ de cortina docet, quam pileum credidit ill. Cüperus, minus ex sententia Cl. Schotti, probabiliter, quod nulla illi utpote grandiori proportio intercedit cum capitibus figurarum, quæ in marmore exhibentur. Digni cum primis sunt qui considerentur, numi, quibus & ista illustrat, ex quibus & nos eos, qui solam cortinam sistunt, delineatos dedimus. Fateamur tamen, utique videri nobis aliquid discriminis, inter figuram quæ in marmore conspicitur & cortinas illas intercedere. Est enim illa oblonga, cum cortinæ in numis representatæ ad semicircularem figuram quam proxime, accedant. Hinc vero de tripode pone hominem palliatum posito dicta ulterius confirmat. Ejus jam ill. Spanhemio in mentem venerat. *Tripodem quidem ancum*, inquit in literis ad ill. Cüperum datis, quas iste Apotheosi suæ inseruit, *memorant auctores, cui nomen SAPIENTIS aut SAPIENTISSIMI, inscriptum singulari munere Bianti concessum. Sed*, pergit, *neque machina illi cum tripode convenit, neque tripus supra caput; sed ad pedes in monumentis apponi consuetus. Sed* Cl. Schotto secus videtur; faces enim, quas hic quæsi verunt Viri docti & basin literæ Tauticæ, tres ille pedes tripodis, ductum superiorem literæ illius, marginem crateris, circulum minorem, ansam tripodis, (ansatos enim tripodes numi, ut exemplis Noster probat, nonnunquam exhibent) globum vero, qui

TAB. II.

Fig. 2.

Fig. 3.

qui supra caput hominis palliati conspicitur, craterem, qui ~~ut~~ dictus, cum cortina conjunctum interpretatur. Quæ partes tripodis ut rectius intelligantur, digressionem de usu ejus tractationi suæ inferuit, non ingratam utique futuram omnibus, qui studium antiquitatis sectantur. Usus ille in eo, maxime constitit, ut per Tripodem loqueretur Apollo murmur in eo, flatu subterraneo, excitans, cum responsum redderet, qua de causa cortina pariter cum cratere ita subtilis erat ac tenuis, ut flatus iste, si vehementior esset, per foramen crateris, quod umbilicum dixeret, ingressus strepitum maximum cumque tonitru exequandum ederet. Quod vero similis redditurus Vir doctus conjectat, occulto alio quodam artificio sonitum auctum fuisse, ideoque provocat ad *ἤφες μαρμαίς*, quas in cratere tripodis latuisse constat. Pythia vero in cortina, non cratere, sedebat, partim ut flatus vim nimiam cortinam alias ablaturi cohiberet pondere suo, partim ut sonitum in eas voces pararet, quas respondisse Apollinem consulentibus oraculum persuadebant. Hæc omnia erudite persecutus e diverticulo ad tripodem, quem in marmore nostro credit representatum, Cl. Schottus redit fateturque altiore eum esse, quam in aliis monumentis observatur. Sed illa justam neglexisse altitudinem existimat, hic recte, expressam, nititurque verbo *ἀναβαίνων* usurpato scriptoribus, quando insedis Pythiam tripodi referunt. Veruntamen ex hac una voce eam altitudinem tripodis, quæ ipsam viri staturam supergreditur, non facile evicerit Vir doctus, cum locus illi esse possit, etiam si tripodes non altiores, quam eos vetera plerumque monumenta exhibent, fuisse credantur. Remanet igitur difficultas illa, cui alia, quam et ipse Cl. Schottus animadvertit probe, accedit, quod altitudini tripodis hujus cum periphæria nulla est proportio. Equidem negligentie hominis, qui monumentum illud primus delineavit, illud tribuit Vir eruditissimus; sed illud subterfugium ei nemo facile toties largietur. Sane illustris Fabretti, qui, excusso denuo marmore, ex facibus apices nobis tornatiles reddidit, multo indicasset magis, si laxiorem tripodis ipsius formam incuria delineantis in angustiorem eam, quam delineatio præfert, coegisset. Neque vero hæc eo monemus,

ut novæ Viri, cujus eruditionem colimus, sententiæ periculum creetur, sed uti pateat, nihil adeo certi in ejus generis rebus excogitari posse, quod infirmare nulla prorsus ratione liceat. Observationibus de tripode conjectura nova de engastrimythis subjuncta est. Sunt illi Cl. Schotto homines, non qui verbis ex ventre prodeuntibus, ut plerique credidere adhuc, vel per vascula vitrea aliave ex materia parata, γαστρῆς dicta, ut Hermol. Barbarus & G. J. Vossius contenderunt, vaticinati sunt; sed qui vel recitabant vel explicabant distinctius ea, quæ per craterem tripodis, qui γαστρῆς dicebatur, ab Apolline profecta confusiori sono audiebantur. Officium illud fœminæ primo, postea viri obiere, qualem & esse palliatum hominem, qui juxta tripodem adstat, postremo, relicta fere de Biante sententia, conjectat Cl. Schottus. Sub finem explicationem numi, quam ex Pedrusii Numismatum Parmensium Tomo quinto anno MDCCCXIII mense Julio p. 295 attulimus, & in qua ille consecrationem Homeri existimavit celebrari, sub examen revocat. Circa quam observata prouti suo loco, autorique suo defendenda relinquimus, ita monemus tamen, eundem plane numum illum haud esse cum eo, quem Cl. Molinet ex Museo S. Genevievæ & Cl. Schottus ex Berolinensi delineatum nobis dederunt. Eum hic exhibemus, quem una cum aliis ex Pedrusiani operis Tomo, quem diximus, speciminis loco ære exprimendum chalcographus cum alio juxta posito, ut postea animadvertimus, male commutaverat.

TAB. IV.
Fig. 4

DE VERO USU VERBORUM MEDIORUM
apud Græcos, eorumque differentia a verbis activis, & passivis. Annexa est epistola de verbo cerno ad Virum Cl. J. P. Autorem LUDOLPHO KUSTERO, Regiæ Inscriptionum Academia Socio.

Parisiis, apud Joannem Bapt. Delespine, 1714, 8.

Alph. 1.

Vulgo Grammaticorum est regula: Verba apud Græcos media dicuntur, cum quod terminatione, partim activa, partim passiva gaudeant; tum quod interdum active, interdum passivè significant. In hoc accusat erroris, ex negligentia orti, Gram-

Grammaticos Vir celeberrimus, qui intima naturæ Græcæ linguæ perscrutatus est, Ludolphus Kusterus, & aliam huic opposuit regulam: Græcorum mediæ generis verba actionem cum passione mixtam denotant, & inter verba activa & passiva re vera medie sese habent, utrique autem formæ ita affinia sunt, ut ab utraque discrepent. Hoc novum auctoris inventum est, circa quod observari convenit, non omnia verba pro vere mediis agnosci, quæ terminationem mediam, significationem vero activam habent, & Latinorum deponentibus similia sunt; neque præterita perfecta, & plusquam perfecta, heic locum invenire, quia cum terminatione significationem mediam exiunt; sed quædam verba media supponi, quibus constans usus certam confirmavit significationem, quæ in activa eorum forma non conspicitur, & quorum significatio potius ex actione, & passione mixta est. Ipsa vero mixtio in eo ponitur, quod verborum mediiorum, actionem designantium, actio non transeat in alium, sed ad ipsum agentem redeat, ita ut agens & patiens certa ratione idem sit; hæc quidem differentia, ut vel agens sibi aliquid ipsi præstet, & a se immediate patiatur aliquid, vel actio alterius ita in patientem abeat, ut huic certo modo debeatur illa, ut cuius autoritate & jussu facta est. Prioris generis verba cum illis Latinorum congruunt, quibus adduntur pronomina reciproca, *se sibi*; vel additis propositionibus, *ad se, in se, inter se* & alia, ut quando Latine dicunt, se lavare, Græci illud constanter medio efferunt, *λῶσθαι*; sibi ducere, *ἀγέσθαι*, in se tollere *ἀνέσθαι*, inter se pugnare *μάχεσθαι*, pro se acquirere *προσποιέσθαι* & similia. Posterioris generis sunt, quando aliquis aliquid fieri curat, ut medium *ἀπογράφειν* nomen suum in tabulas referendum curare, *κείρειν* tonderi se facere & reliqua: ex quibus intelligitur, quomodo verba media ab activis & passivis, certo modo, diversa sint, & vim, neque mere activam, neque mere passivam obtineant; sed ex utroque commixtam, quod ideo parum fuisse animadvertum vulgo, auctor ingeniosus statuit, quod in plerisque verbis mediis Græcorum interpretandis, ad usum magis Latini sermonis, & aliorum, interpretes respexerint, quam ad proprietatem notionum Græcorum

corum verborum; unde, quando ἐπιείργου Græcum medium Latinum fecerunt, per festinare illud reddiderunt, recte quidem, sed non quo primam & vocis propriam vim exprimerent, qua festinare nihil est, quam se ipsum in agendo impellere, & promovere, quod græce, reflexione remota, ἐπέειγεν dicitur. Expōsita hoc modo sua sententia, Autor doctissimus ad eam confirmandam progreditur, & in accessu hanc sibi dari conditionem postulat, non velle se teneri autoritate recentiorum illorum scriptorum, Plutarchi, Æliani, Herodiani, Heliodori, & his æqualium, (quamvis horum testimonia pro sua sententia stabilienda in subsidium sæpe vocet) sed stare suum inventum exemplis, ex Demosthene & florentis Græciz scriptoribus principibus petitis, ex quibus, quicquid sibi opponendum vult, peti debeat; ea quidem iterum lege, ut propter unum alterumve contrarium sibi testimonium, non velit loco cedere, cum paucis locis haut tuto credi debeat, ubi infinita exemplorum copia opinionem aliquam suffulciat. In tres vero classes omnium verborum mediorum numerus divisus est, & ideo tribus sectionibus univēsa eorum tractatio absolvitur. In prima sistuntur illa verba, quæ actionem notant, quæ ad agentem quasi ipsum reflectitur; in secunda illa proponuntur, quorum actio ab alio in aliam transfertur, patientis ad agendum collata opera; tertia sectio eorum est, quæ formam quidem, sed non vim tenent mediam. Pro singularum classium illustratione exemplorum conflatur series, ex quorum multitudine quædam seligere nostrum erit. In prima sectione §. 3 est ἀπομύξασθαι, quod valet se emungere, cum ἀπομύττειν alium sit emungere, ἀποψύσθαι, notat se abstergere, & idem ἀπομόρξασθαι §. 4. cum, ἀπομορξαι sit alium abstergere; λῆν lavare est, λῆσασθαι significat se lavare §. 5; λύειν dicitur, qui solvit aliquid, quod cum alio colligatum est, λύεσθαι vero medium ille, qui sibi aliquid in suo solvit corpore §. 7. ἀπάρξαι strangulare medium habet ἀπάρξασθαι sibi fauces præcludere §. 9; qui percutitur passive dicitur κόπτεσθαι, qui vero se ipsum percutit, vel p̄langit, medie κόπτεται §. 10; ἵστημι est statuo, medium ἵσταμαι sto, vel me constituo §. 13. Φυλάττω custodio, medium Φυλάττομαι me custodio

dio, mihi caveo; *πέμπω* mitto, deduco, medium *πέμπωμαι*
 ad me deduci curo, arcesso §. 20; *δέσσει* *ἄλοχον* uxorem est
 sibi ducere, *δέναι* alii dare §. 25, & plura alia hęc conquisita,
 quibus junguntur verba pleraque pugnandi, quia mutuum ab
 utraque parte & actionem & passionem supponunt §. 40 & 41;
 quod equidem non in omnibus valet, quæ nempe ab altera tan-
 tum parte agentem ponunt, in iis tamen ubi actio est mutua,
 ut *πολεμῶν* nude quidem dicitur, quæ ubi quis alium invadit,
 bello inpetit, sed quando inter se mutuo diverſi manus conse-
 runt, dicuntur *μάχεσθαι*. Verba etiam repellendi, rejicien-
 di, repudiandi in hunc censum veniunt §. 44. quæ per præposi-
 tionem Latinam *a se* exponenda sunt, ut *ἀπώσσεισθαι*, *ἀποβαί-
 λεσθαι*, & similia, quibus opinionem suam doctissimus Kuste-
 rus firmare conatus est; quo peracto monet §. 46, illa, de re-
 ciproco verborum mediourum usu, eo extendenda non esse, qua-
 si verbis mediis, ubicunque sensus est reciprocus, uti conveniat,
 cum sæpe id propter consuetudinem contrariam, non liceat,
 nam etſi *ἀπαύξεισθαι* recte dicatur de illo, qui se suspendit, non
 ideo in eadem fere re licet dicere *ἀποσφάττεισθαι* medie, vel
ἀποκτείνεσθαι, qui se occidit, & sic in aliis. Præterea dantur ver-
 ba, ubi adhibetur medium, nec adeo aperta est ad agentem re-
 flexio, & tamen occulta quædam, in eo latens, quod agens ali-
 quid in proprio tranſigat negotio, ut in *διάλύσεισθαι*, *καταπρέ-
 ζεισθαι* usu venit, quando propriam rem peragere, tollere, ſi-
 gnificant, ubi e contrario activum usurpatur, quando in aliena
 re quisquam occupatus est. Quanquam igitur id pro firmo ha-
 betur, non licere verbis vere mediis uti, quum quis alteri aliquid
 præſtare fertur; non tamen id æque conſtans est, ſemper in uſum
 venire medium, quando actioni reflexæ locus est, cui optimæ
 notæ ſcriptores Græci morem ſervant contrarium. Et quamvis
 uſu verba media ab activis sæpe parum differre videantur ſigni-
 ficatione, monet tamen doctissimus Autor p. 104, hoc ſaltem
 eſſe diſcrimen, quod ancipitem illam relationem ad ſe, vel ad al-
 terum, quæ activis in eſſe ſolet, non admittant, & ſic ſenſum in ſu-
 ſpenſo non reliquant, ut in exemplo, quando quis *κομίζειν χρύ-
 σον* dicitur, ignoratur, an ſibi, an alii, aurum ferat, qui nexus ex-

peditur, si medium sit adhibitum, ubi manifestum est, rem portare agentem pro se, vel propriam, quæ quidem utilitas certe est egregia, si agnoscat ab omnibus; major tamen illa foret, si verborum mediorum hac virtute pollentium certus esset constitutus numerus. Sed huic usui verborum mediorum subnectit Autor adhuc alium §. 60, quod si nec illa differentia inter activa & media, quod medium reflexum, & non reflexum, appareat, statuendum esse ambiguitatis vitandæ causa, in quibusdam loquendi generibus, verba media potius, quam activa adhiberi, in illis nimirum casibus, ubi vel in verbo, vel in nomine est ambiguitas, ut quando Latini dicunt, obsignare epistolam, Græcis scribere convenit *σημειώσασθαι ἐπιστολήν*, ad confusionem evitandam, quæ in activo *σημαίνειν* est; sic *μνήμην ποιῶσθαι* loquuntur, quando mentionem faciunt rei, non vero *ποιῶν*, quod memoriam conservare, potest valere. Tandem observat Autor §. 63, quandoque mediis addi pronomen reciprocum *ἑαυτὸν*, non quod significatio reflexa mediis per se non inest; sed id vel necessitate addi, ut tollatur ambiguitas, in sensu ipso reciproco, ut in verbo *κόπιδασθαι*, quod & se ipsum plangendo lugere, & alium, notare potest, quod tollitur si pronomen adjectum sit; vel propter emphasin, quæ orationem elevat; vel per pleonasmum, quando quid, non necessarium, in eadem abundat. Hoc enim sublato, quod reflexio per se mediis verbis non inesset, omne discrimen inter activa & media collapsum iri notat, & ideo hanc suam pro norma constituit regulam: Verba media significationem reciprocam habent per se, & ex se; at activa eandem extrinsecus assumunt, ope pronominis reciproci, sive expressi, sive subauditi. Ita ad secundam classem verborum mediorum cum Autore progredimur, in qua illa exhibentur, quæ significationem habent activam, qua actio in alium ita transfertur, ut patiens in actionem, aliqua ratione, influat, vel agentem movendo, vel minimum non resistendo, ubi facultas datur; exempli loco esse potest medium *κείρασθαι*, quo Græci utuntur, quando de homine agunt; quando vero de animali sermo, cui renitendi non est potentia, passivo *κείρασθαι* locus est, homo namque, si tondetur, præbet se tonsori, in ovæ vero actio invita perficitur: sic *ἀπο-*
γυῖ-

γράφειν (quod in S. Luca legitur) non est nude cenferi, sed sponte sua in tabulas referri; Διδάξαι non est nude doceri, sed se docendum tradere, unde διδάξαι λέγειν propter artem docendam se cuidam committere, & in multis aliis, heic collatis. In tertio verborum mediorum ordine, de verbis agitur, formam quidem, sed non vim mediam habentibus, quorum alia active tantum significant; alia passive tantum: prioris generis comparantur cum Latinorum deponentibus, qualia sunt ἐργάζομαι, εἶρομαι, δέχομαι, & reliqua, itemque futura media, quorum presentia activa sunt, ut φεύξομαι, κρύψομαι, καταθήσομαι, quæ medio-activa dici queant; ubi tamen notandum, quædam medio-activa videri, quæ re altius perpenfa vere media sunt, quod verbo γράφειν probatum est: posterioris classis verba, quæ sub forma media mere passivum significant, medio-passiva appellata sunt, in quibus nullum tempus formæ mediz frequentius passive usurpatur, quam futurum, quod exemplis confirmatum est, rarius ex prosæ, frequentius ex ligatæ orationis scriptoribus patet; Aoristi vero primi medi in significatione passiva usus observatur rarissimus. Quid sentiendum de invento hoc novo, ultra vulgus industrii & sagacis autoris sit, aliorum judicio relinquitur, quorum diligentiam, non leviter juvare poterat, si eorum verborum mediorum indicem subnectere libuisset, quæ nova methodo explicare suscepit, præcipue, cum nec certo numero, nec classe quadam, illa adhucdum comprehensa sint, suppleri tamen hoc poterit levi Lectoris studio. Ex epistola de verbo *cerno* nihil visum est decerpere, quoniam illa inter dissentientes criticos disceptatio jam latius extenditur, & nemini, non est cognita.

PHYSICO - CHIRURGICAL TREATISES OF
the Gout, the Kings-Evil, and the Lues Venereæ.

i. e.

TRACTATUS MEDICO-CHIRURGICI DE AR-
thritide, Strumis, & Lue Venerea; Autore
RICHARDO BOULTON.

Lon-

Londini, apud M. Brand & I. Kent, 1714, 8.

Alph. 1 plag. 3.

CUM non pauca proflent scripta, in quibus Viri, supra vulgus alias sapientes, nec minori experientia clari, in horum morborum naturam inquisiverunt; non immerito miratur Autor Clariss. cur plures hactenus iidem non fecerint progressus in eis debellandis; operæ igitur pretium duxit, in veras eorum causas inquirere, & super has legitimas struere indicationes.

In Tractatu de *Arthritide*, recensita ejus historia & natura, conjunctam causam acrem corrosivum humorem cum pituita mixtum esse statuit, qui oleosæ mucilaginis, quum articuli suppeditant, crasin invertit. Idque vitium vel hereditarium est, vel adscititium; in hoc modo ventriculus, modo succus pancreaticus, modo bilis, modo alimenta tam esculenta quam potulenta, modo defectus motus aut somni, modo veneris abusus in culpa esse possunt; quoniam autem non omnes, qui ejusmodi errores committunt, aut chylicationis defectus videntur, arthritidi sunt expositi, necessario sequitur, peculiarem propensionem seu dispositionem ad colligendos ejusmodi humores præternaturales requiri, quæ in diverso hominum temperamento radicata est; putat igitur Noster, homines temperamenti melancholici præ aliis ad contrahendum hunc morbum esse aptos; siquidem humores in hac constitutione minus balsamici crudisque salibus referti quibusvis causis morbificis valide satis se opponere nesciunt, sed ab his magis supprimuntur, & subiguntur. His positis dum salia acida, acria, lixiviosa, cum sanguine circulata exaltantur, & attenuantur, per renes equidem aliaque corporis emunctoria secernuntur, reliqua tamen oleaginosam sanguinis substantiam consumunt, & ut reliquis humoribus, ita etiam menstruo stomachali communicantur, & fermenti instar se multiplicant. Humores hinc salini præternaturales in glandulas articularum se insinuant, & inter ligamenta membranacea deponantur, unde sequitur non solum motus abolitus, quia oleaginosam mucilago, fibras humectans, deficit, & acres particulæ harum interstitiis se interposuerunt, verum etiam dolor exquisitissimus a spiculis salinis, sensibiles has partes vellicantibus, productus

ductus. Quod si igitur humores hi acidi, & acres cum lixivialibus salibus permixti ad glandulas articularum depositi fuerint, motum intestinum sensim sensimque amittunt, hinc crassiores evadunt, minusque apti, qui per vasa iterum possint reduci, imprimis cum frigus, quod extrema artuum ambit, ad majorem coagulationem eos disponat. Sin vero ob dolorem calor aliquis extraordinarius & fermentatio præternaturalis oritur, humor hic antea condensatus iterum attenuatur, & per reductoria vasa denuo resorbetur, donec paroxysmus penitus cessaverit. Quoad therapiam curatoriam 1) humorum vitiatorum, qui antecedentem constituunt causam, incrementum est inhibendum; 2) humorum jam collectorum in partem influxus est sistendus; 3) causa conjuncta tollenda; & 4) Symptomata mitiganda sunt. Ut de Indicatione tertia quædam dicamus, causa conjuncta seu humor ille crassus partim debet attenuari, ut extra membranas & fibras ligamentosas expellatur, partim ita corrigi, ne ad massam sanguineam reversus ullam noxam inferre queat. Ab internis autem medicamentis paruum subsidii expectandum est, 1) quia ob humorem nimis crassum, vascula & fibrillas obstructam, nihil de medicamento illuc penetrare potest, & si tantillum illuc feratur, prius a fermento peregrino in suam naturam verteretur, quam aliquam correctionem humoribus concedere posset; 2) quia medicamenta in fibras membranosas, ubi motus humorum progressivus multo debilior est quam in vasculis sanguineis, non nisi tarde ingrediuntur; hinc nulla proportio erit inter id, quod in glandulis separatur, & materiam peccantem corrigendam; 3) si humores crassi attenuarentur a medicamento, & ad massam sanguineam remearent, metuendum esset, ne idem humor per arterias ad locum affectum adductus pristinam iterum luderet scenam, & paroxysmum de novo produceret. Verum enim vero si quis dolorem per interna medicamenta ad tempus per opiata consopire prætenderet, sciendum, opiata non solum in partem affectam, sed & in cerebrum suam operationem exercere, adeoque metuendum esse, ne hoc ad recipiendam materiam morbificam disponatur, & sic metastasis ad partem nobiliorum promoveatur. Externa vero re-

media quod attinet, & primo quidem lenientia & emollientia, hæc conducunt, quia 1) viam & locum parant, in quo causa antecedens possit recipi, ne tam copiose in articulos internos influat; 2) symptoma externum, dolorem scilicet, asfopiant; nec nocere possunt hæc, siquidem materiam peccantem una cum causa antecedente ad partem externam aliquam derivant, antequam hæc ulli parti intimius fuerit affixa, & sic præcaveant, ne vel in affectam vel aliam partem irruat; quanquam autem ad interiora usque articularum non adigantur, adeoque causam conjunctam non attingant, cessat nihilominus metus, ne eadem attenuata ad sanguinem reversa huic noceat, aut ad aliam nobiliorem partem transferatur. Narcotica externe parti affectæ applicata per poros corporis effluviis suis subtilioribus penetrant, & nervosas papillas in cutis superficie positas afficiendo sensationem doloris a tumore & inflammatione productam ad tempus tollunt, modo abusum eorum caveamus; nec tamen putandum est, eorum spheram activitatis ad membranas usque articularum sese extendere. Repellentia mitiora externe admota calorem quidem & inflammationem temperant, non autem tantæ sunt efficaciz, ut humorem ad sanguinem iterum repellant; adeoque causam conjunctam non attingunt. Sin fortiora in usum vocentur, metus est, ne contrahendo partes & humorum, materiz morbificæ attenuationem juvantium, influxum arcendo, materiamque peccantem, per se crassam, magis inspissando, magis obsint quam prosint. Discutientia quidem calidis & subtilioribus suis effluviis materiam morbificam attenuant, & in motum rapidiorem cient, sicque a loco affecto expellunt, quoniam autem eandem ex corpore non proscribunt, sed ad vasa iterum urgent, verendum omnino est, ne per vasa adductoria illa iterum ad locum pristinum deponatur, sicque recidivam efficiat, aut nobiliori cuidam parti adhæreat. Quod si igitur ab externo quodam præsidio causa conjuncta tolli debeat, illud hanc non solum attenuabit, & ad vasa repellat, verum etiam pravam ejus constitutionem ita alterabit, & corriget, ut corpori nullam amplius noxam inferre queat. Quæ requisita in emplastro de ranis cum quadruplici mercurio invenit Autor clariss.

riff. imprimis si illud, cum tantillo boli Armenæ vel minii roboretur, sub cuius usu laxantia, diaphoretica vel diuretica interna vias præparabunt, ut per eas hostis hic ex corpore sensim sensimque exturbetur. Quoad curam præservatoriam monita salubria suppeditat Noster, quomodo partim causæ antecedentis incrementum inhibendum, partim materia morbifica in massa sanguinea congesta corrigenda & eliminanda veniat, aliquotque subnectit observationes.

Scrophula cum sint morbus variis stipatus symptomatibus, genuina eorum subministrari definitio vix poterit; sufficit jam ex Autore annotasse, consistere hunc affectum in crasi depravata habituali humorum. Subjectum non solum glandulæ sunt, sed & interstitia musculorum, viscera, tendines & ipsa ossa. Causam conjunctam constituunt humores crassi, viscosi, obstruendo humores excitantes, & quoniam cum acrimonia conjuncti sunt, fibras erodentes. Differt hæc a podagræ causa conjuncta in eo, quod materia morbifica strumarum ex cruditate non adeo austera confletur, nec cum salibus acris ejusdem generis sit complicata. Quanquam enim humores sint indigesti, & acres, sulphureæ tamen partes magis sunt exaltatæ, & minus depressæ ab acidis, minusque infectæ ab acris. Malum hoc sæpè numero hæreditarium est, ab humoribus matris depravatis ortum ducens. Præcavendum igitur, ne infans, in utero matris ejusmodi strumis defædatæ hærens, eodem modo afficiatur. Propinanda itaque gravidæ sunt, quæ cruditatibus primarum viarum præveniant, massæ sanguineæ cruditates corrigant & factum roborent. Si vero in lucem editus fuerit infans, atque subsit metus, ne tincturam aliquam vitiatæ ejusmodi intemperiei per hæreditatem conceperit, opera danda, ut confortetur idem, atque incrementum fomitis morbofi intercipiatur, donec illos annos attigerit, sub quibus validiora pro eradicando malo remedia assumere valeat. In adultioribus colluvies cruditatum viscidarum in ventriculo & primis viis, imo in massa sanguinea per evacuationes universales est eliminanda, dixta probe observanda, digestio promovenda, vitiosi humores, qui in sanguine adhuc hærent, corrigendi, glandulæ tumentes per topica discut-

tiendæ, supparandæ vel extirpandæ, & symptomata mitiganda sunt. Hinc venæsectio commendatur in corporibus plethoricis, vel ubi symptomata atrophici eandem non contraindicant. Purgantia validiora requiruntur ob tenacitatem materiæ, & talia seligantur, quæ attenuando materiam ad sui excretionem disponunt. Massa sanguinea digeritur & humores vitiosi corriguntur per martialia & decocta lignorum in robustis subjectis, in imbecillioribus per blandiora. In malo habituali ex corpore proscribitur causa morbifica per salivationem imprimis in cholericis & phlegmaticis ægris, qualem tamen melancholici non æque bene ferunt. Ejus potius loco in his mercurius dulcis est propinandus & per purgantia corpus evacuandum. Quod discussionem attinet, hæc feliciter succedit in constitutione sanguinea, quam phlegmatica, & in hac citius quam melancholica. Cystici vero tumores admodum difficulter discutuntur. Reliquis remediis emplastrum de ranis cum mercurio, cum vitriolo Romano mixtum, præfertur. Si partes sulphureæ in ægris maxime exaltatæ & sanguis admodum calidus extiterit, ad suppurationem tendunt istiusmodi tumores, qui, postquam plenissime fuerunt digesti, vel per incisionem vel causticum sunt apprehendi. Extirpantur denique iidem, vel per excisionem, quando non adeo profundum situm habent, nec vasibus majoribus adjacent; vel per escharotica, quando basis eorum magna, & in vasorum majorum vicinia sit. Quoniam autem inter alios Scrophularum effectus spina ventosa, ophthalmia & lippitudo observatur, de his seorsim agere instituit Autor clarissimus.

Lues Venerea dependet a fermento præternaturali, massæ humorum communicato, occasione volatiliū, oleosarum, acrium particularum feminis corrupti. Quemadmodum igitur venæsectio in hoc morbo convenit pro attenuandis humoribus, ut eo commodius mediante salivatione isti queant evacuari; ita purgantia locum inveniunt, ad evacuandos humores crudos partim in primis viis, partim in massa sanguinea stabulantes. Imo requiruntur etiam ea non solum, quando salivatio nimis augetur, quatenus per alvum excretio humorum determinatur, qui alias ad os confluisse; verum etiam quando eadem non rite succedit,

succedit, quatenus, dum crassiores humores per fecesum efficiuntur, qui relinquuntur, tenuiores eo felicius sub salivæ schemate prodeant. Quid? quod eadem in declinatione salivationis maxime necessaria sint, partim pro humorum vitiosorum reliquiis, partim pro particulis mercurialibus eliminandis. Emetica locum inveniunt in principio, quando humores mercurialibus particulis sunt referti, nec tamen salivatio prospere succedit. Nec opiata contemnenda sunt, quatenus præcavent diarrhæam, nimiam humorum effluxam moderantur, & acrimoniam humorum temperando prohibent, ne particulæ eorum corrosivæ partes solidas exulcerent. Sic clysmata obstructum alvum non solum referant, sed & nimiam salivationem mitigant. Salivatione finita dysphoretia nullo modo sunt negligenda.

De cetero monendus est B.L. hisce tractatibus tentamen *de febribus intermittentibus* esse annexum, quarum rationem causamque veram ab acidis nitrosis particulis cum sanguinis volatilibus salinis & sulphureis fermentantibus, cutisque fibras corrugantibus & papillas nerveas vellicantibus Autor deducit. Diversæ vero species febrium intermittentium producuntur, prout materia morbifica plus minus crassa & acida, particulæ vero salinæ plus minus exaltatæ vel depressæ sunt, ita ut vel breviori vel longiori tempore illa subigatur, corrigatur & exterminetur. Earum specificum Cortex Peruvianus est, quatenus particulis amaris, adstringentibus & aromaticis constat.

Beschreibung des Vieh-Pestens.

i. e.

CAROLI NICOLAI LANGII, PHIL. ET MED.
D. Acad. Cæs. Leopold. Societ. Reg. Pruss. & Physico-Cris.
Sen. atque Republicæ Lucernensis Senatoris, Descriptio
Contagii bovini, ab Anno 1711 ad 1714 in principioribus
orbis Christiani Provinciis atrociter
grassati.

Lucernæ, apud Henricum Rennward Wyssling, 1714. 8.

Plag. 14.

K 3

Non

Non solum in Italia extitisse Medicos, quos in Actis his A. 1713 Mens. Martio p. III & sqq. & in Supplem. Tom. V Sect. X p. 461 & sqq. commendavimus, verum etiam in Helvetia re-
 pertos fuisse, qui commodi publici gratia de Epidemia conta-
 giosa boum scripserunt, præter alios præsens tractatus satis te-
 statur, qui in tres tomos dispescitur, quorum I in originem &
 causas inquirit contagii hujus, II therapiam curatoriam, III præ-
 servatoriam describit. Ex clarissimi Langii mente, cujus tracta-
 tus de origine lapidum figuratorum in Actis A. 1710 Mens. Fe-
 bruar. p. 81 & de Historia eorundem Anno 1709 Mens. Januar.
 p. 17 laudavimus, ut cujusvis pestis, ita hujus etiam contagii es-
 sentia in sale quodam volatili, subtili & spirituofo consistit, quod
 facile hinc inde dispergitur, ubique adhæret, & in poros corpo-
 rum sese infinuat, spiritibusque ad illud suscipiendum dispositis
 se immiscet, ac inde motum horum naturalem vel sufflaminat,
 vel aliter determinat. Ad concipiendam autem hoc miasma
 requiritur conformitas spirituum, propter quam sympathetico
 quasi quodam modo talem unionem & miscelam inire queant.
 Quodsi autem venenum pestilentielle sensum atque sensim sum-
 mum vigorem adeptum est, non solum consimiles ejusdem ge-
 neris spiritus aggreditur, sed & alia adoritur animalia, (quem fi-
 nistrum eventum quemadmodum Autor Cl. non sine causa me-
 tuuit, imo paulo post refert, venatores vulpes & alias feras mor-
 tuas se reperiisse, testatos esse, a quarum esu etiam lupi & corvi
 abstinuerint; ita contagium ad porcos, anseres & gallinas in
 Alsatia transiisse, ex Relationibus publicis nuper accepimus) imo
 & homines. Turbato sic spirituum motu putredo in corpore
 oritur, quam massa sanguinea, itidem in textura sua corrupta,
 fovet & auget. Huic veneno volatili sal aliquod arsenicale per-
 mixtum fuisse, fusius probatur. Inter causas externas porro
 Noster allegat prelium ultimum inter Turcicum & Moscoviti-
 cum exercitum commissum, post quod cadaverum militum pari-
 ter ac boum ex nutrimenti & culturæ defectu defunctorum in-
 humata contagium aliis armentis communicatum & in Vene-
 tam ditionem cum boum grege transportatum fuit. Hoc autem
 in generis humani pestem transiturum non credit; carnes inte-
 rina

rim tali morbo defunctorum bouum, corium item & sebum pro-
 usu domestico adhibere prohibet. In Cura Antidotum depræ-
 dicat, quod D. Romeilen contra hoc contagium iauent, ex
 spiritu fuliginis cum nitro, theriaca & aceto vini parandum;
 cui simile, sed spirituosiùs Autor noster commendat remedi-
 um; allegatis simul aliis medicamentis, internis æque ac exter-
 nis, quæ a variis Authoribus & Collegiis sanitatis in usum fuere
 vocata. De cetero quæ ratione boves ægri sint tractandi, sani
 præseruandi, & regiones vicinæ ab hoc contagio præmuniendæ,
 uberius exponit. Plura addere superfedemus, tum ea ex su-
 pra allegatis locis sint petenda.

*SPECIMEN CONJECTURARUM POLITI-
 carum de Origine & Natura Legum Germanicarum Pri-
 uatarum antiquarum, earumque ad statum præsentem Pro-
 uinciarum Germaniæ imprimis ad Terras Protestantium ha-
 bitu, in quibus tam breuiter Legum Germanicarum historia
 exhibetur, quam potissimum in earum naturam ex æquitatis
 & prudentiæ legislatoriæ principiis inquiritur & commu-
 nia quedam circa hanc doctrinam præiudicia discutium-
 tur a M. CHRISTIANO GODOFREDO
 HOFFMANNO.*

Lipsiæ, apud Hæredes Frider. Lanckisii, 1715, 4.

Alph. 1 plag. 4.

PAuci sunt anni, ex quo antiquæ Germanorum leges & con-
 suetudines in Jure-Consultorum scholas reuocatz fuerunt.
 De earum reductione egregia multa in jurisprudentiæ Germa-
 nicæ emendatione polliciti sunt Viri doctissimi. Commove-
 runt ea hujus scripti Autorem clarissimum, ut examinanda sus-
 ceperit eorum consilia, qui multis argumentis atque encomiis
 majorum instituta & mores nostro seculo commendare solent.
 In quo labore ita versatus est, ut Capite primo ex Prudentiæ Le-
 gislatoriæ principiis generalia de Legum ad rempublicam habi-
 tu proposuerit; his enim præsuppositis faciliorem ad conclusi-
 ones, quarum veritatem probare intendit, viam fore credidit.
 Agitur in hoc capite de primariis circa legum ferendarum pruden-

p. 9.

p. 1.

- dentiam requisitis, quorum principuas est, ut leges statui civitatis, in qua observandæ sunt, convenient. Ex hoc fluit, leges gentium peregrinarum rarissime ad aliorum populorum conditionem quadrare; mutandas sæpius esse leges & ita nullas perpetuas esse; facie rerum mutata leges obsolescere: obsoletas autem velle revocare tam inepte actum esse, ac si peregrinas introduceremus. Post hæc legum simplicitas, perspicuitas & certitudo commendantur, solennitatum frequentia vituperatur, linguæ peregrinæ & genti, legibus utenti, incognita usus notatur, tandemque prærogativa juris scripti præ jure non scripto & consuetudinario contra dissentientes, in primis Illustris Thomasi dissertationem, *de Morum cum Jure scripto consentione* defenditur.
- p. 6. Sequitur Caput secundum, in quo ad duo respexisse videtur Autor. Nam primo legum & consuetudinum Germanicarum Historiam accuratiorē eruere & tam originem quam auctoritatem istarum legum examinare conatus est. Secundo in eo occupatur, ut naturam & conditionem earum explicet, æquitatem & iniquitatem, prudentiam & imprudentiam, cum primis consilia Clericorum secularibus se negotiis immiscentium indicet. Constituit Autor varias Periodos & ab antiquissimis temporibus ad Seculum XV usque progreditur. Prima Periodus de Germanorum Legibus ante Julii Cæsaris tempora agit, quæ est obscurissima: hinc pauca monet, nisi quod ex idololatria veterum Germanorum inferat, jam hoc ævo leges habuisse Germanos, cum religio e hominum signentis nata subtile in subiectos exerceat legum imperium. Pergit ad Periodum secundam & faciem legum Germanicarum, quam ante quintum Seculum habuerunt, repræsentat. Multa ex Taciti libello de Germanorum moribus hausit, quem commendat, ejus vero lectionem caute instituendam esse suadet, cum Tacito rerum Romanarum tædio laboranti placuerit Romanorum mores recensionem morum gentis barbaræ exprobrare. Agit quoque de Rerum publicarum Germanicarum scopo, quem contra Conringii, Hertii, Werthoffii sententiam non tam bellum, quam vitam liberissimam, iterum, rerum sufficientiam & abundantiam fuisse probat. Ceterum Germanos jam ea ætate leges certas & publico consensu
9.
12.
13.

sensu approbatas habuisse, manifestum esse credit; cumque legum istarum conditionem describit, incidit quoque in morum Germanicorum inquisitionem; ubi iis non assentiri vult, qui nimium in laudibus veterum consuetudinum sunt. Res eo redit, quod, quæ bona de Germanis memorarunt Scriptores, per contraria testimonia reddi posse dubia, viderit, vel si quid in iis laudari mereatur, illud potius ex vitiorum ignorantia, vitæ genere &c. profluxisse, quam genuinos suos natales sanioribus virtutis debere principiis, opinetur. Sequitur Periodus tertia, quæ statum legum Germanicarum a Seculo V usque ad Caroli M. tempora fuit. Præmittit generalia de Germanorum eorumque legum conditione, cumque amplissimus iste populus in diversas abierit gentes, harum instituta, leges & consuetudines, cum ex legum facta consignatione, tum ex Historicorum testimoniis illustrat, primo ad gentes se convertens, quæ in Germania perpetua sua retinuerunt domicilia, post has ad eas progressus nationes, quæ in alienas terras migrarunt & patriæ plene valedixerunt. De prioribus prius dicendum erit. Ut hic distinctius procederet Autor, novas sectiones fecit, quarum prima historiam legis Salicæ continet. Loquitur hic Autor de tempore latæ legis Salicæ, de quo firmum iudicium ex Salicarum legum scriptis ferri posse dubitat; lingua, in qua Salica lex primitus fuerit consignata, ipsi Germanica fuisse creditur, fragmenta quoque legum Romanarum in Salicis legibus deprehendit; auctoritatem diu obtinuisse, ex testimoniis probat, & in describenda Salicæ legis conditione & natura prolixior est. Progreditur ad Sectionem secundam, quæ de Ripuariorum legibus tractat. Collegit hic quædam de harum legum autoribus, ætate & convenientia cum legibus Salicis: dumque in naturam harum legum inquirat, in probationum vulgariam & canonicarum descriptionem incidit, præsertim Iudicii duellici originem & æquitatem examinat, illudque pro iniquissimo habet, suasque rationes adducit, cur contrariam Illustris Thomasi & Dn. Ephraimi Gerhardi sententiam amplecti nequeat. Reliquas observationes silentio præterimus, quæ partim arcana Hierarchiæ contra Laicorum jura detegunt, partim varias consuetudines Germanicas explicant.

p. 19.

22.

24.

31.

34.

40.

cant. Ad Leges Alamannorum devenimus, de quibus Sectio
 III agit & tam brevem historiam harum legum, quam non-
 nullas annotationes in Alamannorum jura exhibet. Loquitur
 de iniquitate Aylorum, rerum Ecclesiasticarum privilegiis, ex-
 communicationis abusu, superstizioso Sabbathi cultu, matri-
 monialibus legibus, Servorum conditione, hereditatis & succes-
 sionis jure, circa quod inter alia observat, non paucos Ducatus
 jam tum isto ævo hæreditarios fuisse. Alamannicas excipiunt
 Sectione IV Bajuvariorum leges, quarum historiam æque ac
 naturam paucis exponit, & pecuniariam pœnam ab antiquis
 Germanis in homicidas statutam excusat, ineptissimas dictorum
 Sacræ Scripturæ in legibus Bajuvariorum occurrentes citationes
 tarat, & de vocis Alode significatione quædam monet. Post
 hæc ad Sectionem V & leges Burgundionum se convertit, quæ
 Romanorum jurisprudentiam sapere ipsi videntur, & non adeo
 multa antiquorum Germanicorum morum conservasse vestigia.
 Hinc Sectione VI ad Fresonum sive Frisionum leges progredi-
 tur, quarum ætatem cum aliis definire non audet: potius in
 eam inclinat sententiam, factam privati studio collectionem Fri-
 sicarum legum eamque temporis successu modo auctam modo
 correctam fuisse; injicit quoque legum in conventu Opstalbo-
 mico anno M CCC XXIII lancitarum mentionem. Ordo tan-
 git Sectione VII Angliorum & Werinorum leges, ubi dispu-
 tationes de harum gentium sedibus & nominibus in dubio
 relinquit, & in eo acquiescit, quod pro nationibus Saxonice An-
 glos & Werinos certissime habeat: animadvertit autem in iis
 præ reliquis originem distinctionis juri Germanico familiaris in-
 ter utensilia & expeditoria bona. Sectione VIII Historia le-
 gum Saxonicarum communicatur. Saxones ante Carolum
 M. certas leges habuisse, probari posse ipsi videtur: eas, quæ
 circumferuntur, Casolo M. adscribere dubitat, differentiam in-
 ter Saxonicas leges propter diversitatem gentium sub Saxo-
 num nomine cognatarum attendendam monet, & tandem Ca-
 roli M. Capitulationem de partibus Saxonie recenset, immixtis
 observationibus naturam istarum legum illustrantibus. Tan-
 dem Sectione IX Slavicarum legum mentio fit: gentem Sla-
 vorum;

torum diversissimos a reliquis Germanis servasse mores, constat; uti etiam eam legibus non fuisse destitutam, multis docetur testimoniis. Et ita historiam Legum, quas observarunt gentes in Germanico solo degentes, exhibuit: in sequentibus nunc paginis pergit ad instituta Gentium, quæ e Germania egressæ nunquam sunt reversæ. Brevitati studet, cum harum gentium mores per mixturam aliorum populorum mutatos fuisse deprehendat. Attingit tamen potissima & Sectione I de Gothorum, Sect. II de Wisigothorum, Sect. III de Ostro-Gothorum, Sect. IV de Longobardorum, Sect. V de Anglo-Saxonum legibus agit. His absolutis, Periodum IV a Carolo M. inchoat, ejusque terminum in deficiente stirpe Carolina statuit. Agit hic de Carolo M. legibus, & in sententiam verborum, quibus Eginhartus in recensione factæ a Carolo legum collectionis utitur, inquirat. Eam a Carolo institutam collectionem non tam ad publicum gentium usum, quam ad privatam Caroli notitiam fuisse compositam autumat. Habes hic historiam Capitularium, eorumque contenta, nec non relationem de Judiciis, in primis Westphalicorum Judiciorum, origine, & quæ sunt alia. Recenset porro Capitularium a Ludovico Pio rogatorum contenta: & tandem factas Capitularium tam ab Ansegiso quam Benedicto Levita aliisque Collectiones examinat. Periodus V statum legum Germanicarum a Seculo decimo usque ad Collectiones famosas legum & consuetudinum Germanicarum contemplatur. Hic monet, Germaniæ faciem multum fuisse mutatam: incepisse Status Imperii magnæ esse autoritatis; leges universales & Capitularia obsolevisse; Comitia universalia parum de privatis legibus disposuisse; plurimas constitutiones de Pace publica egisse. Agit quoque de legibus, in campis Roncaliæ latis, de Henrici Aucupis & Ottonis legibus, de jure manuario, & origine Judicii Austregarum. Ceterum hanc commendat in hujus & subsequen-
 tium Periodorum historia regulam: in scrutinio Jurium Germanicorum non tam attendendas esse constitutiones publicas, quam mores, consuetudines & leges particularium provinciarum. Circa finem hujus Periodi modum & causas receptionis Juris Canonici & Romano-Justiniani per compendium enarrat.

p. 63.

75.

77.

87.

92.

97.

99.

101.

- enarrat. Restat Periodus VI, quam de Collectionibus Legum & Consuetudinum Germanicarum inscripsit. Sectione I Speculi Saxonici fata perquirat, & de ejus Autore, idiomate, editionibus, imprimis autoritate agit, circa quam distinguendum inter Juris Saxonici & Speculi Saxonici valorem suadet: hæc enim confundi credit. Demonstrata vero Juris Saxonici autoritate in Lusatia, Silesia, Bohemia, Polonia, Borussia, Ducatu Anhaltino, Holfatia, Marchia, Principatu Halberstadiensi, Ducatu Bremensi, Westphalia, Pomerania &c. conditionem Speculi Saxonici inspicit, & multa obsoleta, durissime constituta, neglectum connexionis, fabularum frequentiam & immixtionem Juris Romani &c. notat. Sectio II Historiam Juris Weichbildici Magdeburgensis continet. Autor hic multa, quæ Jura Episcopatus, Burggraviatus, Scabinatus & Civitatis Magdeburgensis concernunt, refert, & pro instituti ratione de Jure Weichbildico & ejus autoritate disserit. Eadem ratione Sectione III in Historia Speculi Suevici versatur, in qua controversiam de ætate Speculi Suevici præ Saxonico movet; & posterius respectu ætatis anteposit priori. Ubique observationes inspergit, quæ ad Germanica jura spectant. Sectio IV Juris Lubecensis fata repetit: originem ejus cum Meibomio ex Sufateni jure derivat: diffundit se ob materiz affinitatem in Juris Wisbyensis Historiam, & postquam nonnulla de autoritate & conditione Lubecensis Juris dixit, Sectione V varia Provincialia Jura & Statutaria antiquiora recenset. Nam ita Bavarici, Tyrolicorum, Austriacorum, Juticorum jurium mentionem injicit, imo etiam ad jura statutaria progreditur, & leges municipales Colonienfes, Aquisgranenses, Bremenses, Brunsvicenses, Cellenses, Goslarienses, Metallicas, Lunenburgenses, Argentoratenses aliasque producit. Tandem Sectio VI de Consuetudinibus earumque natura agit; removet primo definitiones, quæ in scholis Jutorum Romanorum de consuetudinum natura dari solent. Eam in Germanicæ foris aliter comparatam esse credit. Sub consuetudinum voce frequenter etiam jura scripta venire, earumque appellatione plurimum jura provincialia & statutaria in Imperatorum diplomatibus insigniri docet: refert huc observantias, quas in publicis & privatis

privatis scriptis sæpius allegari audimus: optat, ut doctrina de consuetudinibus Germanicis majori studio excoleretur, & publica colligerentur autoritate jura ista solo ufui hactenus ianitentia. Hac via ingreditur Autor, donec ad tertium pervenerit Caput, in quo decisionem quæstionis suscipit: an jura ista Germanorum antiqua & privatorum negotia respicientia prudenti consilio hodiernis Germaniz foris reddi debeant. Primo ostendit confusionem jurium in Germania, & neglectus domesticarum legum ortum & progressum. Post hæc reductionem jurium Germanicorum antiquorum pro re impossibili habet, cum partim genuinis antiqua jurisprudentia destituatur fontibus, partim consilium, quod per Doctores in Academiis veterum leges & consuetudines revocari debeant, insufficientis sit. Porro non suadendum esse, ut jura antiqua in Germaniz foris & Jctorum scholis in integrum restituantur, si vel maxime eorum reductio præstari posset, sibi persuadet. Hæc ut probet, collationem inter præsentem & antiquum Germaniz statum instituit, multum inter se differre credit, & inde concludit, diversis legibus indigere. Notat quoque, Cleri Pontificii doctrinis omnem antiquam jurisprudentiam corruptam fuisse, & hinc a revocatione Jurium papizantium abhorrere Protestantium provincias. Ultimo novos Jurium antiquorum Germanicorum per compendium nominat, & tandem concludit, jurisprudentiam Germanicam non tantum nullam sperare posse ex antiquarum legum & morum restauratione emendationem, verum etiam nonnullarum veterum consuetudinum, hodie adhuc observatarum, abrogationem promovendam esse.

p. 171.

179.

181.

184.

187.

JOANNIS FABRICII AD C. A. H. MEDITATIONEM orthographicam, Actis Eruditorum Mense superiori p. 16 & seqq. insertam.

Optima parte mea Cl. Vir, qui sub literis C. A. H. latere vult, examinare potuit meas ad non neminis dubia de Orthographia Latina Responsiones: sicut enim dissentientes, ita & censores, in primis humanos, facillime ferre possum. Sed nec ingratum erit, spero, litteratissimo Viro, meas ad ipsius argumenta

audire explicationes. Ante omnia ex tractatione mea, ejusque titulo, perspicere potuisset, me non regulas & leges Orthographiæ dare, sed versari in statu defensionis, atque adeo *respondere* duntaxat *ad alterius dubia* sive objectiones. Aberrat igitur a janua eruditissimus Cenfor, quando ait: *mibi videri, avellendas esse in minutiore scriptura diphtongorum litteras*: nam ego meum scribendi morem, ab altero oppugnatum, defendo tantum ac tueor, cumque ille *Erasmii, Lipsii, Manutii, Vossii, Gronovii, & Grævii* auctoritatem objecisset, respondeo hunc in modum: *Si vel maxime probatum hoc esset de Criticis hisce, (at de Manutio, uti demonstravi, falsum perhibetur, & ceteris alii non minorum gentium, interque eos Schubarus, qui verum Georgii prænomen pag. 53. fert, opponuntur) nusquam tamen legimus, eos præceptum ac regulam dedisse, & jure meritoque dare potuisse, sic & non aliter scribendi.* E quibus verbis satis patet, nec me præcipere voluisse aut potuisse, meam ut alii sequerentur scribendi consuetudinem, sed tantum velle meam mihi etiam relinquere libertatem. Cumque sermo esset non de *scriptura*, quæ manu exaratur, sed *ea, quæ typis exprimitur*, non erat, quod de distinctione illa in medium proferenda laboraret Vir præstantissimus. Neque vero nego, multo minus simpliciter nego, *super adverbis ponendos esse accentus, & super ablativis tectula*, si id de aliorum libertate velis intelligi, sed hoc solum dico, *istos accentus & tectula e scholis trivialibus prodisse, litteratoribus autem & veris Grammaticis ac Philologis fastidium movere*, ex hisque nomino *Scaligerum, Muretum, Vossium, Melissum, Sanctium, Daumium, & Christoph. Cellarium*; quibus multi alii addi possent. Loquor igitur de sententia & scriptura celeberrimorum Criticorum, quam quidem & ego sequor, eaque morem defendo meum, nulli unquam controversiam movens aut moturus, qui accentus & tectula appingere voluerit. Neque alios intelligo & exspecto *lectores*, nisi eos, *qui lingue satii sunt periti*: dubitator enim sive opponens, putabat, quamvis scripturam, non solum scholasticam, sed & eam, quæ sit inter eruditos, sic instruendam esse, prout ipse a puero consueverat, atque audiverat, multique adhuc facere solent. Ceterum *rationem* interdum

suadere.

*suadere, notula illa ut apponantur, facilius dicitur, quam probatur: causa enim hæc, quod sæpe vel doctissimi, hos adminiculo desituti, labi queant atque errare, rem non conficit; nam tales errores non tam a doctissimis, quam a pueris & juvenibus linguarum nondum gnaris, aut, si forte a viris, non tamen a solertibus ac prudentibus, committuntur: erratur etiam aliis modis, ubi tectulorum & accentuum absentia nullum potest dari culpa: sensus ex integro textu, ejusque antecedentibus & consequentibus, accedente aliorum interpretandi mediocri usu, quam optime cognoscitur, in scholis autem a peritis magistris docendus atque monstrandus est: nec ullum est ex allatis a diligenti Meditatore exemplis, quod non ad hunc modum, sine illo adminiculo, probe cognosci, capi & exponi queat: immo nec aliud medium, præter accuratam sensus considerationem, ipse habet Vir Cl. ad structuram suorum accentuum & tectulorum; exemplis illis frustra adjungitur *Conringiana Taciti de Moribus Germanorum editio*, quasi & ipsa c. XXXIV, 2 vocabulo ablativi casus illa tectulum superimposuerit; mea enim, quæ prodit A. 1678, sub dio & in aprico vocem illam collocat; quod si autem quædam e prioribus (dantur enim editiones A. 1635 & 1652) haberet ejusmodi signum, atque sic consuevisset scribere Vir summus, non jus inde ac debitum probatum foret, sed factum & mos scribendi; at vero mihi facile est, ipsa Conringii manu, quam variis in chartis possideo, contrarium probare atque ostendere: *Tacitus* Berneggeri, *Gellius* Gronoviorum, *Cicero* Manutii, Jo. Sturmii & Cellarii, *Curtius* Freinsheimii, *Rappii* & *Loccenii*, nihil habent istarum notularum, & tamen illa ipsa loca, quæ in Commentatione omnino signanda judicantur, quam optime sine illis signis intelliguntur, immo a prædictis Commentatoribus ne quidem pro obscuris habeantur, aut annotatione illustrantur: in Gronoviorum Gellio, sicut & in Gronoviani Plauti locis plurimis legitur *post illa*, *postilla* Lipsiana cum pleno & integro suo tecto, eheu! misere corrumpente ac persunte: Manutius, Sturmius & Cellarius in XII epistola libri V *Ciceronis* ad famil. legunt, *qua nunc expromam absens audacius*, sensu certe non improbo, juxta quem vero Critice de quò plane cessabit:*

bit: Ciceronianum verbum *utere* lib. I de Offic. c. 1 non potest fere aliter nisi in futuro sumi, ob tria præcedentia, & unum sequens futuri temporis; quanquam omnia hæc futura imperii ac præcepti vim in se continere, quid vetat dicere? præscribit namque M. Tullius, quid faciendum sit: occur, si omnino fas est, obſcuritatis removendæ causa, notularum apicibus nonnullas munire voces, e. g. secundam futuri Indicativi Deponentis aut Passivi in *ere* desinentem, & ablativum singularis in *o* exeuntem, non idem fit, ac fieri jubetur in aliis, quæ itidem inter se conveniunt, & linguæ radibus (peritis non est periculum) obſcuritatis & erroris causa esse possunt, e. g. in ablativis pluralis numeri, non discrepantibus a dativis ejusdem numeri, ut *dominis*, atque in vocabulo *judices*; quod vel nomen est, & tunc sive nominativus, sive accusativus, pluralis numeri, vel secunda singularis præsentis Coniunctivi? Nullum in hisce fit signum phylacterium nullum. Cur igitur eo opus sit in aliis similibus conditionis? occur, quæso, in jus vocatur, qui nemini regulam & legem præscribens, ab aliis vero, quorum jurisdictionem non agnoscit, præscriptam accipere recusat, nec minus ratione, quam auctoritate, eaque non unius, sed plurimorum eminentium in re litteraria Virorum, atque ipsorum etiam MSS. cum antiquorum, tum posteriorum, se potest tueri? Denique videat eximius Vir, ne iterum a statu controversiæ recedat, & Andabatarum more pugnet, quando judicat, *scripturam si probam esse, alteram cum si minus probam*: nam in fine vocis, aut lineæ hoc s, quod minus vocant, in vulgari seu lombardica scriptura locum habere, nemo certe inficiatur; quæritur autem, an & in medio vocis minus præponendum sit majori, seu longiori. Et hoc est, quod negat *Daumius*: aptisne, an ineptis rationibus, metum non est inquirere, aut pro iis decertare: ego enim nudam ejus auctoritatem, quæ alias litterario in orbe non plane nulla est, adduxi; Clarissimo autem Meditatori, & cuivis alii, hæc etiam in re liberam dissentendi, & *ss*, aut *ss*, vel, si mavult, *ss* intra unum idemque vocabulum pingendi viam lubens meritoque permitto; sed & meam mihi reservo, præsertim cum ratio a *sine syllaba* allata valde imbecillis sit, & inde concludendum videatur, etiam

etiam reliquas fere omnes literas, quæ syllabam in voce absol-
vunt seu terminant, & quas eadem in altera syllaba exci-
pit litera, minori figura exprimendas esse, e. g. prius *a* in Baal,
b in gibbus, *c* in occidens, *d* in addere, *e* in eleemofyna, *f* in
offendere, *g* in agger, *s* in perire, *l* in pollere, *m* in fumamus,
n in connectere, *o* in cooperare, *p* in supplere, *r* in curre-
re, *t* in mittere, *u* in fructuum, *z* in polizza. Hoc autem non
necessarium judicatur, nec de eo exstat Sctum Grammatico-
rum, multo minus ei favent, unde Latinitatem veram discimus,
autores classici. Ergo & scripturæ si in medio vocis, si placet,
locus permittatur, nec illa ut *minus proba*, illico condemnetur
& proscribatur.

Historische Beschreibung des vormahligen Bischoffthums Halberstadt.

i. c.

ANTIQUITATES HALBERSTADENSES,
Auctore JO. GEORGIO LEUCKFELDIO, Pastro-
re Prim. Græningensi, & Regiæ Societatis
Berolinensis Socio.

Pars I.

Quælfersbyti, apud Godofr. Freytagium, 1714, 4.

Alph. 4 plag. 5.

EAdem, qua hæctenus, diligentia Summe Reverendus Auctor
Germaniæ nostræ historiam illustrare pergit, jamque primam
Halberstadenfis historiz partem nobis exhibet. Quamvis enima
titulus id non indicet, ipsa tamen operis constitutio illud loqui-
tur, quum ab A. 814 incipiat, & ad annum saltem 1122 pertingat,
adeoque minimam Halberstadenfium Antiquitatum partem ab-
solvat. Neque tamen ista periodus, quam jam determinavi-
mus, tantam Autori Summe Reverendo materiam subministra-
re poterat, ut non nisi de Halberstadenfium rebus agendo totum
hoc volumen impleret. Sed Germanorum quoque Imperato-
rum pariter atque Romanorum Pontificum acta per singulos

M

annos

annos adnotata heic videas, ut hac ratione tum Halberstaden-
sem, tum totius Germaniz historiam eo melius illustraret. Ob-
servavit ergo singula Imperatorum itinera, quum nullam iis tem-
poribus sedem fixam habuerint, quorum plurima quoque ad no-
stri Episcopatus historiam spectant. Hinc adeo non est, quod
integri voluminis contenta percensere necesse habeamus, quum
res ex aliorum monumentis non incognitæ sint, sed potius hinc
& inde quædam excerpemus, quæ de Celeb. Autoris soliditate
& diligentia testimonium ferre queant.

In ipso statim operis primordio de nomine Halberstadii sol-
licitus est, variasque variorum de eo sententias profert, quas ta-
men ubi perpendit, ipse confitetur incertum esse, unde hoc no-
minis derivatum sit, neque adeo opus esse, ut accuratius in ista
inquiramus. Postea vero ad ejus urbis situm delineandum
pergit, variosque pagos, qui ad Halberstadensem diocesin spe-
ctarunt, quorum nomina sunt, *Nordthuringia, Hartingau, Dar-
lingau, Hufingau & Suevon* sive *Schwabgau*. Ubi certe plura
occurrunt, quæ Geographiz mediz magnam lucem accendunt.
Primus hujus Episcopatus fundator a plerisque traditur Carolus
M. quibus tamen Autor noster nullam fidem habet, sed Ludo-
vicum Pium potius pro primo ejusdem instauratore agnoscit.
Cum vero de primis Episcopis pauca reperiantur in historiarum
monumentis, Autor quoque de iis pauca habet, sed Impe-
ratorum potius & Pontificum res, ut diximus, enarrat. Inter
alia occasione Haymonis, qui tertius in ordine fuit Episcopus,
refertur, ipsum non admodum de secularibus fuisse sollicitum,
eorum vero administrationem Ruodgero euidam ex suis con-
credidisse. Is quum res suas fideliter egisset, a patrono villam
dono accepit Halberstadium inter & Ascaniam sitam, quam ipse
magis auxit, a patroni vero nomine nomen ipsi pariter ac geni-
ri suo imposuit, *Haym*, quod postea in *Hoym* successu temporis
deflexit. Inde vero plurimi originem Dominorum ab *Hoym*,
quorum familia apud nos est celebratissima, non incongrue de-
ducunt. Postea Haymonis jam dicti scripta recensentur, ubi
Autor noster votum addit, ut ex illis bonis, quæ ipse Episcopa-
tui addidit, sumtus ad novam editionem operum ipsius procu-
randam

p. 8.

10.

22.

28.

68.

70.

72.

randam erogentur. Sed veremur, ne hoc ipsum hoc tempore irritum sit, quum, ut alia taceamus, eorum Patrum scripta, qui se-
 quiori ævo vixerunt, nihil fere habeant quod ad hodierni seculi
 gustum faciat. Ut ad alia progrediamur, est hodie vicus qui-
 dam *Triburium* sive *Driburgum*, ad Hasso-Darmstadinam diti-
 onem spectans, nunc fere ignobilis, nec aliquod antiquitatis vesti-
 gium præ se ferens. Auctor vero observat, villam sive cur-
 tem Regiam olim ibi fuisse, ubi plura Comitum ab Impera-
 toribus celebrata sunt, variaque transacta, quæ apud histori-
 eos memorantur. Hinc observatio ista mediæ historiz & geo-
 graphiz amatoribus non potest non esse gratissima. Sequitur
 porro observatio de primo Henrici Aucupis conjugio, quæ digna
 omnino est, ut hic repetatur. Nimirum Henricus iste, quum
 nondum Rex esset, uxorem duxit Hathebrucham, Ervini Se-
 nioris, Comitis Alstedensis & Martisburgensis, Filiam, quæ qui-
 dem priore marito erat viduata. Quum ergo post ejus obitum in
 quodam virginum monasterio degeret, quod reliquum erat tem-
 poris ibidem transactura, Henricus eam matrimonio sibi
 jungi curavit. Itaque Sigismundus Halberstadenfis Episcopus
 conjugium hoc, prout tunc temporis ecclesiasticæ constitu-
 tiones ferebant, irritum pronuntiabat. At quum ipse minis ec-
 clesiastici fulminis rem statim conficere non posset, apud Conra-
 dum Imperatorem tam diu conquestus est, donec is, quamvis iu-
 vitus, illegitimum hoc matrimonium pronunciaret. Quo facto
 Hartbrucham, ex qua Tangmarum filium susceperat, dimisit,
 eaque adhuc superstiti Mathilden illam, cujus apud historicos
 memoria est celebratissima, uxorem duxit. De Gerone quoque,
 Marchione, de quo multa Brandenburgici scriptores profer-
 re solent, Noster quædam habet, præcipue de fundatione Ge-
 renrodenfis monasterii. Controversiam tamen illam, an *Mar-*
cbio, an vero *Dux* fuerit, Noster tribus saltem verbis attingit.
 Obiter quoque monetur, Autori isti, cujus *Annales Gerenroden-*
ses tomo II Meiboniano leguntur, non *Hoppenrodisii* sed *Pop-*
penrodisii nomen esse. Non infrequens in media historia men-
 tio est curtis Imperatoriz, quæ *Tullede*, *Dullede* &c. scribitur.
 Autor vero noster ostendit, villam hoc tempore exigua-

p. 95.

107 f.

210 f.

213.

252

- p. 283. am esse ad Hercyniam sylvam, quæ non procul ab antiquo Palatio Walhusa, & urbe Kelbra distat. *Sachsenburgum* quoque duplex olim fuisse ostendit ad meliorem Geographiæ mediæ lucem. Prius erat Imperiale palatium ad medium Hercyniæ tractum non procul a monasterio Walckenredensi juxta villam *Sachse* situm. Alterum vero quinque ab hoc miliaribus distabat, non procul ab Unstruto, Francohusam inter & Erfurtum, cujus etiam apud Melissantem in libro vernaculo, quo montana Germaniæ propugnacula enumerat, occurrit descriptio. Utriusque hodiernum apparent rudera & vestigia. Notatu digna sunt, quæ de Swidgero, qui Canonicus primum Halberstadenfis, post Episcopus Bambergensis, tandem Pontifex Romanus sub nomine Clementis II fuit, ejusque patria Noster collegit, quippe quæ hæcenus a nemine historicorum satis explicata fuerunt.
- 424 L. Occasione schismatis inter Halberstadienses Canonicos orti, qui duos Episcopos creaverant, Autor noster monet, in aliis etiam Episcopatibus circa A. 1090 & sequentes duos fuisse Præfules. Romani tunc Pontifices fuere Clemens III & Urbanus II, Halberstadenfes Episcopi Herrandus & Fridericus, Paderbornenses, Henricus Comes de Werla & Henricus Comes de Alslo, Magdeburgenses Archi-Episcopi, Hartvicus Abbas Fuldenfis & Hartvicus Præpositus Erfurtenfis. Horum alter plerumq; a Romani Imperatoris alter autem a summi Pontificis partibus stabat. Halberstadenfis diocesis præter alios eorum temporum illustres viros Hugonem de S. Victore orbi dedit, quippe qui in Hammerslebensi monasterio Professor, in S. Pancratii vero cornobio Canonicus erat. Tumultus autem bellici ipsum urgebant, ut Galliam peterat, ubi in notissimo S. Victoris clauastro provinciam & nomen sortitus est.
457.
555.
597.

NOVA LITERARIA.

Literæ Parisiis scriptæ docent, Collectionem Conciliorum, quam Jo. Harduinus parat, prodituram intra paucos menses esse; doctis. Baluzium typis commisisse historiam Ecclesiæ Tutelensis, eaq; absoluta typis Opera Cypriani cum manuscrip-
ptis

ptis amplius triginta collata esse editurum. Cum primis autem Patres Benedictini indefessum in augendis rei litterariæ commodis studium produunt. Ex iis R. P. de la Rue parat novam Operum Origenis editionem. Pretium illi conciliabunt observationes, quibus Origenem illustrabit Vir doctus, ut & Expositio in Psalmos, quam ex codice Bibliothecæ Inviçtiss. Imperatoris nostri nunc primum in lucem protrahet. Et Montfauconius non contentus Chrysostomi editione, quam parat, insuper infundat Antiquitatibus ære delineandis cumque explicationibus ejus prodituris. Opus illud æneas tabulas mille ducentas & figurarum amplius triginta millia complectetur. Idem Vir doctus anecdota multa inseruit Catalogo Manuscriptorum Græcorum Bibliothecæ Episcopi Metensis, qui intra aliquot mensium spatium lucem aspecturus dicitur. Edmundus Martene Thesaurum anecdotorum novum typis commisit. Constat ille quinque voluminibus in folio; scripta anecdota palmam iis quæ Cl. Dacherius edidit præripiunt, Historiamque Galliæ & Ecclesiasticam illustrant. Juliani Garnier cura Opera S. Basilii, quibus exornandis duodecim annos impendit, versione nova donata, prelum propediem sabibunt. Augustinus Touttee S. Cyrilli Hierosolymitani Opera imprimenda dedit. Petrus Contant, cui luculentam Operum S. Hilarii editionem res literaria debet, eandem sibi obstringet Epistolis, quas typis repetendas curat, Pontificum, quæ usque ad Innocentium III pertingunt. Contulit illas cum antiquissimis Manuscriptis, notisque suis criticis, quæ historiæ, dogmatibus & disciplinæ lucem affundunt, illustravit. Idem Vir doctus P. Germonium S. J. qui auctoritatem Manuscriptorum impugnavit, libro in 8, qui itidem imprimitur, confutabit. Dionysius de S. Marthe propediem primum Volumen Galliæ suæ Christianæ, quod typis excuditur, absolvet. Opus illud in decem, ut creditur, undecimve Volumina excrescet. Guilielmus Bessin omnia Concilia in Normannia habita typographis conscribenda dedit. Præterea vero accepimus, esse ex eorundem Patrum ordine, qui Historiam Occitanæ, cujus monumenta conquirunt in præsentia, fiat contexturi.

Tolosa propediem nobis Diarium novum, quod titulum feret: *Mercuré ou Journal contenant des Memoires propres au commercere du monde & à l'histoire du temps*. Politica, quæ vocant, illud potissimum complectetur, v. c. genealogias Viro- rum illustrium, edicta, literas Principum; quanquam nec li- teraria penitus prætermitturos se esse Autores pollicentur. Ibi- dem Baylii institutiones Physicas in usum scholarum accommo- datas, quæ quatuor voluminibus in 4 prostant, sequentur duo alia ejusdem Autoris scripta: nempe liber de anima rationabili, de ejus ideis & passionibus, & series problematum physico-me- dicorum. Parantur item prelo: *Les Vies des hommes illu- stres de Thoulouse avec leurs portraits*, h. e. vitæ illustrium To- losatum cum imaginibus, nec non dialogi de vitis & scriptis Au- torum, quos Tolosa tulit, minus celebrium, deque iis qui nomen sibi factis heroicis aliisque virtutibus peperere, una cum descri- ptione brevi urbis Tolosæ.

In Anglia nihil fere nunc prodit, quod non vel circa religio- nis Lutheranz ab Ecclesia Anglicana discrimen, vel circa histo- riam Hanoveranam aut Brunsvicensem occupetur. Jo. Tillot- soni & Henr. Dodwelli Vitæ proxime seorsim prodibunt. Præ- terea Londinenses Corpus legum de coercendis moribus lata- rum, & Cantabrigienses Scriptorum Historiæ Ecclesiasticæ pa- rant. Quin & Transactionum Philosophicarum, quæ ab ali- quo tempore nullæ prodierunt, novam seriem prelo submittere cœpit Celeb. Hallejus, cui Secretarii munus detulit nuperrime Societas Regia.

In Belgio Vir doctissimus Hadrianus Relandus mappam Imperii Japonici, in regiones LXVI distributi & ex ipsis Japo- nensium mappis descripti, characteribus Japonicis & Latinis propemodum absolvit; idemque Fratris germani Petri Relan- di *Fastos Consulares ad illustrationem Codicis Justiniani ac Theodosiani, secundum rationes temporum digesti & autoritate Scriptorum atque lapidum veterum confirmati*, in forma octava majori typis mandare cœpit. Prodibit & brevi *Ἡμερολόγιον μηνῶν διαφόρων πόλεων*, *Calendarium menses variarum Gentium cum Romanis collatos exhibens: Alexandrinorum scilicet, Gra-*
corum,

corum, seu Syromacedonum, Syriorum, Arabum, Sardoniorum, Gazensium, Afcalonitarum, Heliopolitanorum in Syria, Lyciorum, Afcanorum, Cretensium, Cypriorum, Ephesiorum, Bithyniorum, Cappadocum & Seleuciensium, ex Mediceis Codicibus MSS. nunc primum in lucem editum, Commentario Chronologico & Historico illustratum opera & studio Joannis Masson A. M. & A. P. Eundem cum doctissimo Fratre, qui Dordraci V. D. M. est in Ecclesia Anglicana, in colligenda Historia Critica (*Histoire critique de la Republique des Lettres tant Ancienne que Moderne*) quæ distinctis tomis, certis anni vicibus, Amstelodami prodit, potissimum occupari, aliunde putamus satis constare. Prodiit & Hæge Com. sub nomine Chrylostomi Matanasii lepidissima in Criticos Satyra sub tit. *Le Chef d'Oeuvre d'un Inconnu avec des Remarques* &c. qua Daceriam potissimum cum marito peti nonnulli crediderunt; accessit comparatio Homeri & Capellani, Autore, ut constat, de Fontanelle. Burmannus Quintilianum urget. Clericus, qui nuperrime Henr. Hammondi Opus lenuo Lipsiæ cum notis eruditissimis vulgavit, Commentarium in Libros Poeticos Scripturæ, incertum qua de causa, premit, jamque in edenda Historia Ecclesiastica Seculi I versatur. Surenhusius Mischmann Latine tantum edet. Hemsterhuyfius Jamblichii Introductionem in Philosophiam Pythagoræam edere parat.

Ex Italia accepimus, Summum Pontificem quingentas tabulas æneas, quæ ad *Minerologiam* Michaelis Mercati pertinent, donasse Archiatro suo, Celeb. Lancisio, ea conditione, ut opus integrum cum notis suis edat; interea Barthol. Eustachii *Tabula Astronomica* quadraginta septem, quæ ejusdem S. P. munificentia ad Lancisium pervenerant, ut alibi diximus, nuper ejusdem notis pulchre adornatæ prodierunt. Illustrissimus Comes Marsilius superiori anno *Dissertationem de Origine fungorum*, cum fig. in fol. edidit Romæ, idemque canalem CPTanam nuper æri incidi curavit, jamque totus in eo occupatur, ut magnum Opus Danubiale, cujus olim Prodromum commendavimus, sex utique in fol. Tomis edat, cui exornando cum jam tum paratæ sint tabulæ æneæ circiter 3000, facilis erit conjectura Regium plane opus illud futurum. Lipsiæ

Lipsiæ elegantissima paratur editio Operum Sexti Empirici, quæ cum optimæ notæ codicibus MSS. contulit ac justo Commentario illustravit Vir eruditissimus Jo. Albertus Fabricius. Ibidem Jo. Christianus Lunigius, vastis operibus hætenus editis clarissimus, præter Germaniam Sacram Diplomaticam & Consiliorum Politicorum, quam parat, exquisitissimam Collectionem, Deductiones jurium summorum Imperantium publica autoritate scriptas propediem prelo submittet hoc titulo: *Grundfeste Europæischer Potenzen und Herrschaffien Gerechtfame, worinn durch auferlesene Deductiones, Informationes, Representationes, Demonstrationes und andere merckwürdige Schrifften, ausführlich dargethan wird, wie es um unterschiedene hohe Fara und Ansprüche auch Præcedenz-Streitigkeiten eigentlich beschaffen sey*; cui operi eum adjungere constituerit Notitiam curiosam Deductionum, publice cunctos, quibus Deductiones nonnullæ suppetunt, obtestatur, ne titulos integros, non omisso loco & anno impressionis, secum communicare graventur, quo magis completam hoc ipso Notitiam illam exhibere valeat. Lexica quotidiano usus parata, ut Mathematicum Christiani Wolfii, Eruditorum, cum præfatione Jo. Burchardi Menckenii, Heroicum item, seu clarissimorum belli ducum, aliaque brevi lucem adspicient. Prelo quoque hic subest V. Cl. Jo. Henr. Bacleri *Bibliographia*, antehac semel iterumque Francofurti, sed mendosissima & absque Autoris nomine excusa. Hanc M. Jo. Gottlieb Krause cum cura emendavit, meliori passim ordine ad mentem Autoris disposuit, & in capita & §§. dispescuit, codicemque ex ipsius Autoris annotatis descriptum nactus, præter complura alia loca omissa, novem etiam capita nunc demum adjecit; Bœclerianos etiam de libris eorumque Autoribus observationes ex omnibus Viri celeberrimi scriptis collectas suis locis inferuit. Accedent ejusdem opera indices locupletiores, nec non Dissertatio proœmialis de laudibus nævisque hujus libelli. Jo. Christianus Biel, Brunsv. Specimen edidit Hesychii Sacri, sive Glossarum ex Hesychio, Grammatico Alexandrino, quæ ad voces & phrasas Scripturæ S. illustrandas facere possunt, cum versione & notis uberrimis.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Martii Anno MDCC XV.

Das alte Heudnische und Christl. Nieder-
Sachsen zc.

i. e.

*HISTORIA SACRA INFERIORIS SAXONIÆ
priorum mille annorum; Autore CASPARO CALVOER,
Superint. General. & Consiliar. Consist.*

Goslariz, impensis Jo. Christophori Kœnigii, 1714, fol.

Alph. 7 pl. 6.

DUm Saxoniz Inferioris res decem prioribus a nato Christo seculis gestas perlustrare voluit Autor Summe Reverendus, imprimis fata religionis tam gentilis, quam christianiz perpendit, ut sacre historiz magis, quam civili inserviat, licet non raro multa immisceat, quæ ad politicæ historiz illustrationem faciunt. Divisit vero opus in quatuor Partes, quas in Libros diversos iterum distribuit. Prima Pars, quæ tribus absolvitur libris, illa complectitur tempora, quibus Saxonia idolorum cultui fuit addicta, neque veram Dei cognitionem habuit. Secunda Pars duobus libris Caroli Magni gesta, Christianorum religioni utilia recenset, monetque, & quibus artibus Saxones ad religionem nostram adegerit, & quos Episcopatus constituerit, ut rudis barbarusque populus fieret mansuetior, veraque fide conservaretur. Tertia Pars, duos libros complexa, res gestas Sec. IX exponit: quarta vero notabilia Sec. X momenta, quæ ad sacram historiam spectant, duobus pariter libris explicat. Jam more nostro quædam considerabimus.

Dedicavit opus suum Summe Rev. Autor Potentissimo Magnæ Britanniæ hoc tempore Regi GEORGIO, qua

N

dedica-

dedicatione copiose Saxonum præclaræ gesta in Anglia exponit, quoque Regi felix faustumque auguratur regimen. Præfatio in laudibus Saxonie inferioris veritur, & partim Saxonum fortitudinem bellicam extollit, partim metita illorum in litteras bonas summa laude prædicat. Prioris momenti enim exempla, quæ sufficiant, non solum Romani Scriptores suppeditant, sed etiam crudelissima bella cum Carolo Francorum Rege gesta id confirmant. Quod ad posteriora attinet, illa variis confirmantur specimenibus. Antiquiori eadem tempore opera Ansharii Saxonis Dani cum Suecis Christianam receperunt fidem, & recentioribus per Lutherum Saxonem reformationis opus est peractum, quibus Centuriatores Magdeburgenses tanquam primos, qui sacram Historiam illustraverint, addidit.

Pag. 4.

- His præmissis progreditur Summe Rev. Autor ad ipsum opus & Lib. I antiquissimum declarat Germaniæ statum. Postquam tam inferioris quam superioris Saxonie fines descripsit Autor, regionum harum incolas veteres recenset. Qui Augusti Imp. temporibus has terras habitaverunt, fide Taciti Chauci & Cherusci fuerunt. His confines exstiterunt Bructi, postea vero Saxones in illorum locum successerunt, in quorum nomen & originem sollicite Autor inquirit. Alii ab oblongis cætris gladiisque, quos Saxes dixerunt, quibus gens ista pugnabat, nomen traxisse putant; alii minori probabilitate a faxeis cordibus dictos volunt; alii a Saffonibus aut Sacis Afizæ populis derivant, vel per Saffos ipsos Chaucos non rite facta pronuntiatione intelligunt. Sed neutra ex his opinionibus plene satisfacit Autori; quare novam affert conjecturam. Tectosagus mentionem facit Cæsar l. 6 de bello Gallico, quod nomen homines significat Sago tectos, quam vocem non Latinam, sed Celticam origine esse, volant, & vestem a militibus usurpatam denotat. Hos Tectosages Gallos fuisse notat Cæsar, qui circa Hercyniam sylvam confederunt, ut subinde considerandum sit, num hi tectosages iidem cum Saxonibus fuerint, item numne Tectosages quasi Tecti Sago dici potuerint, qui postea per abjectionem Sages sive Saxones dicti fuerunt. Majoris vero adhuc momenti esse videtur illorum conjectura, qui a voce vernacula Saxes dictos

dictos eos volunt, quæ hodie adhuc est in usu, & sedentes sive uni loco inherentes notat, cujus nominis hæc potest dari ratio, quod, cum plurimi Germaniæ populi sæpius ex uno in alterum locum migraverint, veteres Chauci diutius in suis pagis mansisse dicantur. Jam ad Saxonum Deos, quos religioso profecati sunt cultu, pervenit Summe Rev. Autor. Notissimi eorum fuerunt Sol, Luna & Vulcanus. Solem sub nomine Mercurii, cujus mentionem Tacitus facit, intellexisse majores nostros, volunt, in cujus honorem etiam primam hebdomadis diem *Diem Solis* vocarunt, & ipsi equos immolarunt, qua occasione in id inquiritur a Nostro, quid significet equus, qui hodiernum in Serenissimorum Ducum Luneburgensium insignibus conspicitur, cujus tres afferuntur rationes, alii Solis equum, alii libertatis pretium prodi, alii amorem hartum gentium erga equos indicari opinantur. Describit porro Autor Cl. Lunæ atque ignis cultum; & tum ad Deos Heroes pergit, quorum maximi Tuisio vel Tuisfeus & filius Mannus fuere; in primis vero incolæ inferioris Saxonie Irmenfulam Eresburgensem divino profecti sunt cultu, de cujus figura vel significatione alii aliis sunt opiniones. Sunt qui Irmenful interpretantur per Mercurii statuam, quum *irmen* vel *irmen* idem esse ac Græcum *ἱρμην* velint. Alii Martem significari credunt, explicantes *Irmenful* / quasi omnium profugium. Plurimi vel Hermionem vel Arminiam Cherofoorum Principem intelligi putant, & statuam primum honoris gratia positam esse, postea vero religioso cultu fuisse adoratam conjiciunt. Non constat, qua figura olim apparuerit, dum alii truncum ligni, alii virum armatum fuisse existimant, interim non parum dubitatur, num Columna; quæ hodiernum Hildeheimii conspicitur, genuina sit Irmenfula. Nec certiora sunt, quæ de Crodone vel Crodo, quem Saturnum denotasse dicunt, afferuntur, quum recentiorum multi dubitent, num unquam tale idolum existerit. Novam hac de re asserti conjecturam Summe Rev. Autor, dum per Crodonem Wodanum, quem & Odonem dixerunt, significari putat; quasi secundum veterant linguam *de groste* Odo dixerint. Secundo libro cultus divini modum ritus atque Sacerdotes paulo latius describit Autor:

pag. 13.

19.

20.

23.

28.

36.

38.

40.

46.

48.

pag. 60. in primis in ea, quæ Bardos, Vates & Druidas attinent, inquirunt.
 65. Sunt qui cum Cæsare nullos Druidas Germanos habuisse existi-
 66. mant; quos refutat Noster. Bardi erant, qui herqica Virorum
 illustrium facta carminibus celebrarunt, a quibus Phœnascos,
 71. hodieque satis notos, originem trahere credunt. Quibus præ-
 misis etiam de ipsa fide majorum nostrorum agit, & notas
 quasdam ad *Indiculum Paganiarum Listinensium*, ut dicitur, ad-
 73. dit. Nimirum Carolomannus Dux Franconiæ atque Austrasiæ
 in Concilio Listinensi, quod A. 743 instituerat, omne studium in
 id posuerat, ut Christiana religio majora indies incrementa ca-
 pere posset, quare jussu ejus errorum Index publicabatur, a qui-
 bus vacare deberent Christianæ addicti fidei. Hunc primum
 magnum illud Germaniæ fidus, Ferdinandus a Fürstenberg, Ep-
 iscopus Paderbornensis, ex Codice per vetusto Bibliothecæ
 Vaticanæ descripserat, & cum Capitularibus duobus Carolinis
 de Partibus Saxonie publici juris fecerat; jam vero S. Rev. Au-
 85. tor suis historicis animadversionibus illustravit, quæ maxime
 utiles sunt, cum ex istis haud pauca cognoscantur, quæ idolola-
 tricum Germanorum cultum & superstitiones, quibus Christiana-
 nam fidem corruperant, explicant, de quibus etiam Autor ul-
 timo hujus libri capite pluribus agit. Tertius Partis hujus liber
 totus in eo est, ut veterum Germanorum atque Saxonum spe-
 ciatim consuetudines vivendique rationem exponat, quare tam
 bellandi disciplinam & regnandi formam, quam privatos ex-
 109. plicat vivendi mores, & tandem de Saxonum lingua per com-
 pendium edisserit.

Secunda Parte, quæ res gestas Seculi IX proponit, S. Rev.
 114. Autor, præmisso sermone de Christianæ religionis præstantia,
 atque divino beneficio, quo nostri barbari rudesque majores ad
 veram fidem fuerunt adducti; hanc proponit quæstionem;
 120. num primis post natum Christum Seculis ante Caroli Magni
 tempora Christianorum religioni addicti in Inferiori Saxoniam
 fuerint inventi? quam affirmandam esse existimat, & quum S.
 124. Bonifacius non parum contulerit ad veræ fidei progressus, ope-
 rez pretium esse duxit, vitam ipsius atq; res gestas accuratius ex-
 128. plicare. Idque in primis diligenter inquiri, num Bonifacius
 etiam

etiam in Inferiori Saxonia verbum divinum predicaverit? quod negare videtur, quoniam ex nullis genuinis argumentis illud posset probari. Inde Caroli Magni, cui tantum negotii intercesit cum Saxonibus, vita verbolius exponitur. Notatu digna sunt, ubi inter alia de Patria Caroli sollicitus ad notissima diplomatis Carolini verba apud *Brewerium* in Antiquitatibus Trevirensibus provocat, in quo provinciam circa flumen *Unstrud terram conceptionis sue* vocat, ex quibus Thuringum natione fuisse, probari putat. Quamvis forte, ut taceamus, conceptionis tantum, non autem nativitate mentionem hic fieri, loco *conceptionis* non incongrue *conquestionis*, quæ vox illo ævo haud insolens fuit, legi possit, quod aliis dispiciendum relinquimus. Hinc *Witekindi* fata annectit, cujus genealogiam ex vetusto Chronico Saxonico MS. exponit, & ejus gesta, quæ memoriæ prodita sunt, postquam Christi professus fuerat fidem, persequitur. *Judicia Fehmica* sive *Westphalica* a Carolo Magno fundata fuisse, plerumque traditur, sed contradicit cum aliis, qui hactenus diligentius hæc inspexerunt, hujusmodi fabulis, nec immerito rem universam cleri callidi inventum fuisse conjicit: nihilominus e re esse existimavit, ut totum processum horum judiciorum, quantum memoriæ proditum est, explicet, ipsa quoque hujus judicii formula ex Protocollo quodam *Brunsvicensi* addita. Secundo hujus Partis libro disquirat, num Carolus in Inferiori Saxonia & *Westphalia* Episcopatus instituerit, & observat, plurimos hoc affirmare, & *Gryphiandrum* primum scire fuisse, qui hoc in dubium vocare ausus sit, quem etiam *Papebrochius* & *Soc.* Jesu fuerit secutus, qui *Tabulas* fundationis sive donationis *Carolinæ Osnabrugensi Ecclesiæ* datas, quas *Furstenbergius* in Monumentis suis *Paderbornensibus* publici juris fecerat, falsitatis accusavit, quarum tamen defensionem suscepit *Schatenius*. Noster institutos quidem fuisse quosdam Clericos, quibus inspectio in alios commissa erat, verum tales Episcopatus in eodem statu ac forma, quales hodie conspiciuntur, hoc tempore minime fundatos fuisse, nec eo jurisdictionem temporalem, sive ut hodie dicunt, territorialem superioritatem habuisse, pluribus comprobatur, & cum *Conringio* existimat, nec *Ottonis Primi* tempo-

p. 133.

157.

167.

176.

182.

184.

185.

197.

190.

- p. 197. ribus omnibus Episcopis hæc eximia jura competisse. Jam porro ad specialiora descendit Autor, & originem Episcopatus Halberstadiensis inquit, quam ab anno 780 repetunt. Primum vero Præfulem Hildegrinum dicunt, qui multa ad Christianæ religionis propagationem contulisse fertur, uti ex vitæ recensione, quam addit, latius patet. Eundem in modum in fundationes Episcopatus Mindensis, Bardevicensis atque Verdenensis
202. inquit, ubi nonnulla non ubivis obvia occurrunt. Ad Mindensis Episcopatus originem duo spectant diplomata, quæ post Pistorium, Meibomium & Watenstodium iterum producit S.R. Autor. Alterum Ottonis primi est, quo Episcopatu concessit privilegium, ne ullus judex laicus de causis vel personis ad ecclesiâ Mindensem pertinentibus judicet, datumque est A. 961.
213. Alterum est donatio Ottonis II Episcopo Miloni facta An. 991, quod animadversionibus illustravit S. R. Autor, ut obscuriores
225. locutiones legenti statim pateant. Exhibet idem Diploma Fundationis Episcopatus Verdenensis, quod Carolo M. attribuunt, A. 786 datum, sed id variis ex rationibus falsi accusatur: item Bremenensis de A. 788 ex Adamo Bremensi desumptum, quod non majoris videtur esse fidei, uti pluribus ex rationibus a Nostro probatur; quibus historiam originis Cœnobii S. Ludgeri prope Helmstadium addit.
237. Tertia in Parte, quæ res gestas Seculi IX exhibet, occurrit primum Episcopatus Hildesienensis origo, de qua multas fabulas adducunt Scriptores mediæ ætatis, quas recenset
248. S. R. Autor, & Catalogum Præfulum, quæ hoc Seculo præfuerunt Episcopatu Hildesienensi, quorum octo numerantur, addit.
259. Pari modo Hamburgensis Archi-Episcopatus, qui olim viguit, fundationem, quæ A. 833 facta esse dicitur, exponit, qua occasione hodiernum hujus urbis statum explicat, quod non inutile esse videtur, licet a proposito Autoris paulo alienum, qui res primis post natum Christum mille annis gestas solum declarare voluit. Postquam itaque historiam dedit Episcopatum, qui nono post natum Christum Seculo fundati fuerunt, persequitur feriem Antistitum Episcopatum eorum, qui superiori seculo jam fuerunt ordinati, & Præfulum Halberstadiensem, Mindensem,
- 271.
281. Verden-

Verdensium & Bromensium vias & res gestas exponit. Secundus hujus Partis liber in exponenda Cœnobiorum historia versatur, quorum primum Corveyense adducitur. Incerta sunt, quæ de hujus origine circumferuntur. Dantur enim qui eam ad A. 775 referunt; quum alii contra recentiori tempore illud factum esse putent, & Ludovicum Pium autorem ejus prodant. Sequenti Capite Cœnobiorum tradit historiam, qui hoc tempore a Ducibus Luneburgicis fuisse fundati: qua occasione sententias quorundam de genealogia Henrici Aucupis atque Ottonis, num scilicet a Witekindo, quem Magnum vulgo vocant, provenierint, profert. Inde aliam movet controversiam: num veteres Saxonum Principes, Henrici Regis majores, jure proprio ac independenti suis ditionibus præfuerint, an Regibus Germaniæ subiecti fuerint? Existimat vero, caruisse Witekindum & posteros jure superioritatis territorialis, ut hodie loquuntur, habuisse tamen nonnulla egregia jura sed administratorio & vicario nomine; licet non neget, Ottonem & Henricum, postea Regem, majori gavisos esse potestate, quam etiam contra ipsum Conradum tuebantur. Tum fata Civitatis Brunsvicensis exponit, & de ejusdem Sancto Tutelari, quem S. Autorem dixerunt, agit. Postea ad Cœnobia revertitur, & fundationem Cœnobia Brunshausen, quæ A. 850 peracta, & Abbatiz Gandersheimensis, A. 854 factam, describit. Extat Diploma fundationis hujus Abbatiz apud Leuckfeldum Antiquitatum Germanicarum diligentissimum indagatorem, una cum confirmatione a Sergio Papa facta, quas chartas suis notis illustratas iterum recudit S. R. Autor. Sed non immerito illas falsi suspectas arguit, his præcipue rationibus, quod fundator Lutholfus se ipsum Duce[m] Saxoniz vocet, cujus exemplum eodem tempore vix inveniat, quodque Ludovicus Romanorum Rex dicatur, qui nunquam eodem titulo usus deprehenditur, ut alia falsitatis *symptomata* taceamus, quæ prolixius a Nostro deducuntur.

Ultimæ Partis initio de Archi-Episcopatu Magdeburgico agit S. R. Autor. Hujus origo Ottoni Magno debetur, interim de anno fundationis haud conveniunt Autores. Urbis Magdeburgensis fata quoque recenset, & cathedrale templum describit: addit vitam

P. 282

284

290

293

295

304

315

319

321

328

332

- p. 341. vitam Ottónis M. tanquam fundatoris hujus Archi-Episcopatus, quam prolixius exponit, & in primis heros hujus justitiam peculiari capite prædicat. Pergit deinde methodo, qua in superioribus partibus usus fuit, atque non solum Archi-Episcopatus Magdeburgensis modo memorati Præsules recenset, sed etiam Episcoporum Halberstadiensium, Mindensium, Verdensium, Hamburgensium, Bremensium & Hildesiensium, vitas & res gestas explicat. Secundus liber hujus Partis monasteriorum persequitur fata, quorum primum est, quod occurrit, Cœnobium S. Michaelis prope Lunenburgum, cujus fundatorem fuisse Hermannum Billungum fama est, quare iterum excurrit, & hujus Principis vitæ cûrsium prolixè recenset. Alterum quod hoc seculo originem traxit, Quedlinburgensis fuit Abbatia ab Henrico Germ. Rege, quem Aucupem vulgo vocant, A. 930 fundata & multis bonis donata, qua occasione non solum hujus Regis fata persequitur, sed etiam exponit illa, quæ de Uxore ejus *Masbilde* proferuntur. Pari modo origines atque fata diversorum Monasteriorum, Rîngelheimensis, Grawenhoffensis, Grœningensis, Bergensis prope Magdeburgum, Walbeccensis & aliorum explicat, quæ apud ipsum Autorem, ne justo prolixiores esse videamur, poterunt evolvi. Adjecit huic operi Appendicem, qua Scriptorum, quos hocce opere citavit, vitas & scripta recenset, & tam sua, quam aliorum addit judicia.
- 377.
- 384.
- 435.
- 447.
- 54.
- 462.
- 570.

Historische Gedächtniß-Münzen etc.

five

THESAURUS HISTORICO-NUMISMATICUS

Anni M D C C V.

Noribergz, sumtibus Heredum Endteri, 1714, in fol.

Alph. 1 pl. 3 ectyp. nummorum 70.

PERGUNT nobilissimi Viri, Dn. Mägelein & Dn. Körnlein/in laudabili instituto, primumque currentis seculi lustrum sexto hoc Volumine absolvunt, in quo pari ac in reliquis eruditione, crescente tamen sculptoris & tyothetarum industria, Numos A. MDCCV cufos ob oculos nobis ponunt.

In

In Præfatione quidem preces toties repetitas denuo Lecto-
ribus in memoriam revocant, de communicandis scilicet se-
cum Numis prætermittis, Tomo I. Supplementorum proxime
prodituro inferendis. Quare & nos non possumus non Cl.
Virorum causam iterum iterumque meliorem in modum
Curiosis commendare. Interim pro more nostro unum alter-
um specimen ex divite hoc penu delibabimus.

Tristem hujus Anni memoriam facit Magni Leopoldi Im-
peratoris obitus; Dn. Collectores divi Principis vitam æternis
monumentis dignissimam concinno & eleganti compendio præ-
mittunt, hinc Numos consecrationi piissimi Cæsaris dicatos
recensent. Eminent inter hos unus medii moduli, successorem
simul gloriosissimi Josephi patris virtutis æmuli egregie repræ-
sentans. Sifitur in ejus antica Castrum, quod vocant, doloris
magnifice exstructum; ad cujus basin foemina moerens & sini-
stra manu lacrymas abstergens, dextra Imperii signa gestans,
comparet, additis superius verbis: **EXTINCTVS AMABITVR
IDEM, inferius: LVCTVS PVBLICVS.** Tumuli vero arte
inscripta hæc sunt: **D. ^{ivis} M. ^{anibus} LEOPOLDI M. ^{agni} P. ⁱⁱ
F. ^{elicis} S. ^{emper} AVGVSTI P. ^{atris} P. ^{atris} QVI TERRIS
EREPTVS COELVM PETIIT DIE 5. MAII. 1705.**
In postica Genius conspicitur Gloriam denotans, qui D. Leopoldi
imaginem serpente in gyrum rotata cinctam, nec non palmæ
ramo Plejadumque quasi corona superne testam per aera gestat;
subtus foemina humi procumbens, quam adstans aquila Germa-
niam esse testatur, supplices ad Augustissimum Josephum orna-
to folio insistentem manus extendit, his apposis lemmatibus:
LEOPOLDVS IN JOSEPHO IMMORTALIS,
infra: **IMPERII SOLATIVM.**

Sequuntur aliquot alia in dictam felicissimi Josephi succes-
sionem Numismata, mira inventionum varietate & emblema-
tum elegantia commendanda; æque ac memoriales Numi,
quos moerens Borussia desideratissimæ Reginae suæ d. 1 Febr. pie
defunctæ hæ nori magno numero consecravit.

Quanta Theologi de Ecclesia meritissimi Speneri apud
plurimos fuerit æstimatio, testes sunt aliquot in exequias
ejus

P. 479.

489.
492.

494.

498.

470.

ejus ab amicis & auditoribus cusa metalla mriemonevica: quæ omnia non minus ac Luneburgensia, Anglica, Hungarica, & alia complura curatori æstimatorum contemplationi permittimus: non defraudaturi scilicet animos Lectorum infigni oblectatione, quæ ex oculari intuitu in ipsos redundabit.

P. 512.

Vix tamen nobis temperare possumus, quin vel tria adhuc verba de duobus exquisitæ elegantiæ Numis faciamus. Prior refert in altera facie iconem Eminentiss. Cardin. Johannis Philippi de Lamberg, Ep. Passaviensis & S. R. I. Pr. In altera puerulum blando vultu incedentem, qui generosum leonem filo per patulas nares transversim ducto ceu fortissimo freno subactum, quocunque vult, secum trahit, cum Epigr. PERAGIT TRANQVILLA POTESTAS, QVOD VIOLENTA NEQVIT. Quibus verbis dubio præcud ad notam omnibus & tot Clientum elogiis deprædicatam laudatissimi Principis clementiam respexit ingeniosus Inventor.

547.

Posterioris hæud secus curiosi tampus aversus monstrat vultum Viri inter Romanenses famigeratissimi, Petri Coddæi, Archi-Episcopi Sebasteni Ecclesiarumque Pontificiarum in fœderato Belgio Præfulis. In adverso sistitur Leo Belgicus ex armatura & sagittarum fasciculo dignoscendus, penes quem Agnus cruci incumbit, pede dextro librum REIPUBLICÆ titulo insignitum apprehendens: e longinquo Vaticanum S. Petri templum conspicitur, & juxta hoc Pont. Max. palatium, ex quo fulgura aliquot adversus agnum ejaculata a fulminibus cœlitus immixtis discutiuntur, illæsa atque secure quiescente ovicula: omnia hæc explicat brevis inscriptio: IN SONTEM FRUSTRA FERIRE PARAT. His in inferiore reſegmine additur numerus Anni MDCCV. Nihil in hoc Numo otiosum, nihil non exquisitum, quod, qui fata Coddæi, A. 1703 & 1704 in Relationibus innocuis vernaculis exposita, novit, lubens nobiscum confitebitur.

AN INQUIRY INTO THE NATURE AND
Place of Hell.

L. C.

SCRU-

SCRUTINIUM NATURÆ ET LOCI
infernalis.

Londini, apud W. Taylor, 1714. 8.

Plag. 19 $\frac{1}{2}$ & fig. æn. 2.

IN seculo vivimus, quod multas novitates tam utiles, quam ne-
xias protulit, quas, uti in prato varii generis herbas, contem-
plamur, meliores colligentes, inutiles eradicantes. Qui hunc
libellum legerit, numerum novitatum inauditarum augendum
esse cognoscet: infernum enim, quem hæctenus multi in densis
tenebris sub terra quæsierunt, Noster in Solè loco lucidissimo
invenisse putat. Eo ordine sententiam suam proponit, ut, pro-
bato ex naturalibus rationibus statu hominum post mortem, in-
fernum ex Gentilium & Christianorum mente describat. Primos Pag. 5
Christianos existimasse, dicit, terram esse extensam planitiem 18
firma basi innixam; cælum vero amplum arcum crystallinum 23
super terram longe lateque extensum, unde eos collegisse per-
git, partes terræ a cælo remotissimas esse infernum: quam sen-
tentiam falsæ hypothæsi superstructam rejicit. Deinde ignem 35
infernalem non ætaphoricum, sed realem esse, ex Marci 44
IX, 43, 44, & autoritate doctissimorum Virorum D. Barrovii,
Hammondi, Bilsonii, Petri Martyris, Munsteri, Bullingeri &c. 44
confirmat. Porro asserit, ignem realem inferni neque in cen- 61
tro, neque in peripheria terræ posse conservari, quia ad ignem
realem requiratur pabulum sulphureum & nitrosum ex aere,
quale in terra ad conservationem ignis æterni non datur. Nec
obstare putat Tertullianum, qui arcani ignis naturam in resti-
tutione ejus, quod consumpsit, ponit, quia Philosophi talem
ignem asserentes decepti sunt. Neque obstare autumat Dei po-
tentiam, quæ ignem æternum conservare posset; quia ad mira-
cula non procurrendum, ubi ordinaria media supersunt. 68
Addit, nec ea ex ratione admittendum esse ignem æternum in terra,
quia major quantitas aquæ quam ignis in ea observetur, nec tan-
ta sit terræ magnitudo, quæ omnium damnatorum & diabolorum
multitudinem capiat. Sic neque placet Autori nostro Henrici
Mori sententia, qui statuit, infernum ex mundi conflagra-
tione, quæ maria & fluvios exsiccabit, esse oriturum. 81
Opponit enim

enim ipsi auctoritatem Petri, qui 2 Epist. cap. III, 10 docet: terram esse comburendam & destruendam; quia ibi *κατακαήσεται* legitur. Nec consistere existimat Mori sententiam cum 2 Petr. II, 4, ubi infernum jam existere, inque eum malos angelos coniectos esse, affirmatur. Remoto itaque inferno ex terræ centro & peripheria, Noster alium locum in Sole quærit, quem infernum & damnatorum receptaculum sibi persuasit capacissimum. Capite VI suæ sententiæ novitatem prolixè excusat, Lectorique persuadere conatur, futura præmia & damna esse speculationis argumenta, quæ cujusvis libertati subiecta sint. Asseverat quoque, neminem salutis damnatum incursum, qui suas meditationes sine antecedentibus, concomitantibus & subsequenter vitis legerit. Argumenta tandem, quibus persuasus est (si est persuasus) ut infernum in Sole collocaret, desumit ab ipsius Solis natura. Hunc satis calidum esse putat, quia omnis caloris fons est, & mare quasi igneum. Eundem quoque satis spatiosum esse, ad recipiendam damnatorum & diabolorum multitudinem, quia Astronomi jam dudum docuerunt, corpus Solare continere magnitudinem globi terrestris plusquam centies sexagesies sexies. Suæ quoque sententiæ inservire contendit, quod ex Pythagoræ & Copernicorum mente Sol in centro mundi, cælum vero empyreum super omnium stellarum Sphæram expansum supponatur. Uti enim in empyreo beati habitant tanquam in supremo loco: sic damnati in centro tanquam infimo & ab empyreo remotissimo loco. Ex omnium enim consensu cælum & infernus sibi invicem opponuntur, uti virtus & vitium, Deus & Satan, angeli & diaboli. Ex qua observatione distantiam cæli & inferni explicat Luc. XVI, 23, in parabola divitis & Lazari propositam. Huc quoque trahit, quæ antiqui de inferno *κάτω* & *ὑπὸ χθονός* tradiderunt; quæ tamen non ex eorundem mente, quæ Autori nostro contraria, sed ex sua hypothese explicat. Et ne quis objiciat, Solem uti terram esse comburendum, ex 2 Petr. III, 10 supponit, Solem quidem esse combusturum terram, sed ipsum in conflagratione mundi non periturum. Tandem Moses suæ sententiæ patronum producit, quasi hic post Diaboli lapsum Solem creatum esse dixisset, in quem Diaboli coniecti sint.

Exi-

Existimat quoque, Diabolum sui domicilii memorem, seduxisse gentiles, ut adoratione Solis non tantum Deum negarint, sed & mansionem Diaboli venerati sint. Hæc est doctissimi Viri nova de inferni loco sententia, cui hoc addimus, quod maculæ solares fortasse sint immundi illi Spiritus, qui ex Sole quandoque in terram nostram prospiciunt.

PAULI HULSII HISTORIA SACRA TURPITUDINIS INCESTÆ.

Groningæ, ex officina Johannis a Velsen, 1714, 4.

Plag. 17.

DE gradibus in matrimoniorum negotio prohibitis, post tot insignes Theologos, clarosque ICtos, suffragium prolaturus Rev. Auctor, S. S. Theologiæ Professor in Academia Groningensi, statim in limine hujus dissertationis negat, leges contra incestum a Deo genti Hebræorum latas per Christi adventum & Evangelii promulgationem abolitas esse. Inde jure divino hodie nequaquam licere censet, avunculi viduam, vel uxoris sororem, ejusque filiam, quod expresse non prohibetur Levit. XIX, multo minus propriam sororem vel novercam, patre defuncto, vel fratris viduam uxorem ducere. Hæc enim ita prohiberi, ut Hebræi non tantum, sed & Christiani sub Novo Fœdere obstringantur. Jus honestatis, & sacra connubiorum jura ex brutorum impetu definire velle, rem arbitratur hominibus bene natis indignissimam. Ita enim nec turbam uxorum, nec fornicationes vagas, nec divortia temeraria, nec adulteria aliæque nefanda, honestati naturali fore adversa. Dein declarat, qua ratione ea honestatis pars pertineat ad Dei imaginem, monens, lumen conscientiæ in hominum cordibus quidem labefactatum, vestigia tamen non obscura superesse. Inprimis autem oculos ad Dei verbum attollendos esse, in quo perfecta honestatis idea existet, e majorum exemplis, populorum institutis, & labefactata ratione nequaquam eruenda. Hac occasione ad historiam sacram delatus primo ab Adamo usque ad Moysen de omnibus incestæ turpitudinis exemplis disquirat & notat, eo tempore honestatem naturalem ex interno conscientiæ dicta-

Pag. 1.

2.

12.

16.

17.

18.

19.

dictamine pependisse, oblitterata brevi protoplastorum traditione, nisi quod Deo placuerit pro sua clementia, & mensura gratiæ piorum Patriarcharum vias interna illuminatione, & significationibus suæ voluntatis extra ordinem factis dirigere.

p. 32. Hic Deum multa tolerasse, quæ non approbarit. Postea demonstrat, leges Levit. XIX a Deo adversus incestum latas, habendas non esse pro verecundiæ naturalis qualicunque tutamine duntaxat, sed pro naturalis honestatis morali explicatione clara & sacrosancta. Ad hoc confirmandum tribus utitur rationibus, quarum prima paullo generalior indè desumpta est, quod leges illæ ejusdem sint naturæ & generis in gradu licet diverso. Nam cum pars illarum certo sit de honestate, idem quoque de cunctis utpote homogeneis pronunciandum esse. Huius

35. argumento, contra Pontificios Canonistas vindicato, alterum sub-

42. jungit desumptum a ratione legis, quæ omnino est carnis propinquitatis & reverentia, non nuda legislatoris voluntas & majestas. Tertium argumentum petitur a facti atrocitate, dum in

46. lege tot flagitiorum nominibus, quæ exponuntur, infamatur.

48. Quartum & ultimum sumitur ex epilogo, quem his legibus subjecit legislator. Ubi incestus a gentibus commissus adeo detestabilis describitur, ut Cananæi propterea extirpandi & penitus delendi prædicantur v. 25, 28. Inde ad historiam a lege lata

58. 59. progressus nuptias Othnielis cum Achsa, stuprum Amnonis forori oblatum, aliaque incestus exempla considerat, & ad N. T. tempora delatus de incestu Herodiano copiose disquirat, nec

63. non de Corinthio incestuoso & disciplina Pauli, cujus vestigiis

83. omni ætate institerint Christiani. Tandem ad alteram tractationis partem progressus has leges evolvit, & gradus enumerat,

88. cavendumque monet, ne peccetur excessu contra libertatem honestam, multo magis ne in defectu, contra honestatem. Neque

90. tantum prohiberi personas expressas, sed gradus. Leges maribus

97. recitatas ad feminas quoque in suo ordine pertinere arbitrat, indeque certam deducit harum legum evolutionem,

105. Ubi rationibus rite subductis colligit, non posse aliquem ducere uxoris defunctæ sororem, nec hujus filiam. Si quid uspi-

am in his dispensatum sit, id interpreti divinæ legis præjudicare non debere.

**JUSTI HENNINGII BOEHMERI, D. P. P. JUS
Ecclesiasticum Protestantium, Usum Modernum Juris
Canonici juxta seriem Decretalium ostendens.**

Halæ Saxonum, impensis Orphanotrophii, 1714, 4.
Alph. 8 pl. 8.

Equidem dantur multi, qui Juris Canonici monumenta tradere ausi sunt; haud pauci tamen queruntur, plurima ibi superesse, quæ clarius sint illustranda; namque quum lapsum illum hujus juris inter Protestantes respiciamus, negandum non est, catholicæ religionis errores vel nostrâ ætate maxime occupasse Doctores doctrinæ evangelicæ. Movit illud Cl. Boehmerum ut scientiam hanc magis magisque illustrandam susciperet; & ut de Dissertationibus academicis taceamus, pertinet huc *Jus ejus Parochiale, Aditamenta ad Scholæ, Observationes selectæ ad Petrum de Marca, & Dissertationes Juris Ecclesiastici Antiqui ad Plinium & Tertullianum.* In opere hoc, de quo in præsentia edisserendum, hanc ingressus est viam, ut secundum singulos Decretalium titulos Pontificiam doctrinam cum nostrarum ecclesiarum statu collatam exhibeat. Præmisit dissertationem de *Suprema lege ecclesiastica*, quæ existimat, *salutem ecclesiæ* (h. e. totius cœtus fidelium, seu populi ecclesiastici, non vero tantum cleri, ut Pontificii arbitrantur) *esse supremam ecclesiasticam legem*, & cum finis ecclesiarum alius sit *internus* alius *externus*; eo respiciendum esse opinatur, ut duplex iste finis rite observetur, inprimis ordo in ecclesiâ servandus, qui unice manuactionem & pædagogiam externam veluti finem sibi præponit, interim externa hæc omnia internam salutem, quæ interiori absolvitur unione cum Deo, complecti eoque tendere debent. Etiam si civium societates externa tranquillitate perficiantur; salus tamen ecclesiæ non absolute dependet ab hac exteriori quiete, cum ecclesiâ etiam sub statu Reipubl. admodum turbido florere possit: quid quod leges ecclesiasticas oportet eo dirigi, ut, dum externa pax & salus conservetur, ve-

pág. 3.

6.

10.

rus

- rus ecclesie finis impediatur. E contrario *speciosa & falsa salus* ecclesie in sacra *potestate* magis magisque stabienda, imperio clericali conservando atque ecclesiarum divitiis collocata est, quum res ecclesie corrupte fuerint tranquillis temporibus, quibus externa Christianorum frequentia fruebatur quod ex historie ecclesiastice monumentis exemplo Hierarchie Pontificie probat Dn. Autor, quam cum ecclesie salute pugnare sequentibus ostendit, indeque colligit, magna providentia opus esse in applicatione textuum Juris Canonici, qui primario non salutem Christianorum veram, sed clericorum commoda respiciunt. Progredimur ad specialiora, ubi id monendum esse existimamus, eam sibi proposuisse methodum Cl. Autorem, ut primo Juris Pontificii sententiam proferat; secundo doceat, quid Protestantibus usu receperint; tum memorabiliorum recentiorumque controversiarum momenta addat, multis quoque locis integris Jctorum responsis insertis. Occasione Tit. I de *Symna Trinitate & fide catholica* agitur de formulis fidei, quas ecclesie iis, qui in eadem communione sunt, sub lege necessitatis prescripserunt, ut sententias suas iisdem accommodent.
19. Ostendit ejusmodi formulas Apostolorum temporibus haud in usu fuisse, sed illas introductas monet, cum diversae de religione controversie ortae fuerint. Factum hoc esse non sine magno ecclesie detrimento existimat, dum illas sub *vi legis* prescripserint Patres, nec S. Scripturam, sed majorum tradita vel interpretationem pro regula habuerint. Quae hinc potest, quis officio judicis fungi possit, in decidendis fidei controversiis? Respondet Cl. Autor, statim post Concilii Niceni tempora in causis, quibus de vera ecclesie doctrina controversabatur, posuisse id Doctores, quod illae *judiciali & decisiva sententia* dirimendae sunt; maxime vero Episcopis atque Clericis illud incumbat, majorisque illorum partis vota reliquis omnibus praevalcant. Hinc factum, ut postea Pontifices auctoritatem decidendi fidei causas sibi vindicaverint. Quum vero illa tempore reformationis in dubium vocata fuit, noluerunt Lutherus ejusque doctrinae professores & defensores Papae judicio suam submittere causam, sed ad liberum provocarunt concilium, quod tamen propter Pontificis

Pontificis callida consilia nullam habuit successum. Sunt quoque, qui inter Protestantes lites, quæ de fidei veritate oriuntur, componi posse existimarunt, & *judicalem decisionem* desiderarunt, ad instar quæstionum juris dubiorum, quæ sæpius legibus publicis deciduntur. Verum pugnat contra sententiam hanc Cl. Autor, & opinatur, *decisionem judicalem* in fidei doctrinis haud admitti posse, his motus rationibus, quod non solum de rebus, quæ propriæ sunt intellectus, nulla lex ferri possit, & juxta illud Maximiliani II effatum, *nulla major sit pestis, quam conscientis velle dominari*; sed etiam neque competens adlit iudex, neque per pœnas eo quis possit adduci, ut fidei res bene sibi cognitæ reddat. Interim ab ista longe aliena est decisio summe civilis potestatis, quod ad res sacras attinet, quippe qua definitur, quæ fidei doctrinæ publice debeant doceri: cui affine est *Jus reformandi*. Latius agit hoc de jure & postquam personas illius capaces ex Imperii nostri legibus recensuit, addita observatione, quos fines & limites ratione trium receptorum probatarumque religionum Instrumentum Pacis Osnabrugense addiderit; notissimam tangit Juris Publici controversiam, num Princeps personas neutri ex tribus his religionibus addictas possit tolerare, quam affirmandam esse censet. Occasione anni decretorii 1624 quæritur: *num Principi liceat exercitium Pontificiæ religionis contra statum anni 1624 introducere?* quod affirmat quidem Cl. Autor, ita tamen circumscribit, & restringit, ne in præjudicium instrumenti pacis aliquid attentari queat. Tandem titulo hoc adhuc de *Jure reformandi Protestantium inter se* agit, & postremo *Jus emigrationem imperandi*, quo gaudent Imperii Status, explicat.

In Secundo titulo, qui de Constitutionibus agit, præmisit Dn. Autor *Juris Canonici historiam*, in qua notatu dignum est, quod tradat & satis firmis argumentis confirmet, Decretum Gratiani authenticam autoritatem more *consuetudinum feudalium* Longobardicarum habuisse. Sub tempus reformationis B. Lutherus Jus Canonicum funditus tollendum judicavit, sed quum Vitebergenses Jcti ægre abrogationem illius ferrent, & pro conservanda autoritate ejusdem laborarent, factum est, ut etiam

pag. 25.

37.

39.

43.

51.

55.

64.

73.

83.

101.

123.

- in Protestantium iudiciis illud retentum fuerit, quod ex JCto-
rum seculo XVI florentium sententiis latius explicat Autor.
Pag. 131. Consecutum quoque est in Imperio nostro auctoritatem Recessus
Imperii Instrumentum Pacis Westphalicæ, ut & Ordinationes
149. particulares Ecclesiasticæ. Has Status Imperii, qua tales, non
quatenus *Episcopi* condere, nec Clericorum ad illos condendos
157. concursum necessarium esse, probatur ab Autore, qui postea
Catalogum Ordinationum harum particularium ecclesiasticarum,
quas diversi Principes, Comites & Civitates in nostra Germania
publicarunt, addit. In omni sane Republica mores antiquiores
200. esse scriptis legibus maxime constat, quod etiam statui ecclesia-
stico contigit. notat Cl. Bœhmerus ad Tit. de *Consuetudine*.
In prima ecclesia magna fuit vis consuetudinum, adeo ut, cum
204. integræ ac incorruptæ adhuc essent res christianismi, solo *Tra-*
ditionum cultu regeretur ecclesia. Verum hoc mutatum fuit,
quum corruptio indies magis magisque irrueret, ita ut maio-
rem canones acceperint auctoritatem, licet & *consuetudines ec-*
clesiasticæ haud raro allegatæ fuerint; cuius effectum atque vim
223. latius explicat atque exemplis illustrat Dn. Autor. Nimis lon-
gum foret, singulorum titulorum momenta maxime notatu
digna heic subnotare. Quare quædam tantum adhuc adda-
mus, ut exinde de excellentia egregii laboris huius constet, quæ
superfunt, Lectoris industriæ relicturi.
269. Ad Tit. de *Electione & electi potestate* monet Cl. Autor,
pertinuisse olim Clericorum electionem ad totam ecclesiam,
postquam vero sequentes ex Presbyterorum ordine non semper
digni iudicati fuerunt ad tenendos Primatus, id obtinuisse, ut ele-
ctio primi clericorum in Presbyterorum confessu fuerit pera-
270. cta, ita tamen ut & plebis suffragia auctoritatem habuerint,
quod Dn. Autor contra Grotium & Petrum de Marca, qui hoc
negant, probat. Requirebatur etiam in occidente Regum con-
sensus: quo postea factum, ut Regibus integra & plena fere ele-
ctio commissa fuerit. Ex quo vero Romani Episcopi caput su-
um attollere cœperunt, turbarunt isti maxime hæc Regum jura;
275. imprimis in Germania, donec Concordatis inter Nicolaum V
& Fridericum III res expedita fuerit, ita ut hodie electiones

Epi-

Episcoporum maxime ad capitula pertineant. Pergit Autor noster atque declarat, quid circa electionem populi, per *acclamationem* olim factam, notandum, quam variis exemplis, ex historia ecclesiastica petitis, illustrat; quamvis hunc vocationis morem illegitimum esse profiteatur. Exponit etiam hoc titulo, quid per tres modos, quibus adhuc hodie solent peragere electionem Episcoporum, per *inspirationem* puta, *compromissum* & *scrutinium* intelligatur, ostenditque, quis istorum etiam in capitulis Protestantium sit usus. p. 280. 281.

Ad Titulum *de Episcoporum Translatione*, præmissis iis, quæ hac de re jus Canonicum disposuit, tractat controversiam: *num Princeps translationem Pastoris impedire possit, si ab alia ecclesia rite fuerit vocatus?* quam certo modo affirmandam esse existimat, quod contra Lutherum & Spenerum, qui contrariæ sententia, defendit. 328. 335.

Occasione Tit. *de Officio Vicarii* agit Cl. Boehmerus de *Consistoriis Principum Protestantium*; exponit, quid in consistoriis ipsius reformationis tempore contigerit; quo Doctores plurimi in ea opinione erant, necessaria esse ejusmodi judicia de sacris rebus, & hac re Pontificiis assentiebantur, quippe qui duplex iudicium, aliud *seculare*, aliud *ecclesiasticum*, agnoscunt. At gravissime disputat contra sententiam hanc doctissimus Autor, probatque jurisdictionem non *Ecclesia* sed *Principi* competere, ac propterea, ut consistoria constituantur, non esse necessarium: quamquam non neget; prudentiæ regulis convenire, ut hujusmodi judicia instituantur. Sunt quidem, qui dissentiunt, Carpzovius & Weberus, Theologus quondam Halensis: sed satisfecit eorum rationibus Autor noster, & probavit, falso consistoriis divinam adscribi originem; unde sequitur, quod neque Theologi necessario iis inesse debeant, neque territorii Princeps consistorio, quod ad res sacras attinet, sit subjectus. Hæc sufficiat exempli loco ex doctissimo labore hoc nos adduxisse, Pari industria Cl. Autor secundum Decretalium librum illustravit; sed III, IV & V proxime expectare nos jubet. Quibus promissis ut eo citius satisfiat, optandum est, quo magis prior hæc pars Juris ecclesiastici ostendit, quantum eruditionem 597. 605. 609. 612. 630. 639.

hoc in Auditorum genere sibi comparaverit doctissimus Autor, & ideo maxima spes fit fore, ut altera Pars pari industria elaborata prodeat.

ALEXANDRI ARNOLDI PAGENSTECHERI
de Jure Ventris Liber singularis; cui accesserunt de
Cornibus & Cornutis Dissertationes duae.

Bremæ, apud Phil. Gothofredum Sauermann, 1714, 12.

Alph. I plag. 10.

Homines, siquidem eos ex Statu suo consideraveris, vel Natos deprehendes vel Nascituros; quorum ultimi licet in rerum natura nondum existant, atque adeo veri homines non sint, Jure tamen Civili per fictionem quandam pro talibus habentur, ac proinde in certis casibus, quoties nimirum de ipsorum commodis agitur, jam Natis æquiparantur. Hæc igitur Jura quæ hia sint, Excellentissimus Pagenstecherus in præsentis libro, de Jure Ventris conscripto, prolixè recenset. Totum opusculum in XII Partes, magis tamen, uti videtur, ex arbitrio, quam ordine ita postulante, disposuit, quarum fere singulæ suis iterum Sectionibus sunt conspicuæ. Nos itaque in præsentis seriem Autoris secuti, quid in quavis Parte præstiterit, paucis videbimus.

- P. I. p. 2. Equidem primo de vero *Ventris* intellectu sollicitus, nihil aliud eum nostro sensu denotare putat, quam *hominem nasciturum, quamdiu is utero adhuc materno clausus est*; cujus magnam, tum propter metum subjectionis, tum propter nascendi spem, tum ut ordinum familiarumque dignitas salva sit, Legumlatores curam gerant, adeo ut ejus notitia Jcto & utilis omnino & maxime necessaria sit. Quatuor vero in Pandectis de Ventre Rubricæ Libro XXV & XXXVII occurrunt, ex quibus omnibus, præter Interpretum Commentarios & propriam penum, Jura Ventris collegit Autor noster. Primus ex memoratis quatuor Titulis habetur L. 25 t. 4 ff. de inspiciendo ventre custodiendoque partu, quominus enim mulier per calumniam alimenta possessionemque ventris nemine depossulet, diligenter confi-
- 9.
- 10.
- 16.
- dera-

derare atque perpendere utile est, *pregnans uxor fit nec ne*. Mirari tamen se dicit, Commentatores Digestorum filere de egregio isto remedio. l. 3 §. 9 ff. d. jurej. quo locus conceditur jurajurando, si jurgia circa gravitatem feminæ, sucta alias inspectione ventris, terminari nequeant; quod cum infimul prodeat effectum, ut Actionem in factum ex tit. ff. si mulier ventris nomine in possessione calumnia causa esse dicitur, alias competentem tollat.

P. I. p. 47.

Ad specialiora Ventris Jura postea descendens, præmittit l. 1 §. 1. ff. d. insp. Vent. *Partus antequam edatur, mulieris portio est vel viscerum*. Inde concludit, (1) ergo Venter in dominio ejus est, in cujus ipsa ventrem gerens mater. (2) Venter regulariter non habetur pro jam nato sed nec pro homine, nisi uno casu, cum de ipsius commodis agitur. Unde colligit, ergo (1) Ventri tutor dari potest, (2) si quis hæredes liberos suos instituit, Venter quoque hæres est futurus, (3) si quis liberis quid legavit, etiam Venter de legato participat, (4) Venter exhæredari potest, ad eum scilicet effectum, ut testamentum Patris per Nov. 115 c. 3 non possit dici nullum, bene tamen per querelam inofficiosi rescindi. Rationem ponit in eo, quia id commodius & magis proficuum foret Ventri, cum ex testamento per querelam inofficiosi rescisso ne quidem legata atque Fideicommissa debeantur, e contra si testamentum ex Nov. 115 c. 3 nullum fuerit declaratum, legata similiaque Ventri damnosa capitula subsistant. (5) Tempus, quod Ventri favorabilius attendendum; qua occasione queritur: si Pater plebeji ordinis fuerit, mater vero nobilis, utrum id liberis Nobilitatem tribuat? Id quod rectissime negatur. Contrarium tamen obtinet apud Campanos Galliarum Populos: cum enim aliquando in acie multi periissent nobiles, horum viduis fuit indulgum, ut ex plebejis nobilem tollerent progeniem. Unde & hodie ibidem sufficit ad nobilitatem, matrem habuisse nobilem. De Cauniis idem refert Feltmannus, quam tamen nobilitatem ridiculo titulo *Pels-adel* notant, tanquam a veste pellicea, qua feminæ utuntur, arcessitam. (6) Venter ex conjunctione Titii cum Caia conceptus, cui avus Titii Pater non consensit, legitimus,

18.

19.

20.

21.

22.

P. 23, 56.

35.

P. II. p. 61.

nascitur post mortem dicti Avi, modo nuptiæ Titii cum Caja subsequantur. In dubio vero præsumitur, marem utero materno claudi, non femellam, cum præsumtio in meliorem semper partem sit facienda: quo & Germanorum Belgarumque, phrasis vernacula *Johannuli in Cella* exacte vergit. (7) Venter in terris, in quibus Retraetus Gentilitius obtinet, retrahere potest prædium a Patre venditum, modo tempore venditionis Venter jamjam fuerit. (8) Venter ancillæ furtivæ est furtivus, consequenter usucapione non acquiritur; quod ultimum ita limitatur, nisi partus apud b. f. possessorem & conceptus & editus fuerit.

164. Ab hac Juris Regula recessisse videtur Jus Civile in materia testamentorum; testamenta enim, in quibus Venter præteritus, ipso jure valent, & non nisi nativitate posthumi rumpuntur. Casus tamen habetur longe singularis l. 3 C. d. inoff. testam. ubi mater testatrix liberis, e. g. duobus, quos habet, scriptis hæredibus, tertio post testamentum suscepto, in puerperio vita decedit; hoc inquam casu tertius ille posthumus, licet testamento sit præteritus, nativitate sua testamentum neque per Querelam Nullitatis evacuat, nec quoque per Querelam Inofficiosi rescindit, sed admittitur simpliciter in partem virilem. Ratio ea videtur, quia matri animus exheredandi defuit, quippe quæ ventrem post testamentum conditum demum concepit; huc accedit alia ratio specialis, quod nimirum ipsa testatrix in puerperio extincta sit, adeoque tali tempore, quo maternæ pietati novum testamentum conficere integrum non fuit. Eadem Legis decisio similiter locum habet, quando Pater credens rumori de filii morte sparsa, testamentum condidit, filiumque in eo præterit. Sed utrum quoque Venter absque mare concipi possit? curiosius nunc queritur. Dn. Autor ex Procopio hoc loco refert, conceptionem Justiniani nostri peractam esse per coitum spectri cum Justiniani Matre. Et ex J. Roberto 3 del. Eur. 7, fuisse sacerdotem aliquando amore virginis captum, literasque ad eam misisse, hostia consecrata obsignatas, quam cum puella præ religione ore & dentibus avulsisset, partem hostiæ in virginis stoinachum & ventrem delapsam, virginemque ex ea

ven-

ventrem concepisse. Quid de singulari casu ad sententiam definitivam Facultati Groninganae Juridicae nuper submisso sit statuendum, videbimus. Titia a Cajo extra matrimonii copulam imprægnata, peperit filium, nemine præter Mæviam puerperæ matrem præsentem, hæc solitariam se videns, ignominiamque Filia graviter metuens, impium cepit consilium, contractoque pugno recenter nati pugni caput ea, animo occidendi, vehementia, invita tamen filia Titia, concussit, ut infans exinde mortuus continuo & per se, puta Mæviam, in flumen abjectus fuerit. Quæritur, num ordinaria mortis poena in Mæviam locum habeat? & videtur quod non; quia de corpore delicti nondum constat, cum nullus hæctenus infantem aut vivam aut mortuum viderit. Verum cum hæc Regula Juris non procedat in Delictis, quæ occulte perpetrantur, quale est infanticidium, præfata Facultas Juridica ultore ferro in Mæviam infanticidam surgere non dubitavit. An vero Ventres sponsaliorum tempore concepti, sed postea sponsalibus jam per mortem patris ante copulam sacerdotalem diremtis, editi, legitimi sint hæredes? quæritur, & affirmatur, quia Proclamatio publica pariter ac Copulatio sacerdotalis non nisi sunt piæ ceremoniæ, neque ad essentiam Matrimonii quicquam conferunt; modo non voluntas cocuntium sed casus fatalis illis obfiterit. Quo supposito, sequitur, quod liberi quoque naturales sive ex concubina nati per sponsalia subsecuta legitimentur. Secundo quæritur: an Minor Curatorem habens absque Curatoris sui consensu obligetur? Id quod regulariter negatur ob l. 3 C. d. in integr. restit. Nisi in certis quibusdam casibus de quibus l. 101 ff. d. V. O. forte intelligenda, sic enim (1) Minor absque curatore obligatur in contrahendis nuptiis l. 8 C. d. nupt. (2) si dolose contraxit l. 9 §. 2 ff. d. minor. (3) respectu tertii, quatenus tertius aliquis pro tali obligatione sive iussit, aut pignus constituit, §. 3. l. quibus mod. toll. obl. l. 27 ff. d. V. O. l. 25. §. 1 ff. quando dies leg. (4) quoties conditionem suam meliorem reddidit a. pr. J. d. aut. tutor. Tertio quæritur: num Matrimonii vinculum, si quod est, solvere possit Maritus, qui nove nuptam uxorem suam ex alio ventrem gerere deprehendit? quod affirmatur, non quidem exinde

P. VI. p. 377.

P. IX. p. 310.

326.

327.

374.

de, ac si error circa Virginitatem concernat essentialia Matrimonii, alias enim nunquam eum vidua neque cum meretrice justum esse posset matrimonium, quod absurdum. Sed quia ipso Jure Divino solutio Matrimonii ob fornicationem licita est Deut. XXII, 20, & quia error iste non tam circa virginitatem quam potius castitatem commissus, utique substantiam Matrimonii concernit, omnemque consensum matrimoniale[m] excludit; denique femina tale vitium disimulans versatur in dolente causam contractui, qui proinde merito rescinditur. Habet igitur & dicta decisio locum, quoties femina non imprægnata sed tantum devirginata, modo non vi compressa fuerit. De Abactione quaeritur, utrum homicidium committatur, etiam si partus sit inanimatus? quod de Jure Civili certum videtur, licet de Jure Canonico atque Carolino potius negandum sit.

p. 388.

P. XI p. 408.

44-
79-

89-

90.

Sequuntur duæ de Cornibus & Cornutis Orationes, quarum prima A. 1707, secunda 1709, utraque Groningæ mense Octobri habita; qui mensis in terris illis foro boario est inclutissimus, ut adeo difficile non sit conjicere, quid Autorem in tempore cornibus abundante de cornibus dicere commoverit. Cornua dicit apud Veteres signa fuisse & ubertatis & autoritatis, id quod multis exemplis ex antiquitate desumptis illustrat. Id postea imitatos esse potentissimos Principe[m], aliasque familias illustres, quorum insignia non tantum cornua naturalia cornutasque naturales bestias referunt, sed & his illisve galeas & casides exornant. Posterioribus vero seculis cornua in sensu morali denotasse uxorum lasciviam: quo tamen tempore id ceperit non adeo liquet, certe ad sensum modernum nullibi Cornutorum appellatio apud Romanos Scriptores occurrit. Cornuti itaque morales Autori nostro commode in tres classes referuntur, vel enim sunt 1 Legales, vel 2 Voluntarii, vel 3 non Voluntarii. Ad primam classem pertinere dixeris illos, qui lege volente tales esse coguntur; sic famosissima habetur constitutio Eveni III Scotorum Regis, qua cavet, ut Rex ante nuptias virginum nobilium, nobiles plebejarum prælibarent pudicitiam, a Milcolumbo III longo post tempore abrogata. Imo in India integra imperia atque regna esse perhibentur, ubi nefas putatur,

putatur, uxorem ducere, quæ non a sacerdote antea fuerit devirginata, sacerdotibus insuper pro opera honorarium percipientibus. Secundum Cornutorum genus constituunt Voluntarii; P. XI. p.92. quo referas Lenones; Tartaros quoque provinciam Canul incolentes, qui, ut peregrinos vel invito domo excipiant, ipsi domo cedant, ante hospitis discessum non reversuri. Adeo sibi honori ducunt uxores prostitui & ex peregrinorum concubitu regionem populosam reddi. Denique Cornutorum non Voluntariorum magna ubique deprehenditur copia; inter hos nominare fas est Davidem a filio Absalomo cucurbitatum, 2 Sam. XVI, 22, nec minori jure Jacobum Patriarcham, cujus filius Ruben cum Bilha Patris concubina rem habuisse legitur-Gen. XXXV, 22. Inter Imperatores Romanos agmen ducit Imperator Claudius, de cujus uxoris Messalinæ adulteriis Tacitus alii-que passim testantur. Item Tiberius Augustus; duxerat ille Julianam Augusti filiam, quæ ad lasciviam progressa, ut in ipso foro & rostris nocturnas comotationes ageret & nihil quod facere aut pati turpiter posset, omitteret. Sequitur Antoninus Philosophus, cui uxor erat Faustina, quæ dubium reliquit, an forma ceteras feminas an libidine vinceret. Ex recentioribus in hunc censum venit Henricus VI Imp. Friderici II Pater, cujus uxor Constantia cum Jordulano, Siciliæ quodam Comite, furtivos concubitus sociasse dicitur. Cornutum similiter fecit Ottonem III Imperatorem Maria conjux, quæ muliebri habitu indutum Juvenem circumducebat, quocum quotidie congregiebatur, eodem pro cubicularia palam utens. Sic David Ritzius Musicus Henricum Scotiæ Regem cucurbitavit; & Smetonus quidam per Annam Bolenam Henricum VIII Angliæ Regem cornibus maculavit. Porro Fridericum Palatinum Saxonicum, cui præstantissimæ formæ Adelheida conjux, Ludovicus Thuringiæ Landgrafus cucurbitavit, imo tandem in venatione occidit. Memorabilia sunt cornua Chilperici I Francorum Regis, cujus uxor Fredegunda subsessore utebatur Landrio. Cum enim Rex, aliquando a venatione citius reversus, conjungemque ante speculum se comentem deprehendens, virgula, quam forte manu tenebat, leviter & joco lusitans a tergo eam percuteret; Fredegunda,

96.

128.

103.

108.

114.

93.

105.

106.

113.

119.

121.

Q

degunda, existimans Landrium esse gratissimi hujus verberis autorem: *Putabam*, inquit, *Landri, bonum equitem non retro sed ante ferire.*

p. 190.

Qua occasione quaeritur: Quid de concubitu Diaboli cum feminis sit statuendum, & num iste quoque cornuum artifex esse possit? Quod a multis sapientioribus creditur, neque ipse adeo Lutherus aliter sensit videtur. Certo spectra dari, inter Theologos etiam Reformatorum sacris addictos multi sentiunt, & Augustinus, Lutherus & tot alii credunt. Sane de Luthero narrant, ei ad secretum negotium aliquando eunti spectrum vespertino aut nocturno tempore se obtulisse, cui dixisse ferunt Lutherum: *Da du Berenhduter halt mir die Kerze.* Candelamque ita usque dum Lutherus negotium suum absolvisset, a spectro manu detentam fuisse.

191.

196.

*JOH. ADAMI GENSELII, PHIL. & MED D.
S. Caesareae Majest. Academiae Nat. Curios. Collegae, Lib.
Reg. Civitatis Sempronienfis Physici Ordinarii, Observatio Medico-Physiologica curiosa, de
Conceptione in Somno.*

PUella 20 annorum, mercatoris Sopronienfis ancilla, ipsa inscia ac non animadvertente, nihilque penitus sentiente, concepit & impraegnata fuit; coram judicio constituta & examinata falsa est ad conscientiam, ac antequam obisset in agone jamjam constituta idem confirmavit, quod scienter cum nullo concubuerit viro; sed quod sodalis praedicti mercatoris poculum vini semel illi porrexerit, quo exhausto, somno profundo, non sine suspicione narcotici cujusdam propinati (a qua tamen iuramento sodalis se liberavit) obruta, crediditque, se in illo, quamvis sine sensibilitate, impraegnatam fuisse. Magistratus super hoc judicium meum expetit, utrum foemina in somno, ipsa non animadvertente, concipere possit? affirmative respondi, cum alia quoque similia proflent exempla, (vide Zeileri Rossett. p. 345, Montan. L. 2 C. 8) datis enim omnibus requisitis ad conceptionem necessariis, non potest non eadem sublequi, licet praeter voluntatem, sive citra appetitum naturalem coitus
con-

contingat; illud in plurimis puellis toto quasi observatur die, quæ contra voluntatem suam & intentionem, ipsis quasi invitis, imprægnantur, hoc vero in certis mulierculis temperamenti phlegmatici (quales ipsemet novi) cernitur, quæ absque minima delectatione, voluptatisque ac titillationis sensu, atque sic sine appetitu concumbentes, tamen concipiunt, quod etiam firmant Rodericus a Castro Lib. 2 de nat. mul. C. 1 & Platerus Lib. 1 observ. p. 261 multique alii. Non video itaque cur non etiam in somno fœminæ concipere possint, facta efficaci sufficiente ovulorum per spiritus seu contagium seu fermentum feminine fœcundatione. Quæ enim Averroes 2 Collig. C. 10, Amatus Lusitanus & Fabr. ab Aquapend. Lib. 1 de chir. oper. p. 93 referunt, posse fœminam absque coitu propter vim uteri attractricem, femine maris ante genitale arum vel in balneo tantum emisso, concipere, merito pro fabulis anilibus & imposturis habentur: nam licet semen ad fortis generationem non *καὶ ὄργανον* sed *καὶ ἰσχυρὸν* concurrat, quod experimentis Charleton, Regn. de Graaf, imprimis vero Guiljelmi Harvei innotuit, qui, dissectionibus cervarum & damarum, tum ante finitum earundem coeundi terminum, tum etiam postea institutis, in uteri cavitate aut ejus cornibus, tubis fœminarum analogis, nunquam feminis aut sanguinis vestigium reperierunt propter nimiam distantiam, nihilominus tamen ovulorum requiritur irroratio: vel si quis cum Veteribus mixtionem feminis fœminæ (quo tamen consensu plurimorum carent) cum maris statuat, sciat fœminas quoque pollutionibus infestari nocturnis, & sic etiam juxta hanc hypothesin, conceptionem in somno, facta solummodo carnali copula, fieri posse. Possibilitatem porro hujus conceptionis exempla quorundam malefactorum comprobant, qui signa, candeias, aliaque absurda, meretricularum vino somnoque sepultarum pudendis sine minima sensatione intruserunt, quare non etiam mentulam potuissent? quando profundius imprimis immerfi delitescunt ac sopiuntur spiritus. Veritati denique hujus casus suffragatur historia Lothi, vino somnoque sepulti, nec scientis, nec sentientis actum concubitus filiarum suarum, prout Vulgata Genes. XIX, 33, & 35 notanter reddidit,

id quod verbum *γιν* innuit, adhiberi alias solitum de illis qui nesciunt, sciunt ac sentiunt, sicuti linguam Hebraicam callentibus constat, verum Loth ceu agens & operans, nec scivit, nec novit, nec sensit actum illum, quare igitur non etiam in patiente & recipiente simile contingere posset? Ut taceam vino purpuratos, illoque dementatos, homicidia inscipienter committentes, fustibus bene oneratos vel graviter vulneratos, nihil plane per aliquod horas propter spiritus baccho somnoque oppressos, scientes & sentientes. Cum vero Medicus quidam, tanquam pro aris & focis pugnans, possibilitatem hujus imprægnationis negasset, expetii Germaniz nostræ Hippocratis Wedelii duntaxat desuper iudicium, cui tunc ratione uxoricidii Sopronii inhumane patrati scripseram, qui mihi sequentem in modum respondit:

S. T.

Stimuliteras gratissimas tuas accepti, exhibui inclusas Facultati nostræ Medicae, cujus responsum hisce meis junxi cum gratiarum actione & salutatione humanissima ejusdem nomine nunciata &c. Quod alterum postulatum attinet: an Virgo alto somno sepulta deflorari & impregnari insensibiliter possit? itidem affirmandum est merito, si scilicet somnus sit profundior, vel secundum naturam, ut primus esse solet, & in aliis magis profundus, vel non natur alis a laboribus, fatigatione potu largiori, imprimis pregressis vigiliis, seu immissione per se & completam, seu irradiationem solum seminalem, ut recentiores quidam volunt, statuamus: videri de hoc potest Zittmannus in Medicina forensi, Cent. V Cas. 21 p. 1156 & Centur. VI Cas. 77 p. 1642, ibique laudati. Servet Te Deus. Dabam raptim Jena M DCC XII D. XXV Aug.

ΑΟΙΜΟΛΟΓΙΑ,

i. e.

HISTORIA CONSTITUTIONIS PESTILENTIS, Annis 1708, 1709, 1710, 1711, 1712 & 1713, per Thraciam, Sarmatiam, Poloniam, Silesiam, Daciam, Sueciam, Saxoniam Inf. Austriam, variaque loca S. R. I. grassata; per
I. I. W

I. I. W. de PENNA, Lib. Bar. de BEINTEMA, S. C. M. Perf. Med. & Consil. us & Regn. Hung. Provinciarumque ei annex. P. arem, Archiatr. Protomed. & Consil. Sanis. Præsidem perpetuum.

Viennæ, typis Joannis van Chelen, Sac. Cæs. Maj.

Aulæ Typographi, 1714, 2.

Plag. 21.

IN ortum & progressum constitutionis hujus pestilentis ubi inquiris Vir Clariss. ex literis ab amicis sibi communicatis quædam recenset, quæ inter notandum, quod in civitate Cibinii plusquam tertiam defunctorum partem infantes confecerint, variolis necati. Has enim variolas comitabantur plurima insolita symptomata, confluentiæ scilicet petechiarum nigerrimarum, purpurearum, & cæruleo-lividarum, inter quas nigre neminem, ultimæ & confluentes variolæ aliquos superstites esse fuerunt passæ, sed labe diuturna tussis siccæ, artuum imbecillitatis, cæcitatibus, & aphonix vexatos; paucis integre convalescentibus. Progressus desiccationis variolosæ cadaveroso & omnibus perquam molesto fœtore cubacula, vestes, adeoque totam domum implebant, unde domestici & parentes ophthalmias, tubercula inflammatoria in facie mammisque dolorifica & lente sanabilia contraxerunt. Sic carbunculorum speciem, quam caudatam vocat, commemorat, qui radium fulminalem 12 digit. longum, & 2 latum extendebant, ast fœtore semper cum eventu. De contagio Viennensi ubi loquitur Noster, hoc cum pestilentia, quæ anno 1679 ibidem grassata est, nullo modo esse æquiparandum existimat. In priori enim singulis magis atrocibus mensibus plures 25000 occubuerunt, quamvis Aula Cæsarea & plurimæ Magnatum Nobiliumque familiæ sese hinc in alias regiones receperint; in ultima vero etiam si Aula Cæsarea ibidem commorata fuerit triplex, nihilominus major mortuorum numerus 300 vel quadringentesimum vix superavit. Et quamvis anthraces, bubones ac petechiæ nigre in eadem fuerint observatæ, attamen hæc pestilentia pro universali atque ita pro peste reputanda non venit, quæ

p. 15.

19.

32.

- eam qualitatem sibi propriam habet, qua ejus aprocrifis morbosa, malignitas, ac deleterium cum contagio summum acquifivit vigorem. Quæ profecto huic grassanti morbo, saltem in civitate & suburbis, omnino defuerunt; cum tota civitas nullam dimidiam plateam infectam habuerit, & tota quanta urbis infectio ad aliquot domos solum sese extenderit. Est ergo hæc ipsa pestilentia pro morbo potius simpliciter epidemico & præcise sporadico, disseminato, singulos separatim adoriente, & non ab aeris solius, sed & præcise victus vitio secundum singulorum & uniuscujusque qualitatem particularem ac propriam proveniente agnoscenda. Unicam enim causam pestilentiae, quovis modo consideratz, internam statuit Noster, qua integer œconomiz animalis status a sua temperie & crasi desciscit; quæ agens immediata causa inter venenosas omnino est recensenda; siquidem observatum fuit, sanguinem interfectorum non aliter advolantibus muscis deleterium extitisse, quam infusionis forbitionem cobaltinæ. Quod autem in aere venenum fluctuet, quod hominibus quocunque modo communicatus mortem afferat, non credit. Cum enim bubo & anthrax, tanquam signa pathognomonica pestilentiae, etiam absque constitutione pestilenti observentur, & iisdem remediis curentur, frustra venenum in aere fluctuans effingitur. Ut taceamus, symptomatum diversitatem in hominibus eodem aere fruentibus idem confirmare. Ipsa potius materia veneni seu deleterii etiam perniciosissimi a sanguine, humoribusque ab eo scaturientibus, prodit & originem suam trahit. Quale autem pestilentiae deleterium peculiare existat, id non præcise de singulis determinari potest, sed dignosci debet ab ægri & magnitudinis morbi statu proprio. Hoc equidem animadvertit Autor, quod hæc ipsa epidemia, sicut forte quælibet alia, billosis magis fuerit exitiolarum, tunc nimirum, cum bilis abundantior & acrior ad extraordinariam pnevmatosin inclinet, & solitum suum æquilibrium ac debitam segregationem in corporibus cacochymicis amiserit. Negandum tamen non est, hanc bilem tractu temporis & continuatione alimenti clam venenosi, qualitatem quoque peculiariter venenosam potuisse obtinere. Ad hæc Astrologorum senten-

tentias de causis pestis tanquam fabulosas explodit. Aer quidem agens & productivum instrumentum propagandæ pestilentis haberi potest, aut non sine materia objecti cooperantis, nempe corporis ejusmodi qualitate donati, ut sui humores certa ratione & quantitate heterogenei aeris causa & medio ad vitiosum & deleterium orgasmum adigantur, & a contubernio suo multimoda fermentationis opè fufificant. Hisce atmosphæræ mutationibus secundum densum & rarum, etiam aliæ plures adjungendæ sunt ab æstu, frigore, sicco & humido, aut defectu harmoniæ partium nitrosarum, hisque immutatis ac denique aliis plurimis qualitatibus vitiosis ac deleteriis; utpote dum effluvia venenosa & putrefactionis cadaverosæ vel etiam peste infectorum aeris quendam tractum univérse queant coinquinare. Inter reliquas res, quæ non naturales vocantur, circa cibum notatur, præter miram ejus varietatem potuisse boum, epidemio hæctenus morbo laborantium, carnes comestas humoribus deleteriam aliquam qualitatem communicare. A metu vero vel terrore etiam gravissimo, in corpore, apocriſeos morbosæ experte, pestilentiam excitari posse, vehementer dubitat. Ut de prognosi nunc nihil dicamus, circa Curam monet Noster, ut Medicus ad singulas qualitates & temperamenta probe attendat. Diversimode enim erit procedendum, nunc sufflaminando & antipyretice agendo, nunc autem vigorem sanguini addendo, quibus natura motam qualitatem heterogeneam digerat, sequestret, atque convenienter extra corpus eliminet; vel ad glandulas locaque fascipiendis ichoribus apta, formatione abscessus amandet. Inter evacuantia, quæ tamen raro locum obtinent, ad venæsectionem tunc properandum existimat, cum ceteris æque ac sanguine humoribus in vigore constitutis prægrandem ebullitionem habeamus timendam, qua naturæ ordo nimium gravatus aut turbatus ad internecinum exitum usque invertatur, & aliæ artis admicula pharmaceutica eum salutarem eventum non videantur promittere. Emetica non rejicit, imprimis quando magnitudini morbi concoctio impar existit; asarum imprimis post vltimum eundem ad scopum commendat, quoniam vomitus & pur-

P. 81.

82.

92.

95.

99.

174.

178.

186.

pag. 196.

197.

200.

204.

27.

purgatio ab eodem sine læsione fermentorum gastricorum efficiuntur, & hoc remedium peculiari pollet virtute alexipharmaca, qua venenatam substantiam seu formatam seu formandam potentibus sudoribus affatim & aliquando una vice ita corrigit, eliminetque, ut alia prorsus medicatione non videamur opus habere. Ob concurrentes circumstantias quandoque ad purgantia descendendum, quæ ex ea causa videntur necessaria; ut *ἰκωφ ἀγρῆ* seu humor leucophlegmaticus saniofus aut alius quilibet heterogeneus crassioris substantiæ, quam qui convenienter transpirationi insensibili aut concoctioni materiæ abscessus obediat per ora hiantia cum nervorum, tum vasorum musculosorum glandulosorumque intro spectantia facile ac debite versus interiora revocetur, & juxta intestina amandetur. Talia vero sunt seligenda, quibus & viscerum fermentorumque gastricorum tenor potissimum conservetur, atque hypercathartis cum suis fluxibus dysentericis, aliisque symptomatibus præcaveatur; cacochymia etiam huic vel illi tollendæ secundum peculiarem ipsius temperamenti qualitatem prospiciatur. Hæc tamen non semper contenti esse possumus unius atque alterius purgantis exhibitione, sed nonnunquam utilissime ad plures transeundum, cum alias periculosissimæ turgescentiæ universalis incendii occasionem afferat. Attamen semper in prompta erunt alia corroborantia & sufflaminantia, quibus efficiamus, ut eo citius ataxia illa ab omni purgante produci solita possit superari. In bubonibus, si præ benigna materiæ constitutione aptaque facilitate corporis natura per suam idiodynamiam in tumorem affurgat, eumque ad maturitatem purulentam dextre promoveat, non utique multa remediorum supellectile opus habebimus, sed totam curationem ei ipsi aliquando secure poterimus relinquere. Sed si ob cacochymia viscositatem suppurationis operi natura impar sit, enitendum erit, ut defectum naturæ istum quam impigerrime propriis ac convenientissimis auxiliis omnimode compensemus. Remedia talia sint, quæ qualitatis nimis calidæ aut adstrictivæ expertia observantur, quæque potissimum digestiva pro formando pure solent gaudere. Horum tumorum maturitate laudabili obtenta, ad incisionem

tionem pergere præstat, quam tam diu expectare, donec natura aperturam fecerit; hinc segregata demum eschara, tumor, ubi subsederit, consolidandus venit, quod ipsum tamen negotium maturandum non est. Carbunculos aliquoties animadvertit Experientiss. Autor in pueris & adultioribus, qui obambulantibus & extra decubitus sine sequela alicujus sinistri symptomatis fuere curati. Inter quos unus in mammilla dextra ast levisimo gradu; alter autem cum fovea mortiferæ carnis ac separatione in collo extuberaverat. Venæsectionem, quam Galenus præcipit, ad animi deliquium, item scarificationes, gallinas avesque vivas, deplumatas & parti affectæ impostas nihil æstimat, quin potius cum mali hujus natura inducias non patietur, illico tam intra quam extra ad medicationes properandum jabet. Illa ad curam in genere spectant, hæc eo respiciunt, ut facta aperture & remotione materiæ ambustæ carbonem ipsum studeamus extinguere, & ejus progressum perniciosum profus impeditere ac abscindere. Hinc omnia ea conducunt, quæ gangrænam alias solent extirpare. Præ reliquis Emplastrum magneticum arsenicale, Unguentum Egyptiacum cum alumine usito commendatur. Necessè interim est, ut medicamentum sapius, e. g. omni bihorio applicetur. Cauteria actualia non essent improbanda, modo eorum applicationi Chirurgi melius affuerent. Circa petechias observavit, cum corpus calidioribus, theriaca, mithridatio, orvietano, Elect. de ovo, aliisque igneæ naturæ remediis in criseos suæ formatione interturbatum fuerit, ad hæc degenera symptomata ægros fuisse adactos, quorum materia, si natura in suo cursu haud gravata vel ad supremum effervescentiæ punctum fuisset incitata, procul dubio vel lenta digestionem vel separationem abscessus alicujus ad felicem judicationem pervenisset. Pro quarum medela quanquam quidam calidis remediis vigorem recentem corpori inducere studuerint, ut ulterius malignitas versus circumferentiam tandem foras protrudatur; minus tamen felici cum successu semper hoc factum meminit. Tutius ad mera cardiaca temperiora & ipsa sufflamantia refugit, in quantum naturali effervescentiæ prospici expediat. Sanguine jam effecto & ad punctum effervescentiæ

p. 116.

217.

222.

225.

R.

vel

vel ultra deflagrato, præter dictam methodum ad subacida est
 confugiendum, quorum qualitas proportionem videtur habere:
 cum aciditate nostri fermenti, cum purgantibus miscenda, &
 quidem fortioribus, sed in minima dosi, non ut purgent, sed hu-
 mores ad effervescentiam disponant; qua methodo sæpius mi-
 raculi instar agonizantes ad respirationem liberiolem & inte-
 gram sanitatem vidit reverti. Si in principio, materia turge-
 scente, nausea, vomitu, diarrhœa, & dysenteria vexetur æger, me-
 rito illa per emetica, hæc per purgantia sedantur. Sin mali-
 gnitas in villis ventriculi hærens neque liberam transcolationem
 nacta mortificationem moliat, temperata remedia sunt adhi-
 benda, quæ simul stomacho profint, & materiæ abstergendæ
 medeantur, nec toti substantiæ ac temperamento obfint; in quo
 casu ambra grysea non est negligenda. Sin copia bilis maligni-
 tate deleteria præditæ hæc Symptomata excitet, abstergentia &
 consolidantia proderunt. Si materia morbifica venenosa ad
 palpitationem cordis, animi deliquia & sudores syncopticos æ-
 gros disponat, ea methodo utendum est, qua alexipharmacorum
 auxiliis alia venena nota infringimus, ipsique cordi adeoque
 naturæ viribus universaliter solemus opitulari. Quæ rursus ea
 cum præcautione in usum trahenda sunt, ut hinc temperata
 omnino & sufflaminantia, illinc quandoque confortativa gene-
 rosiora adhibeantur. In symptomatibus soporosis bilis valde
 narcoticæ qualitatis omnem spirituum & humorum fermenta-
 tionem intestinamque effervescentiam sistere ac extinguere vi-
 detur; quare in id enitendum, ut sanguini humoribusque fer-
 mentationis modum reddamus, ipsique foco vitæ accendendo
 stimulum addamus. Hinc vesicantia, frontalia, epicarpia, sub-
 pedanea, fofus, frictiones, inunctiones, sternutatoria, enemata
 fortiora & cauteria actualia conducunt. Acrida hinc adhibenda
 sunt, eaque acida, qualia in aceto simplici & medicatis, destilla-
 tisque refident, vel simplicia naturaliter acrida, non autem ex sa-
 libus parata. Sin hæc effectu suo frustrentur, superius allega-
 ta emetica in usum vocanda sunt. Ut alia Symptomata, quæ in
 peste occurrere solent, ut & Autoris circa præfervationem &
 amuleta sententiam nunc prætereamus, hoc solummodo addi-
 mus,

mus, quod aliqua temperamenta dari quidam existiment, quæ pesti recipiendæ minus proclivitas & eidem resistendo magis sufficientia sint. Cui tamen opinioni non subscribit Noster. Cum enim frons, oculi, vultus, sæpe mentiantur, aliudque repræsentent, quam quod a qualitatibus, intrinsecus consideratis, debebat judicari; ita melancholicos, podagricos & hypochondriacos, alias in morbum pestilentem non adeo propensos, internæ dispositionis ergo, pestilitati non dissimilis, in eandem videmus incidere. Unde ad alia concurrentia & ad præteritæ vitæ regimen prudenter attendendum erit, si ab externis majorem vel minorem proclivitatem velimus præcognoscere. Alia est conditio fonticulorum, cum saniosa illuvies per aliqua spiracula a natura affatim amandetur, ut vel inde solum ejusmodi purgaminum effecta certo pro præservativis possint considerari, quousque in statu secretionis sufficientis perseveraverint.

p. 324

ASTRONOMIA CAROLINA: A NEW THEORY of the Cœlestial motion &c.

h. s.

NOVA THEORIA MOTUUM COELESTIUM, secundum optimas observationes & rationi maxime consentanea fundamenta Artis composita, cum exactis & facillimis ad hanc Tabulis & præceptis pro calculo Eclipsium &c. Auctore THOMA STREETE.

Londini apud R. Smith & I. Woodwardum, 1710, 4.

Alph. 2 plag. 3.

Prima operis editio Londini 1661 prodiit, & Astronomorum primariorum applausum meruit, Continetur in eo pars Astronomiæ theoricæ succinctè quidem, ast solide pertractata. Singula problemata exemplis veris illustrantur, quibus tabularum fundamenta nituntur. Tabulis *Streectianis* multum tribuit ipse *Flamstedius*: unde & suis Prælectionibus Astronomicis easdem subjunxit *Cel. Whistonus*. Anno 1705 hanc motuum theoriæ in Latinam linguam transtulit *Cl. Doppelmayerus*,

R 2

rus,

rus, apud Norimbergenses Mathematicum Professor, ut nostris etiam aliisque idiomatis Anglici ignâris innotesceret. Autor equidem tentavit quandam suarum Tabularum emendationem; cum tamen ante diem mortuus parum perfecisset, in secunda editione nihil fuit immutatum, nisi quod sphalmata, quæ vel typhothetarum, vel scribentis manu irreperant, fuerint sublata. Ipse nimirum celeberrimus *Hallejus* id sibi operam dedit, ut maximam Tabularum partem revideret. Accessere editioni novæ versus memoriales Anglici Autoris de computo Ecclesiastico & (quod palmarium judicari debet) ipsæ observationes Lunæ ac Planetarum *Hallejana* A. 1643 & 1684, prope Londinum sextante sexpedali institutæ; ad Tabularum fidem comprobendam & Lunæ præsertim theoriam a posteriori investigandam in gratiam longitudinis maris, cujus inventio a perfecta Lunæ theoria pendet, sicut jam olim ostendit *Morinus*. Inter observationes rarissimas refert, quod ♀ in Conjunctione retrograda d. 7 Jun. 1684 distantiam a Sole hor. 6 $\frac{3}{4}$ 0 observaverit 4 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{0}{0}$ & h. 8 4 $\frac{1}{2}$ a Corde Leonis 1 $\frac{1}{2}$ 2 $\frac{0}{0}$ atque ♀ in aphelio suo distantiam a Corde Leonis d. 9 Jun. h. 8 4 $\frac{6}{6}$ 3 $\frac{3}{3}$ 2 $\frac{2}{2}$ 3 $\frac{0}{0}$, d. 10 Jun. h. 8 4 $\frac{0}{0}$ 3 $\frac{2}{2}$ 5 $\frac{7}{7}$ 3 $\frac{0}{0}$, d. 11 Jun. h. 8 4 $\frac{1}{1}$ 3 $\frac{2}{2}$ 3 $\frac{7}{7}$, d. 12 Jun. hor. 8 3 $\frac{2}{2}$ 3 $\frac{2}{2}$ 2 $\frac{1}{1}$, d. 13 Jun. h. 8 3 $\frac{9}{9}$ 3 $\frac{2}{2}$ 9 2 $\frac{0}{0}$.

IOANNIS FABRICII, S. THEOL. D. ET PROF.
emeriti, *Consideratio controversiarum, quæ Evangelicos inter & Romano-Catholicos, Reformatosque agitantur.*
Editio secunda, auctior & emendatior.

Stendaliæ & Gardelegiæ, apud Ernest. Henr. Campe, 1715, A.
Alph. 1 plag. 17.

CUM priorem hujus libri editionem anno 1704, quo sub titulo *Considerationis variarum controversiarum* prodierat, in Actis nostris pag. 446 & seqq. jam recensuerimus, in præfenti nihil aliud nobis agendum videtur, quam ut ex nova Præfatione commemoremus, quæ doctissimus Autor de altera hac editione indicanda putavit. Distractis enimvero primæ editionis

tionis exemplaribus opus & conveniens ei visum est adornare novam, ut eorum, qui librum sibi comparare cupiunt, voto ac desiderio fieret satis. Et nunc quidem, sic volente eo, eujus sumptibus, liber recudendus erat, eas duntaxat controversias, quæ nobis cum Romano-Catholicis & Reformatis intercedunt, exhibet; at tamen paratus est ad edendum, pari modo, hæc est, emendatas & auctas, ceteras etiam, quæ in priori exstant editione, dummodo Lectorum propensionem & desiderium cognoverit, Deusque vitam & vires concesserit, quibus & illa possint adungi, quæ nos inter & Græcos disputantur. Multa hic sunt emendata, multa addita: & hæc quidem partim in calce paginarum posita, partim textui inserta. *Defensio Considerationis*, quæ primum in lucem seorsum exivit, subjuncta hic conspicitur, cum *Sylloge judiciorum ac testimoniorum*, quæ trium religionum Viri magni & eruditi, de instituto, fide, integritate, & candore Autoris tulerunt, nominaque illorum expressa sunt festium, qui vel publicis in scriptis ea professi sunt ipsi, vel ad plures interea abiere, quibusque invidia, odium & malitia mortaliū non potest amplius esse fraudi. Ubi in primis notandum monet illud testimonium, quod exstat pag. 298 num. 46, quod ipsi sit instar clypei adversus accusationem dati a se de mutanda religione consilii: provocat enim ad conscientiam suam, atque ad Deum omniscium, *se nunquam a quoquam, nisi semel ab homine quodam Romano-Catholico (eui tamen, quia religio liberrimæ est voluntatis, præeunte B. Luthero in T. IV Operum German. Jenens. p. 464, mutationem nec suavit, nec dissuasit, sed sum jussit utriusque Ecclesiæ dogmata & sacra probe considerare, ac deinde eligere, quod sibi e re videretur sua.) in materia ad religionis mutationem spectante, quasi qui suum vellet sequi judicium, consultum esse.* Nam quod attinet ad certum quoddam negotium, non tum actum esse de consilio mutationis capiendo, quippe quod jam firmiter erat initum; Celsissimæque manus antographæ, & folia quædam superiori autoritate impressa, satis valide de sua testari integritate. Errasse igitur, qui contra illud arma tulerint, cum, si rem propius inspicere & cognoscere ipsis fuisset datum, visuri fallurique essent, a nomine

illorum, inter quos suavis fuit consensus & concertus, suam fuisse mutationem, ut faciendam, nec terminos prudentiæ, æquitatis & caritatis christianæ violatos, aut in Dei iudicium, nullo modo injustum, ab humano tamen longe diversum, temerariam factam irruptionem. Ad se igitur non pertinere, si qui, rei imperiti, ipsum audeant facere consultorem, & faciem huiusmodi mutationis, cum nunquam pro tali ab ullo nostratum fuerit requisitus & agnitus. Denique Indicis meminit Autor, affirmans, eum licet breviculum ita esse digestum, ut omnia totius libri contenta, atque adeo etiam Christiani *Brasari*, *Hermannii Conringii*, *Joannis Fabricii* parentis sui, & *Jo. Conr. Durrrii* inedita ante primam ipsius editionem iudicia, facile in eo reperiri queant. Nos hoc tantam addimus, & nobis & aliis, uti credimus, gratum fore, si Autor propositum suum ceteras similiter edendi Controversias voluerit tenere & exsequi, atque ad hoc largam Dei gratiam eidem apprecamur.

JOHANNIS LEZNERI

Beschreibung des Stifts Königslutter x.

li. c.

IO. LEZNERI BREVIS ET ANTEHAC INEDITA *descriptio Imperialis Cœnobii Regio-Lothariensis, in Ducatu Wolfebytano facti, cum Annotationibus necessariis, quibus Lezneri & aliorum Scriptorum errores corriguntur: Adjecta est HENRICI MEIBOMII Notitiæ commendaturæ Suplingburgensis.*

Wolfeyti, apud Godefridum Freytag, 1715, 8.

Plag. 4 $\frac{1}{2}$ cum figuris,

QUANTUM conferant ad historiam diligentiores singulorum locorum descriptiones, intelligunt ii, qui in historia cognoscenda atque explicanda cum cura versantur. Quare operæ pretium fecit doctissimus hujus Descriptionis Editor, quod eam non tantum e Lezneri Chronici Brunsvicensis, Lunenburgensis & Göttingensis, hæctenus inediti, Libro III protulit, verum etiam eruditis annotationibus illustravit. Et Leznerus quidem breviter

trg-

tradit: anno Christi 1110 monasterium Lotharicæ, pro virginibus, Brunsvigam inter & Helmstetum, condere cœpisse Bernhardum Haldeslebiensem Comitem, Ottonis filium. Postea A. C. 1135 Rixam, Lotharii Imperatoris conjugem, monasterium virginum in cœnobium monachorum Benedictinorum mutasse, atque Ebertum (Eberhardum) Abbatem Magdeburgo evocasse: porro Innocentium II P. R. & Lotharium Imp. Rudolphum item Episcopum Halberstadiensem, ut diocesana, fundationem confirmasse; atque ita templum S. S. Petro ac Paulo consecratum fuisse. Tandem Lotharium Imp. A. C. 1139 ultima Septembris mortuum, isthic conditum esse; atque inde loco nomen Regiæ Lutteræ factum, ut a Lutterana ad Barembergam præfectura videlicet distingueretur. A C. 1140 Henricum Superbum, Lotharii generum, & sequenti anno Rixam, Lotharii conjugem, eodem loco sepultam esse. Hæc summa relationis Leznerianæ est. In annotationibus autem pag. 12 docetur, nomen cœnobio a Lutera, fluvio admodum limpido, *die Lautere*, fuisse inditum. Et pag. 44 seqq. refelluntur, qui fluvium e petra, *Duckstein* dicta, oriundum tradiderunt, ostenditurque, tophum istum, non ad fontes fl. sed propius ad cœnobium, item sub eodem cœnobio, sub urbe, & deinceps ad vicinum usque Rottorfium, quærendum esse. Fontes autem septem Lutteræ, ante Elmum silvam conspicui, nuper fornice tecti describuntur, in cujus facie hæc incila leguntur:

SVB FEL. REGIM.
 SERENISS. PRINCIPIS
 ANTONII VLRICI
 DVCIS. BR. AC. LVNEB.
 M. H. F. C.
 IO. FABRICIVS
 ABBAS. R. L.
 A. C. M DCC IIX.

EX FONTE BIBENS FONTEM CORONA.

Pag. 38. Bertoldus Kegel, Abbas, A. C. 1431 mortuus, quod partem silvæ ad cœnobium pertinentis extraneis donasset, corona li-

na lignea imagini ejus superposita notatus fuisse traditur, & ino-
nachi quotidie ita questi; *Lamentabiliter conquerimur Deus &
patronis nostris, cunctisque Christi fidelibus, quod* - - - *U-*
- - - alicui - - - violenter, dolose, & fraudulentè, monaste-
rio nostro in - - - 24 mansos agrorum, in animarum suarum, &
omnium possidentium amicorum damnationem justam, abstraxe-
rint. Perinde alia Abbatum epigraphia inscriptionesque hinc
inde conspicua fideliter referuntur in his annotationibus, uti &
iadiculus Abbatum, ab origine usque ad hunc diem, pag. 39 &
40. Pag. 20 in signe Abbatis Regio-Lothariensis clavus & gladius;
ob Petrum & Paulum, templi patronos, indicatur; & p. 41 ab
Adriano IV P. R. rogatu Henrici Leonis, *Ornatus episcopalis*
Abbati concessus legitur. Pag. 14 & seq. reprehenduntur, qui
Lotharium Imp. autorem faciunt juris Justiniani publice decen-
di; Pandectas ab eo Amalfi in Neapolitano *regno* & Pisanis
donatas, e Diario eruditorum Italiae (tom. IV p. 241) confirma-
tur. Pag. 25 & 27, Lotharium Imp. die 5 Decembris obiisse osten-
ditur contra Leznerum, & ex inscriptione, quae A. 1670, apertio-
tumulo, tabulae plumbeae insculpta sese exhibuit, & in monaste-
rio hodiernum asservatur;

LOTARIVS DI GRA
ROMANORVM IMPERATOR
AVGVSTVS REGNAVIT
ANNOS XII MENSES III,

DIES XII.

OBIIT AVTEM III.

NONAS DECEMBRIS VIR IN
XPO FIDELISSIMVS VERAX
CONSTANS PACIFICVS
MILES IMPERTERRITVS
REDIENS AB APVLIA SAR-
RACENIS OCCISIS ET
EIECTIS

In eodem tumulo tum pomum imperiale e plumbo confa-
tum, & gladius, item calix & patina argentea deaurata reper-
ta fu-

ta fuerunt; iis formis, quas figuræ subjectæ demonstrant. A. 1708 monumentum hoc ex integro restauratum monstratur p. 33 & 34. Atque hæc ex ista descriptione atque annotationibus retulisse sufficiat. Notitiæ Meibomianæ adjecta est designatio quorundam Commendatorum Suplingburgensium, usque ad hodiernum Serenissimum LUDOVICUM RUDOLPHUM, Ducem Brunsv. & Luneb. Cujus fratri Serenissimo Duci AUGUSTO WILHELMO, Brunsvicensibus ac Luneburgensibus hodie feliciter imperanti, demisse dicatus liber ipse est a Summe Rev. Jo. Fabricio, Abbate Regio-Lothariensi. Ceterum, si quid vota nostra valent, ut integrum Jo. Lezneri opus historicum, cujus jam fragmenta apud nostrum, & max. rev. Leuckfeldium habemus, in lucem quis tandem proferat, annotationibusque atque animadversionibus illustret, prouti illustriss. G. G. L. solet, magnopere optamus.

TRAITE DU BEAU.

h. e.

LIBER DE PULCHRO; AUTORE I. P. DE CROUSAZ, in Acad. Lausan. Philos. & Mathes. Prof.

Amstelodami, apud Franc. Honoratum, 1715, 8.

Plag. 20 cum una plagula figurarum plena.

JAM olim Philosophorum ingeniis non indigna visa fuit contemplatio *pulchri*, ac Socraticus ille Simon librum quoque singularem *de pulchro* scripserat, teste Diogene Laertio *lib. II n. 122*. Denuo & ab integro hoc argumentum aggreditur Cl. Crousazius, cujus Logica duobus abhinc annis edita insignem meruit applausum. Scilicet nihil est in ore hominum crebrius, quam vox *pulchri*: cujus tamen ideam in plerisque esse confusam, inde liquet, quod unus pulchrum dicit, quod alteri minus esse pulchrum videtur. Sunt, quibus *pulchrum* hunc definire placet in modum: *id, quod placet*. Enimvero sæpe alicui aliquid placet adeo, ut magno in id amore feratur, ut tamen idem lateatur, id pulchrum non esse: contra alius aliquid habet pro

S

pul-

Cap. II.

pulchro, nec tamen id amat aut eo delectatur. Ceterum hinc manifestum est, *pulchritudinem* non pendere a libidine facultatis imaginativæ, sed esse reale quid. Disquirendum igitur suscipit Cl. Autor de vera *pulchri* idea. Age in compendium contrahamus uberius ab eo ediffertata. *Pulchri* idea generalis est duplex. Pulchrum enim dicitur (1) quod mihi placet, (2) quod me delectat. Hæc æquivocatio est prima diffensionum de pulchritudine alicujus rei causa. Facta proinde distinctione inter *ideas & sensationes*, docet Noster, interdum nos habere ideam alicujus rei, quæ idea grata sit menti, sed non oriri ab illa idea sensationem aliquam, adeoque rem illam nos non amare. Contra fit, ut aliqua res, cujus idea non sit pulchra, gratam excitet in nobis sensationem. Ergo duplex est pulchritudo, idealis & sensitiva. Interdum utraque est conjuncta: quando vero duæ hæc pulchritudines conjunctæ non sunt, tunc fit, ut eadem res placeat nobis & non placeat, pulchra videatur & non pulchra. Ut autem aliquid vere sit *pulchrum*, requiritur (1) *varietas*, (2) *uniformitas*, id est, variarum illarum rerum tendentia ad eundem scopum vel origo ex eodem principio. Ex varietatis cum uniformitate conjunctione nascuntur cetera requisita *pulchri*, nempe (3) *regularitas*, (4) *ordo*, (5) *proportio*. Hæc qualitates non sunt imaginariæ, sed reales. Non ergo arbitrium est judicium de pulchro, sed fundamentum omnino habet in objecto ipso. Hoc exemplis illustrari par est. Quare *Cap. IV.* afferuntur exempla pulchritudinis ædificiorum, pulchritudinis morum, pulchritudinis corporis humani. De hujus pulchritudine sæpe diversa sunt judicia. Noster tamen sperat, se certas ponere posse regulas, ad quas pulchritudo humanorum corporum sit exigenda. Supponit igitur, corpus humanum esse eo sine factum, ut (1) vivat, (2) sanum sit, (3) quæ a mente imperantur, strenue exsequatur. Quicquid igitur huc facit, id ad perfectionem humani corporis pertinet, adeoque *pulchrum* haberi debet. Sic illi colores, qui indicant morbum vel pravum aliquem affectum, perfectioni hominis adversantur, adeoque pulchri haudquaquam sunt. Sic & macies & nimia crassities adversantur pulchritudini, quia hæc impedit agilitatem hominis,

illa

illa speciem præbet hominibus vel morbo vel morti proximi. Ita pulchra est statura, quæ corpus hominis aptissimum reddit ad suum fungendum officium. Contra deformis est caput grande corpori impositum parvo. Hunc in modum Noster etiam describit pulchritudinem faciei humanæ, item oculorum, & si quæ alias in hominis corpore pulchra esse existimantur. *Cap. V* respondet ad objectiones, quæ adversus suam pulchri definitionem fieri possint. *Cap. VI* inquit causas, cur adeo diversa sint hominum de pulchro judicia, sive cur aliquid uni pulchrum videatur, alteri minus. *Cap. VII* disputat, quibus de causis pulchritudo tanto gaudeat nostros in sensus imperio. *Cap. VIII* differit de pulchritudine eruditionis ex positis a se de pulchritudine principii. Scilicet eruditio res est pulcherrima, quia in tanta rerum, quæ cognoscuntur, varietate omnia tamen evidenter ex iisdem ducuntur principiiis, & ad eadem reducuntur. Contra deformis est illa eruditio, quando quis memoriam don-taxat replevit iis, quæ scripserunt alii, sine discrimine veri ac falsi: quanquam tales sæpe admirationi sunt simplicioribus. Speciatim quanta sit Physicæ pulchritudo, quantamque voluptatem capiat homo ex rerum a Deo creatarum contemplatione accuratiori, quamque multum hæc meditatio conferat ad hominis in hac vita felicitatem maximam, egregie edisserit ac luculenter: addita etiam descriptione pulchritudinis Historiæ. *Caput IX* est de pulchritudine Virtutis, quippe quæ hominem reddit perfectum ac felicem, imo quæ Deo similem reddit hominem, enti omnium pulcherrimo. E contrario vitia statum hominum reddunt deformem. Ad pulchritudinem virtutis etiam illud pertinet, quod tot virtutes ad unitatem reduci queunt exactissime. Speciatim exprimit Cl. Autor docto penicilla pulchritudinem justitiæ & magnanimitatis. *Cap. X* agit de pulchritudine Eloquentiæ. Primum agit de linguarum pulchritudine: ubi observat, linguam sequi mores, & e. g. in illis regionibus, ubi pronuntiatio est aspera, mores quoque hominum asperiores esse: ubi illa mollis, hos quoque teneriores. Etiam de varietate styli eleganter philosophatur, & aliquot veterum loca sub censuram vocat criticam. Maxime de stylo

oratorio ejusque ornamentis ita differit, ut planum faciat, quam accommodatæ sint figuræ tropique ad percellendos audientium animos, iisque, quod volueris, persuadendum. *Cap. XI*, quod postremum idemque longissimum est, in octo quippe sectiones divisum, pulchritudinem Musicæ ita contempletur, ut ostendat, se & scientiæ naturalis & artis Musicæ intimam habere peritiam. Ad priorem quod attinet, de sonorum natura & ad aures nostras habitudine copiosissime disputat, & hac occasione multorum hic occurrentium phaenomenorum causas naturales exponit.

ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ Η ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΣ.

i. c.

PHILOPATRIS DIALOGUS LUCIANEUS.
Disputationem, de illius ætate & Autore, præmisit, versu-
nem ac notas adjesit M. JO. MATTHIAS
GESNERUS.

Jenæ, apud Jo. Felic. Bielkium, 1715, 8.
 Plag. 13.

Philopatris dialogus hæcenus Lucianeis accensitus est, ita tamen, ut non semel docti homines de ejus genuino Autore & vera ejusdem ætate dubitaverint, cum propter orationis a reliquis Luciani diversitatem; tum propter rerum in eo pertractatarum, cum tempore ejusdem non nisi difficulter conciliandarum, seriena. Duo igitur & hæc sibi plenius evolvenda constituit doctissimus Gesnerus, in dissertatione, quam dialogi editioni præmisit; primum, quis fœtus hujus genuinus pater sit; & alterum, quo tempore eundem Autor ejus produxerit. Et quantum clarum satis esse ipsi videtur, non mereri nomen Luciani Philopatridem, reperti tamen ejusdem patroni sunt, qui non ita temere abjiciendum esse crediderunt, sed Luciano ipsi asservandam. Quibus iterum adversum sentiunt, qui Luciano antiquiorem esse statuunt, & vel ad Neronis, vel Trajani tempora elevandum; eo inducti, quod Paulus Apostolus, tanquam superstes, vel vix defunctus, introducatur in colloquio, & triumphus cele-

celebretur, qui cum Trajani Parthico apte congruat. Sed omnibus explosis aliorum rationibus, juniorem Trajano, imo ipso Luciano esse Philopatridis Autorem, ad Juliani ætatem rejiciendum, nova ratione doctissimus Autor asserit, quod antequam ipse suis rationibus stabiliat, in subvertendis aliorum placitis occupatus est. Et quidem, quod ad eos attinet, qui Luciano vindicant Dialogum, respondet ad id, quod constanter editi libri, & manu descripti, inter Luciani reliqua exhibeant, non sufficere, cum sæpe sic peccet scribarum imperitia, ut propter aliquam similitudinem, vel argumenti, vel styli, uni alicui tribuant, quod alterius esse non statim perspiciunt; & præter id, hoc non esse nihili faciendum, quod in editione Hagenoensi vetere discrete scriptum sit, dialogum hunc inter spuria Luciani referendum esse. Argumentum quidem ejusdem moribus conformis esse, non negat Generus; sed vanitatem in tractatione elucentem cum Philosophi in judicando acumine vix consistere posse autumat. Dictionis etiam adesse paritatem largitur, sed talenta, quæ non Autorem magis, quam frivolum imitatorum, arguat. Victoriæ illam Imperatoris Romani, quam Cleolus in dialogo dilaudat, non eandem esse, quam Verus Marci fratris collega reportavit a Persis, docet, quod alii prædunt, quoniam unius tantum victoriæ Imperatoris sit facta mentio, cum tamen Marcus & Verus, fratres augusti, omnia inter se fecerint communia. Imo si hæc cum horum Imperatorum rebus consistat, nihil ex ea colligi posse, nisi quod non repugnet, tunc scriptum esse Philopatridem, non vero quod necessario scribi debuerit. Hæc tandem calamitates publicæ, quas Aurelius & Iulius Capitolinus Antonini imperio tribuunt, tantum abest, ut certo evincant Luciani esse Philopatridem, ut potius illarum commemoratio evidenter demonstraret ab eo editum non esse, quoniam in illo ipso felicitatis publicæ luculenta extant præconia, ut illudere ob id gentilis Critias christianis Sophistis, qui mala augurasse introducti sunt, audeat. Qui antiquiorem Luciano dialogi concinnatorem arguunt, Pauli factam mentionem urgent, ut quem aliquis colloquentium noverit; ad quod excipit Autor, infra id nequitia factum esse a gentili homine, ut, quod de sum-

mo gentium Apostolo audiendo perceperat, cuius doctore attribueret; si vero alicubi ejusdem vidit pictam imaginem, non ex eo colligendum esse, talem in templis Christianorum tunc fuisse suspensam, quæ quorundam, Romanæ Ecclesiæ superstitionis assertorum, est credulitas. Triumphum in dialogo descriptum ad Trajanam referunt, sed cum aliorum magis quam hujus a Parthis relata victoria convenire traditur, & Artemidori allegata autoritas contrarium confirmat, quod de Trajano sermo esse nequeat, cum illæ somniorum huic interpretem ætate antecedit. Cui argumento & illud accessit, quod tanta inter Philopatridem & reliqua Luciani sit similitudo, ut vel eundem autorem, vel studiosum imitatore prodat. Subversis his arjetibus aliorum fundamentis, ad sua confirmanda Autor redit, ut probet, non esse Luciani Philopatridem, sed eodem juniorem, & ad Juliani seculum demittendum, quoniam majorem Christi Salvatoris sacrorum cognitionem præ se ferat, quam alibi in Luciano licet deprehendere, & quod orationis tam sit inconcinna structura, ut cum Luciani elegantia non possit consistere. Minorem vero ejus ætate autorem esse probatur, quia Constantinopoli editus esse videtur & quia voces *Ἐρωτησὶς*, *πελυσιανῶν*, & *Ἐρωτῶν* in dialogo adhibita, Lucianæ æqualibus vel plane ignotæ sint, vel eodem, quo heic sensu veniunt, non admissæ. Et sic demum Juliani Imperatoris ætati addicitur, quia ante illum, Christiano quidem tenente imperium, non licuisset autori, quisquis sit, tam petulanter Christum profiteutes irridere; quod Juliani victoria contra Persas concinat; quod Christiani Juliano mala quævis prælagiverint; quod tunc status civitatis Romanæ felix fuerit; quod *Ἐρωτῶν* tunc fuerint cogniti, (de quibus plenius in notis actum,) quod virginum cædes tunc patratae sint; quod tunc Christiani Galilæi dicti sint, & quod eo tempore Lucianus Sophista inclarnerit, qui pro vero autore dialogi haberi possit. Quæ omnia ingeniosè & doctè Gesnerus conquisivit & asseruit, ut facile in consensum Lectorem trahere queant. Hoc tamen dissimulare nolumus, vix a nobis impetrari posse, ut eripiatur pars scriptorum autori, quæ in libris, hactenus a doctis criticis inspectis, inter reliqua ejus re-
 perta

perta est; nec illa de scribarum temeraria ignorantia, & critici (fortean non satis periti) manu libro impresso addita conjectura satis videtur tuta esse. De dictionis forma argumentum plerumque est ambiguum, nec uni scriptori una semper in scribendo est felicitas, præcipue illis, ex quorum ordine Lucianus est; nec tanta forte elucet hæc Christi mysteriorum cõgnitio, quæ in Lucianum cadere nequeat, quia nec insignis adeo, imo confusa est, & quam, postquam alios effinxit dialogos, augere potuit. De verbis aliene adhibitis rationi non nimium debet tribuit, & vox *ἔξωτης* ex instituto Christianorum de rerum communi usu ab acuto Samofatenfi Sophista fingi tunc potuit; Constantinopoli vero scriptum esse hunc dialogum, ex adductis verbis vix firmiter concluditur. Reliqua minora sunt, & magis probant, non adversari, quo minus, Juliano imperii clavum tenente, Philopatris factus sit, quam quod ejus ætas eum in lucem ediderit. Interim nulla ratione contemnendum est diligentissimi Editoris studium, & annotationes ad Philopatridem ad eum recte intelligendum egregie faciunt, & Lucianum sedula trivisse manu earundem Autorem, satis superque declarant.

NOVA LITERARIA.

ERuditi Itali XVIII nobis Tomum Diarii sui typis expressam ededere, qui æque ac præcedentes præclara multa complectitur. Deprehenduntur in eo fusa elogia *Josephi Maria Tomasti*, Cardinalis, quem annus MDCCXIII e vivis eripuit, & *Francisci Cionacci*, Nobilis Florentini: in quo posteriore conficiendo multum se Antonio Francisco Marmi, monumenta suggerenti, debere Viri docti profitentur; ceterum & prioris partem Tomo insequenti Diarii sui reservarunt. Atque de istis quidem alio loco (nam operæ id pretium est) plura afferemus, quo nunc Lectores remittere liceat. Ex libris, qui percensentur, notatu cum primis dignæ sunt *Tabula Anatomica Cl. V. Bartholomei Eustachii, quas e tenebris tandem vindicatas* & SS. D. Clementis XI Pontif. Max. munificentia dono acceptas, *Præfatione Notis que illustravit ac ipso sua Bibliotheca dedicationis die publicè juris fecit Jo. Maria Lancisius, intimus Cubicularius, & Archiatrus Pontificius, Roma MDCCXIV, fol.* Magnum carumque

Lancisii clarissimi, nobisque alibi laudati, nomen & nobis & posteris sit oportet, qui Bibliothecam, per quadraginta annos magna diligentia nec minoribus sumptibus collectam, & plus octo millibus librorum Medicorum, Chirurgicorum, Anatomicorum, Chymicorum, Botanicorum, Philolophicorum & Mathematicorum constantem, superiori anno una cum copiosa supellectile instrumentorum Anatomicorum, Physicorum, Astro-nomicorum, Opticorum, Mechanicorum & Geographicorum vivus ipse publicis usibus Romæ consecravit. Domicilium illa nocte est in primario Xenodochio, quod vocant S Spiritus; suntque illi certi homines præfecti, qui reditus annuos capiunt duodecim millium scutatorum, quos eam in rem concessit Cl. Lancisius, & parte eorum sibi servata, partem ornandæ augendæque magis ac magis bibliothecæ impendunt. Inter eos, qui conatus optimos Viri utique in exemplum exteris nati provexerunt, primo nobis loco comunemorandus Seren. Princeps Fürstenbergius noster, quem una cum Potentiss. Galliz Rege & M. Duce Hetruriz, communibus literarum statoribus, rarissimos Lancisio donasse libros docemur. De libro vero, quem diximus, dicemus plura, quam primum ad nos pervenerit. Juxta hunc alium memorare nobis liceat, quem itidem percentent Viri docti, quique titulum præfert: *Galatina letterata, nella quale si rappresentano quarantaquattro Personaggi che anno illustrata colle lettere la loro Patria di S. Pietro in Galatina, dal P. Fr. Alessandro Tomaso Arcudi, de Predicatori, Autore dell' Anatomia degl' Ipocriti sotto nome anagrammatico di Candido Malaforte Ussaro. In Genova 1709, 8.* Ex Observationibus, quæ in Tomo hoc exhibentur, locum suum jure ac merito tuentur, quæ Vir doctiss. Bernardinus Zendrini commentatus est, ut Jo. Alph. Borelli librum de motu animalium contra Cl. Parent, qui eum in Disquisitionum Physicarum & Mathematicarum Tom. II p. 632 confutare aggressus est, defenderet. Cetera, quæ in Novis Literariis annuntiantur, alia occasione commemorabimus.

ERRATA IN MENSE FEBR.

P. 59 lin. 33 orientales l. occidentales; p. 61 lin. 3 voculis l. Oculis; l. 18 explicando l. explicando; p. 63 lin. 19 expressum l. expressam.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCC XV.

Lausitzische Merckwürdigkeiten/

h. p.

HISTORIA LUSATICA, AUTORE SAMUELE GROSSERO, Gymn. Gorlicensis Rectore, & Societ. Scient. Borusicæ Socio.

Lipsiæ & Budissinz, sumptibus Davidis Richteri, 1714, fol.

Alph. 8 pl. 13 cum fig. æneis.

GRatissimam uostris hominibus operam præstant, qui Germaniæ nostræ historiam luculentiorē nobis sistunt. Quum enim hætenus plurimi ad pertexendam historiam illam accesserint ne mediocri quidē rerum gestarum scientia aut subsidiis instructi, utique ab iis turbatas potius quam illustratas fuisse superiorum temporum historias deprehendimus. Quo majores gratias debemus Clarissimo Operis hujus, quod Lusatiz res complectitur, Autori, qui nihil omnino intermisit, quo illud quam optime concinnaret.

Subsidia, quibus instructus ad opus hoc accessit, varia in Præfatione exponit, annales nimirum variorum manu scriptos, & dissertationes in diversis Academiis habitas, quæ omnia prolixè afferre non possumus. Præcipuè inter MSptos Codices hætenus exsistere Christoph. Manlii rerum Lusaticarum Commentarii, seculo XVI scripti, cum quibus Noster varios omnium seculorum scriptores diligenter contulit.

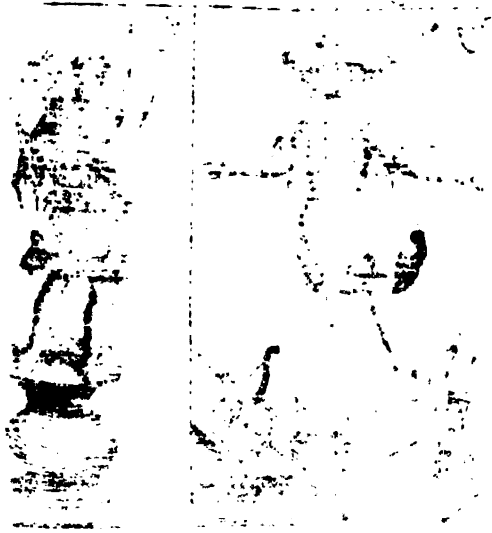
Integrum opus absolvitur Partibus quinque, quarum prima universam Lusatiz historiam, antiquam, mediam, & novam,

T

com-

- pag. I. complectitur. *Lusatia*, quæ lingua Slavica *terram aquosam & silvis abundantem* denotat, Slavorum quondam & Soraborum sedes fuit, qui sîminus subditi Witikindi M. Saxonum Ducis, socii tamen armorum fuerunt. Quum ergo Carolus M. se dederet, post obitum ejus, facta inter tres filios regionum divisione, Witikindo II Dominatus Budseciæ cessit, una cum Præfectura Sorabica. *Budseciam* vero quondam dicebant Ortenburgum, arcem Budissinensem, cujus elegantem descriptionem edidit Leuberus. Apud eos ergo Duces annis fere trecentis permansit ista Præfectura, ita tamen, ut, quum varii orirentur Soraborum tumultus, iisdem aliquando Præfecti Imperatorii præponerentur. Primus & celebratissimus inter illos, quos olim
13. *Comites limitaneos*, tunc vero *Marchiones* vel *Marggraves* dicebant, erat Gero, Dux Stadenfis, vel, ut alii volunt, Martisburgensis. Porro, quum Imperium Germanicum a Saxonibus ad Francos devolveretur, Henricus IV Dedonem I Marchionem, qui plerumque cum hostibus Imperatoris fecerat, non Marchionatu solum, sed & ipso superioris Lusatiae tractu multavit.
29. Partem ejus accepit Wipertus Groicensis Comes, heros notissimus, partem vero Boleslaus Crivousti, ex Polonica familia Silesiæ Dux, & post hunc Duces & Reges Bohemiae alii.
30. Circa eadem tempora partem inferioris Lusatiae possederunt Marchiones Brandeburgenses ex Ascaniensi familia, exiguam vero portionem Misnenses Marchiones retinuerunt. Accessit tamen plurima quoque pars Bohemicis Regibus, sub quibus Lusatia variis turbis agitata fuit. Post obitum vero Ludovici, Hungariæ & Bohemiae Regis, Lusatia cum jam dictis regnis ad Austriacos pervenit, iisque usque ad tempora Ferdinandi III paruit. Tunc enim, sub Bohemicarum barbararum initium, Johannes Georgius I Elector Saxoniae Lusatiam ad Fridericum Palatinum proclivem in fide Imperatoris retinuit, eandemque
31. postea bona Ferdinandi voluntate, pro factis belli sumptibus pignoris loco retinuit, ac postea pace Pragensi hereditario jure totam Lusatiam suis adjecit provinciis, quanvis post illius fata in celebri illa Saxoniarum terrarum divisione pleraque inferioris Lusatiae Martisburgensi lineæ concesserint.
236. 243.
253. l.
283.

II

ILLUSTRATION

Fig. 4.

POREVITH.

Fig. 5.

SVANTOVITH.

Fig. 9.

FLYNS.

Fig. 10.

FLYNS.

Secunda Pars historiam Eccl. Lusatiz complectitur, quæ pri-
 mis temporibus paganismi tenebris immerfa fuit, unde hac oc-
 casione Soraborum Deastro ex Autore nostro una tabella con-
 spiciendos proponimus. *Prono* vel *Prove* Obotritorum numen
 erat, justitiz & foro regendo præpositum, & apud Provenaviam
 in Wagria templum, in quo colebatur, habebat. *Crodo*, a Slavis
 ad silvam Hercyniam habitantibus cultus, Saturnum præcipue
 repræsentabat, & in Hartesburgenfi & Gardelagenfi arce sanum
 habebat exstructum. *Trigla* tribus capitibus Dianam Triviam
 exhibebat, quæ prope Brandenburgum in Harlungo monte co-
 lebatur. *Porovitus* quinque capitibus effingebatur, & prædæ
 præesse credebatur, cui in Julinenfi insula & alibi quoque tem-
 plum dedicarunt. *Swantowitz* Venedorum lingua *sacrum lu-
 men* denotabat, & primarium fere eorundem numen erat, quo
 Solem five Apollinem designabant. Præcipuum ejus templum
 erat in insula Rugia, quo omnes Slavorum populi sacrificia con-
 forebant. *Radegastus*, Slavorum & Soraborum Mars, five præ-
 cipuus bellorum arbiter, templum habuit Rethræ in Ducatu
 Mecklenburgico. *Sivam* alii Venerem, alii vitæ Deam statu-
 unt, quam Ratzeburgi præcipue sacris honoribus affecerunt.
Flynz, Soraborum Lusatiorum Deaster, magna ab ipsis religio-
 ne cultus, varie depingitur. Prima ejus figura ad ductum Man-
 lii lib. 2 rerum Lusat. altera ad ductum Annalium Budissinensium,
 qualis juxta villam Oyvia in rupe stetisse dicitur, delineata
 est: tertia vero imago hodiernum Gorlicii in ædibus cujusdam
 privati observatur. Neque omittendi sunt *Juterboc* vel *Betboc*, &
Czernoboc, quorum ille, ut cum Manichæis loquamur, principium
 bonum, alter malum fuisse creditur. Dicitur non potest, quam
 difficulter ab hoc idolorum cultu se abduci passa sit refractaria
 Soraborum natio. Licet enim Bonifacius, qui suo merito
 Germanorum Apostolus audit, doctrinam christianam in illis
 oris disseminare cœperit, licet Ludovicus Germanicus, Pii filius,
 Ecclesiam Nisicentem fundavit, licet Archi-Episcopus & Epi-
 scopatus, Magdeburgensis, Misneasis, Martisburgensis instituti
 fuerint, nihil tamen profecit omnis Christianorum conatus.
 Demum post seculum XII aliquid præstitum est, dum varia

p. 4.
 TAB. III.
 Fig. 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
 8-9. 10.
 11. 12.
 pag. 9.
 5.
 6.
 11.

hinc inde templa & monasteria, pro illorum temporum superstitionis exstruerentur. Sed quum & illam religionis speciem re-
 purgari conveniret, factum est, ut, quam primum auspiciis
 divinis inaudiretur Lutheri doctrina, ei se quoque maxima u-
 triusque Lusatiz pars adjungeret. Subintravit tamen postea
 Schwenckfeldianorum lues, quæ hic quoque turbas dedit non
 mediocres. Accedebant Crypto-Calviniani, de quibus plura
 hic proferuntur. Sequebantur ea tempora, quibus Jacobus
 Bœhmius ultra crepidam sapere conabatur, purioremque theo-
 logiam abstrusis mysticorum & chymicorum ideis inquinabat.
 Prolixus est in ejus vita & gestis Autor Celeb. præcipue quum
 multæ narrationes circumferantur, quæ a veritate nimium
 quantum discedunt. Sequuntur difficultates & rixæ inter De-
 canum & populum Budissinensem, Tremulantium item, Cuhl-
 manni, & eorum qui a pietate nomen sortiti sunt, gesta, quæ
 quidem singula percensere haud possumus. Claudit hanc par-
 tem Pastorum Primariorum & Ephorum notitia, qui per u-
 tramque Lusatiam verbum divinum secundum Evangelii do-
 ctrinam docuerunt.

Partertia continet memorabilia politica, ubi primo de
 summo magistratu sermo est, eoque breviter quædam ex prima
 parte repetuntur, additis simul tabulis Regum & Principum ge-
 nealogia. Inter officiales deinde primum locum occupat
der Land-Boigt/ quem Latine Pro-Marchionem dixeris, qui
 loco Marchionis absentis jus dicebat. Is primum a Regibus
 Bohemicis instituebatur, & ut plurimum Comes vel Nobilis e-
 rat; at in superiore Lusatia dignitatem eam postremis tempori-
 bus ornarunt primogeniti Electorum Saxoniz. Succedunt *die*
Lands-Haupt-Beute/ Cameræ & Fisci Lusatiz Præfecti, qui ex
 Nobilibus eliguntur: *die Amts-Haupt-Beute/* Præsides Curia-
 rum provincialium, quibus adjunguntur *die Landes-Ältesten/*
 Senatores Curiz provincialis, qui in singularum urbium distri-
 ctu singuli creantur. Judicii quoque provincialis, quod Bu-
 dissinz floret, brevis notitia additur, nec non Statuum provincia-
 lium, qui ex Dominis, Præiatis, & Equitibus consistunt, & alia
 quoque judicia constituunt. Ad Prælatos pertinent Decanus
 Budissi-

Budissinensis, Abbatissæ Mariæstollenfis & Mariævallenfis, Priorissa Laubanensis & Abbas Cellæ Novæ. Dominia denique, nobilium familiæ, & urbes utriusque Lusatiz singulis capitibus ordine alphabetico percensentur, additis præcipuarum urbium figuris æneis.

c. 9 L

Pars quarta literaturæ in utraque Lusatia historiam enarrat, scholas nimirum, quas certe superior eximias habet, earumque Rectore, additis earundem fatiis & variis subsidiis. Adduntur nomina & vitæ eruditorum, tum ex nobilium, tum civium ordine, qui in Theologia, Jure, Medicina, Philosophicisque artibus celebres fuerunt.

Quinta denique *Pars* ea complectitur, quæ circa physica, æconomica, mechanica, & commercia notatu digna occurrunt. Et hic quidem de fluviiis & rivis, silvis & pascuis, montibus & collibus varia narratur, quæ telluris felicitatem satis arguunt. Ex montibus quinque sunt, qui lapides quamplurimos congestos ostendunt, quos antiqua Soraborum sepulcra fuisse statuerunt eruditi, unusque ex illis, cujus & figura apparet, *mons mortuorum der Todten-Berg* hodieque audit. Hi, qui antiquitatum æstimatorum sunt, narrant, congeriem istorum montium e meris cineribus constare, vestigia quoque altaris cujusdam ibidem observari contendunt. In uno istorum tumulorum lapidi incisa est forma lecti, cum capite humano torva facie & magnitudinem consuetam excedente. In visceribus terræ Lusatia quædam adamantium vestigia ostendit, alia quoque, mineralia, lapides, & lutum. De agrorum, hortorum & vini cultura, ac pecuaria, jure braxandi, & commerciis multa Noster observat, quæ omnia brevitati studentes prætermittimus.

14.

17.

NOUVELLE BIBLIOTHEQUE &c.

i. e.

NOVÆ BIBLIOTHECÆ SCRIPTORUM ECCLESIASTICORUM Tomus XIX, Autore LUDOV. ELLIES DU PIN, Doctore Theol. Paris. & Prof.

Regio.

T 3

Amste-

Amstelodami, apud Petrum Humbertum, 1715, 4.

Alph. 2 pl. 8.

Cum Celeberrimus Autor hocce volumine sistat seculi præxime elapsi scriptores ecclesiasticos, quorum & scripta & fata rei literariæ studiose satis cognita sunt, facile prævidemus, ejus lectionem posteritati, quam nostræ ætati, fore longe gratiorem. Nec vero hanc solam ob causam laudari meretur Autoris institutum, sed propterea etiam, quod ita corpus historiæ scriptorum ecclesiasticorum perfectum redditur & omnibus absolutum partibus. Ceterum nobis in recensendo hoc opere licebit esse brevioribus, ne lectoris impatientiam provocemus. Edisseremus itaque primo methodum, quo Autor hic usus est: deinde recensebimus eorum, qui hic laudantur, nomina: denique ipsius Autoris vitam & scripta paucis enarrabimus. Quod ad methodum attinet, singulorum scriptorum & vitam & scripta attingit. Et hæc quidem recenset fusissime & accuratissime, ad eundem modum, quo nos & alii novorum librorum recensitores. De vita vero ac factis singulorum fere negligentius agit: dolebitque posteritas, cum non dedisse accuratorem, quam facile videtur consequi potuisse, eorum notitiam. Sic Baluzium a se primo loco poni scribit, quod inter supersites scriptores sit natu maximus: nec tamen, quo is anno in lucem editus sit, commemorat. Ceterum cum p. 6 de Mabillonio tanquam adhuc vivo loquatur, (cum scilicet prima hujus operis editio adornata est: nam constat, eum A. 1707 d. 27 Dec. fato suo defunctum esse) eumque testatur A. 1632 d. 25 Nov. natum esse, necesse est, ante illud tempus jam in vivis fuisse Baluzium. Pariter nec Huetii annum natiuitatis annotavit, & de plerisque omnibus sic egit, ut mensuram tituli, quatenus is Historiam vitæ ejusque scriptoris promittit, haud sane impleverit. Suffecerit igitur, nomina eorum, quorum scripta ecclesiastica (cetera enim eorundem scripta, quippe a seopo suo aliena, prætermittit,) recensentur, addita etiam controversiarum cuique notarum mentione, veluti in tabula quadam exponere. En illa! *Stephanus Baluzius*, qui primum librum edidit adhuc scholasticus A. 1652, & jam occupatus est

est in edendis Cypriani operibus, quæ ad verbum comparavit etiam viginti quinque codicibus MSis: *Jo. Mabillonius*, (de quo paulo infra dicemus uberius) *Petrus Daniel Huetius*, *Jac. Boileau*; Theologus Sorbonicus, A. 1635 d. 16 Martii natus: *Rich. Simonius*; *Natalis Alexander*, natus Rothomagi A. 1639 d. 10 Januarii: *Lud. Gerardus de Cordemoi*, natus Parisiis A. 1652 d. 25 Nov. *Jo. Harduinus*, *Claudius Fleurius*, *Bernardus Lami*, *Paulus Pezronius*, (mortuus A. 1706 d. 10 Octobris,) *Petrus Lemerrius*, *Carolus Gaitte*, *Jo. Baptista d'Antecourt*, *Antonius Faustus Naironius*, *Josephus Maria Carus*; *Dionysius Sammarthanus*, *Edmundus Martenius*, *Nicolaus Nurrius*, *Theodoricus Ruinartus*, *Bernardus Montfalconius*, *Jo. Martianeus*, *Jo. Grancolafus*, *Mich. le Vassor*, *Petrus Faidit*, *Jo. Ciampinus*, *Mich. Maledictus*, *Franciscus Lami*, *Franciscus Timoleon de Choisy*, *Petrus le Nain*, Tillemontii frater, *Antonius Muratorius*, *Laurentius Alexander Zacagnus*, *Guinnardus Huggenius*, *Zegerus Bernardus van Espen*, *Jac. Marfolletius*, *Matthæus Petitdidierius*, *Jo. Pelletierius*, *Lazarus Andreas Bocquilletius*, *Natalis d'Argonne*; (mortuus A. 1705, cui tria volumina sub nomine *Vigneul de Marville* edita tribui p. 354 memorat, addens tamen, id sibi non credi:) *Guil. Bonjourius*; *Franciscus Bianchinius*, *Jo. Girardus de Villetbierri*, *Caspar Iveninus*; *Nicolaus Hermantierius*; *Franciscus Pougetus*, *Claudius de Vert*, *Benedictus Bacchinius*, *Jac. Laderus*, *Petrus Constantius*, *Cochetus de S. Vallier*; *Jac. Josephus du Guet*, *Augustinus Calmetus*, *Jacobus Longus*, *Toinardus*. Illustribus his nominibus suum merito interposuit Dupinius, testatus, se Parisiis natum esse A. 1657 d. 17 Junii, patre Domino du Pin, orto ex nobili familia Normanniæ: A. 1672 creatum esse Philosophiæ Magistrum, A. 1680 Baccalaureum, & A. 1684 Theol. Doctorem. Hinc *Bibliothecam suam scriptorum ecclesiasticorum* copiosissimè recenset a p. 177--225, ubi scribit, perfectioni sui hujus operis nihil deesse, nisi *Historiam Scriptorum Protestantium seculi XVI & XVII*, atque *Historiam controversarum ecclesiasticarum illustrum seculi XVII*, quam supra jam p. 103 pollicitus erat se editurum esse, & cujus specimen jam hoc in volumine exhibet, p. 302--307 recensens controversiam in Gallia aliquot scriptis editis agita-

tam de Comœdiis, sintne permiffæ, an non? Hinc fuas *Differtationes hiftoricas de antiqua difciplinâ ecclefiastica* recenfet p. 215 fç. item fuas *Prolegomena in Scripturam facram*, p. 226--237: fuas *Notas in Pfalmos*, p. 237, ubi & meminjt fcripti ab anonymo adverfus notas iftas editi, atque a fe refutati: fuas *Notas in Pentateuchum*, p. 238: fuam *Editionem Oprati Milevitanî* p. 238 fçç. & *Gerfonis operum* p. 242, fuam *defenfionem Cenfura Sorbonica librorum de religione Sinenfium*, p. 243, fuum *Opus de Doctrinâ Chriftiana* p. 247--253. Hæc opera, paucis exceptis, in his etiam *Actis* diligenter recenfitâ meminimus: cujus rei fidem faciet fola *Indicum trium generalium ad Acta* noftra infpectio. Ceterum *Traçtatum de poteftate ecclefiastica & temporalî*, quem cum nof *Suppl. T. IV* p. 145. fçç. recenferemus, pariter *Dupino* Autori tribuimus, in ferie fcriptorum fuorum omittit, ejus tamen Recenfionem, ex *Diario Parifienfi* repetitam, in fine hujus operis exhibens p. 404. Totum opus concludit Index alphabeticus fcriptorum ecclefiasticorum feculi XVII, a *Dupino* Tomis XVII, XVIII & XIX recenfitorum.

**HISTORIA ÆRÆ CHRISTIANÆ, CUI PRÆ-
mittuntur Schediafma de Veritate Hiftorica & Oratio de
vero hiftoriæ ufu; Autore JO. GUILIELMO
FANO, Hift. P. P.**

- Vitembergæ, apud Sam. Kreufigium, 1715, 4.
Plag. 10.

NULLA quidem æra per aliquot abhinc fecula inter Chriftianos occidentales celebratior, fed & vix ulla majoribus difficultatibus & aberrationibus obnoxia fuit, quam quæ a Chrifti Servatoris nativitate deducitur. Ad has facilius cognofcendas evitandasque, Autor præfentis commentationis doctiffimus, Collega nofter honoratiffimus, integram illius hiftoriam uno confpectu exhibere ftatuit.

Caput I veterum de anno natali Sospitatoris noftri fententias exponit. Horum plerique illum rejiciunt in annum P. J. 4711, quem tamen alii annum Augufti XXVIII, alii XLI, alii XLII nominant, prout videlicet Augufti imperium modo ab occupa-
pata

pata post Actiacam victoriam Alexandria, modo a primo illius consulatu, modo a cædē Julii Cæsaris auspiciantur. Inter eos, qui a communi ista opinione discedunt, Panodorus, monachus seculi V, præcipue memorabilis est, quia primus nativitatem Christi in annum Julianum 45 contulisse, atque adeo cum æræ Christianæ vulgaris autore consensisse putatur. Ceterum etsi priorum V seculorum Christiani annum Christi natalem investigarunt, tamen tempora ab illo non computarunt, sed æris longe diversis usi sunt, quod ex inscriptionibus eorum sepulchralibus, actis martyrum & conciliorum demonstratur.

Caput II, æram Christianam seculo VI a Dionysio Exiguo primum usurpatam fuisse, contra Ant. Pagi demonstrat: cycli Paschalis Dionysiani, anno 526 juxta annos Christi ordinati, rationem describit, & in æræ Dionysianæ a vulgari hodieque usitata discrepantiam inquirat.

Caput III, de usu æræ Christ. post Dionysium inscriptum, illam, ducentis post mortem autoris sui annis fere intermissam, seculo demum VIII a Beda instauratam, deinde a Bonifacio in Germaniam Galliamque ex Anglia translata, anno 742 in Synodo Germanica pariter ac Cloveshaensi primum publica auctoritate adhibitam, & inde a Caroli M. temporibus in Imp. diplomatibus frequentatam fuisse, ostendit. Unde perperam a Carolo Crasso hujus rei initium vulgo repetitur. Quo tempore Pontifices Romani epistolas suas annis Christi signare cœperint, non satis inter omnes convenit. Constans fere opinio est, ex Paulo Middelburgensi desumpta, & Petavio, Papebrochio, Ciacconio, Pagio, Spanhemio, aliisque probata, seculo demum XV Eugénium IV id primum instituisse. Illam vero Mabillonius operose confutat, & contrarium multis exemplis epistolarum Papalium inde a seculo XI repetitis probare studet. Autor, utramque sententiam certo modo concedi, aut saltem conciliari posse, existimat. Nam etsi verum est, quod Mabillonius contendit, annos incarnationis Dominicæ in bullis quibusdam undecimi & proxime sequentium seculorum reperiri; illos tamen non ipsius Pontificis, sed tantum Cancellarii aut scribæ nomine hac vel simili formula notatos videas: *Data Vidus Octob. per*

U

manus

manus Udonis sanctæ Apostolica sedis Cancellarii, anno Domini Leonis IX Pape I, indict. II, anno vero Dominica Incarnationis M XLVIII. Contra ea Eugenius IV annos Christi cum annis Pontificatus sui in prima persona tali modo conjungere cœpit: Datum Roma apud S. Petrum anno incarnationis Dominica M CCCC XXXVI, VII Kal. Nov. Pontificatus vero nostri anno primo: ut adeo hoc saltem nomine primus æram Christianam adhibuisse dici possit. In privatis historiarum & Chronicorum scriptoribus, qui æra Christi tempora designarunt, illud maxime observandum, quod plerique omnes usque ad seculum XVII, communi quodam errore, natalem Christi ex sua aut veterum sententia verum cum principio æræ vulgaris seculo VIII introductæ commiscuerunt, & in recentiori quidem historia ab hoc, in antiquiori vero primorum post C. N. ut & omnium ante C. N. seculorum, ab illo annos Christi numerarunt. Unde fieri non potuit, quin, totidem annis, quot principium æræ vulgaris initio anticiparant, deinde extrusis, Chronologiam insigniter perturbarent: id quod in Chronicis Gobelini Personæ, Jo. Naucleri, Jo. Funccii, Abr. Bucholzeri, & imprimis in Annalibus Cæs. Baronii luculenter demonstratur. Primus Chronologorum Sethus Calvisius ope Periodi Julianæ, a Scaligero suppeditatæ, originem hujus confusionis detexit, annos Christi primos cum ultimis recte connexuit, atque adeo, ut Scaligeri verbis utar, in Chronologia nugari desit. Eum Petavius, Pagius, & plurimi alii secuti sunt. Interea error ille inveteratus tam altos egit radices, ut hodieque vestigia ejus, etiam apud doctos quosdam viros, in numerandis annis nativitatem Christi antecedentibus, aut proxime consequentibus deprehendas. Exemplum ejus rei luculentum præbet diligens alioqui scriptor Carolus le Cointe, qui, Baronium incaute secutus, annos Christi in Annalibus priorum seculorum non aliter numerat, ac ille, & alii, qui ante Calvisium Chronica compilarunt. Denique Græcam Ecclesiam, epochæ mundanæ assuetam, sero admodum, nec fere alibi, quam in commercio literario, post captam CPLin cum Occidentibus instituto, æram Christianam recepisse, demonstratur.

HISTO-

HISTOIRE DES QUATRE CICERONS,

^{i, c.}
 HISTORIA DE QUATUOR CICERONIBUS

- Hagæ, apud Joannem van Duren, 1715, 12.

Plag. 15.

Longissimam Dedicacionem, ALEXANDRO, Principis LURAKINI, Russici nunc in Hollandia Legati, filio factam, cui nomen suum Bibliopola subscripsit, sequitur amœna Dissertatio, cujus Autori constitutum est demonstrare, filium Ciceronis patre non fuisse inferiorem virtutibus, cum vulgo inter degeneres magnorum virorum liberos referatur. Hunc in finem Ciceronis filii vitam describit, munera ipsius bellica enarrans, itemque studia Athenis Cratippo duce haud segniter excolta. Animadvertit inter hæc, eum Athenis in familiaritatem Gorgiæ rhetoris incidisse, ebriosis hominis ac libidinosis, cujus illecebris fuisset corruptus, nisi pater ipsi per literas interdixisset familiari hujus hominis usu: cui mandato eum statim morem gessisse, ex ipsius ad Tironem epistola demonstrat. Qua occasione observat, plures Ciceronis filii epistolas hodiernum superesse inter epistolas patris, prudentiæ, suavitatis, generositatis plenas & plane disertas. Pergit, eum libertatis studio patri parem a morte Julii Cæsaris in Cassii Brutique castris fortiter militasse: hinc cum Octaviano, qui postea Augusti nomen accepit, reconciliatum, factum esse Pontificem Maximum, paterna recuperasse bona, & in maximo apud populum Rom. fuisse amore. Quid? tantopere Augusto fuisse carum, ut & eum faceret Consulem, & eodem uteretur fortissimo belli duce. Ad ultimum Romæ vixisse in otio, & quia, oppressa libertate, magnas res gerendi occasio ei defuerit, luxuriosius vivere coepisse, partamque per plurimos annos virtutis gloriam senem uno isto vitio decoxisse. Adeoque hoc unum ejus crimen esse, quod non in curriculo virtutis perrexerit ad vitæ finem, sed in devia deflexerit, non suo magis, quam temporum vitio. Ceterum placuit: Autori, Ciceronem quoque patrem, ejusque fratrem & hujus filium, quos duos posteriores levissimos fuisse homines ex historia

U 2

evin-

evincit, in hanc scenam producere, eorumque vitam ac fata exponere. Equidem Ciceronis oratoris vitam ab aliis uberius descriptam habemus. Quare nihil iade repetendum ducimus, nisi quod Autor, virtutes ejus prædicans, non taceat nævos ejusdem, eumque ob duo potissimum vitia reprehendat, primo ob timiditatem animique mollitiem, cui nullum attulerit remedium philosophia, deinde, quod senex duxerit juvenulam, ludibrio multorum ea re se exponens. Ceterum quam vere libellus hic Cl. Harduino a nonnullis adscribatur, non dijudicamus.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI, OCCIDENTALIU MONACHORUM Patriarchæ; Auctore DOMNO JOHANNE MABILLON, Presbytero & monacho ejusdem Ordinis e Congregatione S. Mauri.

Tomus V.

Lutetiz Parisiorum, sumptibus Caroli Robustel, 1713, fol.

Alph. 9 pl. 20.

Pervenit tandem ad nos Celeberrimi Mabillonii Annalium Ordinis S. Benedicti Tomus quintus cura atque studio Viri Clar. Fr. Renati Massuet, quem integrum fere reliquit doctissimus Mabillonius, paucis exceptis, quæ cum Ruinartus tum Clar. Editor ex variis, quæ cum iis amici communicarunt, monumentis addiderunt, prout hic ipse in Præfatione sua fatetur. Cui & Mabillonii ejusdemque discipuli Ruinarti Vitam addidit. Etsi vero epitaphium Mabillonii in Actis nostris 1708 p. 184 exhibuimus, & Ruinartus pro suo in magistrum amore Gallica lingua descripsit: *Abregé de la vie de Dom Jean Mabillon*, Paris. 1709, 12, rem tamen Lectori non ingratam nos facturos arbitramur, si utramque exhibeamus. Joannes Mabillon honestis parentibus d. XXIII Novembris anni M DC XXXII in vico S. Petri de Monte vulgo *Saint Pierre Mont* in Campaniæ finibus in lucem fuit editus & jactis primis fundamentis die VI Septembris M DCLIV congregationi S. Mauri se adjunxit, in qua societate tantos in virtute & literis progressus fecit, ut jam tum summam de eo spem conceperint superiores Congregationis, sed quum in gravissimum, eumque continuuum capitis dolorem incideret,

cideret, adeoque spes exigua de vita ejus superesset, ad monasterium B. Mariz de Norigento prope Codiciacum missus est, ut ruris otio & liberiori cælo afflictæ valetudo refici possit, intra quod tempus, quantum per debiles licuit vires, antiquitatibus eruendis incubuit. Dehinc missus est initio Julii anni MDCLVI Corbejam Veterem, nobile Agri Ambianensis monasterium, ubi ad Cellarii munus promotus fuit, quoniam morbus eum juberet literis ac regularibus exercitiis quasi valedicere. Anno MDCLX die XXVII Martii sacer Presbyterianus ordo ipsi collatus fuit, qui novos pietatis stimulos addidit, cujus fovendæ gratia optimos quosque libros evolvit. Enimvero cum legisset aliquando, sanctum Gerhardum, Corbejensem undecimo seculo monachum, eadem ferme corporis infirmitate laborantem, Sancti Adelhardi Corbejensis quondam monachi precibus & meritis integritati corporis fuisse restitutum, eadem spe eundem sanctum Abbatem rogavit, ut id, quod Gerharo olim præstiterat, sibi non denegaret, quæ preces successu suo non caruerunt, quoniam a capitis dolore paulo post liberatus est, ejusque accepti beneficii memoriam conservaturus, hymnos in Adelhardi laudem composuit, qui cum aliis ejusmodi hymnis, quos vel novos edidit, vel veteres emendavit, in unum collecti typis vulgati sunt, ad usum ecclesiæ Corbejensis. Missus A. M DCLXIII in regalem S. Dionysii abbatiam prope Parisios, ibi cimeliarchæ munus obtinuit, ubi Lucz d'Acheri, monasterii in Suburbano S. Germani a Pratis Abbati, innotuit, cui & in eruendis colligendisque veteribus monumentis indefessus suppetias tulit. Mox de nova omnium S. Bernardi Operum editione cogitavit, quam jam Claudius Chantelou in animo habuerat, sed morte præventus ipsum opus non absolverat. Prodiit elegantissima hæc editio supra Mabillonii anno MDCLXVII, tum duobus voluminibus in fol. tum novem minoribus in 8, recusa A. 1690, aucta quinquaginta fere novis epistolis pluribusque dissertationibus præviis & annotationibus illustrata, 2 Voll. fol. Libros autem de *Considerations* elegantioribus typis commodiorique forma separatim edidit anno 1701. Sed de nova iterum omnium S. Bernardi operum

editione cogitantem, mors sustulit. Aliud nec minoris molis munus suscepit, dum generalem & accuratam ordinis S. Benedicti historiam scribere voluit, quod Antifites ordinis promoverunt, & propterea varias in provincias atque regiones peritos monachos miserunt, qui monasteriorum & ecclesiarum bibliothecis & archivis sollicitè perlustratis, ex iis colligerent, quæ ad rem pertinere viderentur. Primum ergo Tomum Actuum Ordinis S. Benedicti per seculorum classes distributorum vulgavit Parisiis 1668, quem paulatim octo alii sunt secuti, (vide Act. Er. 1696 p. 57 & 1703 p. 263) ut unus tantum supersit, ad complendum opus, cujus proximam editionem nos sperare jubet Clar. Massuet, qui illum fere typis paratum esse, affirmat. Omnibus vero Tomis ita nomen suum præfigi curavit, ut *Acheris* semper præponi, in posterioribus *Ruinarti* adjungi voluerit, quanquam cujus potiores essent in opere partes, nullus nesciret. Quum vero veritatis nimis studiosus fuerit, id displicuisse pluribus, quos inmodicum Benedictini nominis studium ceperat, fatetur Editor doctissimus. Male enim actum cum Ordine existimasse illos tradit, si Benedictinus eos albo Sanctorum expungeret, quos erudita nimis majorum pietas Calendariis inscripsisset. Sed his convitiis nihil commotum Mabillonium fuisse, testatur, quum adeo veritatis esset studiosus, ut professus sit: male se a scribendo penitus cessare, quam ordinis gloriæ ultra modum studiosis gratificando quidquam scribere, quod a sinceritate ullo modu desisteret. Anno 1684 dissertationem *de panis eucharistico azymo & fermentato* edidit, qua contra Sirmondum & Eminentissimum Cardinalem Bona, cui tamen librum inscripsit, probare annis fuit, perpetuum fuisse solius azymi panis in ecclesia Latina usum, nec Photii tempore adhiberi cœpisse, Alii controversæ fuit immixtus Mabillonius, quum de libelli *de Imitatione Christi* autore disputaretur, num is sit Thomas a Kempis, num Joannes Gerson? Hujus apologiam Franciscus Delsau scripsit, quo mortuo a diversum sentientibus oppositæ fuerant *Vindiciæ Kempenses a R. P. Canonico Regulari Congregationis Gallicanæ, adversus R. P. Franciscum Delsau*, quibus Noster anno 1677 *Animadversionibus ad Vindicias Kempenses*

respondit: qua occasione Editor in Richardi Simonis, qui sub nomine *Dn. de Sainjore* latere voluit, Bibliothecam Criticam invenit, quam cum omnium offensione produisse dicit, quum illum Autorem T. Ic. 18 p. 89 inique hac de controversia judicasse velit. Anno 1675 primum *Analektorum* suorum Tomum in 8 vulgavit, quem collecta plurima monumenta literaria complecti voluit, quemque tres anni 1676, 1682 (vid. Act. Er. 1684 p. 65) & 1685 sunt secuti. (Vid. Act. Er. 1636 p. 17.) Eru- ditissimus est omnium iudicio labor quem *de Arte Diplomatica* suscepit & anno 1681 fol. maj. in lucem emisit, (vid. Act. Er. 1682 p. 129) cui anno 1704 Supplementum in fol. addidit (vid. Act. Er. 1706 p. 353) & anno 1709 nova eaque emendatior editio successit. (Vid. Act. Er. 1710 p. 273.) Equidem Joannes Baptista Col- bert ad hoc opus perficiendum sumtus obtulit, sed recusavit Mabilionius eos accipere; quare eum & ab Autoris Bibliothecæ Criticæ & ab aliorum, ut vocat, criunationibus defendit Clar. Editor. A. 1682 in Germaniam & 1685 in Italiam profectus est, quo in itinere D. Michaëlem Germain habuit socium, cum quo omnes bibliothecas veteres & novas, archiva & cimelia, perlu- stravit, uti ex *Museo Italico* Parisiis 1687 vulgato constat. (Vid. Act. Er. 1687 p. 593 & 1690 p. 291.) Hinc novis litibus implicatum ite- rum ordinis sui monastici vindicem agere oportuit. Quum enim in solennes ordinum Burgundiz conventus semper admissi fuerint Benedictini abbatiarum octo, Canonici vero regulares circa annum 1687 illam prerogativam peculiari scripto in dubi- um vocaverint, respondit huic Mabilionius, cui quidem & alter e Canonicis regularibus se opposuit, sed & illi Noster altero scri- pto satisfecit, cujus titulus *Deux Memoires touchant la presepance des Benedictins sur les Chanoines reguliers aux Etats de Bour- gogne, 1687, 4.* Eodem anno scripsit epistolam de primario in- stituto Romarici Montis, vulgo *Remiremont*; biennio vero post Tractatum patrio sermone de *Missa & Communione* in regula S. Benedicti adhibitis edidit. Anno 1691 prædiit in 4 ejusdem Tractatus de *studiis monasticis*, quo majori plausu vix ullum li- brum exceptum unquam fuisse dubitat doctissimus Massuet, (vid. Act. Er. Suppl. T. II p. 267) qui & refert, quod quam

quam sæpissime & variis in linguis fuerit editus; licet V. C. Amando Joanni Butillerio Abbati B. M. de Trappa displicuerit, cui quidem a Mabillonio fuit satisfactum. Postea præcipuam operam Annalibus Benedictinis scribendis admovit, ediditque jam tum anno 1696 Epistolam encyclicam de morte Mariæ de Blemur e Benedictina congregatione. Anno sequenti regulam S. Benedicti cum statutis, quæ Stephanus Poncherius, Episcopus Parisiensis, publicaverat, Gallice denuo convertit & anno 1698 Epistolam, sub nomine Eusebii Romani ad Theophilum Galum de Cultu Sanctorum ignotorum vulgavit (vid. Act. Er. 1699 p. 107) quæ multis non placuit. Eodem anno epistolam ad catholicos Anglos scripsit, qua se a fama, quasi ad Protestantium sacra transisset, liberavit, aliamque A. 1700 Epistolam patria lingua ad Episcopum Blesensem de veteribus Reliquiis discernendis edidit. Anno 1701 in Regiam Inscriptionum Academiam receptus est Mabillonius. Anno 1702 librum de *morte Christiana* edidit, quem anno 1703 Annalium ordinis S. Benedicti Tomus I excepit. Hunc anno 1704 secundus (vid. Act. Er. 1705 p. 413) A. 1706 tertius, & 1707 quartus fuerunt subsecuti, (de quibus dicemus proxime in Supplem.) quominus vero plures prelum subierint, mors impedivit, quæ d. 27 Decembris 1707 illum vivis eripuit. Copiosior est Clar. Editor in Mabillonii moribus, atque virtutibus, pietate & animo demisso prædicandis, sed hæc nos haud morantur; quin pauca adhuc de Theodorico Ruinaro addamus. Hic natus Remis die decima Junii anno 1657 literis incubuit quam diligentissime, quibus absolutis A. 1682 Parisios vocatus est, ut Mabillonio duce ultteriores faceret progressus, quæ spes necesse fecellit, dum editis jam anno 1699 *Actis Martyrum sinceris & selectis in 4* ostendit, quam feliciter se ad Mabillonii præcepta & mores imposuisset, (vide Act. Er. Suppl. T. I p. 593) quæ patrio sermone donavit *D. Drouet de Maspertuis*. A. 1694 *Historiam persecutionis Vandalicæ in 8* publici juris fecit. (Vid. Act. Er. Suppl. T. II p. 407.) A. 1699 novam eamque elegantissimam operum S. Gregorii Turonensis dedit editionem, (Vid. Act. Er. 1700 p. 437.) Et quum Mabillonius in lucem emitteret sextum toculum Actorum Ordinis S.

Bene-

Benedicti Ruinarti nomen adjecit, cujus opera in Actis dige-
rendis, in ordinem redigendis atque illustrandis fuerat usus.
An. 1702 patrio sermone *Apologiam missionis S. Mauri, Bene-*
dictinorum in Francia apostoli, in 8 edidit. (Vid. Act. Er. 1703 p. 438.)
Postea pugnavit pro opere Mabillonii de Re diplomatica, no-
vamque illius editionem Anno 1709 procuravit. Hujus prae-
ceptoris sui jam memoratam Vitam Gallico sermone edidit; sed
quum ad ordinis S. Benedicti Annales totum se converteret,
ei labori die 27 Septembris ejusdem anni immortalis est.
Praeter opera jam memorata, studiosè Epistolas collegit Sum-
mi Pontificis Urbani II, quibus accuratum ejusdem historiam
præmisit, cujus operis editionem, strepitu belli cessante, nos ex-
pectare jubet Clarissimus Massuet.

Jam de ipso Annalium Tomo Quinto aliquid dicendum.
Complectitur ille res gestas ab anno a C. N. M L X V I I ad
annum M C X V I, ultimo anno ineluso, & decem libros, nempe
a libro *sexagesimo tertio ad septuagesimum secundum*, conti-
net, ubi varia & ecclesiæ & civili historix non parum utilia inve-
niuntur. Nos pauca speciminis dabimus loco.

Sub anno 1068 de Heinrico IV Germanix Rege agit,
cujus non adeo æquus judex Mabillonius esse videtur. Pesta-
tur enim, laxasse Heinricum lascivienti adolescentix frena,
principes despectui habere cœpisse, venationi ac ludicris, non
justitiæ operam dedisse, & summa iniis miscuisse. Solum apud
eum in honore fuisse dicit *Adelbertum* Bremensem Archi-Episco-
pum, quum hominem tantæ superbix fuisse arguit, ut neminem
sibi sanctitate parem existimaverit. Hic ut tantæ autoritatis
& vitæ innocentis quoddam argumentum præberet, cuidam
Abbatissæ, quæ tum ægrotabat, præcepisse fertur, ut in-
tra quindecim dies moreretur; sed ista mandato illius non pa-
ruit, quippe intra illos quindecim dies iterum, non sine Archi-
Episcopi opprobrio, ad pristinam valetudinem rediit. Hein-
ricum flagitiorum deditissimum describit, quem nec unicæ forori
suz pepercisse ait, quam fuisse *Adelbeidem* Gaudersheimen-
sem Abbatissam conjicit. Talia flagitia Agnetem matrem
haud potuisse tolerare addit, quæ in monasterium S. Petronil-

pag. 18.

læ Romam se receperat, & a Johanne quodam Abbate petierat, ut colligeret ex S. Scriptura & Patrum sententia quosdam sermones, ex quibus bene vivendi disceret normam, quod etiam fecit, eamque hortatus fuit: *ut non ecclesiasticis divitiarum multas possidentibus, sed viduis, orphanis, infirmis, peregrinis, illisque maxime, qui vere sunt pauperes Christi, elemosynas suas*

p. 20. *dispenset.* Sub anno deinde 1070 commemorat, Wilhelmum Angliæ Regem *Stigandum* Cantuariz Archi-Episcopum sede deiecisse, & *Lanfrancum* ei suffecisse, *Vitalem* Westmonasterii Abbatiz præfecisse, aliosque Episcopos & Abbates constituisse, ex quo constat, Regibus Angliæ iisdem temporibus jura circa sacra competiisse, nec a quoquam in dubium vocata fuisse, quod posterioribus demum temporibus factum. De Salefeldensis monasterii ad fluvium Salam in confinio Thuringorum & Slavorum siti origine agens, quam *Annoni* Colonienfi Archi-Episcopo debet, Christiani Schlegelii commendat Schediasma de numis Salefeldensibus, ex quo annotat, habuisse quondam illud monasterium jus cudendæ monetæ, quod jus Senatui Salefeldensi Henricus Abbas vendidit medio seculo decimo quarto: unde discimus, illis etiam temporibus non soli Imperatori regale cudendæ monetæ competiisse. Anno 1073 electus fuit in Summum Pontificem Hildebrandus, post Gregorius VII dictus, cujus electionem & res gestas passim describit Noster. Mentionem etiam facit originis Grandimontensis ordinis, quem Stephanus de Tigerno instituit, & suis precibus ab isto Pontifice confirmatum obtinuit, quam concessionem Autor Annalium Grandimontensium p. 30 sub anno 1073 exhibet, & *primam apostolicam confirmationem futuri ordinis Grandimontensis factam a Gregorio VII Summo Pontifice, qui S. Stephanum multis oblati beneficiis sibi notum retinere volebat, dicit.* Sed Mabillonius haud probæ fidei notas in illo diplomate occurrere fatetur, quod in inscriptione Gregorius *Servus Servorum Dei* dicatur, qua formula illum ante consecrationem suam, quæ anno tantum sequenti facta est, non usum fuisse, sed *Gregorium in Rom. Pontificem electum* se scripsisse, observat, quibus alia etiam addit. In Anglia anno 1074

a Lan-

a Lanfranco Archi-Episcopo Cantuariensi Ecclesia S. Salvatoris igne combusta, restituta novisque monachis tradita fuit, in quorum gratiam librum decretorum seu rituum monasticorum composuit, ex quo observandum, Monachos omnes in triduo ante Pascha sacra communione refectos fuisse, pauperes vero, quibus in coena domini pedes abluebantur, *de Oblatis non consecratis communicatos fuisse*. Novitios denique, facta professione tribus diebus *communione corporis & sanguinis Christi* percepisse, silentium tenuisse & quae hujus generis sunt alia. Lib. 66 de origine ordinis Cartusianorum inter alia agit, cujus autorem *Brunonem* fuisse docet. Ortus ille fuit Colonia ibidemque Clericus factus in civitatem Remensem adolescens secessit; dein sub Pontificatu Gervasii Canonicus & Scholarum Magister moxque Cancellarius factus est. Reliquit autem mundum & in eremum discessit, colloquio cum duobus amicis *de falsis oblectationibus & perituris mundi hujus divitiis* nec non *de perennis gloria gaudiis* habito motus, ut ipse in Epistola fatetur; quibus aliam causam addunt, *Manassis* nempe Archi-Episcopi Remensis corruptos mores, quos Bruno strenue insectatus sit, quare aliam istius secessus causam, quam post annos minimum ducentos quidam attulere autores, nimirum Brunonem, dum Parisiis in Scholis versaretur, prodigio redivivi Canonici, qui se damnatum vociferatus sit, perterritum, in eremum discessisse, & adjunctis sibi sociis Cartusiensium ordinem instituisse, falsam aut ad minimum dubiam esse confirmat. Egressus itaque Remis Bruno cum sociis sex Hugonem eximie sanctitatis virum Gratianopolitanum Episcopum adiit, qui, ut fertur, caelitus septem stellarum visu de eorum adventu praemonitus, accedentes paterno complexus amore asperrimos Cartusiae montes eis ad habitandum concessit, quorum isti se contulere & Brunone duce ac Magistro caelestem vitam agere coeperunt, qui praeter istum Brunonem fuerunt, *Landuinus* Italus, ejusdem in Majoris Cartusiae regimie proximus successor; *Stephani* duo, Burgensis & Diensis, sancti Rufi Canonici, *Hugo* sacerdos & laici duo *Andreas & Guarinus*. Postea inquit, num haec ejusdem Ordinis institutio anno 1084, num 1036, quod Baronius & Sirmondus propugnant,

p. 227. pugnans, fuerit facta, & de Cartusienfium regula atque institutis difquirat. Lib. LXVII Defiderium Abbatem legitime electum fuiffe in Pontificem maximum sub nomine Victoris III iudicat, Hugonem vero Flaviniacenfem, apud Labbeum in Bibl. T. Ip. 233, aliquid humani effe paffum putat, dum fcripferit, Cafinenfem Abbatem, antequam ipfe Hugo Romam adveniffet, electum fuiffe, feque uti & ceteros fratres hominum magis quam Dei refpectu ejus electioni prae buiffet affenfum, aft ubi Cafini eum conveniffet, tam nefanda ex ejus ore fe audiffet, ut affenfus fui magnopere illum poenituerit: eum quippe dixiffe, fe Henrico Regi fidem dediffe & propterea illius partes omni modo defendere teneri; quod tamen Mabillonius ex eo fati refelli poffe arbitratur, quod Henrico femper contrarius fuerit, nec Abbatiam fuam Cafinenfem de manu Regis unquam accipere voluerit. In fequentibus ejusdem confecrationem, acta & obitum multis defcribit Autor nofter.

236.

Possemus facili negotio plura addere, quae e. g. de Beneventana Synodo p. 279; de Hirfaugiensi Monasterio ejusque privilegiis p. 220, 287; de ejusdem Abbate Gebehardo, quem caelitus correptum ob subtractam pauperibus annonam ferunt, p. 448; de Monasterio S. Galli in Helvetia p. 124, 133, 464, 583; de Sigeberto Gemblacensi, nobili hiftoriae fcriptore, quem S. Luciae Virginis & martyris paffionem profa & ligata oratione, librum de jejuniis quatuor temporum, refponfiones ad Epiftolas Gregorii VII & Paschalis Papae, p. 136, S. Guiberti vitam, p. 555, Chronicon & librum de fcriptoribus Ecclefiafticis, p. 581 edidiffe refert; de Anfelmo ex Abbate Beccenfi Archi-Epifcopo Cantuarienfi, qui Menologium, librum Meditationum, Prologium, librum de Veritate, de Cafu Diaboli, de Libertate arbitrii, de Grammatica, de Malo, p. 37, 58, 132, 476, de Incarnatione Verbi, p. 309, de quaest. *Cur Deus homo?* p. 324, de proceffione Spiritus S. p. 401, de peccato originali, p. 417, de concordia praedestinationis cum libero arbitrio, p. 504, plures Epiftolas & alia fcripta edidit; de Weingartenfii Monasterio, a Welfone Bavarum Duce condito, p. 329; de Cifterciensi ordine ejusque institutore S. Rotherto, p. 393, 405, 617, variisque aliis rebus maxime hiftoriae infer-

inservientibus refert doctissimus Mabillonius, de quibus tamen plura addere institutum nostrum vetat. De Mathilde Comitissa, Bonifacii Marchionis filia, Godofredi Gibbosi, post Welfonis Bojoariz Ducis uxore, multis in locis agit Clar. Autor & ejus res gestas recenset, quas maximam partem ex Domnizo Presbytero hausit, qui vitam illius versibus quidem haud elegantibus, sed, ut Autor judicat, veritate factorum æstumandis in quatuor libros digesit, & ad calcem operis effigiem ipsius Mathildis minio representari curavit, quam in æs incisam Dominicus Mellini in fine Vitæ ejusdem Mathildis Italice a se scriptæ exhibuit, & Mabillonius iterum p. 610 recudi fecit.

Appendix varia diplomata atque monumenta numero XCII maximam partem inedita complectitur, quibus triplex Index est additus. Primus omnia, quæ hoc Volumine comprehenduntur, generaliter indicat, secundus Monasteriorum & Abbatum exhibet recensionem, & tertius enumerat præcipuos Scriptores atque Autores, qui hoc Tomo laudantur; in fine tandem addenda quædam & corrigenda in superioribus Tomis adjiciuntur.

HODEGETA FORENSIS CIVILIS ET CRIMINALIS, principis Juris fundatus, Actionum, Exceptionum, Leutationum, Appellationum, Supplicationum & Registrarum Judicialium, Processus Ordinarii, & Summarii, Executivi Cambialis, Arrestatorii & Possessorii, nec non Defensionum Criminalium, Regulis & Formulis Practicis, Stylo Curiali moderno Germanico expressis, instructus, variisque JCtorum Responsis, Præjudiciis & Observationibus Fori confirmatus, a D. GOTHOFREDO BARTHIO.

Lipsiæ, apud Thomam Fritsch, 1715, 4.

Alph. 6.

Quantum sibi Orbis literatus de utilitate atque præstantia hujus Operis promittere debeat, illi conjiciant, qui Consultissimi Autoris miram rerum forensium peritiam, ejusque in causis agendis dexteritatem exploratam habent. Quamvis etiam in

eo non adultioribus sed tyronibus Prætoris & Neo-Prætoris potissimum scripserit, invenient tamen & illi hinc inde plurima, quorum forte lectio ipsos nequiquam pœnitebit. Et quidem in ipso statim Præfamine prolixè ostenditur, statum atque munus Advocati ræm, quo ipse ultra duos & triginta annos functus est & huc usque fungitur, eo majore in Republica esse utilitate, quo magis ipsorum nomen communiter esset exosum; neque tamen exinde horum professioni quicquam felicitatis decedere, siquidem suæ libertati relicti, a nemine mortalium præter Deum & Principem dependerent, & solius Dei providentia atque benedictione freti, quasi proprium haberent symbolum: *Domineus providebit.* Tria vero ad nomen Advocati rite tuendum requiri, 1 ut sit Clienti suo fidelis, Judicis aut adversarii offensarum curans; 2 ut justas non injustas causas, præsertim Criminales, defendendas suscipiat; 3 ut competenti ordine, observatis pro stylo cujusque Curie Formalibus & Fatalibus, Clientum Jura proponat. Modus vero proponendi, uti pro varietate Processus varius est, ita singulæ hujus species sex separatis Capitibus sistuntur, ita ut primum de Processu in genere. illiusque Formalibus, deinde in specie de Civili, nimirum de Petitório tam Ordinario Cap. 1, quam Summario Cap. 2, Executivo Cap. 3, & Cambiali nec non Arrestatorio Cap. 4, & Possessorio Cap. 5 agatur, denique Processus Criminalis formalia Cap. 6 demonstrantur. Nos ex singulis pauca pro instituto nostro delibabimus. Sic de Citatione, tanquam prima Processus parte, monetur, quod, licet alias a Commissario Principis partes litigantes, irrequisito Judice inferiore, citari possint, Consistoria tamen Saxonica, etiam si vice Electoris ex mandata quasi Jurisdictione in causis Ecclesiasticis fungantur, citationes absque requisitione insinuare personis eorum jurisdictioni haud subjectis nequeant, ne quidem iis, quæ in domo Clericorum, ut conductitiæ, servi vel ancillæ, degunt, illud nihilominus prærogativæ præ aliis secularibus Judiciis habeant, quod ommissis verbis: *in subsidium*, requisitionem faciant. Omnis vero Citatio, sub præjudicio faciendæ, terminum legalem continere debet, quod Fatale in Saxonia ad 6 septimanas & 3 dies lege publica extenditur; id quod

P. 38.

126.

quod inde ortum videtur, quoniam Jure Civili non nisi tribus dilatoris citationibus peremptorie quis citari, nec ut contumax puniri potuit l. 69, 70, 71 ff. de judic. idque Jure etiam Saxonico receptum; dilatoria autem Saxonica spatium 14 dierum continet: *eine bürgerliche Frist*/ dicta, eaque itidem triplicari solet, triplex hujusmodi dilatoria pro termino peremptorio habetur; tres vero hujusmodi quaterdenæ 6 septimanas & 3 dies præcise efficiunt, si modo diem termini semper computaveris in terminum a l. 133 ff. d. V. S. Citatis, si comparuerint, ex natura Processus Juramentum quandoque defertur, ubi altera pars sub formula *ad videndum* (non ad audiendum) *jurare* denuo est citanda, quia ad solenne juramentum, *zu einem ierlichen Eyd*/ non tantum verba & formula jurandi: *So wahr mir Gott helffe und sein heilig Wort*/ sed & ut erectis in cælum duobus dextræ prioribus digitis, masculi, admotis vero ad sinistrum pectus feminæ, aliisque per usum receptis solennitatibus adhibitis, jurent, requiritur. Ad ea igitur omnia, quodque solenni ritu hic actus peragatur, videndum, is, contra quem juratur, citandus est. Rei officium habetur, ut litem contestetur, & quidem vel negative vel affirmative; ubi ardua oritur quæstio: an Reus affirmanda negare salva conscientia possit? Id quod Autori nostro prægnantibus ex rationibus affirmandum videtur, cum fieri possit, ut Reus sufficienti exceptionum peremptoriarum probatione destituatur, neque etiam eas conscientiz parum conscientiosi adversarii committere velit, at e contrario sciat, negatum actionis fundamentum actorem probare minime posse, seque adeo actore non probante absolutum iri. Accedit quod probatione hoc modo actori injuncta, reus commodo reprobationis gaudeat, *er kommt hinter die Hand*/ h. e. non solum longius se præparandi ad deducendum reprobando exceptiones suas, spatium consequitur, sed & citra metum probationis contrariz, reprobationem suam deinde securius peragere, nec non ex ipsis ab Actore producendis documentis nonnunquam exceptiones suas eo magis fundare & probare potest. Neque propterea impia vocari meretur cantela, cum non nocendi sed justam & bonam causam defendendi animo adhibeatur. Reus e contra in termino e-

manen

P. 273

302.

- manens condemnari quandoque solet ad legitima impedimenta, auf Ehehaft und behaffliche Widerrede/ qui termini non synonymice sunt intelligendi, sed ita ut prius vocabulum proprie Legibus approbata & quæ in facto consistunt, v.g. morbus, inundationem aquarum &c. hoc vero alias exceptiones Juris a contumacia excusantes denotet, veluti si in Citationem dies termini fuerit omissus, item exceptio inepti libelli, &c. Fertur postea sententia, eaque a viribus rei judicatz suspendi potest Appellatione interposita, ubi singulare Senatus Lipsiensis privilegium notari meretur, vi cujus ad coercendum frivolas Appellationes, neque schedulam Appellationis recipere neque Apostolos dare tenetur, priusquam depositio pecuniaz pro arbitrio ad 20 vel 30 Joachimicos definitz facta. Deposita autem pecunia, rejecta vel sine omni effectu justificata Appellatione, aut facta illius renunciatione, Senatui cedit; idque in specie quoque in Ordinatione Judicii Mercatorii Lipsi. Tit. 10. §. 3. repetitum. Simili Privilegio singulari modo laudatus Senatus Lipsiensis, a Mauritio Saxoniz Electore ipsi sub dato Dresden den 2 May 1546 concessio, gaudet, quod eo invito, nemo extraneis vel Nobilibus immobilia sua vendere possit sub poena amissionis quartæ partis alienati prædii; cujus tenorem integrum hic inferere operæ pretium foret, nisi brevitatis ratio in præsentem esset habenda. Quin nec locare integra ædificia extraneis Mercatoribus aut Nobilibus, exceptis Academicis, Doctoribus, Magistris & Studiosis, sine consensu Magistratus licere, ex declaratione & extensione dicti Privilegii authentica ejusdem Electoris Mauriti de d. 10 Maj. A. 1546 patet. Reus de crimine usurariz pravitatis convictus poena infamiz notatur, idque hodie adhuc in viridi esse observantia, ex recentissimo Præjudicio apparet, ubi creditrix honoratoris conditionis, accepto per septimanam pro singulis thaleris uno numo, infamis declarata & fors fisco adjudicata est, verb. so sind die von ihr auf Bucher ausgelehenen Summen vor verfallen zu achten/ und im übrigen sie Inhalts des am 28 April 1625 ergangnen Chursäch. gnädigsten Mandats, vor anrichtig geachtet V. R. W. a Dn. Scabinis Lipsiensibus in Resp. ad Dn. Haubold von Ein-
siedel/
- P. 300.
- 363.
- 415.
- 90.

Hubel/Creff-Sauptmann in Creß-Gebürge/und Herr Christian Creffen/Creff-Antmann/ M. Aug. 1710. Ex quo iudicatio deinde cum dicta mulier a marito suo Medicinæ Doctore in testamento hæres instituta esset, exclusis testatoris fratribus & fororibus unilateralibus, subnexa tamen codicillari clausula, hæredes hi collaterales illius uti turpis personæ institutionem querela inofficiosa, occasione l. 27 C. d. inoff. test. impugnabant & M. Jun. 1712 ab iisdem Dn. Scabinis exoptatam obtinere definitivam. Ad causas Criminales postea descendens, quæstionem præjudicalem decidit: utrum scilicet Principi Jus aggratiandi in causis homicidii dolosi competat, nec ne? Ubi negative respondet, cum sanctione Legis divinæ, (a qua ne summos quidem Principes citra summam adulationem exemeris) hocce delictum mortis poena puniatur. Ad extorquendam veritatem Tortura sæpius adhibetur, nondum tamen sufficit confessio Inquisiti durante tortura facta, verum illa biduo vel triduo post in confessa iudicii inquisito iterum prælegenda, ejusque confirmatio ab eo exigenda, quam si ex pertinacia detrectat, secunda & tertia vice torturæ subjici potest, post tertiam vero revocationem Jure Saxonico Electorali a poena ordinaria absolvendus est. Licet ex singularibus rationibus a Dn. Scabinis Lipsiensibus M. Junio 1710 in causa famosissimi cujusdam Furis quarta vice tortura dictitata & tunc demum fustigatio cum perpetua relegatione ipsi adjudicata fuerit. Ex Homicidio culposo Jure Saxonico debetur Wehrgeldium **das Wehr- oder Mann- item Sühn-Geld/** estque multa agnatis pro illata ipsis per internecionem consanguinei injuria, in redemptionem ultionis & vindictæ necesse solvenda, quæ pro diversitate sexus personæ occisæ diversa est, masculino enim occiso, 24 sexagenarum antiquarum, 24 **Alte Schock/** sive viginti thalerorum est, & vocatur **ein ganzes Wehr-Geld/** femina vero interfecta duodecim saltem sexagenæ, seu decem thaleri, **ein halb Wehr-Geld/** solvendi sunt, quia occiso mare major familiz, quam interemta femina, quæ nubendo eam egreditur, infertur injuria. Similiter homicidium culposum nunquam capitaliter puniri potest, unde cum duo rustici e proximo Lipsiæ adjacente pago,

p. 906.

996.

1092.

1083.

aus dem *Rohlgarten* / in cella vinaria Lipsiensi vino dulci se inebriassent, summeque ebrii, mutuis alapis, jocando certassent, alter ultimam excipiens de scamno, capite ad fornacem appulsus, exanimis in terram procidit, quia vero verberans extra omnem recte rationis usum tum fuit, adeo ut nec pedes nec manus suum officium facere potuerint, cum insuper incertum fuerit, ex alapa an lapsu mors insculta esset, fustigationis poenam, vi sententiae a Dn. Scabinis Lipsi. M. Aug. 1625 latz, subiit.

*DISSERTATIO DE PESTE PER JOANNEM
MICHAELEM de KOZAMERO, Med. Doct. Inclysi
Ducatus Teschinentis Physicum, Coll.
Nat. Cur. Collegam.*

Wratislavia, apud Michaelum Hubertum, 1715, 8.

Plag. 3.

QUanquam salutaria passim prostant Medicorum praecepta, juxta quae peste decumbentium cura institui valeat ac debeat, errores tamen observavit Autor Clar. non paucos circa ordinationes & instituta, quae ad universale contagium tollendum, vel potius avertendum, sunt promulgata atque observata; suarum igitur partium esse credidit, veram contagii naturam explicare, ut ea perspecta feliciter eidem obviam ire liceat. Supponit igitur, sicut in aliis morbis epidemicis, ita in peste, sanum ab aegro infici, hancque grassando majoribus epidemicae malignitatis pollere viribus, augeturque; ac miasmata vel effluvia potissimum esse, quae munita humanam in suam deleteriam naturam redigant. Per unum intelligit partem hominis spirituosam, aut volatilem, sive haec subsistat in circulantibus humoribus, sive jam intraverit genus nervosum, & spiritus animales constituerit, sive ut alimentum transferat in alium, & solidis partibus computrescentibus iterum sui juris facta exspiret, sive abeat in miasma perpetuo ab homine exhalandum. Quo copiosius igitur nostra munita in aere alicubi reperitur, tanto magis in hanc, tanquam in materiam appropriatam agit ac latius se diffundit gas pestilentiale. Et sicut omne fermentum requirit calorem pro sua actione, ita quoque

12.

19.

que pestilentiale semper æstivo calore excitatur & communiter pro hujus gradu vehementius aut lenius sævit, & pro hyemali frigoris gradu iterum remittit. Quibus positis per se patet, di-
 ram hanc luem aut plane averti, aut ejus perniciem fran-
 gi melius non posse, quam si gas pestilentiale separemus a
 mumia, quantum possibile, seu mumiam avertamus a gas,
 ne hoc illam fermentando transmutet in suam naturam.
 Cum igitur in domibus, ubi homines copiosius cohabitant, aer
 nostra mumia exhalata densius sit impletus, gas quocunque
 modo allatum totam mumiam ibidem contentam inquinat, &
 in gas transmutat, quod homines dein per inspirationem infi-
 cit. Mumia etiam rebus utensilibus adhærere solet, gas con-
 cipit, hocque dein disseminat. Hinc quando infecti a sanis non
 separantur, atrocius sævit lues; sicut Pragæ factum est inter Ju-
 dzos, qui non tantum copiosius in domibus commorantur, sed
 etiam morbum primo celare tentarunt, aliquotque cellas ca-
 daveribus impletas habuerunt; unde tantam stragem edidit lu-
 es. Contrarium observatum fuit Viennæ, ubi infecti mox ad
 nosocomium deportati, & horum utensilia combusta sunt; hinc
 in tam populosa civitate respective exiguus numerus integro an-
 no, quo pestis grassabatur, e vivis excessit, & quod notandum,
 hæc lues tantum in inferiorem hominum sortem tragediam
 ludebat, quoniam hi ob pretiosum habitationum spatium cu-
 mulatius invicem cohabitant. Sic pestis Græcii in Styria in ipsis
 incunabilis fuit contracta, quoniam infecti mox a sanis erant
 segregati. Autoris igitur consilium eo redit, ut infecti a sa-
 nis aut sani ab infectis cito ac remote removeantur, ut omni stu-
 dio aeri parcamus, ne multum veneno imprægnetur, quem sa-
 ni incolunt. Nec probat, morem, quo magistratus infectos in
 domibus occludere solet, quia gas nullo modo se patitur inclu-
 di, sed ceu volatile exhalat, aeremque externum implet. Nos-
 comium autem valde a civitate remotum esse vult, ne inde gas
 vel effluvia aeri perpetuo se admiscencia adeo facile ad civita-
 tem diffundantur, & in loco, ubi ventus non multum versus ci-
 vitatem flare solet, nec etiam prope viam publicam, aut ali-
 um locum, ad quem negotium quoddam hominum frequen-

pag. 24.

26.

30.

36.

38.

40. tiam accerfit, sed ab omni consortio humano, quantum possibile, segregatum esse debet. Nec minor cura circa tumulos, intra quos terræ mandantur demortui, adhibeatur, scilicet hi a civitate, a nosocomio ipso, a via publica, verbo, ab omni hominum consortio remote debent effodi.
42. Præter tempestivam infectionem a sanis remotionem aeris puritas pariter per ignem conservatur. In nosocomio e. g. in caminis perpetuis alatur ignis, & pro magnitudine ejus plures aut pauciores ejusmodi camini fornacum loco debent exstrui: quatenus ignis gas venenosum ad se attrahit, secum per caminum devehit, illiusque texturam immutando malignitatem destruit; quales ignes etiam quivis civis in cubiculo fovere debet. Mortui denique quam citissime in loco a nosocomio longe remoto, ut modo monuimus, tumulo mandentur sat profundo, nec diu aut multum aperto; terra copiosa tegantur ac calce viva conspergantur.

A TREATISE OF DISEASES INCIDENT
to the Skin,

i. e.

DE MORBIS CUTANEIS TRACTATUS DANIELIS TURNERI, Collegii Chirurgici quondam Collegæ, nunc Medici Londinensis Licentiati.

Londini, apud R. Bonwicke, & rel. 1714, 8.

Alphab. 1 plag. 2.

IN duas partes Tractatus hic a Clariss. Autore dispescitur, quarum prior de affectibus cutaneis universalioribus, scilicet de lepra, elephantiasi, pruritu, scabie infantum, herpete, erysipelate, variolis, aliisque febrium malignarum efflorescentiis; carbunculo & cancro, exanthematibus, sudoris & insensibilis transpirationis vitiis, colore cutis mutato, & de nævis maternis agit; posterior vero morbos, qui particulares cutis partes obfident, examinat, videlicet pilorum defluviurn, tineam, phthiriasin, faciei, manuum, pedumque affectus, hæmorrhoides, canales naturales oclusos seu imperforatos, fuggillationes, vulnera, ulcera, ambustiones, morsus & ictus animalium venenatorum, & læsiones partium ab instrumentis venenatis. In quibus declarandis affectibus, quæ tam quoad theoriam, quam

pre-

praxin hætenus fuerunt tradita & commendata, fideliter allegat Noster, singulisque proprias, quas fecit in ægris, observationes subjungit. Sub calcem libri appendix legitur de efficacia topicorum, ex quo pauca commemorabimus.

Circa topica sunt, qui in excessu, alii, qui in defectu peccant; illi superstitioni nimis dediti varios characteres, periptas &c. conficiunt, consignant, & appendunt; hi omnia pericarpia, subplantalia & epithemata cane pejus & angue odorant; cum tamen ab emplastris, linimentis, &c. effluvia subtilissima ad sanguinem & fluidum nervum penetrent, eorumque texturam immutent, unde varii æque salutare effectus expectari possunt, ac a medicamentis, quæ per os propinantur. Ut eo evidentior evadat hæc de topicorum efficacia sententia, provocat Autor ad duos infantes, quorum umbilico pro lumbricis necandis & expellendis linimentum aliquod, quod de arthanita paratum existimat, fuit illitum, tanto cum effectu, ut cum convulsionibus universalibus animam efflaverint. Allegat insimul vium mercurij externe illiti, aut in singulo gestati, atque salivationem promoventis; sic non minorem effectum deleterium venena externe applicata exhibent; cur igitur mitioribus naturæque amicis topicis omnis in alteranda œconomia animalis energia denegari debet? In quam rem exemplum adducit foeminae, continuis nauseis vexatae, quæ frustra assumptis medicamentis cordialibus, stomachicis, & antiemeticis, ex linteis in decocto menthae, absinthii, & aromatum imbutis, calide applicatis sensibile levamen percepit. Nec quis mirari debet, ab effluviis topicorum tantam expectari posse efficaciam, cum vel gravissimi morbi, apoplexia, puta, epilepsia, & alii convulsivi & hysterici affectus vaporem quandam & tantum non immateriale ens pro causa agnoscant; quid? quod pestis & alii morbi contagiosi per effluvia sensibus nostris non comprehendenda interitum animali afferant. Varia hinc allegat exempla Noster, vel a se observata, vel ab aliis tradita, quæ usum in curandis morbis internis stillicidiorum, embrocationum, oleorum, epithematum, balneorum, frictionum, sinapismorum, phoenigmorum, rubefacientium, in-

uffionum, pullorum, &c. externe admotorum evidenter evincunt. Tandem, qua ratione emollientia, indurantia, refrigerantia, condensantia, adstringentia, aperientia, attenuantia, emplastica, epiceraftica, detergentia, repellentia, attrahentia, maturantia, styptica, sarcotica, & agglutinantia suam abfolvant operationem, fi externe applifentur, feorfum explicat.

GEORG. WOLFFG. WEDELII CENTURIAE
fecunde Exercitationum Medico-Philologicarum Sa-
crarum & Profanarum Decas IV.

Jenz, apud Jo. Felic. Bielckium, 1715, 4.

Plag. 16.

Postquam Praefationis loco Celeb. Autor Oratiunculam aliquam, consecrationis ergo Collegii Medici novi, publicae lectioni primae in eo anno superiore habitae praemissam dedisset, Exercitationes, quemadmodum antea consuevit, subjicit, & I quidem de moly Homericæ Odyss. K. quod hodie Nymphæam albam esse affirmat, & variam ejus Mythologiam enarrat. II quaerit: An zythi mentio fiat in Sacris? & fieri affirmat Esa. XIX, 10 in verbis: $\text{שָׁבַרְתָּ יַיִן וְיִצְחָקְךָ כִּי־לֹא־יִשְׂרָאֵל־יִשְׂרָאֵל}$ omnes facientes clausuram stagnorum animæ; collata versione LXX, $\text{καὶ πάντες οἱ ποιῶντες τὸν ζυθόν}$. Ubi זַיִת exponit per maceriem, qua munitur ahenum, (*die Braupfanne*) cujus interiorem cavitatem voce יַיִן , Stagnum, significari dicit, collato loco 1 Reg. VII, 23, & שָׁבַרְתָּ יַיִן tandem ipsi Victus est, seu Refectio, qualis in cerevisia præcipue, collato Esa. LVIII, 10; atque probat, in Ægypto, quam contra Prophetia directa erat, zythopociam in usu fuisse. III de dignitate Poetarum, IV de dignitate Notariorum publicorum Cæsareorum, V de statu neutro Medicorum, statum decidentiae inter & convalescentiae medio, VI de Pestilentia in Sacris, cujus rationem ex Esaiæ verbis Cap. XX XIII, 11 explicat, cum ibi dicatur contra Assyrios: Spiritus vester ignis (erit,) qui consumet vos, Ita rem igitur explicat, ut pestis ratio sit, cum lucula, quam indiderit Deus cordibus viventium omnium. elemento stellarum similis, motu

tu scintillario & calore blando vitalis, inproportionata reddita in flammam exardescat, hominesque subito extinguat. Hinc, Pestem consistere in febrili intemperie, concludit, & pronuntiat: tertia pars hominum moritur febri. VII de Numo C. C. Augusti ænigmatico, qui argenteus est, & unicus adhuc Parisiis in cimeliarchio Domini Faucault asservatur, eo, quod est numus census, cujus generis numi Romanis invisi, studiose ab ipsis sunt conflati. In uno latere gerit Caput Augusti, eum inscriptione ad dextram AUGUSTUS: altero, in medio, cippum, cui inscriptum, C C. AUGUSTI: circumcirca, ad sinistram L. CÁNINIUS, ad dextram GAL-LUS III VIR. Hic existimat Autor, C C. remotis sententiis aliis, legendum Censuræ Cesaris Augusti, & in ea versatur opinione, fuisse hunc numum census, cujus Evangelista Matth. XXII, 19 meminit, vel saltem succedaneum ei. VIII de Holoconitide Hippocratis L. I de Morbis mulierum c. 108 & 35, quam Bulbocastanum coniophyllon, seu Cicutariam bulbosam esse probat. IX de Lepra in Sacris, quam pro luis venereæ gradu summo venditare videtur. X. de lapide Assio, qui circa urbem Cretæ, Asson, excisus tumulis adhiberi solitus fuerit, de quo Plinius fabuletur, corpora defunctorum in eo condita intra XL dies absumi, exceptis dentibus. Tandem ex Epist. juncta Orationibus Jo. Hutteni refert, hunc, quartum jam annum defossum, & refossum, non putrefactum, & totam adhuc faciem cognoscibilem inventam esse: quin tactu sanguine commaduisse. Quibus additur ratio: corpora summo hiemis frigore glaciata & profundius defossa longissima durare queunt.

SCHEDIASMA PHYSICUM, QUO NOVUM
Consilium Barometra phosphorescentia sive in vacuo suo ad agitationem noctu fulgurantia conficiendi primum in lucem editur, rationesque totius negotii vero simillime præmittuntur.

Wittembergæ, apud Joan. Ludov. Meiseliū, 1715, 4.

Plag. 1.

Notum

NOtum est, etiam ex his Actis, celeberrimo *Bernoullio* deberi, quæ antea casu obtinebantur, nunc data opera construuntur, barometra in tenebris lucentia, atque phosphori mercuriales ab artificibus parentur. Autor hujus schædiastmatis novam proponit methodum idem efficiendi, ab aliis nondum usurpatam hisce verbis: Quibus chymica ad manus supellex, repurgent Mercurium imprimis ab aere, auxilio Retortæ, ut vocant; reliqui eundem (si modo plumbo aut stanno non adalteratus) sale saltem, vel per corium purefactum carbonibus imponant in vase, cui collum est & apertura, cavitati canalıs barometrici respondens. In hac propemodum ad fugæ usque periculum incalcescentem admoveant & infundant tubulo vitreo rite emundato capsulæque jam agglutinato & carbonibus finiliter vel aqua aut arena calidissima circumdato: quem sic refertum, clauso deinde barometri vasculo pieque involuto, non statim invertant iterum, sed aliquamdiu post attollant, ut, si quid omnino aeris in infusione admıssum, summa petat & extremitatem canalıs hermetice sigillatam, quæ postea vacua sit, immunem derelinquat.

P. OVIDII NASONIS OPERA. PETRUS BURMANNUS ad fidem veterum exemplarium castigavit.

Amstelodami, apud R. & G. Wetstenios, 1714, 12.

Alph. 1. 1.

Ingenium Ovidii quantumcunque luculentæ Nic. Heinsii debeat editioni, tantum tamen abest, ut nitore suo omni ex parte se restitutum hoc pacto fateatur, etiamnum ut exporrecta veluti manu hinc inde mendas commonestret, quibus mirum in modum gessit liberari. Neque vero doctissimas Vir id sibi arrogabat, ut emendatum undique Poetam, qui tot tantisque vitiis scatebat, sedare crederet posse prima vice, ingenueque falsus, se adhuc dum sibi neutiquam satis fecisse, curis secundis excutere diligentius omnia parabat. Ac factum id etiam esse ab eo, testantur lucubrationes, quas servat Cl. Burmannus, producendas cum

majo-

majori illa Ovidii editione, quam suis auspiciis absolutiorem præstantioremque pollicetur. Ejus veluti pignus obtulit iis, quibus ingeniosissimus Poeta in deliciis est, minorem hanc, in qua textum Heinfsianum ita sequitur, ut haud pauca tamen in eo mutet, autoritate meliorum codicum haud dubie adductus, ut pote sine qua haud solere se ingenio indulgere Vir clarissimus alibi profitetur. Mutationes cujus generis sint, vel ex his paucis, quæ subjicimus, locis licebit intelligere. Heinfsius Hero- id. ep. I v. 65 edendum curaverat:

- - - - Sparte quoque nescia veri,

Quas habites terras, aut ubi lentus agas.

Sed Cl. Burmannus addit Hexametro distinctionem majorem & Pentametrum refingit:

Quas habitas terras, aut ubi lentus agis?

Ep. II v. 17 integrum distichon textus Heinfsiani, quod ita se habet:

Sæpe Deos supplex, ut tu scelerate valeres,

Sum præce thuricremis devenerata focis.

mutat sequentem in modum:

Sæpe Deos supplex pro te, scelerate, rogavi,

Cum præce thuricremis devenerata focis.

Ep. VI v. 40 scripserat Heinfsius:

Detegit ingenio vulnera facta tuo,

ubi vocem *tuo* in *suo* convertit Cl. Burmannus. Ibidem ille v. 35 distichon, quod pene nullo sensu in Heinfsii textu ita legitur:

Hæc mihi narraras: at me movere merentem.

Illam minor culpa pœna futura mea est.

hoc pacto restituit:

Hæc mihi narraras: nec me movere: merentem

Ure; minor culpa pœna futura mea est.

Ceterum cum nuper Vir doctus specimen conjecturarum in Ovidium Suppl. T. VI Sect. II p. 77. dederit inferendum, contulimus illas cum textu Ovidii, ut eum Cl. Burmannus correxit; sed reprehendimus, nullum eum sollicitasse, quos Vir doctus in suspensionem vocavit, locorum. An rationem illorum in majori, quam parat, editione sit habiturus, nescimus; id ta-

men ferente hac occasione monere liceat, non videri nobis *num*
 tandum quidquam esse in illis Ovidii Her. ep. XI v. 19:

Quid juvat admotam per avorum nomina caelo
 Inter cognatos posse referre Jovem?

Num minus infestum, funebria munera, ferrum
 Fœminea teneo, non mea tela, manu?

ubi vir doctus in versu tertio legendum censet: *Cum minus infestum*, cetera. Atqui voces illæ: *num minus* post phrasin: *quid juvat* vel *prodest*, ut alibi, ita & hoc loco sensum optimum progignunt, idque facile largiuntur, qui verba paulo propius considerarint. Neque enim vox *minus* ad vocem *infestum* pertinet, ut cepisse eam Vir doctus, qui *nimis* substituit, videtur, sed ad verbum *teneo*, ut sensus sit: quid juvat ex ipsorum stirpe Numinum me posse genus deducere; num propterea minus tenere oportet infestum ferrum? cetera. Hoc pacto noster alibi Heroid. ep. XVIII v. 173:

Quid mihi, quod toto non separor æquore, prodest?
 Num minus hoc nobis tam brevis obstat aqua?

& Propertius lib. IV eleg. XII v. 11:

Quid mihi conjugium Pauli, quid currus avorum
 Profuit, aut tamæ pignora tanta meæ?

Num minus immites habuit Cornelia Parcas?

En sum, quod digitis quinque levatur onus.

Alia loca, ubi voces *num minus* occurrunt, collegit Heinsius ad Heroid. ep. XL v. 19 p. 93. Ac præterea si mutare quidquam oporteret ac voci *num* aliquam conjunctionem substituere: non tam *cum* quam *si* scribendum esset. Sic enim Ovidius aliis in locis illud *num minus* per *si* vel *si tamen* exprimit, ut Heroid. ep. 16 v. 211:

Quid tamen hoc refert, si te tenet ortus ab illis?

& libr. III Amor. eleg. VI v. 9 sq.

Quid properasse juvat, quid parca dedisse quieti

Tempora, quid nocti conseruisse diem;

Si tamen hic standum, si non datur artibus ullis

Ulterior nostro ripa premennda pedi?

Sed ad Cl. Burmannum redimus, cujus curam emendando

Ovi-

Ovidio ut commendanda nobis est, ita & felicitatem in imitando eodem simul admiramur. Cognovimus illam non minus ex festivo illo *Somnio*, quam ex carmine, quo illustri viro Theodoro Velthuysen præsentem Ovidii editionem consecrat. Eam typis hic repetitam in eodem Bibliopolio, ubi olim Heiniana editio proflabat, proflare ultimo loco monemus.

FRIDER. MYCONII HISTORIA REFORMATIONIS ab anno 1517 ad 1542; editore DERNESTO CYPRIANO, Consiliar. & Assess. Consist. Eccles. Friedenstern.

Gothæ, apud Andr. Schalle, 1715, 8.
Plag. 10.

FRidericus Myconius, vel Mecum, ut se ipse nuncupat, monachus ante Reformationem Franciscanus, tandem anno 1524 Superintendens Gothanus factus, multis in propagationem Evangelicæ doctrinæ meritis clarus fuit, ut Cap. XII, ubi viri hic atque illic eodem nomine celebriores recensentur, fufius traditur. Mortuo Georgio, Principe, cum ejus fratre Serenissimo per universam ditionem profectus prædicationem Evangelii inchoabat, cui negotio & Lipsia nostra multum debet, cum ipse, ope D. Crucigeri, Jo. Pfeffingeri & M. Balthasaris, Ministeria instituerit, exturbatis antea Sophistis Pontificiis, postquam in Collegio Majori ad S. Nicolaum de Baptismate, Transubstantiatione, &c. altero die 5, altero 9 horas integras disputaverat. Plura de Autore referre non opus est, cum & alibi habeantur, & ejus vitam prolixius a Christ. Schlegelio exponendam, in Præfatione Summe Rev. Cyprianus polliceatur. Et hujus quidem cura librum, idioma Germanico consignatum, qui manuscriptus Bibliothecas Germanicæ plures hæcenus ingressus est, ex Autoris autographo, in Bibliotheca Gothana asservato, typis exscriptum, Serenissimi Principis Gothani indultu, videmus; qui in posterum monumenta plura, illustrationi Historiæ inservientia, ex eadem Bibliotheca se publici juris facturum promittit. Ipsa Reformationis Historia Capitibus XXIV absolvitur.

tur, & statum ante Reformationem, Cap. I, occasionem Reformationis, Cap. II-IV, hujus initia, incrementa, & alia quædam eo tempore acta, & quodammodo cum reformationis negotia cohærentia, ut inquietum Regni Hungarici statum, expugnationem Romæ &c. Cap. V-XV, tandem Reformationis negotium in urbe Gothana, & alia quædam ad urbem æque ac arcis descriptionem pertinentia, Cap. XVI-XXIV comprehendit. Quod breve monumentum cum ab Ill. Seckendorffio aliisque excerptum & partim translatum esse constet, nihi addimus porro, quam ut ex Præfatione Supplementum secundum Historiæ Gothanæ hoc anno opera & studio Excellentiss. Cypriani proditurum, annotemus.

IN OBITU R. P. DANIELIS PAPEBROCHII
ad Superiores Societatis Jesu per Provinciam Flandro-
Belgicam Epistola CONRADI
FANNINGI.

Mortuus miser esse non potest, qui bene religiose vixit, nec mortuus accensertotus debet, qui post mortem fama sui scriptisque operibus superest; imo, qui tota vita sua honoravit Deum in Sanctis suis, interque Sanctos versatus est; ubi mortuus, nisi inter Sanctos a Deo repositus sit? Hæc consolatio nostra in obitu optimi senis magistrisque nostri P. Danielis Papebrochii; hæc vestra quoque omnium sit, Reverendi Patres in Christo, qui non potestis non singuli, uti tota Provincia, partem habere aliquam in communi jactura. Navale solum habuit Antverpiam, in lucem editus anno M DC XXVIII, die XVI Kal. Aprilis, festa luce S. Patritii Hibernorum Apostoli. Parentes fuere honestissimi juxta ac piensissimi cives, Laurentius Papebrochius & Muria Marissael; cujus felici partu prodiit Daniel noster, primogenitus; fratres, qui ad maturam ætatem pervixerunt, nactus tres, Antonium, Laurentium & Joachimum, duasque sorores, Mariam Corneliam & Franciscam Tereciam: qui deinde adulti, exemplo fratris natu maximi, nomen Societatis nostræ dedere omnes; fratres quidem ipsam ingrediendo; sorores vero

utro sub eisdem moderamine proficundo castimoniam, assumpsit habitum, vita sua instituto convenienter. Omnium unica nunc superest Maria Cornelia, virtutum fratris amula; quam Deus ut diu feruet, velim, in solatium egerorum.

Daniel, ut erat facili ingenio, studiis literariis admodum puer applicitus, illa, inter selectos Seminaris nostri Antverpionsis, quod Convictum appellamus, nostrorum disciplina commendatus, pene adhuc puer absolvit feliciter, anno aetatis suae XV, vix maturus, ut longe a patria & parentum conspectu ad altiores scientias addiscendas tuto dimitteretur. Quamobrem alterum repetende Rhetorica annum, ne otio vitium contraberet, impendere iussus; illo transacto, Duacum concessit, ac biennio Philosophus evasis subtilis. Tum a R. P. Provinciali (quod antea ob immaturam aetatem negatum fuerat) in Societatem allectus, properavit anno MDCXLVI die XXIII Octobris ad tirocinium Furnaci: inde vero post annum unum translatus Mechliniam, alterum ibi complevit, seque Deo per vota Religiosa obstrinxit XXIV Octobris. Exinde literas humaniores, more Societatis, docuit, tum Mechlinia, tum Brugis, publica approbatione ac fama eruditioris, cum pietate conjuncta. Superfuit qua tunc ingenii sui monumenta composuit varia, quorum nonnulla publice cum plausu auditorum in theatro representata fuere. Ex magistro iterum factus discipulus, quadriennio operam dedit sacrae Theologiae Lovanii, pari cum laude; atque ibi anno MDCLVIII sacris Ordinibus initiatus, Dominica de Passione, in diem VII Aprilis tunc incidente, primitias suas incruentam Hostiam Deo Patri ad aram immolavit. Decurso post menses paucos Theologiae studio, ad tertiam Probationem missus est, scientias divinas, quas didicerat quadriennio, per varias pietatis exercitationes anno uno ad salutem proximorum redacturus in praxin. Et tunc domum professor creatus, praecipua Philosophica praelegit Antverpia anno non integro; cum e medio cursu ad sanctiorem operam, Actis Sanctorum illustrandis navandam, evocatus est. P. Joannes Bollandus per illud tempus a summo Pontifice Alexandro VII, magno studiorum operumque ejus aestimatore, ex quo Colonia Nuntium agebat Apostolicum, invitatus fuerat Romam, ut illustratis Vaticana

na aliisque per Urbem & reliquam Italiam bibliothecis, copiosam Actis Sanctorum messem colligeret. Is autem senio jam gravis, eo pro se, probante Pontifice, Henschenium & Papebrochium ablegavit. Illi igitur anno MDC LX die XXII Julii Antverpia Coloniâ a Bollando deducti, porro per Germaniam contenderunt in Italiam, ac Romam inveci sunt XXIII Decembris ejusdem anni. Peractis sedulo Roma, Neapoli vicinisque in locis per spatium novem mensium, quae agenda erant, bona summi Pontificis venia, acceptisque ab ipso praeter benedictionem aliaque pietatis christiana munuscula, commendatitiis pro reliquo itinere literis, discesserunt die XIII Octobris anno MDC LXI Florentiam, ubi P. Daniel in festivitate Sanctorum omnium, quorum omnium gloria, inter mortales amplificanda, reliquam vitam impensurus erat, in illa, inquam, festivitate solennem quatuor votorum emisit professionem. Florentia deinde simul ambo profecti, illustratis Mediolano, Genua, Taurino, per Gallias Antverpiam reverterent feliciter, anno MDCLXII propemodum elapso, die XXI Decembris; divitem pro Actis Sanctorum thesaurum, quem ubique per viam collegerant, comportantes. Hic cum P. Daniel animum, manum, calammum seque totum operi jam serio applicaturus erat, contigit, a Bollando ei primo loco committi illustranda, quae multifariam nullo ordinis chronologiae scripta habebantur, Acta S. Patricii; cujus natali ipsum, jam diximus, natum fuisse: sic quo sub ejus auspiciis tirocinium hagiographiae suae posuit, ut opus suis numeris perfectum ac veterano scriptore dignum elaboraverit. Qualia etiam sunt omnia, quae totis LIV annis in lucem edidit plurima. Verum de his aliisque viri gestis, scriptis, virtutibus, plura commemorare non est hujus loci; erit alibi. Tantum hic indico, quod postremis vitae annis, cum oculi caligantes visionem, tardisque pedes incessum reddebant difficiliore, id unum dolebat potissimum, quod more suo Acta Sanctorum illustrare scribendo amplius non posset: in reliquis semper aequanimus. Solabatur autem tedium suum, quod viris labori assuetis afferre otium solet, quotidiana Sacrificii increuenti immolatione, oratione fere perpetua, piis ad Deum Sanctosque aspirationibus, desiderio gloriae caelestis, ac spe firma, futurum, ut brevi soluta corpore, quod corrumpere

batur, anima ad contubernium Sanctorum suorum avolaret; his identidem verbis utens: Cupio dissolvi & esse cum Christo; ac illis: Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Sciebat enim, quod nec ætas longæva, nec vitæ annos propemodum septuaginta in Religione religiose acta, nec scientia rerum sacrarum eximia, nec celebre inter mortales acquisitum nomen, nec labores amplificanda Cælitum gloria constanter impensæ, nec studium bene faciendi omnibus, nec quaesita perpetuo in actibus suis major gloria Dei, ceteraque virtutes, aliud desiderare premium debeant, quam Deum ipsum ipsiusque visionem claram & possessionem securam in gloria sempiterna; quæ, inquiebat, adiri non potest, nisi per dissolutionem animæ a corpore. Cupio igitur, cupio dissolvi & esse cum Christo.

Mira fiducia videri potest. Illo ipso die, quo hæc me præsentem ingeminabat, in vigilia S. Joannis Baptiste ante meridiem, quando bene mane adhuc more consueto ad aram fecerat; debuit correptus febrî paulo post decumbere, eaque continuo invalescente, & animi deliquito superveniente, sub vesperam ejusdem diei, in corona Patrum Fratrumque nostrorum, sacrosanctæ Eucharistiæ viatico ad ultimum agonem subcundum, desideratamque dudum gloriam cælestem securius ac citius consequendam, præmunitus fuit; posteroque die similiter sacro infirmorum Oleo inunctus. Post hæc, oculis plerumque clausis cubans, patissimæ loquens & non nisi interrogatus respondens, animo quieto, absque corporis dolore, nisi qui ex angustia cordis & pectoris proveniebat, usque in hunc diem XXVIII sui semper compos, vitam protraxit. Quando sub ortum Solis (aderam enim, & majore noctis parte adfueram) apparuerunt signa vicina mortis, occæpique cum ministro valetudinarii genibus flexis opem divinam moribundo implorare, primum tacitis precibus, tum elata vocè recitando quas tali temporis articulo mater Ecclesia præscribit: inter quas æger, presentibus jam pluribus qui interea advocati fuerant, sub primam ab ortu Solis horam placide exspiravit, deducentibus (uti par est credere) Sanctis animam sui præconis & encomiasta præcipui ad conspectum Altissimi, qui glorificantes se glorificat.

Plura de Viro dicenda erunt suo tempore & loco. Hic tantummodo mihi liceat paucis per modum epitaphii indicare, quid

in *Actis Sanctorum*, de quibus supra quam dici possit bene meritus est, praestiterit, & quousque opus perduxerit; postquam rogavero RR. VV. ut ei vota sua suorumque suffragia, ex institutione Societatis nostrae defuncto debita, conferre quantocius velint; neque simul in sanctissimis Sacrificiis suis habere commendatum. Dabam Antverpia die IV Kalend. Quintiles M CC XIV.

D. O. M.

MEMORIAE ÆTERNÆ

R. P. DANIELIS PAPEBROCHII
PRESBYTERI, THEOLOGI ET HAGIOGRAPHI S. J.

QUOD ROSWEIDUS PRÆPARARAT,
QUOD BOLLANDUS INCHOARAT,
QUOD HENSCHENIUS FORMARAT,
PERFECIT PAPEBROCHIUS
SEMESTRE PRIMUM DE ACTIS SANCTORUM
ANNO A NATIVITATE DOMINI M DCC IX.
MORTUUS POST QUINQUENNium,
VIRTUTIBUS MERITISQUE PLENUS,
ANNO EJUSDEM M DCC XIV DIE IV KAL. QUINTIL.
ÆTATIS SUE LXXXVII
REQUIESCAT AB OPERIBUS SUIS
IN SANCTA PACE.

NOVA LITERARIA

IN Anglia Diarium, quod hætenus sub titulo *Memoires de Littérature*, autore, ut constat, Gallo, de la Roche, semel primum, deinde bis per septimanam prodit, Mense Septembri superioris Anni, ob emptorum paucitatem, cessavit. Contra Tiguri in Helvetia Jo. Jac. Scheuchzerus Med. Doct. & Math. Prof. *Nova Literaria Helvetica pro annis MDCC XIII & MDCC XIV collecta* in 8 nuperime vulgavit, e quibus inter alia discimus, sub Dan. Clerici Doct. Med. & senatoris, qui brevi tractatum *de Vermibus* prelo submittet, præsidio Geneva singulis diebus Jovis Societatem Medicinæ congregari, in cujus Actis consignandis nunc occupatur Jo. Robertus Butini Med. D. Idem diligentissimus Scheuchzerus Lexicon Minerologicum editurus est, cujus specimen inferemus Supplementis. Lipsiæ hebdomatim prodituræ sunt proxime *Novellæ Literariæ vernaculæ*, quæ & inde ab anni hujus initio proximis nundinis vernalibus apud Theophilum Georgi prostabunt, & præter nonnulla, quæ in *Novellis, Nouvelles Littéraires*, Hagæ Com. singulis septimanis prodire cœptis, continentur, plurima alia, commercio cum Viris in re literaria summis eam ob rem jam pridem instituto, exhibebunt.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCC XV.

JOURNAL DES OBSERVATIONS PHYSIQUES,
Mathematiques & Botaniques &c.

h. e.

DIARIUM OBSERVATIONUM PHYSICA-
rum, Mathematicarum & Botanicarum, jussu Regis ad lit-
tera orientalia America meridionalis & in India occiden-
tali ab A. 1707 usque ad A. 1712 factarum a R. P. LUDO-
VICO FEUILLÉE, Religioso Minimo, Mathema-
tico & Botanico Regio atque Academiæ
Regiæ Scientiarum.

Tomus I.

Parisii, apud Petrum Giffart, 1714, 4.
Alph. 2 plag. 20 Tab. æn. 16.

JUSSU Regis Christianissimi & consilio *Cassini* iter suscepit.
Cl. Autor, cum ut observationes astronomicas passim ce-
lebraret, tum ut cum cura observaret, quæ ad naturæ
cognitionem & historiam naturalem perficiendam ullo
modo spectant. In astronomicis nimirum observandum sibi
proposuit, 1 declinationem stellarum meridionalium, quæ Eu-
ropæis inconspicue, 2 eclipses Solis ac Lunæ, 3 immerfiones
& emerfiones Satellitum Jovis ad eliciendas longitudinum
differentias, comparatione observationum domesticarum cum
Parisiensibus instituenda, 4 conjunctiones Planetarum cum fi-
xis & occultationes eorundem atque fixarum a Luna factas ad
determinandum locorum longitudines, methodo *Cassini*, 5 alti-
tudines meridianas fixarum & Solis ad eruendas elevationes po-
li in diversis locis, 6 maculas solares & tempus, quo diameter
Solis per meridianum transit. In Physicis observare decrevit

A a

I vari-

1 variationem magnetis, & inclinationem ejus in mari & terra, 2 fluxum & refluxum maris, 3 differentias gravitatis specificæ aquarum marinarum, fluviatilium & fontanarum, 4 altitudinem Mercurii in barometro, 5 longitudinis penduli variationem pro diversa ab æquinoctiali distantia, 6 depressionem horizontis marini ad detegendam refractionem in diversis climatibus, 7 ventos, qui regnant, eorum vires atque variationes, terræ motus omniaque phænomena parum adhuc cognita. Historiæ naturalis gratia delineavit 1 plantas curiosas & arbores earumque usum ac proprietates in Europa parum cognitas descripsit: 2 animantia nativis coloribus depinxit: 3 portuum ichnographiam atque prospectus urbium & littorum minus cognitorum in usum nautarum perfecit: 4 in morbos denique ordinarios, apud diversos Indiæ populos, symptomata item & remedia eorundem inquisivit. Maximam vero historiæ naturalis partem in aliud tempus differt, quo pax Europæ restituetur, propter sumtus haud exiguos in tabulas æneas faciendos. Instrumentis usus est Quadrante sesquipedali cum dioptris telescopicis, horologio oscillatorio & pendulo exacto, telescopio 13 pedum, duabus pyxidibus magneticis, areometro, duobus microscopiis ad minutias in plantis & animantibus detegendas, objecta quippe in ratione 800 ad 1 amplificantibus. Areometrum constabat ex duabus sphaeris vitreis *A* & *B* & tubulo *C*, duabus unciis Mercurii immixtis, hermetice sigillato & pondusculis *D* in figuram annuli plani efformatis unius pluriumque granorum onerandum, donec globus major totus submergeretur tubulo cum pondusculis supra aquas eminente. Tomus primus, de quo in præsentis nobis dicendum, continet observationes in itinere per mare factas. Nos omissis iis, quæ de itinere suo per singulos dies prolixissime narrat, ipsas observationes in ordinem redactas exhibemus, ut earum copia fiat etiam illis, qui vel operi ipsi coemendo sumtus impendere nolunt, vel observationes utiles ex discursibus prolixibus ad eorum scopum facientibus excerpenti otio destituuntur. En igitur primo observationes quasdam astronomicas. A. 1708 d. 22 Jan. Malthæ immersionem primi satellitis in umbram Jovis observavit h. 1 7 5² tempore vero & d. 14 Febr. h. 1 13 5². Stellam polarem sub elevatione octo gradu-

TAB. IV.

Fig. I.

TAB IV ad A. 1715

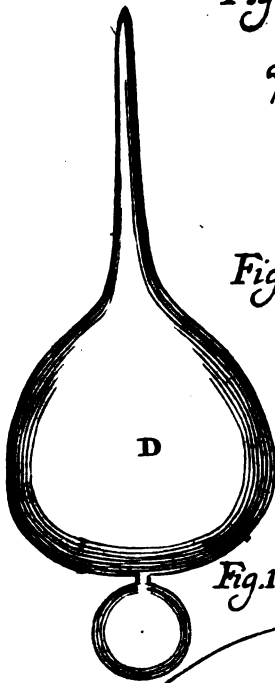
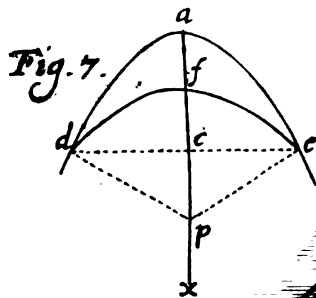
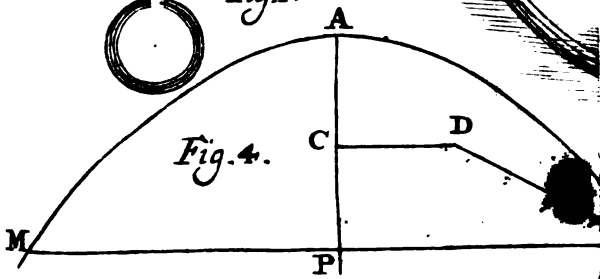

Fig. 1.

graduum in mari non amplius observare potuit. A. 1708 d. 20 Aug. in oppido *Buenos-Aires* ad littus meridionale fluvii *Plata* in America meridionali sito ope telescopii 15 pedum observavit occultationem stellæ in pede australi Virginis apud *Bayerum* litera λ notatæ a Luna factam. Contigit ea tempore vero h. 7 vespertina $\frac{1}{2}$ 40, & duravit 5 $\frac{1}{2}$ 41, stella ab eadem liberata h. 8 $\frac{1}{2}$ 21. D. 30 Jan. A. 1709 h. 0 $\frac{3}{4}$ 23 juxta Meridianum urbis, quæ a Conceptione B. Virginis fert nomen, in regno *Cbili* sitæ Satelles primus in umbram 22 ingressus. Eodem die hor. 3 $\frac{1}{2}$ pomer. observata est macula A in Sole, atmosphæra notabili circumdata, cujus distantiam a limbo superiori die sequente reperit 1 $\frac{1}{2}$. Centrum ejus in meridie præcedebat limbum orientalem Solis $\frac{1}{2}$ 2, diameter Solis per meridianum transibat $\frac{1}{2}$ 17: fuit autem tunc temporis vi observationis 32 42. D. 3 Febr. Antares seu Cor scorpionis occultatum est a Luna h. 4 49 27 e regione *Aristarchi*. Stella non prorsus disparuit, sed limbo Lunæ illuminato quasi adhæsit. Eodem die in ipso meridie maculæ solaris A centrum distabat a limbo superiore Solis 1 $\frac{1}{2}$ 30 & limbus Solis præcedebat maculam 47. Præterea diebus antecedentibus apparuerant duæ maculæ alie quarta diametri parte a limbo Solis distantes; sed earum una jam die 2 Febr. in nebulam degeneraverat, altera multum decreverat, neutra d. 3 per telescopium 14 amplius distare conspici poterat. D. 7 Febr. h. 1 55 37 satelles primus in umbram Jovis immerfus; d. 9 Febr. h. 11 0 51 tertius; & d. 10 Febr. h. 11 10 4 secundus; d. 15 Febr. h. 10 17 59 primus; d. 17 Febr. h. 0 34 3 tertius & d. 18 Febr. h. 1 45 8 secundus in eandem ingressi. D. 13 Febr. altitudo horisontis marini observata unius scrupuli primi, oculo octo pedum intervallo super mare elato. In constellatione, quæ *Cruferi* fert nomen deprehensa est declinatio australis stellæ in pede 61 28 50, stellæ Summæ 55 29 23, ejus, quæ est in brachio orientali, 58 3 17. Declinatio nubeculæ vicinæ reperta est 74 0 43. Observationes hæc tenus recensitæ omnes in urbe *Conceptionis* habitæ: pauciores in urbe *Valparaiso* collectæ. Hic nimirum declinatio nubeculæ majoris 70 22 10; Caropi vero, 52 30 4, reperta, d. 10 Mart. satelles primus in umbram Jovis immerfus h. 10 34 13 & d. 11 Mart. h. 19 44. Solis digitus unus fuit eclipsatus: finis eclipsæ contigit h. 6 27

TAB. IV.
Fig. 2.

37. *Lima* iteratæ sunt observationes declinationum stellarum in constellatione *Cruseri*: fuit autem declinatio pedis $6^{\circ} 27' 53''$, stellæ supremæ $5^{\circ} 28' 54''$, brachii orientalis $58^{\circ} 3' 26''$. D. 4 Julii per telescopium 18 pedum stella primæ magnitudinis in pede Centauri ex duabus composita apparuit, quarum una tertiæ, altera quartæ magnitudinis comparuit, distantia earum diametro stellæ æquali. D. 18 Octobr. h. 4 pom. 2 observata est macula in Sole, ejus centrum præcessit limbum superiorem $2\frac{2}{3}$ distans ab eodem 14 & d. 4 Nov. rediens. Declinatio australis stellæ *Acaruar*, quæ est primæ magnitudinis in Eridano, reperta $58^{\circ} 40' 39''$. D. 19 Oct. refractiones 20 vel 25 secundis minores deprehensæ, quam in ephemeridibus Parisinis (*La Connoissance des temps* dictis) annotantur, a gradu 22 usque ad 25 altitudinis. D. 15 Dec. differentia ascensionum rectarum in tempore, quo Saturnus præcessit stellam tertiæ magnitudinis in brachio Castoris, apud *Bayerum* litera δ notatam, fuit $5^{\circ} 7'$ differentia declinationum in tempore, quo Saturnus fuit meridionalior stella, $5^{\circ} 2'$. Observationibus hæctenus recensitis jungimus latitudines & longitudes locorum ex pluribus subinde observationibus determinatas, brevitatis gratia sequenti tabula comprehensas.

Nomina urbium	Longitudo	Latitudo
Maltha	$33^{\circ} 46' 0''$	$37^{\circ} 34' 33''$
Sinus Palmæ in Sardinia	$28. 21. 45.$ ex æstima-	$38. 59. 24.$
Mahon portus in Minorca	tionem nau- tarum.	$39. 53. 45$
Carthago Europæ		$37. 36. 7$
Almerie		$36. 51. 18$
Arx dela Roquille		$36. 50. 29$
Buenos-Aires		$34 34 38$
Monte-video		$34 51. 45$
Promontorium S. Johannis	$38. 9. 0$ æstimatio- ne nautarum	$54 45. 20$

Nomina

Nomina urbium	Longitudo	Latitudo
Urbs Conceptionis in regno Chili	75. 32. 30	36. 42. 43
Valparaiso ibidem	74. 39. 15	33. 0. 50
Lima	79. 9. 30	12. 0. 57

Autor se primum esse ait, qui regnorum *Chily & Perou* situm per accuratas observationes determinavit. Similiter observationes de gravitate specifica aquæ marinæ in diversis locis opereometri supra descripti institutas tabula sequente comprehendimus: ubi notandum, p[er]asque longitudes ex æstimatione tantummodo nautarum ibidem expressas haberi & alicubi loco longitudinis adscriptum esse nomen loci, quæ autor per proprias observationes eandem non determinat.

Latitudo borealis	Longitudo	æquilibrium aquæ
37. 54. 33	33. 40. 0	2 Unc. 3 dr. 58 gr.
39. 53. 45	Mahon	2. 3. 57½
34. 51. 0	portus	2. 3. 54½
9. 57. 0	352. 51. 0	2. 3. 52
8. 12. 0	353. 38. 0	2. 3. 50½
6. 40. 0	353. 47. 0	2. 3. 49½
6. 36. 0	354. 57. 0	2. 3. 47½
5. 48. 0	354. 52. 0	2. 3. 49
5. 50. 0	354. 31. 0	2. 3. 49
5. 42. 0	357. 59. 0	2. 3. 49
1. 20. 0	353. 30. 0	2. 3. 49
2. 26. 0	353. 3. 0	2. 3. 50
8. 4. 0	352. 39. 0	2. 3. 51
14. 52. 0	352. 16. 0	2. 3. 51
17. 22. 0	352. 46. 0	2. 3. 51½
19. 47. 0	352. 55. 0	2. 3. 52
21. 10. 0	349. 21. 0	2. 3. 52
24. 53. 30	341. 15. 30	2. 3. 52½
27. 5. 0	335. 52. 0	2. 3. 52

A a 3

32. 51. 0

Latitudo borealis	Longitudo	Æquilibrium aquæ
32. 31. 0	328. 31. 0	2Unc. 3 dr. 47 gr
34. 3. 0	328. 19. 0	2. 3. 47½
38. 7. 0	325. 14. 0	2. 3. 51
41. 37. 0	323. 0. 0	2. 3. 52
47. 44. 0	317. 33. 0	2. 3. 51
54. 45. 20	318. 9. 0	2. 3. 52
56. 47. 0	317. 51. 0	2. 3. 53
59. 50. 48	309. 30. 0	2. 3. 53
49. 51. 20	299. 54. 0	2. 3. 52½
37. 32. 0	303. 43. 0	2. 3. 53

Malba fuit æquilibrium aquæ fontanæ 2 Unc. 3 dr. 17 gr. aquæ autem in cisterna 2 Unc. 3 dr. 57½ gr. Aquam marinam, cujus æquilibrium ibi deprehendebatur, 2 Unc. 3 dr. 58 gr. Autor filtravit per sabulum idemque a prima filtratione pondus permansit; in secunda accessit incrementum dimidii grani, in tertia unius cum dimidio. Mansit autem aqua limpida & saporis fuit minime falsi: tincta tamen colore sabuli. *Almeria* aquæ fontanæ pondus observavit 2 Unc. 3 dr. 20 gr. unde eam non satis puram judicat, quia aquarum bonarum pondus nunquam repererit majus 2 Unc. 3 dr. 17 gr. Sub elevatione poli 536 & longitudine 354 37 pondus aquæ pluvie fuit 2 Unc. 3 dr. 17 gr. Sub elevatione poli 550; longitudine 345 31 pondus aquæ ex nube admodum humili delapsæ 2 Unc. 3 dr. 18½ gr. pondus aquæ in fluvio Plata 2 Unc. 3 dr. 18 gr. sed in fluvio *Rio-Chuslo* 2 Unc. 3 dr. 17 gr. & cum ventus marinam admisceret, 2 Unc. 3 dr. 24 gr. In urbe *Conceptionis* æquilibrium aquæ fluvialis 2 Unc. 3 dr. 17 gr. & fontis vivi 2 Unc. 3 dr. 17½ gr. In oppido *Valparaiso* pondus aquarum optimum, nempe 2 Unc. 3 dr. 17 gr. Declinationem magneticam sequentibus in locis observavit Cl. Autor.

Latitudo

Latitudo	Longitudo	Declinatio Magnetis			Dies Anni
		10.	19.	0 in ort.	
	Calliari in Sardinia	10.	19.	0	d. 16. Jan. 1708
	Maltha	10.	25.	0	d. 22. Jan.
	Mahon portus	10.	26.	0	d. 17 Mart.
5. 48	354. 52	0.	7.	0	d. 20 Jun.
5. 24	357. 3	0.	0.	0	d. 26 Jun.
0. 0	354. 0	0.	37.	0 in occas.	d. 1 Jul.
2. 26	353. 3	1.	5.	0	d. 2 Jul.
8. 4	352. 39	1.	17.	0	d. 5 Jul.
13. 3	351. 46	3.	32.	0	d. 8 Jul.
20. 21	350. 27	8.	11.	0	d. 12 Jul.
21. 10	349. 21	8.	4.	0	d. 14 Jul.
21. 53	348. 8	7.	46.	0	d. 15 Jul.
22. 8	347. 25	9.	8.	0	d. 16 Jul.
22. 20 $\frac{1}{2}$	346. 48 $\frac{1}{2}$	9.	28.	0	d. 17 Jul.
22. 44 $\frac{1}{2}$	346. 6 $\frac{1}{2}$	9.	0.	0	d. 18 Jul.
27. 5	335. 52	12.	17.	0	d. 23 Jul.
28. 55	331. 21	12.	0.	0	d. 25 Jul.
31. 0	329. 7	16.	14.	0	d. 27 Jul.
34. 18	327. 49	18.	17.	0	d. 31 Jul.
41. 11	322. 46	19.	19.	0	d. 8 Dec.
42. 16	322. 15	17.	57.	0	d. 12 Dec.
43. 24	321. 49	19.	57.	0	d. 13 Dec.
46. 24	319. 44	19.	16.	0	d. 15 Dec.
53. 0	315. 29	23.	5.	0	d. 19 Dec.
55. 45 $\frac{1}{3}$	318. 9	23.	3.	31	d. 20 Dec.
51. 26	299. 29	15.	0.	0	d. 11 Jan. 1709
49. 51 $\frac{1}{3}$	299. 54	13.	30.	0	d. 12 Jan.
41. 4	303. 20	11.	33.	0	d. 18 Jan.
	Valparaiso	9.	30.	0	d. 11 Mart.
	Lima	6.	15.	0	d. 15 Sept.

Inter omnes methodos inveniendi declinationem magnetis eam optimam judicat, quæ in amplitudine Solis ortiva fundatur, quam-

TAB. IV.
Fig. 3

quamvis nulli summam accuratorem concedat. Phænomena singularia hæc recenset. Malthæ maxima Mercurii altitudo flante austro & cælo sereno 27 dig. 10 lin. minima flante borea & tempestate pluviosa 27 dig. 10 lin. A. 1708 d. 7 Mart. h. 2 pom. Coronæ solares observatæ. Centrum circuli A erat in Zenith, radius 18 circiter, distantia a Sole $\frac{1}{4}$ diametri ipsius, cum ordinarie, per centrum Solis transeat. Major eundem interfecans erat Soli concentricus: colores erant debiles, sed iridi similes. Chorda CD subtendebat 100° . Circulus major jam disparuerat, cum minor adhuc per dimidium horæ quadrantem conspicuus esset. D. 30 Marti h. 9 vesp. apparuit phænomenon insolitum, constans ex tribus circulis Lunæ concentricis & æquali intervallo a se invicem constantibus, coloribus iridis, sed minus vivacibus tinctis. Circulus quartus multo amplior & coloris candidi Lunam ambibat. D. 13 Maji h. 9 vesp. ignem volantem observavit, qui subito accensus Venerem æmulabatur. Intervallo unius ac dimidii minuti eodem in loco persistit & expansus deinde omnem horizontem lumine implebat ita ut navem in eo distinguere licuisset. D. 7 Jun. vidit aquam gubernaculo allisam flammeum tramitem post se trahere, qui fluvio igneo similimus apparebat. Cumque mare esset tranquillum, infinitæ stellulæ sine ullo ordine dispersæ, ac cælestibus numero plures in mari comparebant. Sub tropicis frequentes sunt pluvix ex nube a vento subito advecta præcipitatæ & mox iterum cessantes, ita ut interdum 3 per horam delabantur. D. 22 Jun. claritas insignis per omnem maris superficiem diffusa, quæ & continuo crevit. Horizon factus inde clarior, ita ut stellæ primæ magnitudinis in altitudine 4 & 5 graduum prorsus non, in altitudine 8 & 10 confuse tantum viderentur. D. 17 Jul. noctu subito apparuit stella ζ & η major intervallo duorum minorum & ultra in eadem magnitudine eodemque splendore persistens ac postea disparsens lumen infigne, ut supra, undiquaque sparsit. D. 22 Aug. Soli orienti adherere vidit columnam lineis parallelis ac diametri solaris intervallo distantibus comprehensam, quæ duravit usque dum Sol sextum altitudinis gradum attigit. In eodem cum Sole verticali persistit nec splendore ab eo differens,

rens, ita ut Sol in longum productus crederetur, tandem in bonum degeneravit ac inde prorsus disparuit. Altitudinem aquæ in aestu marino maximum per annum in urbe *Buenos-Aires* deprehendit Cl. Autor 4 ped. 7 dig. D. 21 Sept. A. 1708 in Provincia *Puelches* hor. 10 mat. cælum nubibus adeo obvelatum, ut candela accensa ad literas dignoscendas opus fuerit. Mox pluviz instar arena decidit. Erat autem ante cælum sudum. D. 9 Jul. 1709 in terræ motu horologii motus cessavit. D. 17 Dec. hor. 8 30 iris lunaris *Lima* visa. Colores distingui poterant, ut debiles. Spectant præterea ad historiam naturalem, quæ Cl. Autor de pisce *Requin* dicto commemorat. Cor unicum tantum ventriculum habet: piscis autem homines devorat & ex eo alii pisces minores nutrimentum sugant. Minimas eorum, quos capere datum est nautis, fuit 100 librarum. Piscis alius, quem *Madrifosa* dicunt, qui quæ 30 ac plures libras pendere solet, sanguinem habet calidum contra naturam piscium aquaticorum. D. 6 Jul. sub elevatione poli 8° 4' & longitudine 352° 19' pisces volantes magno numero evolarunt; sed postquam alæ madore privatæ, denovo sese in aquam præcipites dedere, ut novas vires acquirerent. Ultra passus 100 volatum non extendunt, nec ultra 4 vel 5 pedes in altum ascendunt. Memorat quoque Autor vermem 76 digitos ac 4 lineas longum quatuorque lineas crassum ex ventre Indi expulsum per medicamenta contra Colicam propinata. A capite usque ad caudam numeravit anulos cartilagineos 117. Lincæ frequens est quoddam morborum genus hæcenus incurabile ac prorsus lethale, quod vocatur *pasma*. Consistit in nervorum contractione, quibus motus omnium partium corporis destruitur, ita ut ne nutrimentum quidem ullum assumere possit æger, cum nulla vi fauces diducere liceat. Incidunt in hunc morbum, qui ex lecto surgentes frigori sese exponunt. Describitur ab Autore monstrum biceps, de quo disceptatum est, utrum lavacro sacro adspergi debeat utrumque caput sigillatim, an tantum unum. Prius placuit, quia duæ voluntates oppositæ in iisdem observatæ. Descriptiones urbium, quorundam animantium, baptismi riaris in transitu per lineam, aliaque istiusmodi prætermittimus.

**HERM. ALEXANDRI RÖELL COMMENTA-
rius in Principium Epistolæ ad Ephesios.**

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. van de Water, & Amstelæda-
mi, apud Jac. Borsium, 1715, 4-

Alph. 6. plag. 2.

PAulus Apostolus in principio Epistolæ ad Ephesios præcipua Christianæ doctrinæ capita proponens, Celeb. Auctori occasionem suppeditavit, pleniori commentario ea ab initio primi capituli usque ad comma XIV illustrare, ut suis non tantum auditoribus prodesset, sed publico etiam monumento ostenderet, se orthodoxum esse. Male quippe exceptam esse & hodiernam a multis hostiliter impugnari suam sententiam de generatione Filij Dei, quæ tamen eo unice tendat, ut doctrinam de vera Christi Deitate a Socinianorum, Arianorum, aliorumque S. S. Trinitatis hostium cavillationibus liberet, valideque confirmet. Pium adeo hunc conatum, etsi irritum forte, laudandum, non vituperandum esse. Ad cognoscendam sententiæ innocentiam memorat, disceptatum olim fuisse *Trelcatium* inter & *Arminium*, an secunda persona sit Deus per communionem ejusdem naturæ? Quæ *Trelcatii*: an per communicationem? quæ *Arminii* sententia fuerit, eandem plane esse suam, tantopere vexatam, sententiam, quæ veræ Deitatis Christi contra *Arminium* vindicis *Trelcatii* fuerit. Miratur igitur, id, quod in *Trelcatio* orthodoxum fuerit, in se heterodoxum, imo hæreticum esse. Hæc aliique ad *Academiæ Ultrajectinæ* Curatores præfatus, lectores monet, se in citandis Scripturæ locis aliquando parciores esse potuisse. Sed occurrere voluisse eorum calumniæ, qui, se eam minus reverenter habere, criminantur. Nec diffitetur, se justii commentarii modum paululum excessisse. Excusationem autem sumit ab argumenti dignitate, & multitudine rerum, quibus investigandis & explicandis paulo diutius fuerit immoratus, in sequentibus brevior futurus. Nos more nostro nonnulla specimina daturi sumus.

P. 49.

32

Religionem Christianam in N. T. ubique vocibus e cultu Mosaico atque typico petitis, describi monet. Paulum se *extremum*; comparare I Cor. XV, 8, vel ob subitanam ad Christi-
ani-

animum conversionem, & ad Apostolatam vocationem, ad quem non fuerit iusto tempore cum reliquis Apostolis pręparatus; vel ob prioris status deformitatem, in quo non magis Christiano aut Apostolo similis fuerit, quam est abortus homini, vel denique ob defectum omnis lucis, antequam a Spiritu S. illuminaretur, uti abortus omni sensu & ratione caret. Investigat, quo sensu, salva Filii & Spiritus S. Deitate, Pater singulariter Joh. XVII, 3 & alibi vocetur *Deus, unus Deus*, imo & solus verus Deus. Hujus rei rationem petendam esse censet ex personarum divinarum pluralitate & certa inter eas, ratione operum, œconomia, ob quam singulis singularia tribui possint nomina, quę tamen omnibus quod ad essentiam sint communia. Possit enim primam personam, quatenus *οικονομικῶς* exerceat commune Deitatis jus singulariter vocari *Deum, unum Deum, solum verum Deum*, salva reliquarum personarum divinitate. Eadem etiam ratione Filio & Spiritui S. ea tanquam propria tribui, quę Patri sint communia. Pręmissa historię vitęque Paulinę enarratione, examinat, qua ratione & Paulus certissimus esse poterit, se revera esse Apostolum Jesu Christi per voluntatem Dei, & quibus signis & argumentis nobis etiam ejus rei veritas plenissime persuaderi queat? Hac occasione, divinitatem scriptorum Pauli egregie demonstrat. *Παλιγγενεσίαν* Matth. XIX, 28, exponit de innovatione seu nova generatione post *φθορὰν corruptionem*. Hoc sensu Stoicos ea voce usos esse. Talem autem mundi innovationem accidisse post Christi glorificationem, quando non tantum reformatio facta in doctrina & moribus, inter Judęos & gentes, sed & nova plane mundi facies & *σχῆμα* introductum, 2 Cor. V, 17. Factum illud per destructionem & conflagrationem templi, & urbis Hierosolymitanę, totiusque Reip. Judaicę, & cultus Mosaici per rejectionem Judęorum, vocationem gentium, & doctrinę Christianę prędicationem per universum orbem. Certe Christum per *παλιγγενεσίαν* rerum illam innovationem intellexisse, inde evidens esse, quod Lucas eam explicet per *βασιλείαν* Luc. XXII, 30. Regnum Christi autem illum significare Ecclesię statum, in quo Christus jam collocatus in throno suo & sedens ad dextram majestatis in cęlo, so-

P. 59.

60.

61.

76.77.

48.

lus regnet per verbum Evangelii sub N. Test. At vero cum Servator discipulis præmium, gloriamque & dignitatem summam ἐν τῇ καλυρυγενεσίᾳ promittat, rectius nostra opinione sentiunt, qui eam per τὴν τῶν πάντων ἀποκατάστασιν Petrinam Act. III II, h. e. de nova facie rerum omnium in mundi consummatione exponunt, cujus regenerationis pars est restitutio mortuorum per resurrectionem ac distributio præmiorum Apostolis promissa. Sed tempus post Christi adscensionem in caelos nequaquam fuit retributionis, sed laboris, non gloriæ, sed afflictionum, per quas Christi discipulis in gloriam intrandum erat. Eodem sensu Græcæ Ecclesiæ Doctores hanc vocem usurparunt, ac *Basilius* sigillatim, de *Creat. Orat. I. p. 6*, ubi συντέλειαν τῆ κόσμου mundi consummationem, ejusque καλυρυγενεσίαν & regenerationem, tanquam voces ἰσοδυναμίας & se mutuo explicantes, conjunxit: Vaticanam Jacobi morituri de Benjamine editum Genes. XLIX, 27 prolixè exponit, docetque, Paulum Apostolum commode adumbrari per lupum spolia distribuentem vespera, & ob convenientiam cum Benjamine non incommode Benjamin vocari posse, atque per Benjaminem parvum Psalm. LXVIII, 28, intelligi debere. De voce κόσμος observat, eam apud LXX interdum poni pro τὸ κατὰ κόσμον mundus, purus a sordibus, sæpissime pro ἁγίος sanctus, Deo consecratus & impollutus a vitiiis, in oppositione ad ἄγιος impurus, profanus, vitilis contaminatus, nonnunquam pro ἄγιος *insigne*, Levit. XXI, 12. Sanctitatem autem tribui ante omnia Deo, dein Angelis, qui in veritate persisterunt, & hominibus pietati deditis vel Deo singulariter consecratis, aliisque rebus propter similitudinem cum Deo, & ἁγίος ad illum. Sic hominem sanctum esse propter sanctitatis divinæ imitationem, qua omnia agit ad gloriam Dei, 1 Petr. I, 15, 16. Evoluta vocis κόσμος varia significatione, rationem reddit, cur Apostolus sanctos etiam vocet κόσμους ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, quoniam nimirum Deus sanctificat electos, & in populum peculii sibi segregat per veram in Christum fidem, nullaque vera sanctitas in peccatore reperiri potest sine tali fide. Non posse enim peccatorem Deum supra omnia amare, æstimare & glorificare, nisi credat veritati Evangelii de reconciliatione & redemptione per mortem

Chri-

Christi. Fidem describit per consensum in formulam foederis gratiae, quod ad omnes ejus partes tam conditiones, quam promissiones. Hanc fidem ab Apostolo 2 Corinth. IX, 13 vocari *ὑποταγήν ἐμολογίας εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, obedientiam ad stipulationem in Evangelium Christi.* Græcos enim conventionem & pactum, quod inter duos pluresve sit, certis conditionibus *ἐμολογίαν* vocare. Prophetas olim unctos fuisse dubitat. Certe si oleo delibutus fuerit Elifæus; Reg. XIX 16, id plane extraordinarium fuisse. Sed eo ipso nihil dignitati Christi decedere, neque munus ejus Propheticum negari. Præterquam enim, quod aliunde, quam ex nomine Christi, abunde probari possit, ipsum Prophetam fuisse: nihilominus ex eo etiam adstrui posse. Non tantum enim Sacerdotum fuisse offerre sacrificia, sed & docere Malach. II, 7. Vocem *כֹּהֵן* eum proprie notare putat, qui ad Regem, aut eum, qui summus est, accessum habet, & intimioris apud eum admissionis est. Ita filios Davidis dictos fuisse 2 Sam. VIII, 18 *כֹּהֲנֵי דָוִד*, h. e. ut explicatur 1 Chron. XVIII, 17, *כֹּהֲנֵי דָוִד לִיד הַמֶּלֶךְ* *primi juxta Regem.* Manifestum enim, non fuisse sacerdotes. Eodem sensu intelligi posse, quod legatur de *כֹּהֵן כַּהֵן* Genes. XLI, 45 & *כֹּהֵן מֶרֶץ* Exod. III, 1, ut scilicet designari putet eos, qui proximi fuerint a Regibus, Provincia-rum præfectos & Satrapas. Si simili ratione *כֹּהֲנֵי יְהוָה* *sacerdotes Jæbove* fuisse, ut ipsa Scriptura explicet Exod. XIX, 22, *כֹּהֲנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי הַגִּזְיוֹן* *appropinquantes ad Jæbovam*, ad offerenda nempe sacrificia. Plurimæ hujus generis observationes occurrunt, ex ipsa pereruditi operis lectione notandæ. Nobis enim hic subsistendum est. Unicum addimus de Melchisedeco, quem non merum hominem, sed secundam personam S. S. Trinitatis fuisse, sub specie humana Abrahamo apparentem, contendit.

p. 38.

364.

366.

525.

THE PENITENTIAL DISCIPLINE OF THE Primitive Church, &c.

*POENITENTIÆ DISCIPLINA IN PRIMITIVA Ecclesia prioribus quatuor post Christum Seculis
omnis: una cum decremento ejus inde a Seculo quinto usque*

Bb 3

ad l. o.

ad hodiernam ejus statum, absque partium studio repræsentata ab Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.

Londini, apud Jo. Taylor & H. Clements, 1714, 8.

Plag. 21.

QUAMVIS Morinus prolixè & erudite jam hanc materiam peculiari opere pertractaverit, tamen Autor nosler non dubitavit, ea, quæ ipse ex fontibus hausit, publice exponere, non interea intermittens ad illum æque ac alios, quorum diligentia ipsi usui fuit, provocare. Distinxit Opus suum in quatuor Capita. *Primo* agit de fundamento, quo hæc disciplina Ecclesiæ nititur, illudque triplex esse, per tres Sectiones declarat. Sectione I illam fundatam esse observat ratione communi; quod nimirum Ecclesia tanquam societas potestatem habere debeat, quæ ad illam sustentandam & conservandam necessaria sit. Jam vero, addit, nec societatem sine regimine, nec regimen sine potestate obedientes excitandi, & obstinatos puniendi stare posse. Cum autem regnum Christi non sit de hoc mundo, atque adeo non externa ejuscemodi potestate gaudere possit, qua Magistratus Civilis leges suas tueatur, æquum esse, ut loco ejus aliquid habeat, quo membra sua vel in obedientia servare, vel alias communionæ suæ excludere possit. In quo autem illud consistat, ex originibus ejus monumentis intelligi debere. Itaque Ecclesiam aliquam potestatem habuisse membrorum suorum offensas judicandi, Autor Sectione II ex Matth. XVIII, 15-17, Joh. XX, 21, 22, 23 probat, Hammondi de locis illis sententiam laudans, Clerici autem interpretationem rejiciens. Cum autem dubium aliquod suboriri possit de terminis, quibus potestas illa descripta est, sensum illorum determinandum existimat ex pravi non solum illorum temporum, quibus eadem potestas illa concessa est, sed & illorum, quæ proxime illa insecuta sunt. Hinc Sectione III pœnitentiæ disciplinam & in Judaica & Christiana Ecclesia obtinuisse, docet, & de Apostolis ex pravi illorum probare annititur, quod ad exemplum disciplinæ Judaicæ potestatem ligandi & solvendi eodem modo, quo duo Sacramenta ad exemplum Baptismi & Postcœnii Judaici, a Christo acceperint & usurpaverint. Quæque Seldenus de disci-

scrimine inter Judaicam & Christianam disciplinam observavit; hoc saltem probare putat, quod Christiani modo quodam diverso, & alia autoritate illa usi sint. Apostolorum vero praxia successores illorum secutos esse, ex Clemente Romano, Hermo, Ignatio, Justino Martyre, Ireneo, Canonibus Apostolicis, (quos circa finem Seculi secundi, vel sub initium Seculi tertii collectos conjicit) Origene, Tertulliano ostendit, ad aliorum simul testimonio provocans, quæ postea allaturus sit. Capite *Secundo* de modo disserit, quo Ecclesia prioribus quatuor seculis hanc disciplinam exercuerit, illudque in duas partes dividit. Parte I tribus Sectionibus agit de Confessione, Segregatione, & Absolutione, posteaquam in accessu ad hanc Tractationem observaverat, quod excommunicatio non nisi desperato casu in usu fuerit, & excommunicati ad sanam mentem redeuntes per tres illas disciplinæ partes Ecclesie restituti sint. *Confessionem* & publicam & privatam fuisse ostendit, eaque occasione de Penitentia-xii origine, & officio, eodemque a Nectario abrogato disquirit. *Segregationis* duas constituit periodos, alteram, quæ præcedit hæresin Montani & Novati, alteram quæ illam sequitur. Ante hæresin illorum disciplinam longe leniorem fuisse, quam post illam docet. Antea pauciores menses vel hebdomades peccatores ab Ecclesia segregatos fuisse, quam postea annos. Stationes quoque penitentia-x ante non ita multas, quam postea comparere. De hisce vero Stationibus earumque origine, & præcipuo antiquissimoque gradu, prostratione nimirum, porro Noster non contemnenda profert. De *Absolutione* observat, quod cum peccata delinquentis, tempore disciplina-x effluxo, deprecatione Ministri Dei, per totum penitentia-x cursum instituta, expiata plane judicata sint, ipse peccator, ultimo loco manuum impositione ab Episcopo facta, pacem Ecclesie obtinuerit, & omnium privilegiorum communioni restitutus sit. Illamque absolutionem prioribus quatuor seculis ante tempus illud non concessam esse existimat, nisi in casu Clinicorum; ad quorum penitentiam etiam Jacobum Ep. V, 14, 15, 16 respicere putat, licet non neget, quod simul verba ejus ad miraculosam morborum curam referenda sint. Denique solemnem penitentiam & absolutionem

nem semel tantum alicui concessam esse, probat. Parte II duabus Sectionibus & crimina, quæ ejusmodi disciplinam meruerint, ut adulterium, idololatriam & homicidium recenset, & Episcopum ejus fuisse antisitem & arbitrum declarat, Seldenum simul refutans, Principes excommunicare aliquos posse, imo Aurelianum Augustum, Imperatorem Gentilem, sententiam excommunicationis contra Paulum Samosatenum tulisse, statuentem. Animadvertit nimirum, Imperatorem tantum mandasse, ut ædificia, quæ Paulus ægre relinquebat, occuparentur ab illis, quibus Episcopi Romani & Italix illa adjudicarent. Capite *Tertio* quatuor Sectionibus enarrat, quomodo Ecclesiæ Occidentales primitivum exemplum reliquerint. Nam Sectione I docet, quod, cum pudor multos deterruerit publicæ disciplinæ se submittere, & eo tandem Pontifex Seculo V de singulorum peccatorum genere libellis scriptam professionem publice recitandam abrogaverit, & confessionem privatam sacerdotibus factam sufficientem esse existimaverit. Hoc tamen de secretis tantum peccatis intelligendum esse; de illis vero, quæ publico scandalo fuerint, eundem statuisse, quod reus illorum non nisi per publicam pœnitentiam ad communionem admitti debeat. Sicuti etiam publicæ disciplinæ vestigia post Leonem per diversas Ecclesiæ ætates Noster ostendit. Theodorum, addit, Archiepiscopum Cantuariensem Seculo VII viventem a Marino incurari, quod primus morem institulerit publice de criminibus occultis pœnitendi: eundem vindicari a Petito, qui probare annitatur, quod privata pœnitentia in ipsis Ecclesiæ incunabilis locum habuerit; sed testimonia, quæ hic eam in rem produxerit, nequam illud probare. Petiti conclusionem veram esse, præmissas autem falsas. Morinum bene satis dicere potuisse, quod Theodorus in Latina Ecclesia primus hanc disciplinam in ordinem redegerit, scribendo Pœnitentiale, & methodum illo utendi & Clero & Laicis præscribendo. Illo tempore publicam disciplinam licet non penitus amissam, tamen fere extinctam fuisse, cum post illud vix quicquam nisi de privata confessione & absolutione audiat. Episcopos diversis ætatibus allaborasse, præscam disciplinam revocare, ad minimum ulteriorem in illa inno-

innovationem prohibere, ut ex variis Conciliorum Canonibus pateat. Carolus M. quoque hoc institutum jurasse, & tempore Ludovici in Concilio Sexto Parisiensi decretum esse, ut Codicilli Pœnitentiales abolerentur: tum etiam lege mandatum esse, ut occulta peccata committentes occulte facerent pœnitentiam, publice vero delinquentes publice etiam punirentur. Sed zelum hujus Imperatoris cum ipso & progenie ipsius cito expirasse, & in barbariem & confusionem temporum incidisse. Per totam periodum a Leone ad nostram ætatem privatam disciplinæ administrationem publicæ prævaluisse, & hanc jam vix aliud reliquisse quam inane sine effectu nomen. Hinc inde quidem in paucis exemplis illam comparere, sed perexiguo usu. Concilia sæpius de illa, tanquam de re magis in votis quam in praxi consistente loqui. Sectione II exponit, quomodo pœna publica Canonica pecunia vel alio pretio redempta sit. Hujus vero fundamentum antiquius esse putat, quam prioris immutationis; licet praxis, quæ illo nitatur, videatur recentior. Concilium Nicænum, & paulo ante Ancyranum, Episcopis potestatem dedisse arbitrariam in disciplina pœnitentiæ exercenda; sed hoc temporis successu illam ad casus & circumstantias extendisse, quas neutiquam Concilia ista intenderint. Quamvis vero Noster cum Petito statuat, quod Theodorus Archi-Episcopus Cantuariensis hujus innovationis autor minime fuerit, tamen cum ratione ejus, qua serius illam invaluisse putat, non consentit. Nam ex Pœnitentiâ Theodori (huic enim illud, quocumque licet modo corruptum, vindicat) conjicit, quod cum in illo nova praxis ad regulam & methodum redacta sit, antea etiam illa in usu fuerit. Observat præterea in Actis Synodi Landaviensis primæ, habitæ circiter A. D. 560, Synodi item Landaviensis tertiæ, aliquid occurrere eidem praxi tam simile, ut tum temporis radices illa in Ecclesiis Britannicis egisse videatur. Ceterum tempore Synodi Cloveshoviensis A. D. 747 habitæ illam reliquas pœnitentiæ partes supplantasse suspicatur. Seculo decimo autem Leges Ecclesiasticas Regis Edgari mentionem facere ædificationis Ecclesiarum, adjunctionis prædiorum &c. tanquam ad solutionem peccatorum conducentium, imò circa idem tem-

pus peregrinationes in terram sanctam, & militiam contra infideles loco antiquæ poenitentiae Canonicae invaluisse, memorat. Cumque illi, qui expeditiones illas spondiderint, specialem confessionem peccatorum fecerint, & tamen tempus absolutio- nis post poenitentiam præstitam expectare forsitan non potue- rint, probabile esse dicit, quod hoc originem dederit absolutio- ni immediatæ post confessionem. Sectione III agit de separatio- ne duarum Jurisdictionum a se invicem, quæ antiquitus in ea- dem potestate fuerint, nempe (1) illius, quæ respexerit consci- entiam peccatoris, & remissionem peccatorum ejus, (2) illius, quæ ad externam tantum disciplinam pertinerit, & ad privile- giura communionis Ecclesiasticæ. Et IV denique de muta- tione formæ in absolvendo, quæ a deprecatoria & optativa in peremptoriam & indicativam transit. Capite quarto consilia suppeditat suæ potissimum Ecclesiæ, qua ratione antiqua disci- plina in praxin revocari possit. (1) Putat, leges, quæ ad discipli- nam pertinent, hodiernas nova quadam sanctione inculcandas esse. (2) Stigma inurendum esse praxi illorum, qui in aliarum publici cultus partium societatem veniant sine usu sacramenti. (3) Illis qui utantur sacra synaxi, proprium quendam locum, ab illis, qui non communicent, distinctum, assignari, eum- que in finem Ecclesiis restitui debere usum antiquarum statio- num, quibus notorii peccatores a piis separentur; imò occultos etiam peccatores, si Ministro Ecclesiæ cogniti sint, cum fide- libus non conjungendos esse. Qua occasione etiam Autor optat, ut adulti, qui baptizandi sint, & confirmationis candidati cer- tam quandam stationem eodem modo habeant, quo olim can- didati baptismi, & suggerit, quod si nunc etiam certa tempora observentur, extra quæ baptismum administrare non liceat, nu- merus infantum Sacramento eo majorem venerationem & di- gnitatem conciliaturus sit. (4) Clavem jurisdictionis cum cla- ve ordinis iterum conjungendam, & utramque eidem manui tradendam esse. (5) Mediatorium Ministri Ecclesiæ officium apta quadam methodo plebi inculcandum esse, quæ omnino il- lum eo charactere & potestate agnoscere debeat. (6) Chore- piscopum vel Suffraganeum constitui debere in loco celebriori,

ad

ad quem pertineat, quodcumque olim Pœnitentiario in districtu ipsius commissum fuerit, atque adeo administratio disciplinæ in omnibus partibus provincie assignatæ ipsi concedatur; hæc tamen conditione, ut subiectus sit Episcopo Dioceseos suæ, qui eius ope longe meliorem & pleniorẽ de plebis suæ statu, quam ante quidem, notitiam capere possit. (7) Hæc omnia, & quæcunque alias hunc in finem instituta fuerint, sigillatim in Pœnitentiariis consignanda, proprio titulo explananda, & publicæ Liturgicæ addenda esse. Ultimo sequitur *Appendix*, quo nonnulla antiquitatis monumenta de disciplina pœnitentiæ, quæ Autor in ipso Tractatu sæpe allegaverat, Anglice versa exhibentur.

CAROLI SIGONII DE ANTIQUO JURE Populi Romani Libri XI; duo de Civium Romanorum, tres de Italiæ; totidem de Provinciæ antiquo Jure, reliqui de Romanæ Jurisprudentiæ Judiciis; Accessit præter observationes Latini Latini, Animadversiones Joannis Georgii Gravii, nova Dissertatio Proæmialis Thomasiæ de Usu vario studii Antiquitatum, imprimis in studio Jurisprudentiæ Romanæ.

Lipsiæ & Halæ, apud Adamum Sellium, 1715, 8.

Alph. 5 plag. 10.

Quanto majoris utilitatis pariter ac necessitatis in omni Eruditionis genere esse solet Antiquitatum scientia; tanto excellentiori gradu de Republica Literaria merentur ii, quorum opera aliquid egregiè in diffusissima arte præstitum fuit. Quorum in numero Carolus Sigonius, quem recentissima editione nunc denuo recusat vides, jure suo meritoque habetur; cujus laudes præter alios Viros laudatos Vir Illustris quoque Thomasius in Dissertatione hujus libri proæmiali pro dignitate exponit; simulque utilissimam Antiquitatis studium omnibus verè Eruditioni operam dantibus strenue inculcat. Sic in Jurisprudentia & primo quidem Ecclesiastica non alio modo calliditatibus multorum Ecclesiæ Doctõrum, quibus indocto populo persuadere conati sunt, Jus circa Sacra sibi jure pro-

§. II.

prio deberi, quia Levitici in Veteri, Apostoli vero in Novo Testamento, in quorum locum ipsi successissent, eodem gavisi sint, obviam iri posse existimat, quam ut ex Antiquitatibus Ecclesiasticis demonstratur: quod sacerdotes Veteris Testamenti cum templo extincti, toto caelo a ministris Novi Fœderis differant, Apostoli vero de novo statu erigendo nunquam cogitaverint, nec Sacardotio sed Synagoga Judaicæ successerit, Presbyterium Christianum, idque ipsum ex Laicis constiterit, qui per manus impositionem, ritu Judæis in omnibus fere tam secularibus quam Ecclesiasticis promotionibus adhiberi solito, & ab Apostolis, dona miraculosa ipsa peculiaria per hoc medium exercentibus, libera voluntate retento, inaugurati, nullum imperium & consequenter nullam ejus inter se subordinationem, sed nudum ministerium habuerint, ideo ipsi a societate fidelium sponte commissum, quia Magistratus Ethnicus nullam Ecclesiæ curam suscipiebat: denique primi Christiani, cum monitum Apostoli secuti coram Judicibus Ethnicis litigare erubescerent, si ipsi inter se convenire non possent, aut aliorum fidelium aut Presbyterorum arbitrio se submiserint, minime vero ullam eorum jurisdictionem agnoverint. Porro in studio Juris Publici Romano-Germanici de usu Antiquitatum dubium nullum esse autumat. Neque enim facile ullam controversiam majoris momenti inter caput & membra Imperii vel inter hæc invicem sponte subnatam componi, nec eorum jura, quæ adhuc hodie ab iis exercentur, vim & potestatem plene intelligi, nec originem & causam irregularitatis in statu nostræ Reipublicæ occurrentis solide ostendi, nec, quibus mediis pax & tranquillitas, quæ adhuc superest, conservanda & Imperium a gravibus morbis præservandum sit, doceri posse, nisi antiquitates Germanicæ diligentius evolvantur, & quomodo status ille antiquus pedetentim in hodiernum degeneraverit, accuratius observetur. Pariter Jurisprudentiam Privatam hæc minorem Antiquitatum culturam exposcere, licet enim jura peregrina simul in subsidium recepta, eorumque centones recentioribus constitutionibus Provincialibus passim admixti fuerint, Jus tamen vetus Germanicum in plurimis simul confirmatum fuisse, id quod non aliunde quam ex An-

tiqui-

§. 15.

16.

tiquitatibus Germanicis explicari debeat. Ad Jus Romanum vero ejusque crebras abrogationes aut saltem mutationes rite intelligendas, non utilem modo, sed necessariam prorsus esse Antiquitatum Romanarum cognitionem; ut nimirum cognita iusta serie legum de eadem materia latarum verus scopus & sensus earum, quæ ultimo loco juris auctoritatem obtinuerunt, pateat. Non autem sub nomine antiquitatum venire hoc loco, quicquid de Populi Romani rebus forte æconomicis aut etiam militaribus memoriz proditum est, potius huc spectare notitiam Auctorum, quorum Leges discendæ & explicandæ essent; eo pertinere historiam Reipublicæ & Imperii Romani, variarumque mutationum statum publicum & privatum diversimode alterantium. Ipsam etiam Jus constituendi rationem notam esse debere, ne confundantur varia Legum genera & nomina. Laborandum porro esse de antiquo processu & pedanei Judicis a Prætoris differentia, aliisque Romanorum Judiciorum civilium & criminalium formalis & ordine, tanquam fundamentis plurimarum distinctionum & sanctionum, quæ sine illis nec necessariæ forent, nec intelligi possent. Imo etiam modum tractandi negotia ad jus personarum, dominium & obligationes pertinentia extra judicium inter privatos receptum negligi non debere, cum is quoque in multis juris articulis v. g. de testamentis, sponsalibus &c. præsupponatur. Denique tempora & successiones Magistratum & Jurium præcipuorum noviter conditorum, extensorum, correctorum, abrogatorum, mutationes tacitas ex ipsa alteratione status profluentes & alia his similia sedulo annotari debere. Non tamen ab illo demum tempore incepisse sufficere, quo Codex & Pandectæ lucem aspexere; verum ad longe antiquiora & ipsa Urbis Romæ primordia, jusque antiquum sub Regibus & Consulibus usitatum respiciendum. Requiritur igitur notitiam status privati familiarum veterum, rituum nuptialium & jurium circa adoptionem, emancipationes & alias patribus familias non saltem in servos sed etiam in uxores & liberos competentium. Desiderari notitiam status publici populi universi & comitorum; porro notitiam discordiarum patricios inter & plebejos & studii illorum confunden-

§ 17.

18.

19.

20.

dendi plebem ac jus incertum reddendi, ut inventis ineptis formulis de illius fortunis disponere ac dissidia inter illam regnantia augere possent. Requiritur notitia magistratuum veterum & potestatis eorum, item notitia processus veteris etiam tempore Justiniani & longe ante eum abrogati, nec non Chronologiam legum & edictorum, aliquando etiam ex ingenio supplendam, ut jura male coherentia connecti possint, opus denique esse notitia legum præcipuarum ad jus privatum pertinentium & circumstantiarum, ad genuinum conceptum de iis formandum necessaria.

§. 25.

Perperam contra facere eos, qui antiqui Juris Romani usum ad Jus publicum Romano-Germanicum extendant; neque enim amplius Imperatorum potestatem ab antiqua lege Regia populi Romani repetendam, postquam barbara & semibarbara tempora intercesserunt. Nam quod tempore Friderici Sapientis Saxoniae Electoris ab ejus Iureconsultis factum legitur, qui eum in Diplomate Universitati Wittenbergenſi dato Præfectum Prætorio appellaverant, vix imitaturus esse hodiernos Principum ministros,

26.

Unde vero hæc omnia discenda? Non certe ex Corpore Juris Justiniani, Leges enim Pandectarum & Codicis, licet non exiguum hic usum præstare possint, fundamenti tamen loco esse nequeunt. Major adhuc usus est fragmentorum ex Legibus Regiis & XII Tab. nimia tamen sæpe confidentia collectorum, nec non Titulorum ex corpore Ulpiani & Institutionum Caji; sed hæc ipsa breviora sunt, nec jus antea abrogatum satis edocent. Ab evolutione vero Dionysii Halicarnassæi, Gellii, Alexandri ab Alexandro aliorumque initium facere velle, res est magni laboris, exiguae utilitatis. Majori itaque cum fructu ex recentioribus ii adiri possunt, qui hac de materia collegerunt multa. Quos inter referri meretur Carolus Sigonius, Mutinæ quondam Professor Græcæ Linguae, qui, cum Ciceronem vere in succum & sanguinem vertisset, ut etiam ipsi Libros de Consolatione supponere, iisque cum expositione fragmentorum editis diu erudito Orbi imponere potuerit, fraude ea ab Antonio Riccobono, Justo Lipsio & Joanne Guilelmo tandem detecta, animi mero-

27.

re

re confectus anno 1583 ætatis LX obiit. Is ergo idem Sigonius primum anno 1560 Venetiis edidit Libros duos de *Antiquo Jure Civium Romanorum*, nec non Libros tres de *Antiquo Jure Italiae*. Porro A. 1567 Libros duos de *Antiquo Jure Provinciarum*, deinde Libros tres de *Romana Jurisprudentia Judiciorum* Bononiæ A. 1574 absolvit, cumque prioribus Libris & tractatu de *Lege Curata Magistratum & Imperatorum & Jure eorum*, operi de Jure Provinciarum nomine Libri tertii adjecto, in unum corpus collegit, idque undecim Libris constans Bononiæ A. 1514 in Folio edidit. Secuta est alia editio ejusdem formæ A. 1576. sub titulo Librorum XI de antiquo Jure Populi Romani, Lutetiz Parisiorum apud Jacobum du Puy vendata. Cum illa conveniant duæ editiones in Germania in Folio impressæ, prior Francofurti A. 1593, posterior Hanoviæ A. 1609 (non A. 1603, uti habet Instructorium forense Lynkerianum Lib. II memb. I sect. IP. Ic. 11 §. 12.) Cumque nullum fere horum exemplar superesset, inferendos suo Thesauro Antiquitatum Romanarum censuit doctissimus Joannes Georgius Grævius; quanquam in eo non tanta cura a Viro summo adhibita fuerit, quantum præstititit alius, aliis occupationibus minus obrutus, sic enim v. g. ex collatione & inspectione oculari constat, Librum de *Lege Curata Magistratum*, qui integer reperitur in dicto Thesauro, esse illum ipsum, sed ab Autore revisum & subinde mutatum, quem allegatus Thesaurus velut diversum opus sub nomine Libri tertii de antiquo Jure Provinciarum exhibet, adeo ut si tempestive observatum fuisset, parci potuisset sumtibus & tædio lectoris. Ceterum hæc Batavorum editio a memorata Gallica, Francofurtensi & Hanoviensi, quantum ad libros de Jure Italiae, aliquot locis, quæ in his desunt, discrepat; in libris de Jure Civium Romanorum concordat quidem, sed addita tamen sunt in fine addenda & mutanda, quæ laudatus Grævius aucta putat in editione Parisiensi de anno 1572. In quo tamen falli videtur Vir summus, ab Illustri Thomasio octo rationibus convictus, non illam sed Bononiensem de anno 1574 recentiorem adeoque accuratioris esse editionem ab ipso Sigonio revisam & emendatam, quam post-

§. 28.

29.

30.

29.

31.

- sa Parisienses anno 1576 nec non Germani in editionibus suis essent secuti; observationes vero, priori editioni Parisiensi de A. 1572 insertas, ipsum Sigonium in posteriori illa sc. Bononien-
 §. 32. si de A. 1574 data opera omisisse, cum in nonnullis sententiam mutasset, alia loco alieno essent inserta, plura quoque superfluas geminationes gignerent. Ipsum Autorem quod attinet, interdum aliquid humani passum esse negari non potest, ad quod in opere tam impedito ac difficultatibus pleno mirandum forte non erit; sed & pauciora ista quidem sunt & leviora, quam ut detrahere debeant existimationi laboris egregii.
 34. Præfens igitur nova Editio juxta exemplar Francofurtense adornata & in duos Tomos divisa est, quorum prior continet Libros II de antiquo Jure Civium Romanorum, & III de antiquo jure Italiz; posterior vero exhibet Libros III de antiquo Jure Provinciarum, & totidem de Romanæ Jurisprudentiæ Judiciis. Subjecta quoque sunt in calce Tomo I ea, quæ Belgæ pro accessionibus, quanvis falso, habuerunt, (ne quis forte alias Batavorum autoritate motus huic Editioni aliquid deesse putaret) quod tamen factum est tantum usq; ad L.L. cap. 20, in quo ob crebras ejus mutationes textui statim ea, quæ in Francofurtensi editione omissa erant, sed minore typo & brevioribus literis inserta leguntur. De observationibus Latini Latini ultimo notamus, quod illæ nimirum, quarum usus hodie manifeste cessat, quibus nimirum mendæ, in recentioribus editionibus dudum sublatæ, corriguntur, in hac editione studio fuerint omisæ.

A TREATISE OF THE COLICK.

i e.

TRACTATUS DE COLICA; AUTORE JOHANNNE BURCELL, M. D.

Londini, apud Wilhelmum Lewis, 1714, 8.

Pl. 14.

Cum plures dentur causæ doloris Colici, quam quæ ab Autoribus Medicis hætenus fuerunt observatæ, & allegatæ, operæ pretium esse duxit Autor Clarissimus, perfectum ejus submini

ministrare Systema, & quæ ad symptomatum enucleationem, prognosin & curam pro causarum diversitate instituendam spectant, subnectere. Colicam describit per dolorem violentum abdominis, cujus quidem subjectum communia hujus integumenta, item omentum, prostates, vasa deferentia vel medullam spinalem esse negat. Pro nervorum quidem affectu Willisius eam habuit, ejusque sedem mesenterium potissimum esse, pronuntiavit; contra quam tamen opinionem tribus modis insurgit Noster, fundamenta scilicet Willisii refutando, colicæ subjectum raro vel nunquam mesenterium esse probando, & notionem colicæ nervæ vel convulsivæ destruendo. Fundamenta Willisii quod attinet, supponit hic, recrementa quædam per nervos a cerebro in plexus mesenterii deponi; Noster vero regerit, talia recrementa nil nisi spiritus animales esse, cum præter hos nil quicquam nervi contineant, cum autem hi motum suum per subtilissimos nervorum tubulos continuent, nullam adesse causam, quæ illos in motu impediunt intra hos plexus; si mediante obstructione hoc fieri dicatur, cessationem potius sensus quam dolorem eam sequi putat, sin alio quam per obstructionem modo, nullam suppetere rationem, cur in mesenterii & non in aliis plexibus hoc phænomenon contingat; posito autem, intra hos plexus spirituum motum esse suffaminatum, nondum tamen probatum esse dicit, fermentationem aut tumorem, vel post hunc tantos dolores exinde oriri posse. Si excipiat Willisius, humores sale fixo præditos cum spiritibus ibidem concurrere, idem tamen manere dubium, putat Noster, cur in plexu cardiaco seu pnevmonico talis non fiat concursus. Posito autem, in mesenterie eundem solum adverti, fermentationem exinde & post eam convulsionem excitari adstruit Willisius; Noster vero, a nulla convulsione dolores, quales colici sunt, perpetrari posse, credit. Mesenterium vero subjectum colicæ esse non posse, ex eo probat, quod hoc exulceratum & gangrænosum repertum fuerit in corporibus, post fata sectis, cum tamen ægri de nullo dolore colico fuerint conquesti; quod in hydrope mesenterium plerumque corruptum sit, inter cujus tamen symptomata colica nequam refertur; & quod tumores, scirrhi, apostemata, ulcera, & concretiones calculosæ ejus &

vaforum mesaraicorum sæpè numero atrophiam inducant, liberum chyli ad sanguinem transitum impediendo, absque ullo doloris colici indicio. Quod denique notionem colicæ nervæ attinet, talem nullo modo admittit Noster; præter ea enim, quæ jamdum sunt commemorata, duo sunt, quibus suam confirmat sententiam, 1) quod in epilepsia tantum absit, ut ægri de vehementioribus doloribus conquerantur, ut potius abolitum habeant sensum tactus; 2) quod, quando causa colicæ a partibus fibrosis ad genus nervosum transfertur, ut in paresi, omnis tristis sensatio cesset, quanquam tum temporis nervi plus afficiantur quam antea. Firmiter potius credit, omnem sensationem vel dolorem oriri ab irritatione nervorum in parte quapiam facta, quæ spirituum undulationem determinet versus cerebrum; nullum vero impulsum, pressuram, aut motum spirituum a cerebro ad partes dolorem quempiam concitare posse. Pergit igitur veram colicæ determinare sedem, quam peritonæum, vel umbilicum, vel capsulas atrabilarias inflammatas aut ulcerosas, vel uterum esse dicit, quando scilicet hic irritatur, corroditur, inflammatur, exulceratur, canerosus vel scirrhus evadit, aut exoriatur, vel quando ovaria aut tubæ Fallopiæ tumorem præternaturalem contrahunt, aut fœtus in alterutra harum hæret, aut quando calculi in uteri cavitate generantur. Nec pancreas omni vacat culpa, quando inflammatur, exulceratur, aut tumores scirrhusos vel concreciones calculosas concipit. Sic lien sedes colicæ evadit, quando inflammatur, obstruitur, exulceratur, scirrhusos vel tumidus fit, quando ligamenta ejus relaxantur, vel rumpuntur, aut tartareæ concreciones intra ejus substantiam nascuntur. In hepate vitium hæret, dum hoc inflammatur, obstruitur, exulceratur, scirrhusos vel tumidus est, diaphragmati adnascitur, calculosas concreciones in sua substantia vel poro biliario aut folliculo fellis generat; item dum vesica biliaris rumpitur, aut quoad sphincterem relaxatur. Frequentissime tamen intestina pro colicæ subjecto sunt habenda, & quidem quando excrementa duriora, flatus acres, acidas eruditates, humores vel similes vel pituitosos, vitreos, frigidos colligunt; quando inflammantur, exulcerantur, scirrhusosa, callosa

losa vel cancrofa evadunt; quando eorum glandulæ obstruuntur, & intumescunt; quando nimiam bilis copiam admittunt; quando vulnerantur, sanguinem extravasatum cumulant, urinam imbibunt, aut ab hac, rupta vesica, premuntur; quando venenum acre corrosivum hauserunt, ab hernia, tumore, scirrho, aut callositate partium vicinarum comprimuntur, a vermibus roduntur, calculos generant; aut res peregrinas, ut caseum, nucleos, &c. continent. De cetero quoniam ventriculus varios dolores, ab iisdem causis, a quibus intestinorum pathemata, oriundos perpetitur, omnes, cardialgiam si excipias, pro cœlicis habere fas est. Explicatis sic veris colicæ subjectis & causis, mechanicam rationem suppeditare annititur Clariss. Autor omnium symptomatum malum hoc concomitantium. Quemadmodum igitur omnes dolores, ita etiam colici ex ejus hypothesi consistunt in tristi sensatione per violentum refluxum seu undulationem spirituum a parte affecta ad cerebrum productum; quatenus scilicet hi certam impressionem faciunt in sensorio communi circa principium illorum nervorum, qui ad hanc vel illam partem spectant; unde anima cognoscit, causam late-re in illo viscere, in quo nervi isti terminantur. Quoniam autem varix sunt dolorum species seu gradus, aliæ semper atque aliæ inde exsurgunt idæ, quas brevitatis studio nunc mitimus. In Cura colicæ tres potissimum Indicationes attendendas commendat, ut scilicet dolor præsens mitigetur, viscera roborentur, & causæ removeantur. Dolor mitigatur sanguinis missione, vasa deplente, & sic inflammationem vel sistente, vel præcavente, item anodynis & narcoticis, ut & clysmatibus tam scybala emollientibus, quam vitiosos humores educentibus. Viscera roborantur per spirituosas & balsamicas, clysmatibus aliisque remediis admiscenda, qualia sunt diascordium, terebinthina, & mixturæ cordiales. Causæ singularæ appropriata exigunt remedia. Sanguinis missio imprimis locum invenit in inflammatione cujusdam visceris, febre symptomatice & affluxu humorum ad partem. Si calor excedat, & dolor urgeat cum vomitu, narcotica clysteribus sunt jungenda. Secundo vel tertio die laxans est propinandum mane, postquam vesperi antecedente narcoticum aliquod fuerat exhibi-

Dd 2

tum;

tum; quod si enim hæc cum illis maritentur, metuendum est, ne purgantis vis castretur; post hujus tamen operationem noctu narcoticum iterum est offerendum. Vomitoria non conducunt, nisi magnus in diæta fuerit commissus error. Fomentationes cum oleo & decoctis metum equidem injiciunt, ne humores moveant, ac æstum & inflammationem augeant; adhiberi tamen possunt, si dolor intolerabilis in superficie hæreat, & cum violenta corporis tensione, phlogosi, aut ad inflammationem dispositione conjunctus sit. Earum vires sustinent pannus subtilis lineus in colica habituali, in specie si causa fuerit frigus aut intestinorum morbus. Emplastræ & cucurbitulæ cum magna flamma umbilico impositæ penitus rejiciuntur. Aquæ minerales, in specie Sommersetenses, maxime laudantur. Mittimus cautelas, quas in singulis colicæ causis eradicandis inculcat; non possumus tamen non Autoris mentem circa lienis usum hic aperire. Triplicem scilicet ei assignat usum, 1) ut justam sanguini concedat consistentiam, ut scilicet hic præcaveatur a dissolutione, & destructione; quam constans divisio & interrupta fermentatio inducit, ut in febribus continuis & hæcticis quotidie usu venit; 2) ut disponat sanguinem ad bilem generandam; 3) ut sit receptaculum pro sanguine in quibusvis vehementioribus motionibus & contractionibus colligendo, ne vasa hinc rumpantur. Sanguinem in liene debitam consistentiam recuperare, probat 1) quod hic in isto viscere semper magis concretus quam in alio reperitur; 2) quod nigricantis sit coloris, qui a diminuto motu procedit, 3) quod singularis lienis structura id ipsum sufficienter declaret. Eo ipso enim dum sanguis ex ramificationibus exiguis arteriæ splenicæ in cellulas & cavitates ampliores lienis deponitur, necessario ille in se ipsum subsidit, & de motu suo reinitit. Quibus addit, quod recrementum aliquod fixum acidum ex glandulis albicantibus cellularum splenicarum continuo secretum sanguinem coagulat. Quem saponem acidum exinde probatum dat, quod, si sanguis ex liene fuerit expressus, vesiculæ hæc glandulosæ illum abunde linguæ communicent, & si lac recens cum liquore ex glandulis expresso miscetur, coaguletur hoc; item quod liquor aliquis saponarius,

injectus in cellulas lienis, sanguine privatas, rupturus citius compagem lienis, quam per venas rediturus sit; cum tamen aqua libere eum transineet, non alia ex ratione, quam quod acidum illud fixum, sulphureo-salinis particulis saponis mistum, sal aliquod vitriolicum producat, quod fibras contrahat & cellulas lienis claudat. Sic si lien cani exciandatur, magis hic agilis, activus, rapax redditur, formellas suas acrius prosequitur, & frequentius urinam mittit; ex quibus phænomenis liberior fermentatio sanguinis evincitur, quæ aliquatenus sufflamatur, liene existente integro, & ex hac causa vigor & vita animalis conservatur. Lienem disponere & præparare sanguinem ad supeditandam bilem in hepate per modum præcipitationis, hoc modo evincitur, quod salia in massa sanguinea per hujus naturalem fermentationem jamdum dissoluta sint; quod lien receptaculum sit sat capax, in quo salia subsidere possunt; quod segreget acidum fixum ex glandulis suis; quod sanguis colorem nigricantem, croceum & sal acre ad hepar devehendum contrahat. Lienem tandem receptaculum commodum præbere pro recipiendo sanguine in quovis motu violento, exinde probari posset, quod post exercitia corporis quævis vehementiora dolorem tensivum in regione lienis percipimus, quem tamen usum ultimum in medio relinquit, variis utpote dubiis expetitum.

C. WOLFII MEDITATIO DE SIMILITUDINE figurarum præsertim curvilinearum & constructione Lienularum Cyclico-parabolicarum similium datamque inter se rationem habentium.

Desiderata hætenus in Geometria fuerunt principia similitudinis: unde factum est, ut non modo ex principio alieno ac sæpe per ambages similium Symptomata demonstrata fuerint, verum etiam talia sine probatione assumta, quæ utique probatione aliqua indigere videbantur. Ita *Euclides* assumit, figuras rectilneas similes habere angulos singu-

los singulis æquales atque etiam latera circum æquales angulos proportionalia; similes conos & cylindros habere axes basium diametris proportionales, ubi *Clavius* recte addit, si *Scaleni* fuerint, axes sub eodem angulo ad diametros basium inclinari: *Illustri Marchio Hospitalius* supponit, figuris curvilineis similibus inscribi posse figuras rectilineas similes. Enimvero non sine ratione quaeritur, cur illa criteria figurarum tam rectilinearum, quam curvilinearum, atque conorum & cylindrorum similibus constituentur? Ad hanc autem quaestionem responderi nequit nisi ex generalibus de similitudine principiis.

Cum ante quadriennium fere *Illustri Leibnitius* suam similibus definitionem mecum communicaret, quod nempe similia sint, quae discerni nequeunt nisi per comparationem; subito mihi exoptata affulsit lux in hoc argumento Geometrico. Hinc enim statim inferebam, similitudinem esse identitatem eorum, per quae res a se invicem discerni debent. Ut igitur constet, quænam sint similia, ad duo respiciendum esse intelligebam: nimirum 1. considerandum esse, quænam sint ea, unde res a se invicem discerni queant; 2. inquirendum esse, quid ad hoc requiratur, ut eadem dici possint. Ne autem in recensione proprietatum characteristarum similibus quicquam omittatur, ad ea potissimum respiciendum esse observavi, quibus datis reliqua determinantur. Quod si enim data fuerint similia & ex iis eodem modo duo vel plura determinentur; nullum est dubium, quin ea tota similia sint, adeoque etiam cetera, quæ ex datis determinantur, eadem esse debeant. Hæc principia explicavi iisdemque usus sum in *Elementis* meis *Matheseos* universæ, & inde non modo definitiones *Euclideas* planorum ac solidorum similibus demonstravi, verum etiam novas easque faciliores exhibui demonstrationes eorum, quæ de iis ostendi solent in *Geometria* elementari. Quoniam vero intelligo desiderari a nonnullis applicationem eorundem principiorum ad figuras curvilineas; pauca de eadem in præsentem proponere visum est, unde cetera haud difficulter intelliguntur. Notum est, datis quotcunque semiordinatis & abscissis, dari quotcunque puncta in linea

curva, consequenter omnia una determinari, quæ ullo modo inde pendent. Si igitur figuræ similes hoc modo determinari debent, necesse est ut data, ex quibus determinantur, per se distinguinequeant, hoc est, ut in casu præfenti (vi eorum, quæ in Elementis meis Mathefeos ostendi) abscissæ eodem modo determinatæ ad suas semiordinatas eandem rationem habeant. Enimvero ut intelligatur, quomodo abscissæ eodem modo determinentur, exemplo aliquo res declaranda. Proponantur e. gr. duæ parabolæ AMN & amn. Assumatur abscissa AP utcunque: quodsi fiat, ut parameter Parabolæ MAN ad parametrum alterius man ita AP ad ap, abscissæ AP & ap eodem modo determinatæ sunt dicunturque similes, quia in parabola non alia datur linea constans præter parametrum, cumque abscissa distincte non cognoscatur nisi per rationem ad parametrum, abscissæ AP & ap ob eandem ad parametros suas rationem discerni nequeunt. Jam cum tota familia sint, quæ ex similibus datis eodem modo determinantur, neque arcus AM & am per se discernibiles sunt adeoque in figuris similibus eandem ad abscissas AP & ap, ad semiordinatas PM & pm, ad constantes unde abscissæ AP & ap determinatæ sunt, & ita porro, rationem habere debent. Quodsi cui hæc non satis evidenter inferri videantur, quia vim principiorum nostrorum animo nondum comprehendit; ex supposita analogia AP: PM = ap: pm idem facile evincemus. Quoniam enim AP: PM = ap: pm; erit etiam alternando AP: ap = PM: pm. Sit jam AP = x, PM = y, ratio constans AP: ap = a: b, reperietur ap = bx: a & pm = by: a. Quare cum elementum arcus AM sit $\int \sqrt{dx^2 + dy^2}$; erit elementum arcus am = $\int \sqrt{[b^2 dx^2 + b^2 dy^2]: a^2}$, consequenter AM: am = $\int \sqrt{dx^2 + dy^2}: \int \sqrt{[b^2 dx^2 + b^2 dy^2]: a^2} = \int \sqrt{dx^2 + dy^2}: \frac{b}{a} \int \sqrt{dx^2 + dy^2} = 1: \frac{b}{a} = a: b = AP: ap = PM: pm. q. e. d.$ Inmo eadem ratione ostenditur, quod Euclides de figuris rectilineis similibus demonstravit, quod nempe sint in ratione duplicata homologorum laterum, idem universaliter de omnibus figuris similibus enunciari debet. Sint enim omnia ut ante: quoniam elementum arcus AMP = ydx

TAB. IV.
Fig. 4. & 5.

$\equiv ydx$; erit elementum areæ $amp \equiv b^2 ydx : a^2$, consequenter
 $AMP : amp \equiv \int ydx : \frac{bz}{az} \int ydx = a^2 = b^2 = AP^2 : ap^2 = PM^2 :$
 $pm^2 = AM^2 : am^2$. Et generalius multo affirmare licet, omnes
 figuras similes ac earum partes quascunque similes esse in ratio-
 ne duplicata homologarum linearum. Patet autem ex antece-
 dentibus, lineas homologas esse, quæ suppositis figuris simili-
 bus eodem modo determinantur, veluti si AP & ap biscentur,
 ex punctis C & c perpendiculares CD & cd ipfis AC & ac subdu-
 plæ erigantur, tandemque puncta D & N itemque d & n rectis
 DN & dn connectantur. Erant nimirum lineæ DN & dn reli-
 quis AP & ap , PM & pm & c. homologæ.

Optime etiam figuræ similes discernuntur a reliquis per
 elementa, quibus ad genesis earum opus est. In similibus
 enim figuris elementa similia esse debent. Unde cum circulus
 & parabola unica recta data describi possunt, omnis vero recta
 fit alteri rectæ similis adeoque per se sine alia tertia assumpta, ad
 quam utriusque ratio exigitur, una ab altera non discernibilis;
 vi superiorum omnes circuli omnesque parabolæ similes sunt.
 Itaque non mirum, quod etiam circuli eorumque segmenta si-
 milia, itemque parabolarum segmenta similia, hoc est, quorum
 abscissæ sunt parametris aut semiordinatis proportionales, ha-
 beant rationem duplicatam, illi quidem diametrorum atque
 chordarum arcuum similibus, hæc vero parametrorum, ab-
 scissarumque & semiordinatarum similibus. Nimirum omnes
 figuræ ejusdem speciei inter se similes sunt, quando elementa,
 ex quibus generantur, dissimilia esse nequeunt. Hinc in-
 telligitur, e. gr. omnes cycloides esse inter se similes, quia
 circuli genitores & rectæ, super quibus incedunt, dissimiles
 esse nequeunt, rectæ autem, utpote peripheriis circulo-
 rum genitorum æquales, ad diametros eorundem eandem
 rationem habent. Contra cum ellipses & hyperbolæ datis
 duobus axibus vel diametris conjugatis describi possunt, uti
 ex Conicis notissimum est, binæ vero rectæ a binis aliis per
 rationem discerni possunt; ellipses atque hyperbolæ similes
 tum demum gignuntur, quando axes conjugati vel diame-
 tri conjugatæ utrobique in eadem sunt ratione. Ex nostris
 adeo

adeo principiis veluti sponte sua magno numero fluunt, quæ alias operose ostendi debent. Plurimum autem refert, ut constet, quænam figuræ sint similes, quænam dissimiles, quia in similibus omnes lineæ sive rectæ, sive curvæ, modo eodem modo determinentur, inter se homologæ sunt: quod utique non minus usui esse potest, quam triangulorum similitudo. Exemplum in præsentî sufficiat sequens.

Sit Lunula quæcunque $DAEFD$ arcu parabolico DAE & TAB. IV; circulari DFE , cujus centrum P , in axe parabolæ AX terminata: Fig. 6 & 7. oportet construere lunulam aliam cyclico-parabolicam $daefd$, quæ sit priori similis & ad eam datam habeat rationem $= a : A$. Ex antecedentibus constat, lunulas esse in ratione duplicata parametrorum. Cum enim tam $DAECD$ & $daecd$ quam $DFECD$ & $dfecd$ in ratione duplicata parametrorum existant, erit $DAECD : DFECD = daecd : dfecd$, adeoque dividendo & alternando $DAEFD : daefd = DAECD : daecd$, consequenter lunulæ $DAECD$ & $daecd$ in ratione duplicata parametrorum existunt. Habent ergo parametri rationem subduplicatam lunularum, nempe ut a ad A ab. Quodsi ergo ad a , mediam proportionalem inter a & b atque parametrum parabolæ DAE , quarta proportionalis quaeratur; habebitur parameter parabolæ dae , qua data construî potest. Jam ut quoque arcus circuli dfe eodem modo determinetur, quo arcus DFE determinatus fuit; non sufficit centrum p in axe ax assumi, quemadmodum centrum P in axe AX existit, sed radius quoque sp ipsi FP & af ipsi AF similis esse debet: id quod per antecedentia obtinetur, si sp & af ad parametrum suam eam habuerit rationem, quam habent FP & AF ad parametrum sibi respondentem, hoc est, sp sit quartus proportionalis ad parametros parabolæ & radium FP , & af quarta proportionalis ad easdem parametros atque AF . Eodem modo construî possunt lunulæ quotcunque aliæ similes. Circumspectione tamen opus est, ut singula eodem modo determinentur. E. gr. Omnes parabolæ sunt inter se similes & abscissæ AF atque af itidem similes sunt, si parametræ proportionales. Ellipses similes sunt, quorum axes conjugati sunt proportionales. Quodsi tamen circa axes FX & fx elli-

ellipses similes describas, lunulæ DAEFD & *daefd* non erunt similes, nisi parabolæ parametrum axium ellipticarum habuerint rationem: alias enim per rationem parametrorum ad axem lunulæ etiam non comparæntes distinguuntur.

His principiis in Geometriam admissis, magna ex parte tandem satisfiet illis, qui conqueruntur, in Geometria tantum demonstrari, quod res ita sint, non vero rationes reddi, cur ita sint. Præterea longe plurima admodum universaliter demonstrari poterunt. E. gr. in Elementis meæ Sphæricorum jamdum ostendi, multa quæ de angulis & figuris rectiliniis demonstrantur ab *Euclide*, ad angulos & figuras curvilineas applicari posse, si latera fuerint similia, quoniam lineæ rectæ non considerantur ut rectæ, sed ut similes. Talia sunt theoremata de angulis contiguis, & verticalibus, de parallelismo linearum, de similitudine & congruentia triangulorum & ita porro.

ALCIPHRONIS RHETORIS EPISTOLARUM
quarum major pars nunc primum editur; recensuit, emendavit, versione & notis illustravit STEPHANUS BERGLERUS.

Lipsiæ, apud Thomam Fritsch, 1775, 8

Alph. 1 & 6 plag.

Venustissimis antiquæ Græcæ scriptoribus accensendum esse Alciphronem nemo facile negabit, cui vel semel Gratias litare datum est, adeo enim in dictione Attica, quam ubique fectatur, argutus, & in fingendis ad genus rerum personis felix est, ut non possit non lectori, quod delectet, suggerere; quod ipsum dissimulare nec Barthius in Adversariis potuit, quanquam forte rigidior videri potest, quando Atticistam nimium vocat, qui insuavior aliquando ob nimium studium bene rem exprimendi, unde odiosior delicatis auribus fiat. Illud vero, quod pluribus ex vetustis aliis, etiam Alciphroni accidit, quod raro nimis ejus ab aliis facta fuerit mentio, unde nec de ætate ejus satis, neque de vitæ genere certo constat; nec firmo nituntur argumento, qui ex eo ad Macedonica eum tempora referunt, quod frequen-

tes

ter talium occurrat memoria, quæ cum illis conveniunt, cum per fictionem talia fieri possint; neque plene cum hoc convenire videntur, quæ de Alciphronæ Athenæus & Suidas tradunt, quæque collegit celeberrimus Fabricius. Aristophanæ & Menandro videtur esse posterior, & eorum decerpisse flores; Luciano priorem facit Berglerus, ut qui ex ejus fontibus sua prata irrigaverit. Sed si ignota maneat ætas ejus, dignæ sunt epistolæ, quæ legantur ab illis sedula industria, quos delectat lepor Atticus, & quibus rectius intelligere, quæ passim occurrunt apud alios, de rebus amoris, piscatoriis, parasiticis & rusticis, curæ est. Unde nec fraudandus sua laude est Aldus Manutius senior, qui sicut alia præstantissima antiquitatis monumenta suis typis, ad optima plerumque manu descriptorum librorum exempla, summa diligentia adhibita expressit, hunc quoque, cum diversorum Græcorum epistolis, primum in lucem edidit anno 1499 Græce tantum, cujus editionem imitati sunt Geneveses, qui, adjunctis novis aliorum epistolis, Latinam omnium interpretationem addiderunt 1606 in fol. atque in fronte eam magnam partem clarissimo Icto Jacobo Cujacio addixerunt, quamvis illa Viri eruditione in pluribus sit inferior. Aldinam editionem curaverat doctissimus Græcæ nationis homo Marcus Mufurus, quod in fine ab eodem subjuncta probat epistola, in qua fatetur plura esse reliqua, quorum medelam tentare nec ausus sit, nec præstare potuerit, immo quæ ita desperata sint, ut a nemine, nisi melioribus codicibus instructo, eorum salus sperari debeat. Egregio itaque Alciphronis amantium commodo doctissimus Berglerus, qui omnes Græcæ linguæ delicias exhaustit, manum admovit operi, stimulo quasi doctissimorum Virorum incitatus, qui non solum epistolarum, ante typis descriptarum, manu exaratos libros suppeditarunt, sed & tot novarum, ut quadraginta epistolarum numerum septuaginta duabus novis auxerit, quarum octo priores Cl. Kusterus ex Bigotii apographo dedit, & celeberrimus Perizonius, quem nuper d. 6 Aprilis fata eripuisse boni dolébunt, plures ex Ryckii Bibliotheca acceptas permisit, quæ ex Vaticanæ Codicibus descriptæ; quibus accessit Illustris Gentilotti benevolentia, qua decem ineditas ex augusta Im-

peratoris Bibliotheca describi, & reliquas cum codicibus con-
tendi curavit, & liberaliter subministravit, unde jure hujus indul-
gentiæ potissima debari, in dedicatione ad eum doctissimus Ber-
glerus proficitur. Latina versio LXXII ineditarum epistolarum
nova ipsius Berglerii est, quam minori molestia se adornasse,
quam reliquarum priorem illam ineptam invertisse, me-
net. Ex quibus adeo luculenter patere potest, quo na-
mine hæc editio prioribus præstet, quod tamen ut clarius elu-
ceat, pauca exhibebimus Lectori, descripta ex ejus annota-
tionibus, quibus egregie obscura illustravit, & corrupta restituit,
ubi iterum laudet sæpius aliorum doctissimorum Virorum,
Horizonii, Schotti, de la-Croze & aliorum in præstita opera, hu-
manitatem. Epistolæ primæ Libri primi initium est *χρηστὴ ἡμῶν*
ἡ θάλασσα τὸ πᾶν τῆν γαλιανὴν ἐξέρεσεν, quod prior In-
terpres: opportune nobis hodierno die mare tranquillitatem
stravit; nova editio: commoda nobis mare tranquillitate hodi-
erno die stratum est. Sensum verborum esse obscurum, in no-
tis confitetur doctissimus Berglerus, naturæ enim ordine inverso
dicitur, quod mare tranquillitatem sternat; nihil tamen mutari
vult Bergleri modestia, & putat interpretatione tolli difficulta-
tem posse, si *εὐερεσται* idem quod *ταύρα* vel *πταίσου* valeat,
quod Græcorum confirmatur testimoniis: sed quoniam neque
sic ipsi rei naturæ videtur consuli, levi mutatione τῆ ἐξέρεσεν in
ἐξέρεσεν, posse loco succurri crederemus, nisi Eustathii obstaret
autoritas, qui hæc verba repetiisse videtur; at vero & hic falli,
sæpe corrupto libro, potuit. Certe sic res clara foret, & sequen-
tia in epistola optime congruerent. Nam sic Latine sonarent ver-
ba: utilem nobis esse maris tranquillitatem, hodie nobis con-
spicere licuit, quem vocis *εὐερεσται* usum Suidas docet. Episto-
la II ejusdem libri legimus: *καὶ πρὸν ὃ ἐν μινυχλοῖς ἐπέλασμα*
αὐτῷ καμμέντι τὸ ὄψωνιον Ἐρμῶνα τετονὶ τὸν μετχακίσκου, σπόγγ
γὰρ ἡμῶν ἐπέλατε, καὶ τὰ ἐκ τῆς θαλάσσης ἔρει, α Φύεται ἐπι-
σικῆς ἐν εὐρυνόμῃς εἰς λίμανον. Postrema verba crucem figunt,
& Leinnio a malo infecta Berglerus pronunciat. Eurynomen ad-
mitti posse credit, a qua denominata maris pars esse queat,
tanquam a marina nympha, cui cum lana marina res sit, & sub-
intel-

intelligi *ἀμαρ*; sed minus ferendum illud *ἐκ λήμων*, unde idem plane omisit in Latine, & Eurynomes stagnum appellavit; legendam vero conjicit verborum partem: *ἐπὶ ἐφίεταυ ἐπισκῶς διερευνημένους τὴν λήμνην*. Emendationi ansam dedit Basilii locus, in libello de legendis profanis autoribus, in quo quædam ita conveciare monet cum quibusdam in hac epistola, ut alter autorum alterum ob oculos habuisse videatur: vel si de lana illa fungorum litoralium sermo sit, legendum autumat esse: *ἀ φίεταυ ἐν ἡόνι*, vel *ἀφίε τῆς λήμνης*. Sed *ἐκ λήμων* probavit prior Interpretes & in Lemnum Latine scripsit, eo forte sensu, quod Lemnum respiciat locus piscationis, ut idem sit, quod versus Lemnum. At si quid mutare necesse esset, levior mutatio foret, si *ἐκ λιμὸν* scriptum fuisse putaretur, atque heri durities accusari crederetur, quod servis labore oppressis loco cibi imperaret spongiarum & marinas lanas, quæ augendæ magis quam sedandæ fami apta sunt, nec plane alienum est, spongiarum devorandas mandari posse, cum & Plinius quosdam illis vesci, memoraverit, de lana vero marina res manifesta sit. Doctissimi Bergleri emendatio uti ingeniosa & erudita est, ita longius aliquando a verborum similitudine abit. Epistola IV locus varie tentatus est: scribit vir piscator ad uxorem urbanæ vitæ amatam, ut in Aldina legitur *ἐπὶ τὴν πόλιν ἀσπάξῃ χαῖρε καὶ ἀπιθι ἐκ τὸν ἄνδρα. ἐπὶ τὰ ἐκ θαλάττης ἀγαπῶς, ἐπὶ ἀνιθι τὸ λῶν ἰλομένη*. Barthius in Adversariis: *ἐπὶ τὴν πόλιν ἀσπάξῃ χαῖρε καὶ ἀπιθι ἐκ τὸν ἄνδρα, ἴθι. ἐπὶ καὶ ἐκ θαλάττης ἀγαπῶς, ἐπὶ ἀνιθι*, velut quidam gradus sunt redeundi; nimis forte argute. Cl. Perizonius in Epistola ad Berglerum *ἐπὶ τὴν πόλιν ἀσπάξῃ χαῖρε καὶ ἀπιθι. ἐπὶ δὲ τὸν ἄνδρα, ἴθι τὰ ἐκ τῆς θαλάττης, ἀγαπῶς, ἐπὶ ἀνιθι*. Sed nihil horum opus erat, cum solis distinctionum signis recte collocatis, locus sanari a Berglero potterit, hoc ordine: *ἐπὶ τὴν πόλιν ἀσπάξῃ χαῖρε καὶ ἀπιθι. ἐπὶ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τὰ ἐκ θαλάττης ἀγαπῶς ἐπὶ ἀνιθι*. Et Latine: si urbem amas, vale & abi; ad virum, si te marina delectant, redi. Quando a versione, Cujaciana dicta, discedat Berglerus, non monuit; specimen adducemus ex Epistola XXVIII, *ὡ δὲ νῆσά με ἀφίεταυ ἡσαν ὡς ἑαυτὴν ἢ τῷ γείτονος μετ-*

πεμψε γυνή. και δεῖτα η̄κεν (η̄εν legi jubet) ἀραμένη τὰ πρὸς τὴν τέχνην. οὐ δὲ ἐξοπτινάεις ἀναίσιας ἐπεσῶ τὴν δέσην, ἀνακλάσας κῆσιν. Quæ ita convertit prior Interpres: parturiens me nuper, ut ad se venirem uxor vicini accersivit, atque, ut quæ ad artem pertinent, afferrem. Tu vero confestim exurgens conabare fracto collo partum elicere. Plane præter rem, adeo rectius nova versio: parturiens modo uxor vicini me, ad se venirem, accersi iussit, atque jam ibam assumptis, quæ ad artem eam requiruntur. Tu vero confestim exurgens conabare. cervicem meam ad te reflectens osculari. Et sic cohærent insequentia. Verum non est nostrum ultra pergere, satis ex hac Alciphronis nova editione Lectori licebit cognoscere, quid in edendis Aristophane, cum suis notis, & nova plerarumque comædiarum versione; & Herodoto emendando & annotationibus illustrando, quæ omnia jam perfecta sunt, præstare Berglerus valeat. Errata, quorum aliquot irrepererunt, non diligentissimi Editoris incuriæ, sed typographorum festinationi tribuenda sunt, plurimam partem in subiecto indice correctæ; chartæ, & typi nitore nulli exteroræ concedit Fritschii nostri sedulitas.

AN ACCOUNT OF SOUTH-WEST BARBARY &c.

h. e.

NOTITIA DE BARBARIA AUSTRALI VEL Occidentali, complectens quicquid memoratu digni apprehenditur in Regnis Fessensi & Maroccensi, scripto consignata ab homine servitutem ibi diuturnam experto. & ex autographo cum literis binis hodierni Regis Maroccensis luci donata ab SIMONE OCKLEY, Profess.
linguæ Arab. Cantabrig.

Londini, apud J. Bowyer & H. Clements, 1713, 8.

Plag. 8.

CL. Ocklejus, qui introductione sua ad addiscendas linguas Orientales nobis jamdudum innotuit, præsentem libellum, cum forte fortuna in manus ejus incidere, edendum putavit in lucem, quam ut aspiceret, dignus esse nobis utique videtur. In
Præ-

Præfatione, quam præmiffit doctiffimus Vir, fatetur, autorem fe ignorare prorfus, nec minoris eum tamen æftimandum eam ob caufam exiftimat. Neque enim alias narrationes cæco eum ftudio fequi, fed res vifas ab fe auditasque memoriz prodere. Confirmafle fuffragio fuo omnia teftem oculatum *Xerxium*, Judæum profelytum, *Sophiæ* natum, fed ftudio celeberr. *Allixii* ad partes Christianorum fequendas adductum, cui partem libelli, præfertim ubi dubia maxime videretur complecti, Cl. Ocklejus prælegit. Crudelitatem, qua barbari homines in Christiana mancipia utuntur, nimis eum exaggerare videri, fed quæ hic commemorantur, non multum abire ab iis, quæ *Elliotus*, *Pittæus*, & quidam *Ocklejus* tradidere. Qua occasione obfervat, minus cum veritate convenire opinioni, qua exiftimant plures, populi Ifraelitici in fervitutem Affyriacam abducti eandem fuiſſe fortem, quam ſervi hodie noſtri experiuntur. Longe aliter rem habere ex hodierna confuetudine populorum, in iis vel proximis partibus crudeliſſimo Christianos jugo prementium, poſſe luculenter perſpici. Aliquando tamen de Judæis, quam de Christianis, mitius actum eſſe, manifeſtum inde fieri, quod illi ſervitutem, cui aſſueverunt, libertati oblata præponere non dubitarunt, id quod Christianorum ſervorum inter barbaros nemo hodie facile fecerit. Commendat hinc ſtadium mores populorum, qui in Mahomedis caſtra conceſſerunt, diligentius perveſtigandi, quos ab longiſſimis inde temporum intervallis aut parum aut nihil mutatos clariffimam multis Scripturæ ſacræ locis aſſundere lucem recte exiſtimat. Addit tamen, illos ipſos populos monitis atque inſtitutis non nihil ab ſe invicem diſcedere: eos qui Africa partes incolunt, horridiores crudelioresque deprehendi, cultiores eſſe, qui in Asia fixerunt ſedes. Atque de his quidem poſtremis pluribus ſe olim acturum Cl. Ocklejus pollicetur. Libellum ipſum capita novem abſolvunt: I agit de ipſa regione, quam Barbariam Auſtralem vocant, II de indole ac vivendi ratione incolarum, III de veſtitu utriusque ſexus, quo utuntur, IV de regimine politico & legibus civilibus, V de religione, cultu divino, ſacerdotibus, jejunis &c. VI de ritibus nuptiarum, VII de Genealogia præclaris que rebus geſſis Regis, qui ad-

huc

huc rerum summam tenet inter Barbaros versus Austrum incōlentes, *Mulci Ismaelis*. Quæ hoc tradit capite Autor anonymus, minus vera atque ab rerum non satis gnaris, ut fieri solet, accepta sibi videri, nos docet Cl. Ocklejus. VIII de regimine politico, cultu divino, festis Judæorum ibi degentium agit, IX de summa miseria fervorum Christianorum. Additæ his sunt literæ binæ Regis Maroccensis *Mulci Ismaelis* cum responso, quarum priores Arabica etiam lingua expressæ hic leguntur, non ingrata utique harum rerum cupidis lectoribus futuræ. Festivum inter alia est, ubi Rex ille in literis ad militiæ præfectum *Kirkium*, *scito*, inquit, *tres equos currui jungendos a Domino tuo per meos, apud eum commorantes, missos mihi esse. Sed currus quatuor equis trahendus est, proinde alium nobis simili forma, habitu & magnitudine procures, necessum est, ut ille quatuor trahi possit. Omnia, que in te sita sunt, facito, ut voluntati nostræ obsequaris.* Haud mediocre vero oruamentum conciliat libello nova descriptio in ære facta Regnorum Fessani & Maroccensis, quam consulere Lectores cum fructu poterunt.

BERNARDI A MALLINCKROT DE ARCHICANCELLARIIS S. Rom. Imperii ac Cancellariis Imperialis aule, quibus accesserunt Summi Pontifices & S. R. F. Cardinales Germanici aliaque. Editio Tertia, cum Prefatione BURCARDI GOTTHELFI STRUVII de Fatis & Scriptis Mallinckrotianis.

Jenz, apud Jo. Felicem, Bielckium, 1715, 4.

Alph. 1 pl. 21.

NON ignotum est in Republica literaria nomen Bernardi a Mallinckrot, Monasteriensis quondam Ecclesiæ Decani, quum scriptis suis magnam sibi eruditionis laudem acquisiverit. Inprimis Tractatus ejusdem de Archi-Cancellariis Imperii satis notus est, & ab illis, qui Germaniæ historiam amant, non parum æstimatur. Prodiit ille prima vice Monasterii 1640, 4, sed quum difficilior copia ejusdem esset, operæ præmium duxit Cl. Struvius, ut illum iterum ederet, cui etiam Prefationem de Fatis & Scriptis Mallinckrotianis addidit. Hæc plurima ex Joannis

ab

ab Alpen Vita & rebus gestis Christophori Bernhardi Episcopi Monasteriensis; quare nos pauca annotabimus; de ipso autem libro nihil erit dicendum, quum ille jam pridem in eruditorum versetur manibus. Erat Mallinckrotius rarissimæ Vir doctrinæ, librorum helluo, & memoriæ tam vastæ atque felicitatis, ut libros integros, si periissent, e suo cerebro restituere posse crederetur: Episcopalis dignitas ei non semel oblata fuit, quumque jam ornandus putaretur, illum infelicem spes fefellit: Nam a Ferdinando II Imp. cum consensu Summi Pontificis, Razeburgensis Episcopatus fuerat collatus; sed profligato mox ad Lipsiam Tillio, & Gustavo Adolpho Suecorum Rege omnem Germaniam aquilonarem suis armis occupante, spe defraudatus fuit. Ad Mindensem quoque Episcopatum vocato, Franciscus Guilielmus Episcopus Osnabrugensis prælatus est. Mortuo inde anno 1650 Ferdinando, Archi-Episcopo Colonienfi & Episcopo Monasterienfi, Bernardus noster mitram Episcopalem ambivit; sed quum Capitalares plurimi ab ingenio ejus abhorrerent & Manliana imperia timerent, eventus vote non respondit; sed Canonici in æde cujusdam ex illorum numero convenientes in personam Christophori Bernhardi a Galen conspirarunt: quo aperto, quum Mallinckrotius consentire nollet, atque contra Canonem esse diceret, filium homicidæ in Episcopum creari, quandoquidem pater ejus Bernardus a Galen Morienum in duello occidisset, ideoque in captivitate mortuus esset, & apud Pontificem Summum & Imperatorem & in ipsa urbe nihil prætermisit quo Canonorum facta irrita declararentur: sed iterum nihil effectum: novus potius Episcopus suam administrationem initurus Monasterium comitia indixit Statuum provincialium, quæ ad nutum Electi a conventu suo excludere Mallinckrotium ceu tranquillitatis publicæ turbatorem. Citatus etiam fuit a Fabio Chisio, Papali Nuntio, ut coram quibusdam magni nominis Viris convitia, quibus Episcopum affecisset, evinceret: sed hoc intra præfixum tempus non comparente, silentium perpetuum ipsi fuit impostum, & quum adhuc Episcopo debitam venerationem non exhiberet, eundem Episcopali auctoritate a choro, a capitulo, ab

officio & beneficio suspendit. Etiamſi vero Episcopus tentaret res componere cum Mallinckrotio: omnia tamen rejecit & cuncta tentavit, adeo ut a Cæsare Episcopus jam confirmatus atque investitus munere indignus declararetur. Sed his omnibus frustra peractis ad captandam auram popularem totus se composuit: Monasteriensē quoque civitatem contra Episcopum incitavit & varias alias turbas dedit. Quare Episcopus eundem anathemate percussit, quod ex suggestu fuit recitatum & valvis Ecclesiarum affixum. Quo non obstante ædes quidem sacras frequentavit; sed eo illas ingresso, fugere Capitulares, cessare cantus, omitti horariz psallentium preces, abrumpi sacrificia, extingui candelæ, quæque alias sacris interdicto fieri solent, graviter expediri cœpere. Interim Mallinckrotius a Josepho Sanfeliciano, qui Coloniz Agrippinz Nuntium agebat Papalem, absolutionem impetraverat ab Episcopi anathemate, & civitas inter se divisa, pars Principi, pleraque pars Decano favit, opificum vox in officinis fuit: *Vivat Decanus, cui vitam, salutem, triumphum, fausta omnia.* Tandem Princeps per Prætorianos Decanum in suis ædibus detineri voluit, ex qua captivitate ope populi fuit liberatus. Interea anno 1655 exterarum Academia- rum sententiâ beneficiis & Decanali munere ipso jure & facto privatus declaratus fuit, & post aliquas adhuc turbas anno 1657 Principis jussu in arcem Ottensteiniam est deductus, in qua captivitate per septennium detentus sub Nonas Martii A. 1664 obiit. Quantæ Vir fuerit eruditionis, industriz atque lectionis, docent ipsius scripta eruditis maxime æstumata. Testatur de eo etiam Bibliotheca ipsius instructissima, quæ Monasterii adhuc servatur. Primum ejus scriptum fuit de *ortu & progressu artis Typographica*, Coloniz Agrippinz 1639, 4 editum. Alterum de *Archi-Cancellariis*. Tertium de *Usu & natura literarum*, in quo sub literis B. a M. D. M. & C. M. nomen suum indicavit, quæ notant Bernhardum a Mallinckrot Decanum Monasteriensē Coadjutorem Mindensē. Quartum paullo ante ipsius captivitate evulgatum scriptum est: *Paralipomenon de Historicis Græcis Centuriæ quinque plus minus, quibus præmittitur Discursus de summo bono Hominis in hujus vita miseria*, Coloniz Agrip-

-Agrippiaz 1656, 4., quod cum aliis supplementis Vossianis re-
cudi fecit Cl. Fabricius Hamburgii 1709, 8. Scripsit etiam in
præfatione operis de Archi-Cancellariis, *se de Statibus & Circulis*
Romani Imperii aliquid esse commentatum; sed hic fœtus lu-
cem non vidit.

PRIMITIÆ SILESIACÆ,

i. e.

FRANCISCI FABRI VULGO KOECKRITZ
SABOTHUS *sive Silesia, accessus Programma JOH*
FECHNERI ejusdem argumenti: ex Codice manuscripto
cum impressis diligenter collato publico usui resti-
tuit Q. A. T. A. V. A.

Lipsiæ, apud J. Grossii hæredes, 1715, 8.

Plag. 4.

EMinent inter complures alias Nationes historię patrię stu-
dio Silesiæ, quod tot egregia Curzi, Schickfusii, Henelii,
Czestkonis, Hankii, Dowerdeckii & aliorum cum applausu in
lucem edita opera testantur. Restant tamen non pauca passim
in publicis privatisque laudatę gentis Bibliothecis asservata anec-
dota, quorum typis exscribendorum spem causa non unę
prohibere videtur. Hinc laudabilem olim Godofredus Rhoni-
us in illis recensendis & partim excerpendis operam collocavit;
ne scilicet plane intercidant diligentissimorum hominum labo-
res in soli natalis decus & emolumentum suscepti. Continuat
etiam hodiernum utile institutum Cl. Rungius Scholę Magda-
lenę apud Vratislaviensēs Collega, qui tribus huc usque Speci-
minibus aliqua non spernenda de ineditis Historię Silesiæ
monumentis exposuit. Refertur autem inter hæc cimelia nun-
quam typis exscripta præfens quoque Franc. Fabri Opusculum
poeticum, cui Autor. (qui Secretarius Vratislaviensis, & præter
hoc vastis etiam Annalibus, identidem anecdotis de patria sua
optime meritis fuit) de ultimis novem integros annos impendisse
fertur. Secuti Rhonium alii Eruditi, qui publice afferere non
dubitarunt, nunquam hunc libellum prelo subjectum fuisse.

Ff 2

fru-

frustra aliud docente exercitatissimo, si quisquam, in rebus Silesiacis Hankio: donec post fata Viri in ejus Bibliotheca ipsum exemplar impressum inveniretur, & sic de veritate assertionis hujus omnibus constaret. Causa rei fuit, tum exigua libelli moles & insignis raritas, tum quod *Reusneri Itinerario Orbis*, Basilez M D XCII edito, in fine sub *ἀποστασµατῆς* titulo additum fuerit: qui liber cum sæpius recusus habeatur, nec in ullo exemplari hic Sabothus noster comparaverit, haud mirum, neminem ad calcem notatæ editionis raræ hanc avem quæsiuisse. Celebris tamen semper ejus fama inter Historicos Silesiacos existit, & spes sæpenumero illius recudendi facta, præsertim cum multiplicata & mutilata spographa passim circumferrentur. Irrita nihilominus usque huc fuit curiosorum expectatio, quare ignotus Autor, cui sub literis initialibus supra indigitatis latere placuit, quique se Silesia ortum negat, nunc demum illud ex codice, manu insignis Vratislaviensis J Cti exarato, excerptum publico usui restituit. Editionem primam, quam diligenter collatam affirmat, in omnibus secutus est, nisi quod breves passim animadversiones, quas prior MSCti possessor hinc inde addiderat, ad oram paginarum adjectæ sint; eas vero leviores esse & ejusmodi, quæ extemporanea forte meditatio inter legendum suggestit, cuilibet facile ex oculari inspectione patet, quid quod nec ipse Editor illud inficiari voluisse videtur. In præfatione plures hujus generis libelli, e. g. *Pancratii Vulturini Panegyricus* ob ætatem (quippe anno MDV Patavii recitatus) & accuratam oppidorum Silesiacorum descriptionem æstimandus, *Job. Malleri D. Lignicensium historia genealogica* rarissima, aliaque per vices edenda, promittuntur. Ipsi Kockritziano carmini præmittitur breve *Jo. Fechneri*, Rectoris quondam Vratislaviensis pluribus poematibus elegantissimis publicatis clari, *Programma*, quo cives ad actum solennem de Sabotho habendum jambo senario, quo excellebat, invitavit. Quantum ad *Fabri* laborem, fingit ille Silesiam Nympham, rumoribus de ingente Sabotho increbrescentibus perturbatam, flumina convocasse, horumque comitatu stipatam adisse senem morore confectum. Hic lautis epulis mox suavi colloquio gratam hospitam excepit, & tris-

Atque causas expositorum, Nomina inde ab initio diversa, Cultores nec non reliqua laudatæ Regionis fata stricte recenset, observationes haud raro atque digressiones interponens satis jucundas. Tandem rumor irruentium hostium inter se secure concumbentes illos spargitur; sic fluvii metu dilapsi quisque ad undas suas se recepit, Sabothus in cavernam montis recessit, ac misera Silesia sola hostium ludibriis exposita mansit. Certum est Autorem officio suo bene defunctum esse; quanquam Lectorem historiarum ejus temporis & loci peritissimum requirere videatur, quem ubi nactus est, non sine fructu & voluptate detinet. Nec diffitendum, quædam hic illic inveniri, alibi haud facile obvia; sequiorum enim annorum scriptoribus non liberum semper fuit, quæ sciverunt, literis mandare. Interpolavit tamen Editor, privatis procul dubio rationibus motus, duo carminis loca, in quibus licentius Faber & Sabothi genius de Rom. Ecclesie Præfule, aliisque jocati fuerant. Denique illud observandum, notulas subjectas jam annos pene multos præ se ferre, quod ex voto de Arminio Lobensteiniano absolvendo & ex promisso p. 46 B. Hankii opere de Silesiorum nominibus colligendum. In fine repetit Editor sponsonem de prolixo Eruditi cujusdam Silesii in hoc poema commentario, dubia historica & geographica diligenter explanaturo.

**GEORGII FRID. RICHTERI, IN ACAD. LIPS.
Fæc. Philof. Assess. ad Virum Rev. M. I. F. A. de Sole, quod
caloris vulgo tribusi causa non sit, brevis
Commenatio.**

Lipsiæ, impensis A. M. Schedii, 1715, 4.

Plag. 4.

Non id agit Cl. Autor, ut caloris ab Sole quidquam proficisci omnino neget, sed ut ostendat, calorem illum esse velut uniformem, varietatis autem variorum anni temporum, quod ad æstus & frigora pertinet, in Sole causam vulgo quidem, sed perperam, quæri. Cui sententie novitatem objecturis

Ff 3

ris

ris id maxime respondet, non posse dubium esse diligenter animum advertentibus, quin difficultatum plurimarum errorumque maxima diuturnitate productorum, in pronuntiatis plerumque communissimis, & quæ propterea etiam in perceptissimis habeantur, latere fons & origo soleat; præterea vix quidem credibile videri, quorum tam diversæ sint de natura Solis sententiæ, horum omnino nullos vim illam calefaciendi in dubium vocare, ac sibi hoc modo apertissime patrocinari: interim se, qui aliorum in ejusmodi rebus autoritati parum deferendo sapientissimorum quorumque autoritatem sequatur, etiam hinc minus fuisse de tali autoritate sollicitum. Hæc in præmio tractat. Ipsa vero Commentatio quatuor constat capitibus. Quorum in uno, facta breviter eorum mentione, quibus placet, Solem tempore brumali vel minus calidam sui partem nobis obvertere, vel stellis parum fervidis junctum, vel crassioribus obductum maculis esse; rationes deinceps eas diligenter & recenset & excutit, quibus plerique adhuc Philosophi ostendere voluerunt, obliquitatem Solis, exiguamque disbus hiemalibus penes nos moram, frigorum esse causas certissimas. Monstrat igitur, radios directiores, nec quod iidem obliquis paullo breviores sint, nec quod in se ipsi magis quam illi reflectantur, nec quod in minus terræ spatium incidant quam eorum totidem, nec tandem quod brevius & expeditius per aeris atmosphæram emetiendum iter habeant, idecirco magnos illos efficere æstatis æstus: præsentiam autem paullo diuturniorem Solis nihilo id magis præstare. In altero capite id arguet: si varia Solis obliquitas & mora, vera causa caloris sit, stasis eum auctibus ac diminutionibus crescere debere & decrescere, perinde ut Sol paulatim & per certos gradus culmini accedat nostro & inde rursus recedat: regiones autem, ut polis viciniore vel æquatori sint, ita easdem magis magisque deprehendi vel frigidioribus subjectas vel æstibus debere: quæ cum ita se non habeant, frustra, ibi quidem in ventos & æream non semper serenam, hic vero potissimum in montes hæut æqualiter distributos, causas interrupti tenoris transferri. Sequitur tertium caput, in quo, tum ex perenni frigore, altissimos ipsius torridæ Zonæ montes occu-
pan-

pante (neque id, ut ostendit, propter aerem subtiliorem aut agitatiorem, nec propter radiorum reflexorum vel inopiam vel ab incidentibus distantiam, nec propter semina frigoris illuc abacta, nec propter alias huiusmodi causas) tum ex calore, in intimis terræ partibus constanter obvio, probare Noster instituit, causam æstivum æstivorum subter potius quam supra querendam esse. Ibidem, cur in locis subterraneis non narium profundis, hieme rigor, calor æstate, minus quam sub dio vehementis sit, declarat, sententiasque aliorum coarguit. Restat caput ultimum, in quo rationes expendit & experientias, quibus adducti non Philosophi modo sed quilibet etiam de vulgo hucusque putarint, Soli esse causam uni omnem caloris frigorisque annui attribuendam; atque illos umbra potius rationum quam ponderibus oppressos pronunciat.

Jam adhuc pauca quædam speciminis loco ex ipsa excerptemus tractatione. Capite igitur tertio causam propositurus C. Autor, cur in cavernis subterraneis hiemæ æstateque ideum propemodum percipiatur calor, id ex eo fieri iudicat, quod cavernæ istæ, si bene clausæ fuerint, semper mansant vaporibus calidis repletæ: hieme quidem, cum minores sint intimarum terræ partium versus nos exhalationes, minus salium vaporum cavernis accedere, sed minus item decedere: æstate vero plus accedere, sed plus etiam decedere: interim calore supra terram, illum in cavernis, æstivo tempore non difficulter superare, quando halitus telluris in liberum aerem enixi moveri expeditius, etiam Sole non accedente, atque ita majorem creare æstum queant, quam cæcis illis carceribus clausi. Hæc noster uberius disputat, capite quo diximus, n. VIII, & VIII. Ultimo vero capite, n. III, sententiæ suæ objicientibus, solem æstivum ab umbra æstiva multo distare magis quam hibernum ab hiberna, ita respondet: eandem vim radiorum æstivum aerem, ex aliis causis calidiorem & ad calorem recipiendum magis idoneum, plus calefacere posse, quam ineptiorem hibernum; ejusque rei exemplum conclavia præbere, in brunalem porsecta Solem & bene calefacta, in quibus plus item quam in libero & frigido aere sol ab umbra interfit.

Cete-

Ceterum antequam Autorem nostrum relinquamus; non alienum videtur, ejus etiam paucissimis hoc loco dissertationem commemorare Geometricam, qua A. 1712 conscripta, tum angulum quemcumque in tres pluresve partes secare, tum duas pluresve inter datas quascumque rectas invenire medias geometricè proportionales, maxime intelligibili docuit methodo, per *sectiones* nempe (ut eas ipse vocat) *in infinitum alternatas*. Scilicet si angulus vel linea quæcumque primum biseccetur, post, verbi causa, pars dextra rursus biseccetur, tum ex ortis hoc modo movis partibus iterum sinistra, porro ex aliis novis dextra, deinde ex aliis sinistra, & sic in infinitum, ista tandem ratione determinari punctum trisectionis, facile demonstrat Autor. Jam cum duas inter quascumque rectas invenire medias arithmetice proportionales, nil aliud sit, quam excessum majoris triseccare, hoc est, infinitas medias alternatim querere; patet, quomodo etiam duæ geometricè proportionales inveniri queant, nempe ita, ut inter datas primum quæzatur media, tum inter inventam & (verbi causa) minorem ex datis alia, tum eam inter & proximè majorem rursus alia, tum inter hanc & proximè minorem, tum novam inter & proximè majorem, & sic in infinitum: tandem enim hoc modo ex duabus mediis determinari minorem necesse est. Similiter angulus quicumque vel linea, in 5, 7, ac plures dissecari partes potest, si abscindatur primum pars quarta, sexta, & ita porro, ac deinde sectio illa inæqualis, alternatis partibus (ita ut pars major minorque modo a dextra sit modo a sinistra) in infinitum alternetur. Atque ea iterum transferre ad inveniendas quæcumque medias Autor docet, nec compendia sectionum in infinitum alternandarum tradere obliviscitur.

QUas promissimus superiori Mense, prodire nunc hebdomatim cœpere apud Theophilum Georgium Novellæ litterariæ vernaculæ, sub titulo: *Neue Zeitungen von gelehrten Sachen*, in 8, in quas, ne in Actis nostris librorum recensione spatium eripiantur, rejiciendam putavimus partem aliquam novorum literariorum, quæ quotidie ad nos perscribuntur; id quod ignorare Lectores nostros volumus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno MDCC XV.

LUDOVICI FERDINANDI MARSILII Dissertatio de generatione fungorum ad Illustrissimum & Reverendissimum Præfulem JOHANNEM MARIAM LANCI- SIUM, Clementis XI Pontif. Opæ. Max. Archiasrum & Cubicularium Intimum, cui accedit ejusdem responsio, una cum Dissertatione de Pliniane Ville ruderibus atque Osti- ensis litoris incremento.

Romæ, ex officina Francisci Gonzagæ, 1714, fol.

Plag. 12 & tab. æn. pl. 32.

Ura rara admodum est Illustrium & Splendidissimorum Duumvirorum horum, in bene merendi studio se tanta sui gloria æmulantium, magnificentia, qua nuper admodum insignes illos suos librorum, reliquorumque literarum studia promoventium, thesauros immenso pretio redemptos tam liberaliter publico donarunt; ita eo majori admiratione & præconio suo jure censetur digna esse: sed hoc, quod illis etiam præstare datur, qui cæco studio fortunam præ Minerva coluerunt, solum non est, quo sibi literarum alumnos obstrictos tenent; verum tot ingenii sui præclara publico offerentes munera, omnibus cognita, dubios nos faciunt, ex quo primam mereantur gratiam. Quis in literarum historia non plane peregrinus ignorat excellentissimi Lancisii merita? Et quis negaverit in illustrium Scriptorum nostri seculi primo ordine collocari doctissimum Comitem Ludovicum Ferdinandum Marsilium debere? certe id nobiscum omnes sentiant, quibus philosophiæ studium est in pretio. Postquam enim ducibus Malpighio & Triumpheto, magna nomina! hujus tirocinia posuisset, tantam ipse navavit naturæ contemplationi operam,

Gg

ram,

ram, ut quidquid in ea esset absconditum, feliciter retegeret, atque hinc nata illa erudita Dissertatio de phosphoro minerali, quam vernaculo sibi sermone jam anno 1698 edidit, & ejus inscriptione Societatem nostram honoravit; inde magni illius & splendoris operis, historię Danubii, prodromum illustri Societati Regię Anglicanę, Londini impressum, anno 1700 obtulit, cui perficiendo adhuc strenue insudat, quodque ut feliciter propediem absolvat, cum horum amantibus serio optamus. Nunc exhibemus Lectori non minus opus splendidum, & quod magis in admirationem rapere potest, inter arma natum, de fungorum origine: eum namque in Pannonia finium constitutorum inter Christianorum & Turcorum imperia cura ab Augustissimo Imperatore Leopoldo ipsi demandata esset, equis exercitus tunc duci, sedula industria hoc egit, ut eorum generationis methodum, experimentis variis factis, exploraret & probaret, quam deinde diligentiam continuavit, cum Brisaco præfectus esset. Enimvero cum tot fungorum esse genera deprehenderet, delineari omnes jussit, atque ad Triumphetum insignem Bononię Botanicum misit, qui ad artis regulas in ordinem digereret, quod idem ille, additis pluribus Italię indigenis fungis, præstitit, atque hi editioni parati ab illusterrimo nostro Comite, sub titulo collectionis fungorum vegetantium in regnis Croatię & Hungarię, in publico instituto Scientiarum Bononię, asservantur, quorum, post varios fortunę casus nunc in alma Bononia, patria sua, quieti datus & egregie musis litans, partem tanquam otii literarii fructus exhibet. Ita autem versatur in argumenti tractatione, ut primo diversorum, cum veterum, tum recentiorum scriptorum sententias, circa fungorum generationem recenset, hasque discutiat, atque sic, quod sibi, observationibus innixo, cum vero congruere videtur, exponat. In antiquis sunt Theophrastus & Plinius, (ad Poetarum enim figmenta non attendimus,) quorum ille fungos radice penitus carere & e radicibus arborum & pluviis copiose labentibus ad mare rubrum erumpere tradidit; hic vero ex arborum pituita, & limo succo terrę madefacto eorum originem trahit: sed quoniam hi vel omnino falsa supponant, vel obscu-

ris nullam lucem afferant, eos ex recentioribus reprehensione utique dignos censet, qui eosdem secuti sunt. Ad tres vero classes pertinent, qui hac nostra ætate solertiores rei naturam in hac parte perlustrarunt, quarum prima est eorum, qui seminibus suis, æque ac reliqua vegetabilium, deberi fungos afferunt, in quibus Mentzelius, Bocconus, Dodoy & Sherardus eminent, quibus & Porta & Clusius accedunt. Ex secunda, qui fungos ex integrorum frustulis vento dispersis oriri affirmant, Sharrocius sunt, Raius, & Malpighius, qui tamen in re obscura fluctuat. Tertia classis hanc tenet pro vera sententiam, propriam fungorum principium non nisi ex certa corporum putrilagine repetendum esse, ad quos accedunt Chymici, nisi quod dicendi ratione & explicandi methodo differant. Fungos ex semine generari nulla videtur ratione probabili asseri, cum in nulla tot specierum, summa adhibita in inquirendo sagacitate, hæctenus potuerit detegi, & quod in fungillo caliciformi Mentzelii semini, est prope simile, non vera seminis natura gaudet, & ipsi illi sunt tam exigui pretii, ut minime cura reliquis ad artificis naturæ regulas factis, comparandi: unde nec vero est consentaneum, naturam hos seminibus fortasse, reliquos vero effectos reliquisse, vel semine tam exili instruxisse, ut nullo posset studio manifestura fieri; ergo pro imperfectis flosculis habentur potius hæc grana semen mentientia, quam pro vero semine. In quo vero an Illustrissimus Philosophus omnes consentientes habiturus sit, non licet divinare; certe nec imperfecti adeo sunt hi caliciformes parvi fungi, nec exilitas naturæ defectum prodit, sed magis artificis potentiam, & pro seminibus accepta grana cum flore nihil commune videntur habere, cum sint compacta nimis & duriuscula, intra pulpa quasi repleta, & more seminum vegetantium aquæ immerfa turgent, quod experimento factò a nobis observatum est. Neque tentamen docti Viri Amadei, qui seminasse illa traditur, omne tollit dubium, cum vel solum semini congruum vel inserendi methodum ignorasse potuerit. Sed neque obstare sibi omni ex parte putat excellentissimus Philosophus, si detur in una fungorum specie dari semina, si modo frustra quærantur in reliquis, quod huc usque factum est, & idem Cl.

Amadeus observavit in pluribus fungorum reperiri insectorum vel stercore, vel ovula, quæ ab imperitis pro semine reputari queant, sicut pluribus accidisse autumat: at notandum, pro certo poni, quod fieri non absurdum est. In obscuro vero relicto semine, alii rei aliter consulere allaborant, & per decerpta frustula propagari fungos docent: verum & hoc minus est probabile, quia putredini tam apta corpora, ut sunt fungi, non possent integra conservari, ut toties agitata per aera, & mutantia locum, simili speciei producendæ, sic ut arboribus insiti ramuli, apta permaneant; & experientiz sententiam adversari additur, quoniam frustra ab integris abrupta, & terræ insita, novos fungos non producerint. Verum iterum adhibenda cautio est, atque tenendum, structuram corporum viventium delineatam esse in minimis, ut in arborum gemmulis, reliquorum seminibus, & animalium ovalis. Satio frustulorum requirit necessariorum cognitionem, imo videntur observata a Raio rem confirmare, quod tamen Illustri Autori minus visum est. Unde propriam demum affert sententiam, quæ huc redit, fungos suam debere originem certæ quorundam corporum putrilagini, quæ calore agitata in fungosa concresecat corpora, vegetabilibus ex aliqua parte similia, quod variis experimentis factis & observationibus frequentioribus probatum ivit; eumque vel ex terra, vel ligno, vel arborum foliis, vel saxo, vel etiam ex ipsis fungis & terræ tuberculis, nascantur fungi, vulgares autem maxime sint, quos terra producit, & ligna vel putrefacta, vel morbo affecta, qui vel molles vel duri sunt; hæc omnium p. 36 generationis constituitur methodus, quod locus fungorum natalitius sit, ubi pinguedo occurrat, quæ constat quadam oleositate sali nitroso mixta, quæque per fermentationem a temperato calido ac humido factam, inter fibras lignorum radicibus sese insinuat, quæ fibræ a crassa hujus fermenti natura successu temporis infirmatæ paucorum annorum spatio arbores adigunt ad corruptionem & interitum: si vero fermentatio ista sub terra fiat, oritur situs, prima fungorum stamina, inde globuli, qui si e terra erumpunt, fungorum formam induunt; quod omne observationibus perquisitum & figuris æri eleganter incisus demonstratum est. In qua

Autoris

Autoris explicatione specialissimus tamen generationis modus desideratur, & illa fungorum certam speciem ubique conservantium constantia, quæ vix ex materis putrilaginosæ, ut ipse loqui amat, fermentatione mente potest elici. Igitur quæ sit sententia accuratissimi Philosophi & Medici, meritis dignitate alios multum præcellentis, Joannis Mariæ Lancisii, nunc etiam nobis dispiciendum erit. Propius ille naturæ arcana omnia intuens, hanc format fungorum generandorum methodum: fungorum principium ponit perpetuum, partem corporis vegetabilis duobus vitiis obnoxiam, solutæ nempe continuitati, & quoquo modo degeneri facto nativo succo, qui per suos tubulos a radice in truncum, atque illinc in ramos & folia impulsus libere discurre sueverat, propter sanctios vero canales, in ejusdem vulneris ulcerisque labris sinibusque restagnare cogitur, atque ibidem concipere, præter naturalem, aliam indolem, qualem liquida in animalium plagis passim solent contrahere, accedente inde pluviarum, aut saltem corpusculorum aqueo-salino-sulphureorum copia, ambientis aeris occurfu & mixtione, jam degener succus nova ac plus minusve morbida fermentatione coagulatur, quæ paulatim utriculorum canaliumque fibras, cum non amplius in directum urgere valeat, emollit primum, deinde explicat, rumpit atque exsolvit; postremo eo usque transversum ducit ac trahit, quo pertingere potest vis non impedita per superincumbentem atmosphæram, tum interni aeris in trachealibus fistulis citra vulnus compressi, tum partium volatilium a subterraneis specibus per radicum oscilla sursum cum aere ascendentium. Ex quibus ipsius fere acutissimi Lancisii verbis facile colligitur, cur fungi a plantarum, ex quibus oriuntur, natura & forma, cum interna tum externa, discedant, & a se invicem tam diversi sint. Nam quândo obliqua illa fibrarum exsolutio ac productio ex arboris plaga fieri incipit, certe illum servare nequit ordinem positionis, colligationis & contextus, quem in recta atque incolumi vegetatione tenuisset; ideirco morbosa planta, sic fungos appellat, necessario arbore ipsa ab initio aliquanto mollior diversaque figura donata prodit; quin imo juxta variam naturam succorum, qui per easdem fistulas ex affecto vegetabili du-

p. 8.

p. 10.

cuntur, varius quoque adnascitur fungus; scilicet modo durus, modo mollis; nunc albus aut niger; nunc flaccus aut viridis; modo sapidus, odoratus, & salubris; modo male olens, insalubris & veneficus. Cur autem fungi e radicibus teneriores, e ramis vero duriores, atque ex trunco mediocris sint duritiei; cur e plantis emortuis molles fungi nascantur; unde colorum diversitas oriatur; cur in plerisque fungis umbellæ fornix striis sulcatus, superior vero superficies levis cernatur; ea omnia strictius & ingeniose explicantur, egregie illustrantur & confirmantur ab animati corporis fungosis excrescentiis, quas condylomata & mariscas vocant, ex modicis circa podicem discissionibus, quibus subacidum fermentum leniter adhaerescit, efficitque, ut ejusdem cutis fibræ ac vasa dissolvantur, attenuentur, atque oblique producta formam acquirant, fungus quam simillimam. Sed hæcenus dicta præcipue attinent ad fungos ex plantis viventibus natos; pari vero acumine de fungis ex emortuis plantarum membris ortis, quorum fitras pluvia vel quovis humore mollescere asseritur, & propterea coactos in iisdem succos paulatim fluidos evadere, fermentari, atque a sinibus, in quibus marcescant, erumpere una cum laxatis tubulis vasisque, quæ mox, quasi emancipata in novam formam figuramque complicari solent, ac pro ratione impellentis liquidi, ductilitatis, & inclinationis fibrarum, atque obicis, qui ab aere ambiente proficiscitur, varias morbosarum plantarum species effingunt. Ex quibus cognoscitur, fungorum originem ad sola corpora vegetabilia referri, quorum succum altricem ferentes tubuli, certa ratione e partibus constructi & dispositi, variisque magnitudinibus patuli sunt, atque adeo variz molis & figuræ corpuscula per terræ meatus mota & eo allata transmittunt, quæ iterum pro ratione suorum cuspidum, angulorum & planorum comprimuntur, coagulantur, in fistulas formantur, complicantur, & contextuntur, atque in fungos abeunt, pro diversitate tubulorum in plantis & corporum in illos admissorum differentia diversos. Docte igitur monet excellentissimus Lancisus, lapidem fungarium dictum non pro vero lapide habendum esse, sed ex lapillis, radicibus, succis, seminibus terraque lapidescente concretum coagulum,

ex

ex quo, affusa aqua, tepido in loco reposito, excrescant fungi, methodo in aliis hactenus exposita; ex qua perspicacissimum, egregii Lancisii elucet iudicium, ita ut non possimus non maxima impatientia expectare illas in summi Pontificis Bibliotheca aservatas fungorum imagines, quas ut sui ingenii lumine, sicut aliquam spem in nobis excitavit, collustret, atq; ita amplius literariz rei deditos fovere, cum illo corrusco sidere, suo Marfilio, pergat, ex animo vovemus. De Pliniaz villæ ruderibus dissertationis peculiarem recensum dabimus, ne Lectori nunc simus tædio.

*PLANTÆ PER GALLIAM, HISPANIAM ET
Italiam observatæ & Iconibus æneis exhibitæ a R. P. JACO-
BO BARRELIERO. Opus posthumum, editum cura &
studio ANTONII DE JUSSIEU.*

Parisiis, apud Stephanum Ganeau, 1714, fol.

Alph. s. Tab. 21. pl. 168.

Inter illos Autores, qui propriæ non adeo inhiant famæ, quam quidem ad bonum publicum promovendum nati videntur & educati, merito laudandus est Clariss. Antonius de Jussieu, Illustris Tournefortii in Horto Regio Parisiensi Successor meritiſſimus. Hic enim Rev. Patris Jacobi Barrelieri Plantarum per Galliam, Hispaniam & Italiam observatarum Icones, ante quadraginta & quod excurrit annos æri accurate incisas, Parisiis in Bibliotheca Patrum Dominicanorum Cœnobii S. Honorati tam diu latentes, ab æruginè non tantum vindicavit, sed & haud absque tædioſo labore, additis Synonymis & Observationibus, in Rei Herbariz amatorum usum publici juris fecit.

Præmittitur autem Operi huic Rev. P. Jacobi Barrelieri Vita, ex qua sequentia delibabimus. Natus scilicet est Parisiis 1606 ex nobili genere. Adolescens primo linguis Latina & Græca excelluit. Dehinc Philosophiæ studiis imbutus, Medicinæ se ultro addixit, in qua Licentiatus gradum adeptus Doctoralem lauream renuit & regularem vitam seculari prætulit. Hinc se Dominicanorum addixit ordini 1635. Et quamvis Theologiæ tunc imprimis incumberet, horas tamen subsivas Herba-

rum

rum scientiæ, qua semper flagraverat, impendit. Ob summum ingenii acumen & solertiam anno 1646 Rev. P. Thomas Turco, ordinis F. F. Prædicatorum Præpositus, Barrelierum nostrum Assistentis Gallici munere ornavit; cum quo postea Occitaniam, Aquitaniam & varias Galliz Provincias, exinde & Hispaniam peragrans, amplissimam Botanicarum Observationum congestit supellectilem, qua in re a variis Botanophilis adjutus est. Valentiz & Castellæ deserta emensus, ignotas vel male descriptas Plantas propria manu delineavit. Ex Hispaniis Italiam adiit, viginti tres annos Romæ potissimum commoratus, ubi præter Theologicos magni momenti labores, studio quoque Plantarum incubuit, rarissimas ex Appenninis & Æquicolarum Montibus nec non Portus Ostiensis vicinia aliisque Italiz locis, variaque insecta marina & conchilia congestit & depinxit. Tot laboribus ad Historiam Generalem Plantarum adornandam susceptis, scopus erat Opus evulgare sub titulo *Hortus Mundi* vel *Orbis Botanicus*. Hunc in finem exactissime delineatas a se Plantas in æs incidi curabat; floris & fructus anatome & proportionibus in figuris ad Fabii Columnæ normam diligenter observatis. Ac dum Operi tanto ipse insudabat, simul eruditorum ex variis regionibus Botanophilorum, quibuscum per literas consuetudinem alebat, consiliis inventisque utebatur. Sed anno 1672 Lutetiam redux, in Cœnobio Dominicanorum S. Honorati, dum opus inchoatum perficere nitebatur, asthma ex itinere contracto anno subsequente oppressus est. Descriptiones itinerum cum Observationibus Physicis, ad Plantas, Fungos, Conchilia & Insecta Marina spectantibus, & Topographia Botanica Universali, paucis exceptis schedis de Plantis, cum ipso perierunt Autore, quemadmodum & Epistolæ doctorum Virorum ad Barrelierum datæ. Barrelieri ejusque Iconum mentionem fecerunt Rob. Morissonus in Hort. Reg. Blzsenfi; Paul. Boccone, qui in Museo suo plurimas figuras Barreliero, omisso licet sæpius nomine, debet; & Plumierius, qui Americanam plantam novi generis Barrelieri nomine nuncupavit.

In Præfatione Clarissimus Jusseu causas notat, quæ ipsum
ad

ad editionem hujus Operis impulerunt, nimirum delineatarum stirpium raritas & ne Botanophili has plantas pro novis haberent publicarentque. Dein laboris sui reddit rationem, dum Barrelierianum Opus ad Tournefortii normam restituit. Institutionum Rei Herbariæ ordinem secutus & methodum, congeneres plantas congeneribus adjunxit, species ad genera, genera ad classes suas revocavit; delineatis duntaxat a Barreliero, necdum descriptis synonyma, descriptionesque addidit & jam datas descriptiones, sola locorum ex utroque Baubino & Rajo indicatione, exhibuit; ac tandem quas ab Autoribus mutuatus est Barrelierus recensuit, quidque Boccone in Museo suo sibi arrogaverit, quod tamen Barreliero debetur, indicavit.

Tandem utilitatem Operis prædicat, quæ duplex est: 1. Plantarum Hispanicarum & Italicarum a Tournefortio in Inst. R. H. saltem designatarum ex Barreliero, reperiri Icones, florum, fructuum & seminum effigibus, seorsim ad naturalem dimensionem Fabii Columnæ more expressis. 2. Quod Raji & Tournefortii Operibus illustrandis, quippe quibus Figuræ specierum desunt, inservire possit. Adeo ut in hoc Autorum triade accuratissima Historiæ generalis adsint primordia.

Quod ad Opus ipsum attinet, in eo recensentur 1703 Plantæ rariores partim novæ & ab ipso primum Barreliero detectæ & delineatæ, partim vero ab aliis jam Autoribus, ut C. Bauhino, J. Bauhino, Columna, Clusio, Camerario, Lobelio, Horto Eystetenfi, Dalechampio, Imperato, Thelio, Pona, Cornuto, Hernandez & Pisone jam memoratæ, ex quibus & Icones desunt, quarum nonnullas Equiti Romano Corvino acceptas fert, quamvis minus accuratas.

Has Clarissimus Jussieu in ordinem redegit, synonyma & curtas descriptiones cum suis observationibus addidit & indices necessarios subjunxit. Icones sequuntur Stirpium ipsæ, quarum plerumque quatuor in uno folio, singulæ propriis lineis quadratis inclusæ, raro plures.

In calce annectitur Insectorum quorundam marinorum mollium, crustaceorum & testaceorum cum figuris specimen, ut diligentia Barrelieri, etiam circa hoc studium appareat.

DE CENTRO TURBINATIONIS INVENTA
nova, Autore JOH. BERNOULLI.

DE motu Pendulorum simplicium & compositorum horumque centro oscillationis inveniēdo omnium optime scripsit Nob. Hugenius, Vir in hac materia apprime versatus. Principium vero, quod axiomatis loco assumit, de descensu & ascensu communis centri gravitatis ad æqualem altitudinem nonnullis visum est nimis temerarium & sine demonstratione non admittendum.

Nos Theoriam nostram de hęc argumento certiori fundamento innixam in Actis Lipsiensibus communicavimus (vide mens. Junii 1714) ex qua centrum oscillationis pendulorum compositorum tam in fluidis quam extra fluida agitatorum evidentem & indubiam determinandi rationem deduximus. Prælaudatus Hugenius in Operis sui pereximii de *Horologio Oscillatorio* Parte quinta breviter describit constructionem horologii cujusdam e circulari pendulorum motu desumptam, quæ scilicet nititur contemplatione pendulorum simplicium motu conico laterum, quorum gyrationes isochronas esse deprehendit, cum comicæ superficies a pendulis descriptæ æquales habent altitudines: meminit quarundam utilitatum hujus horologii, monetque quæ in parte præcellat alteri illi in antecedentibus descripto, quod nempe vulgari pendulo inter duas cycloides oscillante instructum est; atq; ea occasione innuit Nob. Autor, se constituisse quidem edere descriptionem horum quæ ad motum circula rem & vim centrifugam attinent, sed cum de eo argumento plura dicenda habuerit, quam quæ eo tempore exequi vacasset, interim autem ut nova nec inutilis (ceu ipse vocat) speculatione fruerentur harum rerum studiosi, machinæ hujus fabricam expositorum & quadam tantum Theoremata traditorum ad vim centrifugam pertinentia; demonstratione ipsorum in aliud tempus dilata.

Vidimus postea Theorematum eorum demonstrationes in Opusculis posthumis Hugenianis anno 1703 editis: quod attinet ad demonstrandi soliditatem, vim, & perspicuitatem, omnia sapiunt solitam Autoris exactitudinem, ita ut nihil desiderari possit, nisi forte quod nimis scrupulosus sit in demonstrandis etiam rebus

rebus more veterum quæ plantæ facilesque videbuntur iis quibus recentiores nostræ methodi familiares sunt: quod ideo dico, ne quis cui Hugonii indoles perspecta non est, aut ejus scripta examinare non vacat, præpostera alicujus Censoris sententia deceptus erroris infimulet Virum summum, qui sollicitus adeo fuit in errore evitando etiam in minutissimis.

Censuræ ejusmodi intempestivæ exemplum in Diario Parisiensi 23 Maji anno 1701 ubi P - - - homo ad carpendum, uti videtur, natus, horum 13. Theorematum Hugonianorum demonstrationes daturus improbat, quod Hugonius *Duplicem oscillationem minimam lateralem alicujus penduli eodem tempore absolvi statuerit, quo absolvitur circuitus minimus ejusdem penduli motu conico laterali.* In dubium quoque vocat Theorema sextum, quod restringendum esse asserit certis duabus conditionibus. Aliud autem hac sua crisi effecit nihil P - - - quam quod apud harum rerum intelligentes suam in iisdem imperitiam prodiderit conjunctam cum perpetuo cavillandi pruritu; ut vel hoc nomine parum commotus fuerim, quando eum vidi non mea tantum scripta sabinde fugillantem, sed ne magnis quidem viris parcentem: quam ob rem nulla responsione eum dignum censeui hactenus, neque posthac censebo.

Verum enim vero nec P - - -, a cujus cavillis solide vindicarunt Hugonium Clarissimi Editores opusculorum posthumorum in præfatione eorundem, nec quisquam alius eorum omnium, quorum bene multi sunt, qui Theoremata ista tredecim demonstrationibus suis qualibuscunque munire voluerunt, hactenus sibi in animum induxit, materiam eam amplificare, atque imprimis supplere ac quodammodo restituere ea quæ incomparabilis Hugonius videtur præter dicta illa Theoremata in mente habuisse, cum innuit sibi de eo argumento plura dicenda fuisse, quam quæ tum temporis exequi licuisset.

Nemo enim facile crediderit, modo attendat ad rerum connexionem, Hugonium, qui cum ageret de oscillationibus lateralibus tam operosus fuit in reducendis pendulis compositis ad pendula simplicia seu in determinandis centris oscillationis pendulorum compositorum variarumque figurarum planarum & solidarum,

solidarum, eundem quoque, cum scriberet Theoremata de pendulorum simplicium motu conico, non cogitasse pariter de compositis in gyrum actis, deque modo in illis, nec non in variis figuris gyrationum tempora periodica aliaque eo pertinentia determinandi & inveniendi: in hac enim mobilium gyrationum, vel ut ego aptius voco, turbinantium non minus quam in illa oscillantium speculatione occurrunt profecto scitu dignissima & longe jucundissima; ut mirer neminem fuisse & quidem inter ipsos illos Demonstratores Theorematum per se satis facili-um, qui ulterius progredi ausus, materiam ab Hugenio tantum inceptam promoveri aliquousque sustinisset. Quorsum enim fastidiosa illa repetitio, rei & a nobis primum, postea ab aliis dudum præstita, nisi ut non tam de publico bene mereantur, quam ut ostendent aliquam dexteritatem, qualis tamen ad hæc quicquid est operis haud magna requiritur.

Sperabam equidem, cum primum opuscula posthuma in manus meas incidissent, me inter ea reperturum plenariam hujus argumenti pertractationem; sed præter nudam theorematum demonstrationem cum tribus quatuore aliis propositionibus eo spectantibus aliud nihil videre fuit.

Unde firmiter credo, quæ de Turbinationibus pendulorum compositorum & figurarum meditatæ est Hugenius & haud dubie scripto consignavit (prout conjicere licet ex iis quæ initio partis quintæ Horologii oscillatorii haud obscure indicavit) cum plurimis aliis schedis, ut fieri solet, post fata Autoris intercidisse.

Non igitur inconsultum fore judicavi, si, quod jam ab initio hujus sæculi de centro Turbinationis commentus fui, tandem cum publico communicarem, atque ita restituerem deperdita Hugeniana, vel (si quidem non ausim pro certo asseverare me in eadem prorsus cum ipso speculationes incidisse) saltem jacturam illam repararem similibus, ut conjecto, cogitatis, atque inventionibus Regulæ universalis pro pendulorum compositorum & figurarum turbinantium reductione ad pendula simplicia motu conico lata & cum illis isochrona. Neesse est autem ut præmittam quasdam definitiones Hugenianis similes, uti videre est in Horologio

logio oscillatorio pag. 92, vel potius ut cum paucis aliis Hugenianas illas ad rem nostram mutatis mutandis accommodem; sit itaque

Definitio I. Pendulum turbinans dicatur figura quælibet gravitate prædita, sive linea fuerit, sive superficies, sive solidum, ita suspensa ex puncto aliquo, ut circa illud vel potius circa rectam verticalem, quæ per punctum suspensionis ducta intelligitur, motum æquabilem horizonti parallelum vi impetus impressi continuare possit.

Defin. II. Turbinari igitur est moveri in gyrum ita ut singula figuræ turbinantis puncta describant circulos horizonti parallelos.

Defin. III. Punctum suspensionis dicatur Vertex turbinationis.

Defin. IV. Recta vero verticalis per verticem turbinationis ducta vocetur Axis turbinationis.

Defin. V. Per Pendulum simplex & per compositum in turbinationibus intelligitur idem quod apud Hugenium in Oscillationibus, vid. ejus defin. 3 & 4.

Defin. VI. Pendula turbinantia Isochrona vocentur, quorum tempora periodica sunt æqualia h. e. quæ turbinationes suas æqualibus temporibus absolvant,

Defin. VII. Planum turbinationis dicatur Planum verticale, in quo est Axis turbinationis & quod per centrum gravitatis penduli compositi vel figuræ turbinantis duci intelligitur.

Defin. VIII. Linea Centri est quæ ex Vertice per centrum gravitatis transire concipitur.

Defin. IX. Centrum turbinationis penduli compositi vel Figuræ turbinantis cujuslibet appelletur punctum in axe turbinationis tantum a Vertice turbinationis distans, quanta est altitudo superficiæ conicæ descriptæ a pendulo simplici quod figuræ turbinantæ Isochronum sit.

Defin. X. Angulus turbinationis vocetur, quem facit Linea centri cum Axe turbinationis.

Defin. XI. Figura plana, vel Linea in plano sita, in planum turbinari dicatur, cum Axis turbinationis in eodem cum Figura Lineave est plano.

Hh 3

Defin.

Defin. XII. Eadem vero in latus turbinari dicantur, cum planum turbinationis cum figuræ lineæve plano angulum constituit.

Hypothesis 1.

Si Pondera quolibet invariantam distantiam tam inter se quam a vertice turbinationis servansia turbinari incipiant justo quodam impetu toti systemati impresso, angulum turbinationis manere eundem semper, & velocitatem singulorum corporum fore æquabilem (remota scilicet aeris resistentiâ) & suis ab axe turbinationis distantis proportionallem.

Hujus rei ratio unicuique manifesta evadet, si confideret rectas a vertice turbinationis ad singula corpora turbinantia ductas tanquam totidem vectis compositi brachia, quæ inter se connexa sunt in ipso vertice turbinationis, unumquodque vero in extremitate sua annexum habeat corpus, quod duabus potentiis brachium urget una verticali quæ dependet ab ipso ejus pondere, altera horizontali, quam acquirit inter turbinandum a conatu recedendi ab axe turbinationis, & quæ vocatur vis centrifuga. Quod si itaque momenta omnia virium deorsum trahentium æquantur momentis omnibus virium extrorsum nitentium, patet quandam tunc esse speciem æquilibrii in toto systemate corporum simul turbinantium, ita ut quem tunc facit angulum Linea centri cum Axe turbinationis, hunc postea servet continuo, maneatque velocitas uniformis in singulis systematis punctis, nisi ea vel ab aere vel ab aliis impedimentis externis, a quibus autem abstrahimus, turberur; quo ipso non amplius circuli horizontales a punctis istis describerentur, sed aliæ curvæ irregulares & non in planis existentes, sicuti periculum facienti satis constabit.

Quo major autem est velocitas systematis seu penduli turbinantis five sit simplex five compositum, liquet tanto etiam majorem requiri angulum turbinationis; cum enim vires horizontales centrifugæ hoc modo augeantur, necesse est, ad conservandum æquilibrium, ut simul etiam crescant momenta ponderum seu virium verticalium, id quod fieri nequit nisi ab Axe turbinationis magis recedant magisque adeo angulus ille amplietur.

Hypo-

TAB. V ad A. 1715.
M. Jun. pag. 247.

Fig. 1.

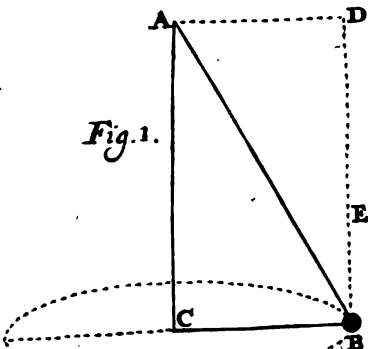

Fig. 2.

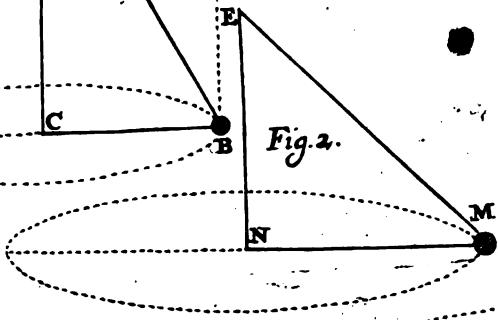

Fig. 1.

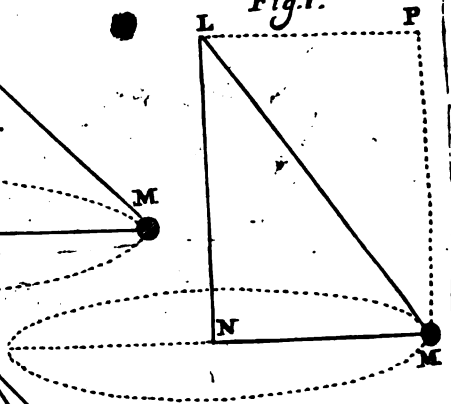

Fig. 2.

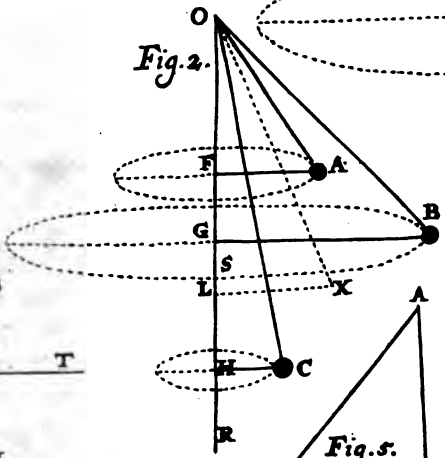

Fig. 3.

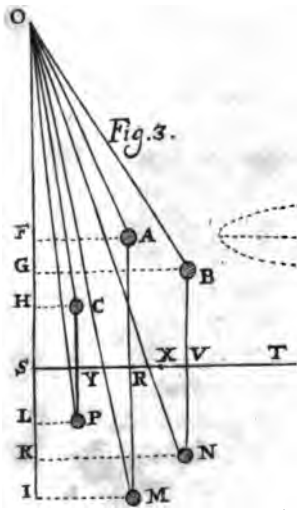

Fig. 4.

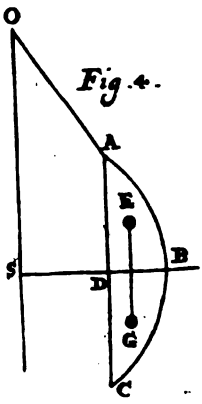
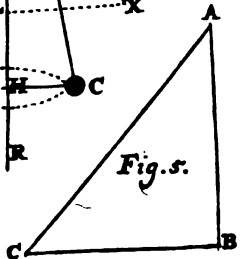

Fig. 5.

Hypothesis II.

Si pendulum o pluribus ponderibus compositum turbinetur, ita ut singula ejus puncta describant circulos horizontales, esse ali- quod Pendulum simplex, quod motu conico gyraudo circuitus mi- nimos faciet eodem tempore cum composito.

Ex Demonstratis Hugenianis palam est, tempora circula- tionum esse in subduplicata ratione altitudinum conorum, quo- rum superficies describunt pendula simplicia; potest ergo ab- breviari vel elongari longitudo penduli simplicis, quæ est ipsa altitudo superficiæ conicæ acutissimæ faciendæ circuitus mini- mos descriptæ, ut tempus circulationis sit vel dato quolibet mi- nus vel dato quolibet majus, hoc est, ut in infinitum vel minui vel augeri possit: ideoque necessario dabitur aliquod pendu- lum simplex quod dato composito erit isochronum. In hujus vero penduli simplicis longitudine determinanda consistit in- ventio centri turbinationis, utpote quæ longitudo penduli sim- plicis gyrationes minimas facientis æqualis est altitudini super- ficiei conicæ a quolibet alio pendulo simplici isochrono descri- ptæ; quod ipsum est Theorema VII Horolog. Oscillat. demon- stratum in opusculis posthumis Propos. VIII de vi centrifuga.

Eo Theoremate cum nitatur maxima pars reliquorum theorematum Hugenianorum, interim vero Autoris demon- stratio quæ ex consideratione potentiarum pondera planis de- clivibus incumbentia sustentium deducitur, licet ingeniosa, non tamen satis plana & facilis videatur, dabo hic meam ex na- tura Vectis petitam magis naturalem & ad inventionem centri turbinationis magis idoneam: præmitto autem hoc

Lemma.

Sit Vectis AB (Fig. I.) circa extremitatem Amobilis, in alte- ra vero B hinc inde oblique tractus a duabus potentiis qua ratio- nem reciprocam habent earundem directionum, in eodem cum vec- te plano existentium, distantis a centro motus; manebunt po- tentiæ in æquilibrio; et ideo vectis fissum suum in hoc plano non movabit.

Patet hoc ex Mechanicis; etenim æqualitas intercedit mo- mentis Potentiarum, & ideo æquilibrium inter ipsas Potentias:

Theo-

TAB. V.

Fig. I.

Theorema Hugeni.

Si pendula duo simplicia inæqualis longitudinis describant superficies conicas æqualis altitudinis: Tempora periodica erunt æqualia.

Demonstr. Concipiatur filum penduli simplicis esse inflexibile vel rigidum instar vectis gravitate carentis, clarum est, dum suspensum ab una extremitate circa verticem turbinando movetur, alteram extremitatem trahi ut supra dictum a duabus potentiis nempe a pondere corporis secundum directionem verticalem, & ab ejus vi centrifuga secundum directionem horizontalem: Ergo per Lemma præcedens ob angulum turbinationis semper æqualem, potentiz illæ duæ erunt reciproce proportionales suarum directionum distantis a vertice turbinationis. Hinc itaque si pendula duo simplicia AB & LM (Fig. I.) turbinando describant duas superficies conicas, erit ut AC ad AD,

ita pondus B ad ejusdem vim centrifugam = $\frac{AD \times B}{AC}$; Et pa-

riter ut LN ad LP ita pondus M ad vim centrifugam = $\frac{LP \times M}{LN}$,

unde vis centrifuga in B ad vim centrifugam in M :: $\frac{AD \times B}{AC}$.

$\frac{LP \times M}{LN}$ (sumendo pondera B & M æqualia):: $\frac{AD}{AC} \cdot \frac{LP}{LN}$ :: AD x LN.

LP x AC (suppositis conorum altitudinibus AC & LN æqualibus) :: AD. LP :: CB. NM; Hoc est vires centrifugæ sunt in hoc casu ut radii circulorum quos mobilia B & N describunt, ergo per conversam Theorematis primi in Horolog. oscillat. ab hoc non dependentis, tempora periodica sunt æqualia. Q. E. D.

Scholium.

Notandum hic, etsi demonstrationis gratia pondera B & M assumpta fuerint æqualia, posse tamen esse utcumque inæqualia; Ex eo enim quod cum mutato pondere etiam proportionaliter mutetur ejus vis centrifuga, angulo turbinationis manente eodem, liquet tempus periodicum non mutari: rem ipsam nunc

aggre-

aggredior, quam comprehendam duabus prioribus propositionibus fundamentalibus, quibus reliquæ superstruuntur.

Propositio I.

Dato Pendulo turbinante composito ex ponderibus quotlibet communi turbinationis plano inhaerentibus, si pondera singula ducantur in suas distantias ab axe turbinationis & porro in suas altitudines hoc est in distantias a plano horizontali per verticem turbinationis ducto; Deinde summa productorum dividatur per id quod fit ducendo ponderum summam in communis centri gravitatis ponderum distantiam ab axe turbinationis, habebitur distantia centri turbinationis seu Longitudo penduli simplicis circuitus minimas iisdem cum composito temporibus facientis, seu quod idem est, habebitur altitudo superficiei conica quam pendulum quodlibet simplex describens pendulo composito dato erit isochronum.

Sint pondera pendulum turbinans componentia (quorum nec figura nec magnitudo, sed gravitas tantum consideratur) & communi plano turbinationis pondere carenti inhaerentia A, B, C; vertex turbinationis sit O, (Fig. 2.) commune centrum gravitatis ponderum, X; Axis turbinationis, OR; Linea centri OX; Angulus turbinationis, ROX, qui inter turbinandum invariatus manet, hoc est, Planum in quo sunt pondera non rotatur circa punctum O: Hujus rei causa est quia momenta virium centrifugarum angulum hunc ampliare conantium, æqualia sunt momenti ponderum ipsorum eundem angulum contrahere nitentium; ita nempe ut si nonnihil remitteretur vel lentior fieret turbinationis motus, linea centri OX, quæ continuo affectat situm verticalem, statim accederet propius ad axem OR; si vero intenderetur, statim ab eodem magis recederet.

TAR. V.
Fig. 2.

Pondera A, B, C, vocentur *a, b, c*, & eorum distantia ab axe OR, nimirum AF, BG, CH, sint *f, g, h*; altitudines vero seu distantia a plano horizontali per verticem O transeunte, vel quæ ipsis sunt æquales OF, OG, OH, nominentur *k, l, m*; tandem distantia ab axe centri gravitatis XL sit *p*; hujusque altitudo OL, *q*. Erit productorum summa $afk + bgl + chm$.

Ii

Et

Et rursus ducendo summam ponderum in distantiam centri gravitatis omnium ab axe turbinationis, productum æquale erit $ap + bp + cp$; unde dividendo prius per hoc, habebitur $\frac{afk + bgl + cbm}{ap + bp + cp}$; Cui longitudini si æqualis statuatur lon-

ginitudo penduli simplicis per circuitus minimos turbinantis; Dico hoc alteri illi composito isochronum esse, adeoque etiam quodlibet aliud simplex, modo describat superficiem conicam ejusdem altitudinis cum prædicta longitudine.

Ad hoc demonstrandum concipiamus pendulum compositum $OABC$ adhucdum in quiete, & Lineam centri OX manu prehensam removeri ab axe OR , ut constituat cum eo angulum ROX ; intelligamus nunc pendulo ita constituto, imprimi plano turbinationis velocitatem eam qua eodem tempore gyrationes absolveret cum prædicto pendulo simplici; ostendam per hanc velocitatem plani omnia pondera simul secum circumferentis, tantas ista pondera acquirere vires centrifugas, ut earum momenta simul sumta præcise adæquent summam momentorum ponderum; adeoque velocitatem ita impressam, esse ipsam illam requisitam, quæ efficere debet ut angulus turbinationis inter turbinandum non mutetur; quo facto demonstratum erit assertum, nempe pendulum illud compositum in dato turbinationis angulo ROX fore isochronum pendulo simplici assignato.

Sit enim pendulum turbinans simplex EM , quod angulum turbinationis NEM semirectum faciat, habeatque superficies conica quam describit altitudinem EN æqualem assignatæ longitudini $\frac{afk + bgl + cbm}{ap + bp + cp}$; patet vim centrifugam corporis M in hac

suppositione esse æqualem ipsi ejus ponderi, quoniam sub æqualibus angulis applicantur ad vectem EM , cum quo comparavi pendulum. Sunt autem vires centrifugæ (per Theor. I Hugeni.) mobilium æqualibus temporibus circumferentias inæquales percurrentium, ut earum radii in ipsa respective mobilia ducti: Ergo pondera A, B, C , quæ cum plano isochrono (per hyp.) mobili

M ju-

M junctim feruntur, acquirent singula vim centrifugam proportionalem molibus suis ductis in distantias suas ab axe; hoc est faciendo ut NM (EN) ad FA, ita vis centrifuga mobilis M seu, quod tantundem est, ob angulum turbinationis NEM semirectum, ejus pondus, ad vim centrifugam quam haberet isochro-

num in distantia AF; esset hæc vis = $\frac{M \times FA}{EN}$, ipsa vero quæ

ineest corpori A in eadem distantia AF & æquevelociter moto consequenter erit $\frac{A \times FA}{EN}$; & simili ratione vis centrifuga quæ

ineest corpori B erit $\frac{B \times GB}{EN}$; item quæ ineest Cerit $\frac{C \times HC}{EN}$;

harumque virium momenta habentur si ducantur in suarum directionum distantias a vertice turbinationis nempe in OF, OG,

OH; quæ junctim sumta $\frac{A \times FA \times OF}{EN} + \frac{B \times GB \times OG}{EN} +$

$\frac{C \times HC \times OH}{EN}$, seu adhibitis symbolis algebraicis

$$\frac{afk + bgl + cbm}{EN} = \left(\text{ob } EN = \frac{afk + bgl + cbm}{af + bg + cb} \right)$$

$af + bg + cb$, dabunt momentum totale, quo Linea centri OX a viribus centrifugis extrorsum urgetur seu quo illa affectat ampliacionem anguli turbinationis ROX: Momenta autem ponderum deorsum nitentium habentur pariter si ipsa pondera ducantur in suarum directionum distantias a vertice O, quæ sunt æquales ipsis FA, GB, HC; quæ ergo momenta simul sumta $A \times FA + B \times GB + C \times HC$ seu $af + bg + cb$ exhibent momentum totale quo linea centri OX a gravitate ponderum deorsum trahitur, seu quo illa affectat coarctationem anguli turbinationis ROX; Cum itaque pro momento totali utroque eadem quantitas proveniat nempe $af + bg + cb$, erit inter illa æquilibrium angulusque turbinationis in ea quam habet amplitudine perseverabit, adeoque ob velocitatem primitus impressam plano turbinationis quam isochronam fecimus velo-

citati penduli simplicis, patet pendula illa duo simplex & compositum esse isochrona; atque adeo sumta $OS = EN$, punctum S fore centrum turbinationis. Q. E. D.

Propositio II.

Dato Pendulo turbinante composito ex ponderibus non in communi turbinationis plano, sed vel in alio vel in aliis diversis planis inbarentibus; demissisque rectis perpendicularibus ad commune planum turbinationis ex ponderibus; si pondera singula ducantur in distantias suarum perpendicularium ab axe turbinationis & porro in altitudines superficierum conicarum, quas rectæ a ponderibus ad verticem turbinationis eductæ describunt; Deinde summa productorum dividatur per id quod fit ducendo ponderum summam in distantiam centri gravitatis communis omniū ab axe turbinationis, habebitur distantia centri turbinationis seu longitudo penduli simplicis circuitus minimos iisdem cum composito temporibus facientis, sive altitudo superficiei conicæ, quam pendulum quodlibet simplex describens pendulo data composito erit isochronum.

Hujus Propositionis veritas patet ex resolutione virium centrifugarum & ex earum proportionē; cum enim illæ se habeant per jam citatum Theorema I Hugēnii ut pondera (quorum rursus nulla magnitudo consideratur) in suas distantias ab axe turbinationis ducta, resolvantur hæ vires in perpendiculares ad planum turbinationis & in rectas quæ harum perpendicularium distantias ab axe exprimunt; manifestum est vires centrifugas, quæ hoc modo secundum perpendiculares agunt in planum turbinationis ab una parte æquales esse illis quæ a parte opposita agunt in idem planum, quoniam producta ponderum in perpendiculares illas simul virium centrifugarum actiones secundum perpendiculares & ponderum momenta denotant ex definitione plani turbinationis: Existente itaque actione & reactione æquali ab utroque latere plani, destruant se mutuo vires centrifugæ secundum perpendiculares agentes, restantque solæ quæ secundum harum perpendicularium distantias ab axe se exerunt, & quidem in ipsarum distantiarum ratione. Ex quibus constat Pendulum in eadem viribus agere in Lineam centri inter turbinandum ac si

pon-

pondera collocata essent in punctis plani turbinationis in quæ incidunt perpendiculares ex ponderibus in planum deïnissæ; vocentur autem puncta illa *puncta projecta*: Unde jam habemus Pendulum secundum tenorem propositionis præcedentis, cujus centrum turbinationis se habet ut in ipsa propositione determinatur. Q. E. D.

Coroll. Hinc liquet quomodo Pendulum compositum turbinans, cujus pondera non sunt in eodem turbinationis plano, per projectionem reducatur ad aliud isochronum habens omnia sua pondera in communi plano turbinationis: si uimirum pondera admoveantur in puncta projecta.

Propositio III.

Datis Pendulis turbinantibus qualia supposuimus in prop. I. & II, sed quorum pondera sint æqualia: Si vel ponderum (in casu prop. I.) distantia ab axe turbinationis; vel punctorum projectorum (in casu prop. II.) ducantur in altitudines superficierum conicarum quas rectæ a ponderibus ad verticem turbinationiseductæ describunt; deinde summa productorum dividatur per distantiam centri gravitatis communis ab eodem turbinationis axe, multiplicem secundum ipsorum ponderum numerum, orietur distantia centri turbinationis seu quod idem est altitudo superficierum conicæ quam pendulum quadlibet simplex describens pendulo dato composito erit isochronum.

Sint itaque pondera omnia inter se æqualia, sed magnitudinis minimæ, & singula dicantur *a*: Eorum vero distantia ab axe turbinationis in casu Propof. I. vel distantia ab eodem punctorum projectorum in casu Propof. II. sint ut ante *f, g, b*; altitudines superficierum conicarum per rectas ex vertice turbinationiseductas ad pondera descriptarum sint iterum *k, l, m*; Erit per Propositiones præcedentes longitudo Penduli simplicis isochroni gyros minimos facientis

$$\frac{afb + agl + abm}{ap + ap + ap} = \frac{fk + gl + bm}{3p}$$

Quo significatur summa productorum ex ponderum vel punctorum projectorum distantia ab axe turbinationis in altitudines superficierum conicarum, applicata vel divisa per distantiam centri gravitatis communis ab eodem

turbinationis axe multiplicem secundum ipsorum ponderum numerum. Q. E. D.

Proposio IV.

TAB. V. *Sit OS' (Fig. 3.) axis & OST planum turbinationis, in quo habeant sive per se sive per projectionem varia pondera A, B, C, aliaque totidem M, N, P, prioribus respectivo equalia & tam ab axe OS quam a quadam perpendiculari ST aequaliter hinc inde remota; Hoc est si A = M, B = N, C = P, & recta conjungentes AM, BN, CP, sint parallela axi OS, & bisecentur ab ST perpendiculari ad axem OS in punctis R, V, Y; dico S fore centrum turbinationis totius systematis ponderum A, B, C, M, N, P, turbinantis circa axem OS & habentis verticem turbinationis in quocunque puncto O recta OS.*

Est enim X centrum commune gravitatis ponderum A, B, C, M, N, P, quod utique erit in recta ST: Jam quia OS est media arithmetica inter OF & OI, inter OG & OK, inter OH & OL erit $A \times FA \times OF + M \times IM \times OI = 2A \times SR \times OS$, ut & $B \times GB \times OG + N \times KN \times OK = 2B \times SV \times OS$, item $C \times HC \times OH + P \times LP \times OL = 2C \times SY \times OS$; quare $A \times FA \times OF + B \times GB \times OG + C \times HC \times OH + M \times IM \times OI + N \times KN \times OK + P \times LP \times OL = 2OS \times \overline{A \times SR + B \times SV + C \times SY} = 2OS \times \overline{SX \times A + B + C} = OS \times \overline{SX \times A + B + C + M + N + P}$, quod divisum per $\overline{SX \times A + B + C + M + N + P}$ dabit OS, quæ per Prop. I. erit longitudo Penduli simplicis facientis gyros minimos & isochronos turbinationibus A, B, C, M, N, P, seu altitudo superficiæ conicæ quam quodlibet aliud Pendulum simplex eidem systemati isochronum turbinando describere debet.

Fig. 4.

Coroll. Hinc magnitudo quælibet ABC (Fig. 4.) sive sit Linea sive superficies sive solidum, turbinaus circa axem OS, si a recta vel plano quopiam horizontali SB dividatur in duas partes ABD, CBD æquales & similes similiterque positas respectu SB ut & ipsius axis OS. Erit S centrum turbinationis ex quocunque axis puncto O magnitudo ABC suspendatur.

Liquet

Liquet hujus Corollarii veritas, si magnitudinis semisses cogitatu dividantur in particulas minimas; Quaelibet enim earum E quæ in una medietate ABD existit habet sibi comparem G in altera medietate CBD: Hæ verò duæ particule ut & singula reliquarum particularum paria in planum turbinationis projecta habebunt conditionem Propositionis præc. ergo omnium particularum hoc est totius magnitudinis ABC centrum turbinationis est in S. Q. E. D.

Propositiō V.

Dato Pendulo turbinante composito ex punctis ponderosis quotlibet, hoc est ex ponderibus aequalibus nullius magnitudinis in communi Plano turbinationis sive per se sive per projectionem existentibus. Dico centrum turbinationis esse idem quod est centrum commune gravitatis omnium peripheriarum a punctis illis turbinando descriptarum.

Patet hoc ex Mechanicis: Nam altitudo centri gravitatis peripheriarum illarum habetur, si singulæ peripheriæ ducantur in fuorum centrorum altitudines seu distantias a vertice turbinationis, atque summa productorum applicetur ad sumnam ipsarum peripheriarum; hoc enim factò oriatur communis centri gravitatis peripheriarum distantia a vertice turbinationis. Verum cum peripheriæ sint ut radii hoc est ut distantie punctorum ab axe turbinationis, poterunt hæ in dividendo & in diviso substitui pro peripheriis, & ita altitudo centri gravitatis peripheriarum erit = (retentis literis adhibitis in propof. III.)

$$\frac{fk + gl + hm}{f + g + h} = \frac{fk + gl + hm}{3p}. \text{ Quare constat propositum.}$$

Propositiō VI.

Figura plana vel Linea qualibet in planum turbinans habet centrum turbinationis in ipso centro gravitatis solidi rotundi vel superficies rotunde a figura plana vel a Linea inter turbinandum descripta.

Fluit ex præcedente: Intelligatur enim Figura vel Linea divisa in particulas minimas æquales, quarum singulæ per tur-

inationem describent peripherias cum crassitudine vel latitudine infinite parva, ex quibus omnibus constat rotundam ipsum a Figura vel Linea turbinando genitum: unde patet propositum ad casum præced. redactum.

Coroll. Hinc si Pendulum compositum vel quæcumque magnitudo turbinans aliter atque aliter suspendatur a punctis quæ in eodem accipiuntur axe turbinationis modo pendulum vel magnitudo eundem situm servet in plano turbinationis; erit centrum turbinationis in eodem semper loco.

Hoc utique manifestum est ex permanentia centri gravitatis communis peripheriarum a punctis projectis descriptarum.

Scholium.

Ope propositionis hujus sextæ determinantur facillime centra turbinationis figurarum planarum & Linearum quarumlibet in planum turbinantium: Reliquarum vero in latus turbinantium aliarumque figurarum solidarum centra turbinationis innotescunt beneficio propositionis tertie. Si nimirum Figura proposita turbinans resolvatur cogitatione in particulas minimas æquales, quarum omnium in planum turbinationis projectarum distantia ab axe, multiplicata per altitudines superficialium conicarum quas rectæ a particulis ad verticem turbinationis eductæ describunt, dabunt summam dividendam per centri gravitatis figuræ distantiam ab axe turbinationis multiplicatam per ipsam figuram; ex qua divisione emerget altitudo centri turbinationis.

Vel quia particule magnitudinis turbinantis per projectionem efformant in plano turbinationis novam figuram planam sed cujus puncta censenda sunt inæqualibus ponderibus onerata, quæ ponduscula se habent in ratione multitudinis particulæ eidem puncto projectionis respondentium; Erit etiam hæc centrum turbinationis in magnitudine turbinante idem quod centrum commune gravitatis solidi rotundi a figura projectionis geniti, supposito nempe solidum hoc genitum non uniformi gravitate specifica esse præditum, sed gravitatem in singulis partibus ita variare, ut peripheria vel potius annulus a quolibet puncto vel particula figuræ projectionis turbinando descri-

ptus

ptus intelligatur esse ex materia gravitatis specificæ quæ fit proportionalis multitudini particularum magnitudinis turbinantis eidem puncto vel particulæ in figura projectionis respondentium.

Quandoquidem igitur quicquid est negotii in Determinatione centri turbinacionis, illud reduxerimus ad inventionem centri gravitatis rotundorum, hoc autem ope vulgarium regularum dudum in potestate habeatur, quorum in primis faciunt quæ a Guldino tradita extant; in exemplis deducendis variarum linearum, superficierum, ac solidarum diversis inodis turbinantium jam tempus terere non lubet; calculo tantum pro his opus est: methodum invenisse eamque indicasse hac vice sufficiat.

REGULA NOVA INVENIENDI LOGARITHMUM Summæ vel differentiæ duorum numerorum sive rationalium, sive irrationalium, tam integrorum, quam fractionum, itemque potentiarum eorundem sive similium, sive dissimilium, reperta a CHRISTIANO WOLFIO.

Sæpius in praxi utilissimum existit, ut inveniatur logarithmus summæ vel differentiæ duorum numerorum, quorum logarithmi dantur, sive numeri ipsi fuerint noti, sive minus. Enimvero hactenus desideratur regula, qua id commode præstari possit. Equidem non ignoro, *Josephum Muschelium* de *Moschbau* in *Ephemeridibus* *Academix Leopoldinæ* Dec. III A. IV p. 102 & seqq. aliquam dedisse; sed cum fundamentum ejus non satis obvium sit, difficulter memoria retinetur, nec commoda videtur, quæ in usum communem recipiatur. Ast regula a me inventa, cum simplicissimis & maxime communibus Trigonometriæ principiis nitatur, in posterum elementis Trigonometriæ planæ adscribi poterit. E re igitur esse duxi, ut eandem publici juris facerem. Ceterum non inconsultum puto hic monuisse, me primum ex ipsa numerorum indole regulam aliquam hunc in finem investigasse. Scilicet cum viderem in regula

Kk

pleriana,

pletiana, qua in calculo eclipsium utuntur Astronomi, logarithmum differentiae duorum quadratorum $[a^2 - b^2]$ inveniri considerando radicem ejus tanquam mediam proportionalem inter $a + b$ & $a - b$; Summæ duorum numerorum $a + b$ itemque differentiae $a - b$ radicem considerabam instar mediarum proportionalis inter a & numerum quendam incognitum quem vocabam x . Erat igitur $a : \sqrt{a + b} = \sqrt{a - b} : x$, consequenter $ax = a\sqrt{a - b}$ adeoque $x = \sqrt{a - b} : a$. Unde intellegebam, si logarithmus numeri a a logarithmo ipsius b subtrahatur, residuum fore logarithmum ipsius $b : a$. Huic si respondens numerus in Canone evolvatur & unitati vel addatur, vel ab ea subtrahatur, proditurum numerum $\sqrt{a - b} : a$. Quod si tandem logarithmo hujus numeri $\sqrt{a - b} : a$ e Canone excerpto addatur logarithmus ipsius a ; nos habituros logarithmum summæ vel differentiae numerorum a & b . Hanc regulam cum ad praxin transferrem, deprehendi nonnisi rarissime (nempe si a metiatur b) logarithmum quotientis a per b divisi in Canone exacte reperiri, etiam si is non excedat numeros, quorum logarithmi in eodem exhibentur, adeoque utendum esse parte proportionali: quod adeo tædiosum fore suspicabar, ut in praxi parum utilem crederem, quamdiu numerorum prægrandium logarithmi in Canone non extant. Ea itaque rejecta, de altera cogitare cœpi, quam nunc proponere visum est, ubi monuero, me ex litteris Celeberrimi *Hermanni* didicisse, quod in priorum regulam, quæ mihi inutilis visa fuerat, jam multo ante incidere, eademque privatos in usus hæcenus asservata in ipsis sinuum quadraticæ & cubis non sine successu usus fuerit.

TAB. V.
Fig. 5.

Sint duo numeri quicunque a & b ; queratur primo logarithmus summæ eorundem $a + b$. Concipiamus in triangulo rectangulo ABC esse $AB = \sqrt{a}$ & $BC = \sqrt{b}$, erit per notissimum *Pythagora* theorema $AC = \sqrt{a + b}$. Jam cum logarithmus ipsius AB seu $\sqrt{a}$ sit dimidius logarithmus numeri a & logarithmus ipsius BC seu $\sqrt{b}$: dimidius logarithmus numeri b ; fit vero ut AB ad BC ita sinus totus ad tangentem anguli A : datis logarithmis numerorum a & b , invenitur logarithmus tangentis anguli A , quo in Canone triangulorum artificiali evoluto, habetur

habetur logarithmus finus anguli A. Unde porro inferatur: ut logarithmus finus anguli A ad latus BC seu dimidium logarithmum numeri b , ita logarithmus finus totius ad logarithmum lateris AC seu $\mathcal{V}(a + b)$. Ejus adeo duplus est logarithmus summæ numerorum $a + b$ quæsitus. Quodsi Canon *Vlacci* ad dena scrupula secunda constructus fuerit ad manus, raro utendum est parte proportionali, si logarithmo tangentis anguli A invento quæritur respondens sinus, aut ubi eadem utendum fuerit, ut anguli A quantitas in scrupulis secundis exacte innotescat, tum quia logarithmorum, inter quos cadit inventus, differentia in ipso Canone exhibetur, tum quia eadem in paucis notis confiliet, tum denique quod nonnisi per 10 multiplicanda, vel dividenda. Si logarithmus quærat summæ dignitatum quarumcunque numerorum $a^m + b^n$; pono latus AB = $\mathcal{V}a^m$ & BC = $\mathcal{V}b^n$, hoc est, facto logarithmo lateris AB = $\frac{m}{2}la$ & logarithmo lateris BC = $\frac{n}{2}lb$ (nempe logarithmus numeri multiplicatur per exponentem dignitatis & factum dividitur bifariam) reliqua sunt ut ante. Si a & b fuerint numeri fracti, evidens est pro logarithmis laterum AB & BC assumi debere dimidias differentias logarithmorum Denominatorum a logarithmis Numeratorum,

Sit jam porro quærendus logarithmus differentię duorum numerorum $a - b$. Concipiamus in triangulo rectangulo ABC esse hypotenusam AC = $\mathcal{V}a$ & crus unum AB = $\mathcal{V}b$; erit per *Pythagora* theorema BC = $(\mathcal{V}a - b)$. Inferatur vi trigonometricæ: ut AC ad sinum totum ita BA ad sinum anguli C. Quodsi logarithmus sinus C in Canone evolatur; habebitur quoque ejus cosinus, nempe sinus anguli A. Fiat itaque porro: ut sinus totus ad AC ita sinus anguli A ad latus BC: erit duplus logarithmus ipsius BC logarithmus differentię numerorum $a - b$. Si logarithmus differentię dignitatum aut numerorum fractorum quærat; eadem notanda sunt, quæ paulo ante monuimus.

E. gr. quærat logarithmus summæ ex cubis numerorum 3 & 7, hoc est, sit $a = 3$ & $b = 7$, quærat $l(a^3 + b^3)$
 Quoniam K k 2 la

$$\begin{array}{r}
 la = 0.4771212547 \\
 \text{erit } la^3 = 1.4313637641 \\
 \hline
 la^3 = 0.7156818821 = lBA \\
 \hline
 \text{Log. A B o. } 7156818821 \\
 \text{CB i. } 2676470600 \\
 \text{Sin. tot. } 10.0000000000 \\
 \hline
 \text{Log. Tang. A } 10.5519651779 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 lb = 0.845098400 \\
 \hline
 lb^3 = 2.5352941200 \\
 \hline
 lb^3 = 1.2676470600 = lBC \\
 \hline
 \text{Log. Sin. A } 99835463769 \\
 \text{CB } 12676470600 \\
 \text{Sin. tot. } 10.0000000000 \\
 \hline
 \text{Log. BC } 1.2341006831 \\
 \hline
 \text{Log. } a^3 + b^3 = 2.5682013662 \\
 \hline
 \end{array}$$

Quod si tres ultimas notas rejicias &, quia dimidium superant, ultimarum earum quæ retinentur, unitatem adjicias; prodibit logarithmus summæ ex cubis numerorum 3 & 7 seu numeri 370, 2.5682014, qui a logarithmo ejusdem numeri in Canone vulgari 2.5682017 non nisi in nota ultima diffidet, quamvis pars proportionalis in sinus A logarithmo fuerit neglecta & angulorum A atque B differentia haud quaquam exigua existat.

Hac ratione inveniri potest summa vel differentia duorum numerorum irrationalium in numeris rationalibus prope veris: quod si enim logarithmus summæ vel differentiæ fuerit reperi- tus, ipsa summa vel differentia ope Canonis eruetur prope vera.

Per nostram regulam quoque ope logarithmorum resolvi possunt æquationes quadraticæ affectæ. Fiat nempe trianguli rectanguli ABC crus AB æquale dimidiæ quantitati cognitæ secundi termini & alterum BC æquale radici termini tertii, & hypotenusæ AC inventæ addatur dimidiæ quantitas secundi termini si fuerit $x^2 - px - q = 0$, vel dematur, si fuerit $x^2 + px - q = 0$. Quod si vero fuerit $x^2 - px + q = 0$, fiat AC dimidiæ quantitati cognitæ secundi termini æqualis & crus unum AB radici termini tertii, atque cruri BC invento addatur quantitas dimidia cognita secundi termini, vel illud ab hoc auferatur.

ECLIPSIS SOLIS ANNO M DCC XV DIE
3 Maji ante meridiem observata Vratislaviae in Academia Leopoldina Soc. Jesu, quantum nubes subinde intervenientes patiebatur, a summo Reverendo P. CHRISTOPHORO HEINRICH, Soc. Jesu & Theolog. & Mathem. Professore, excerpta ex litteris ad Cl. WOLFIIUM datis.

Obscuracionis digiti.	horæ	minuta	secunda
3	9	50	29
5		59	50
6	10	5	19
10		33	46
9		55	31
6½	11	11	40
6		15	44
5½		19	16
5		22	9
4		28	46
3		34	31
2½		38	11

Tempus annotatum est juxta horologium cum Sole concordatum, instructum pendulo, singulis vibrationibus unum secundum designante. Quantitas obscuracionis innotuit ex disco Solis per tubum 4 pedum, vitro objectivo & lente oculari instructum, in platum candidum atque ad axem radii perpendicularare projecto, in digitos ac semidigitos & sexaginta cujuslibet digiti minuta diviso. Nec initium, nec finis videri potuit. Maximæ obscuracionis quantitas, quousque durante nubium intervallo innotescere potuit, fuit 10 digitorum, 18 minutorum. Diameter lunaris umbræ (quemadmodum ex ampliatis variorum circularum segmentis colligi potuit) superavit Solis diametrum hujus minutis 34 minimum: nam adhuc majorem ostenderunt duæ annotationes accurate consentientes factæ per tria puncta in extremitatibus umbræ designata. Post immerisionem sex circiter digitorum, lunaris umbra accepit limbum tenuem

nuem crœci coloris eundemque retinuit usque ad finilem emersionis quantitatem, cum de reliquo sine ullo colore adsciticio terminaretur. Medium eclipsios, si differentia temporis, sex digitorum incrementi & decrementi dimidietur, accidisse colligitur circa hor. 10 min. 40.

Ex litteris Cl. *Wolffi* habemus, quod toto eclipsios tempore Halz post nubes Sol delituerit, ita ut eclipsis observari non poterit. Per intervalla quidem Sol instar Lunæ deficientis per nubes transparuit, ita ut nudo oculo pars eclipsata a lucida distinguere poterit; nihil tamen circa quantitatem accurate definire licuit. Quod si iudicio oculorum in istiusmodi circumstantiis facile fallaci fidere liceat; vix digitus unus in maxima obscuratione lucidus superfuit, etsi calculus unum cum dimidio superfuturum prædiceret. Decrementum luminis in magna cœli nubili obscuritate vix ac ne vix quidem perceptibile fuit: in thermometro vero sensibili satis intervallo liquor depressus.

JO. ALBERTI FABRICII SS. THEOL. D.
Prof. P. Bibliothecæ Græcæ
Volumen VII.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1715, 4.
 Alph. 4 plag. 8.

NOvo jam locupletatur volumine præstantissimum opus *Cœleb. Autoris*, idque ad Scriptores Ecclesiasticos Seculi IV potissimum & V, Grammaticos Græcos & Poetas Christianos, tum vero Heresiologos & Græcos in S. Scripturam Catenas pertinet. Inseruntur hinc inde varia *avēdora* cum Latina versione tum interdum etiam notis instructa. Caput VII a quo hoc volumen incipit, destinatur Grammaticis Græcis, inter quos primum tuetur locum *Apollonius Dyscolus*, cujus scripta edita, inedita ac deperdita recensentur, subjecto Indice scriptorum, qui in ejus Historia Commentitia & 4 libris Syntaxeos allegantur. Sequitur eum *Herodianus*, Apollonii filius, quem cum *Herodiano*, Historico, de quo eadem occasione agitur, a *Gesnero* in Biblioth. & *Sigonio* in Judicio de Historiis Romanis perperam confundi

fundi ostenditur p. 11 sq. Recensetur proxime p. 13 sq. Co lle-
ctio Grammaticorum Græcorum ab Aldo Manutio edita, *hinc*
Hephestion Alexandrinus, cum *ὑμνίσμοις* aliis & indice scripto-
rum in Enchiridio ejus additis scholiis laudatorum. Eum ex-
cipit *Dionysius Thrax*, cujus Grammatica, una omnino plagula
constans, Græce nunc primum ex Codice Holsteniano, in Bi-
bliotheca Hamburgensi Publica obvio, editur, enarratis antea
variorum, quæ ibidem leguntur, diffusis in eandem scholiis. In
calce Grammatici alii tum editi, tum inediti & deperditi, secun-
dum literarum ordinem enarrantur p. 48 usque ad p. 76. Cap.
VIII *Julianus* Imperator occupat, ita ut post vitam strictim de-
lineatam scripta tum edita tum deperdita cognoscantur; ex qui-
bus tres epistolæ una cum Supplemento epistolæ LVIII, quas Cl.
Ludovicus Anton. Muratorius in Anecdotis Græcis p. 326 sq. pri-
mum ex MS. protulit, cum Latina versione repetuntur. In fi-
ne legitur accurata designatio scriptorum quingentorum circi-
ter, qui veram Religionem adversus Atheos, Deistas, seu Natura-
listas, Idololatrias, Judæos & Mahumedanos asseruerunt, quo-
rum Scriptorum nomina sub finem Catalogi secundum litera-
rum ordinem disposita leguntur. Seriem hanc nova ejusmodi
Scriptorum Centuria locupletari a se potuisse, si per typogra-
phum festinantem licuisset, diligentissimus Autor in præfatione
profitetur. Cap. IX primo exhibet a p. 145 ad 178 varias Liba-
nii Orationes, nempe I *de ulciscenda Juliani Imp. nece* p. 145,
II *ad eos, qui molestum eum appellabant* p. 179, III *ad Antiochenos*
de Imperatoris ira p. 207, & IV *Parentalem in Julianum* p. 223,
cum eruditissimi *Godofredi Olcarii* Latina versione & notis, qui
tres priores ex MS. Barocciano descripsit, ultimam vero a *Morello*
mutile editam tum supplevit, (quod & in calce Centuriæ epi-
stolarum Libanii a Joh. Christoph. Wolfio editæ factum erat)
tum accuratiore versione donavit. Cap. X *Libanii* Sophistæ
scriptis recensendis impenditur, ibidemque p. 347 tres epistolæ
Libanii hucdum ineditæ Græce cum Latina versione Cl. Autoris
nostri exhibentur; tandem vero p. 402 Index occurrit eorum
alphabeticus, ad quos datæ sunt editæ & ineditæ Libanii epistolæ,
circa quas posteriores ex Dedicatione hujus Voluminis obser-
vandam

vandum hic est, quod Illustris *Fridericus Rosgaard* egregium thesaurum epistolarum Libanii ἀνδρόων V. C. *Joanni Grammio*, Professori Gr. L. Hafniensi in lucem proferendum commiserit. Cap. XI *Epiphanium* cum ἑμωνύμοις memorat p. 414 sqq. & *Theodoritum* p. 439, tum *Leontium* cum ἑμωνύμοις p. 451, & *Euthymium Zigabenum*, cujus Panoplia Tergobyssi in Walachia an. 1710 Græce primum edita, p. 460 diligenter recensetur, enumeratis in fine illis, ex quibus eadem ab Autore collecta fuit. *Euthymii* alii appellantur p. 475. Hinc ex JOSEPHI, Christiani Scriptoris inediti, ὑπομνηστικῶν capita de Hæresibus exhibentur p. 476, quibus similia ex *Stephano* Diacono CPolit. p. 478, *Anastasio* Sinaita p. 479 & *Sopronio* Hierosol. p. 483 adduntur. Agmen in hoc capite claudit *Timotheus* Presbyter p. 491. Cap. XII in *Macario* utroque Alexandr. elaborat, p. 492 ac deinceps *Macarios* 50 & amplius p. 459 subjungit. Illis a latere est *Amphilochius* Ieonienfis p. 500 & alii cognomines p. 507. Cap. XIII *Gregorium Nazianzenum* repræsentat p. 507 cum Indice eorum ad quos epistolas dedit p. 522, & serie alphabetica Carminum Nazianzeni, quorum singulis prima verba adscribuntur. Iungitur ei *Cæsarius* frater p. 542. Cap. XIV *Cyrillus* Hierosolymitanus p. 543, *Nemesius* p. 549 & Græca epitome Scriptorum quorundam *Job. Cassiani* p. 551 sibi vindicant. Cap. XV diligentissime defungitur recensione Scriptorum *Joannis Chrysofomi* p. 553 sqq. ubi primo Scriptores vitæ ejus Græci recensentur p. 555 & alii p. 559, deinde optimo consilio Index alphabeticus Homiliarum & tractatum Chrysofomi, adscriptis primis singulorum verbis, & editionis Duczanæ ac Savilianæ paginis, p. 560, & similibus epistolarum p. 633 repræsentatur. Hac enim ratione & differentia utriusque editionis, quæ non exigua est, rectius perspicitur, & eorum in primis consulitur commodis, qui scire avent, quæ vel Orationes vel Epistolæ Chrysofomi lucem hucdum adspexerint, quæve minus. Cap. XVI de *Apollinari* Alex. & *Laodicensi* filio disquiritur p. 658, ut & de aliis *Apollinaribus* p. 660. Hac occasione diligenter enarrantur Metaphræsea Poeticæ Psalmorum Græcæ p. 652, Latinæ p. 675 & aliis linguis factæ p. 677. Postea in scenam prodeunt *Nonnus Panopolita* p. 682.

Jo. Ga-

Jo. Gazæus p. 689, *Nonnus Monachus*, qui in Nazianzeni Steliticas scripsit p. 690, *Georgius Pisides* p. 691, *Emanuel Philo* p. 694, cujus elegans poema de Elephante una cum aliis quibusdam hucdum ineditis p. 699. seqq. Græce exhibetur. *Joannes Geometra* p. 715, *Joannes Mauropus*, Metropolitæ Euchaitensis, p. 718, & alii Poetæ Græci Christiani p. 722, Corpora denique Poetarum Græcorum p. 723 seqq. excutiuntur. Cap. XVII Cæteræ Patrum Græcorum in singulos sacræ Scripturæ libros unæ cum catalogis scriptorum in iisdem allegatorum consuetæ industria recensentur. Ultimo loco eruditissimo Viro amplissimæ ingenii corporisque vires ex animo apprecamur, ut, quæ restant Operis egregii Volumina, ea in publicum egregio literarum emolumento perducere possit.

JO. CHRISTOPHORI WOLFII, PROF. P.
Linguæ Orient. Bibliotheca Hebræa sive Notitia tum Autorum Hebr. cujuscunque ætatis, tum scriptorum, quæ vel Hebraice primum exarata vel ab aliis conversa sunt, ad nostram ætatem deducta.

Hamb. & Lips. impensis Christ. Liebezeit, 1715, 4.

Alph. 6 plag. 20.

QUOD multi promiserunt, expectarunt plures, id præstare nunc aggressus est V. C. *Jo. Christophorus Wolfius*, edita Bibliotheca Hebræa. Quamvis enim in eodem negotio olim complures nunc obiter, nunc data opera, nominatim *Buxtorfius*, *Plantavivius*, *Hostingerus* & *Bartolaccius*, ac ex Hebræis R. *Schabbatæus* seu *Joseph Strimensis* in שְׁמֵי יִשְׂרָאֵל sive *Labiis Dormientium*, libro Hebraice exarato, versati sint, eorum tamen labores & ob raritatem in paucorum erant manibus, & præterea tum emendandi, tum supplendi materiam amplissimam reliquerant, præcipue cum intra quadraginta circiter annos de recensione Scriptorum Hebræorum ab eruditis, si forte B. Grodeckii *Spicilegium Anonymorum & Pseudonymorum*, Theatro Placciano insertum, exceperis, cogitatum non esset. Consultum igitur putavit Cl. Autor, partim ea, quæ in memoratis libris, ac præcipue voluminoso Bartoloccii opere copiosius dicta erant, in

compendium referre, partim limam illis adhibere, partim omissa suis inferere locis, & inprimis notitiam Scriptorum Hebræorum nostræ memoriæ ceteris superaddere. Ordinem alphabeticum Bartolocci exemplo sequendum censuit Autor, eumque prætulit partim ordini temporis, quem observarunt veteres Hebræorum Chronologi, *Abraham Sacutus* in libro *Juchasin*, *R Gedalius* in *Schalscheleth Hakkabbala*, seu *Catena traditionis*, & *Ganzius* in *Zemach David*, partim ordini librorum secundum titulos dispositorum, qui se probavit olim *Buxtorfius* & *Schabbatao*, partim ordini rerum, secundum quem sua observata disposuit *Hottingerus*. Ex ipsa tractatione apparet, Cl. Autorem in illorum, quos diximus, inventis adeo non acquiescisse, ut potius ipsos fontes adierit, & libros recensendos denno inspexerit, ut hac ratione diversas de eodem libro sententias nunc inter se conferre, nunc conciliare, nunc vero, falsis vel dubiis rejectis, veram ad liquidum deducere posset. Atque huic instituto exsequendo præter alias Christianorum æque ac Judæorum Bibliothecas eam, quæ *R. Davidis Oppenheimeri*, Archi-Synagogi Pragensis, est & Hanoveræ asservatur, usui sibi fuisse memorat, quippe quæ & libros Judæorum editos tantum non omnes, secundum diversas, quæ exstant, editiones, & ingentem MSS. Codicum apparatusum comprehendit. Tacemus subsidia alia, & inprimis Catalogos manu exaratos & ab eruditis hinc inde communicatos, de quibus Præfatio exponit. Inter Scriptores, qui recensentur, non solum gente, lingua & religione Judæi occurrunt, sed & ii advocantur, qui vel ex Judæis conversi, vel ortu Christiani, vel ex Christianis ad Judæos lapsi, quidquam aut Hebraice aut alia lingua exararunt, vel alia lingua scriptum in Hebraicum sermonem converterunt: unde & *Aristotelis*, *Platonis*, *Pythagora*, *Averrois* & aliorum ex Græcis aut Arabibus Philosophorum mentio suis locis injicitur. Horum Autorum nomina formis majusculis five vocalibus exprimuntur, iisque post vitam, ubi opus est, ætatemque & conditionem auctoris strictim expositam subjiciuntur librorum tituli typis minoribus, punctis instructi, & si plures sint, partim secundum classes materiarum, partim secundum literarum seriem dispositi. Cir-

ca

ca libros operam dedit, ut ubi longius ab argumento discederent, quod plerumque fieri solet, eorum ratio redderetur, præterea vero argumentum ipsum perspicue exprimeretur, recensitis simul diversis, cum interpolito iudicio, editionibus, & commemoratis, si vel integre vel ex parte conversi exsistent, Latinis aut aliis interpretationibus. Et ut de libri conditione eo distinctius judicare posset Lector, ipsam quoque eorum molem frequentissime definito paginarum vel alphabetorum numero, quod hactenus ab omnibus neglectum fuit, delineavit, non omisissis Typographorum, ex quorum officinis prodierant, nominibus. Præterea vero *ῥησιόγῳ* vel *ῥησιῶν* Scriptorum hoc diligentius examinavit, quod præcipuum illud est notitiæ literariæ momentum, & nihilominus tamen a Bibliographis Hebræis leviter tractatum. Exemplum vide sub *Jose ben Chelpea*, ubi de Seder Olam Rabba, *Joseph ben Garion*, *Schimon ben Jochai* &c. Cumque *ἑρμηνεία* & Autorum & librorum Hebræorum frequentior crebriorem hallucinandi occasionem tum aliis hujus generis Scriptoribus, tum imprimis Bartolœcio præbuerit, his erroribus tollendis Noster potissimum invigilavit, notatis modeste illis, quorum autoritas alios in erroris societatem pertrahere poterat. Vide v.c. quæ sub *Aarone* fil. *Elia*, & *Aarone* filio *Joseph*, crebro inter se confusis, ut & sub *Isaaco Israelita* filio *Joseph*, & *Isaaco Israelita* filio *Salomonis*, itemque sub *R. Lipman* & alias admoventur. Notas quoque addidit Cl. Autor, quæ ut plurimum ad notitiam Scriptorum uberiorem, interdum vero etiam ad antiquitates & ritus Hebræorum referuntur. Atque hæc quidem Pars Operis prior est, quæ Autores Hebræos omnes exhibet, qui non ad Scriptores Biblicos (nisi quibusdam eorum supposita quædam fuerint) vel Mischnicos vel Gemaricos pertinent: hos enim una cum scriptis *ἁγιόγραφῳ* Cl. Autor Parti posteriori reservavit. Præmissa est Præfatio diffusior, in qua recensentur illi omnes, qui vel tralatitia vel data opera & ex professo idem argumentum Bibliographicum quod ad Hebræos tractarunt, de quibus singulis iudicium meritis cujusque accommodatum subijcitur. Ita & *Bartolœcii* & *Schabai* libri diligentius enarrantur p. 649. Post hos celebrantur illi, qui similis laboris spem

eruditio hucdum fecerunt, nominatim *Christianus Wormius, Gustavus Peringerus a Lilienbladt, Jo. Fridericus Clammerus, Jo. Joach. Schröderus, Gabr. Groddeckius, Henr. Mublius, Christianus Theophilus Ungerus, Georg. Henricus Sappubnius, Adamus Andreas Crollenius, & Jo. Meyerus.* In calce p. 21 sq. de Judaica annos secundum Æram majorem & minorem computandi ratione, & de ratione titulorum Hebraicorum quædam ad expeditiorem Bibliothecæ usum pertinentia afferuntur. Hi enim tituli raro ab argumento, ut plurimum vero ex dicto aliquo Biblico nunc convenienter rei, nunc minus commode peti, nunc etiam ex Autoris nomine efformari, aut ex numero capitum & librorum, quibus opus absolvitur, desumi dicuntur. Postea de *Nominibus* Judæorum propriis observatur, ea *prænomine* & *cognomine* ut plurimum absolvi, quorum posterius plerumque a Parente desumatur, & interdum adjunctum habeat *agnomen*, quod vel gentis sit, vel patris, vel loci, in quo Scriptor commemoratus sit, vel signi domui, quam incolit, præfixi, vel artis, quam fecit, vel scientiæ, quam imprimis coluit. Solent etiam Judæi nomina sua nunc per transpositionem, nunc per decurtationem, nunc per additionem syllabarum variis modis inflectere, & ad Germanicam quoque linguam accommodare, quæ ratio cum plenissime omnium a *R. Simcha ben Gerson* in libro singulari, quem *ספר שמות* inscripsit, exposita sit, Noster ea, quæ huc pertinent, in compendium missa post præfationem p. 29 sqq. exhibet. In calce libri post Indicem librorum illorum, quorum argumenta in ipsa Bibliotheca enarrantur, exstat Index librorum Cabbalisticorum MSS. quibus *Jo. Picus Mirandulanus* usus est, a *Jac. Gaffarello* Paris. 1651, 8 editus, & nunc non tam ob argumenti præstantiam quam ipsius libri raritatem recusatus. Gaffarellus incidit in libros tres MSS. quos olim habuerat Picus, unum *R. Menachem Recanatenfis*, alterum *R. Elieser Katon*, tertium denique *R. Schem Tov ben Joseph* nomina præ se ferentes. Hos libros esse ex LXX illis, quos ab *Esdra* exaratos habere se hinc inde testatus est Picus, Gaffarellus sibi persuasit, tam levis usus argumentis, ut & rem ipsam non reddant verisimilem, & præterea cuiquam occasionem facere possint

sint dubitandi, num ipse Gaffarellus vere ita statuerit. De qua re fusius Autor in calce præfationis suæ commentatur, ubi etiam evincit, scripta illa nec a Pico *Esdra* fuisse adscripta, quippe qui ea sub illis nominibus, quæ præ se ferunt, allegare soleat, nec aliis, quam quorum nomina exhibent, vindicanda esse, Gaffarellum autem; *Menachemum Recanatensem* & ceteros illos minus recte pro librariis tantum vel exscriptoribus habendos censuisse.

REFLEXIONS DESINTÉRSSÉES,

h. e.

*MEDITATIONES A PARTIUM STUDIO**alienæ super R. P. CLEMENTIS XI Constitutione, qua**N. T. QUENELLI damnatur.*

Amstelodami, apud Fratres Chatelain, 1714, 8.

Alph. 1 plag. 4.

Autor harum observationum, quas literarum forma cum amico communicat, summo Pontifici, de quo liberrime censet, justo infensior, initium facit a communi & vulgari Pontificiæ potestatis & infallibilitatis opinione, qua omnes ac singulos ejus decretis cæca obedientia oporteat esse subjectos, aut proscriptos diuisque devotos. Hæc fata D. Augustini discipulos subiisse narrat, & dolet, eos tam pertinaciter defendisse Jansenium, ejusque librum. Isto enim certamine tot censuras Episcoporum & condemnationes Pontificum Rom. provocatas esse, quæ haut difficulter evitari potuerint alia incedendo via, inprimis si tegere & munire sese voluissent autoritate Augustini, aut fide Apostoli Pauli, quorum nomina hostes gratiæ multo modestiores facere potuissent. Autor noster invidiam odiumque amoliturus, Jansenium in abyssu condemnationis Pontificiæ reliquit, nec Jansenistarum mentionem facit, sed Augustinianorum dumtaxat, quos utrosque tamen eosdem esse opinatur. Probat hodiernum Augustinianorum institutum, quod Pontificis infallibilitatem impugnet, eademque in eum pronunciari velint diras, quas Concilii VI Patres contra Honorium pronunciaverint. Clementem quippe XI longe deteriorem esse Joanne XXIII. Hunc ob scelera & vitæ tantum impuritatem

p. 3

10

11

12

2. 18 exautoratum & de throno dejectum esse; contra vero hodie-
 rum Pontificem, Semi-Pelagianis faventem, universæ Eccle-
 siæ offendiculum dedisse, dum Evangelia fidelium manibus e-
 ripuerit, Deumque spoliavit potestate salvandi eos, quos velit,
 Apostolos, Petrum, Christum abnegantem, deseruisse, Paulum
 eundem, rituum Judaicorum necessitatem defensurum, publice
 21 graviterque reprehendisse. Idem hodiernum licere putat in Pe-
 tri successorem, si a fide & veritate deficiat. Qua occasione
 celebrem disciplinæ Ecclesiasticæ conditorem *du Pinium* lau-
 dat, & *Harduinum* exagitat, quod Pontifici adulatorus Cephæ
 Gal. II, 9 non Petrum sed unum e LXXII discipulis fuisse con-
 tendat, a *Boilavio* singulari Disquisitione refutatus. Noster
 Pontifices Rom. falli & graviter errare posse ostensurus, ex Hi-
 27 storia Eccles. Papam producit Montanistam, qui, teste Ter-
 tulliano, novas Montani prophetias approbavit, & Liberium
 29 Pontificem Arianum, qui non tantum Athanasii damnationi,
 sed & hæreticæ fidei formulæ subscripsit, nec non Zosimum, qui
 3 Cælestii hæretici libellum Catholicum esse pronunciavit, eum-
 que, datis ad Africanos literis, comprobavit, Augustino teste,
 31 negans peccatum originale. His exemplis conficit, & docet,
 33 Pontifices Romanos a fide majorum deficere posse, & Antislites
 Gallicanos imitari debere Episcopos Africæ, qui in Zosimi vo-
 35 luntate nequaquam acquieverint, sed coacto concilio & re de-
 liberata, Pontificem erroris admissi admonuerint. Eodem ju-
 re & judicandi libertate gaudere Ecclesiam Gallicanam, quæ
 illud jus sæpe exercuerit, quando Synodos Nationales indixit, &
 ortas controversias in doctrina consopivit. Provocat Autor ad
 Synodum Arausiacam secundam anno Ch. D XXIX in Gallia
 celebratam, qua Episcopi Gallicani, præside Cæsario Arelaten-
 si, contra Faustii, & Massiliensium hæresin, iis in locis grassa-
 tam, divinæ gratiæ efficaciam & necessitatem asseruerunt, con-
 37 ditis XXV canonibus, quorum ab illo tempore magna fuit auto-
 38 ritas in Ecclesia, quamvis a Pontifice Rom. non essent confir-
 mati. Eandem doctrinam paullo post in Concilio Valentino,
 ab eodem Cæsario indicto, contra Semi-Pelagianorum excepti-
 ones valide vindicatam esse. Plura exempla ex Hist. Ecclesiasti-
 ca af-

ea affert Auctor ad probandam Ecclesie Gallicane libertatem; sed nihil ejusmodi a Parisiensi Episcoporum conventu expectari posse hariolatur. Plerosque enim in Jesuitarum Scholis institutos, gratiam efficacem averfari: alios fortunæ cessuros, & suæ salutis atque honoris rationem habituros esse. Interea Augustinianos, qui & docti sint & numerosi, & sanioerem doctrinam hactenus defenderint, bonam causam deserere & tacere non posse inculeans, diversa media, quibus dissensio tolli possit, examinat. Primum remedium Gallicano Clero a Theologo quodam sub initium superioris anni commendatum, de Clemente XI damnando hæreseos, & exaugurando, nimis violentum Nostro videtur, etsi res exemplis non careat. Nec plus spei habet in Concilio Oecumenico, quod ob insuperabiles difficultates convocari vix possit, etsi summe necessarium esse videatur. Majori utilitate veterum Pontificum decreta Constitutioni Clementis XI opponi posse putat, quippe qui Rhetoricam melius didicerit, quam Theologiam. In traditione nihil præsidii esse, quippe quæ in hoc argumento prorsus deficiat. Nam Doctores Græcos plerosque a Semi-Pelagianismo parum abesse, & hanc ob causam ab Augustinianis perraro allegari, a Molinistis autem crebro laudari & Patribus Latinis opponi. Imò affirmare audet Auctor, ab Augustini & Vincentii Lirinensis tempore duas semper fuisse in Ecclesia Doctorum partes, quorum hi liberi arbitrii integritatem, illi autem gratiæ efficaciam & gratuitam Prædestinationem defenderit. Unicum optimumque litis componendæ medium esse censet auctoritatem Apostoli Pauli, qua Molinistæ facile in angustias pelli, & fulmina Pontificis averti possint. Propterea reprehendit gratiæ efficacis defensores, quod in disputationis æstu per integrum seculum nil magis in ore habuerint, quam Thomæ Aquinatis, Jansenii & Augustini nomina, neglecto fere Apostoli Pauli suffragio. Hunc errorem nunc vult corrigi, citando dissentientes ad Pauli tribunal, quod ipse Pontifex nequeat recusare. Ex Epistolis igitur Paulinis probat, quinque Propositiones, quas auctor pro Jansenianis illis substituit, a Pontifice damnatas, divinæ esse auctoritatis.

p.65.77

66

70.76

73

78.79

91.139

93

94.96

103

105

110

111

113

p. 148
156. 157

159
170

182

189
190

191
199

206

tatis. Ad prohibitam lectionem Scripturæ delatus, rationes illius prohibitionis examinat, & incommoda inde metuenda enarrat. Acerbe exagitat sententiam Pontificis, quod injustam etiam excommunicationem metuendam esse præcepit. Noster autem de excommunicatione in Veteri Ecclesia usitata, & Ecclesiarum communione inter se, quædam præfatus, negat censuram injustam extimescendam, aut propter illam sanam doctrinam deserendam esse. Talem vero Clementis XI excommunicationem esse, cum ex doctrinæ sanioris proscriptione, tum ex circumstantiis evidenter patere putat. Formulam enim censuræ generalem, vagam & indeterminatam esse, & minus fontes ac innocentes æque ferire, ac sceleratissimos. Indignabundus quærit, an S. Evangelia legere, & Quenelli Novum Test. XL annos impune lectum, penes se retinere, tanta sint crimina, quæ diris & execratione vindicari mereantur? Tum ostendit, omnes Ecclesiæ Gallicanæ Antistites, non obstante eorum submissione & obedientia, Pontifici præstata, fulmine Papali tactos, *ipso facto* excommunicationi subiacere. Eos enim Parisiis congregatos esse (*pour etudier la Constitution*) ad cognoscendum, aut discendum Constitutionis Pontificiæ argumentum, quod ipsis non dissentibus, examinis cujusdam species sit. Cum igitur Episcopi Constitutionem sine prævia cognitione atque examine accipere reculent, *ipso facto* eos excommunicationem incurrisse contendit. Eos quippe dissentire a Pontifice, qui Constitutionem dederit citra ullum examen, admittendam. Omne enim examen, quocunque demum nomine veniat, supponere dubitationem, an res in Constitutione contentæ cum recepta Ecclesiæ doctrina consentiant, nec ne? Tandem Augustinianos obtestatur, ne deserant veritatem & causam Dei, a Semi-Pelagianis impugnatam, sed divina gratia freti, sanio-rem doctrinam fortiter defendant, præta Clementis XI infal- libilitate atque censura. Sub finem varia documenta, in hac causa edita, cum ipsa Pontificis Constitutione adjecta, plurimis- que observationibus illustrata, comparent.

LUCII

**LUCI COELII SIVE CAECILII LACTANTII
FIRMIANI Opera omnia, quae supersunt. JO. GEOR-
GIUS WALCHIUS recensuit & criticis Commen-
tariis cum aliorum tum suis illu-
stravit.**

Lipsiæ, sumptibus Joannis Ludovici Gleditschii
& Maur. Georg. Weidmanni, 1715, 8.

Alph. 3 plag. 10.

Opus hoc Cl. Editor dedicavit Serenissimo Principi FRIDE-
RICO Gothæ, quem bonis literis & virtutibus cumulatum
laudat summa opera; præfatione autem paucis lectorem admo-
net, quid in illustrando Lactantio præstiterit. In primis notari me-
retur diatribe de *Lactantio ejusdemque stylo*, quam præmisit,
quaque copiosissime de vita Lactantii edisserit. Capite I de *La-
ctantii nominibus* observat, quod vulgares libri ferant: *Lucius
Cælius* (sive *Cæcilius*) *Lactantius Firmianus*; alii vero nomina
Lucii Cæli item *Cæcilii* scriptori huic abjudicant, constet quo-
que, quod plures Lactantii codices manu exarati nec *Cæli*, nec
Cæcilii habeant nomen, quamvis in quibusdam reperiatur *Cæ-
cilii* nomen. Num scriptura *Cæli*, an *Cæcilii* sit præferenda,
disputat quoque Autor, qui profert exempla, quibus patet, no-
mina hæc facile posse confundi, & monet, quod nomen *Cæciliæ*
a *Cæcilii* non sit alienum, quod id veteres, etiam Græci, duplici
ratione scripserint. Quod ad *Lactantii* nomen pertinet, pu-
tant nonnulli, illud additum esse a lactea & suavi dicendi facul-
tate, quod Autor noster confutat, quia alii fuerunt ejusdem no-
minis, nec mente sua possit comprehendere, quomodo quis a
lactea eloquentia cognominari possit *Lactantius*, ut adeo *La-
ctantii* nomen sit familiaris; ut *Firminiani* patris, de qua copio-
sius loquitur Cap. II. Quibusdam videtur natione Africanus,
qua sententia sunt Labbeus & Baluzius, quibus se opponit Autor
noster: alii originem ejus ex Germaniaderivant, quam opinio-
nem Autor nullius ponderis esse affirmat, & probat pluribus,
Lactantium fuisse Italum, cognominatum a *Firmo Firminia-*

Mm

num;

num; & quamvis alii quædam opponant, ad ea tamen respondet Editor, ut sententia sua magis stabiliatur. Cap. III agit de *Lactantii educatione literaria*, & quum observat, magistro usum fuisse Arnobio, de ipso Arnobio, de Sicea, ubi professus est eloquentiæ ac rhetorices artem, de eloquentia ejus, de Lactantii diligentia, quod referri mereatur inter præcoces ingenio, multa occurrunt utilia, quæ Cl. Autor singulari studio collegit. Cap. IV de *Muneribus, quæ Lactantius obierit*, tradit nobis, quod partim Nicomedix interpretatus sit rhetorices literas; partim Crispo, Constantini M. filio, ad quævis literarum bona formando præfuerit, quæ duo momenta copiose illustrantur, quod ad tempus, locum, & ipsa munera attinet. Cap. V de *Lactantii scriptis monumentis, tam editis, quam deperditis, item suppositis*, monet primum quædam de tempore, quo exclusit hos factus, & quod inprimis ad Institutiones attinet, existimat necesse esse, tempus distinguere, quo Lactantius has institutiones conscripserit, & quo protulerit eas in publicum, iterum per visas atque emendatas. Dedicaciones ad Constantinum M. esse genuinas affirmat, quas Lactantius superaddidisset, quum opus Institutionum emendatum ederet feliciori temporum fide: ad scripta dubia atque incerta Lactantii refertur liber de mortibus persecutorum, & parum abest, quin Autor ad sententiam Nourrii accedat; item epitome Institutionum divinarum, quæ Autori nostro videtur composita ab alio, jussu atque auctoritate Lactantii, qui eam inscripserit: *Epitome Lactantii divinarum Institutionum*, unde etiam Hieronymus sibi persuaserit, partum hunc ab ipso Lactantio editum esse: de poematibus, quæ Lactantio veluti auctori attribuuntur, etiam multa heic deprehendimus. Cap. VI de *Lactantii operum editionibus, Interpretibus & Codd. MSS.* demonstrat inprimis, quid quisque interpretum præstiterit & cujus pretii sint observationes ejus. Cap. VII de *Lactantii eruditione ejusdemque erroribus* monet, quod Latinitate conspicuus fuerit, etiam doctus Græcis literis, nimis vero Hebraica lingua, quo nomine semper a Græcis pendet, & quando ex sacro Codice profert loca quædam, Græcam sequi-

sequitur translationem. Nec philosophiæ disciplinas haud bene cognitatas habuit: sæpe numero a regulis veræ & sanioris artis Logices aberrat: diligentius interdum utitur ingenio, quam iudicio & ea profert argumenta, quæ risum vehementius, quam animi consensum excitant. In Physica tradit sæpe, quæ multum falsæ opinionis tenent, ceterum Autorem nostrum mire delectavit, quod duo elementa vere prodiderit, quorum alterum sit aer, alterum vero æther; in Ethica non bene versatus est, nec ei rationis cultura curæ fuit, quasi ratio sacris literis repugnaret. Præter hæc scripsit quoque multa durius, quam res Christiana & veræ religionis doctrina permittit. Primum loca sacri Codicis præter mentem sensumque Θεογραφῶν Scriptorum, non quidem impia, tamen intempestiva industria interpretatus est: deinde eas doctrinas tradidit literis, quæ a re Christiana atque oraculis divinis plane alienæ sunt. Ceterum Editor noster habet simile veritati, quod hostes Christianæ religioni etiam Lactantii Opera corruperint; propter errores autem non sit abjiciendus, quoniam nec aliorum ecclesiæ scriptorum libri immunes sint ab erroribus. Cap. VIII de *stylo Lactantii* ingenue fatetur, adjumento quodam heic fuisse dissertationem *M. Jo. Augusti Krebsii* de *stylo Lactantii Firmiani* Hal. 1702, quamvis multa reformaverit, quia præcepta ejus styli a suis plane essent aliena, adeo ut ex tota hac integra Krebsii dissertatione nihil ad diatriben hæc transfulerit, quam voces quasdam minus puras & barbaras Lactantii, quod probe observari cupit: plane enim Editor noster præcedentibus capitibus alia argumenta, quæ ille Krebsius ne verbo quidem attigit, persecutus est. Quæ impura in Lactantii monumentis tum ab Editore, tum ab aliis observata fuerunt, ea exhibuit non secundum librorum, sed literarum ordinem. Cap. IX de *Lactantii obitu* tradit, non dubium esse, quin sub Constantino demum e vita emigraverit, tempus autem & locum certe definiri non posse, quia vetustatis monumenta de morte ejus nihil tradiderint literis.

M m a

Quod

Quod ad ipsa opera & observationes attinet, illa primum Editor multum emendavit & quæ corrupta fuerunt, reformavit: ex observationibus aliorum, Mich. Thomassii, Xysti Betuleji, Josephi Isæi, Antonii Thyssii, Servatii Galæzi, Thomæ Spark, Christophori Cellarii optimas collegit, quibus suas ipsas superaddidit, quæ majorem locum occuparunt. Explicant illæ partim Latinitatem, partim res ipsas, inprimis antiquitates Christianas & paganas, etiam historiam literariam: singulis libris præmisit analysin, ut primo conspectu potiora argumenta oculis nostris sese exhibeant. Adjecit quoque librum de Mortibus persecutorum, additis Baluzii, Cuperi, Columbi, Toinardi, Heinsii, Grævii, Bauldri, Cellarii selectis commentariis. Ultimo loco reservavit Epitomen Institutionum divinarum, quam exhibet ea ratione, qua Ch. Matthæus Pfaffius 1712 Parisiis ex scripta quodam Codice bibliothecæ Regiæ Turinensis eam integram protulit in publicum. Nihil mutandum, nec addendum quidquam esse censuit, præcipue, quum Editor noster dubitet, genuinum esse partum Lactantii. Hanc sequuntur Carmina, quæ Lactantii creduntur, & triplex Index, primum autorum a Lactantio adhibitorum, deinde rerum notabiliorum, & tertium Latinitatis. Ad extremum Editor id observatum esse voluit, quod errore & se absente quibusdam exemplis falsissimi tituli præfixi fuerint, veluti hic Lactantius illustratus sit notis *ad modum Minellii*; quod quum alienum sit a præfatione, qua testatus est, se hujuscemodi observationes haud scripsisse, quæ ab indole Lactantii essent alienæ, sed variorum criticas notas & variantes scripturas collegisse, non abs re esse duxit, id heic iterum subnotare, ut illi qui falsum titulum acceperint, alium eumque veriolem a bibliopolis possint desiderare. Ceterum jam in Cicerone aliisque Autoribus classicis accurate edendis occupatur Cl. Editor.

GEOR.

GEORGII ALB. HAGEDORNII ETHICA TRIPARTITA sive Doctrina Moralis &c. Accesserunt VIII Dissertationes Academicae ejusdem Auctoris. Collegit atque recensuit JO. CONRAD HAGEDORN,
Gymnasii Aegid. Norimb. Con-
Rector.

Norimbergæ, sumptibus & typis Ad. Jon. Felseckeri, 1715, 8.

Alph. 2.

Conscriptus hic liber a B. Hagedornio jam ante hos XXX annos est, sed nunc demum a Cognato ejus cum orbe erudito communicatus. Fuit Auctor tum cum eum conficeret, Alumnorum Noricorum in Academia Altorfina Inspector. Itaque ut in scholis & collegiis, ita in hoc etiam scripto illud videtur ejus consilium fuisse, ut & pietatem suorum promoveret, & de omnibus Philosophiæ partibus quædam, quæ in primis necessaria judicaret, iis breviter traderet. Definit Ethicam in Prolegomenis ad hunc modum: esse prudentiam, quæ, perspecta hominis natura & conditione, summam ejus felicitatem, & media pariter ad illam consequendam necessaria, sana rationis ductu demonstraret. Proinde in tres librum suum dispefcit Partes, ut prima hominis naturam, altera felicitatem, tertia hujus consequendæ media demonstraret. Capite primo & secundo Partis prima ex brevis mentis consideratione ad Deum ascendit, ejusque tum existentiam Cartesianis aliisque argumentis probat, tum essentiam & attributa contemplatur. Capite tertio mentis humanæ naturam & affectiones generales, quarto autem affectiones quasdam specialiores persequitur, ipsosque affectus, quos ceteri scriptores Ethici fusissime plerumque tractant, paucissimis explicat lineis. Caput quintum Anatomicum est: agit enim de corpore humano ejusdemque partibus & partium structura, Sextum conjunctionem corporis cum mente, hujusque conjunctionis effectus, ad modum fere Cartesianorum, exponit. Septimum de iis est quæ extra hominem sunt, ad eum vero spectant, ut de brutis, de mineralibus, de aere & meteoris, de astris, de societatibus

M m 3

tibus

tibus hominum, de bonis externis quibus distinguuntur. Sequitur *Pars altera*, in qua explicatis *summi Boni* criteriis, & remotis rebus plurimis quæ id minime sint, Deum tandem illud esse, *summamque felicitatem* hominis in amicitia cum Deo consistere monstrat, *summum* vero *malum* esse mentis inveteratam & obfirmatam ad determinationem sui pravam propensionem, *infelicitatemque summam* inimicitia cum Deo absolvi. *Parte tertia* leges exponit Auctor, quibus homo obligatur Deo, sibi ipsi (tum quoad animam tum quod corpus) & hominibus aliis. Exempli gratia capite secundo, quod leges mentis curam definientes continet, talia præcipit: *mentem a præjudiciis liberandam esse; provide in cogitationibus formandis versandum; in veritatibus cognoscendis absq; mora impatientia progrediendum; nunquam rebus inutilibus aut non necessariis vacandum; inprimis veritates pietatem promoventes menti esse imprimendas; quemque ad artem certam aut scientiam pro viribus se applicare debere*, & hujusmodi alia. Restat *Appendix* necessariam Revelationis existentiam ex Philosophiæ Moralis defectu ostendens. Ceterum Cl. Editor, observans quam placuerint omnia Cognati sui scripta eruditissimis præstantissimisque Viris, tam largus fuit, ut cum hæc *Ethica tripartita* non solum ejusdem Auctoris VIII Dissertationes Academicas copularet, (quæ sunt, de *Spoliis Belligerantium*, de *Dicæo Simonidis*: *memento te esse hominem*, de *Terra eminentis Planetiæ*, de *Cogitationibus Mentis humanae*, de *Nibilo in Moralibus utili*, de *Dei æterni Præscientia*, de *Naturalismi spe specique nulla*, de *Moralibus Cbryssippeis e rerum natura petitis*) sed *Thesum* quoque L. Decadas, cum corollariis, adjungeret, Auditoribus ad privatum disputandi exercitium ab Autore olim propositas: in quibus thesibus eadem fere, quæ in ipsa *Ethica* eodemque ordine traduntur, nisi quod non integra *Ethica* sed prima saltem *Pars* & non nihil de altera iis comprehendatur, cetera desiderentur.

JACOBI FACIOLATI ORATIO DE HUMANITATE, habita coram Eminentiſſ. ac Reverendiſſ. GEORGIO CARD. CORNELIO Episcopo Patavino.

Patavii

Patavii, 1714, 8 maj.

Plag. 2.

Clarissimus atque eruditissimus Vir, *Jac. Faciolatus*, in Seminario Patav. Præfectus stud. qui anno præterito Grammaticorum insidias deprehendere studuit, fideliterque indicavit, in elegante Oratione hac, quam pro solenni studiorum instauratione recitavit, id agit, ut pueris ad Latinam eloquentiam informandis nocere ostendat librorum copiam. Docet igitur, non esse conditione ulla permittendum, ut extra principes Latinitatis autores evagentur: & quamvis tales cum multiplici lectione exercitia styli jungant, non tamen eos assequi stylum probabilem, sed ex pluribus Latinæ linguæ seculis, & ex omni scriptorum genere conflatum, ut, cum dicunt, non uno ore, sed prope multiplici dicere videantur. Et in hunc *νονισμὸν* incidisse etiam doctissimos & sapientissimos Viros. Neque etiam probari modum legendi ita velocem, ita præcipitem, ut singulis diebus singula volumina percurrantur: immorari oportere rebus singulis, idem submissa voce legere, idem elata; quodque semel legeris, iterum sæpiusque repetere, & cogitatione vehementissima in tuam quodammodo naturam transferre, siq; illos ipsos, qui ætate jam sunt confirmata, *non multa legere, sed multum*, ex veteri proverbio *Plinius* jubet l. 7 ep. 9, eo minus vagari oportere adolescentes, ac in varia discurre: unum ipsis sufficere *Ciceronem*, ex judicio Ger. Jo. Vossii in hac arte peritissimi, de part. orat. l. 4 c. 1. Sic iis suo exemplo prævisse Viros eloquentissimos, *Longolium & Bembum*, quorum immortalis est fama. Idem consilium reperies apud literatissimum Virum, *Ioach. Camerarium* lib. I Commentar. in Tuscul. Ciceronis primam, de optimo imitationis exemplo.

LIBRI NOVI.

Academia Casareo-Leopoldina Carolina naturæ Curiosorum *Ephemerides, sive Observationum Medico-Physicarum* Concuria III & IV, cum Appendice. Noribergæ, sumptibus *Wolffg. Michabellis*, 1713, 4.

Danielis Clerici Med. Doct. *Historia naturalis & Medica laterrum Lumbricorum intra hominem & alia animalia nascentium;*

tium; accessit de ceteris quoque hominum vermibus, tum de omnium origine, tandemque de remediis quibus pelli possint, *Disquisitio, cum figuris. Geneva apud Fratres de Tournes, 1715, 4.*

Prælectiones Academica Medica sive specimen nova Pathologia Theoretico-Practica, secundum recentissimam methodum Stahlianam breviter concinnatum a D. A. J. F. Francof. & Lips. apud Georg. Christoph. Felechnerum, 1715, 4.

Collecta Archivi & Cancellariæ jura, quibus accedunt de Archi-Cancellariis, Vice-Cancellariis, Cancellariis ac Secretariis Virorum clarissimorum Commentationes, accurante Jacobo Wehnero. Argentorati, sumptibus Jo. Reinholdi Dulßeckeri, 1715, 4.

Herm. Adolphi Meinders, Consil. Regii &c. Dissertatio de Judiciis centenariis & centumviralibus, sive criminalibus & civilibus veterum Germanorum, imprimis Francorum & Saxonum. Lemgovia, impensis Henr. Wilb. Meyeri, 1715, 4.

Christ. Friderici Plathneri Oeconomia Juris Consistorialis, cum decade questionum exhibita. Goslarie, impensis Jo. Christoph. König, 1715, 4.

Alb. Frid. Berneggeri, Consil. Aul. Hobenl. Barttenstein. Institutum Imperialium Examen Theoretico-Practicum. Francof. sumptibus Job. Adolphi, 1714, 8.

Göttliche und wahre Metaphysica oder wunderbare durch eigene Erfahrung erlangte Wissenschaft der unsichtbaren und ewigen Dinge, nehmlich von den unsichtbaren Wesen &c. durch Johann Pordädschen, der Artzney Doctor, aus seinen MSptis getreulich gezogen, nebst einer Einleitung; aus dem Englischen mit besondern Fleis übersetzt. Franckf. und Leipz. bey Johann Martin Flagen, 1715, 8.

ERRATA in Act. 1714. m. Jun.

Pag. 258 l. 7 *corporis leg. corpori.* Pag. 263 l. 15 *in ipso plano oscillationis recto, leg. in ipso plano ad planum oscillationis recto.* Pag. 271 l. 1 *oscillationes leg. oscillationis.* Pag. 274 l. 27 *G & M leg. G & L.* Pag. 275 l. 3 & 4 *FB leg. MBA.* *Ibid.* l. 13 & 14 *conservatur leg. non observatur.*

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno MDCC XV.

JOURNAL DES OBSERVATIONS PHYSI-
ques, Mathématiques & Botaniques &c.

h. e.

*DIARIUM OBSERVATIONUM PHYSICARUM, MA-
thematicarum & Botanicarum, jussu Regis in America Me-
ridionali & India orientali ab A. 1707 usque ad A. 1712 facta-
rum a R. P. LUDOVICO FEUILLEE, Religioso*

Minimo, Mathematico & Botanico Regio.

Tomus II.

Parisiis, apud Petrum Giffart, 1714, 4 reg.
Plag. 35. & Tabb. æn. 50.

Tomus hic secundus complectitur observationes anni
1710 a die 15 Jan. usque ad decimam Augusti factarum;
Tabulas motuum Solis cum introductione ad easdem
& descriptiones quinquaginta plantarum medicinali-
um. De æquilibrio aquæ marinæ cum aræometro observatio-
nes paucæ occurrunt. Nempe sub elevatione poli $14^{\circ} 53'$ & lon-
gitudine $5^{\circ} 52'$ (primo meridiano per urbem *Callao* ducto) ipsum
teperit industrius Observator 2 unciarum, 3 drachmarum & 51
granorum; sub elevatione poli $13^{\circ} 16'$, longitudine $8^{\circ} 48'$ unc.
2, drachm. 3, gran. 51; sub elevatione poli $29^{\circ} 2'$, longitudine
 $11^{\circ} 43'$ unc. 2 drachm. 3 gran. $51\frac{1}{2}$; sub elevatione poli $35^{\circ} 48'$,
longitudine $4^{\circ} 27'$ denuo 2 unc. 3 dr. 51 gr. Observationes incli-
nationis acus magneticæ sequenti laterculo conclusas exhibere
placet: ubi notandum, primum meridianum per urbem *Callao*
ductum subintelligi, nisi expresse contrarium moneatur; latitudi-
nem determinatam esse ex altitudinibus meridianis Solis ut plu-
rimum, interdum per æstimationem nautarum; longitudinem

N n

vero

vero huic semper deberi; utramque respondere meridiei, acus vero inclinationem meridiei, si nulla hora adscripta est, alias illi horæ, quæ adscribitur, consequenter in casu posteriori non exacte constare de loco, ubi navis hæsit, cum inclinatio acus magneticæ observata.

Dies A. 1719.	Latitude.	Longitudo.	Inclinatio acus magneticæ australis.	Hora observationis.
d. 17 Jan.	13°.	42 2°.	27 7°.	14
19	14.	53 5.	52 22.	40
20	15.	11 7.	31 24.	0
21	16.	16 7.	4 26.	30
22	17.	10 7.	34 28.	0
23	18.	10 7.	52 30.	45
24	19.	11 7.	48 32.	30
25	20.	50 9.	34 36.	0
26	22.	30 10.	1 38.	15
			39.	0
27	24.	0 10.	28 41.	30
29	27.	35 13.	2 44.	0
30	29.	2 12.	43 46.	0
d. 2 Febr.	32.	20 8.	19 49.	30
3 h. 5.	35.	43 6.	2 53.	30
6	35.	48 4.	27 54.	15
8	36.	33 4.	0 55.	30
9	36.	50 2 ab Urbe Conceptionis versus Occa- sum.	55.	45
10	37	0 1.	0 55.	0
14	in Urbe	Conceptionis	55.	45
20	ibidem		55.	35
d. 1. Mart.	ibidem		55.	25
4 usq ad 11	ibidem		55.	45
d. 20. Apr.	in Urbe	Coquimbo	47.	20
23	ibidem		47.	20
24	ibidem		47.	30
d. 9 Jan.	in Urbe	Tlo	27.	45

Subitæ mutationis, quam in inclinatione acus magneticæ in urbibus *Conceptionis* & *Coquimbo* observavit, ventis tribuit Cl. Autor. Observaciones hæcæ peculiari instrumento inclinatorio

incli-

instituit: affert vero etiam alias nonnullas, quas ope pyxidis magneticæ obtinuit. Hac nempe via in urbe *Conceptionis*, quæ sita est in regno Chili, inclinationem acus magneticæ d. 1 Martij reperit $6^{\circ} 20'$, quam anno superiori deprehenderat $6^{\circ} 30'$, ut adeo intra annum acciderit mutatio 10 minutorum. Eandem in urbe *Coquimbo* d. 24. Aprilis notavit $5^{\circ} 25'$; in valle *Ylo* regni Peruviani d. 9. Junii $3^{\circ} 45'$. Priori in loco declinationem acus magneticæ invenit $10^{\circ} 10'$ vel $15'$, quæ ante annum fuerat $10^{\circ} 20'$ vel $25'$, ut adeo variatio annua sit $10'$, quam Academicæ Parisienses per plurimorum annorum observationes et circiter scrupulorum constituerant. Ceterum cum Noster eandem variationis annuæ quantitatem & in declinatione, & in inclinatione observaverit, operæ pretium facient rerum naturalium scrutatores, si in posterum in hanc circumstantiam accurata industria inquisiverint. In urbe *Coquimbo* d. 23 Apr. declinatio acus magneticæ versus ortum fuit $8^{\circ} 32'$; in valle *Ylo* d. 22 Jun. $6^{\circ} 36'$. Affluxum maris d. 22 & 23 Maji *Arica* in regno Peruviano dimensus est 5 pedum & 4 digitorum. Didicit vero a Præfecto cœnobii Franciscanorum ejus loci, maximum contingere in æquinoctiis, paulo minorem in syzigiis, omnium minimum in quadraturis. Situm quoque geographicum urbium *Conceptionis* & *Coquimbo* in regno Chili; *Arica* & vallis *Ylo* in Peruviano multiplici sæpiusque repetita observatione determinat. Statuit latitudinem urbium *Conceptionis* $36^{\circ} 42' 53''$; *Coquimbo* $29^{\circ} 54' 10''$; *Arica* $18^{\circ} 26' 40''$ vel $38'$; *Ylo* $17^{\circ} 36' 14''$; longitudinem loci primi $75^{\circ} 32' 30''$; secundi $73^{\circ} 35' 45''$; tertii $73^{\circ} 31' 0''$; quarti $70^{\circ} 53' 0''$, primo nempe meridiano per urbem Parisiorum ducto. Declinationes fixarum sequentes observavit: d. 22. Febr. declinationem *Canopi* $52^{\circ} 31' 19''$, d. 26 Febr. declinationem stellæ secundæ magnitudinis in pede australi *Centaurs* $58^{\circ} 55' 6''$ & declinationem stellæ primæ magnitudinis in pede dextro anteriore ejusdem $59^{\circ} 53' 57''$. Longitudines locorum per Satellitum Jovis eclipses exploravit. Etenim d. 26 Febr. h. 3 $8' 41''$ & d. 13 Martii h. 1 $26' 17''$ juxta meridianum *Conceptionis* primus Jovis Satelles in umbram ejus ingressus; idem vero contigit juxta meridianum *Coquimbensem* d. 16 Apr. h. 11 $57' 30''$ & d. 21 Apr. h. 0 $6' 23''$. Ex umbra Jovis egressus est juxta meridianum *Yloensem* h. 9

24 5⁹. D. 19 Martii h. 10 3³ 1⁵ juxta meridianum *Conceptionis* Antares seu cor Scorpionis a Luna occultatum. Stella super disco lunari illuminato sub initium occultationis apparuit, nec ante disparuit, quam limbus Lunæ orientalis limbum stellæ orientalem attingeret. Emissio facta est h. 11 2⁵ 1¹. Duravit adeo occultatio 5¹ 5⁶. D. 26 April. h. 8 1⁰ 2⁸ satelles 2⁴ quartus; d. 28 Apr. h. 7 1⁴ (juxta meridianum scilicet *Cochinensis*) secundus cum fixa in fronte scorpium conjunctus. Præter nubeculas in parte cæli australi conspicuas videntur quoque duæ maculæ nigre in ramis roboris *Caroli*, quæ tandem cum via lactea confunduntur & quarum obscuritas ad lumen Lunæ evanescit. Alia præterea macula nigra triangularis prope pedem *Cruferi* comparat. Nec prætermittendæ a nobis sunt observationes barometricæ, quos Cl. Autor in urbe *Conceptionis* d. 27 Febr. instituit & d. 13 Martii repetiit. Tubum 32 digitorum & 11 linearum Mercurio probe repurgato replevit eoque inverso & Mercurio in vasculo stagnanti immerso altitudinem Mercurii 28 digitorum ac lineæ unius notavit. Admisit postea aeris duos digitos cum lineis tribus, tamque altitudo Mercurii fuit 24 dig. 4 lin. aere dilatato digitos decem cum lineis 7 $\frac{1}{2}$ occupante. Cum aeris digitos 4 cum lineis 4 admisisset; altitudo fuit 18 digitorum 2 linearum & aer dilatatus occupavit 13 dig. 7 $\frac{1}{2}$ lin. Admissis aeris dig. 6 lin. 11; altitudo Mercurii fuit 15 dig. aer dilatatus per dig. 16 lin. 7. Cum aeris admissi quantitas esset 11 dig. 2 lin. Mercurii altitudo erat 11 dig. 4 lin. & aer dilatabatur per dig. 20 lin. 2 $\frac{1}{2}$. Denique cum illa esset 17 dig. 3 lin. hæc erat 6 dig. 8 lin. & aer dilatatus occupabat dig. 24 lin. 7. In experimento posteriori, quantitate aeris relictæ 4 dig. & totidem linearum existente, altitudo Mercurii erat 18 dig. 2 lin. aer dilatatus occupabat 13 dig. 10 lin. Illa existente 5 dig. 2 lin. ista erat 17 dig. 1 lin. hic occupabat 14 dig. 9 $\frac{1}{2}$ lin. Illa existente 11 dig. 4 lin. ista erat 11 dig. 3 lin. hic occupabat 10 dig. 6 lin. Illa existente 16 dig. 7 lin. ista erat 7 dig. 6 lin. hic occupabat 24 dig. 2 lin. Illa denique existente 21 dig. 7 lin. ista erat 4 dig. 5 lin. hic occupabat 27 dig. 2 lin. Notatu quoque dignum judicamus, quod in regno *Chilensi* in exiguo flumine *Flaraguete* ab incolis dicto prope oppi-

oppidum *de Petegulea* inveniuntur lapides signo crucis signatæ. Figura equidem irregularis est; sed, ubi crux visitur, ovalis. Formatur ea per intersectionem rectangularem diametri majoris & minoris atque sanguinis instar rubet. Nec minus notatu dignum est, quod in urbe Conceptionis forminx honestiores interdum in publicum non prodeant hincque demum noctu in forum prodeant necessaria coemturæ. Ceterum obiter quasi notamus, monere Nostrum, quod ex solis altitudinibus Solis latitudo maris determinari possit, errent vero naucleri, qui ad stellarum altitudines confugiant, Sole interdum non lucente. Tabulas motuum Solis dubio procul Autor observationibus suis annectere voluit, quia iisdem in observationibus suis, præsertim ad correctionem horologii, sæpissime est usus. Computatæ sunt ad Meridianum observatorii Regii Parisini ad annos & menses currentes. Forma tabularum in eo differt a consueta, quod epochæ seu radices motuum Solis supputatæ sint non tantum ad annos seculares, verum etiam ad annos singulos seculi præsentis & motus mediæ exhibeantur ad singulos mensium dies tam in anno communi quam bissextili: quo ipso calculus multum abbreviatur.

Plantas non modo describit, verum etiam æritudissime incidi curavit & usum medicum fideliter recenset, quem faciunt incolæ Americæ. Delineantur vero 1. Gramen Bromoides Catharticum, vulgo *Guilno*; 2. Tithymalus perennis, Portulacæ folio, vulgo *Pichua*; 3. Tithymalus foliis trinerviis & cordatis; 4. Hemerocallis floribus purpurascens striatis, vulgo *Ligtu*; 5. Hemerocallis floribus purpurascens maculatis, vulgo *Pelegrina*; 6. Hemerocallis scandens floribus purpureis, vulgo *Salfilla*; 7. Salsa foliis radiatis floribus subluteis; 8. Bermudiana cœrulea phalangii ramosi facie, vulgo *Illea*; 9. Onagra laurifolia flore amplo pentapetalo; 10. Nicotiana minor folio cordiformi tubo floris prælongo; 11. Granadilla folio tricuspidi obtuso & oculato; 12. Granadilla pomifera tiliz folio; 13. Polygala cœrulea angustis & densioribus foliis, vulgo *Clin-Clin*; 14. Solanum chenopodioides acinis albescens; 15. Solanum foliis quernis; 16. Alkekengi amplo flore violaceo; 17. Epipactis floribus uno versu dispositis, vulgo *Nuil*; 18. Epipactis flore

albo, vulgo *Gavila*; 19. Epipactis flore virescente & variegato, vulgo *Piquichen*; 20. Epipactis amplo flore luteo, vulgo *Gavilu*; 21. Rapuntii facie, foliis sinuatis, floribus amplissimo, sanguineo & striato; 22. Bignonia flore luteo, foliis radiatis & elegantissime dissectis; 23. Oxys roseo flore erectior, vulgo *Cullé*; 24. Oxys amplissimo flore luteo; 25. Oxys luteo flore, radice crassissima; 26. Melongena laurifolia, fructu turbinato variegato; 27. Caryophyllata foliis alatis, flore amplo eoccineo, vulgo *Quellgon*; 28. Viola arborescens, origani acuto folio; 29. Rapuntium spicatum, foliis acutis, vulgo *Tupa*; 30. Panke Anopodophylli folio; 31. Llaupanke amplissimo Sonchi folio; 32. Bidens Mercurialis folio, flore radiato; 33. Bidens Artemisifæ folio, flore albo radiato; 34. Gratiola foliis subrotundis nervosis, floribus luteis; 35. Centaurium minus, purpureum, patulum, vulgo *Cachen*; 36. Conyza folio subrotundo, utrinque acuto, vulgo *Munga-Paki*; 37. Conyza frutescens, foliis angustioribus nervosis; 38. Conyza Africana humilis foliis angustioribus nervosis, floribus umbellatis, vulgo *Chilca*; 39. Malva lutea, calyce simplici, obtuso carpini folio, pediculis florum prælongis, vulgo *Ansoacha*; 40. Poinciana spinosa, vulgo *Tara*; 41. Polypodium radice squamosa, vulgo *Pillabiscam*; 42. Momordica fructu striato lævi, vulgo *Caigua*; 43. Cardaminum quinquesido folio, vulgo *Malla*; 44. Urtica Chiliensis ureus, Acanthi folio; 45. Jacobæa Leucanthemi vulgaris folio, vulgo *Nillgué*; 46. Periclymenum foliis acutis, floribus profunde dissectis, vulgo *Itiu*; 47. Stramonoides arboreum, oblongo & integro folio, fructu lævi, vulgo *Floripondio*; 48. Pentaphylloides Alceæ minori folio, flore purpureo; 49. Capraria Peruviana, Agerati foliis absque pediculis; 50. Cynoglossum foliis nervosis acutissimis; 51. Bidens denique folio trinervi, lanceato, flore singulari & radiato. De harum plantarum usu Medico sequentia annotavit Autor. Infusum ex radice plantæ primæ purgat. Paratur intervallo unius noctis; mane ad ignem admoveatur & ubi ebullit, per linteum urgetur ac maxime calidum hauritur. Tithymali utriusque vis itidem purgativa. Sexta usum præstat in morbis venereis. Nonam maximi faciunt Indi. Folia contusa instar

instar cataplasmatis applicantur, habentque viam resolvendi & emolliendi. Conducunt dissipandis tumoribus inveteratis & bubonibus. Polygala cœrulea diureticum præstantissimum. Parant Indi infusum intervallo unius noctis & mane hauriunt. Utuntur eodem contra lumborum dolores. Solam in chenopodioides est remedium præfens contra febrim, quæ inflammationem & alvi dejectionem extraordinariam causatur & sexui sequiori infesta. Succus ex ramorum extremitatibus contusus exprimitur & cum vitello, paucis alumine &c. permiscetur. Eiusdem plantæ succus collyrii usum præbet Indis, quando dolor in oculis sentitur visusque aliquis defectus. Alkekengi admiranda præstat in retentione urinæ & contra calculum. Quatuor aut quinque ejusdem fructus contusi in aqua communi aut vino sumuntur. Infusum plantæ *Nusil* eidem usui servit & ventositatem pellit. Nec alius est usus plantæ agnatæ *Gavilu*, quæ decimum octavum occupat locum: altera vero ejusdem nominis, quæ loco vigesimo exhibetur, ad lactis augmentationem utilis, unde foeminae partu edito succum ejus jusculo commiscunt. Decoctum plantæ vigesimæ est aperitivum: decoctum foliorum ejusdem diminuit fermentationem sanguinis & bilem temperat. *Melongena laurifolia* in hortis crescit & fructus delitiis serviunt instar melonum. Decoctum caryophyllatæ aperit & resolvit: idem judicium est de violæ arborescentis decocto. *Rapuntium spicatum* est planta venenosa: si quis eam evellit & mox digitis oculos fricat, visu orbatur. Odor ejus horrendos vomitus ciet. Foliorum plantæ trigesimæ decoctum refrigerat tempore æstivo. Radice utuntur ad tingendum colore nigro. Trigesima prima est remedium contra hemorrhoides. Infusum trigesimæ quintæ est sudoriferum, stomachum roborat, vermes necat, febres intermittentes & icterum pellit. Decoctum trigesimæ sextæ dolores colicas & dysenteriam ledat. Decoctum trigesimæ nonæ est stomachicum prorsus egregium. Decoctum quadragesimæ primæ obstructions dissipat. Infusum quadragesimæ sextæ contra febres intermittentes servit.

℞

Leipzigische Annales, von A. 661 N. E. G. bis 1714,
durch M. Johann Jacob Vogel.

h. e.

ANNALES LIPSIENSES AB A. P. C. N. DCLXI
usque ad 1714; Autore M. JOHANNES JACOBO
VOGELIO, Lipsiensi, Verbi Divini Ministro.

Lipsiæ, apud Frid. Lanckischii Hæredes, 1714, fol.

Alph. 12 pl. 9

NON equidem defuere, qui Lipsiæ nostræ fata literis con-
signata posteritati consecrarent, quippe Tobizæ Heiden-
reichii Chronica, 1635, & Zachariæ Schneideri, 1655, Germa-
nico idiomate, Latino vero Davidis Peiferi Lipsiæ, 1689
(conf. Acta nostra ad h. ann. M. Mart. p. 121) typis vulgata
Historiarum gnaris jam dudum innotuerunt. Sed cum
multa ab illis prætermiſſa, aut levi, quod ajunt penicillo desc-
ripta, nec pauca ab isto tempore, quo illorum Chronica fuerant
confecta, evenisse, silentio minime prætereunda, cerneret Autor
patriz suæ amantissimus, indefessa industria plurimis abhinc
annis eo sibi incumbendum existimavit, uti superius jam memo-
ratis, aliisque tum Saxonice tum reliquis istorum temporum
Scriptoribus probe invicem collatis, ex MSC. Höhlii, Dreheri,
Schneideri, Peilikiorum, Seidelii & plurimis, insigni Senatus
Lipsiensis benignitate ipsi communicatis, integros, quoad fieri
potuit, Lipsiensium Annales, insertis, ubi opus videbatur, Actis
& diplomatibus publicis, prelo excusos emitteret. Continen-
tur equidem in illis haud pauca, quæ historiæ civilis cupidos ni-
hil morabuntur, communi tamen Annalium methodo excu-
sanda; sunt alia, quæ dubiis omnino destituta haud videntur.
Namque Rudolphum I. Habsburgicum A. 1273 edixisse putat,
ut instrumenta publica lingua Germanica conscriberentur, cum
ab aliis jam dudum observatum sit, & ante Interregni Magni
tempora sub Fridrico II Recessum Imperii Germanico idioma-
te fuisse exaratum, & postmodum regnante Carolo IV Auream
Bullam Latina lingua fuisse consignatam. Ducem quempiam
Saxoniz circa annum 1528 a Dithmaris fuisse captum, Heiden-
reichio

P. 31.

114.

reichio teste sibi persuadet, quod nullius usquam testimonio comprobatum reperimus. Divi Johannis Friderici Electoris Saxoniz inscriptionem sepulchralem, quam plerumque circumfereunt, privato studio elaboratam, pro vera venditat, cujus falsitatem jam pridem ostenderat Celeberrimus Sagittarius in Hist. Joh. Frid. p. 81. Sed in tanta rerum farragine, ista vel lynceos oculos affugere potuissent. Lipsiam quod attinet, Principem Bohemiz Lybassam A. 710 arcem Liebiz nominatam circa fluvium Plissam condidisse refert, quod aliis decidendum relinquitur. Eodem in loco S. Bonifacius A. 724 idolum Flynz dictum destruxit. Lipsia vero per matrimonium Suatanæ cum Wiperto, Witekiindi M. filio, in Saxonum potestatem ab ipso redacta est, & A. 926 adversus Hunnorum invasiones muris circumdata, iisdemque A. 927, rebellibus Sorabis, ab Henrico Aucupe nudata. Paulo post 930 a Vandalis restaurata, & a Comite Gunthero vetustum Plissenburgum ædificatum. Cuius Henricus II Imperator Diocesim Lipsiensem A. 1018 Ecclesiaz Mariaburgenfi subiecit, imo A. 1021 urbem ipsam Ditmaro ejusdem Sedis Episcopo dono dedisset, litibus tamen circa fines obortis, ista 1134 Conrado Marchioni, accepto vicissim Schkewidizio, est reddita, ab eoque munita, & duarum nundinarum privilegio donata, quas Marchiones Albertus Superbus 1190, Dietericus Exul 1268 & Fridericus Placidus 1458, tertiis insuper, quæ circa novj anni initium frequentari solent, auctas, tandemque Imperatores, Fridericus III (V) 1466, Maximilianus I 1497 & 1507 & Carolus V 1521, stapulæ jure etiam clementissime concessio, imo & 1514 Pontifex Leo X confirmarunt. Exinde plures cum finitimis Halensibus A. 1469, Erfurtensibus 1507, Numburgensibus 1514 & Islebiensibus 1521 intercesserunt controversiæ, in quibus tamen omnibus Lipsienses victores fuerunt.

Otto IV Imperator 1210 Lipsiam obsidione cepit, muros & arcem vero solo æquavit. Adversus Dietericum Exulem Lipsia 1213, extracto cænobio Thomano frænum suæ libertati injici rata, in seditionem prorupit, nec ulla vi ad obsequium redigi potuit, donec transactione, cujus copiam Autor ibidem exhibet, turbæ istæ fuissent sopitæ. Sed brevi post tempore urbs fraude bellica

p. 199.

2

4

9.

12.

17.

60.

78.

87.

103.

21.

22.

O o

- bellica est capta, & ad officium redire iussa, quæ tandem res Dieterico exitio fuit. Hujus filii Henrici Illustris minoræ tu-
 P. 24. telam quoad Lipsiam & terras Osterlandicas sibi vindicabat Episcopus Martisburgensis, qua tamen armis Landgravii Thuringiæ deterritus, mox semet abdicare est coactus. In bellis civili-
 34. bus, summa animorum contentione inter Albertum Degenerem ejusque filios gestis, Lipsiam A. 1290 Episcopo Martisburgensi in filiorum præjudicium donavit Albertus. Eandem Adolfus Imperator A. 1297 occupat, ipso vero 1298 in pugna obtruncato, Lipsienses arreptis armis præsidium Nassovicum expellunt, ac se suaque legitimis Dominis dedunt. A. 1327 Vandalorum lingua e judicii eliminata, substituto in ejus locum idiomate Germanico. A. 1345 Senatus Lipsiensis Consulto statutum, ne Clerici bona immobilia ipsis legata ultra 12 menses retineant, cum metuendum, ne civitatis reditus nimis diminuerentur. Germanos, qui Pragæ studiis litabant, injusto Wenceslai decreto exinde profugos clementissime susceperunt memoriam nunquam intermorituræ fratres, Fridericus Bellicosus & Wilhelmus, atque A. 1409 inclutam hanc Academiam per tria, & quod excedit, secula hæcenus felicissime florentem condiderunt, quibusdam postea Pontificum privilegiis, præsertim vero insigni Serenissimorum Patris Patrum liberalitate reditibus auctam, & Bibliotheca decoratam. Celeberrimum Jctorum Collegium, quod Scabinorum dicitur, primordia cœpit anno 1420, cui anno 1572. Scabinatus, Dohna Lipsiam translatus, junctus est, eumque demum Augustus Elector 1574 reformatum, Electoris nomine judicare jussit. Supremæ Curie Provinciales, quæ Dresdæ & Eckartibergæ antehac florere, 1458 a Duce Alberto III conjunctæ invicem fuerunt, illique sedes Lipsia, ubi in posterum jus diceret, statuta, quam deinde Mauritius & Augustus Electores peculiaribus Edictis in meliorem formam redegerunt. Circa Religionis dissidia ob nundinationem Tezelii (cujus corpus quidem Lipsiæ sepultum, statuam vero Rüdigeri falso ipsi tributam, Autor existimat) primum exorta, Lipsiensium Theologi civisque, colloquio 1519 ibidem indicto, Luthero minime favere, visæ sunt, donec meliora edocti auspiciis Divi Henrici vere Pii
 anno

anno 1539 inter A. C. addictos nomina profiterentur. Tumultu a rusticis per totam fere Germaniam excitato non desuerunt, qui apud Lipsienses res novas molirentur, quibus severe puniſſi Dux Sax. Georgius reliquos facili negotio ad officium redire coegit. Crudeli isto ob religionis controversias exardelcente bello, 1547 Lipsia eodem incendio correpta, & a Joh. Friderico Sax. Electore, quod Mauritius a partibus Imperatoris staret, arcta obsidione cincta est; quam nunciato Cæsaris adventu (hanc enim veram irritæ obsidionis causam cenſet Autor Cl.) solvere necesse habuit. Judicio Ecclesiastico, quod Martisburgi olim juri dicundo vacaverat, Episcoporum potestate abrogata, locus 1550 Lipsiæ assignatus. Conamina Reformatorum anno 1574 item 1591 & turbas adversus illos 1593 concitatas fusiim enarrat, simulque Colloquii istius privati in Conventu Principum Evangelicorum 1631 Augustanæ Confessionis inter & Reformatorum Theologos, Saxonicos, Brandenburgicos atque Hassiacos, instituti enarrationem diligentem ex Facultatis Theologicæ scriniis petitam Autor subnectit. Bello Tricennali Lipsia quoque variis fortunæ casibus fuit agitata. Etenim anno 1631 a Tyllo Cæsarianorum duce capta, isto vero haud procul inde cum exercitu profligato, iterum ex hostium manibus erepta est, 1632 eadem ab Imperatoriis occupata, sed Wallensteinio prope Lutzenam pulso ab ipsis est derelicta. A. 1633 Holckio duce urbem quidem Cæsarei viceperunt, sed arce frustra tentata, exercituque Saxonico appropinquante, brevi post eadem exceſſerunt. A. 1637 Lipsia Bannerii ductu a Suecis incassum fuit impugnata, & 1642 Torstensohnii auspiciis atque præſectorum negligentia in Suecorum potestatem est redacta, ac 1650 demum legitimo possessori restituta. Tandem Lipsiensium fata Suecis in Saxoniam 1706 irrumpentibus ob oculos ponuntur.

P. 137.
112.

174

180.

229. 259.

278.

421.

450.

455.

480.

490.

506.

536.

583.

983.

INCLEMENTIA CLEMENTIS EXAMINATA, hoc est, BULLA CLEMENTIS PAPAE XI adversus P. QUESNELLII Observationes & Meditationes morales in N. T. protrusa cum fulmine: nunc recusa & gemina dissertatione discussa a JO.

FRICKIO, S. T. P.

O o 2

Ulmæ,

Ulmae, apud Dan. Bartholomaei, 1714, 4.

Alph. I pl. 4.

DUO in his Actis jam exhibuimus scripta, a Theologis Ecclesiae Lutheranae, *Jagero & Jenichio*, adversus Bullam CLEMENTIS XI famosam, qua *Quesnellii* Testamentum Novum fulmine percussit, edita; quibus nunc tertium addimus, Bullam ipsam Clementis sistens, & causas totius litis inde exortae paulo distinctius evolvens. Parentem haece foetus agnoscit doctissimum *Jo. Frickum*, Theologum Ulmensem, qui amplis ubiq; digressionibus inspersis, eruditionem suam, ubi literario ex aliis meritis dudum cognitam, novo specimine, eoque exaesiato valde, comprobavit, Jo. Baptistae Dionysii commentariis anecdotis inter reliqua adjunctus. Et primo quidem loco exhibetur in praesenti scripto *ipsa Bulla Clementis XI integra*, ad exemplum Parisiense Muguetianum, Gallico & Latino sermone recusa, & locis e *Quesnellii* Testamento sedulo allegatis locupletata. Prodiit exemplum istud Parisiense Muguetianum cum publica Cleri Gallicani autoritate. Sed cum hoc exemplo omissa passim sint in Propositionibus *Quesnellii* quaedam, quae ad plenioram sententiae *Quesnellii* sensum cognoscendum faciunt: idcirco Cl. *Frickius* tum ex editione N. T. *Quesnellii* Parisinae, tum ex alia Latino-Gallica, Romae, ut titulus habet, impressa plura subinde, sub diverso tamen caractere adjecit, quae ad sensus perfectionem facere videbantur. Subjecit quoque idem singulis propositionibus tum Scripturae S. tum veteris Ecclesiae testimonia quaedam, ut pateret inde, quanta vis veritati & Ecclesiae veteris orthodoxae illata per bullam illam Clementis, & quam injuria eadem sit in ipsam infallibilitatem Pontificiam. Post enarrationem Bullae ipsius *duae* sequuntur *Dissertationes Frickii* doctissimae, quarum prior, historica, *causas Bullae Clementinae* uberius exponit, & arcana simul non pauca reteggit, non omnibus nota. Posterior autem, dogmatica magis, *de ipsis fidei dogmatibus, in bulla Clementis damnatis*, tractationem plenioram instituit, & speciatim doctrinam de gratia & libero arbitrio examinat, ac simul Instructionem Pastoralem XL Praesulum Parisiensium passim breviter excutit.

Differ-

Dissertatio prior historica IV Capitibus absolvitur. Et in primo quidem Capite parallelismum instituit Auctor inter iudicium Zosimi Papæ in causa Pelagiana præcipitatum & Bullam Clementis XI Papæ in causa Quésnelliana editam. Nimirum etsi Celestius & Pelagius ob evedias elatus liberi arbitrii vires, peccatum originis negatum; & gratiæ, salubriter nos moventis, necessitatem rejectam; gravissimæ hæreseos ab Episcopis Africanis postulati, & tum a duabus Synodis, Carthaginensi & Milevitana, tum ab Innocentio I Episcopo Romæ damnati fuerant: Zosimus tamen, Innocentii successor, utrumque reum; tum Celestium, tum Pelagium, cæco imperu Catholicum pronuntiabat, quod ille scilicet adulatoria submissione Romæ coram, hic autem per epistolam fidem orthodoxam mentitus fuisset. Sicuti proinde præcipitis illius sententiæ, pro Pelagio & Celestio lata, exemplo Zosimus luculenter ostendit, quam facile; quamque turpiter falli possit ipse Pontifex: ita idem Clementem XI Papam hodiernum in causa Noallii Cardinalis & P. Quésnellii, a se damnatorum, novo exemplo comprobasse, Noster ex collatione causarum & motuum demonstrat. Etenim Ecclesiæ Africanæ, in retinendis & vindicandis, quibus tum gaudebat, privilegiis admodum tenaci, Ecclesiæ hodierna Gallicana satis respondet; nisi quod Episcopi quidam Gallicani paulo inconstanter esse occipiant Episcopis Africanis. Celestium & Pelagium, vulpina vafritie indutos, Societas Jesuitarum, quæ nunc in Galliæ est, refert. Eros & Lazarus, præcipui Pelagianæ hæreseos accusatores, in Noallio Cardinale & Episcopis ipsi additis reviviscunt; qui tamen in Quésnellio & Gerberonio puniuntur & temeritatis postulantur. Sed in eo saltim Episcopi Gallicani ab Africanis discedunt, quod hi latam semel in Synodo Provinciali, Carthagine congregata, contra Celestium & Pelagium sententiam summa cum concordia tutati fuerint, nihil Zosimo, Papæ, cedentes; illi autem, quoad partem majorem, seu Regi, seu Societati Jesuitarum devoti, Synodum omnem aspernentur. Altero capite de libertate Ecclesiæ Gallicanæ, olim valida, nunc autem pene extincta Auctor tractat. Describitur heic sub initium Privilegiorum Ecclesiæ Gallicanæ facies

antiqua, quæ hæc erat, ut si gravis forge de fide quæstio in Gallia mota aut hæresis coorta fuerat, intra Episcoporum potestatem ac Synodorum Nationis aut Provinciarum sententiam inquisitionis omnis, seculis bene multis, subsisteret. Probat hoc Autor exemplis variis, a Gerbasio jam in tractatu de causis majoribus collectis, & simul tum ex Epistolis Caroli Calvi Imp. ad binos Pontifices, Hadrianum II & Joannem VIII, scriptis, tum ex Rescripto Synodi Duriacensis & Gerberti pro Synodo Rhemensis apologia demonstrat, quod si tum temporis cognitio causæ primæ a Synodo Episcoporum Provinciali facta, & sententia semel dicta ab omnibus approbata fuerit, tum nihil efficere potuerit intempestiva Pontificis interpellatio. Dehinc ad tempora Regum Gallie ex stirpe Capeti Noster progressus ostendit, quod, ut in causis fidei Ludovici IX & Caroli VII sanctionibus pragmaticis Papatum ambitioni obex positus fuerit, iisdem tamen impediri nullatenus potuerit, quo minus Ecclesie Gallicanæ libertas variis Pontificum artibus quotannis tubrueretur & minueretur. Adjuvabat has artes ipsa Regum Gallie inconstantia circa celebrem illam sanctionem pragmaticam, quæ A. 1434 Avarici Biturigum confecta, a Ludovico XI abrogata, a Ludovico XII restituta, sed sub Francisco I Rège Galliarum, per Concordata cum Leone X A. 1515 Bononiæ inita, penitus demum extincta fuit. In his Concordatis factum tectumque quidem servatur Regibus Gallie jus Regalium in nominandis Episcopis; sed in reliquis Ecclesie Gallicanæ libertates jus Pontifici omne pene in solidum vindicatur. Et cum aulæ Romanæ parasiti, maxime vero Jesuitæ, Episcopali eminentiæ atque potestati nunquam non inasensî sint, eo quod superiorem ferre nequeant: inde factum esse Noster conjicit, ut vi istorum Concordatorum genus judiciorum Episcopaliū omne in causis majoribus abrogatum, & contra Pontificis nutui & dominatui subjecta cuncta Jesuitæ omni semper nisu cupiant. Demonstrat id Noster prolixius ex motibus circa promulgationem & receptionem Concilii Tridentini in Gallia subortis, quam ut Episcoporum pars sat magna, a Jesuitis in partes pertracta, sæpius suaserit, tamen Curia Parisiensis, cujus magnum omni tempore fuit pro tuendis Eccle-

Ecclesie Gallicanæ libertatibus studium, semper adhuc impedit. Paulo post, Perronii Cardinalis notatur levitas, cui, cum jura imperantium, oratione solenni in comitiis A. 1615 Parisiis habita, legibus Rom. Pontificis subiecisset, Edmundus Richerius animose satis se opposuit, edito de Ecclesiastica & Politica potestate libello; unde & Richerii & Richeristarum nomen hodie adhuc velut hæreticum traduci solet a Jesuitis. Delatus inde ad Richelii, Mazarini & Marceæ tempora, trium viros hosce sermone quidem scriptisve libertatum Ecclesie Gallicanæ assertores, re ipsa tamen jurium Episcopaliū conculeatores, valde insignes fuisse, Noster ostendit. Egerunt ab eo tempore varios Jesuitæ de libertatibus Ecclesie Gallicanæ triumphos; id quod ex historiis Jansenismi, recentiori & ex instituta in Hugonotas persecutione, vires improbas denno fumente, fufius Noster deducit. Sed cum ad supprimendam Episcoporum in Gallia potestatem hoc maxime a Jesuitis recentiori ætate excogitatum fuerit dogma: Pontificam non solum in quæstionibus fidei, sed & in quæstionibus facti esse infallibilem; postremo loco Camera censuum Archiepiscopo nuper demortuo, Felicio, sed tum, cum hæc scriberet, adhuc in vivis existenti, Noster indignatur, quod ex mollitie quadam inexcusabili, & ut aule saltim Parisinæ, per Telemachum suum offensæ, gratiam rursus, ope sodalium Societatis Jesu, aucuparet, Papæ omniscientiam infallibilem, in rebus facti doctrinalibus, quibus vero facta historica contradiſtingnit, partim in Epistolis suis Pastoraliis, partim in aliis ſcriptionibus bene multis defendere ausus fuerit. Capite subsequente tertio causas odii Papalis & Jesuitici in P. Quesnellium & Noallium Cardinalem paulo distinctius Noster exponit. Priusquam tamen has ipsas causas enarret, Cardinales Gallicanos cum aliis viris doctis & probis sinisteriora quandoque facta expertos esse, ex Rezit & Bullionii Cardinalium, nec non ex Baluzii, viri perdocti, exemplis novissimis sub initium comprobat. Tum ad ipsas causas odii in Quesnellium Papalis & Jesuitici enarrandas se accingit, quarum primam, ex Notis Quesnellii in Leonis M. Episcopi Romani opera, A. 1676 ab eo edita, arcessit, utpote in quibus Quesnellius inter alia Hilarii Arelatenſis ad-

adversus Leonem tunc factum, quo causas Episcoporum, abs se in provincia sua metropolitico iure semel iudicatas, Romæ de integro examinari debere aut posse constanter Hilarius negat. Tametsi enim Petrus de Marca, Jo. Morinus, & Jo. Filescus strenue asserant, quod Hilarius se Leoni iuste non opposuerit, sed præ arrogantia mentis sibi met ipsi Pontificalem in Gallia auctoritatem destinaverit: Quæsnellius tamen auctoritatem viro- rum istorum ab adornanda pro Hilario apologia se deterrere non passus est, in quinta ad Leonis opera dissertatione, quod vetustissimum privilegiorum Ecclesie Gallicanæ adversus appellationes transalpinas se in Hilario reperisse sibi videretur. Incurreret vero hæc ipsa apologia Quæsnellius Censorum curiæ Romanæ virgulam; & præterea eruditus aliquis ipsi quæreba- tur adversarius, Christianus Lupus, quem Augustinus Favori- tus persuasionibus multis Romæ induxerat, ut ad Quæsnellium una cum Gerbasio & aliis quibusdam libertatum Gallicanarum vindicibus refutandam accederet. Verum cum Apologia nova mox edita censuram hanc facile inieceret Quæsnellius, odium inde Papæ & Jesuitarum primum in ipsum exarsit. Alteram causam odii Papalis & Jesuitici in Quæsnellium Noster a fami- liaritate ejus cum Antonio Arnaldo, Jansenistarum primipilo, nimia accessit, quæti exul etiam factus semper coluit & defen- dit Quæsnellius. Et cum multum ille quoque contulerit ad Hi- storiam Congregationis de auxiliis gratiæ ab Augustino le Blanc editam: ea de causa magnam in Brabantia Jesuitarum persecu- tionem est expertus, in carcerem horum artibus ibidem detru- sus; quæ omnia e Cl. Jenichino nostri Historia & examine bullæ Clementis XI pluribus jam alibi memoravimus. Tertiam de- mum causam dedit Novum istud Testamentum Gallicum a Quæsnellio cum subjunctis singulis versibus notis moralibus vul- gatum, quod velut opus veneratissimum Clemens damnavit nu- per inclementius, ut ut istud per integros duos & quadraginta annos in Gallia, Belgio, Germania, & imo in magna Italiæ parte, absque ulla hæreseos nota, late ubique fuerit dissemina- tum. Cur autem hæc Testamentum Pontifici summo & Je- suitis adeo in visum sit, §. V. hujus Capituli doctissimus Frickius paulo

papulo specialius exponit. Inde ad causas odii Papalis & Jesuitici in Noalliam Cardinalem Noster progreditur, quæ cum a Jenichio nostro jam quoque in Examine modo laudato detectæ fuerint, & ex Dionysii Commentariis Anecdotis Gallice scriptis jam orbi literario consent, id tantum hoc loco addimus, quod Tellerio, Confessionario Regio, & turbarum contra Noallium excitatarum auctori primo & præcipuo, alios adhuc e Societate Jesu sodales, Danielen, puta, Lalemandum, Germonium & Doucinum Frickius superaddat, quem postremum ad secretas cum Episcopis consultationes, adversus Noallium, Jesuitarum sodalitioparum faventem, instituendas, missum monet. Capite subsequente quarto de Pontificum in expediendis bullis decretoriis arte ac methodo, tum de instabili earundem apud Pontificios autoritate tractat. Tendit eo ars Pontificum recentiorum jam inde a Concilio Tridentino omnis, ut litæ super rebus aut fidei aut disciplinæ ortas per bullas suas decretorias brevi manû vel expediant, vel penitus supprimant. Conquestus est hæc de re inter alios ex ipsis Pontificiis graviter Jacobus Boonen, Archiepiscopus Mechliniensis, in scripto A. 1649 edito, utpote in quo causas memorat, ob quas bullam Urbani VIII Anti-Jansenianam promulgare non posset. Sed displicuit hæc Boonenii querela non parum Cardinali de Aguirre, qui contra eos omnes desipere admodum dixit, qui Martini V Papæ Decretum spernerent, quo nulli fas esse a supremo judice seu Rom. Pontifice ad alium appellare, aut illius judicium in causis fidei declinare edicit. At non irreformabile esse Papæ in causis fidei judicium Clerus Gallicanus A. 1682 solenni constitutione prohibuit, idemque Gerbasius, Cleri Gallicani interpres, articulo IV de causis majoribus pluribus probatum dedit. Dehinc plura Noster enarrat Constitutionum Papalium, a Pontificibus ipsismet scriptarum, exempla, ut bullarum Pii V & Gregorii XIII, a quibus Clemens VIII & Paulus V discesserant, quorum tamen decreta Urbanus VIII iterum nauci habuit. Huc accedit, quod ipsi Jesuitæ Clementem VIII collusionis alicujus impèritæ & periculosæ cum Calvinianis insinulare non fuerint veriti. Sed idem quoque, cum non ita multo post Paulum V accinctum

viderent ad bullam in causa de auxiliis gratis edendam, magna cum ferocia Papæ ea de re per Claud. Aquavivam, Generalem societatis suæ, in os sunt oblocuti. Sic etiam Alexandri VII Decretum, Apologiz Casuistarum Jesuiticæ A. 1659 oppositum, velut diabolica machinatione impetratum, & Innocentii XI bullam, quæ LXV Jesuitarum theses morales A. 1679 condemnavit, velut Jansenismi & Quietismi suspectam, Jesuitæ itidem ipsimet traduxerunt. Idem bullæ Innocentii X famosæ, contra V propositiones Jansenii editæ, accidit, cujus rei historiam ex Guilielmi de S. Amore Diario pluribus refert. Imo ipsius Clementis XI Papæ hodiernæ Constitutionibus Papalibus contra cultum Sinenfium promulgatis Jesuitas fortiter se opposuisse, ex scriptis Jesuitarum Gallorum, in causa Turnonii Cardinalis emissis, constat. His enarratis ad Acta in conventu Cleri Gallicani circa bullam Clementis Anti-Quesnellanam Noster se convertit, ut & ad Instructionem Pastoralem XL Præfulum & ad Epistolam Conventus Parisiensis Circularem; ex quibus documentis omnibus, passim excerptis, varias & vaserrimas Cleri Pontificii, in obtrudendis bullis Papalibus, artes detegit. Addit quoque Epistolam Pastoralem Cardinalis Noallii integram; sed eandem variis ex capitibus in notaminibus subjunctis castigat. Et hæc omnia in Dissertatione priori Noster excutit.

In Dissertatione *posteriori* de ipsis capitibus fidei, in Bulla Clementina labefactis, Frickius tractat, ita quidem, ut capite ejus primo, velut proœmiali, vilipendium antiquitatis in Ecclesia Romana ob oculos ponat. Requirebatur olim in aditu summi Pontificatus professio fidei solennis, a qua vero, dudum spreta & extra usum posita, Pontifices hodiernos prorsus abire, ex causa tum Janseniana, tum Quesnelliana, Autor laudatissimus distincte demonstrat. Capite secundo dogma de gratia & libero arbitrio, per bullam Clementinam forde impugnatum, Noster excutit, simulque bullam Pelagianismi prolixius accusat; id quod etiam Celeb. Buddens in Dissertatione peculiari, Jenzæ hanc ita pridem habita, agit. Subjicit deinceps Autor articulos V, a Jansenistis, qui se Augustini discipulos nominant, A. 1663 ad pacam cum Jesuitis inveniendam propositos, & ab eodem Alexandro ap-
pro-

probatos, qui vero bullam Clementis XI prorsus evertunt. Quibus articulis cum nihil difforme in meditationibus suis ad N. T. de gratia efficaci se attulisse Quesnellius dudum in apologia sua testatus fuerit: inde causam Quesnellii contra bullam Clementis fortius agit, & simul Ecclesie nostrae Evangelicæ de gratia efficaci doctrinam, dilucide exponit, & ex vero defendit. Capite tertio propositiones in bulla Clementis damnatas, quæ de fide, charitate & pœnitentia agunt, examinat, & simul tum in his, tum in aliis propositionibus damnatis doctrinam verbi divini puriorem rejectam & proscriptam, perinde ac id etiam in Instructione Pastoralis XL Præsulum factum, strictim graviterque ostendit.

*G. A. H. EMENDATIO LIBRI TERTULLIANI
de præscriptionibus adversus hæreticos.*

INter Tertulliani libros omni tempore maximi fuit habitus, quem *de præscriptionibus* inscripsit *adversus hæreticos*. Omnium aut maximum ei statuant pretium Romani Pontificis cultores, telum sibi a Tertulliano subministratum rati, quo prosternei sine mora possint hæretici ad unum omnes. *Hunc librum*, universæ sive sectæ nomine inquit Bartholomæus Getmentos *lib. I. de veteribus hæreticis Ecclesiasticorum codicum corruptoribus P. I. cap. 5 p. 59, tanquam firmissimum adversus hæreses omnes clypeum Catholici doctores suspiciunt*. Hoc consilio Josephus Maria Thomassinus in primo tomo *Instructionum Theologicarum Patrum*, Romæ A. 1709 edi ceptarum, principe loco exhibendum statuit hunc libellum, uti, cum totum modo memoratum hæc in Actis producebamus, A 1710 p. 337 moneadum duximus. Nec dubitamus, doctissimos Viros, qui uno tempore in Italia & Gallia novam Tertulliani Operum editionem parant, omnia facturos, ut in primis hic ingenii Tertullianei fetus integer ac nitidus prodeat in publicum, nulla scædatus labe, nulla obscurus sermonis nebula. Ceterum cum laudatis modo Viris gratissimum fore videatur, si alienis curis subinde sublevetur ipsorum labor, eorum, quæ dudum ad istum Tertulliani libellum annotavi, aliquam partem in lucem producere statui. Di-

versis autem generis annotationibus liber iste egere mihi videtur, Criticis sive Therapeuticis, Exogeticis (ob salebras sermonis,) Theologico-philosophicis sive Criticis realibus, ac denique Historicis. Therapeuticæ seu Criticæ annotationes sunt per se ceteris minus nobiles, magis vero necessariæ. Maxima quippe dos cujuscunque libri est integritas: adeoque ante omnia mendax sunt eluendæ, si de edendo aliquo autore cogitas. Ceterum quo quis obscuriore dicendi genere utitur, eo facilius corruptelis est aditus. Hinc mirum videri non debet, librum, de quo loquimur, multis modis esse a librariis pessime habitum ignorantia styli Tertulliani. Quibus codices MStos consulere & invicem comparare licet, haud dubie illorum ope multum caliginis nostro libello abstergere poterunt. Sed tamen magna vi judicandi opus est, ne sola antiquitas lectionis pro norma sit, sed regulæ artis therapeuticæ, quas alio loco exposuimus. Cum itaque plus tribuendum sit τῇ ἀνάμνησιν κερταῖν, quam vetustis membranis, nos, horum ne uno quidem gaudentes tamen confidimus, multa loca a nobis sanitati suæ restitutum iri, qui editionem Jacobi Pamelii & Jo. Ludovici de la Cerda, & supra jam memoratam Romanam Thomasi, ex qua textum hic exhibebimus, præ oculis habemus. Erit, scio, ubi futuri hujus libelli editores, quibus codices manu exarati suppeditant, meam emendationem vel firmare vel corrigere possint. Legite igitur, futuri Editores, quæ jam proferam; ac sano utimini judicio.

Capituli primi altera pars pessime est a librariis habita. Thomasiæ editio eam hunc representat in modum: *Vane ergo & inconsiderate plerique hoc ipso scandalizantur, quod tantum hæreses valeant. Quantum si non fuissent! Cum quid sortitum est, ut omnimodo (id est, omnino. Sic rursus infra cap. IX) sit, causam accipit, ob quam sit. Hac vim consequitur, per quam sit, necesse non possit.* Misere corruptum locum! Sed multo corruptior exstat in editione Pamelii, itemque in editione Cerdani. Utrobique enim hæc legimus: *Vane ergo & inconsiderate plerique hoc ipso scandalizantur, quod tantum hæreses valeant, quantum sunt, cum quid sortitum est, ut omni modo sit, sicut causam accipit, ob quam sit, sic vim consequitur, per quam sit, necesse non possit.*

possit. Quæso, quid sibi vult illud: *quantum sunt*, vel, uti vulgo legitur, *quantum sint*? Nec tamen ineptæ huic lectioni patroni defunt. Pamelius enim, Justus Calvinus, & Cerdanus par illud verborum feliciter interpretantur, si Musis placet. Rhenanus & codex Vaticanus habent: *quantum si non fuissent.* Pro quo Gelenius & Barreus ex ingenio rescribunt: *quantum non valerent, si non fuissent*; Latinius: *quantum si non sint.* Ego vero contendo, glossema hunc in locum irrepsisse, adeoque ejici oportere. Verba glossematis hæc sunt: *quantum si non fuissent.* Nimirum cum præcedant hæc verba; *plerique hoc ipso scandalizantur, quod tantum hæreses valeant*; ineptus quispiam lector judicans, *tantum* sequi oportere *quantum*, ista verba adjicere ausus est, quæ tamen ipsa corrupta videntur. Primitus namque sic scriptum fuisse credo: *quantum non*, scilicet valerent vel valituræ essent, *si non fuissent.* Ceterum hæc, quæ dixi, verba delenda esse, confirmat caput subsequens, ubi eodem modo Tertullianus scribit: *Ceterum nihil (hæreses) valebunt, si istas TANTUM valere non mirentur.* Ac paulo post: *ideo mirantur, quasi, quod TANTUM valeant, ex aliqua veniat veritate.* Proxime in *cap. 1* sequentia restituo sic, clausa post *valeant* periodo: *Cum quid sortitum (a) est, ut omnimodo sit, causam accipit, ob quam fit, id est, existat. Hac (subaudi, causa) vim consequitur, (nempe illud, quod existere oportet,) per quam fit, ne esse (id est, existere) non possit, hoc est, ut non possit non existere.*

Cap. II legendum sic est: *Mirum scilicet, (ironice loquitur,) ut (b) malum viros suas habeat! Mirum, (scilicet est. Vulgo perperam legitur nisi.) quod hæreses apud eos multum valeant, qui in fide non valent!*

Cap. V initio apparet, male legi *adjungat.* Aut *adjungit* scribendum, aut *adjugat.* Prius exhibent Pamelius & Cerdanus.

P p 3

nus.

(a) Observa, hoc verbum hic usurpari passive. Aliis quoque verbis, quæ deponentia vocantur Grammaticis, sic abutitur Noſter, ut *fungi cap. 29; contestari cap. 20; interpretari cap. 40; operari cap. 29.*

(b) Id est, quomodo. Sic rursus *cap. III: Mirum, ut probatus aliquis viro posse existat.*

nus. Mihi præplacet posterius. Hoc enim verbo Lactantius etiam utitur. Ac solet Tertullianus rarioribus vocabulis uti libentius.

Cap. VI statim in limine offendant lectores. Quare pro: *Nec diutius de isto, legendum: Nec diutius disputo.* Nimirum Tertullianus capite proximo ex dicto Pauli *1 Corintheb. XI, 18, 19* argumentando & consequentiam neſtendo probat, hæreses esse malas. Jam subjungit alium Pauli locum, quo discrete in carnalium operum censum referuntur hæreses. Qui locus cum omni sit exceptione major, Tertullianus: *Nec diutius disputo, inquit, si idem est Paulus, qui & alibi hæreses inter carnalia crimina numerat.*

Cap. VII de Philosophia legitur, quod sit *materia sapientia secularis.* Rescribo *mater.* Statim enim additur, eandem (Philosophiam) esse *temerariam interpretem divina natura & dispositionis.* Philosophiam autem Tertullianus vocat *matrem sapientia secularis* eadem analogia, qua ceteri Patres *Ecclesiam* appellitant *matrem*, quorum loca magno numero indicat Gotfridus Arnoldus in *Histeria nominis fraternitatis cap. VII.*

Eodem capite, ubi Philosophorum sententiæ, ex quibus hæreses ortæ, enarrantur, perpetam legitur *intervenis* pro *invenit.* *Ubi, inquit, materia cum Deo aquatur, Zenonis disciplina est: & ubi aliquid de igneo Deo allegatur, Horacius invenit.*

Cap. VIII ita vulgatum est: *Quando hanc vocem Dominus emisit, recordemur. Puto in primitiis ipse doctrina sua, cum adhuc dubitaretur apud omnes, an Christus esset: & cum adhuc nec Petrus illum Dei filium pronuntiasset: cum etiam Ioannes de illo certus esse desisset. Merito ergo tunc dictum est: Quærite, &c. Pro desisset repono quæsisset.* Hoc enim exigit & sensus auctoris, ad historiam *Matth. XI, 2, 3* respicientis & consuetudo ejusdem utendi hoc verbo. Lega vel solum *caput X*, ubi decies *vox querendi* repetita existat.

Eodem Capite mendosissima hæc lectio habetur: *Nationes (id est, ethnici) vero nunquam (fuerunt) penes Deum, nisi fillidium de situla, & pulvis ex arca, & seris semper. Itaque qui seris semper, quemodo pulsabit eo, ubi nunquam fuit? quam jaur-*

am

*an novit, in quam nec receptus nec ejectus aliquando? an, qui scit, se intus fuisse & foras actum, is potius pulsabit, & ostium novit? Me judice ita scripserat Tertullianus: Nationes vero nunquam penes Deum, (nisi stillicidium de struca & pulvis ex arca,) sed foris semper. Itaque qui foris semper, quomodo pulsabit eo, ubi nunquam fuit? quomodo januam novit, in quam nec receptus nec ejectus aliquando? Annon, qui scit, se intus fuisse & foras actum, is potius pulsabit ad ostium, quod novit? Hujus correctionis rationes jam reddidi in *Parergis Criticis* p. 55 sq. quo Lectorem ablegatum volo. Unum hic addo. Cum puriori sermone dicamus *pulsare ostium, & pulsare januam*, quorum illud Horatius habet loco jam a me indicato, hoc Ovidius *Tristium* III, 2, 23; minus casta illa formula *pulsare ad ostium* utitur etiam Augustinus lib. XIII Confess. cap. 38, totum illud opus hifce finiens verbis: *A te (o DEUS!) petatur, in te queratur, AD TE PULSETUR. Sic accipietur, sic invenietur, sic aperietur. Amen.**

Rursus eodem Capite legitur: *Et hoc erga illos (Apostolos) facit. Quod si nationibus (hoc est, ethnicis) destinati doctores Apostoli, ipsi quoque doctorem consecuturi erant Paracletum, multo magis vacabat erga nos: Querite, & invenietis. Quid vacabat hic sibi velit, ex scopo orationis apparet. Scilicet vacabat erga nos significat non pertinebat ad nos. Emendo jam hunc locum ita: *Et hoc erga illos si vacat, qui nationibus - - multo magis vacabit erga nos, &c.**

Capitis X extrema valde corrupta sunt. En verba, prout in editione Thomasiانا exhibentur: *Ergo itaque nusquam, dum ubique convenior: Querite, & invenietis: & velut si nusquam, & quasi qui nunquam apprehenderim illud, quod Christus instituit, quod queri oportet, quod credi necesse est.* Delenda primum sunt illa verba: *& velut si nusquam, &*. Est enim varia lectio verborum, quae in margine annotata ipsius orationis corpori adhæsit. Quippe in aliquo exemplari pro: *quasi qui nunquam*, existabat: *velut si nusquam*: quæ verba postea adhuc magis corrupta sunt, & ita representantur in editionibus

nibus. (c) Pamelii ac Cerdani. Deinde omiffa est vocula negativa. Legendum enim sic est: *quasi qui nunquam apprehenderim illud, quod Christus instituit, quod queri NON oportet, quod credi necesse est.* In hoc ipfo enim capite prædixerat, *quærendam esse veritatem Christi, sed, ubi inventa fuerit, tum non esse amplius quærendum, sed credendum.* Ad hoc, inquit, *quæris, ut invenias, & ad hoc invenis, ut credas.* Omnem prolationem quærendi & invenienti credendo fixisti. Hanc tibi modum statuit fructus ipse quærendi. Hanc tibi fossam determinavit ipse, qui se non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque **NEC QUÆRERE.**

Cap. XV ita rescribo: *Si hæc sunt illa vires eorum, (hæreticorum,) quod (hæc subaudi ex antecedentibus,) scilicet ad scripturas provocando nonnullos seducunt, dispici debet, cui competat possessio Scripturarum, &c.* Videmus hinc, verba illa: *usi eas habere possint,* omnino delenda esse pro glossæmate satis inepto.

Cap. XXIII sic legendum esse, series sermonis suadet ac persuadet: *Neque enim, si ipse se Apostolum de persecutore proficitur, sufficit nil absque examine credenti, quando nec Dominus ipse de se testimonium dixerit.* Respicit Autor orationem Christi Joan. V, 31: *Si testimonium perhibeo de memet ipso, testimonium meum non est verum.* Pro nil absque examine credenti Thomæ editio habet: *unicuique examinare;* Pameliana & Cerdana: *unicuique examine.* Neutrum potest locum habere.

Eodem Cap. lege: *Nec Dominum propterea magnificassent, quia adversarius ejus Paulus obvenerat.* Vulgo legitur *praterea.*

Cap. XXVIII sub finem scribas *doctrinas pro doctrina.* *Variasse, inquit, debuerat error doctrinas ecclesiarum.* Cæterum quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum.

Hoc

(c) Pamelius & Cerdanus eodem modo textum Tertulliani ediderunt, hic illum secutus. Quare de utroque idem fero iudicium, quod parum critici acuminis habuerint, certe non ostenderint. Ipsorum enim editio textum exhibet inemendatissimum: ut videatur ars critica ipsis plane fuisse incognita.

Hoc mendum tam leve est, ut primum suspicarer, esse typographicum. Sed *doctrina* legitur in tribus illis, quibus jam utor, editionibus. Sufficiant hæc præsentis loco; quæ supersunt Annotationes Criticæ sive therapeutiæ, eas exhibebo Suppl. T. VI Sect. V.

JOHANNIS AB HAMM, EXERCITATIONES Philologicæ sacre de Ara interiore ejusque mysterio.

Herbornæ, sumptibus Joh. Nicol. Andreæ, 1715, 8.

Plag. 20 $\frac{1}{2}$

Figura aræ suffitus breviter a Mose & Josepho descripta, Judæis vero, qui eandem delineant, nunquam visa, non potest non nobis hodie esse obscura atque in quibusdam partibus incerta. Novam exhibet ejus faciem juxta antiquorum documenta formatam Clar. Hammius. Materiam, ex qua ara illa constructa est, lignum Sittim & aurum ex Scriptura monstrat, rejectisque Rabbiorum fabulis de plantatis Jacobi in Ægypto cædris, & palatiis ab Israelitis ex iisdem in deserto extructis, asserit cum Hieronymo, illa ligna in eremo fuisse obvia. Cornua altaris præminentias cum Talmudistis appellat, ex quatuor ejus angulis prodeuntes, rejicitque curvaturas ad cornuum taurinorum vel arietinorum figuram factas. In quo recedit a S. Jechi sententia, quam Myrothec. II cap. 65 proposuit, & inde probavit, partim, quod cornua taurorum & arietum veteris religionis insignia fuerint, partim, quod gentiles, qui Israelitarum morem imitati sunt in aliis, ex cornibus altaria construxerint, partim denique, quod altaria gentilium, quæ inter ruinas conspiciuntur, religionis notam in cornibus ostendant. Porro *velum ejus* non cum vulgato aliisque de craticula; sed cum Josepho, oculato hujus rei teste, de *ἄρα* focule intelligit, quem Josephus super hoc altari stetitse refert. Coronam, quæ aram hanc cingebat, recte cum cymatio Architectorum comparat, quo supremæ trabecationis partes tanquam cingulo vel fascia striata ornare solent. Aram sic ornatam ante velum Sancti Sanctorum, non in ipso Sanctissimo, quod Augustinus putavit, sta-

p. 6.

15.

20.

22.

25.

Qq

tuit,

F. 33

tuit, & Paulum, qui ad Heb. IX, 3, 4. *ὑποκαθίστηται* post velum in Sancto Sanctorum ponit, non de arca suffitus, sed de thuribulo summi sacerdotis, ab aliis thuribulis distincto, & a sacerdote quinta vice ingrediente ex adyto reportato locutum esse affirmat. Sed remanet dubium, quare Paulus hoc thuribulum cum arca, quæ perpetuo in Sancto Sanctorum manebat, composuerit, & illud cum hac in adyto fuisse dixerit. Fortasse respexit Apostolus Lapidem in Sancto Sanctorum positum, cui summus sacerdos imposuit thuribulum, & quem Talmudistæ אבן שתייה *Lapidem fundamenti* appellant, de quo legimus in fons cap. V fol. 54 b. & in Maimonide Hilchot Jom Haccippurim Cap. IV §. 2 col. 223 b. Videtur mihi, eum Lapidem jam in templo primo a Salomone fuisse positum, inter duos arcæ vectes: non enim verosimile est, thuribulum in terra fuisse collocatum. Paulus sane non secundum, sed primum templum respexit, in quo arca fuit, quæ in secundo defecit.

Pars secunda tradit personas adolentes, summum & gregarios sacerdotes, materiam, tempus modumque oblationis. Materiam oblationis explicaturus Hebræum גַּטָּא *gutta* modo cum Judæis de balsamo, modo cum aliis de myrrha interpretatur. שְׂוֹרֵת altera suffitus species ipsa est *onyx*, *ungula*, de qua Dioscorides Lib. II c. 8. Onyx est Conchylii operculum, purpureæ operculo simile, in India reperitur, in nardiferis paludibus, itaque & odores suavissimos afflat, quoniam conchyliæ nardo pascuntur. Colligitur, postquam æstus paludes desiccavit. Præstat subalbus & pinguis, qui e mari subro affertur, Babylonius niger est minor, ambo sunt boni odoris, cum suffiuntur, castorei odorem aliquem referentes. Tertia species est Galbanum חלבנה a חלב pinguedine. Hoc Judæi in Kerithot fol. 6, 2 aromatis speciem esse contendunt, sive resinam, quæ odorem suavisimum miscetur, ad indicium malos esse inter bonos tolerandos. Sed nostro Clar. Autori non credibile videtur, DEUM inter gratissimi odoris aromata Galbanum graveolentis odoris ad suffitum sacrum adhibere voluisse. Ideo Exodi XXX, 34 חלבנה מרים ita vertit: *Et Galbanum aromaticum seu gromaticum*, putatque adductas voces esse in regimine positas, uti

LXX

LXX & Vulgatus legerant: nec ob stare Sakkephum, qui non semper distinguat. Sed aliis hæc accentuum & LXX Sæuum conciliatio durior videtur: licet enim Sakkephus non semper tantum distinguat, magis tamen semper distinguit, quam sequens Tiphcha, uti ex omnium locorum inspectione patet. Neutiquam tamen improbatur Clarissimi Viri sensus, galbanum enim aromaticum intelligendum esse docent ipsa DEI verba: *Sume tibi aromata* (v. g.) *guttam, onychen & galbanum, aromata* (alia) *& thur purum*, uti Raschi interpretatus est, cum Samaritano, Chaldæo ut & Syro, si unicum distinctionis punctum transponas. Cap. III part. II inquit Clar. Vir in reliqua aromata, quæ suffitui sacro a Judæis in Keritot cap. I fol. 78, 1, Maimonide in Kele Hammikdash 78, 1, Josepho B. J. L. VI c. 6 & L. VII c. 15 adduntur. Hæc a Judæis ex arbitrio & non ex præscripto DEI addita fuisse, nec stante Republ. Judaica perpetuo in usu fuisse existimat, quia supponit, in templo secundo, imprimis posterioribus temporibus, cum plerumque in cultu divino ruerent in deterius, multas cœremonias esse additas cultui divino injurias. Si vero perpendamus, Jes. XLIII, 23 & 24 & Jer. VI, 20 quædam illorum aromata cum holocaustis conjungi, probabilis est conjectura, Prophetas non de ungueato, sed suffitui sacro esse locutos, adeoque plura aromata fuisse addita; videtur, reliqua aromata in arbitrio Mosis fuisse posita, uti & pondus, quod DEUS non definivit. Cap. IV plura curiosa ex Judæorum traditionibus hausta proponuntur, quibus modus suffitendi & benedicendi illustratur, quæ ibidem, quia prolixiora, legenda sunt. Sect. II Cap. 1 explicat rationem, cur Levit. II, 11, 12 mel suffitui admiscere prohibitum sit, putatque hoc factum esse ob Idololatrias, qui in Dæmonum sacris melle usi sunt, teste Maimonide More Nev. Part. III c. 46, Pausania in Eliae prior. Ezech. XVI, 17, 19, Hesychio in voce *χον*, Homero Iliad. ψ, Porphyrio de Ant. Nymph. Altera ratio, quod mel non satis aptum sit precum Symbolum, quia quotidianus ejus usus nauseam & fastidium parit: sed prior ratio prægnantior videtur. Perlustratis prolixè, quæ DEUS in ara suffitui offerre prohibuit, pergit sect. III cap. 1 ad expiationem ejus, qua ad munus summi

p. 69.

80.

116.

p. 213

sacerdotis spectabat. Inter alias expiationis ceremonias hircus quoque offerendus erat. quem Deus ex ea ratione præcepit, ut eo magis gentium & Egyptiorum sacra detestaretur. Hi enim Dæmoniorum cultui addicti ea sub hircorum forma adorabant, teste Maimonide in More Nevochim L. III cap. 46. *Ex Zabiis quidam fuerunt, qui Dæmones colebant, eosque existimabant habere formam hircorum, unde & Dæmones אֲרִיִּים hircos appellarunt.* Reliqua mittimus, & pauca de mysteriis per aram ex nostri Autoris sententia significatis adducemus. Pars tertia exhibet ea, non ex Judæorum, sed Christianorum mente: Judæi enim hic nihil fere vident velamine Mosis velati, nisi quod Abarbanel in Legem fol. 197 dicit: *eorum, quæcumque in Legge occurrunt, cujuscunque sint generis, hunc esse scopum generalem, ut sint instar Libri sapientia superioris & doctrina divina:* Christiani autem, Apostolorum autoritate fulti, per aram auream Christum depictum esse credunt. Hebr. XIII, 10, Eph. V, 2, Apoc. VIII, 3. Hanc Allegoriam persequitur Clar. Vir, non quidem Scripturæ testimoniis, sed conjecturis nixus. Sic materia aræ, quæ partim aurea, utramque Christi naturam adumbrari contendit: conjunctio porro ligni & auri in ara conjunctionem divinæ & humanæ naturæ in opere intercessionis Christi designat. Simili modo aræ forma quadrata, sibi quæ per omnia similis, Christum notat eundem esse heri & hodie & in secula, Hebr. XIII, 8. Cornua quoque altaris Christi naturam & potentiam notant, unde salvare ad perfectum potest, qui per ipsum ad DEUM accedunt, semper vivens, ut interpellat pro nobis. Hebr. VII, 25. Tectum aræ, quod aromata & prunas ardentes recipit, promptissimam Christi denotat voluntatem & amorem erga electos, quo plenus igne Spiritus & amoris Act. II, Cantic. VIII, 6, fidelium preces tanquam thymiamata recipit. Corona & vestes divinatorum mysteriorum fuerunt Symbola. Corona enim dignitatem & præstantiam intercessionis Christi, vestes vero, quibus de loco in locum portari poterat ara, significant Christum super Ecclesiæ omni loco adesse. Reliqua mittimus B. L. ad ipsum librum remittentes, sufficit præcipua esse adducta, ex quibus libri dignitas æstimanda est. Hoc tantum addimus, applicatio-

nes

nes ejusmodi, quæ sine Scripturæ testimonio fiunt, tam certas non esse, quam aliquas in ipsa Scriptura indigitatas. Conjecturæ sunt, quæ si sponte fluant, tolerandæ, sin minus, deserendæ erunt.

CASPARIS PFZOLDI, PŒLIATRI VRATIS-
laviensis; Observationes Medico-Chirurgicæ
selectiores.

Vratislaviæ, apud Mich. Hubertum, 1715, 8.

Plag. 13.

CUM Ars Medica vel Hippocratis effato longa sit, nil magis congruum est, & adæquatum, quam si præcipua, imo ex Baglivi sententia, omnia, etiam minima & vilia vix symptomata accurate describantur; hinc aliorum clarissimi nominis Medicorum exemplis monitus Autor, non sine fructu futurum eredit, si aliquot observationes Medico-Chirurgicas cum Medica Republica communicaret, quarum enormem copiam ei ægri suppeditarunt, apud R.R.F.F. Misericordiæ decumbentes, e quibus tamen selectiores numero XCIV nunc exhibet. Speciminis loco pauca excerpemus. In Obs. IX arthritidis vagæ mentio fit in viro habitus crassi & pinguis, in qua post 14 dierum vagas horripilationes æstus iucanduit, cum vaga horripilatione tamen interstinctus, & dolores ubivis vagi duodecima quaque hora ingravescentes, & non tantum artus, lumbos, pleuram, & plantas pedum, sed & oculos, qui spasmo vago alternatim torquebantur, lobos aurium, nasi apicem, dentes, cum sensu frigoris in vertice, mentum, imo extrema unguium lancinarunt. In Obs. XV commemoratur sphaelus *avronçaleica* naturæ curatus in puero 12 annorum, qui febre petechiali correptus post 8 dierum delirium & aliquot septimanarum aphoniam maculam latam nigram in gena dextra haud procul a naso reslorescentem recepit, sphaeceli indicium; separata tamen est sponte dextra medietas nasi, maxillaque dextra superior una cum omni cute carneque ossa illa contegente, imo caro quoque nova citra ministerium artis hiatum illum enormem replevit. Humores actu frigidus aliquando excerni, plures observarunt Auctores, Noster vero, prout in

Q 3

Obs.

Obf. XXXVI testatur, in curam suscepit ancillam, quæ post varios factores susceptos, rapasque & olera in copia frequentius assumpta, in cardiognum pertinacem &, sapore oris tetro cepas æmulante, atque cœliaca comitatum inciderat, hausto vero emetico quater copiose suburram frigidam evacuavit. In Obf. LXII claviculam sinistram cariosam Chirurghi ope exemptam commemorat, absque brachii motu impedito. In Obf. LXXXIV in ulceribus pedum cariosis succi cochleariæ usum tam internum quasi externum admodum deprædicat. Et in Obf. XCI otalgiam cum auditus difficultate potissimum scarificatione in vertice sublata dicit.

FREDERICI RUYSCHII, ANATOM. ET BOTANICES PROFESSORIS, ac non Academiæ Cesariæ Curiosorum Collegæ, Thesaurus magnus & regius, qui est X Thesaurorum Anatomic.

Amstelædami, apud Joh. Wolters, 1715, 4.

Plag. 13 Fig. Tab. 3.

SI Bartholomæus Eustachius, ejus Tabulæ Anatomicæ proximo a nobis sistentur Mense, ob indefessum studium, quod in cadaveribus humanis tantum non infinitis disseccandis olim consumpsit, accuratissimus etiamnum audit Anatomicus, multo magis Autor poster propter insigne artificium, quo minima mire replere novit vascula, horumque reptatum oculis luculenter exponere, Princeps Anatomicorum nostri ævi moretur salutari. Quam innumera enim tali arte præparaverit, præparataque possideat, cum Epistolæ & Thesauri Anatomici ab ipso adhuc evulgati, tum præsens, qui X inscribitur, palam testantur. Ut alii tamen eorum insuper conpotes fiant, pulcherrima omnium inventorum suorum specimina in unum digessit corpus, quod Musæi Ruyschiani Anatomici titulo inscriptum venale nunc offert cum Catalogo scripto, in quo præter cadaverculum humanum singula organa a vertice in calcem usque contenta designantur, non alios ad Thesaurum istum in ædibus suis spectandum admittitur, quam de quorum facultate ac voluntate eum emendi satis constaret, ceteri autem secretam quoque præparationem

Præfat.

tionem variorum liquorum, in quibus diversa partes conservan-
 dz venirent, sub fide silentii, ut alia, revelaturus. Partes inter
 ipsas in Thesaurο presenti X asservatas omnium primum oc-
 currunt pili, nunc in atheromate omenti cujusdam mulieris hy-
 dropicz in fasciculum sesquidigiti longitudine collecti ac mi-
 croscopio plani visi, nunc ex Rosmari labio superiore decerpti &
 radices non minus cavas, ac plumas avium, exhibentes. Hinc, ubi
 per corpus reticulare nulla vasa sanguinea dispergi ex eo potuit,
 quod hæc repleta cutem quidem, neutiquam vero corpus reti-
 culare summa perfundant rubedine, in epidermidis lepra affe-
 ctæ superficie interna reliquæ papillarum cutanearum longe
 evidentiùs, quam in sana, ostenduntur. Atheromatis porro, in-
 ter musculos colli bovis reperti, peculiaris innuitur substantia,
 ab Antore nunquam in alio atheromate visa, flava videlicet,
 molliuscula & nitens instar pinguedinis carnis bovinæ recenter
 coctæ & adhuc calidæ, cum pilis densissimis, radices in dictam
 substantiam figentibus, non autem fasciculatim & confuse, pro-
 ut alias in atheromate, locatis; pilos autem nostri corporis efflo-
 rescentias haberi papillarum nervosarum eo minus dubitatur,
 quo magis dolorifica illorum evulsio esse solet. Circa linguæ
 humanæ apicem postquam Noster Epitheliam separavit, aul-
 lum corpus reticulare, sicuti in lingua bovina, potuit detegere,
 in palpebrarum facie interna innumeras papillas nerveas per-
 pendens ab iisque palpebrarum inflammatarum sensibilitatem
 exquisitam deducens. Vasis dentium probe prius replectis per
 substantiam dentium molarium ferra divisarum nervi & vasa
 sanguifera pariter, ac per alia ossa, observantur dispersa. Embryo
 humanus magnitudine pollicis ita representatur, ut distincte ap-
 pareat, quomodo artus successu temporis e corpore debeant e-
 mergere. Lobulorum vero pulmonis humani divisio & forma
 monstratur diversa a fornâ lobulorum pulmonis vitulini; inte-
 gumentum e diverso, quo placente uterinæ facies uterum re-
 spiciens obducitur, quodque in Thesaurο V succosum sive vil-
 losum dictum fuit, nil nisi productio censetur Chorii, utramque
 placente uterinæ superficiem cingentis, nullasque vasorum san-
 guineorum uterinorum cum placente vasis anatomoses admit-
 tentis.

p. 1.

4.

5.

6.

11.

12.

14.

15.

21.

25.

- P. 25. 63. tentis. Glandulæ mesenterii, cum a vasorum repletionem famam præ se ferant rubedinem, pro eorundem vasorum sursum & deorsum decurrentium æque venditantur compositione, ac substantiæ earum mollities, quam Veteres pro parenchymate habuerunt, ab extremitatibus vasorum sanguineorum succosis derivatur. Renibus succenturiatis in corpore humano rarissime, si unquam, certam esse figuram consideratione non minus dignum reputatur, ac in renibus ipsis arteriarum & venarum extremitatibus summam intercedere differentiam tam inter se, quam ab extremitatibus dictorum vasorum in aliis visceribus.
35. Quoniam penis eodem erigitur statu, qui per tubulum inter cutem & membranam cellulosam, quæ Dartos vulgo audit, introductum inflat scrotum, ejusdem membri virilis erectio, quæ in cadaveribus militum tempore æstivo in prælio interfectorum ac super dorso decumbentium sæpius annotatur, humoribus in tunica ista cellulosa fermentescens adscribitur. Ab arteria cystica non solummodo vesicæ fellicæ prospici, sed & maximum ramulorum numerum per hepatis substantiam distribui, qui perperam a nonnullis pro vesicæ biliaris radicibus delineentur, jucundo evincitur spectaculo.
36. 37. Tandem, præter alia ossa præternaturaliter constituta, os tibiæ exhibetur a carie crassius ea-que ratione deforme factum, ut extrinsecus undique exesum, intrinsecus contra maxima parte solidissimum compareat.
41. 53. 68.

*D. NICOLAI HIERONYMI GUNDLINGII,
Sacri Tribunalis, quod est in Ducatu Magdeburgico, Con-
siliarii Regii & P. P. Discriba ex Jure Feudali atque
publico de Feudis Vexilli, vulgo Sahn-Lehn.*

Halsæ Magdeb. in Officina Rengeriana, 1715, 4.

Plag. 18.

Consulidissimus Autor, qui scriptis elegantissimis jam pridem singularem nominis famam consecutus est, materiam de Feudis Vexilli ex Jure Feudali & Publico explicaturus, vestigia illorum tam in veteri Romana Republica, quam in primis antiqua Gaermanorum gente invenit, ubi Tacito teste juvenes *scuto frameaque* ornabantur, qua occasione monet, per framam

neam hastam intelligi, eamque vocem a monasyllabo *fram*, *frum*, *frumam*, quod apud Gothos primum significat, derivari probat, ac contra Cangium, Spelmannum, Pithœum & Lindenbergium affirmat, frameam idem ac veterem vocem *bruniam* significare, quam alii per lorica, alii per galeam explicarunt. Ostendit postea, hastam apud veteres Germanos regis vel publicæ potestatis insigne fuisse, quod etiam apud alias gentes obtinuisse ex Justini L. XLIII c. III n 5 & Turnebi advers. LXXII c. XII observat. Ornabantur hæc fræmez flammula, *Sahnen* dicta, quam vocem *fanon* omne linteum & operimentum significare, probat. Taliâ autem vexilla honoris causa præcipuis ex nobilitate, & qui de republica bene merebantur, solébant præferri hinc *fan*, *fanins* Consultissimo Autori ortum esse videtur, quod veteri Gothorum lingua dominos notat. Quum itaque ejusmodi hasta vel vexillum potestatis signum fuerit, hinc symbolo hoc Reges Francorum, & qui in eorum locum certo modo successerunt, Reges Germaniæ beneficia & majora feuda vassalis suis concessisse credit, quod nonnullis antiquorum autorum firmat testimoniis, ubi *Annalista Nazariani* in primis verba ad a. 1000 LXXXVII notanda, de Thassilone Bavariz Duce scribentis: *Tassilo Ducatum, quem a Pipino Patre quondam acceperat, Victori filio Carolo reddidit cum baculo, regiminis et prius attributi Symbolo, in cujus capite similitudo hominis erat, Effectus est Vassus ejus.* Addit Cl. Autor observationes dignas, quæ notentur. De Banni voce, de Vexillis, quibus in judiciis majores nostri utebantur, quorum loco hodie baculi adhibentur, unde stabli judicia *Stab. Gerichte* & exemplo Bohemiæ Regis ostendit, Reges etiam vexillo fuisse investitos, cum alias Otto Frisingensis & Guntherus in Ligurino illos solo gladio initiari testentur. Episcopus olim sceptro, hodie eodem, quo seculares, symbolo investiri notat, Marchiones quoque vexillo donari, contra Chiffetium probat, cujus rationem, quod Dux Brabantiz Godofredus apud *Butkenium* in *tropæis Brabantia* insidens equo cum gladio exhibeatur, ac Marchio Imperii nominetur, fallam esse ostendit, quum non omnes, qui cum gladiis in sigillis conspiciantur, gladio etiam investitos esse constet. Comites etiam

& Barones feuda vexilli tenuisse probat, *Fürsten-Lehn* & *Fahn-Lehn* maxime differre, post Schilterium observat, variaque de Baronibus, Banderetis, *Banner-Herren* semper *freyen* inspergit, quæ non morabimur. Equites quatenus tales feudis non vexilli, sed lorice, clypei, equorum gaudebant, quæ indicio erant, milites ad edictum lorice, equis, clypeis suetoque armorum genere præsto esse debere, quæ uberius doctissimus Gundlingius explicat. Civitates autem liberas nec proprie feudum, nec allodium vocari posse existimat, licet non neget, quod hodie quibusdam civitatibus quædam in feudum concedi soleant. Ad quæstionem: quando insignia intexi vexillis coeperunt? Dicit Autor sub Heinricis, Lothario II, Conrado III & sequentibus Imperatoribus, quum expeditiones in Terram sanctam susciperentur, & ex omni fere orbe, qua Christianus est, Principes ac nobiles concurrerent, factum esse respondet, ut varias imagines, figuras atque signa seligerent, ne tot nationes, tot domini, tot milites confunderentur. A quo etiam tempore plura vexilla in investitura actu adhibita fuisse notat, ut Celeberrimo Autori credibile videatur, regiones singulas per appicta insignia fuisse notatas, ut sic symbolo concessio, res intelligerentur plenissime tradita. Ex reliquis multis quæstionibus atque observationibus, quibus publicum atque feudale jus præcipue illustratur, duas tantum attingere licet, quarum altera est p. 69: cur hodie Imperii Principes non eadem soleant pompa & vexillis inaugurari soleant, ac olim factum? ad quam Dicit Autor respondet, quod cum olim omnes, qui regalibus & banno sanguinis investiebantur, ipsimet coram Casare comparere tenerentur, quod exemplis probat, hodie autem propria persona comparandi necessitas Principibus non amplius incumbat, & obsumtus aliaque incommoda & consuetudine discessum sit, accedatque, quod nunc autoritas & eminentis imperii character haud pati videatur, ut ipsimet gratia inflectant, & tot regulis allegati, tot caeremoniis fatigati faciant, quæ illorum juribus sane eximie certo modo contraria esse credantur, unde evenisse putat, ut solennis illa investitura pompa hodie prætermittatur. Altera quæstio p. 79 de Vicariis Imperii agit, de quibus disceptatur: utrum quoque feuda

feuda vexillo conferant, an minus? Et licet in eo omnes consentiant, Doctores juris publici, feuda vexilli Principum solum Imperatoris collationi in Aurea Bulla esse reservata, quod tamen ad Comitum feuda attinet, illos in partes ire notat Cl. Autor. Fundamenti loco ponit, Comitum feuda fuisse vexilli, *John-Eben/* in cuius fidem diploma post *Petrum Becklerum* in *Descript. stemmatis Rutheni & Lunigium* adducit, in quo duo notatu digna occurrunt, primum Comites fuisse vexillis investitos, alterum fuisse etiam illos investitos a Vicariis. Rudolphus enim Palatinus, Imperii post occisum Adolphum Regem Vicarius, *Heinrico seniori & Heinrico juniori Ruthenis beneficia* porrexit, & quod notandum, vexilli symbolo seu Bannerio investivit, quia autem Comitatus Rutheni territorium ad vicariatum Saxonie pertinet, inde Dn. Gundlingio concludendum esse videtur, soli Palatino Septemviro olim jus investendi per vexillum tributum esse, quod *Koepfenius* in *Oblerv. Feud. statuit & ex Speculi Suesvici L. I c. 144 u. 1* confirmatur. Ad principalem autem supra adductam questionem Cl. Autor respondet; Investituram Comitum per Vexillum Vicariis Imp. non esse adeptam, quod uberius probat, non tamen negat, posse Cæsarem ex speciali mandato Vicariis jus investendi feuda Principum concedere.

JO. BURCARDI VERPOORTEN J. V. D. ET
Advoc. Ord. Schediasma de Investitura Allodiorum ejusdemque originibus, usu, & autoritate presentis.

Coburgi, apud Mauriti. Hagen, 1715, 4.

Plag. 20.

Agit in Prefatione Cl. Autor de iis, qui antea de eadem commentati sunt materia. Initio operis jure naturali per sola verba serio dicta translationem dominii fieri posse existimat, quod contra dissentientes *Kulpisium, Hertziuum, Hahnium* defendit; populos tamen ab hac simplicitate Juris naturæ recessisse docet, qui ipsius potius rei traditionem vel solennes verborum formulas usurpare maluerunt, ut hoc modo lites tutius es-

fugerent, quod Chananitarum Gen. XXIII, 9, 17, 18, Hebræorum porro, Græcorum & Romanorum moribus illustrat. Docti sunt, quæ de stipulationibus Romanorum in transferendo dominio necessariis affert, qua occasione multas Romani juris antiquitates erudite explicat, in quibus, erændis post Sigoninum cum successu versatum esse illustrem Spanhemium tradit, quem rara eruditione & rerum gerendarum insigni peritia venerandum, non delirum Senem fuisse, cujus umbram non assequatur mirus sui admirator aliorumque procaz contemptor Gronovius, pronuntiat. Ad Germanorum mores transiens, stipulationem solennem apud ipsos exulasse animadvertit. Quamvis enim in antiquis rerum translatarum tabulis apud Marculfum *stipulationis* mentio injiciatur, Romanam tamen stipulationem minus indicari, sed vel seriam promissionem, *Selübbe / Anglobung*/denotari, vel formulam illam per Monachorum imperitiam fuisse adscriptam, credit, qui quum in Codice Theodosiano, in Galliis tum usu recepto, stipulationis mentionem fieri viderent, sed quid intelligatur, nescirent, rem bene se habere judicarunt, si instrumentis infererentur promiscue. Ulterius probat Cl. Autor ex Salicis, Ripuariorum, Alemannorum, Gothorum, Longobardorum Legibus, quid circa traditionem sive allodiorum investituram sit notandum, cui rei explicandæ, variorum seculorum diplomata, Saxonici etiam (vid. *Weichbild* art. 20, 55, 60, 61) & Suevici juris provincialis, c. 308, testimonia affert, & quæ contrariæ sententiæ Autores proferunt, destruit. Differentiam investituræ allodiorum a cessione Romana ostendit, & solennes ceremonias præter illius investituræ recenset. Adjecit Cl. Autor Appendicem, quæ Epistolam Celebrerrimi quondam Theologi Christiani Kortholti ad suum patrem W. Verpoorten D. & Gen. Superintendentem Duc. Coburg. d. 14. Nov. 1677 scriptam exhibet, quæ de corruptis Theologorum judiciis, qui inprimis B. Spenerum damnarunt, & veram fidem scholasticorum commentis turbarunt, queritur. Proponit deinde Autor noster conjecturam de origine generosissimorum Dominorum de Tungen, quos a veteri voce *Tuncknum, Tungingnum*, quam idem, quod *Dinggraf*, qui præest judicio indico

cto, *gehegtes gebannetes Ding* significare videtur; originem nominis trahere Cl. Auctori probatur, postquam alias nobiles gentes ab officiis, quæ olim administrarunt, suis, e. g. *Voigte, Ammann, Marschalck, Truchsess, Schencken*, nomina sua accepisse constat. Eruditione refertum est Cl. Auctoris opus, qui non mediocrem Romanarum atque Germanicarum antiquitatum notitiam his plagulis prodidit, seque elegantioris literaturæ studium cum Jurisprudencia conjunxisse ostendit.

HERMANNI ADOLPHI MEINDERS, CONSILIARII REGII & GOGRAVII RAVENSBERGENSIS, JÆI BILEFELDENSIS, DISSERTATIO DE JUDICIIS CENTENARIIS & CENSUMVIRALIBUS SIVE CRIMINALIBUS & CIVILIBUS VETERUM GERMANORUM, INPRIMIS FRANCORUM & SAXONUM, VULGO VON DEN CENT-GERICHTEN DER ALTEN DEUTSCHEN.

Lengoviz, impensis Heinrichi Wilhelmi Meyeri, 1715, 4-
Alph. 2.

Consultissimus Auctor, postquam generatim de origine judiciorum ex Jure Naturæ & Gentium Cap. I disputavit, ex Tacito de M. G. c. 12 probat, quod majores nostri sua judicia publica & criminalia æque ac Romani olim habuerint. C. II indolem judiciorum Centumviralium explicat. Tacitus iterum testatur: *Eliguntur & Principes, qui jura per pagos vicosque reddunt, Censeri singulis ex plebe Comites, consilium simul & auctoritas adsunt.* In quem locum Berneggeri, Lipsii, Cluverii, Rheinani & quorundam Jstorum explicationes adjecit; ipse vero putat, Centenos ex Plebe Comites fuisse populum circumstantem, ex qualibet familia, quibus centena constabat, ad assistendum Comiti & judicandum electum, ac adjunctum, qui tam in Civilibus, quam Criminalibus causis adhuc seculo XV & XVI adhibebantur. Docet postea, Germaniam in Pagos & Centenos fuisse divisam, & Cap. III contra Kirchmeyeraum, Conringium & Reinesium disputat, qui non *Centenos sed certas ex plebe Comites* apud Tacitum legendum esse censuerunt, probatque, Centenarum & Centenariorum judicium usum antiquissimis jam

p. 6.

II.

15.

17.

31.

R r 3

tem-

- temporibus apud Germanicas gentes obtinuisse, quod multis
 p. 51. comprobatur Scriptorum testimoniis. Cap. IV id egit Cl. Autor,
 ut formam centumviralem vel criminalium judiciorum expli-
 60. cet. 1) Personæ illud iudicium constituentes fuerunt Comes, Vi-
 carii Comitum, id est, *Gogravii & Frigravii*, & Scabini sive Asses-
 sores, de quorum numero Autores dissentiunt. 2) Variæ obser-
 66. vabantur formulæ & solemnitates, quas Cl. Meinders explicat,
 qui 3) causas ad hoc Centumvirale iudicium pertinentes enume-
 72-78. rat, quæ omnes criminales erant & severissime puniebantur. Sic
 lege Saxonum dispositum erat, *Qui caballum furaverit, morte mori-
 riatur*, quare illa merito a Wippone crudelissima nominatur.
 4) Formam Processus ac sententiæ conceptionem & publica-
 82-87. tionem, quæ in conventu publico & adstante turba sive multi-
 tudine conviciorum vel Pagensium, quæ *der Unstand* olim
 88. vocabatur, fiebat, descripsit. 5) Loca iudicii, quæ *Placita* sive
 91. *Matla & Mallobergia* vocabantur, exponit. 6) Tempus iudicis
 criminalibus olim præscriptum ex Legibus Carolinis designat,
 ubi L. III Capitularium cap. 83 constitutum fuit: *Quatuor tan-
 tum in mensibus, in anno. Missi nostri legationes suas exercent, id
 est in hyeme Januario, in verno Aprili, in æstate Julio, in autumno
 Octobrio. Ceteris vero mensibus unusquisque Comitum Placitum
 suum habeat, & iustitias faciat. Missi autem nostri quater in
 mense & in quatuor locis habeant Placita sua cum illis Comitibus,*
 103. *quibus congruum fuerit, ut ad eum locum possint conveniri.* 7)
 Varias jurisdictionum mutationes & conversiones, quæ mutata
 Reip. Germanicæ forma acciderunt, denotat, quorsum inprimis
 referri potest, quod illa jurisdictio Episcopis & Abbatibus con-
 104. cessa fuerit, quod non sine magno Imperii damno accidisse, re-
 cte Cl. Autor affirmat. Quinto Capite in specie de occultis
 Westphaliæ iudiciis agit: illorum formam ex *Ænea Sylvio*,
Trithemio, *Aventino* & *Turckio* describit: cur *Vemica* dicta
 117. fuerint? exponit: illa a Carolo Magno instituta fuisse negat, &
 modum in creandis scabinis, insinuandis citationibus, item abu-
 sus, ob quos illa sublata sunt, explicat. Cap. VI de moribus, for-
 mulis ac ritibus agit, quibus olim in expiando homicidio uteban-
 tur, notatque, apud Germanos Vetores homicidium capitale

non fuisse, quod ob vindictam privatam, Septentrionalibus gen-
 tibus Francis etiam & Saxonibus licitam, qui duello vel privato
 bello, quod antiquitus *feuda* postea *diffidatio* dictum est, illatas
 injurias ulciscerentur, factum esse notat. Vindicabatur autem,
 ut Cl. Auctori observatum est, tale homicidium aut per propin-
 quos & cognatos morte & interitu interfectoris vel multa. Il-
 lum se vindicandi per duella & diffidationes modum Principes
 omni modo tollere & circumscribere laborarunt, quod exem-
 plis nonnullis comprobatur: multarum vero triplicia genera
 & modi fuerunt. Primum genus *Freda* sive *fredus* & *fridus* di-
 ctum, sive redemptio pacis publicæ, id est, multa sive compositio
 pro pace publica, quæ Regi vel Civitati, quæ læsa erat, pende-
 batur. Secundum erat multa domino occisi hominis pend-
 solita, quæ *Manbota* vocabatur. Tertium genus multæ sive po-
 næ pecuniariæ *Wergildum* appellabatur & proximis interfecti
 hominis cognatis & consanguineis tanquam occisi pretium præ-
 stabatur, quibus de rebus ulterius Consultissimus Auctor agit.
 Cap. VII varia antiquarum jurisdictionum genera exponit, li-
 gillatim de Veterum Gravionum, Comitum, & Judicum judicaria
 potestate agit, & ex Carolinis LL. ostendit, fuisse eo jam tem-
 pore quosdam Episcopatus a Comitum & Missorum Regis juris-
 dictione immunos, suis subditis per Advocatos & Vice-Dominos
 jus dicentes, qui illud officium nomine & jure Regio administra-
 runt; sed Episcopos nullos ante Brunonem, Ottonis M. fratrem,
 Archi-Episcopum Coloniensem & Ducem Lotharingæ secula-
 rem potestatem & criminalem jurisdictionem jure proprio ob-
 tinuisse existimat; imo Caroli IV ætate adhuc multos Episco-
 pos & Abbates eximia illa jura non habuisse, sed ex singulari Cæ-
 saris privilegio accepisse, variis probat diplomatibus. Cap. VIII
 brevibus repetit ea, quæ adhuc scripserat Consultissimus Auctor,
 quibus Dissertationem de Gograviorum ac Scabinorum officio
 ac munere, nec non de antiquorum judicum variis differentiis
 addidit. Accedunt excerpta ex Codice antiquo civitatis Her-
 vordienfis, vulgo *Schöpfen Buch* dicto, qui circa annum 1350
 conscriptus esse videtur, quæ suis doctis annotationibus Cl.
 Meinders illustravit. Sequuntur Appendices II ad Dissertatio-

P. 141

142.

143

159

172.

190.

198.

201.

204.

219.

222.

249

269.

- p. 299. nem de origine, officio, ac munere Gograviorum. Prima de juribus illorum in Episcopatu Osnabrugensi & vicinis regionibus agit, ostenditque, Westphaliz Episcopos XIII seculo secularem jurisdictionem nondum exercuisse, sed ut singulare Cæsaris privilegium haberent, siquidem ea uti voluerint, necesse fuisse.
316. Altera Appendix quæstionem tractat: utrum nomina & officia dignitatum, ut Principum, Ducum, Comitum Centenariorum sive Assessorum Romani a Germanis & Francis, an vero Franci a Romanis acceperint? quam, postquam Beati Rhemani, Freheri, Brummeri, Heertzii, Conringii aliorumque sententias adduxit, ita decidendam esse credit, quod ejusmodi dignitates a Romanis non acceperint Germani, quas plurimas antea jam habuissent: interim Freheri opinionem speciem veritatis habere statuit, qui in æmulationem & imitationem Orientalium Imp. a Francorum Regibus Seculo IV vel V multa instituta recepta fuisse scribit.
- 376.

*JOHANNIS JACOBI GRYNÆI, THEOLOGI
Basil. Epistolæ Familiæres LXVI ad Nobilem Virum CHRIS-
STOPH. ANDR. JULIUM J. U. D. & Consiliarium No-
ribergensem scriptæ, quas ex Tabulis Manuscriptis in lucem
edidit, & variis scholiis illustravit M. SIGISMUN-
DUS JACOBUS APINUS.*

Francofurti & Lipsiæ, apud Wolfgang. Michahelles,
Bibl. Noriberg. 1715, 8.

Plag. 15.

Permultum rei literariæ, & imprimis Historiæ Ecclesiasticæ interest, ut epistolæ a Clarissimis Theologis olim exaratae sedulo colligantur, ac temporum injuriis, quibus obnoxie alias fuissent, subductæ, posterorum oculis exponantur. Qua opera jam defunctus est Cl. Apinus, qui J. A. Grynæi Theologi primam apud Heidelbergenses, tum apud Basileenses ad C. A. Julium Consiliarium Noribergensem scriptas epistolas in publicum prodire jussit. Uti vero ipse in dedicatione fatetur Cl. Editor, illarum collectionem celeberr. D. Joh. Jac. Bayero, Professore Medico in Academia Aldorfina, acceptam refert, in cujus etiam

etiam scriptis præter alia elegantioris doctrinæ monumenta plures Joachimi Camerarii ad Mich. Rhotingum epistolæ nondum editas latere ait, quarum centuriam se propediem cum eruditis communicaturum pollicetur. His autem epistolis vita Grynzi ex Melchioris Adami vitis Theologorum delumta præfixa est, ubi & quæ scripsit quondam Grynæus, ordine suo recensentur. Plurima, quæ in epistolis deprehenduntur, ingenium, mores & vitam Grynæi, præcipue autem non mediocrem, quam in scribendo usurpavit, elegantiam, mire adumbrant. Et quamvis multa ubique domestica, uti in familiari literarum commercio fieri solet, inspergit, non tamen pauca, quæ ad rei literariæ & Ecclesiasticæ, præsertim reformationis Heidelbergensis, cognitionem faciunt, simul suppeditat. Controversiæ Eucharisticæ, quæ illo tempore magna animorum contentione agitata est, ubi meminit, magnum erga Calvinianos favorem, erga Lutheranos vero odium luculentis indiciiis prodit, quibus ubi ubi vice plus simplici exprobrat; Ep. 21 Hierophantas vocat, & Ep. 54 *ἀμαθίας* inculcat. Quantum & ex Ep. 24 constat, ipse suppresso nomine de controversia Eucharistica scriptum promulgavit. Ep. 33 exemplo Erasmi, qui vivus Bibliothecam suam D. Joh. a Lasco vendidit, libros suos viro cuidam bono, uti loquitur, vendere cupit, propterea, quod cum diversi diversos ab ipso utendos acciperent, sæpe fiat, ut seu oblivione, seu incuria pereant, præterea & visus imbecillitas faciat, ut multi libri ipsi non sint usui. Epist. 84 sq. de disputatione, quam A. 1534 Heidelbergæ de Controversia Eucharistica cum aliis sinceræ religionis propugnatoribus habuit, aliqua edisserit, quibus sibi victoriam, opponenti vero suo D. Marbachio ignorantiam attribuit. Ep. 56 in Tragœdia Guisiana notatu dignum fuisse censet, quod eo ipso loco castrî Blesensis interfectus fuerit Guisus, quo ipsa conjuratio de Persecutione Bartholomæana pridem coaluerit, diesque emortalis in diem natalem Regiæ Navarræ inciderit. Non autem vano animi augurio Grynæus addit: Omnium judicio sanorum Rex Franciæ est *ἀπὸ ζυγῆ ἀκμῆς*: Guisiani subornabunt percussorem, qui gloriofum ducet Rege tanto occiso occumbere. Illud enim A. 1539 factum,

cum Henricus Rex a Clemente Monacho Dominicano perfo-
deretur, Historiarum monumenta docent. Ceterum, si qua in
his epistolis obscuriora & intellectu difficiliora occurrunt, Cl. E-
ditor doctis, quae ubique attulit, Scholiis ita explanavit, ut vix
quicquam scrupuli legentibus relictum videatur. Unicum ut
decerpamus, nempe ubi Grynæus Ep. 3, daß Cœlestinus den
Basel Stab zu der alten unmundirten Augspurgischen Con-
fession neben andern habe drucken lassen;) ex Wagenleilio me-
morat, ita vocari Basileensium insignia, quae mire torserint inter-
pretes, quia Galli un Estus de Crosse ein Futter über einen Bi-
schoffs Stab/ Germani einen Fahr-Stachel/ alii ein Ding/figu-
ra nigra, alii alio nomine appellaverint, cum tamen potius sit an-
chora seu hamus, quoniam, ut ex Christiano Urstizio refert
Petrus de Andlo, Basileenses Piscatorum Imperii Romani officii-
um habuerint. Ad reliqua Scholia, quibus tum Grynæum sibi
in causa sua plus justo tribuentem refutat; tum & rem Histori-
cam & Genealogicam, præcipue Noribergensium, illustrat, Lecto-
rem ipsum ablegamus.

EXCERPTA EX LITERIS DIE III JUNII
*1715 ad Collectores Artium Eruditorum Lips. Pa-
risiis missis, de corpore S. Firmini.*

A Viginti circiter annis gravis orta est controversia inter Ca-
nonicos majoris Ecclesiae Ambianensis ex una parte, & Abba-
tem ac Canonicos regulares sancti Acheoli juxta muros urbis
Ambianensis ex altera parte, de loco ubi quiesceret corpus bea-
ti Firmini Confessoris & Episcopi Ambianensis. Tum, litis
initium fuit, cum anno 1697 novum altare Deo Optimo Maximo
in Ecclesia sancti Acheoli exstructum est. Semotis ruderibus
detecta est, quae diu latuerat, cavernula, ibique deprehensi quin-
que tumuli lapidei, quorum alii cineribus & ossibus humanis
pleni sunt, alii omnino vacui: ex illis unus est, cui superposita
tabula lapidea quosdam exhibet characteres seu literas ali-
quam cum nomine FIRMINI similitudinem exprimentes.
Canonici regulares hanc arripuerunt occasionem, voce & scri-
ptis afferendi, corpus Sacri Antistitis apud se asservari. Per-
antiquam

antiquam suam possessionem & cultum tempore inmenso reliquis in theca sancti Præfulis nomine insignita inclusis exhibitam objecerunt Canonici Ambianenses, eorumque causam editis in luceis libris suscepit Nicolaus Delestocq Presbyter, Doctor & societate Sorbonica, Ecclesiæ Ambianensis Canonicus Theologus, Illustrissimi Ambianensium Episcopi Vicarius Generalis. Tandem ut contentio omnis sedaretur, amputareturque in posterum disputandi materies, Illustrissimus Episcopus Ambianensis Petrus Sabatier, vocatis prius Canonicis sancti Acheoli, nec non primariis urbis viris atque ordinibus, iisque, quibus adesse liberat, in eorum insignis Ecclesiæ congregatis die 10 Januarii anni hujus 1715 præfati *Firmini* thecam, quæ ab Acheolianis omnino vacua dicebatur, reclusit. Ex ea extractæ sunt Sancti Præfulis reliquiæ, quarum partem aliam conflant ossa integra, partem aliam ossium fragmenta & cineres inclusi in sindone alba panno serico Britannico undulato lineis candidis & cæruleis distincto circumcincta: quæ quidem universa magnitudine sua referunt volumen quoddam figuræ cylindricæ, cujus longitudo est duorum circiter pedum, diameter vero pollicum quinque. Circa volumen istud hæc erat veteris scripturæ inscriptio: *Hæ sunt reliquiæ Sancti Firmini Confessoris.*

Ex eadem theca deprompta est pixis lignea, qua continetur exemplar authenticum in pergameno integro, nec ulla macula vitiatum, confectum anno 1279 die 16 Maji, quod fidem facit, dictis die & anno corpus Sancti Firmini Confessoris & Episcopi Ambianensis in hac capsula fuisse reconditum. Hujus instrumenti tenor hic est:

Universis presentes literas inspecturis Guillelmus Archi-Episcopus Roebomagensis, Philippus Ebroicensis, Reginaldus Belvacensis, Guido Lingonensis, Robertus Bathoniensis, & Guillelmus Ambianensis Dei gratia Episcopi Eternam in Domino salutem. Noveritis quod anno incarnationis Dominice millesimo ducentesimo septuagesimo nono, decimo septimo Kalendas Junii, Pontificatus Domini Nicolai Pape tertii anno secundo, Reverendissimus Pater & Dominus, Dominus Simon etiam Dei gratia tituli sancte Cicerilie Presbiter Cardinalis, Apostolica sedis Legatus, Excellentissimus

mis Philippo Dei gratia Franca & Edouardo Anglia Regibus, Karolo Principe Salerni, filio Excellentissimi Regis Sicilia & nobis presentibus; nec non multis aliis Principibus Regnorum Francie & Anglie Abbatibus, Magnatibus, & Cleri & populi multitudine copiosa, Corpus beati Firmini Confessoris atque Pontificis Ambianensis quondam in presenti theca reposuit, illa solemnitate adhibita, qua consuevit in talibus adhiberi, in cujus rei testimonium ad perpetuam rei memoriam presentes literas sigillorum nostrorum maximine duximus roborandas. Datum ut supra.

Hæc & plura legere est in instrumento ab illis, quotquot præfatas reliquias iustraverunt & recognoverunt die 10 Januarii 1715 subscripto, quod publici usus factum est.

Unde patet, non minus juste quam pie ab Illustrissimo Episcopo Ambianensi die 12 ejusdem mensis dato in hanc rem solemnè mandato edictum fuisse, ut quotannis pro more & instituto majorum dies 10 Januarii recolendæ translatarum reliquiarum beati Firmini memoriæ deinceps addiceretur. Quibus instrumentis victus religiosus Abbas sancti Acheoli Petrus Del'etoille chirographo suo, a duobus Tabellionibus Regiis die 23 Januarii anno 1715 excepto, rem totam approbavit, atque addidit, sibi multum displicuisse, quæcunque adversus Clerum Ambianensem, maxime vero Canonicorum Majoris Ecclesiæ ordinem vel dicta vel acta sunt, quibus forte læsa est, quæ iis debetur, reverentia.

LA PRATIQUE DU THEATRE PAR L'ABBE D'AUBIGNAC.

^{i. e.}
USUS AC LEGES THEATRI, AUTORE
Abbate d' AUBIGNAC.

Tomi III.

Amstelodami, apud Io. Frid. Bernhard, 1715. 12.
Alph. 2 pl. 3.

Acta

Rem politionis literaturæ amatoribus gratissimam fecit Am-
 stelodamensis Bibliopola, quod Celeberrimi Abbatis d' Aubi-
 gnac opus de Theatri legibus ac usu, hactenus raro obvium,
 recudi fecit. Composuit illud quondam Antor jussu Cardi-
 nalis Richelii, elegantioris litteraturæ egregii promotoris, qui de
 hoc laboravit, ut dramata Gallica, quæ antehac mire degen-
 eraverant, ad antiquorum ludorum exemplum componerentur.
 Interim ipse librum hunc non nisi majoris operis prodromum
 esse profitetur, quod lucem quidem non vidit. Quatuor ille
 libris absolvitur, quorum primo generalia de suo proposito ex-
 ponit, & antiquorum regulas, quibus in ludis theatralibus com-
 ponendis & repræsentandis utebantur, recenset, simulque ostendit,
 quomodo veritati fictiones debeant immisceri. Secundo li-
 bro docet, qua ratione ipsa historia, quæ in Dramate tracta-
 tur, elaborari possit, cujus præsertim virtus, ut veritati similis esse vide-
 atur, per intervalla ulimiam non interrumpatur, nec tempus ni-
 mis longum eligatur, quo res accidisse fingitur, quod secundum
 quorundam opinionem ultra id spatium, quod inter Solis or-
 tum & occasum intercedit, protendi non debet; quæ pluribus
 explicat. Libro tertio & quarto de reliquis, quæ in Dramate
 consideratu digna sunt, ut de varîa ejus divisione, de personis
 agentibus, de repræsentationibus, loquendi modis, Theatri di-
 spositione & quæ id genus alia sunt, edisserit, quibus Examen
 prioris Tragediæ Sophoclis, quæ Ajax nominatur, item Criticam
 Gallici Dramatis *Pamphæ* dicti, & dissertationem de opti-
 mo Gallicum Theatrum ordinandi modo adjecit.

Secundam hujus editionis partem constituunt doctissimi Me-
 magii observationes in tertiam Terentii Comœdiam, *Heautontimorumenos*
 dictam, quibus ostendit, contra Aristotelis in libro
 de Poetica observationem, qua *ὅτι μὴν πρὸς ἡμέραν* Tragicos
 & Comicos Autores suum opus absolvere debere docet, Co-
 mœdiam illam duorum dierum spatium complecti: quando-
 quidem in primo & secundo actu vespere cenæque mentio
 fiat, & insequentis diei actum ordiatur hoc verbo senex
Excelsiv.

Tertia Pars duas Abbatis d' Aubignac dissertationes in eandem Comœdiam exhibet, quibus in eo laborat politissimus Autor, ut probet, spatium, quo ejusdem comœdiæ fabula peragi potuerit, non ultra decem horas complecti, nec in regulas antiquorum hoc loco impingi, quibus alias observationes lectu dignissimas adjunxit.

JO. FRIDER. WEIDLERI, MATHEM. PROF.
Publ. Exer. Exercitatio de Phosphoro Mercuriali, præcipue eo, quæ in barometris lucet, & ejus rationibus, una cum Schediasmate, in quo Apollonio Pergæo promotæ doctrine Curvarum Gloria vindicatur.

Witembergæ, apud Viduam Gerdesianam, 1715, 4.

Plag. II ½.

IN duo capita tractationem suam dividit Cl. Autor. Capite primo historiam phosphori Mercurialis tradit & phænomena ejus recenset: altero rationes eorum reddere conatur. Historia ex his Actis abunde nota. Nimirum A. 1675 Picardus forte fortuna deprehendit Mercurium barometri in tenebris lucentem. Ex intervallo Johannes Bernoulli data opera phosphorum Mercurialem parare docuit. Modum cum non satis caperent Academici Parisienses, Dutallius, Medicus Parisinus, sæpius iterato cum successu experimento Bernoullianum publice defendit in Novellis Reip. literariæ Viri doctissimi Bernoulli. Sinistre de invento judicavit Hartscherus, cui responsum est obiter in Actis A. 1711 p. 321. Barometris lucidis reddendis insudavit quoque Cl. Polenus & apud Anglos industrius Hauksbejus phosphorum Bernoullianum imitatus. Rationes redditurus primum contra ingeniosissimi Bernoulli theoriã disputat, repetens ea, quæ olim Morinus contra materiam subtilem objecerat Cartesio & negans pelliculam ex aere Mercurio contractam motam materię subtilis impedire posse, quia tantum superficiẽs intinnet, non totam Mercurij substantiam pervadit. Ipse hypothesin suam his verbis enunciat: *Lucula a Mercurio in tenebris concussa diffusa*

*fusa originem suam unice ducit a repercussione ferientium. abvered-
rum sive radiorum lucis, impetum directum vel, saltem misum ad
eundem, qui a violenta pressione siderum, præcipue Solis, profi-
ciscitur, superbitem semper etiam in senebricesis locis conservan-
tium.* Non autem explicat, cur stante hypothefi sua, phospho-
rus Mercurialis fortias luceat in callis subterraneis, quo lumini
Solis atque stellarum aditus omnis præcluditur, minime autem
in luce diurna, Solis præsertim meridiana. Antequam ad hypo-
thesin suam accedit, lucis naturam explicare conatur, quam
cum *Cartesio* globulis æthereis acceptam fert, aliqua tamen
cum differentia. Neque enim corpus æthere subtilius admit-
tit, sed interstitia omnia inter globulos æthereos, seu elemen-
tum *Cartesii* secundum, vacua imaginatur. Præterea perinde
ac *Hartshornus* elemento suo secundo globulis æthereis absolu-
tam duriciem & levitatem assignat, a Deo in prima creatione ipsi
tributam, cujus adeo aliam rationem non reddit, præter volun-
tatem Dei. Similiter iidem motum vertiginis adscribit, per
rectas, ut ait, quaquaversum lineas continuatas, itidem a nutu
Numinis solo pendentem. De istiusmodi hypothefum valore
dictum est alibi in his Actis A. 1713 p. 31. Ceterum Noster hac
occasione de Sole agit & illorum hypothefi applaudit, quibus
maculæ planetæ circa Solem rotati visæ sunt, ut scilicet defen-
dere possit, Solem ex puro æthere compingi. Commemorat
quoque experimentum *Hauksbeji* de globis evacuatis & rotatis
lucentibus, quod præsertim in Gallia *Polymierio* instituerat & de
quo diximus in Actis A. 1709 p. 237.

Schediasma, quod dissertationi subjungitur, est program-
ma, quo lectiones publicas significavit ad Professionem Ma-
thematicam nuperrime promotus. In eo *Apollonium* defendit
contra *Voffium*, qui frenus auctoritate *Pappi* asseruerat, ipsum æ
discipulis *Euclidis* multa de Conicis accepisse, & inprimis con-
tra *Heraculum*, qui teste *Eutocio*, perhibuit, *Archimedes* primum
configurasse elementa Conica, *Apollonium* vero, cum sciret, ea
nondum edita esse ab Autore, involasse in ea & pro suis vendi-
tasse: quod probabile visum fuerat *Guidoni Ubaldo* aliisque.

Putat

Putat enim, *Archimodem* sublimiora & magis præclara in Geometria deturum fuisse, si *Apoltoniana* scivisset.

TENTAMEN ASTRONOMICOPHYSICUM,
quo nova inventio de vero Planetico-Solari Systemate palpabili modo demonstrando proponitur, eaque simul occasione ipsis sensibus evidentiſſime quedam demonstrationes existentie Dei & creationis ac conservationis universi exhibentur; Autore A. M.

SCHMIDT.

Lunzburgi, literis Sternianis, 1714. 4.

Plag. 3.

Non ignotum est terram naturalem curiosis experimentum *Mersenni*, quo globus plumbeus e tormento perpendiculariter erecto displasus in terram non iterum recidisse fertur. Id minime probabile videtur Nostro, qui sibi persuadet, ob motum vertiginis Telluris globum versus occidentem decidisse, adeoque ejus vestigia in plaga occidentali convenienti intervallo queri debuisse. Hoc adeo experimentum commendat, ut cum multa circumſpectione iteretur ad motum vertiginis Telluris comprobandum. Existentiam Dei probat primum per motum planetarum curvilineum a gravitatione in Solem pendentem, de qua dictum jam est in Actis A. 1710 p. 459. Addit deinde argumentum alterum ab elasticitate aeris petitum. Ex ea enim, cum mundus sit finitus, sequeretur momentanea universi cœli displasio, nisi ens aliquod omnipotens ac sapientissimum, hoc est, Deus id cohiberet. Ceterum Cl. Autor promittit novam gravitatis & motus theoriam, in quo ab aliis obscurius tradita clarius sit explicaturus.

LECTORI.

Prostat Supplementorum Tomi VI Sectio IV, quam proxime etiam quinta excipiet.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno M DCC XV.

**TABULÆ ANATOMICÆ CLARISSIMI VIRI,
Bartholomæi Eustachii, quas e tenebris tandem vindicatas
Præfatione Notisque illustravit JO. MARIA LAN-
CISIUS, Cubicularius & Archiater
Pontificius.**

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1714, fol.
Alph. I plag. 20 Figur. Tab. 47.

A Natomicos inter, qui seculo decimo sexto inclaruerunt, Bartholomæus Eustachius, Sancto-Severinas, Medicus & Philosophus, tanto majorem nominis meruit celebritatem, quanto majus studium, cum in brutorum, tum in hominum pene infinitorum corporibus incidendis, multos per annos Romæ collocavit, quantoque fidelius plura observata cum publico in Opusculis suis Anatomicis communicavit. Hæc siquidem, Renum structuram, officium & administrationem, Auditus organa, Examen Ossium, Capitis motum, Venam, quæ ἀρτηρία Græcis dicitur, etiamque, humerariæ propagine, atque Dentes pertractantia, postquam Venetiis A. 1563 in 4 lucem primum aspexissent, tam evide ab artis anatomicæ cultoribus excepta fuerunt & distracta, ut Petrus Matthæus Pinus, Urbinas, quem vivus laborum suorum socium esse voluerat, alteram eorum editionem Venetiis pariter A. 1574 in 4 paraverit, sed partim Autoris Annotationibus ex Hippocrate, Aristotele, Epheso, Aretæo, Galeno, Vesalio, aliisque, quorum opera in scribendo adjutus fuerat, partim Tabulis nonnullis anatomicis, Renum potissimum conformationem, et officula auditus cum aliquo mallei musculo, brachii vasa fan-

sanguifera & dextrum cordis ventriculum dilucidantibus locupletatam. Nihilominus & hujus exemplaria quoniam dudum defecerunt, omnes, qui laudata Eustachii Opuscula rarissima, lectu tamen dignissima, frustraneo quæsi verunt ausu, plurimum Clarissimo Hermanno Boerhaave debent, quod primam eorum Editionem, a Nobilissimo Hotton obtentam, Lugduni Batavorum A. 1707 elegantibus typis in 8 excubiri atque ex altera Figurarum Tabulas, in Bibliotheca Cl. Ramazzini repertas, non minus ac Lealis Scriptum de Partibus semen conficientibus in Viro, addi curaverit. Ast cum Eustachius non solummodo de Renum structura Cap. 16 Tabularum suarum anatomicarum, anno salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo ære incisarum, mentionem injecerit, sed & sub Opusculorum frontispicio Lectorem sex & quadraginta Tabulas æque librumque de Dissensionibus ac Controversiis anatomicis propediem sperare jusserit, multi quidem incredibili desiderio Tabulas hasce videndi merito flagrarunt, an voti tamen sui unquam compotes futuri essent, tantum non desperarunt. Et certe jactura commendatarum Tabularum æque ac libri de Controversiis anatomicis etiamnum deploranda veniret, nisi Illustrissimus Lancisius easdem apud Rubeorum familiam adhuc latentes summa Summi Pontificis perspicacia & autoritate ex studiosissimi Pini capsis in lucem duobus abhinc annis protrahere, ac protractarum impressioni, quam hic sistimus, anno elapso Romæ absolutæ, multum insuper splendoris doctissimis suis epistolis & notis, itemque Fantoni & Morgagni literis, adjicere contendisset. Ex quibus omnibus, immortalem Eustachii gloriam decantantibus, pauca solummodo referre hic liceat, quorum præter alia primum inventorem aut saltem delineatorem Eustachium extitisse, tum Opuscula ejus anatomica, tum præsentis Tabulæ, aperte loquuntur, etiamsi nonnullorum istorum inventionem alii postmodum sibi tribuere fuerint annisi. Quammodum enim ille omnium consensu glandulas renibus incumbentes, quas Casserius postea Renes succenturiatos, Thom. Bartholius Capsulas atrabilarias, & Whartonus Glandulas ad plexum solutarunt, de Renum structura cap. 6 cum earum situ primam

conp

consignavit, ac in epistola de Auditus organis meatum, a caverna tympani sive conchæ in narium cavitatem latiori foramine terminantem, ideoque Tubæ Eustachianæ titulo a multis insignitum, primus indigitavit, ita & tertium officulum auditus, quod stapedem appellant, multo ante, quem Fallopius inventionis ejus laudem in Johannem Philippum ab Ingrassia referret, Romæ non paucis se ostendisse atque in æs incidendum curasse, in laudata de Auditus organis epistola commemorat, externum una muscolum, in majorem mallei apophysin insertum, exacte primus describens ac in Tab. 7 duabus Figuris exprimens. Equorum adhæc venam albam & aquei humeris plenam, quæ posterius a vena jugulari interna ostio semicirculari oriatur, nec longe ab ortu in duas partes scindatur, paulo post rursus ita coeuntes in unam, ut hæc nullos ramos diffundens juxta sinistrum vertebrarum latus, penetrato septo transverso, deorsum ad medium usque lumborum feratur ibique latior efficta magnam arteriam complectatur, dum in Antigrammate 13 Tr. de vena sine pari detegit, quid aliud innuit, quam ductum thoracicum atque receptaculum lumbare in equis primum a se fuisse visa, multo post a Pecqueto accuratius in canibus observata. Renum porro membranam propriam in horum cavo introrsum reflecti, atque vasorum ramos excipere exceptosque per omnia renum ambitum suffulcire, de Renum structura cap. 17 distincte non minus, ac substantiam, quæ in gibba renum cernitur, perquam tenuissimis ac visum propemodum effugientibus vasorum ramulis ubique haberi refertissimam, carunculas vero sive papillas ex canaliculis resultare pilorum instar subtilissimis, lotium in pelvis tubulos percolantibus cap. 7 scite annotavit, totamque Renis humani conformationem internam in Tab. I Figura 1, arteriarum vero venarumque ramos, & pelvis tubulos Fig. 2 adumbravit. Sepositis tamen Tabulis 8 prioribus minoribus & Bartholomæi nostri Opusculis etiam anatomicis adjunctis, ex reliquis 39 Tabulis figuras nunc totius corporis humani, nunc singulorum ejus viscerum, nunc vasorum sanguiferorum & nervorum, nunc musculorum & ossium, eleganter representantibus, quæ in Tab. 12, 16, 17, 18, 27, 29, 35, 37, 40, 41,

42 & 46 Lancisio & Morgagno celeberrimis potiora fuerunt visa, haud gravabimur attexere. Nemp̄e in Tab. 12 Fig. 3 & vesiculas seminales, & deferentium vasorum cum iisdem conjunctionem, & duos feminis in capite, ut vocant, gallinaceo meatu perspicue depicta primus dedit, in Figura 7, qua vesicularum dictarum sedes a posteriori parte ostenditur, vesicæ urinariz simul fibras monstrans, quas de Renibus cap. 13 dixerat crassas, fere carneas, variasque, quoquo versus distributas, ut intuentibus multarum tunicarum speciem habere viderentur. In Tabulæ 16 Figura 3 præter auriculam dextram, cavam superiorem a jugulo reducem, ventriculum dextrum per longum sectum, attentione maxime dignas Illustrissimus Lancisius duas censet valvulas, alteram majorem, quam seculo ante Lowerum Eustachius demonstravit, & alteram minorem, orificio venæ coronariz adnotam, cui laudatissimus Vir insignem in Tractatu, quem de motu cordis pollicetur, adjudicabit usum. Tabulam 17 & 18, quas consideratione omnium dignissimas Morgagnus reputat, attentius lustrantibus ac in Tab. 17 Fig. 2, 4 & 6 studiosius examinantibus haud difficulter patefcet, Eustachium haud latuisse medullæ oblongatæ duo genera processuum cum cerebello commissorum, inferiores videlicet, a Varolio postmodum sibi adscriptos, atque superiores, a testibus juxta Willisium ad cerebellum protensos, cum ipsis nervis patheticis ab hisce prodeuntibus, nec ipsum præterisse duplicem processum choroideum ac nervorum opticorum circumductionem veramque originem, tametsi Ridley duplicem ab utroque latere processum choroideum a nemine ante se observatum fuisse perhibeat, dictamque nervi optici incurvationem cum exortu vero Varolius itidem sibi adscribat. In Tabula vero 18 Fig. 1 & 2 accuratius excutientes, ibi non modo portionem duram nervi acustici, sed & hujus post inflexionem, quam in aquæ ductu subit, cum chorda tympani, a pari quinto proveniente unionem, demumque cum hoc eodem pari conjunctionem, hic autem decem nervorum parium intra cranium egressum ex medulla, reperient, licet Eustachius non nisi septem, priscorum lingua utens, in Opusculis dixerit. In Tabulæ 17 Figuris 2 & 4 ex mutuz vaso-

vascularum mesaraicorum admodum arcuum communicationes tam eleganter occurrunt expressæ, ut vix melius a Joh. Henrico Pauli in Anatomie Anatomix Bilsianæ exhibitæ fuerint. In Tab. 29 primus omnium Eustachius occipitales pinxit musculos, quos Fallopius a reliquis omnibus Anatomicis scribit esse prætermisissos. Tabula 35 mastoideos musculos, & duplicem habere originem, & sic in duos utrinque dividi posse, ut Eustachius adversus Vesalium in Opusculo de motu capitis scripserat, dilucide ostendit, prout ea, quæ adversus eundem de duobus capitis musculis, quos complexos vocant, in proximis superioribus periodis attulerat, a Tab. 37 confirmantur. In Tab. 40 ea cernere licet, quæ Eustachius in Examine Ossium a se prælitata enarravit, *Nonne*, inquit, *soluto prius oculo in singulas sui membranas, quod vix animus capere potest, foramen nervi visorii Tibi & aliis, vel multis reclamantibus, ante oculos sexcenties posui?* quasque venas & arterias a cerebro per intimiorem nervi visorii substantiam trajici ac inde in retinam oculi tunicam dispensari in Libri de multitudine (quem librum Eustachius cum suis Annotationibus ad Erotiani vocum Hippocraticarum Collectionem Venetiis A. 1566, in 4 emisit) Capite 32 affirmavit. Cl. Morgagnus ipse lætatur, quod Eustachius in Fig. 5 & 12 Tab. 41 veros musculorum sterno- & hyo-thyroidum indigitaverit terminos, quos primus innuisse sibi visus erat in primis suis Adversariis Anatomicis, a nobis in Actis A. 1703 p. 29 recensitis, quodque nec dissimili a se ratione unam itidem glandulam thyroideam cum appendice per thyroidis faciem sursum sæpe protensa in Fig. 5 & 8 dictæ Tabulæ proposuerit, musculosque pariter arytænoideos, se invicem decussantes, in Fig. 1 & 2 Tabul. 42 adumbraverit. Quibus demum addere juvabit, in Fig. 3 Tab. 46 Cranium delineari, Sutura sagittali destitutum, ceu cujus defectum Eustachius in ossium examine frequenter a se detectum fuisse asseruerat. De cetero quomodo singulæ partes in Tabulis, quos gradus, tum perpendiculares, tum transversales ambiunt, ope Regulæ, ex charta vel ære construendæ, rite ac promte queant inveniri, Franciscus Soldatus Lectorem uberius docet in suis Monitis, cum generali Tabularum Indice non mi-

nus hisce præpositis, ac sub calcem earum specialis rerum & verborum Indexprehenditur.

JOANNIS MARIÆ LANCISII PHYSIOLOGICÆ animadversiones in Plinianam Villam nuper in Laurentino detectam, in quibus tum de novis aggestionibus, circa ostia Tiberis; tum de ibidem succrescentibus arenarum tumulis; tum denique de herbis, & fruticibus in recens aggesto littore suborientibus differtur.

Romæ, ex Officina Franc. Gonzagæ, 1714, fol.

Plag. 7 Tab. æn. I.

Elegantissimæ Doctissimi Lancisii dissertationis, de fungorum origine, recensum nuper M. Junio dedimus, cum Illustrissimi Comitum Marfilii exercitatione de eodem argumento. Cum utraque conjunctim edita est hæc de villa Pliniana jucundissima tractatio, in qua abundantes fructus offert, quos ex antiquitatis absconditæ penu, non minus, quam ex naturæ resecte sinu collegit. In prima ejus parte ipsius Plinii tuetur fidem, qui Laurens suum, vel villam in Laurentino sitam, Libro II epist. 17 tam docto penicillo, tamque elegantem delineaverat, ut Claudius Minoe qui in ejus epistolas commentaria scripsit, autorem mordere clanculum non vereatur, quasi nimio villæ suæ studio captus, in ea dilaudanda verum supergressus sit, quibus etiam addidit, nullam ejus superesse faciem. In utroque dissentientem habet celeberrimum Lancisium, pium & doctum civis olim sui patronum, dum non solum loci amœnitatem, in quo Laurentina sita fuit, atque ichnographiam, quam D. Jo. Ambrosius Mazzenta ex sola epistolæ lectione adornavit, quæque in Summi Pontificis bibliotheca asservatur, pro ipso allegat; sed nuper manifesto detectas in prædio Marcelli Sacchetti, Hierosolymitani ordinis apud Clementem XI Oratoris, Plinianæ villæ reliquias profert, quæ adeo exacte cum illa vera Plinii villa congruunt, tam loci distantia, ab Autore indicata, cum ab Urbe, tum Ostiensi colonia, & proximo vico, quem Piastra hodie appellant; quam præsertim trium atriorum, totidemque porticum,

cum, & arcuum, nec non duarum turrium, & cubiculorum numero, aspectuque, ut omnem plane (si post tot injurias tam diu sepultæ & distractæ reliquæ singula tam clare possunt prodere) dubitandi causam removeant. Quod vero ita asserenti poterat impedimento esse videri, id ipsum ad pandendam novum eruditionis variæ thesaurum occasionem præbet. Plinius nimirum de sua villa testatus est, *triclinium, si quando Africæ mari impulsus sit, fractis jam ac novissimis fluctibus leviter allud*, cum in præsentem sexcentis ferme passibus a litore remotum sit; ad quæ Autor erudite monet, quod pari modo ipsamet Ostia, cum litorali quondam via, usque ad Laurentum, ante urbem conditam ad Plinii ætatem, Tyrrhenis undis pulsata sit, quæ hodiæ longissimo a mari intervallo determinata est. Sed ita par paribus comparasse non sufficit acutissimo Philosopho, unde ad ipsam de Tiberinis aggestionibus, earumque causis, disputationem accedit propius, & equidem non genericè disquirit, cur litus ad Tiberis utrinque ostia diuturnitate ævi quævis incrementa capiat, & mare a se longius repellat? Id enim ubique fere locorum, in quibus flumina mari committuntur, propter terræ colluviem fieri, compertum est. Neque hic causa investigatur, cur idem litus ad orientem magis, quam obversam plagam producat, cum hoc ventorum, diversa vi spirantium, impulsui diverso tribuendum esse, manifestum sit. Sed id examine dignum visum est, cur illa incrementa, quæ apud præcætos minima fuerunt, insecutis & nostris præcipue temporibus singulis annis contingant maxime? Ad quod in principio notatur, etiam ante Romuli conditoris Urbis ætatem aggestiones Tiberinas factas esse, quod tam ex ingenio soli probatur, per quod lapsus est per varias declinationes fluvius, & adeo semper aliquid limosarum sordium traxit, & ad maris ostium demersit; quam ex historicorum fide, qui Ostiensium salinarum ad mare antiquissimam mentionem faciunt; & ipsa Ostia, quæ inde nomen habet, ad maris ostium primum exstructa, & mox inde aliquanto remota fuit. Sed hæc litoris incrementa admodum sunt exigua, si cum illis contendantur, quæ recentioribus temporibus successerunt. Pius namque V Pontifex litoralem tur-

ria,

rim, S. Michaelis dictam, ad fluctuum ictus trans Ostiam ex-
 strui iussit, quæ nunc centum quinque & quadraginta annorum
 intervallo passibus plus mille a mari abest: et ædes a Saccheri
 majoribus, ante hos octoginta saltem annos in Laurentino exci-
 tata, medio a mari & stagno Ostiensi intervallo, nunc duplo
 longius a mari distat sunt, sicuti has omnes litoris mutationes
 ex descriptione oræ Ostiensis ac Laurentinæ una cum litorali-
 bus aggestionibus, quam Autor in ære exhibuit, patet. Unde
 colligere promptum est, quod, si pari copia litoris incrementa
 olim, ut nunc, facta fuissent, Romæ fundamenta non in
 continente, verum in mari posita esse oporteret, quod historico-
 rum omnium constanti narrationi est contrarium. Ut igitur
 tandem omnes difficultatis tenebras dispellat doctissimus Lan-
 ticius, certa diversitatis incrementorum litorum principia con-
 stituit, quorum primum petitur ab inæquali alveorum inclina-
 tione & aquæ altitudine, quæ diversæ fluviorum velocitatis cau-
 sæ existunt, quæ in diversa limi allati copia sequitur. Secundum,
 a recto vel obliquo cursu, qui iterum ad celeritatem vel tardita-
 tem motus aquarum diversam, & ad præcipitandas magis vel
 minus terreas partes in mare facit. Tertium principium a du-
 ritie vel mollitie telluris, per quam fluvius meat, desumptum est.
 Hinc enim vel plus vel minus terrestrium corpusculorum se-
 dem ad maris ostia vehere necessum est. Quartum ab ipsa di-
 versa defluentium aquarum vi & velocitate acceptum est; quo-
 niam ex ea terrenæ partes vel longius a litore in mare propel-
 luntur, vel propius ad ostium subsident. Quibus positis de-
 monstratur, recentiori ætate impeditum esse Tiberis profluvium,
 quia non olim, uti nunc, antequam in mare se effunderet,
 in duos alveos divisus fuit, unde per angustiores limites fortius
 urgeri debuit, & fortior sordium in mare propulsio fieri. Et
 quando quidem a Claudio fluvius divaricatus est, diligenter cau-
 tum fuit, ut, quæ in diviso flumine prope litus subsidissent cor-
 pora, coarctatis faucibus intra maris sinum velocius & rapidius
 propellerentur; quæ vero opera a longo nunc tempore plane
 negligitur, & Tiberis fauces, sine lege laxatis ripis, aquas in mare
 emittunt. Tiberis deinde curatores solerter id olim agebant,
 ut

ut recta fluvius decurreret, cum e contrario posteriori ætate hujus rei nulla cura habita sit; unde fluvius per tot mæandros nunc procurrit tardius & multo remissius. Tertio minor olim cœni copia ad mare per fluvium allata fuit, quando nec ager maritimus nec montanus aratro subactus est, abundante prisco ævo, aliunde adducti frumenti copia, sicut prolixis antiquitatis testimoniis Autor probat, quæ neglecta agri Italici cura, magnam partem duravit ad seculum XVI, quando restituta opera, major luti copia, ex terra vomere diffracta, & molli cum fluvio ducta in mare est, & stillantes in sulcos inæquales & terram resolutam pluviz plus cœni eluerunt, & per fluvium in mare confuderunt. Quæ ratio ita manifesta est, ut ex montanis oppidis spectare hodiernum per montes loca liceat, quæ olim non fuerunt conspicua, ea tantum ex causa, quod montes vomere incisi pluviarum diluviis imminuti sint. Hæc ita contemplanti novum se obtulit industria sua dignum argumentum. Accidit nimirum, ut per novum litus hinc inde terrei assurgant tumuli, in quibus mox variz germinant plantarum species, ab illis diversæ, quæ solo inquilinæ sunt. Tumulorum itaque origo tribuitur non solis ventorum turbinibus, sed aquæ immeris & ex ea ad litus iterum ejectis arborum stipitibus, ramis, & radicibus, quibus affluens limus adhærescit, & extuberat, quod tumulorum effossione detectum est. Herbarum prima progenies in terra nova fieri observata est, tres circiter annos a fluctibus relicta, & in his cruca marina folio latiore Jo. Bauhini, & gramen spicatum, nunquam non priores solent subolescere, & sic demum in locis a maris oris remotioribus promiscue post exactos annos plures aliz, inter quas & Africana reperta est, imo post læstra sequuntur etiam frutices, & tandem robustiores annosæ arbores. Quæritur inde ex quo herbæ istæ, cum exoticæ, tum primigeniæ, in arido & effæcto litore, ortum & alimentum capiant? & ulterius, quam obrem plantæ, quæ majori intervallo abundis distant, diversæ, a prioribus naturæ sint? Duo ergo posita sunt botanicæ principia; primum, nullam plantam nasci absque suo semine, vel plantæ fructu, quod seminis loco sit; alterum, semen, vel seminalem plantæ partem, edere foetum non posse, nisi ubi congruum alimentum, ex phlegmate plus minus salino-volatili-oleoso,

inveniat, unde nec omnis terra quasvis plantas, sed sibi congenere gignit & alit. Semen igitur plantarum, & quidem exoticarum ex Africa ab avibus, vel intra ingluviem contentum, vel pennis implicitum, eo deferri assertum est. Indigenarum vero semina, vel radicum & ramorum, tumulos excitantium, rimis occultata; vel a ventis advecta; vel ferarum pellibus & avium pennis involuta, ad novam terram afferuntur eidemque immissa, & nutrientem succum nacta, fecundantur & crescunt. Ubi dubium quidem moveri poterat, cur nempe semina, per has vias allata, non repente, sed pars annis tribus post, & pars integris exactis lustris, demum in plantas abeant? cum tanto intervallo temporis luto inhaerentia putredinem trahere credenda sint? ad quod respondet Autor, primo, attendendum esse ad celebriorum Botanicorum observationes, quibus cognitum est, plantarum quarundam semina, in plures annos servata, integra permanere & fecunda esse, unde nil mirum si plantarum semina cum Tiberi in terram delata, in lignorum corticibus latentia, post trium annorum decursum fecundentur & crescant: ubi tamen id praeternitendum non foret, an sic nascentia sint ex eorum seminum numero, quae cortice duro tectae sunt & pulpa gaudent, macerationi minus cito obnoxia: igitur alia conjungenda est experientia, qua discimus, non paucos fructus arena obvolutos a corruptione immunes praestari, quod ad semina arenae literaliter immerfa facile applicare licet. Ino fieri etiam potest, ut tardior post tres annos proventus non primo semini debeatur, sed novissime allato, quando terra nova Sole cocta, aquis diluta, & brutorum excrementis stercoreta, fertilitatem incepta est, & quidem diversis plantis, diversa proportione, post annorum vices congruam, quod per singulas quidem species novam suppeditare posset inquirenti materiam.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE
des Sciences. Année 1711.

h. e.

HISTORIA ACADEMIAE REGIAE SCIENTIARUM ANNI 1711, cum Commentariis Mathematicis & Physicis.

Amste-

Amstelodami, apud Petrum de Coup, 1715, in 12 maj.

Alph. 1 plag. 1 Tab. 2n. 13.

IN *Physica generali* experimentum singulare primo loco occurrit, quod *Philippi de la Hire* atque filii ipsius industria debetur. Tubum scilicet recurvum, cujus brachium majus hermetice sigillatum erat 24, minus vero apertum 3 digitorum, aqua ita implevere, ut quatuor digiti superiores in brachio longiori ab aere dilatato occuparentur, aqua ultra libellam ad altitudinem 16 digitorum & 9 linearum elevata, atmosphæræ pondere $27\frac{1}{2}$ dig. Mercurii seu 384 digitis aquæ æquivalente tunc temporis, baroscopio indice. Cum aer aquæ superficiei in brachio minore incumbens densior esset incluso, probabile ipsis videbatur, quod cum aqua permisceri & inde per crus longius ascendere, sicque aqua in eodem contenta deprimi deberet. Enimvero præter expectationem tribus mensibus elapsis aqua per 4 lineolas ascendit & d. 26 Decembris (tubus autem implebatur d. 16 Mart. 1710) integro digito altior deprehensus: interea vero temporis nihil mutationis accidit aeri incluso a pondere atmosphæræ atque caloræ ipsius. Experimentum Illustris *Leibnitii*, quod in Actis A. 1711 p. 11 retulimus, ad probandam corporum in fluido descendentium gravitationem imminutam excogitatum, cum successu repetiit de *Reaumur*, probaturque applicatio ejus ad reddendam rationem, cur aer tempore pluvio levior sit quam sereno. In Actis ejusdem anni p. 499 jam notatum est, *Leibnitium* hanc unicam phænomeni rationem non agnoscere, utpote toti decremento ponderis atmosphærici tempore pluvio non satisfacientem. Imo nobis persuasum est, ipsum vaporum descensum sæpissime aeris levitati deberi: quem in finem *Wolffius* sequens excogitavit experimentum. Pauculum spiritus vini accendit & flammæ aditum in campanam vitream concedit, ut particulæ, in quas vi ejusdem dissolvitur spiritus, per aerem intus contentum dispergantur: quo facto campanam ad antliam aptat & aerem ope ejusdem dilatat. Vix densitas ejus minuitur, cum exhalationes spiritus in nebulam coeunt ad fundum successive descendentem. Et, si aer exhaustus rursus intruditur, nebula statim disparet & aeri incluso pristina

redditur serenitas, mox tamen iterum turbanda, si aliqua aeris portio denuo subducitur. *Maraldi* observationes quasdam barometricas, a *Scheuchzero* in montibus Helvetiæ factas, expendit. *Reaumur* multa cum industria observavit, quomodo diversæ conchyliorum species certis corporibus adhzreant. E. gr. conchylium, quod Galli *Oeil de Bouc* seu oculum hirci appellant, basi admodum plana ipsis lapidibus politis adeo fortiter adhzret, ut non nisi pondere 28 vel 30 librarum inde separari possit. Firmitatem adhesionis adscribit glutini ex corpore ejus egredienti. Contra stella marina 1520 pedibus instructa a corporibus, quibus adhzret, separari nequit, nisi pedibus disruptis. *De la Hire* junior experientia convictus defendit, congelationem aquæ non esse terminum fixum frigoris: observavit enim, globo thermometri aquæ in glaciem abeunti immerso, spirituum adhuc ulterius descendere, si a congelatione frigus intenditur, & contra eundem in eodem statu permanere, dum aqua congelatur, si jam ante majorem frigoris gradum fuerit expertus, quam qui ad aquam congelandam requiritur. *De Reaumur* novum detexit purpuræ genus, veteribus incognitum. Consistit autem in granis ovalibus tres lineas longis & unam lineam atque amplius crassis, liquore quodam subluteo plenis, quæ certis quibusdam lapidibus adhzrent, ubi ordinarie *Buccinum* Pictaviense, notum a pluribus annis purpuræ genus, congregatur. Si grana illa in linteo albo confundantur & linteum postea aeri libero exponatur, trium aut quatuor minorum intervallo elapso maculæ purpureæ in eodem notantur. Granula ista in autumno colliguntur, & ova piscium Nostro esse videntur. *De la Hire* observat, nivem liquatam redire ordinarie ad quintam vel sextam altitudinis partem: quæ tamen noctu inter 13 & 14 Februarii A. 1711 decidit, ad duodecimam rediit. *Hombertus* Autor est, quod materiæ, quæ in foco speculi vel vitri caustici funduntur & instar luminis fulgidi apparent, videantur suis cum coloribus per vitrum fumo infectum. *De l'Isle* attendit incessui culicis ob exiguitatem vix visibilis, eamque in charta intervallo dimidii scrupuli secundæ lineam trium digitorum percurrere notavit, ita ut in tam exiguo & vix perceptibili temporis spatio pedem

pedem 140 vicibus movent. *De la Hire* nonnulla colorum phaenomena recenset, v. gr. quod corpora luminosa, veluti Sol, rubida appareant per vitrum fumo infectum transpicienti.

In *Anatomicis Winslow* detexit, quod vasa secretoria in glandulis lanugine admodum tenui vestiantur, cui primas in filtratione partes tribuit. Supponit autem, a prima formatione lanuginem istam inbutam esse liquore quodam particulari, veluti bile, si bilem separare debent. Et hinc vasa secretoria particulae panni vel gossypio comparat, quae oleo inbuta non nisi oleum attrahit. Liquorem separatam per canales excretorios ex glandula exire statuit. Idem deprehendit, cor non esse musculum unicam, sed ex duobus minimum componi, ita ut quilibet ventriculus cum sua auricula ab altero separari possit, pariete intergerino in duas laminas divisibili. *Littre* in 40 cadaveribus masculinis gonorrhoeam virulentam examinavit. Reperit autem sedem ejusdem vel in vesiculis seminalibus, vel in prostaticis, vel in glandulis *Cowperi*. Ob priorum viciniam gonorrhoeam plerumque compositam invenit: sed *Cowperiana* eum longius inde distans, malum difficilius cum iisdem communicatur. Tertiam gonorrhoeae speciem rarissimam statuit minusque noxiam, & quae facile curari possit. De hac ex professo nunc agit: de reliquis tractationem accuratam promittit. *Keaueon* memorat Scrotum adeo prodigiosae magnitudinis, ut ad 60 librarum pondus accesserit. *Fauvel* chirurgus ostendit Academiz Regiae fetum sine cerebro, cerebello & medulla spinali, qui duas a natiuitate horas vixit & sacro lavacro aspersus. Idem in ovario feminae hydatides tantae magnitudinis monstravit, ut ovula mentirentur? Duo operarii fossam reparantes ob foetorem putridum visu orbati, quem ipsis intervallo 24 horarum restituit *Chomel*, usus liquore spirituoso ex thymo, lavendula, salvia, serpyllo, amaraco & rore marino (floribus pariter ac foliis in aqua mellita maceratis) in balneo sabuli destillato & postea oleo essentiali retento rectificato, tum externis, tum internis singularis horis quatuor elapsis applicato. Gossypium eodem liquore maceratum cum inderet auribus Surdorum, non neglecto, ut apte, usu interno, auditum intra octo dierum spatium restituit.

tuit. *Litre* uno ictu findens capita canum fugentium *fonti-*
chum plenum reperit lacte quodam acri & coagulato, quod
 adeo coagulatum conicit per fermentum quoddam naturale
 illius visceris. Et hinc digestionem sola trituratione absolvi
 negat. Aquam etiam in ventriculis cerebri & in pericardio de-
 prendit: unde eam usibus naturalibus inservire statuit, nec
 morbis adscribendam esse ejus originem concedit. *Lemery* ob-
 servans, quod variolæ prodire nollent, ægrum balneo calido im-
 misit: quo facto, magno numero eruperunt.

In *Chymicis Boulduc* analysin tradit radicis *Mecboacan*, quæ
 vi purgandi gaudet atque ex nova Hispania in Europam defer-
 tur. Reperit autem, quod duodecies plus salis, quam resinæ
 contineat, nec salia, nec resina adeo purgent, nec adeo leniter,
 quemadmodum radix ipsa. Remedium hoc majorem in praxi
 usum mereri credit. *Lemery* filius præcipitationum chymica-
 rum rationem declarare conatur. Contendit autem, in omni-
 bus dissolutionibus metallicis particulam acidi dissolventis
 quamlibet esse exiguum quoddam telum, altero sui extremo par-
 ticulæ metallicæ infixum. Hinc in nonnullis dissolutionibus, ubi
 telum istud non adeo firmiter infixum, qualibet exigua aquæ
 agitatione separationem fieri posse; in aliis vero opus esse alcali,
 ut acido eripiatur spodium. Fingit particulam metallicam
 uni extremo teli infixam esse globulum majorem, quam qui po-
 ros alcali subingredi possit. Quare dum liberum teli extre-
 mum in eos adigitur, globulos tandem per continuum alcali im-
 pulsus adeo protruditur, ut teli extremum alterum relinquere
 cogatur. Idem novas coralliorum solutiones instituit. Cum
 enim ea in aceto vini destillato atque in Spiritu Veneris, qui est
 acetum vini particulis quibusdam volatilibus & sulphureis cupri
 imprægnatum, solvere soleant: ipse eadem solvit in Spiritu vi-
 trioli, aluminis, salis, nitri. In casu posteriore calor & effe-
 vescentia major fuit, quam in priore. In usum tamen medi-
 cum solutionem priorem commendat, quia acetum destillatum
 & Spiritus Veneris non omnem exhauriunt virtutem alcalinam,
 quæ coralliorum unica est. Corallia in spiritu vitrioli dissoluta
 speciem quandam vitrioli formant: Si oleo tartari præcipitan-
 tur,

tas, in pulverem album admodum subtilem subsidunt, qui cum acidis fermentat. In eodem multæ particulæ ferreæ deteguntur ope culeri magnetica virtute imbuti. Sed operæ pretium faceret *Lemery*, si aliis experimentis doceret, particulas a cultro attractas esse re vera ferreas. Quid si enim præter ferreas adhuc alias traheret magnes nobis nondum cognitæ? Addit chrystallisationem paliogenesisæ similem. *Renauve* observavit, gallas esse præsentissimum contra febrem remedium. Commendat eas ob virtutem adstringentem eo potissimum in casu, quando fibræ ventriculi sunt nimium laxatæ aut irregulariter tensæ: in altero autem, quando non sufficiens quantitas bilis cum chylo permiscetur, chinam chinæ præfert. *Homborgius* confirmat, se gallis sæpius cum successu usum esse: *Bouldac* tamen asseverat, se sexies in tertiana & quartana easdem frustra ægris exhibuisse. *Lemery* uterque, patris scilicet atque filius, itemque *Godofredus* notarunt, quod ventrem moveant, quodque febris earum ope fugata redeat nec nisi chinæ chinæ cedat. *Homborgius* denique prolixius nunc edisserit, quomodo ad novum suum phosphorum (cujus in Actis Anni superioris p. 198 facta est mentio) pervenerit, destillando scilicet fæces alvi. Notatu dignum est, quod, cum earum uncias 10 vel 12 (quantum nimirum est pondus una sede ejectarum) in balneo Mariæ exiccaret, nonnisi uncia una remanserit, etiamsi præter aquam limpida & insipida, odoris tamen fæcium tenacem, nihil decesserit. Ceterum in analysi materiæ istius maxima usus est circumspèctione, eumque in fluem conduxit homines quatuor, robustos, juvenes ac sanitatis integræ, eos extra hortum & ædes, ubi cum ipsis per tres menses commorabatur, egredi non passus, nec permisit, ut quicquam cibi vel potus caperent se inscio vel invito.

In *Botanicis* *Godofredus* junior accuratius examinat *tubera subterranea testicularum forma* (Galli *Truffes* appellant) quæ neque radicem, neque filamenta, neque caulem, neque folia, neque flores, neque semina habent, adeoque plantis prorsus dissimiles videntur, licet inter eas a Botanicis referantur. Inquiri adeo in structuram & principia chymica eorundem, ut similitudinem cum plantis detegat. Eorundem instituto inservient mî-
croscop-

crofopia, posteriori analyfes chymicæ. *Marchant* cum acer ferra defecari juffiffet mense Februario, pars caudicis refidua per æftatem multum fucci nutritii effudit. Circa finem mensis Augufti 25 circiter tubercula in ima caudicis bafi obfervavit, quæ cum ufque ad finem Novembris creviffent, contra vim frigoris per hiemem obtexit & mense Martio A. 1709 cum portione ligni feparavit. Hanc vegetationem ad quamnam plantarum fpeciem referret, fub initium dubitavit. Enimvero poftquam advertit, magnam inter ejus structuram & lithophyton (quæ planta marina eft) conformitatem intercedere, nifi quod grana in cavitatibus reperiret, quæ in lithophyto vacua funt; lithophyton terreftre digitatum nigrum appellat. *Parentius* exemplis arborum cortice denudatarum & per quinque fere annos folia & flores protrudentiam probare nititur, cortici parum aut nihil in nutritione plantarum tribuendum effe. Addit eundem in finem argumenta quædam alia. Ad fingula refpondet *Renaume*, fententiam receptam defenfurus. Sed prolixum nimis foret omnem controverfiam recensere. Miramur tamen, quod *Fontenellius* tracheas plantarum & arborum in dubium vocet, cum in vite vel oculus nudus easdem diftinguat, nedum armatus. *Godofredus* junior pulveri ftaminibus adhærenti fecundationem feminis aut fructus ftyle conclufi adfcribit, ftamina membro viriki, pulverem liquori femiali & ftylum feu piftillum vulvæ æquiparans. Rationum, quas adducit, fortiffima hæc eft, quod grana funt infœcunda, fi ftamina referentur, antequam pulvis in ftylum decidere potuerit. De *Reamur* flores & femina detexit in fuce feu Alga latifolia dentata *Raji*, quam *Tournefortius* in Inftitutionibus Botanicis inter plantas refert flore ac granis deftitutas. Flores ex foliis erumpentes cernuntur mense Junio & Julio. Iis decidentibus foliorum extremitates intumefcunt a liquore vilcofo granis rotundis pleno, quæ funt capsulæ fimili liquore repletæ & alia granula minora, verum fuci femina, continentes. *Parentius* adverfus *Magnolium* probat, fuccum nutritium in plantis utique non modo ascendere, verum etiam descendere, quemadmodum *Perrault* inprimis ac *Mariottus* operofe oftenderunt. *Fontenellius* commemorat mala aurata, quo-

quorum partes aliquæ reliquis interjectæ sunt citroz. *Hombertius* vero autor est, se in hortis *Wilhelmi Magni*, Electoris Brandenburgici, vidisse poma, quæ simili modo fuerint simul pira.

In *Algebraicis* occurrunt *Rolliana* de constructione æquationum meditationes. In *Geometria Bonisæ* Tractricem examinat, quam centrum gravitatis navis describit, si mediante chorda ab homine juxta littus passu æquabili progrediente ad idem attrahitur. Hanc proprietatem peculiarem habet, quod tangens ejus sit constans, nempe chorda, qua navis adducitur, & arcus, si sumantur in progressionem arithmetica, sint semiordinatarum respondentium logarithmi. Præterea tractrix per logarithmicam rectificabilis & ab hac rectificatione quadraturæ hyperbola pendet. Quod si eandem descripta supponatur, logarithmica & catenaria per puncta describi poterit. Spatium inter tractricem & ejus asymptotum (quæ littus est in descriptione superiori) æquale est quadrantæ circuli tangente tractricis descripti. Solidum ex rotatione tractricis circa asymptotum genitum est æquale quadrantæ Sphæræ, cujus radius est tangens tractricis. Hæc quidem sine demonstratione recensentur a *Fontenellio*, nec nova sunt dudum quippe a Viro illustri *Leibnitio* in Actis A. 1693 p. 287 & seqq. proposita. Abbas de *Bragelonne* quædam de quadraturis Curvarum, quæ ad series infinitas reducuntur, meditatus; sed ea tantum indicantur, non exhibentur.

In *Astronomia Maraldi* parallaxin Lunæ eadem methodo scrutatus est, qua celeberrimus *Cassini* in Martis parallaxi investiganda usus, exposita in Actis A. 1685 p. 470 & seqq. Reperit autem parallaxin horizontalem Lunæ tempore observationis sub æquatore $54^{\circ} 57'$: qua occasione *Fontenellius* rationes physicas triplicis inæqualitatis motus lunaris ex motu ætheris vorticoso reddere conatur, perinde ac variationum distantie Lunæ a terra. *De la Hire* vires penumbræ corporum a Sole illuminatorum examinat, quas per ordinatas singularis cujusdam curvæ exponit. *Cassini* filius observationes planetarum & fixarum a Luna occultatarum variis in locis factas & in Diario Eruditorum Parisino, Transactionibus Anglicanis atque Actis hisce Eruditorum relatas inter se comparat & differentias horarias meridianorum inde determinat. Deducit tandem Parisiis occidentalius esse

Londinum $9^{\circ} 57'$ & observatorium Grenovicense in Anglia $9^{\circ} 27'$; orientales vero Noribergam $37^{\circ} 2'$, Lipsiam $40^{\circ} 0'$, Dantiscum s. h. $4^{\circ} 43'$. Differentiam horariam meridianorum Avenionensis & Londinensis elicit $19^{\circ} 40'$, Avenionensis vero & Parisini $10^{\circ} 0'$. De la Hire A. 1710 d. 20 Sept. conjunctionem Veneris & Cordis Leonis observavit, quæ accedit h. 9 matutina, minuto sexto, differentia declinationum Veneris septentrionalioris atq; Reguli existente $20^{\circ} 30'$, quæ per tabulas ipsius esse debebat $20^{\circ} 23'$, egregie adeo cum cælo consentientes. Cassini filius varias observationes recenset, quas R. P. Feuille in India occidentali fecit, a nobis jam mensibus superioribus hujus anni commemoratas. Occurrunt denique De la Hire utriusq; Cassinorum atque Maraldi observationes eclipsis Solis, quæ contigit d. 15 Jul. 1711, atque Cassinorum Maraldi aliorumque observationes eclipsis Lunæ, quæ accedit d. 29 Jul. ejusdem anni.

In *Acustica Sæveur* live *Salvator* objicit nonnulla contra Dn. Henslingii Systema Muticum in Miscellaneis Berolinensibus descriptum & suum in Commentariis Academix Regiæ ante publicatum eidem præfert.

Denique in *Mechanica* de *Reaumur* experimentis factis docet, quod chorda ex pluribus filamentis contorta minus pondus sustinere possit, quam summa ponderum a singulis filamentis sustentatorum, quodque decrementum cum crassitie chordæ crescat. Comparat ibidem analysi *Bernoulli* de viribus centralibus, quam promisit in Actis A. 1713 p. 77 & in qua errores *Newtonianos* in Principiis Philosophiæ naturalis Mathematicis corrigit: sub finem appendicis loco adjicitur causa erroris a nepote ipsius *Nicolao* detecta & in Actis hisce loc. cit. p. 94 jam indicata, nempe ignorantia calculi differentio-differentialis. *Newtonus* tamen, qui monitus errorem agnovit, causam aliam assignat, nempe quod tangens in schemate non rite ducta fuerit, nec concedit, quod termini seriei loc. cit. adductæ ex ipsius opinione successive differentiales omnium in eodem ordine graduum exprimere debeant. Sed nostrum non est decidere hanc litem. *Varignonius* profundas de resistentia mediæ meditationes adhuc ulterius continuat. Qua occasione *Foucaultius* a priori ostendit *Galleleanum* de gravitate Systema. Sub

Sub finem Commentariorum extat Scriptum *Nissollii* de quibusdam novis generibus plantarum, quod a Societate Regia Montepeffulana ad Academiam Regiam transmissum. Genera ista quatuor sunt, *Coriaria*, *Jasminoides*, *Ficoidea*, & *Partheniastrum*. *Coriaria* est genus plantæ, cujus flos ex decem staminibus componitur, quæ ex fundo calicis in quinque partes usque ad basin divisas egrediuntur. Stamen unumquodlibet duo habet capita. Refertur huc *Coriaria vulgaris* & *rhus myrtifolia Mompeliaca*. Ad genus secundum spectat *Jasminoides Africanum Jasmini aculeati foliis & facie*; ad tertium *Ficoidea procumbens portulaca folio*; ad quartum *Partheniastrum Americanum ambrosia folio*: unde Botanices periti characteres, quos constituit, facile colligent.

A. 1711 duo decessere Socii, *Ludovicus Carre* five *Quadratus* & *Claudius Bourdelin*. Prior erat rustici filius, natus d. 26 Julii A. 1663. A patre studio theologico addictus, sed invita Minerva. Quare cum parens sumtus necessarios filio parum morigerò subministrare amplius nollet; ad *Malebranchium* confugit, qui ejus in scribendo opera usus. Ab eo *Mathesin* & *Metaphysicam* recentiorum didicit per septem integros annos. Viduum quæ sivit postea *Mathesin* & *Metaphysicam* docendo: in primis sequior sexus ejus institutione usus. Progressus altorum Mathematicorum non sine mœrore contuitus, dum ipse de pane lucrando sollicitus eorum vestigia premere non poterat. A. 1697 *Varignonius* eum sibi fecit Adjunctum. A. 1700 edidit librum de primis calculi integralis lineamentis, relatum in Actis A. 1701 p. 280. Mox locum inter Associatos, tandem inter beneficiarios adeptus. Per 6 postremos vitæ suæ annos valetudinarius fuit, stomacho officio suo non amplius fungente. Cumque decessent ad vitam necessaria, *Chauvinus* Parliamenti Consiliarius in opem hospitio suo dignatus. Duabus ante obitum horis *Vulcano* tradidit litteras, quas a feminis acceperat. Obiit autem d. 11 April. 1711. In locum ejus successit *de Reaumur*. Posterior natus est A. 1667 d. 20. Jun. Parens ejus fuit *Claudius Bourdelin* Chymicus beneficiarius in Academia Regia Scientiarum. Celeberrimus *de Hamel* educationi ejus præfuit. A. 16

Pindarum & Lycophrontem ex Græco in Gallicam sermonem transfudit & proprio Marte Opus Conicum *Philippi de la Hère* intellexit. A. 1692 Doctor Medicinæ creatus est. Non paucam quaesivit ex Medicina, cum ex paternis bonis laute vivere posset: unde pauperibus ipse solvit numos pro remediis pharmacopœlæ solvendo, nec a ditioribus recipere voluit, quod ipsi debebatur. Post pacem Riwicensis in Angliam iter fecit & in Societatem Regiam adoptatus est. A. 1699 inter Associates in Academia Regia Scientiarum locum obtinuit. In Historia Anatomica imprimis excellit. A. 1703 Medicus ordinarius Conjugis Ducis Burgundiæ atque A. 1708 *Bourdelotio* mortuo Archiater ejusdem factus. Immodicus potus *Cassii* ipsi tandem hydropem pectoris adscivit, qua die 20 Aprilis A. 1711 extinctus. Locum Botanici associati obtinuit *Godefridus* junior.

AN ACCOUNT OF SOME ROMAN URNS,
 &c.

id est,

RELATIO DE QUIBUSDAM URNIS ET
aliis Romanorum reliquiis, nuper prope portam Episcopalem
effossis, admixtis brevibus de antiquo & moderno Londini
statu observationibus, per modum Epistolæ ad CHRIS-
 STOPHORUM WREN, Militem, Aedificiorum
 Regionum supremum directorem, per-
 scripta.

Oxoniz, e theatro Sheldoniano, 1712, 8.

Plag. 3½.

Habet id commune cum maximis antiquissimisque fere
 Urbibus Londinam, quod origo ejus obscura est. Veri-
 similis Cl. Woodwardo, auctori hujus epistolæ, B. Stilling-
 fleeti conjectura videtur, Romanis eam tribuentis; sed subita
 sub iis incrementa habuerit oportet, quoniam Tacitus jam *copie*
negotiatorum & commerciorum maxime celebre vocat A. XIV. Nec
 ab illo tempore quicquam de situ & magnitudine urbis certis
 documentis

documentis constat, cum ante industriam *Steevi*, cujus habemus Conspectum Londinensem (*Survey of London*) nemo talem principi Urbi operam impenderit. Opportune itaque ingeniosissimus *Woodwardus* conjiciendo supplendum defectum hunc putat ex reliquiis Romanorum, quæ frequentes imprimis, post funestissimum anno 1646 incendium, cum civitas splendidius restauraretur, repertæ sunt, & adhuc subinde effoduntur. Multas collegit Nob. *Wrenius*, multas ipse in Museo suo servat, quod naturæ artisque cimeliis instructissimum possidet. Felix ejusmodi detectio argumentum huic dissertationi dedit. Anno enim 1711 M. Aprili prope portam Episcopi, cum novis ædibus fundamenta quærentur, incidere opifices in pavimentum ex latere caestili, rubri, albi, & lutei coloris, cujus latitudo X pedum erat, longitudo autem finire non poterat, quod per terram infra vicinas ædes excurreret. Infra, ad duos circiter pedes stratum ex luto occurrebat, in quo urnæ sepulchrales eximii operis varixque magnitudinis inveniebantur, ac una cum his simpulum, ac patera ex terra rubra tenuissima, vasculum, quod lacrimatorium appellant, globuli aliquot annulique, & fibula ex ære cum nummo Antonini Pii. Prope pavimentum vero ad eandem fere altitudinem ossa humana, quæ ignem passa non erant, effodiebantur. Eadem occasione pars muri, ut locum ædificio faceret, disjecta est. Ille quidem sub Eduardo IV 1477 constructus est, sed inferior pars duravit ex muro, quo Constantinus M. urbem cinxisse creditur. Describitur hic illa, eaque occasione ostenditur adversus nonnullos, qui cum Gothofredo Monomuthensi ad antiquos Britones opera ejusmodi referunt, eam gentem, æque ac reliquas, barbaram olim, & ante Romanorum tempora ab omni ejusmodi cultu ac præsidio fuisse destitutam, ij samque Druidum sapientiam tantam, ut vulgo creditur, non fuisse. Tum vero conjicit Nobilissimus Autor, quoniam urnæ illæ intra murum sint, veteres autem extra urbem cremare suos soliti fuerint, Londinum Antoninorum certe tempore non easque in Orientem protensum fuisse. Simili ratiocinatione, quod eo loco, ubi nunc Divi Pauli magnifica ædes est, varia sacrificulorum supellex imaginem Dianæ, animalium-

que, quæ immolari illi solebant, præferens, horumque etiam ossa & cornua sæpe effossa sunt, traditam vulgari assertione opinionem, quod Dianæ ibi templum fuerit, confirmat. In præfatione ad *Cl. Th. Hearne* refellit, quæ in notis ad Itinerarium Antonini nuper de situ Londini commentatus est *Galeus*, antiquitus scilicet urbem eam cis Tamesin fuisse, qua nunc oppidum *Southwerk* est, Londino instar suburbii adherens. Sed ut ille Ptolemaeum hac in parte sequitur, ita Noster Taciti autoritatem opponit, & reliquis etiam argumentis occurrit. Verum hæc discussio hominibus in iis locis agentibus relinquenda est.

AN ACCOUNT OF A ROMAN PAVIMENT
lately found at Stunsfield in Oxford-
Shire.

i. e.

RELATIO DE PAVIMENTO ROMANO,
nuper invento in agro Stunsfeldensi in Comitatu Oxoni-
ensi sito, quod mille quadragesimum amicum esse pro-
batur; Auctore JOANNE POINTER, A. M.
Collegii Mertonensis, quod Oxoniæ est, Capellano, &
Rectore Slaptonensi in Comitatu Northan-
toniensi.

Oxoniz, apud Ant. Peisley, & Londini, apud
J. Morphen, 1713, 8.
[Pl. dimidiat. 6.]

Fig. 1. ANno 17^{II}_{II} d. 25 Januarii st. v. in agro Parochiz Stunsfel-
denfis, quæ est in Comitatu Oxoniensi, duobus milliari-
bus Anglicis a pago *Woodstock* distito, rusticus agrum aratro
findens vomere incidebat in lapides quosdam, & ex his protra-
hebat urnam, ulteriusque postea inquirens non ultra duos pe-
des sub terra inveniebat pavementum tessellatum, longitudine
pedum triginta quinque, & latitudine pedum viginti, quod hic
representamus.

St.

* Superficies ejus plana est & lævis, composita ex parvis lateris & lapidis particulis, quantitate circiter tesseram æquantibus, quarum aliz tamen majores sunt, aliz minores sex coloribus, cœruleo nimirum, rubro, flavo, cineritio, albo & fusco a se invicem distinctæ, ordine dispositæ, & in strato calcis, pedis circiter crassitudine, fornicato opere nixo, arctius conjunctæ. De hoc pavimento *Cl. Hearnius* in Volumine octavo Itinerarii Le-

rii Lelandi plenius egit, idemque figura eleganter expressum exhibet. Sed cum ille minus dextre quædam exposuisse videtur, Cl. *Pejusser* calamum contra illum, non indicato tamen ejus nomine, arripuit, & sua etiam de pavimento illo observata scripto, quod præ manibus habemus, declaravit. In eo autem cum Hearnio consentit, quod pavimentum sit Romanum, observans, Romanos quondam Imperatores tessellata ejusmodi & sectilia pavimenta circumtulisse, & super illa prætoria sua struxisse. Illa si ex minoribus marmoribus quadratis natorum colorum fuerint composita, appellata esse *ἁδόςματα* i. e. *tessellatis lapillis strata*; si vero ex minoribus laterum segmentis artificiose pictis & politis, *pavimenta tessellata*, vel *Opera Musiva*. Observat præterea, quod prætoria illa tecta fuerint lateribus & lapidibus sectilibus, & parietes illorum ex ligno & gypso exstructi, horumque interiora tessellatis picturis ad imitationem pavimentorum adornata. Prætorium autem Stunsfeldense pariter ejusmodi parietes habuisse & lapidibus sectilibus tectum fuisse, colligit ex variis particulis picti gypsi in interiori parte fundamenti inventis, & magna copia lapidum sectilium, ligni adusti, calcis & clavorum particulis mistorum, inter rudera reperta. Alia etiam tentoria fuisse cum prætorio isto contigua, ex muris circumcirca repertis auguratur. Cavitates autem ab unaquaque pavimenti parte sese offerentes, quas Hearnius canales dixerat ad calorem ex hypocausto subterraneo ad quodvis conclave deducendum inservientes, Noster non in alium usum fuisse existimat, quam ut infigerentur illis inferiora erectarum partium lateralium, quæ parietibus præcipuum fundamentum præbuerint, vel ad minimum partes quædam ligni, quibus fabrica niteretur. Rem vero notatu dignam, ab Hearnio autem parum animadvertam, Noster pronunciat, quod pavimentum Stunsfeldense nigro, integro & exaresfacto tritico supra dimidium pedem, & nonnullis in locis ad pedem fere cooptum fuerit; illudque a Romanis, Britanniam linquentibus & reditum forte in illam sperantibus, ex granariis, quæ Romanorum tentoriis adjuncta esse solebant, petitum, & ad præservandum pavimentum supra idem repositum fuisse existimat. Ipsam autem frumentum per tantum temporis spatium præservari potuisse

uisse putat eodem modo, quo arbores subterranei, nuces cum fructibus, aliaque ejuscemodi in aliis locis sub terra preservata sint. Numos in urna pavimento adjuncta non extitisse, concesserat Cl. Hearnius, obiter autem hac occasione dixerat, Romanos non solum circa A. 418 sed imprimis etiam A. 475 numos in Britannia defodisse. Sed Noster probabile esse concludit, utique numos in urna extitisse, a rustico autem eo celatos esse, ne Domino prædii illos tradere cogeretur. Rarissimum enim imo insuditum esse, urnas vacuas fuisse erutas, & rusticum præterea, si vacuum illam, prout professus fuerat, invenisset, non ita celeriter cum illa domum properasse. Numos autem jam inde a tempore Vespasiani in Britannia conditos esse asserit, eamque in rem adducit verba ex Thomæ Brownii Dissertatione de Sepultura urnarum (*of Urn-Burial*) & Mortoni Naturali Historia Comitatus Northantonienſis, qui tamen id saltem innuunt, quod Vespasiani, aliorumque post illum viventium Imperatorum numi in Britannia inventi sint. Ritum vero condendi numos in urnis, quem a navo Charontis in eadem urna cum reliquijs demortui reposito derivat, apud Romanos circa idem tempus initium habuisse conjicit, quo corpora cremare cineresque illorum & ossa iisdem recondere cœperint, adeoque juxta Plinium Lib. VII c. 54 A. U. C. 676 i. e. A. 74 ante Christum; defuisse autem A. C. 306, quo tempore Macrobius Sat. VII, 6 corpora mortuorum non amplius combusta esse referat, vel certe diutius non multo durasse. Nec cum Hearnio sibi persuadere potest Cl. Pointer, quod Romani saltem in spem reditus numos in Britannia defoderint. Potius in memoriam Romanæ potentiz, qua victrices legiones in illam deduxerint, illud factum esse credit. Et pavimentum Stunsfeldense non ad præfectum aliquem Theodolii, ut Hearnius opinatus fuerat, sed Allecti pertinuisse, Noster exinde colligit, quod Allectus a Diocletiano A. C. 287 in Britanniam missus in his partibus egerit, & stationem suam sex tantum vel septem milliaribus Anglicis a loco illo distitam habuerit, quo pavimentum inventum sit; id quod Antor ex Camdeno, Gibsono, Ploto, Kenneto probat. Porro observatis quibusdam contra Hearnium de elegantiâ & opifice hujus pavimenti,

pag. 6.

7. 8.

9.

10.

11.

12 sqq.

ad præcipuas figuras in illo conspicuas sese confert, ostendens, nec humanam figuram esse Apollinem Sagittarium, nec animal monstrum aliquod, uti Hearnius explicuerat, sed Bacchum potius cum panthera sua hic representari, quod nimirum Veterum descriptiones, quibus Bacchus ut juvenis imberbis, nudus, hedera coronatus, una manu cantharum, altera thyrsum tenens, pantheram tanquam vini amatorem sibi dedicatum habens, & primus denique triumphi solemnia docens, delineatur, exacte figuris istis respondeant, & eadem figuræ tanquam triumphi Symbola ad præfecti cujusdam victoriosi prætorium bene satis accommodatæ sint. Tandem alia quædam ejuscemodi pavimenta in his aliisque Angliæ regionibus inventa doctissimus *Pointier* ex variis Autoribus diligenter recenset.

AN EXPOSITION OF PROPHETICAL BOOKS
of the Old Testament &c.

i. e.

EXPOSITIO LIBRORUM PROPHETICORUM
Veteris Testamenti cum observationibus Moralibus;
Autore MATHÆO HENRY, verbi divini
Ministro.

Londini, apud Jo. Laurentium, & reliqu. 1712, f.

Alph. 9

Salutare est illud commentandi genus, quod in lingua vernacula Sacrorum Librorum sensum non modo explicat, sed & porismata Moralia, ædificationem fidelium promoventia, erudit, probat & illustrat. Magni habentur apud nos Vinariensis, Wurtembergensis & Osiandrina Biblia, hoc scopo scripta, sed majori dicendi copia. Ad finem eundem contendit in Anglia doctissimus & sacrarum literarum peritissimus *Matthæus Henry*, cujus Expositionem Pentateuchi, Librorumque Historicorum & Poeticorum Vet. Testamenti in Actis Anni 1713, pag 337 sequ. recensuimus. Nulli dubitamus, quin ejus egregii labores tam concionatoribus, quam auditoribus ac lectoribus grati & accepti sint futuri. In præsentis Tomo omnes libros Propheticos quatuor majores & duodecim minores ea methodo explicat, ut eniùs capiti præmittat contenta in partes divisa,

vifa, deinde subjiciat particulam textus, ex Bibliis Anglicanis autoritate Regis Jacobi approbati. Porro addit explicationem ex optimis commentariis, non sine judicio collectam, cui tandem subjungit porismata fuse explicata, variisque Scripturæ locis probata & illustrata. Singulis libris præmittit brevem tum vitæ Prophetæ, tum libri & contentorum enarrationem, quæ Lectoribus lucem præfert. Ut de ejus methodo paulo claritas constet, breve sed obscurum satis caput evolvemus, & breviter delineabimus, quæ ibi prolixius leguntur. Sit hoc Cap. XVIII Efaiz, in quo DEUS de populo terram alis obumbratam inhabitante conqueritur. Partes ejus quatuor constituit. 1) comminatur ille mala populo DEI v. 1, 2. 2) vicini excitantur, ut eventum expectent v. 3. 3) Deus, qui aliquandiu populum suum non curare visus est, tandem hostes vult percutere. v. 4, 5, 6. 4) hoc cedit in Dei gloriam. Textum ipsum ab Interpretibus in varios sensus tractum duplici modo interpretatur. Primo, refutata illorum opinione, qui terram alis abumbratam de Ægypto accipiunt, aliorum sententiam adducit, qui Æthiopiam Arabicam illa metaphorica phrasi appellatam esse contendunt, quod plerisque vero simillimum non sine ratione est visum. Istius terræ Regem eo tempore fuisse Thirhakum cum pluribus statuit, qui Israelitas sub suæ umbræ alas recipere, & Regis Assyriæ, qui illos infestabat, terram invadere cogitabat, 2 Reg. XIX, 9. Sed licet ille Assyriæ Regem per suos legatos provocaret; Deus tamen ejus consiliis non annuit, quia Judæos alia ratione eripere & Hierosolymam liberare constituerat. Nam exercitus Assyriacus DEO exercituum in sacrificium erat offerendus per angelum a DEO missum, non per Thirhakum suo consilio pugnantem, v. 7. Quamvis vero hanc explicationem Clar. Vir laudet, conjecturam tamen doctissimi Lightfootii, quam in Chronico V. T. produxit, non præterit. Hic vaticinium contra Assyriacam terram exhiberi existimat, connectendum cum ultimis tribus versiculis antecedentis capituli Assyriam ad fluvios Arabiæ desertæ Euphratem & Tigrim sitam fuisse constat; eandem putat vocari terram alis obumbratam, ut respiceret ad ea, quæ supra Cap. VIII, 8 Deus dixerat, Regem nempe Assyriæ, alas suas

Y y 2

expan-

expansurum esse super terram Immanuelis. Quamvis hæc explicatio pluribus difficultatibus prematur, laudanda tamen est Cl. Viri modestia, quod sententiæ conceptæ tam tenax non sit, ut aliorum explicationes prætermittat, vel rigorese examinet. Explicato generali totius capituli sensu, ordine partes supra indicatas persequitur, & ex omnibus porisanata eruit. Sic pergit: Ad terram, quæcunque ea sit, convulsam & dilaceratam per aquam mittuntur nuntii bellum indicturi, v. 2. Ex quo sequentia porismata eruit: 1) populum, alias terribilem, posse convelli & devastari per fluvios suos, ex quibus mercatores & oeconomi lucrum expectarant. 2) Nationes, quæ aliis fuerunt terribiles, fatali rerum concursu posse irruentium vicinorum spoliolum fieri. 3) Principes plerumque aliorum terris inhiare, cogitantes nationem aliis terribilem esse vindicandam. 4) Populum quidem Dei conculcari & devastari, sed vastatores eundem semper terribilem invenire. Populus DEI prosternitur; sed non destruitur. Ulterius ex versu 3 sequentia eruit consuetaria: 1) Æthiopes & Assyrii ceperunt consilia, ex quibus sibi multa promittunt; sed videamus, quid DEUS de iis dicat: Ille super montibus vexilla erigit, tubaque clangit, hostibusque Ecclesiæ bellum indicit. Ubi monendum, hoc quidem porisma sequi ex sensu, quem Cl. Vir v. 3 conceperat; sed si verba illa rectius inspiciantur, non tam de Deo, quam potius de Tirhaka sunt capienda, qui Ægyptiis auxilia laturus vexillum in monte erigit, tuba clangit, omnesque vicinos ab Assyrio-afflictos attentos reddit, ut Salvatorem adventantem prospiciant, & eventum felicem expectent. Hæc de Deo intelligi non possunt, de quo in sequenti v. 4 dicitur, quod in habitatione sua illa omnia quiete conspexit, hostemque alio modo, nempe per angelum prostraturus sit. Hoc si observasset, etiam sequens porisma ad v. 5 retulisset: totus mundus consideret, omnes terræ incolæ adspiciant vexillum, audiantque tubam, & observent divinæ providentiæ opera. Concurrant omnes ad Deum audiantque ejus verbi tubam sonum certum edentem. 3) Deus per prophetam significat populo suo, quod, licet quandoque videat utesse rerum contingentium

spectator,

spectator, nihilominus opportuno tempore appariturus & hostes contriturus sit. Plura hic adducuntur, quæ non persequimur, perrecturi ad aliud vaticinium doctè explicatum. Cap. LXIII Esaiæ, quod in quibusdam Ecclesiis nostris tempore passionis prælegitur, & de Christo patiente sensu literali explicatur, noster doctissimus Interpres, uti par est, in sensu literali, de Idumæis, in mystico vero de spiritualibus hostibus interpretatus est. In expositione literali hostes sunt Idumæi, qui lætati sunt, cum Judæi per Chaldæos destruentur, Pl. 137, 7, & qui interfecerant omnes, qui ea tempestate perterriti in Idumæam confugerant, Obad. XII, 13. Additur porro, hoc vaticinium esse impletum, licet nullibi legatur, Idumæos esse victos: idem enim Jeremias prædixit XLIX, 13: *Borsæ devastanda erit.* Hoc sensu spectat vaticinium ad Judæos, quibus per Jesaiam est traditum; sed quia Idumæa uti Babylonia in Scriptura est typus omnium hostium Ecclesiæ, ideo etiam de his in sensu mystico est accipiendum. Uti præceptum de non frangendis ossibus agni paschalis Ex. XII, 46 in sensu literali de eodem intelligitur: sic in sensu mystico in Christo, Joh. XIX, 36, quem adumbrabat ille agnus, est vere impletum. Hinc noster Clarissimus Autor dicit, victoriam Idumæorum adumbrare spiritualem victoriam per gratiam Dei in Christo ab omnibus spiritualibus hostibus reportatam. Similiter verba Cap. VI Hoseæ v. 1, ex Ægypto vocavi filium meum, literali & mystico vel prophetico sensu Noster interpretatur. Hæc verba, inquit, impleta dicuntur de Christo Matth. II, 15; habent ergo illa duplicem sensum, historicum de evocatione Israelitarum ex Ægypto, & propheticum de eductione Christi ex eadem. Prior est typus posterioris, & specimen insigne amoris divini, quo populum suum complexus est, quem etiam eo comprobatur, quod filium suum, quem Judæi expulerunt, in Judæam revocat. Ex eadem hypothese explicat Cl. Autor Dan. XII, 2: multi dormientium in terra pulveris ex pergiscentur, hi ad vitam æternam, & illi ad opprobria & contemptum sempiternum. Hæc interpretatur in sensu literali de Antiocho. Cum Deus, inquit, populum suum ex persecutionibus eripit, eum quasi resuscitat. Sic reductio Judæorum ex Ba-

bylonia sub visione resurrectionis præfiguratur Ezech. XXXVII. Simili modo liberatio Judæorum ab Antiocho, alixque restaurationes Ecclesiæ in statum feliciorum, sunt resuscitationes mortuorum in vitam. Multi qui in pulvere obscuritatis & calamitatis dormierunt, resurgunt, quidam in hanc vitam, honorem & solatium, quod durat in æternum; quidam, qui post restitutionem revertuntur ad pristinam malitiam, resurgunt in dedecus & contemptum. Deinde literali sensui addit duos mysticos, α) resurrectionem Judæorum & gentilium, Christi, Michaelis adventu futuram. β) Resurrectionem universalem adhuc futuram. De priori ita loquitur: Cum princeps noster Michael apparebit, suumque Evangelium prædicabit, multi dormientes in pulvere tam Judæi, quam gentiles resurgant ex Gentilismo & Judaismo; sed quia semper hypocritæ admixti sunt fidelibus, quidam resurgent ad vitam, quibus Evangelium est sapor vitæ ad vitam; alii ad contemptum, quibus Evangelium est sapor mortis ad mortem. Posteriores ita proposuit: necesse est, ut hæc intelligantur de resurrectione universali. Multi, qui dormiunt in pulvere i. e. omnes quorum maxima multitudo est; vel multorum, qui dormiunt in pulvere, resurgent in vitam, multi quoque ad contemptum. Hunc sensum probat partim testimonio Judæorum, qui hunc locum de universali resurrectione interpretantur; partim verbis Christi, qui ad hoc vaticinium respexit, cum de resurrectione ad vitam & damnationem loquitur Joh. V, 28, ut & verbis Pauli, qui de Judæis testatus est, quod resurrectionem justorum & injustorum expectent. Act. XXIV, 15. Non improbanda erit hæc methodus, scimus enim, vaticinia Israelitis esse data, ex quo constat, quod ad eosdem spectent in sensu literali; quia vero prophetæ de Christo testati omnes sunt, necesse est, ut facta historica, a Prophetis prædicta, typi sint futurarum rerum spiritualium. Sensum literalem plerumque urget scopus & nexus: mysticum vero explanant N. T. Scriptores, qui mysteria æconomix divinæ optime ex divina revelatione cognoverunt.

JOAN-

JOANNIS CONRADI Schwartz, ELOQ. ET
 Græc. ling. P. P. O. in Gymnas. Casimir. Miscellanea
 Philologica, & Theologica.

Coburgi, apud Paul. Gunther. Pfotenbauer, 1715, 8.

Alph. 1 plag. 3.

Doctissimus Autor horum Miscellaneorum, cujus jam alias, ut meretur ejus præclara eruditio, in Actis nostris mentionem fecimus, repræsentat nobis primo loco *Germanicum Casarem*, sua cura perpolitum, cum ei jam inde a Grotio, cujus hic notæ recusæ sunt, rejectis tantum imaginibus, in earumque locum substituto Schikardi astroscopio, nemo medicam manum, quæ tantopere indigebat, ex instituto admovisset. Ipse igitur, cum in appendice præfationis hæc carmina Germanico Drusi filio discasset, & Nicolaum Heinsium aliud cum Rutgerio sentientem refutasset, Aratum, & cælum ipsum, & veterum scriptorum testimonia, fundamenti loco substernens, conquistis etiam doctorum virorum, Guil. Morelli, Hadr. Turnebi, Josephi Scaligeri, Claudii Salmasii, Jani Vlitii, Casp. Barthii & Jani Brouckhuffii, fugitivis, & alieno plerumque loco productis notis, ad eum interpretandum accessit, duplici potissimum ratione usus: nam & obscura ex Mythologis explicavit, & corrupta modeste, nec sine necessitate, ex ingenio restituit. De notis quidem illud monendum est, esse quam brevissimas, noluit enim, quæ in lexicis reperiri possunt, obtrudere, aut aliena attexere, sed contentus fere fuit, fontes indicasse, ex quibus hujus vel illius fabulæ historia limpidius, quam ex vulgaribus libellis, hauriri queat, id enim magna ubique diligentia præstitit. Adeo plerumque ejus notæ mythologicæ sunt. Exempla luculenta occurrunt p. 8 de Attide, p. 17 de Ariadne, p. 20 de Icaro, p. 27 de Boote, p. 31 de Myrtilo, & alia. Nonnunquam immiscet etiam aliquid ad observationem rituum antiquorum pertinens, ut p. 4 pro audace habitum fuisse annotat, qui sidera curiosius intueretur, & p. 23 navigationem aureo seculo ignotam fuisse, & p. 26 veteres nefas existimasse, occidere bovem aratorem, & p. 61 horas veterum ætate longiores, breviores autem hinc fuisse. Alicubi singula-

rea

res vocabulorum quorundam significationes ex intima Latinitate primus depromit, quemadmodum p. 190 eleganter monitum est ab eo, quod *a* ponatur in comparationibus, & quod *utrolibus* significantur alimenta, vel res ad vitam sustentandam conducibiles. Quibus exemplis præter cetera antiquitatem Latinæ versionis Irenzi demonstrare voluit. Ex emendationibus unam maxime notabilem proferemus, quæ p. 55 extat. Nam cum in veteribus editionibus versus 267, 268, sic legentur:

Cum primum agricolam ventus supereminet auster,
Et cum surgit hiems ponto, fugienda peritis.

& neque Grotius sciret, quid sibi vellent, neque Salmasius, qui post longam & tardiosam in Exercitationibus Plinianis ad hunc locum disputationem nihil tamen extricare potuit, ipse sic eos emendat, & distinguit, Arati vestigia secutus:

Cum perit, agricolam vellens supereminet æstas,
Et cum surgit, hiems ponti fugienda peritis.

Loquitur autem Germanicus de Pleiadibus, quas *perire* dicit, cum occidunt, *surgere*, cum oriuntur. Rationes emendationis ipse reddit in subjectis notis copiosius. Possent alia complura adduci, sed jam apparet ex his, quæ dicta sunt, doctissimum Autorem non levia subsidia ad scriptorem hunc explicandum attulisse. Allegat passim in notis ea, quæ ad Scriptores rei rusticæ scripserit, quorum ab aliquo tempore novam editionem procurandam in se suscepit: quod ut quam primum effectum reddat, maxime cum rei litterariæ causa rogatum volumus. Adjecit ingeniosam amuleti cujusdam Basilidiani, quod ex Sponio desumpsit, item gemarum & numerorum aliquot in Thesauro Brandenburgico exhibitorum explicationem, quas studiosus Lector ipse non sine jucunditate evolvere poterit. Nos enim properamus ad Miscellanea Theologica. Primo loco occurrit explicatio loci Rom. X, 9, 10: *Quod si professus fueris ore tuo Dominum Jesum* &c. Ad hunc quasi lapidem offensionis offendere ait doctos & indoctos. Hos quidem, quod putent, Christo Paulum contradicere, cum latam adeo facilemque salutis viam dicat, quam ille Matth. VII, 14, 21, 22, 23 angustam multisque septam

septam difficultatibus pronunciarit. Doctos autem offendere, quod ad Romanos talia scripserit Apostolus, quorum mores temporibus Claudii, quæ potissimum obversata illi fuerint, pessimos fuisse, idoneis plurimisque bonorum autorum testimoniis confirmat. Cogitare igitur doctos, si inter Canadenses illa scripisset Apostolus, gentem olim nullis fere vitiis inquinatam, non mirum fuisse, si tam pauca postulasset fidei capita vitæque præcepta. In tanta autem morum Romanorum corruptela de tam brevi religionis formula quid sentiendum sit, non apparere. Utrisque occurrere satagit doctissimus Autor, ex Historia Ecclesiæ illorum temporum ostendendo, quam difficile, quamque periculosum fuerit profiteri Christianam religionem, in populo ad miraculum superstitioso, novisque cultibus, Christiano imprimis, nihil in infenso, vel eam ob causam, (plures enim allegat p. 239 sq.) quod solennibus epulis & sacrificiis, quibus curias singulas concordiamque adeo populi contineri, antiquitus institutum erat, interesse Christiani prohibebantur, tanquam communioni Dæmoniorum, 1. Cor. X, 14 seq. Emphases deinde reliquorum verborum diligenter evolvit Autor, & quæ iis præcipiuntur, moribus Romanorum e diametro adversari, ac denique summarium quasi Theologiæ illis contineri, ingeniose demonstrat. Ut adeo neque indocti habeant, quod putent, Christo adversari Paulum, neque docti, parum ad mores Romanorum accommodasse sermonem suum, existimare possint. In *fragmento demonstrationis Theologicæ* id agit Autor, ut præsentiam realem corporis & sanguinis J. C. in Cæna Dominica demonstrat, sed quia longior est, quam ut huc transferri tota possit, nisi vero tota proponatur, plene intelligi non possit, notamus tantum, totam fere rem eo redire, Christum esse antitypum agni Paschalis, successisse itaque tanquam substantiam & corpus in locum umbræ, & tam vere eodemque loco adesse corpus & sanguinem Christi, quam vere quoque loco adfuerit agnus Paschalis. In Scholio ad definit. II & III de eo imprimis disputat, non ex typo de antitypi ratione, sed ex antitypo de natura typi iudicandum. Exemplo hanc in rem utitur agni Paschalis, allatisque quam plurimis vitæ passionisque Christi circumstantiis, si-

milē quid in agno Paschali fuisse, inde conjicit: ex quibus duo tantum proferemus, quod forte pauci typum vel antitypum ibi querant. Unum est: *Christus quum e cruce penderet, hoc fuit ornatus elogio JESUS NAZARENUS REX JU-DÆORUM. Agnus quia perdentem Angelum & inimicos Israclitarum a noxia prohibebat, & Israclitas suos tuebatur; regis officiorite functus est.* Alterum: *Jesu vestimenta in quatuor partes divisa sunt. Tunica αἴθραⓈ integrā mansit. Lana distincta fuit agni: pellis fere discissa non est.* In animo habet clarissimus Autor, omnes omnino παρασάσεις vitæ Christi, quæcunque a quatuor Evangelistis annotatz sunt, hac ratione ad typum hunc, agnum nempe Paschalem, peculiari commentatione revocandi. In Scholio ad Axioma XIII, sanguinem Christi in verbis institutionis S. Cœnz ἀίμα τῆς καρτῆς διατίθησθαι vocari ait, quod id esset novi instituti, ut sanguis biberetur, cum Judæis prohibitum fuerit. Disputatio, cui titulum fecit: *Muhamedes Gnosticus* prorsus egregia est. Retundit enim calumniam, quam vocat, Muhamedanam religionem ex Christiana, Judaica & Gentili esse commixtam, ostenditque, comparatis inter se Irenzi, ubi de Gnosticis agit, testimoniis, & Corani quibusdam locis, e Gnosticorum impuris fontibus Muhamedem & errorum prodigia & vitæ dissolutionem hausisse. Quæ sequitur commentatio agit de *unica humani generis stirpe Adamo*, ubi contra eos disputatur, qui gentes Americanas, Africanas & Asiaticas ab eodem patre descendere potuisse negant, quorsum *Hontani* in primis locus ex Itinerario ejus exhibetur, ostenditurque, disserimeu inter has gentes non esse tantum, ut non ab uno Adamo potuerint procreari. In *Specimine observationum ad Gussatum* palam facere voluit, quanta ex diligente lectione Scriptorum rei rusticæ Latinorum ad sacram etiam Philologiam utilitas redundare queat. Ex his igitur contra *Gussatum* probat, vocem מִנֶּחֱם non *aream*, in qua trituratur, sed vel *præsepe*, quod adhuc ple-risque placuit, vel *horreum*, quæ ipsius propria est sententia, significari. Claudis agmen *Delectus precum a B. Casparo Neumanno* Germanice scriptus, a nostro Latio donatus, ut *audito-res viri doctissimi Latinitatem ne corrumpant*, (quam ipse in præfatione

præfatione instituti rationem affert) *f.*, quod utilius putat, *Latine precari quam Germanice malint.*

**INSTITUTIONES PHILOSOPHICÆ AD
faciliorem veterum ac recentiorum Philosophorum lectio-
nem comparate, Opera & studio V. Cl. ED-
MUNDI PURCHOTII.**

Tomus IV.

Lugduni, apud Antonium Boudet, 1711, in 12 reg.

Alph. 1.

Postquam acutissimi Philosophi Tomum I Supplement. T. VI Sect. III p. 118 seq. & Tomum II ac III ibidem Sect. IV p. 146 seq. perlustravimus, hoc loco, quæ reliqua sunt, addemus. Tomo quarto Cl. Autor scientiam moralem pertractat, quam in quatuor partes dividit. Parte prima de summo bono seu actu humanorum sine disquirat: ubi primum varias Scholæ de bono distinctiones explicat & quæstiones ad examen revocat, num bonum ita appetatur, ut odio haberi non possit? num malum ita aversum, ut ipsum amare nequeamus? utrum bona utilia & jucunda sint etiam vere bona, an vero solum bonum honestum seu virtus boni nomen mereatur? an denique utile dici possit, quod non sit honestum? Quæstionem primam affirmat, si bonum spectetur comparate ad nos; negat, si absolute spectetur. Ratio hæc est, quia voluntas odisse nequit, quod eam suaviter afficit. Eadem distinctione utitur ad quæstionem secundam decidendam. Bona jucunda & utilia, h. e. bona animi, corporis & fortunæ moraliter nec bona, nec mala esse statuit; sed eorum duntaxat usum bonum esse aut malum. Ad quæstionem quartam distinguit utile in id, quod ad aliud obtinendum conducit, & in id, quod meliores nos efficit. Posteriori sensu ad quæstionem negando, priori affirmando respondet. Succedit finium consideratio, ubi explicatis aliquot Scholæ distinctionibus probatur, finem ultimum omnium rerum esse Deum, quia ad ipsum res omnes ultimo referuntur. Unde rejectis Epicureorum, Stoicorum, Peripateticorum & Platonicorum de summo bono

sententiæ, in solo Deo hominis felicitatem positam esse concludit, præsertim cum is mentem humanam ita complere possit, ut nihil ipsi ulterius optandum super sit. Beatitudinem formalem in summo gaudio consistere statuit, quia est status, quo in summo suo bono viso & amato tanquam ultimo sine acquiescit. Digreditur duobus ultimis capitibus ad theologica nonnulla de beatitudine æterna per Christum consequenda, quæ non sunt hujus loci.

Pars secunda, prolixior ceteris, actus humanos eorumque regulas replicat. Actum humanum cum *Thoma Aquinate* appellat eum, qui fit ab homine cogitato & consulto agente. Distinguit hos actus more Scholæ in interiores seu elicitos & exteriores sive imperatos. Actus interiores voluntatis enumerat 1 amorem boni & odium mali generatim; 2 consultationem seu mediatorum ad finem ducentium inquisitionem; 3 electionem seu assumptionem unius medii præ alio ad consequendum finem; 4 frustrationem. Circa actus imperatos varia disquirat, nempe 1 quid sit imperium & ad quam facultatem pertineat? 2 an voluntas moveat intellectum & vicissim ab intellectu moveatur? 3 an voluntas appetitus sentientis motibus & 4 an sensibus internis, imaginationi ac memoriæ imperet? Imperium cum Canonistis definit per actum superioris aliquid intimentis; unde concludit, imperium includere & intellectum, quia id, quod intimatur, intelligi debet, & voluntatem, quia jussio est voluntatis actio. Quoniam tamen vis impellendi præcipua in imperio, voluntati præcipuo jure imperium tribuendum esse Nostro videtur. Quærit deinde, an omnis actus humanus sit voluntarius & liber? Voluntarium definit per id, quod fit cum cognitione intellectus & propensione voluntatis: involuntarium vero, quod fit vel vi, vel ignorantia. Unde infert, involuntaria esse, quæ per vim fiunt. Hanc autem voluntati inferri posse quoad actus interiores & proprios negat, quia hi semper cum propensione voluntatis fiunt; largitur tamen, eam inferri posse quoad exteriores & imperatos, cum experientia id loquatur. In numerum involuntariorum refert, quæ fiunt ex metu gravi, quia fiunt voluntate repugnante: comparat tamen voluntaria cæcæ, quatenus nimirum

rum

rum sunt ad majus malum declinandum. Concupiscentiam, etiam quæ voluntatis consensum antecedit, voluntarium tollere negat, quia nec voluntatis propensionem, nec intellectus cognitionem penitus adimit. Actum tum dicit liberum more vulgari, si sic exercetur, ut ad libitum omitti possit & duplex libertatis genus considerat, libertatem nempe a coactione seu spontaneitatis & libertatem a necessitate seu electionis. Priorem homini competere probat, quia non potest cogi voluntas in actibus interioribus & propriis. Posteriorem inesse, per experientiam stabilit & ad eam more solito indifferentiam contradictionis requirit. Progreditur inde ad bonitatem & malitiam actuum humanorum explicandam. Moralitatem actus vocat respectum ad suam regulam, per quam vel bonus, vel malus decernitur. Cum ea conferendum esse monet actum tum ratione objecti, tum ratione finis, tum ratione circumstantiarum notissimo vericulo comprehensarum: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.* Regulam cum *Thoma Aquinate* duplicem agnoscit, nempe legem æternam, quæ est summa Dei ratio vel ordo, quo cuncta sapienter disponuntur, & rationem humanam, quam utramque nomine legis naturalis comprehendit. Primaria hujus præcepta in amore Dei super omnia & proximi propter Deum constituit. Unde de utriusque indole differit & obvias apud Moralistas conclusiones de lege naturali tradit. Huic doctrinæ jungit alteram de conscientia, quam vocat actum, quo applicamus scientiam nostram ad actiones nostras, & prolixè in primis adstruit, a vera solidaque morum scientia doctrinam probabilitatis ablegari debere, rationibus non tam philosophicis quam theologicis usus. Solenne enim est Nostro Theologiam miscere Philosophiæ, nec hanc puram atque integram semper conservat. Et ad priorem quidem spectat integrum de lege divina caput; quod vero de legibus humanis succedit, de legibus ecclesiasticis & civilibus historice tractat: mox tamen ex Institutionibus Justinianeis subjunguntur selectæ juris notiones cum variis observationibus ad doctrinam morum spectantibus. Epilogi loco in parte secunda examinantur duæ quæstiones, scil. an omnis actus humanus ita cum morum regulis consentiat aut ab

iis discrepet, ut semper bonus sit, vel malus moraliter, nunquam indifferens? & num. affectus animi disciplinæ moralis præceptis subjiciantur? Quæstionem priorem cum D. *Thoma* affirmat Autor, si sermo sit de actu humano, individuo spectato, quia omnis actus sit vel propter bonum, vel propter malum finem, hancque sententiam contra *Scotum* prolixè defendit. Ad posteriorem duabus propositionibus respondet: nimirum omnes affectus animi non esse natura sua malos, nec proinde extirpandos, sed regendos, & intra rationis fines continendos, quia ad rectum finem ordinari possunt hominemque ad honesta munia obeunda inclinant; rectum autem affectuum usum in eo maxime positum videri, ut ii vel ratione temperentur, vel ad boni persecutionem fugamque mali comparate ad ultimum hominis finem adhibeantur.

Pars tertia in virtutum indolem inquirit. Virtutes in supernaturales seu infusas & naturales seu acquisite distinguit. In illarum censum refert fidem, spem, charitatem, gratiam habitualem, dona Spiritus Sancti, fructus Spiritus, beatitudines Evangelicas a Christo prædicatas, consilia Evangelica de castitate perpetua, paupertate voluntaria & obedientia integra, donumque perseverantiæ: in horum numero sunt prudentia, justitia, fortitudo, temperantia. Virtutem definit Autor per habitualement amorem ordinis, & in virtutibus supernaturalibus explicandis Theologos, in naturalibus evolvendis *Aristotelem* sequitur. Quemadmodum vero philosophiam puram & castam non conservat, ita quoque ex Theologorum scriptis nonnulla de peccato cum originali, tum actuali inculcat.

Pars denique quarta officia hominis erga DEUM, erga seipsum, erga familiam, erga Remp. breviter recenset.

EXERCITATIONES SCHOLASTICÆ IN
varias partes Philosophiæ, præsertimque in Aristotelis Metaphysicam, sive series disputationum Ontologicarum naturaliorum ordine dispositarum, quibus præmissum est breve Compendium Philosophiæ. Opera & studio EDMUNDI PURCHOTII, Juris Licentiati &c.

Lugduni.

Lugduni, apud Antonium Boudet, 1711, in 12 reg.

Plag. 18.

Cum singulas partes Philosophiæ *Purcbotiana* recensuerimus, inde haud difficulter judicare licet, quænam in Compendio Logicæ, Metaphysicæ, Physicæ ac Ethicæ contineantur. Nimirum ex opere prolixiori excerpuntur definitiones ac propositiones; omittuntur explicationes, illustrationes, probationes & disputationes, quamvis subinde rationes quædam assertorum indicentur.

Disputationes ontologicæ majorem libri partem sibi vendicant. Prima præcæmialis est de Philosophia universe, ubi quæritur, 1 an apud nos existet Philosophia? 2 an scientia, fides & opinio simul in eadem mente de eadem re consistere possint? 3 quænam sit causa efficiens Philosophiæ? 4 quænam causa materialis? 5 de unitate & distinctione generica, specifica, numerica & aliis adjunctis scientiarum, 6 num scientiæ speculativæ sint nobiliores practicas? Secunda est de ente generatim, an ens sit univocum respectu entis realis & entis rationis, respectu substantiæ & accidentis, respectu Dei & creaturæ. Tertia est de principiis entis, actu & potentia, essentia & existentia, natura & singularitate, distinctione graduum metaphysicorum in eodem individuo, existentia universalium, eorundem indole, & præterea disputatur, num universale sit genus respectu quinque universalium nempe generis, speciei &c. an in actuali prædicatione excidat sua universalis ratione, de genere & differentia, de substantia & subsistentia. Quarta est de causis entis, finali, efficiente, materiali & formali. Quinta est de proprietatibus entis, unitate, veritate & bonitate, relatione & oppositione. Epilogi loco subjiciuntur theses Philosophicæ ex Prolegomenis. Sed vix consultum judicamus, ut aliqua ex his ferculis scholasticis apponamus.

OECONOMIA JURIS CONSISTORIALIS,
cum Decade Quæstionum exhibita a CHRIST.
FRID. PLATHNER.

Goslariz, impensis Joh. Christoph. König/ 1715, 4.

Plag. 18.

Cum

- C**um hactenus Consultissimo Auctori in Jure Ecclesiastico hodierno haud pauca ex principiis inique perceptis hausta multaque a Pontificiis adhuc residua reperta fuerint, veritatis studio motus ex sanæ Philosophiæ & Jurisprudentiæ Universalis, Romanæ æque ac Germanicæ, principiis pro idea recte formanda hæcæ vigilas, ut ipse appellat, typis vulgandas curavit, unde nonnulla in medium adducemus. Electori Sax. nomen Defensoris Religionis Evangelicæ tribuit Autor, quod in primordio Reformationis strenue pro illa militaverit; sed nunc curiæ usum idem receptum, nobis nondum liquet. Territoria Statuum Protestantium in *Secularia*, eaque vel ab initio vel ex post facto, & *Ecclesiastica*, vel stricto modo, quæ jure Postulationis vel Electionis ad ipsos pertinent, vel late, quæ uni familiæ incorporatz, & denique *mixta*, in quibus Regimen quidem formam secularis præsentat, salvo tamen jure Capitulorum, exemplo Magdeburgensis Ducatus, distinguit, atque in Ecclesiastica, uti & in personis & bona Romauensium in terris Protestantium sita territorii Domino omnia jura competere statuit. Jus autem Consistorium habendi, atque ut Clerus in illo adhibeatur, libertatis & consilii, non necessitatis esse; at hodie Diaconos quoque admitti, licet præter Goslariam id nusquam sibi apparuerit, demonstrat. Præsidis officium Politicis vindicat, dicto Salvatoris, qui discipulum alium alio superiorem esse prohibuit, & praxi suffragante (nisi quod bellico Danorum Consistorio Theologus præsit,) eidemque sigillum plerumque concedi tradit, Clero tamen ab hoc interdum haud excluso, debere etiam Politicos Assessorum numero in Consistorio vincere, cum maxima laborum pars ipsos tangat: illos autem ex Clero non in rebus salutem fidei, sed & aliis voto decisivo, uno in spiritualibus Politicis prævalere. Actuarii munus maxime necessarium neque illud ab Assessore quodam expediri posse existimat; denique Pedelli officio modo æditum modo nuncium Regiminis secularis defungi notat, hoc tamen erroneæ observantiæ imputans. Principem utpote supremum coram Consistorio conveniri non posse dicit, licet monitio quædam Consistorialibus in Legibus ferendis competat, ne legi naturæ seu Scripturæ istæ renitentur; præterea.

terea distinctionem inter Jura Episcopalia & Sacrorum refellit, & potius inter Reservata Gratiz & jus ordinandum, quæ ad solum Principem pertineant, ac ordinarie concedenda aut jure jam ordinata, quæ a consistorio nomine Principis peragantur, distinguendum autumat; si vero illa quoque observantiz forsitan specie sibi tribuat Consistorium, turbatz superioritatis circa sacra illud reum fieri, etsi in plurimis adhuc terris ista incerta reperiantur, quo tamen in genere provinciz Saxonicz ceteris palmam facile præripiant. Inde cavendum esse Consistoriis, ne cancellos delegatz Jurisdictionis transfiliant, sed talia potius ad Principem deferant, ne suspectum Principi vel partibus reddatur; denique errorem eorum, qui Consistoria Protestantium in locum judicii Episcopalis surrogata credunt, notavit. Privilegium fori Clero nec lege divina, nec Canonico jure, sed Gratia Principis concessum, hincque sæpius idem cessare sibi persuadet. Cum autem multæ causæ, quæ stricto jure ad forum Civ. pertinent, ad Consistoria referantur, vel ex inveterato Pontificiorum principio, vel regulis juris Can. a nostris moribus omnino alienis, quibus summi sæpe Jcti falso sunt innisi, causas sedulo monet esse indagandas, de quibus tribunal Ecclesiasticum hactenus judicaverit, idque a recentioribus haud infelici successu fuisse tentatum, licet multa adhuc supersint; interea causas Ministerii circa conscientiam probe discernendas, nec ad Consistorium esse trahendas. Appellationes a judiciis Ecclesiasticis nec ad summa Imperii tribunalia, neque apud Catholicos ad Pontificem, ex casu novissimo Hildesiz sibi oblato, esse permissas demonstrat. Jurisdictionem gubernativam in cultu externo soli Principi vindicat, etiamsi Princeps in multis propriæ Religionis principiis non conformiter vivat, *1 Petr. II.* Potestatem in Principem proprium censura utendi, si crimen tantum sit transiens, Ecclesiz vel Ministro plane negat; sin vero continuum & quod directo implicet contradictionem cum fide, tutius esse ait, ut provinciam plane relinquat, quam faucia conscientia aliquid committat. Vin denique compulsivam ex Matth. XII, unde Excommunicationem plerique derivant, persuaderi sibi non patitur. Interea Principes Protestantes Excommunicationem eam majorem

f. 38.

50.

39-40. 41.

36.

42 - 45.

54- 55.

58.

59.

61.

sibi reservasse, nec Consistoriis eam communicasse animadvertit. Addidit Autor Cel. ob affinitatem materiz Decadem questionum, quibus olim a quodam (videtur is esse Andr. Fröling, Minister antea apud Goslarienses,) falsitates nonnullz ipsi imputatz fuerant. I & II Elenchum haud intempestive adhibendum tradit, cum regulz prudentiz haud obsint efficaciz Spiritus; conf. lib. Autoris contra Andr. Frölingen exaratum sub tit. *Verfapten und Ertapter Pharisaischer Buß-Prediger.* Illum autem, cui falsa crimina a Pastore e suggestu sunt objecta, licet innocentia sua tutus sit, minime tamen esse obligatum, ut injurias illas alto velut supercilio contemnat. III Principem in Ministrum Verbi non ratione personz solum, sed officii quoque jurisdictionem exercere statuit, ut tamen mandatis Dei vim non inferat. IV Pastorem ad Conciones etiam extraordinarias, in peculiari templo habendas, esse obligatum, licet in Vocatione nulla illarum mentio fuerit facta, ostendit. V Clericum cum Magistratu suo litigantem obstrictum putat, ut coram ipso experiatur, neque iudicium delegatum sibi expetat, aut ad superius provect, cum in prjudicium summorum iudiciorum idem tendere queat. VI Magistratum, quamvis vitam Christiano dignam haud vivat, jura sibi competentia licite exercere posse credit. VII Superiori in Republica potestatem non in corpus tantum civium, sed quodammodo in conscientiam quoque concessam esse censet, ita tamen ut, quz in lege Dei circa cultum vel internum vel externum jam determinata sunt, ipsi mutare non liceat. VIII Clericum, ut leges publicas politiz causa latas jussu Magistratus e suggestu populo publice przelegat, teneri existimat. IX Pastorem, superiori parere detrectantem, salario per certum temporis spatium privari posse putat. X Secundum temporum nostrorum statum Ministro verbi divini apud Protestantes sufficere vocationem Patroni externam legitimis modis acquisitam, nec internam seu divinam expectandam esse autumat.

NOVA LIBRORUM RARIORUM COLLECTIO,
qui vel integri inferuntur, vel accurate recensentur.

Fasciculus IV.

Halz

Haltz, ex officina Rengeriana, 1715, 8.

Plag. 12.

Cum Editor de rarioribus libris hujusque raritatis causis post-
 hac commentaturus, prius Typographi rogatu Collecti-
 onem hanc a B. Groschupffio edi coeptam & a nobis in Actis A.
 1710 pag. 255 commemoratam continuare, eique additis ali-
 quot Partibus & Indicibus necessariis colophonem imponere
 constituit.

In presenti Fasciculo principem locum occupat *Guil. Bur-
 toni Historia Græca Lingua*, rarissima huc usque in nostris regi-
 onibus & magni semper ab Eruditis æstimata. Nobis non im-
 morari iis, quæ lucem antehac aspexerunt, sed pauca ex recens
 ab Editore additis observationibus delibare placet. De Burtoni
 quidem & opusculi, Londini anno superioris seculi quinquage-
 simo septimo exscripti, fatis plura sequenti Tomo tradere præ-
 misit Collector, cui ejusdem Burtoni Commentationem de Re-
 liquiis Linguz Perficæ inserere animus est. Hic interim ea, quæ
 ab Oratore aut brevius dicta fuerunt, aut perperam asserta, suis
 animadversionibus passim illustrat vel emendat, Litteraria etiam
 quandoque aliorum paroramata castigat. Sic quando l.c. pag.
 606 (cohæret autem paginarum numerus cum Fasciculis priori-
 bus Groschupffianis) Burtonus Homerum ipsum Iliadem in Li-
 bros per literas divisisse, Aristotelis autoritate nixus, negat.
 Editor Castelvetri meminit, qui in Comment. ad istum Stagiri-
 tz locum contrariam tuetur sententiam, *non verisimile esse ratus,
 Homerum integros XXIV Libros continuo temporis nexu atque
 sine ulla distinctione aut intercapedine recitasse.* Nihilominus
 tamen Aristotelis asserto patrocinari putat Noster vetus prover-
 bium, quo Græci hominem plus justo garrulum, *μακρότερον τῆς
 ἰλιάδος* proluxiora Iliade loquentem appellarunt. Pag. 611 af-
 firmat Anglus, inter antiquissimos vel posteriores etiam Græcos
τὸ γκαῖν nomen nusquam nisi apud Lycophronem occurrere,
 verum Aristotelem ipsum L. 1 Meteorol. C. 14 hac voce usum
 fuisse, in notula docetur. Pag. sequenti Burtoni atque aliorum
 circa Sophianum ejusque Græciz Tabulam errores notantur, &
 pag. 623 Plinii locum in aliquot Editionibus corruptum ex

melioribus Codicibus Collector restituit. Pag. 630 Crenius ipsi vapulat, ob iniquius iudicium de Taubmauni; in Plautinas comedias Commentario, quem laborem tamen Clericus & alii Critici fati commendarunt, licet & Scaliger, durus in plerisque Germanorum censor, traduxerit. Pag. 635 ridetur mira Perionii Galli etymologia, qui vocem *maison* à πὸ τῷ ὄντι Græcorum derivare non dubitavit. Ibidem exponitur, quid & cuius illud Polyobion sit, quod cum Seldeni Comment. Lond. 1612 forma majori lucem aspexit, pluribus qui Seldeni vitam & scripta recensent, ignoratum, certe non memoratum. Nec tacenda sunt, quæ p. 646 de celebri Spartanorum Psephismate, quo Timotheus solum vertere iussus est, referuntur. P. 650 mentio fit eruditissimi Commentarii, quem in obscurum Casandrae scriptorem summo studio collegit Cl. Vir, Georgius Frid. Thryllitius, aliquot præstantissimorum Wittebergenfium & Augustanorum MStorum ope adjutus, quem tamen infra p. 760 inopino fato abreptum acerbè dolet. P. 663 de iis agit, qui Continuationem Operis Vossiani de Hist. Græcis & Latinis minati sunt, interque eos optima quæque a Clar. Wendleri conatibus expectari posse e reliquis Viri eruditi lucubrationibus colligit. Illos etiã p. 682 refutat, qui Accursium Græca penitus nescivisse fingunt, rude illud: *Græca sunt legi non possunt*, celebri Juris Glossatori tribuentes: cum ipse bonus Vir ad Leg. 6 D. de Bonor. possess. (prævidens quasi & exprobraturus immeritam sequentis ævi calumniam) disertis verbis scripserit: *Græca litera possunt intelligi & legi*. Celebre apud Britannos est Roberti Capitonis, vulgo Grosfeteft, Licolnienfis Episcopi, nomen, nihilominus haud pauci scriptores in ejus sive nomine sive fati hallucinati fuerunt, quorum errores p. 694 notantur, additis præterea de Baleo, æque ac seqq. paginis de Pitseo, Phrea Siculi Interprete aliisque observationibus quibusdam lectu non indignis. Burtonum etiã Lascars, Græcos exules, confundentem ex Magnif. Bœrneri Dissert. de Exulibus Græcis corrigi, & harum Dissertationum auctius recudendarum spem facit Autor. Sequitur II Franc. Taurelli Dedicatio & Præfatio splendida Florentinarum Pandectarum Editioni (Florent. 1553 L. 2. Volum.)

præmissa

premissa, ubi de utroque Taurello, patre Lælio atque filio Francisco, quæ reperire potuit, affert Collector, miratur vero etiam & conqueritur, quod tantorum nominum vix ulla apud Literarios Scriptores memoria extet. Pag. 721 omnes eruditos cimmeliorum Juridicorum possessores obtestatur, ut ne notitiam pleniorum libri rarissimi, quod Ant. Augustinus *de Nominibus Pandectarum propriis* conscripserit, ipsi vel publico potius invideant; frustra siquidem eundem per duos & ultra annos in instructissimis librariis a se quæsitum fatetur. Eamque notitiam eo gratiorem sibi fore addit, quod fata *vñ nevdhery* Justiniani peculiaribus olim Dissertationibus exequi in animum induxerit. Hos Taurelli labores excipit pag. 737 *III Job. Chifletii judicium de fabula Joanna Papiſſa*, quam Antw. primum anno 1666 excusam, cum vix unicam chartæ quater plicatæ phylaram repleat, integram Lectori exhibet: de suo tamen ob rationes fonticas parum aut nihil adjecit. Ceterum facilis est conjectura, Chifletium, qui Pontificius & Clericus erat, omni ope eo niti, ut omnem hanc de Joanna relationem falsitatis atque absurditatis argumentis quibuscunq; convincat. Sellulæ etiam iconem addit, cui Pontifex recens electus insedisſe fertur, ad experiendum, an vir esset armisque sexu suo dignis instructus? Hinc *IV* Librum insipidum pariter ac improbum, quem sub *Clavicularum Salomonis* titulo Vesaliæ A. 1686 in 4ta forma excudit Andr. Luppianus, homo ipse in fanatica molimina pronus, brevi recensione perstringit, aliqua simul perversi scripti deliria, & deliriorum specimina subjungens. De parente vero factus, si Diis placet, egregii accuratius disquiritur in *Epistola* laudati superius *Thryllitii* ad Autorem nostrum brevi ante obitum scripta, quæ scilicet quintatum-ultimumque hujus continuationis locum sibi vindicat. In illa Cl. Thryllitius operose ostendere conatur, Autorem *Clavicularum* neque *Salomonem* *Israëlitarum* Regem, neque alium antiquiorem fuisse; sed libellum vel ab ipso Luppiano vel ab alio impostore plane novitio suppositum probat. Editor varia hinc inde monita addit, hocque Germanicum opusculum ab antiquiore Latino *Clavicularum* libro Gesnero aliisque citato, probe distinguendum esse p. 77; hortatur. Præterea Catalogum etiam scriptorum Alchymicorum Veterum in vetusto Bibliothecæ Rhedigerianæ,

rianæ, quæ apud Wartislavienſes eſt, Mſto contentorum inferit. Hunc, cum Editor ex ipſo Codice ad verbum excerptum teſtetur, huc quoq; vel eo nomine tranſcribendum duximus, quod in non paucis ab illo differat, quem Morhofius L. I c. 11 Polyh. exhibuit. Habentur vero in eo ſequentia: 1) Stephani Alexandri L. de Arte Chryſopœiz, cum ejuſdem Epistoſa ad Theodorum it. Præxes variz atque doctrina ad Heraclium Imperatorem. 2) Pelagii Philoſophi de divina hac & S. Arte. 3) Oſtani Philoſophi ad Pethaſium de S. hac & divina Arte. 4) Democriti Phyſica & Myſtica. 5) Synefii Philoſophi Scholia in Democriti librum. 6) Anepigraſi Philoſophi de divina Dealbationis aqua. 7) Item Patefacta de auri ſucceſſione 8.) Zoſimi divini & Chriſtiani Philoſophi de Virtute cœleſti divinæ aquæ; de Inſtrumentis & Camino, de Auri linea recta, &c. 9) Lexicon Chryſopœiz ad ordinem literarum. 10) Olympiodori Philoſophi Alexandriſi Commentarius in Zoſimum. 11) Anepigraſi Pappi & Hierothæi Philoſophorum de Arte ſacra. 12) Heliodori Philoſ. jambi ad Theodoſium M. de Myſtica arte Philoſophorum. 13) Theophraſti Philoſ. jambi de eadem divina Arte. 14) Hierothæi Philoſ. jambi de eadem Arte. 15) Archelai demum Philoſ. jambi de eadem ſacra Arte.

GRAMMATICA GRÆCA EX ALIIS ACCURATO ordine ac ſollicito quorumvis examine collecta, inque Sectiones & Capita, & hæc in Quæſtiones ac Reſponſiones digeſta, ad uſus Gymnaſii Ratiſponenſis Poetici, ab ejuſdem Rectore ac Prof. Publ. GEORGIO HENRICO URSINO, Spirenſi, nunc in alia etiam Gymnaſia & Scholas recepta.

Norimbergæ, ſumtibus Wolffgangi Mauritiî Endteri, 1714, 8.
Alph. 2 plag. 2.

Quæ ſint Clariffimi Autoris ſingularia in Græcam & Latinam linguam merita, ex ipſis his Actis haud obſcurum eſt. Editit hujus ſæculi anno quinto Dionyſii Orbis Terræ Descriptionem, commemoratam in Actis A. 1706 M. Januario: quam lucubrationem antecellerunt Inſtitutiones pleniffimæ Linguae Latinæ, recenſitæ M. Januario A. 1701, quas ipſe in Compendium non contemnendam rodegit anno altero. Hæc quæ nunc ite-

rum

rum cum Græcarum literarum amantibus communicatur, Grammatica, primum laudata est M. Jun. A. 1691. Cujus cum exemplaria prope distracta essent, W. M. Endter, Bibliopola Norimbergensis, novam Editionem suscipere ratus, & Autoris opera, qui humanis rebus A. 1707 d. 10 Sept. vale dixit, frustratus, præter insignem illum Philologum M. Joh. Conradum Hagedorn, Gymnasii Noribergensium illustris Con-Rectorem, compellavit non solum Clarissimum & Reverendissimum Georgium Nicolaum Köhler, Rectorem tum Lycei quod est in Onoldini Principatus Metropoli, jam vero Circuli Ecclesiastici Suobacensis Decanum dignissimum, Virum in omni genere literarum maxime versatum, sed etiam Præclarum & in Græca lingua probe eruditum Virum, Andream Samuelem Mayer, Diaconum Gunzenhusanum tertium & Scholæ ibidem Rectorem, ut hanc Grammaticam eo usque expolirent, ne quid amplius desiderandum esset. Itaque Cl. Hagedornius curam typographiæ & correcturæ in se suscepit, & Declinationum quasdam formas, tenerioribus juvandis destinatas, adjunxit, Cl. Köhlerus, qui per litteras de quæstionibus Grammaticis sæpius cum doctissimo Urfino egerat, quæque ejus non uno loco inens esset, haud ignorabat, hanc Grammaticam Græcam a capite ad calcem perlustravit, nec typographica solum sphalmata sustulit, sed & quæ tum B. Auctor, si superesset, monere voluisset, tum ipse ex sua observatione suppeditare poterat, non pauca addidit; insuper loca quoque Scriptorum plurima indicavit, ut docentes ipsos fontes consulere & fundamenta regularum intueri queant. Cl. Mayerus vero in ipso opere, quia commodum id judicabat, quibus paginis Regulæ se mutuo requirentes inveniuntur, subinde commonstravit, ac Indicem luculentum subjecit. Quid porro novum hæc nova Editio habeat, non dividere erit, speciminibus nonnullis monstrare. Pag. 8 monetur, quomodo jota Græcorum ut vocalis semper pronuntiandum sit. Pag. 20 ratio redditur, cur accentus polysyllaborum apud Atticos & Iones, ultima existente longa, tamen in antepenultima esse possit, postea de accentu participiorum præteriti passivi, & p. 21 de accentu præteritorum perfectorum & Aoristorum infinitivi in *αι* definitivum: pag. 24 de accentu No-

mina-

inactivi servando: pag. 26 de accentu femininorum, adjectivorum & neutrorum, item Imperativi: pag. 29 de encliticis accuratiora, quam antea, traduntur. Pag. 207 clarius docetur, quæ sit ratio formandi præterita passiva Optativi, & pag. 208 infinitivi, nempe hæc deducendo a secunda plurali, s tantum mutato in *ay*, & accentu in penultima collocato. Catalogus Anomalorum pag. 328 sqq. multis modis auctus est. Pag. 339 occasione sumta a contracto *ἄδωμαι* monetur, quod & sub calcem operis repetitur, syllabas contractas ex iis, quarum altera tonum habeat, ubicunque possint, circumflecti, si perquam pauca excipias. Accesserunt denique præter Electa Græca, nunc a mendis plerisque omnibus purgata, Auctarium, Testimonia, uti Tullius vocat, Euripidea complexum, & breves sententiz, quæ Schreveliano etiam Lexico subjici solent.

Vir Celeberrimus, Christianus Matthæus Pfaffius suis Irenæi Fragmentis nuper editis, de quibus dicemus, cum primum ad nos pervenerint, adjecit Dissertationem de consecratione Eucharistica, ibi p. 459, 466, quædam in Dissertatione de Consensu Fidei & Rationis, laudatissimo a nobis operi Theodicæ præmissa, sibi displicere notavit: sed nunc gratum sibi fore testatus est, si publice significemus, melius edoctum esse de mente Illustris Autoris, qui operationis immediatæ comparatione utatur, ita ut veram præsentiam corporis & sanguinis Domini in Sacramento Eucharistiæ non excludat, & *unionem* inter rem cœlestem & terrestrem negando, non neget earum *conjunctionem* in actu perceptionis, in qua consistit unio sacramentalis nostrorum Theologorum, sed tantum rejiciat vinculum quoddam seu tertium rebus superadditum, quod per unionem sæpe intelligunt Philosophi, tanquam modificationem res uniendas connectentem, sive localem inclusionis aut adhæisionis, sive hypostaticam, qualis est animæ & corporis, verbi & humanitatis, sive aliam his analogam, quoniam hoc foret Entia multiplicare præter necessitatem & in perplexitates Philosophicas sese induere, & fortasse conjunctionem ultra actum perceptionis extendere, cum sine ullo alio rebus superaddito sufficiat divina institutio ad conjunctionem efficiendam, ut rem terrestrem sumentes simul cœlestis verissime participes fiamus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Septembris, Anno MDCCXV.

CONCILIORUM COLLECTIO REGIA MAXIMA, ad P. PHILIPPI LABBEI & P. GABRIELIS COSSARTII, e Societate Jesu, labores, haud modica accessione facta, & emendationibus plurimis additis, praesertim ex Codicibus manuscriptis; cum novis & locupletissimis Indicibus. Studio P. JOANNIS HARDUINI, ex eadem Societate Presbyteri:

Volumina XII.

Parisiis, e typographia Regia, curante Claudio Rigaud, Typographiae Regiae praefecto, 1715, fol.

CUm nuperrime in Gallia publice profare coeperit integra splendidissima haec ac vere Regia Conciliorum editio, non ingratum Lectori futurum existimavimus, si ipsi mature operis conspectum e Praefatione excerptum & e Gallia ad nos transmissum sistamus. Longe vero auctiorem esse hanc editionem prioribus & quantum fieri potuit emendatiorem nemo diffitebitur. Quantumvis enim voluminibus sedecim consistet Labbeana Conciliorum editio, haec vero duntaxat duodecim, tamen hanc multo esse locupletiorum, haud temere praedicamus; ita ut verissime inscribatur: CONCILIORUM COLLECTIO REGIA MAXIMA. Primum enim plurima, sive quae supposititia esse eruditi jamdudum pronunciarunt, ut sunt Epistolae Decretales, quas Isidorus collegit, usque ad Siricium; sive quae non sunt Acta Conciliorum, si proprie loquimur, sed vel appendices, sive additamenta,

B b b

ut

ut sunt orationes in Conciliis habitæ, aliaque multa; sive Conciliorum summaria, quæ ex historicis annalibusve, ubi defunt Acta, referuntur; sive denique nonnulla, quamvis genuina ac sincera Acta, ubi sic opus fuit, ne voluminis moles plus, quo cresceret, qua de re suis locis legentes monentur: hæc, inquam, omnia caractere eduntur, elegantissimo quidem & conspicuo, sed tamen minutiore multo. Deinde sunt etiam pleraque volumina in hac editione, quam in Labbeana, multo spissiora. Ex utraque illa causa fit, ut minor modo voluminum numerus, Conciliorum autem sive monumentorum veterum nihilo inferior sit. Editori vero Celeb. HARDUINO non plurimum confilium fuit volumina edere, sed utilia. Concilia porro, quorum Acta non exstant, partim suis locis, caractere, ut diximus, minutiore eduntur; partim in Indice qui cuique volumini præstruitur; partim in fine Operis indicantur, quo reliqua, præsertim Gallicana rejiciuntur, locis scriptoribusve subnotata, unde eorundem, si qua est, notitia peti debet. Quæ vero rescantur ex editione novissima sive Labbeana, breviter hic sunt indicanda; ne quis maligne mancam ex aliqua parte hanc editionem esse mentiatur. Nam id falsum esse agnoscat cordatus quisque, cum nihil detractum esse nisi superfluum intelliget.

Ex Tomo illo quidem, qui *Apparatus ad Concilia* inscribitur, Synopsis Conciliorum omissa est, quippe cum singulis Tomis præfigatur Index accuratus eorum quæ in corpore continentur. Breviarium similiter Geographiæ episcopalis: cui quantum præstet Index Episcopatum, quem primus confecit Editor, & in calce Operis cum aliis Indicibus exhibet, periti iudicabunt. Præfationes edere ab iis præmissas, qui Concilia antea ediderunt, nullius usus est usus esse: cum nihil aliud fere complectantur, præter laudationem Conciliorum, quæ quis esse sacrosancta nescit? vel commendationem sui laboris suæque diligentiæ; quam quis summa laude dignam esse non ultro fateatur?

Ex primo deinde tomo rescata est 1. Exhortatio ad Principem, de observandis mandatis Dei: privati alicujus scriptoris, non synodi, quæ saltem nota sit, opella moralis. 2. Rescriptæ synodi, ut placuit nonnullis appellare, Apostolicæ: cum partes
ipse

ipsæ sint librorum sacrorum, & contineantur in Actis a Luca conscriptis. 3 Severini Bini Notæ; quod ea nihil fere nisi ex Annalibus Cardinalis Baronii descriptum habent; neque tu-
 rem eam afferunt, quæ Ecclesiasticarum rerum studiosis satis
 haecenus fecerit. 4 Liber Pontificum, qui Damaso Papæ
 falso tribuitur, membratimque in editionibus Conciliorum dis-
 sociatur, nihil certe ad Concilia illustranda juvat. 5 Tracta-
 tus de Primatu Romanæ Ecclesiæ, libellus duarum pugillarum,
 quo testimonia tantum perpauca super ea re continentur.
 6 Clementis Papæ epistolæ duæ ad Corinthios, cum Patricii
 Junii heterodoxo notis in priorem: utraque vero melius in Bi-
 bliotheca Patrum locum habet. 7 Constitutiones Apostoli-
 cas, quas nec Regia prior Collectio, nec Bini hæc habet; nec, ut
 pote apocryphas, in suam Collectionem vel Dionysius Exiguus,
 vel Isidorus Mercator admittit. Eas si quis desideret, cum Lo-
 nana reperiet, quem Fronto Ducas in lucem edidit. 8 Tra-
 ctatus de non iterando baptismo in nomine Jesu Christi, qui
 est inter opera Cypriani a Rigaltio primum editus, cui eum ex
 MS. Remensi descriptum Sirmondus dederat. In codice Vati-
 cano tribuitur Ursulo monacho, de quo Gennadius cap. 22 & 24,
 ubi Sirmondus legit *Ursicinus*. 9 Dissertationes in Concilio
 Eliberitanum verbosæ ac proluxæ: quarum jactura facili omnium
 eruditorum judicio, & compensata potest jure cæteri veterum
 scriptorum testimonio, quæ in margine ejusdem Concilii
 hic adduntur: quamvis unus Mendoza Commentarius Lud-
 beani tomæ primi quartam partem impleat.

Ex Tomo secundo recidit Cl. Editor 1 Historiam Con-
 cili Nicensis, ut & aliorum Conciliorum in tomis consequentibus;
 quod ea consternari aliter ab alio possit; nec magis hic, quam
 Concilii Tridentini historia, requiratur, quæ tamen in Con-
 ciliarum Collectione neque exstat, neque a viris prudentibus
 desideratur. 2 Dissertationem P. Petavii, de Photini
 damnatione & synodo Sirmienli. 3 Epistolas Liberii,
 aliorumque in consequentibus tomis epistolas Summorum
 Pontificum, quæ neque sunt in collectione Isidori, neque
 sunt Decretales. Nam quis prudens? His desideret Gre-

gorii Magni, vel Joannis VIII, vel Gregorii VII regiftrum inter-
grum magis, quam Innocentii III, quod unum per se duo jam im-
plet volumina. Quis Leonis M. epistolas hic requirat, præter
eas quæ sunt cum Concilio Chalcedonenfi aliisque synodis con-
nexæ. Jam suscepisse alius hanc spartam exornandam dicitur,
de epistolis Summorum Pontificum, quarum jam plura exstant
alias excusa volumina. Ei fortassis haud parum emendationes
proderunt conjectationesque in eas, quæ in his voluminibus ex-
hibentur. Non sic Alexandri III epistolas Editor prætermisit, si-
ve epistolarum excerpta; quippe quæ pars quædam Juris Ca-
nonici & Concilii Lateranensis III vulgo esse censentur.

4 Dialogum Constantii Imp. cum Liberio Papa, qui excerptus
est ex Theodoro, libro 2. cap. XVI. 5 Epistolam Ofii, ex-
cerptam ex Athanasio, in epistola ad solitariam vitam agentes.

6 Epistolam Valentis & Valentiani Imp. ex Theodoro
descriptam, libro IV cap. VI, cujus versio a vulgata discrepans ex-
stat in historia Tripartita, libro VII cap. IX. 7 Orationem
Gregorii Nazianzeni in synodo c. l. episcoporum decerptam ex
ipsis operibus. 8 Epistolas ad causam Chrysofomi perti-
nentes, decerptas ex ipsomet Chrysofomo, ex Palladio, Sozo-
meno, Glyca, Nicephoro. 9 Marii Mercatoris Commonito-
rium; quod eruditis observationibus illustravit P. JOANNES
GARNERTUS. 10 Concilium Africanum, ut vulgo appel-
labatur, quod nihil aliud nisi repetitio Codicis Africani est, qui
suo loco positus est. 11 Capreoli Carthaginensis epistolam,
quam Sirmondus edidit, quæque nunc inter ipsius Opuscula
exstat edita a P. JACOBO DE LA BAUNE, magna diligentia.

12 Athanasii, Basilii Magni, & Gregorii Nysseni canonicæ, quæ
dicuntur epistolæ, quas in eorum cujusque voluminibus, non in
Collectione Conciliorum quærere consuevit, quisquis has de-
siderat.

Tomo tertio Procli homiliam sustulit, Epistolas quoque
Cyrilli ad Monachos, de recta fide libellos duos, & alium ad Re-
ginas, ut in Indice monuit: quæ omnia solent inter utriusque
opera, si quis opus habet, requiri. Ad defensionem dogmatis
constituti pertinere possunt videri, vel ad historiam Ecclesiasti-
cam,

cam, tum ista, tum quæ post Concilium scripta sunt, ut anathematismi duodecim Cyrilli, & eorundem reprehensio a Theodoro, similiaque: ad Concilium ipsum Ephesinum non pertinent. Apud Cyrillum ea & Theodoretum exstant, quorum opera tenentur omnium manibus. A Græculis decerpta primum ea sunt ex eorundem scriptis, ad molem augendam voluminum manuscriptorum. Sic edictum Theodosii & Valentiani expunxit, cum, ipsamet fatente Binio, *ad Concilium Ephesinum nullo modo pertinere*: quamvis in Græcis exemplaribus MSS. ejusdem Concilii reperitur. Epistolas Leonis M. octo duntaxat edidit, quas ipsas habet Dionysiana Collectio, ut a Justello appellatur; antiquior quam Isidoriana, quæ plerasque complectitur Leonis M. epistolas; nullo operæ pretio: cum neque ad Concilia illustranda pleræque profint, neque sint ipsæ synodicæ.

Ex Tomo quarto Labbeano rescuit epistolam Aviti Vienneſis ad Clodoveum, de suscepta ab eo Christi fide, inter Aviti opera requirendam: Remigii consolatoriam de morte sororis ad eundem Regem epistolam, quæ est apud Gregorium Turoſensem; aliasque duas ejusdem Remigii excerptas ex Flodoardo: Athalarici Regis & Cassiodori ad Ioannem Papam, ex Cassiodoro: ex Sidonio Apollinari, ipsius epistolas quatuor, & concionem de electione duorum Episcoporum: Breviculum historiz Eutylianistarum, quod est inter Opuscula Sirmondij jam laudata.

Ex Tomo quinto expunxit Dissertationem Illustriss. Petri de Marca de Virgilio Papæ decreto: Breviarium Liberati diaconi, quod est a P. GARNERIO Notis pereruditis illustratum: Gregorii M. Regestam pæne integrum, quod tertiam tomi quinti partem implet, epistolis exceptis iis duntaxat, quæ sunt in Collectione Isidoriana: Garſiz Loaisæ tractatum de primatu Ecclesiz Toletanz: Maximi abbatis epistolas aliquot, a Sirmondo primum editas, ejusdemque cum Pyrrho disputationem, quæ & apud Baronium exstat, & inter opera Maximi.

Tomo sexto Labbei censuit redundare gesta quædam Maximi monachi, aliaque, inter quæ Collatio ejusdem est cum

Theodosio Episcopo Cæsareæ Bitbrynæ, quæ sunt primum a Sirmondo editæ, & jam existant inter opera Maximi: Marculfi quæque formulas quasdam.

Neque e Tomo octavo edi cœnsuit oportere Cenotaphium Joannæ Papissæ, vel prolixas in Concilium Duziacense notas: neque e Tomo X dissertationem Illustrissimi Petri de Marca ad Concilium Claromontanum: ex undecimo fragmenta Decretorum Gregorii IX, quæ sunt e Decretalium libro excerpta: ex quartodecimo conciones Tridenti habitas in Adventu vel Quadragesima, aut alio die festo, quæ nullam in Concilio agitatam controversiam attingerent: orationes ve demum funebres ibi recitatas. At Isidori Mercatoris Collectio integra hic repræsentatur, quæ in Gregorio Magno desinit, ut ipsemet Isidorus in Præfatione admonet. Hujus habentur MSS. codices multi ac probi, a P. Sirmondo collecti. Hos Editor contulit diligenter. Nulla Collectio Conciliorum antiquior quam Isidoriana est, post Dionysianam nulla certior aut fide dignior. Quamobrem laudandus est Jacobus Merlino, qui primus integram eam in lucem emisit. Quæ non sunt autem in Collectione Isidori Decreta Summorum Pontificum, ea nihilo magis in hæc Collectione esse inferenda Viri eruditi censent, quam vel Decretalia statuta e sexto Decretalium, vel Extravagantes. *Respice titulum*, inquit ille; ne dum scribis, aberres a proposito. Atqui Acta Conciliorum, & Epistolæ Decretales ac Constitutiones Summorum Pontificum eduntur. Si quid præterea occurrit, id oportet esse ejusmodi, ut non sine vituperio omitti possit. Eam ob rem nemo hic prudens desideret Canones olim a Ferrando diacono vel Cresconio collectos, ut sunt a Justello editi; aut Joannis Antiocheni Nomocanonem, aut Burchardum, Ivonem, Anselmum, Palæotinum, sive Breviarium Decretorum Hugonis Catalani, Gratianam, aliosve similes, si qui sunt, Canonum Collectores. Synodi similiter plurimæ prætermittuntur, quas adversus omnes præpudum hæreses Primasius, sive (ut a Sirmondo appellatur) Prædestinatus commemorat, cum is hæud satis certus auctor ab eruditis habeatur, & incredibilia narret, pugnantiæque cum ceteris scriptoribus, quo nomine ab ipso quoque Labbeo prætermisus neglectusque est.

Jam

Jam ad ea quæ huic Editioni in singulis Tomis accessere. Addita Tomo I synodus Alexandrina est, pag. 309, 310, Græce & Latine. Paraphrasis Arabica Canonum Nicænorum, pag. 335, Constantinopolitanorum, pag. 317 & Ephesinorum, pag. 1629, ex Beveregio. Versio Latina textus Canonum Nicænorum, de qua est Adnotatio, pag. 430. Ancyrani Concilii anathematismi duodecim, pag. 707. In synodis Sirmiensibus & Ariminensibus distincta omnia, quæ prius intricata & confusa: vetustæ revocatae versiones Hilarii, pag. 715, & Epiphaniæ Scholastici, pag. 713 & 719. Pag. 723 & sequentibus Concilium Seleucienæ anni 359, Græce & Latine. Pag. 725 Formula fidei Constantinopoli in sua pseudosynodo ab Acacianis edita, Græce & Latine. Pag. 797 Concilium Iconiense, anni circiter 377, Græce & Latine. Africana Concilia suo sunt ordine collocata, quem poscit ratio temporum: distincta conspicue viginti ea, quæ fuere sub Aurelio Carthaginensi celebrata: sui cuique Canones attributi, ubi hæctenus perturbata saltem multa esse eruditi censuerunt. Nicæni Concilii subscriptiones, ceterorumque Conciliorum exhibentur, ex manuscriptis codicibus, qui expressi ex primigenio exemplari possunt videri. In eas notæ sunt adjectæ Geographicæ nec paucæ, nec fortassis aspernandæ. Pag. 1319 Commonitorium Cyrilli datum Posidonio, Græce ex spographo P. Sirmondi, Latine ex P. Garnerii interpretatione. In Concilio Ephesino & alibi veteres versiones recentibus anteponuntur, ob multas earum utilitates, quæ sunt eruditis cognitæ. Græca quædam adduntur Actione VI ex MSS. Regiis. Ex synodico Cassinensi, quod Vir Clariss. Stephanus BALUZIIUS edidit, nihil aut omissum est, quod ad Concilium Ephesinum pertineat, aut editum, quod non pertineat. Itaque ex eo in primis selegit Editor pag. 1331 Epistolam Nestorii ad Joannem Antiochenum, pag. 1333 Sermonem Nestorii CP. pag. 1347 Epistolam Joannis Antiocheni ad Firmum Cæsareæ Cappadociæ Episcopum, pag. 1349 Contestationem directam beato Cyrillo ab Episcopis contrariæ partis, pag. 1331 Contestationem Candidiani Comitæ, pag. 1447 Contestationem & edictum ejusdem Candidiani Comitæ, pag. 1531 Adlocutionem Joannis Antiochani in synodo,

pag.

pag. 1532 & seqq. Epistolam synodi Orientalium, pag. 1551 Editum Imp. synodo Ephesinæ, pag. 1552 Nestorii epistolam ad Scholasticum eunuchum Imp. Theodosii, pag. 1557 Epistolam Joannis Antiocheni ad Imp. pag. 1559 Epistolam synodi Orientalium ad Antiochenos, pag. 1560 Orientalium epistolam ad Acacium Bereœensem, pag. 1580 Epistolam Maximini secundæ Ciliciz ad Alexandrum Hieropolitanum, & Synodicam synodi secundæ Ciliciz sive Anazarbi, pag. 1582 Epistolam Helladii ad eundem Alexandrum, pag. 1623 Epistolam generalem synodi, cum canonibus sex, pag. 1631 Epistolam Præfectorum ad Nestorium, & Nestorii ad præfectum Antiochum, pag. 1632 Epistolam Joannis Antiocheni ad eundem Præfectum, pag. 1633 ejusdem epistolam ad Imp. Theodosium, & alias sequentibus paginis, denique pag. 1721 synodicam Ciliciz Episcoporum ad Imp. Theodosium. Cetera Synodici illius Cassinensis ad historiam illorum temporum aliquantum; ad Ephesinum Concilium, quod nunc unum spectari oportet, nihil attinet. Pag. 1445 addita ex P. Garnerio in Præfatione ad Marium Mercatorem epistola Dalmatiz archimandritæ ad synodum Ephesinam; & pag. 1447 epistola synodi ad Dalmatium: utraque Græce & Latine. Pag. 1347 ex editione D. Baluzii, & MS. Colbertino, Cælestini Papæ Commonitorium episcopis & presbyteris euntibus ad Orientem, pag. 1721 Præfatio Dionysii Exigui in epistolam Procli CP. pag. 1751 ex D. Baluzio, canones duo Concilii Regensis. Additæ præterea breves ad quædam Concilia subnotationes, emendationes vero plurimæ, ex manuscriptis libris: ex conjectura autem, ubi in codicibus manu exaratis constat error.

Tomo II addita Paraphrasis Arabica est Canonum Chalcedonensium, pag. 614, ex Beveregio, pag. 784 & seqq. subscriptiones Græce & Latine Episcoporum LXXXI in Concilio CP. anni cccclx, ex Leunclavio & Lambecio, pag. 951 Fragmenta duo epistolæ dogmaticæ Anastasii Papæ, ex D. Baluzio. Pag. 971 Præceptiones Theoderici Regis ex codice manuscripto emendatæ nunc prodeunt, quæ prius erant inquinatissimæ. Pag. 1046 Tractoria epistola Viventioli Lugdunensis Episcopi ad Episcopos

pos provinciarum Lugdunenſis, ut ad ſynodum veniant Epacoſenſem, ex MS. Bibliothecæ PP. Auguſtinianorum Toſoſæ.

Tomo III in Concilio CP. ſub Mena vetuſtam interpretationem reſtituit Editor ex MSS. codicibus uſque ad actionem quintam: cum altera, quæ ex Frontonis Duczi emendatione eſt, apud Zomaram exſtet, quem idem Duczus edidit. In Concilio V additiones ſunt multæ, quas ex MS. D. Joly, Cantoris Pariſienſis Eccleſiæ, D. Baluzius edidit. Adnotationes variæ in margine Concilii V. Pag. 217 uſque ad 244 Vigiliæ Papæ Conſtitutum, pro damnatione trium capitulorum, ex Bibliotheca Colbertina, & editione D. Baluzii, pag. 283 & ſeqq. Canones quindecim Concilii CP. II adverſus Origenem, Græce, ex Bibliotheca Cæſarea, edente Lambecio libro VIII pag. 435, qui ſunt Latine hic redditi, pag. 479 Canon II Concilii Toletani III multo auctior ex Iſidoro, pag. 524 & ſeqq. Suggestio Episcoporum Iſtrix Mauricio Imp. de tribus Capitulis, pag. 1018 Fragmentum prolixum geminum, additum ex MSS. præſationi Concilii Toletani XI, pag. 1079 Lacuna Græca prolixa ſuppleta eſt ex codice Regio 1026, unde & prius Cotelieri uſ accēperat, in epiſtola Agathonis Papæ ad Imperatores, pag. 1479 & ſeqq. Concilii VI altera translatio longè accuratior, ex vetuſto MS. codice, & pag. 2059, Synodus Antiochena, de factis Imaginibus.

Tomo V ad epiſtolas Nicolai Papæ I adnotatiunculæ pluriſimæ in margine ſunt poſitæ, ut & alibi paſſim, haud ſane contemnendæ. In fine eduntur non membratim diſcerpti, ut prius, ſed continuo opere, libri Photii de ſynodis; Nili Rhodii ſimiliter de ſynodis; Anonymi de ſex ſynodis; qui in Collectione Regia MS. cod. 1931 fol. 219 appellatur Κύριλλος ἐπίσκοπος ἱεροſολύμων & inter varia ſacra edita a Stephano le Moyne, tomo I. pag. 68 Germano CP. tribuitur: denique Libellus Synodicus, ut appellant, cui nonnullæ in margine adnotationes emendationeſque adjunctæ.

Tomo VI parte I addita ſunt Acta Concilii Ovetenſis, ex Collectione Conciliorum Hiſpaniæ Cardinalis de Aguirre, pag. 205 Synodi generalis Rodorni habitæ canones ſedecim, ex

Collectione Conciliorum Rotomagensium, a Domno Franc. Pommeraye Congregationis S. Mauri edita, pag. 213 usque ad pag. 344 Pseudosynodus Photiana, quam benevolentissime ex codice Vaticano iussit describi S. D. N. CLEMENS PAPA XI, & ad Editorem deinde transmitti, qui eandem Latine reddidit, pag. 652 Synodus Turonensis, anni 925, pag. 765 Concilium Tudertinum, anni 1001, pag. 1073 Concilium Viennense, anni 1060, pag. 1075 Concilium Beneventanum anni 1061 multo emendatius, ex Synodico Beneventano auper edito, pag. 1117 Beneventanum, anni 1062, ex eodem Synodico, pag. 1141 Rotomagensis, sub Maurilio, anni 1063, ex Collectione Conciliorum Rotomagensium supra laudata. Eidem Tomo VI parte II p. 1303 accessit canonum Concilii Remensis anni 1148 collectio priore auctor, ex editione Domni Edmundi Martenne e Congregatione S. Mauri, pag. 1600 Canones alii novem Turonensis Concilii, anni 1163, ex eadem editione, pag. 1905 Concilium D. Walteri Rotomagensis, ex collectione Conciliorum Rotomagensium jam indicata, pag. 2053 Concilium Palentinum, anni 1129, ex Collectione Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre tomo III pag. 340, pag. 2056 Subscriptiones Episcoporum Lateranensis Concilii sub Alexandro III Papa, anni 1179, ex Spicilegii Dacheriani tomo XII, sed emendatæ. In Indice præterea, qui volumini ei præfigitur, summarium est Concilii Compostellani, anni 1114, a Card. de Aguirre editi, & Ovetensis, anni 1115. Aliæ etiam synodi Hispanicæ ibi indicatæ: Constantinopolitanæ etiam quinque.

Tomo VII accesserunt multo plura: pag. 127 Concilium Rotomagensis, anni 1223, ex Domni Martenne jam laudato opere pag. 238, pag. 185 Rotomagensis alterum anni 1231, ex eodem, pag. 241, pag. 199 Remense, anni 1231, ex apographo P. Sirmondi, pag. 260 Additio ad Concilium Remense, anni 1235, cum Concilio Provinciali habito apud Silvanectum, ex apographo ejusdem P. Sirmondi, pag. 580 Concilium Viennense, ex editione Lambecii, pag. 585 Decreta Hungarorum, ex eodem, pag. 587 usque ad 614 Statuta synodi Ecclesiæ Claromontanæ, anni 1268, ex codice MS. Collegii Parisiensis Societatis J E S U,

pag.

pag. 963 usque ad 1066 Provinciae Burdegalensis visitatio, facta ab Archiepiscopo Bituricensi anno 1284, pag. 1421 Epistola Joannis Papae XXII super negotio Episcopi Catalaunensis, pag. 1453 Decretum Inquisitoris in partibus Tolosanais adversus libros Talmudicos, anni 1319, ex apographo P. Sirmondi, pag. 1469 & seqq. emendationes in Concilio Palentino, anni 1322, ex editione Cardinalis de Aguirre, pag. 1535 Coaciliium Tolosanum anni 1327, pag. 1657 & seqq. in Constitutione Benedicti Papae XI emendationes non contemnendae, pag. 1603 in Concilio Rotomagensi anni 1335 emendationes ex codice manuscripto Becensis, quem jam laudatus edidit Domnus Pomeraye, O. B. pag. 1675 in Concilio Noviomensi, anni 1344, Mandatum Officialis Remensis, & pag. 1676 Ordinatio Archiepiscopi Remensis, ex apographo Sirmondi, pag. 1911 Epistola Bonifacii Papae IX pro Ecclesia Parisiensi, pag. 1691 Epistola Germani Patriarchae CP, ad Gregorium Papam, Graece, pag. 1965 Concilium Salmanticense, anni 1325, ex editione Cardinalis de Aguirre, additis in margine non paucis emendationibus, pag. 1975 Constitutiones synodales sub Andrea de Albalato Valentinae dioecesis, anni 1225 & sequentium, ex eadem editione Conciliorum Hispaniae Cardinalis de Aguirre, & pag. 1985 Constitutiones synodales sub Arnaldo de Peralta, anni 1261 usque 1273, cum nonnullis in margine adnotationibus.

Tomo VIII Variarum lectiones in Concilio Pisano additae ex MS. Pag. 209 Concilio Constantiensi praefatio praemittitur synodi Basileensis, quarum Constantiarum Acta iussit colligi. In his edendis, quos MSS. codices, quasque editiones secutus sit Editor, ipse indicat pag. 211. In unaquaque sessione unum in conspectum varias editiones subjicit, ut, quid in unaquaque sit gestum, appareat simul. Ex Actis ejusdem Concilii, quarum nuper fuerunt in Germania edita, quinque voluminibus, addidit selecta quaedam: cum reliqua vix quidquam habeant, quod non haereticam scriptorem, nostri quidem Editoris clarissimi iudicio, redoleat. Pag. 272 & seqq. ex Annalibus Bzovii addit epistolam Concilii Constantiensis ad Wladislaum Regem Poloniarum.

Tomo IX addita est pag. 1498 Damnatio propositionum Petri de Olma, anno 1479 a Sixto IV Papa facta, pag. 1545 Alexandri Papæ VI Constitutio de baptismo Ruthenorum non iterando, pag. 2153 usque ad 2188 Concilium Cameracense, anni 1586.

Tomo denique XI accedunt de novo pag. 147 Alexandri Papæ VII Innovatio Constitutionum de præsertione animæ Beatæ Mariæ Virginis in sui creatione & in corpus infusione, a peccato originali, pag. 155 & seqq. Innocentii Papæ XII Epistolæ ad Episcopos Belgii, pag. 1675 ejusdem altera Constitutio, quæ incipit, *Cum alias*, pag. 159 Clementis Papæ XI Damnatio libelli inscripti, *Cas de conscience*, &c. cum ejusdem epistolis ad Regem Christianissimum, & ad Archiepiscopum Parisiensem, pag. 163 ejusdem Constitutio, quæ incipit, *Vincam Domini Sabaoth*, pag. 163r ejusdem novissima Constitutio, quæ incipit, *Unigenitus*, cum nonnullis Appendicibus, pag. 179 & seqq. usque ad pag. 272 Synodus Hierosolymitana anni 1672 adversus Calvinistas, Græce & Latine, pag. 273 Dionysii Patriarchæ CP. responsio super Calvinistarum erroribus, anno eodem 1672, Græce & Latine, pag. 283 usque ad pag. 346 Pseudo-synodus Palamitica, Græce, ex editione P. Combefis ex Ordine Prædicatorum, sed nova interpretatione Latina. Hunc tomum appellat Nicephorus Gregoras historiæ suæ lib. XXI cap. V, postquam prolixiorē retulit de eadem synodo narrationem, a libri XVIII cap. VIII usque ad libri XXI cap. IV, ubi quæ sint acta in synodo, sic refert, ut, quas inibi partes egerit, non omittat. Edidit ea Græce, ac Latine vertit Vir pereruditus D. JOANNES BOIVIN, unus e custodibus Bibliothecæ Regiæ. Pag. 167r Synodi Gerundenfes duæ, nunc primum editæ ex manuscriptis, serius quidem, accesserunt. Prior est anni 1068, altera anni 1078.

Neque vero hic commemoramus Emendationes plurimas tum Græce tum Latine factas, quibus ad mentem scribentium revocatur oratio, & legentibus sit intellectu facilis. Manuscriptis codicibus usus est Editor in primis e Bibliotheca Collegii Parisiensis Societatis JESU, in qua sunt collecti dudum a P. Sirmundo plarimi, præter varias lectiones, quas in Concilia pleraquæ Gallicana collatione plurimorum exemplarium manu ejusdem

dem descriptas servat. Nam Concilia ipsa Gallicana omnia vetera, quæ Labbeus postea edidit, descripsit ipse perquam accurate. Alios cum appellat codices, quibus usi sunt Labbeus & Baluzius, hos eorundem fide, quam certam tutamque putat, laudat. Regios sæpenumero præterea, Colbertinosque consuluit: sed cum eisdem concordare cum suis plerumque animadvertit, suos appellare satis habuit; denique alios etiam non paucos, qui suis locis indicantur. Ceterum Conciliorum pauciora, quam cæterorum librorum, in Bibliothecis exemplaria manuscripta sunt, sed & plerumque emendatiora: quæ causa est cur pauciores in his, quam in illis, expectandæ lectiones varis sint. Necessariæ autem emendationes in ipsomet (ut vocant) textu repositæ sunt, ubi sic juberent codices, in fronte fore cujusque Concilii appellati. Quæ sunt autem ex mera conjectura, ex sunt in margine positæ, præmissa vocula, *forte*, vel *leg.* Multæ similiter ex MSS. fide in margine scribantur; prætermisiss tamen illis, quas amanuensium negligentia in eos codices inexit.

Sequuntur Indices amplissimi sex: in his tres postremi insigniores, imprimis Geographicus Episcopatum, qui labor est hæctenus intentatus iis, qui Concilia ediderunt. Tum quintus Index, qui rerum est & vocum memorabilium: quem Summarium Conciliorum, & doctrinæ Catholicæ ac disciplinæ Ecclesiasticæ Epitomen verius, juxta Nostrum, quam Indicem, appelles. Notarum & observationum, quæ sunt huic operi, si cui ulli, maxime necessariæ, donec illæ in lucem prodeant, quoquomodo vicem præstabit Index rerum & vocum memorabilium, qui in calce operis est.

PROPOSITUM DE MARTYROLOGIO Generali Protestantium conscribendo. Cui additur Sylloge Episcopalarum, hoc Opus spectantium. Per THOMAM BRAYUM, S. T. P.

Londini, apud I. Downing, 1714, fol.

Plag. 10½.

Consilium Brayi, duobus Voluminibus (quorum primum jam tribus ab hinc annis lucem vidit, laudatum nobis A. 1712

p. 330.) edendi scripta de martyribus Protestantium a Romana Ecclesia & olim & nuper male habitis composita, non modo multis Anglis perplacuit, sed alias etiam inter gentes reperit laudatores & *sympliciter*. Horum ad se scriptas epistolas evulgandi necessitatem Brayo imposuit quorundam importunitas, secundi voluminis editionem nimium flagitantium. Hoc hic jubet bono esse animo: non esse, quod vereantur, ne forte spes alterius tomi sit vana; se editionem propter hanc causam differre, quod egregia monumenta ipsi missuri sint viri quidam docti in regionibus exteris, quibus monumentis ornatior & auctior proditurus sit alter ille Tomus. Cum igitur partes primi Tomi loco citato recesserimus, Lectoribus hoc debere videmur officium, ut ex presenti libro eos doceamus, quas opes contenturam sit alterum, quod restat, Volumen. Scilicet *duodecimum* absolvitur *Partibus*, quarum *prima* & subsequens exhibebit Historiam martyrologicam Waldensium: *tertia* Albigensium, ubi adjicietur & *Dragonistica*, quam Noster vocat, in Gallia non ita pridem exercitæ persecutionis facies: *quarta* Protestantium in Hispania: *quinta* eorundem in Belgio: *sexta* in Anglia & Hibernia: *septima* in Germania, quam *amplissimum persecutionum, vexationum, injuriarum Papisticarum theatrum* appellat: *octava* in Bohemia: *nona* in Polonia, Lithuania, & Silesia: *decima* in Hungaria & Transylvania. Pars *undecima* inmiscellaneis quibusdam narrationibus, quæ antecedentibus capitibus inseri non possunt, destinata est: *duodecima* denique vitæ Martyrum selectas complectetur. Ac Bohemicum quidem martyrologium in Brayi gratiam conscribendum suscepit Samme Rev. *Jablonskius*: Hungaricum vero ad Leopoldi Imp. mortem usque deductum accepit Noster a Principis Ragotzii legato in Angliam missis: quod martyrologium ob publica Instrumenta & Diplomata omni fide dignum judicat. Utrumque discimus ex ejus hic inserta epistola, ad omnes Protestantes, ut ipsi suppetias hoc in negotio ferant, scripta. Ceterum quorum epistolæ hic exhibentur promissionum plenæ, sunt *Jablonskius*, *Jo. Baptista Oppius*, *Theodorus Hasæus*, *Relandus*, *Isaacus Bebagel*, *Jo. Jac. Schererus*. Et prodire hoc anno aliarum quoque Eruditorum de hoc

hoc argumento epistolæ, de quibus, cum ad nos pervenerint, dicemus uberius. Nunc illud insuper notamus, codicem Italicum Albani Cerri, Secretarii Collegii de propaganda fide, qui haud ita pridem inter manuscripta Abbatis Sangallensis repertus est, hoc titulo: *Infruzione per N. S. Innocenzo XI dello stato della religione nel mondo &c.* & varias artes Pontificiorum detegit, de quo heic p. 24, 28, 29 agitur, nuperrimè Anglice translatum a famigeratissimo *Richardo Steele* & ab eodem proluxa & eleganti, ut ajunt, præfatione ornatum publici juris factum esse Londini.

**Des Heil. Röm. Reichs Staats-Acta, von
iezigigen XVIII Seculo ansahend.**

i e.

**SACRI ROMANI IMPERII ACTA PUBLICA
Seculæ Decimi Octavi, edita a CASSANDRO
THUCELIO:**

Francof. & Lipsiz, apud Joh. Fel. Bielcke, 1715, fol.
Alph. 10 plag. 17.

Incaruit jam pridem editis in lucem, *Electis Juris* Publici Cassander Thucelius, sive ut plures existimant, vero nomine, Jo-
Christ. Leucht, cui nunc animo sedet, Acta hujus seculi publica,
Literas summorum Principum, Diplomata, atque Scripta Juris
defendendi ergo confecta undique conquirere, & quæ singulis
annis contigeriat, peculiari plerumque volumine collecta in pu-
blicum emittere, unde non mirandum, plura hic reperiri, quæ
hinc inde in *Cancellaria*, *Speculo Status* & alibi dispersa jamdu-
dum prodierunt. Auspiciis operis ab anno hujus Seculi pri-
mo ducendum sibi existimavit, cum spes haud vana superfit, fo-
re quæ opus Lundorpiantum ab anno 1688 intermissum ad finem
usque Seculi elapsi sint continuaturi, unde Supplementi loco
Cl. Autoris opera merito censerit queat. Scriptis, quæ priori
hocce Tomo continentur, vernaculo sermone consignatis, seu
Gallico, seu Italico, Hispanico, Anglico aut Belgico, imò Latino,
interpretatio Germanica ut plurimum est adjecta, nonnulla
que

quæ prioribus annis obvenierunt, ob causarum connexionem hæc inserta, atque opus univèrsum ob materiarum varietatem in diversa Capita distinctum. *Primum* ob oculos ponit Controversias Religionis in Palatinatu, inter Electorem & Protestantés, mediante Electore Brandenburgico, agitata, qua occasione Jus Reformandi sub examen vocatum, atque ex amnestia restitutos anno decretorio 1624 minime uti possit, per text. J. P. a. 3 & 5 & Rec. Imp. 1654 §. 193, sed in Palatinatu ad A. 1618 esse respiciendum, demonstratum, & jura circa sacra subditis quæsitâ fuisse vindicata, quibus tamen a Palatinis acerrime contradictum. *Cap. II* Querelas Reformatorum in Algovia ob templa ipsis a Campidunensi Abbate erepta continet. *Cap. III* Gravamina Civitatis Wormatiensis adversus Episcopum, instituta supplicatione, cum instructo rusticorum agmine per urbem circumeuntem, pascua civitatis turbantem, & Curiam Episcopalem, Magistratus sibi titulum tribuentem, exhibet. *Cap. IV* famosum Pactum Hæreditatis Hispanicæ heriscundæ sistit, cujus defensionem Helvetii, neutrarum partium esse cupientes, recusarunt. *Cap. V* lites ob eandem successionem obortas continet, cui plurima Scripta pro vindicando Jure cum Serenissimæ Domus Austriacæ, tum Gallorum, inferuntur. In horum numero sunt *Obrechtii Excerpta Historica & Juridica de natura Successionis Hispanicæ, & Annotationes de successione Ducis Andegavensis*, lingua Gallica, quorum Continuatio tamen hic desideratur. Ad priora pertinet *Zwanzigii Demonstratio, Ducatum Mediolanensem esse feudum Imperii masculinum*, L. B. ab Andler *Jus Austriacum in Monarchiam Hispanicam assertum*, L. B. a Seylern *Jus Hispano-Austriacum assertum*; præterea notatu non indignum, Hispanorum Reges anno XIV ætatis absoluto majorenes esse quod a multis falso negatum. *C. VI* investituram Neapolitanam a Pontifice non impetratam, motusque Neapolitanos enarrat, exitu felici destitutos, atque sub finem jura Serenissimæ Domus Saxonicæ a Margareta Friderici II Imperatoris filia, & Alberti Thuringiæ Landgravi uxore, promanantia in regna utriusque Siciliæ subjicit, quem tamen locum mirum in modum esse corruptum cuilibet patebit. *C. VII* quædam circa Nonum Electora-

p. 417.

623.

Exoratum nota proponuntur. C. VIII, IX, X, XI, & XII summorum Principum & quorundam Imperii Circulorum Consultationes & Decreta adversus ingravescentem Gallorum potentiam oculis subjiciuntur, e quibus Schema sessionis in Conventu Circuli Bavarici, & Protestationes contra admissionem Sulzbacensis in eodem notari merentur. C. XIII illustre seculi nostri decus, Bornsliæ Regis coronationem refert, quam Marpergerus fide descripsit; annexæ sunt hanc in rem Demonstrationes, quibus Jura proprio motu Regum titulum assumendi vindicantur, præsertim ab Exc. Dn. Ludw.ig, cujus etiam Tract. sub tit. *Nenia Pontificia de jure Regis appellandi*, ex L. divina, naturali, Pontificum Decretis, & auctoritatis testimoniis confutata, Germanico idiomate subjectus est, licet dolendum sit, ipsum libellum prout ab Autore Cel. auctus & Latina lingua editus fuit hic esse omissum. Statuta Equitum Ordinis Aquilæ Nigræ, insigni hoc rerum momento instituti, ibidem reperiuntur; tandemque *Borussia defensa adversus prætensiones Ordinis Teutonici* annectitur, ubi Imperii in Borussiam jura exigua fuisse patebit; Proscriptionem vero Carolinam Serenissimæ Electorali Domui Brandenburgicæ minime obesse demonstratur. Cap. XIV Acta Parlamenti Anglicani, quibus Electorali Brunsvicensium Familiz Britannica successio, deficiente stirpe Regia Protestantium, defertur, ut & descriptionem Parlamenti, ex Chamberlaynii Statu Angl. uti videtur, depromptam, & C. XV Miscellanea continet, quibus immorari supervacuum.

p. 66a.
664.
726

D. HENRICI MUHLII, PROCANCELLARII
ac Professoris Primarii, Superintendentis Generalis, Confiliarii ac Concinatoris aulici supremi, Dissertationes
Historico-Theologicæ.

Kiliz, literis Barth. Reuteri, 1715, 4.

Alph 3 pl. 13.

QUAS nuper admodum in Kiliensi Academia recitavit, optimo jam consilio ab amicis exoratus conjuncte in publicum emittit Summe Rev. Antor Dissertationes. Sunt ex & magna doctrinæ copia abundantes & ad publicam utilitatem, qui libro-

D d d

rum

rum finis esse debet, compositæ. Quare earum in brevi veluti tabella repræsentationem lectoribus jucundam fore, merito confidimus. *Prima* exponit *historiam reformatam in vicinis Dania regionibus, & speciatim in Cimbricis, religionis*: estque protodivium magni operis *Annalium Cimbricæ Holsaticorum*, quod ut celeberrimus Autor maturet, ardentissime optamus. In hæc primo loco ex monumentis non inficiendis documenta proferuntur superstitionis crassissimæ in illa regione ante Reformationem regnantis & omni turpitudinis genere Ecclesiam inquinantis. Has Ecclesiæ corruptelas indicio Lutheri tum agnovit Christianus II Dania Rex, agnitasque tollere in animum induxit. Sed successori demum ejus, Friderico I, ea obtigit felicitas, ut omnium Europæ Regum primus emendando divino cultui fundamenta jaceret, novisque doctoribus potestatem faceret inde ab anno 1525 Evangelium strenue docendi disseminandique. In Nostro laudatur, quod non vi oppresserit Papæorum religionem, sed liberam duntaxat aditum Lutheranz doctrine patefecerit, doctores ejus a Pontificiorum violentia defendens. Idem Rex, qui simul Slesvicensis & Holsatiz provinciarum moderator erat, Cimbricis consuluit pariter ecclesiis perfecitque, ut in his quoque veritatis jubar illucesceret. Noster non tacet Pontificiorum molimina bonæ causæ adversa: nec prætermittit turbas a Melch. Hofmanno, fanatico homine, excitatas. In primis Christiani III Regis studium adjuvandi evangeli meritis ornat laudibus, etiam adducens integre & ingente historiam de Joanne a Lasco, Zuingliano, qui in Dania perfugium quaesierat, contagii avertendi causa regno excedere coacto: nec præterit alia zeli ejus Regis contra Sacramentarios, quos vocat, documenta. Inter hæc mentionem faciens Ordinationis ecclesiasticæ ab hoc Rege publicatæ, in qua sacerdotes *Locos communes* Melanchthonis diligenter lectitare jubentur, in hujus Viri laudes Rev. Autor paulisper digreditur, falsoque ipsi tribui opinionem de sacra cœna cum Zuinglio communem, *idonea sufficientiaque indicia sibi esse* scribit, ac *Locos illos Communes de meliore nota Theologiæ cultoribus commendat*. Ceterum de rebus ætatisque Regis istius integrum Opus moliri *Christianum Reiserium*, J. Crum Haf-

p. 29 seq.

49 seq.

80.

69.
no seq.

nicaſem, virtum in patria hiſtoria apprime verſatum, diſcimus ex pag. 82. Narrat etiam doctiſſimus Autor, Kilienſe monaſterium ſectæ Franciſcane fundatum fuiſſe ab Adolpho, Holfatiae Comite, ab eodemque inſtructum templo ex ſtipe, quam ipſe tantæ dignitatis monachus oſtiantim corrogarit. In eo & ſepulcrum eſſe Adolphum illum, hoc ornatum epitaphio :

p. 34.

*Quondam noſtrorum pater & ſpeculum Dominorum,
Laus Holfatorum, Comes Adolph, regula morum,
Hic fitus eſt, ſos ſorum, & bonos, & germa bonorum,
Cui dedimus ſertum noſtrorum amore Minorum,
Ne pravorum anima noccat fraus demoniorum.
Oremus, Deus utque receptet in aula polarum.*

De fraternitate Calendariorum quædam affert lectu digna. Subinde etiam immiſcet, quæ hiſtoriam Academiæ Hafnienſis illuſtrant. P. 102 ſqq. ediſſerit, quam irriti fuerint conatus in Holfatiam introducendi Formulam Concordiæ, quam vocant, obnitente ſcilicet receptioni ejus & ſubſcriptioni Paulo Eizenio, quem propterea in ſuſpicionem Calvinismi veniſſe tradit, a qua tamen eum liberat. Perſequitur pluribus ſata hujus libri in Dania, hiſtoriamque de eo ab Rege Daniæ in ignem projecto penitus falſi coargui poſſe negat. Finita prima hac Diſſertatione, exhibentur authentica aliquot Documenta maximam partem adhuc inedita: ex quibus nominabimus Diplomata Indulgentiarum templis conſeſſa: Confeſſionem Evangelicorum A. 1530 Regi exhibitam: Epiſtolas aliquot Lutheri: Chriſtiani III Ediſtum contra Anabaptiſtas & Sacramentarios: Inſtitutionem fraternitatis Calendarum in Munſterdorp: Eizenii Epiſtolam ad Wilhelmum Landgravium, cui rationes exponit, cur Formulæ Concordiæ ſubſcribere non poſſit.

p. 37.

Altera Diſſertatio Summe Rev. Muhlîi eſt de libertate Academica. Scilicet A. 1707 publica Principum conſtitutione (quæ infra p. 257 ſqq. integra exhibetur,) conſeſſa Kilienſi Academiæ commendataque fuerat libertas in ſentiendo ac docendo. Ea res commoverat Schwarzium, quem *dicacis impotentis que animi Theologum* vocat Noſter, ut publica eaque ſatis acri cenſura Conſtitutionem illam exciperet. Hinc animum induxit

209

Muhlius, vindicare libertatem illam, ejusque rationem ac limites definire. Constitutionis eam partem, quæ huc pertinet, ita Latine reddidimus: *Nulla Facultas (Academica) certis principis & opinionibus adstringitur, quatenus illa ab auctoritate humana dependent, sed cuiusvis doctores libera inquisitio quarumvis opinionum, veterum, novarum, permittitur. Et quia in nonnullis Problematis, item interpretationibus Scripture, & aliis, nondum a tota Ecclesia definitis, Theologis quoque sua debetur libertas, hinc ad evitandas rixas cuiusvis Theologiae Professori sua Scripta & Disputationes, sine censura Decani typis vulgare licitum est.* Doctissimus Autor hinc enarrat mala, superioribus temporibus nata ex turpi ingeniorum servitute. Explicat etiam causas, cur doctis ista libertas omnino sit permittenda, & philosophiæ ecclésiasticæ causam eleganter perorat, simul accurate deferens humanæ præjudicium autoritatis, ejusque damna. Speciatim damnat morem, quo superiori ævo autoritas Aristotelis legibus sancita erat in Academiis. Nec minus Theologis liberum judicandi docendique arbitrium relinquendum esse docet in illis, in quibus fidei summa non vertitur, quæque in libris nostris symbolicis non sunt decisa. Theologos enim non nisi Dei auctoritatem sequi debere, nulli hominum sua credulitate addicta. Esse quoque multa adhuc in sacro codice, nondum explicata & ad liquidum perducta. Ad ea porro respondet, quæ contra hanc libertatem Academicam obijciuntur, eamque a licentia probe distinctam vult. Nec illos sine nota dimittit, qui ceterorum ordinum homines, Philosophos, Medicos, Jurisconsultos vetant literas sacras exactius scrutari, Theologisque inconsulte dictatoriam afferunt auctoritatem.

P. 273

Excipit hanc Dissertationem Muhliana *Invitatio ad commentationes publicas de eo, quod justum est circa religionem & libros nostratis Ecclesia symbolicos.* Hic maxime in eo est, ut demonstret, Principibus (quos tamen, exactiori quippe literarum sacrarum cognitione carentes, non esse idoneos controversiarum iudices, fatendum est,) etiam religionem civium & salutem æternam curæ esse debere, adeoque eorum esse, veram religionem ordinare, scripta Symbolica condere, ad eaque jurejurando
(cujus

(cujus justitiam magno conatu asserit,) cives adstringere, contrariaque docentes relegare. Subjuncta est Melanchthonis Oratio de calumniis Osiandri, & scripta symbolica ipsa & morem p. 297.
 eandem fidem adstringendi insectantis.

Sequitur Celeb. Autoris duplex Oratio, quarum prior *de origine & dignitate Cancellariorum Academicorum*, (quo quidem de argumento steriles sunt Conringianæ Antiquitates Academicæ,) posterior *de dignitate & officio Procancellarii Kilonensis* agit. Subjecta est *Henr. Meibomii* de eodem argumento Dissertatiuncula. 313.
323.
358.

Hinc offert se doctissima Dissertatio *de martyribus Ecclesie Evangelicæ*: cumque in his emineat Henricus Zutphanienfis, A. 1524 d. 11 Dec. ufulatus, annexa est longa Dissertatio *de vita & gestis ejus*. 369.
401.

Agmen claudit *Historia cenobii Bordesbolmensis*, ex variis plurimisque diplomatibus, bullis, tabulis & literis, quorum hic quoque non exiguus exhibetur numerus, adumbrata. Hæ tamen primæ duntaxat illius historiz lineæ sunt. Nam se majus Opus in animo habere, idque meliori temporum occasione reservare, diserte profitetur Autor eruditione non minus quam dignitate emânens. 473.

**ORATIO DOMINICA IN DIVERSAS OMNI-
 um fere gentium linguas versa & propriis cujusque Lingue
 characteribus expressa; Editore JOANNE CHAMBER-
 LAYNIO, Anglo Britanno, Regie Societ.
 Londin. & Berolin. Socio.**

Amstelodami, typis Guil. & Dav. Goerci, 1715, 4.

Alph. 1 plag. 17.

Quo labore alii plures, nominatim *Petrus d' Aulzy, Claudius Duretus, Barthol. Georgieviz, Conr. Gernerus, Jo. Bapt. Grammaye* Batavus, Sec. XVI extremo, *Hier. Megiserus* A. 1603, *Jo. Micrahius, Andr. Mullerus, Georg. Pistorius, Jo. Reuterus, Livongav.* 1662, *Angelus Roccha, Schildberger, Georg. Stiernbielm, Casp. Waserus, & Jo. Wilkins* olim defuncti sunt, eundem denuo aggressus est V. C. *Jo. Chamberlayne*, illorum apparatus

in colligendis Orat. Dominicæ variarum gentium formulis, ita usus, ut majori instructus ipsorum diligentiam multum superaret. Cum enim locupletissima & plenissima omnium *Andr. Mulleri*, quem a patria *Greifsenbagium* vocant, collectio esset, quæ Londini 1700, 4 & *Berolini* 1703 eadem forma cum Autoris vita & accessionibus edita centenario absolvetur, præsens, dimidia parte auctior, 152 repræsentat, ita quidem, ut singulæ formulæ literis cujusque gentis propriis, quod in prioribus vel penitus, vel maxima ex parte desiderabatur, exhibeantur, subjuncta lectione genuina, ipsi linguæ convenienti. Qua in re operam suam commodavit *Cl. David Wilkins*, *Magna* Borussia, qui pro *πολυγλωττίας* sua, qua valet, tum id, quod diximus, præstitit, tum vero etiam in præfatione longiore, de linguis ipsis, in quibus oratio illa sanctior exstat, earumque conditione strictim disserit, fontesque indicat, unde illæ sint haustæ. Notari quoque hic par est, nonnunquam hanc precandi formulam ex diversis ejusdem linguæ, v. c. *Germanica*, *Malabarica* &c. dialectis legi, si in plures sit diffusa. Quamvis itaque nulli industria pepercit *Cl. Editor*, vel sic tamen accessioni locum relictum esse exemplo nobis constat, qui Orationem Dominicam antiqua *Melitenensium*, & aliam *Hinnorum* lingua, singularibusque characteribus, expressam, & alibi frustra querendam, viderimus. Accedunt insuper dissertationes variaz eruditorum Virorum, quæ vel de Linguis ignotioribus, vel de Gentibus Populisque, quibus receptæ illæ fuerunt, commentantur. Sic *Dissertatio* *La Guilielmo Ep. Cartholensi* scripta, de linguis diversis earumque affinitate & originibus præcipit usque ad p. 21. Hinc *Illustis Leibnitius* idem fore institutum persequitur, in literis *Vindobona* datis, ubi inter cetera p. 29 profitetur, in schedis suis, a quibus nunc nimis remotus sit, esse nonnulla, quibus forte ille orationum syllabus augeri posset. *Cl. Surenhusius* in dissertatione p. 31 proximo sequente disquirat, Hebræane an Syriaca lingua oratio Dominica fuerit a Servatore concepta, & pro posteriori recte pronunciat, ex quo consequitur, Hebræam, quam habemus, formulam recentioris ætatis esse, quam ipsa etiam dictio, prout in Evangelio *Matthæi* Hebræo, a *Seb. Munstero* edito, exstat, luculente prodit. Quod

ut

ut recte V. C. monet, ita non videmus, cur Munsterum e Judæo Christianum fuisse pronunciet p. 32, quem Ingelsheimii Christianis Parentibus anno 1489 natum esse exploratum habemus. Forte itaque & huic Munstero insignis Hebraismi, quem ab Elia Levita hausisse se gratua aliquoties commemorat, peritia fraudi fuit, sicut eadem effecit, ut *Nicolaus Lyranus* itidem præter rationem pro Ex-Judæo haberetur. Observat præterea *Surenbursus*, Orationem Dominicam compendium aliquod precum, quas Judæi quotidie recitandas ~~תורה תורה~~ ~~תורה תורה~~ vocant, complexi, quod instituta comparatione evincere conatur, ab illorum sententia forte non alienus, qui Cabbalæ Judaicæ vestigia in ea sibi deprehendere videntur. Sequitur *Gualielmi Wottoni* Dissertatio p. 37-75, de *Confusione Linguarum exstructoribus Turris Babylon. inscripta*, quæ communem illam de linguis revera, divini Numinis auspiciis & nutu, eo tempore confusis sententiam adstruit, repudiatis illis, qui eum *Cl. Viringa & Jac. Perizonio* totam rem ad dissensionem animorum, inter turris conditores excitatam, revocant. Denique p. 66 eos sibi consultandos sumit, qui ex Confusione illa Babylonica ullam linguam novam enatam negant, sed vel omnes ex Hebræa sensim & fluxu temporis derivatas, vel destinato consilio ab hominibus formatas fuisse contendunt. Postea conspicitur erudita V. C. *Davidis Wilkinsii*, quem antea laudavimus, dissertatio de *Lingua Coptica* p. 76-125, in cujus origine incrementa & hodiernam conditionem inquirat. Eam itaque, quæ olim *Ægyptiaca* audit, *Copticam* postea non a *Chibsh*, primo *Ægyptiorum* Rege, nec a *Coptis*, Coptitarum in *Ægypto* secta, sed a Copto, totius *Ægypti* urbe & *Thebaidos* Metropoli dictam arbitratur, deinde vero breviter ostendit, quas variis temporis intervallis mutationes subierit. Qua data occasione apparatus variarum vocum veteris Linguae *Ægyptiacæ* a *Cl. Hadriano Relando* communicatum assert, easque ex hodierna lingua *Coptica* illustrat, & p. 112 justum tractatum de *λεξικόνου veteris Linguae Ægyptiacæ* pollicetur. Hinc p. 112 peregrinas quasdam voces usque ad p. 119 exhibet, quas Lingua *Coptica* ex *Arabica*, *Hebræa*, aliisve linguis adoptavit. Sequitur tandem ipsa Orationis Dominicæ *Copticæ* Analysis. Huic proxima est

est præstantissimi & πολυλόγητος Maturini Veyfferii *La Croix* commentatio erudita, quæ ostendit, totius *Asiæ Orientalis literas a Syriacis oriri, nisi Armenicis & Sinensibus exceptis, quæcum ille potius originem Græcam agnoscam, hæc vera ad Agyptiorum hieroglyphica revocanda videantur.* Testatur inter reliqua p. 127, constitutum sibi aliquando fuisse, ipsam illam *ουλογη* Orationum Dominicæ, quæ Lond. c. 1000 prodierit, ampliata observationibus suis illustrare, eademque opera origines & literarum, & linguarum dialectorumque, quibus gentes utuntur, eruere, eo animo, ut demonstraret, omnes fere omnium gentium literas ab Ebraicis antiquis & recentioribus, Samaritanis scilicet & Assyriis, oriri. Idem Vir doctissimus p. 133 de Armenicis literis credi jubet, eas ad Græcarum imitationem expressas esse, annitente *Mesrobe*, quem divino tantum beneficio in literis Armenorum inveniendis usum esse *Moyse Choronenfis* lib. III c. 53, cujus verba Latine afferuntur, fabulatur. In sequentibus idem de aliis quibusdam linguis, quarum specimina in illa Collectione exstant, affert, aliis non observata, speciatim vero de Gothica Lingua monet, eam præter rem Gothicam appellari, & potius ad Francos veteres referendam videri. Adducit hanc in rem varia argumenta, quæ nobis quidem nec repetere hic nec investigare nunc licet, ab aliis autem curatius considerari decet, præcipue cum ea, quæ a Cl. Wilkinso in præfatione in contrariam sententiam disputata sunt, rem non conficere videantur. Progre-
dimur ad Cl. *Jo. Joachimi Schræderi*, Professoris Marpurgensis, dissertat. quæ a p. 143 ad 149 decurrens, ex *Moyse Choronenfi*, Armenorum Historico & Geographo Seculi a C. N. quinti, descriptionem Armeniæ Latine proponit. Calcem occupat Cl. *Jezreel Jones* dissert. de *Lingua Schilhenfi*, quæ & ipsa catalogo vocum quarundam Schilhenfium & explicatione Latina clauditur.

COLLECTA ARCHIVI ET CANCELLARIÆ
Jura, quibus accedunt de Archicancellariis, Cancellariis ac
Secretariis Virorum clarissimorum commentationes,
accurante JACOBO WENCKERO,
Argent.

Argen-

Argentorati, sumptibus Jo. Reinholdi Dulsscekeri, 1715, 4-
Alph. 5.

Diximus de Cl. Wenckeri Apparatu Archivorum in Actis superioris Anni Mens. Novemb. p. 517, jam ejusdem *Collectæ Archivi & Cancellariæ jura* sequuntur, quibus prius opus continuari videtur. Autores primum nominabimus, quorum monumentis hæc Collectio absolvitur; post hæc ex notis, quas Cl. Editor adjecit, quædam addemus. Primus comparet *Balthasaris Bonifacii J.C. liber de Archivis*, Venetiis 1632 prima vice excusus, post *Abasveri Fritschii Tractatus De Jure Archivi & Cancellariæ* loquitur, Jenæ 1664, 4 & in Opus. variis Noribergæ 1690, fol. editis. Tertio loco quædam ex *Schilkeri Institutionibus Juris publ.* de Probatione per Archivum adjecta sunt, quem *Francisci Michaelis Neveu de Windlschlee* & illustris *Lynckeri* dissertationes de Archivis: Excerpta de Jure Cancellariæ & Archivi, item de Imperatricis Cancellario & Archivo ex doctissimi *Mulzii* Representatione Majestatis Imperatoricæ, nec non ea quæ de nomine, officio & dignitate Cancellarii celeberrimus *Thulemarius* Tr. de Octoviratu cap. XIII dixit, item *Georgii Adami Struvii* Dissertatio de Cancellario Principis & Jo. *Schilkeri* Commentatio de Secretariis excipiunt, quibus tandem etiam *Bernhardi a Mallinkrot* Tr. de Archi-Cancellariis S. R. Imp. adjungitur, quem etiam hoc anno Cl. Struvius edidit, (vid. Act. hujus Anni p. 224) Noster autem suis notis illustravit. Adjecta sunt porro *Caroli du Fresne Domini du Gange* Series Archicapellanorum Palatii Francici, ex ejusdem Glossario Medice & Infimæ Latinitatis desumpta, Joannis *Weinckens* Commentatio de Eginhardo Caroli M. Cancellario, ex ejus Eginhardo Illustrato deprompta, & ea quæ *Wagenfelsius* in Dissert. de S. R. I. Officialibus Cap. VI de Vice-Cancellario Imperii collegit. Sequuntur *Francisci Lanovii* de Sanctis Francicæ Cancellariis & de Cancellarii nomine, officio & dignitate, schediastmata historica, atque ejusdem Catalogus Cancellariorum Regum Francicæ a Meroveo usque ad Ludovicum XIII, *Mabillonii* Artis Diplomaticæ L. II c. XII & XIII, quæ de Cancellariis Francicæ, Notariis & Cancellariis Romanorum Pontificum, item Episcoporum, Abbatum atque illustrium per-

p. 1.
11.
50.
62.
82.
109.
133.
190.
211.
604
608.
614.
726.
731.
761.

- sonarum agunt, *Wagensilis* Dissertatio de Imperii Archivo, Aurea Bulla & Lipsanis, *M. Christ. Heinr. Brömels* Epistola de Archivo Arnstatiensi Swartzburgico ad V. Cl. Casp. Sagittarium, *Justi Fontanini* loca & argumenta de Archivis & Tabulariis Ecclesiarum Monasteriorumve eorundemque custodia ex ejusdem Vindiciis Antiqu. Dipl. desumpta, *Mabilionii* Supplementi de Re Dipl. Caput II, quod easdem res explicat, *Meibomii* Oratio de origine, dignitate & officio Cancellariorum Academicorum Helmstadii A. 1612 habita, & ultimo *Chevillardis* Tabula Cancellariorum & Custodum Sigilli. Hæc sunt scripta, quibus hoc volumen absolvitur, de quibus, quia jam longo abhinc tempore edita fuerunt, nihil dicendum erit; ex notis vero, quas Cl. Wenckerus addidit, quædam huc transferemus. Notat, falli eos, qui statuunt, Rudolphum & Fridericum II Imp. publica lege cavisse, ne instrumenta & acta judicialia Latina lingua conficerentur, quum Clerus, qui scripturarum confessione nutriebatur, & magno suo emolumento cancellis & secretis aulæ infidebat, obstiterit, quo minus Latinæ linguæ usus in conficiendis tabulis aboleretur. Nec proferri adhuc potuisse diploma Teutonico sermone his temporibus conscriptum, sed omnium Imp. usque ad Fridericum III infinita diplomata Romana lingua adhuc consignata extare. Comites Solmeneses olim Civitatis Imperialis Wezlariensis perpetuos factos esse Cives, ex Conventionibus de A. 1351 & 1363 apparet, quæ vernacula conceptæ sunt lingua. Sic Cuno de Berghheim Nobilis Alsatus, Rudolphi Cæsaris in Alsatia officialis, civis Argentinenensis fuit, ut ex ejus literis ad Senatum Argentinenensem cognoscitur. Cur Comitibus Imperii de A. 1356 tandem præcrastinata sint, Carolus IV in literis ad eundem Senaturn de A. 1356 exponit; ratio quippe fuit, quod Casimirus Rex Poloniæ Imperatorem Pragæ invilerit, qui postea Albertum Austriæ Ducem ad se vocavit, quare ad Metensia Comitibus statim venire non potuit. Mogustinum Electorem Imperii Archivum, in quo omnia Germanici Imperii documenta continentur, custodire admonet, & unicum Instrumentum Pacis Westphaliæ excipit, cujus *сърбьскъ* Electori Saxoniz, ut in suo chartophylacio custodiat, non obstante Directoris Mogustini

tini contradictione, traditum fuisse observat. Occasione Archivi Augustæ five Imperatricis Cl. Autor *Hedami* in Hist. Ultraj. fol. 153 Diploma adducit, cujus initium: *Matbildis Dei gratia Romanorum Regina &c.* subscriptio vero hæc est: *Signum Domini Heinrici V Imp. invictissimi. Philippus Cancellarius vice Adalberti Archi-Capellani recognovi. Datum A. 1125 anno Domini Heinrici V Regni quidem 26, Imperii vero 15. Actum est Wacheningen.* Ex literis Jacobi Sturmii ad Mart. Bucerum apparet, fœderatos Principes A. 1545 Jo. Sleidano stipendium 250 florenorum per biennium constituisse, *ita ut munus describendi Historiam renovata religionis illi injungeretur, simul & si qua alia re fœderatis usui esse posset, faceret:* Christophorus Carlwizius etiam promisit, se curaturum apud Principem Mauritium, ut is centum florenos hoc anno addat. Wenceslaum Imperatorem A. 1361 d. 27. Febr. non vero d. 17 Martii, natum esse, contra *Bobuslaum Balbinum*, ex ipsis literis Annæ Imperatricis, Caroli IV conjugis, Wenceslai Matris, ad Senatum Argentinensem datis, probatur. Sequuntur varix literæ Augustarum diverlarum, ex quibus observatur, quod illæ plerumque peculiarrem Protonotarium five Cancellarium, qui postmodum etiam Vice-Cancellarius dicebatur, ad literas suas expediendas vel subscribendas habuerint. Notatu digna sunt verba Heinrici VIII Angliz Regis in literis ad Argentinensem Senatum A. 1523 datis: *Non facile dixerimus, quanto affectu eos omnes prosequamur, quos in Lutetiana refellenda heresi nullos labores, nullam invidiam, nullumque discrimen, detrectare animadvertimus, cujus hominum generis, ubi primum venerabilem ac religiosum virum fratrem Thomam Murner, ordinis Minorum conventualium, sacre Theologiae Professore, ac Juris utriusque Doctorem, haud immerito censeri audivimus, hujus videndi hominis, caramque colloquendi ingenti desiderio repente affecti sumus, utque ad nos accaderet, curavimus, qui profecto opinionem, quam de sua integritate, eruditione atque modestia conceperamus, non solum confirmavit, sed etiam sua presentia longe superavit, adeo ut gratissimus acceptissimus que ejus nobis extiterit adventus, qui quum nuper ad vos rediret, voluimus vel his saltem literis nostram erga eum benevolentiam testari,*

P. 92.

97.

124.

125.

144.

- stari, proinde vos ex animo rogamus, ut eundem fratrem Thomam præter id, quod ultro facturi estis, nostro quoque intuitu & contemplationis carissimum commendatissimumque vobis suscipere, omnique vestro studio ac favore complecti velitis, in quo rem nobis optatissimam præstabitis.* Fuisse A. 1300 Jus Civile Justinianeum æque ac Canonicum in frequentissimo usu in Scholis atque foris Germaniæ, Cl. Autor ex variis documentis probat. Auxit idem variis iisque notatu dignissimis adnotationibus *Mallinkrotii* Tractatum de Archi-Cancellariis Imperii, ut proinde hæc editio aliis multo fit præstantior. *Hastiludia & Torneamenta* in urbe Argentina sæpius celebrata fuisse, ordinationes inclyti Magistratus illius urbis probabile reddunt, quæ a Cl. Wenckero exhibentur. Varia etiam acta ad Imperium Wenceslai & Ruperti spectantia & nonnullæ constitutiones vel Senatus Consulta a Senatu Argentinensi promulgata inveniuntur, ut alia taceamus.
- p. 153.
190.
266.
389.
399.
435.

CORPUS CONSTITUTIONUM MAGDEBURGICARUM novissimarum, cum Censura Regiminis Provinc. Magdeb. editum opera D. CHRISTIANI OTTONIS MYLII, Synd. Civ. Hall.

Magdeburgi & Halæ, apud Seidelium & Rengerum, 1714. 4.
Alph. 12 plag. 5.

CUM non ignoraret Consultissimus Editor, quantum interfit legem scriptam omnibus innotescere, ac quotidiano rerum usu experiretur, constitutiones in Ducatu imprimis Magdeburgico seorsim vernacula lingua publicatas, quarum ingens copia, quæque vix ullo hætenus pretio comparari omnes potuere, nondum satis omnibus perspectas esse, consilium suscepit haud poenitendum, atque concessione Regia impetrata, ex archivis & actis publicis & privatorum quorundam apparatu edicta omnia indefesso studio collegit, collecta inter se contulit ac publici tandem juris fecit, quæ deinceps proditura sunt, eadem forma Supplementorum subinde titulo editurus.

Continet autem hoc opus Constitutiones ab A. 1680, quo Ducatus Magdeburgicus, mortuo AUGUSTO Administratore, ad Brandenburgicos pervenit (nam quæ antehac usque ad

A. 1673

A. 1673 publicatæ sunt, jam pridem editæ profant) usque ad A. 1714, in Ducatu illo non minus ac Comitatu Mansfeldensi, quatenus hic Magdeburgicæ Superioritati subest, promulgatas, quibus Rescripta quædam decisiva adduntur, in quibus sunt quidem & plurimæ Constitutiones universales, quæ ipsam etiam Marchiam, Principatum Halberstadensem, & alias Provincias Regis Borussiae concernunt. In VI vero Partes divisit opus Cl. Editor & præmissis repertorio contentorum cujuslibet partis principalem Constitutionem posuit primam, eamque allegatione subsequenti edictorum, quæ ad hujus vel illius loci explicationem vel limitationem facere possunt, illustravit, cui reliqua deinde edicta secundum seriem temporis subjunxit.

Pars Prima agit de *Causis Ecclesiasticis* & iis, quæ inter eas referri possunt vel iis accenseri & adjungi. Inter L Constitutiones, quas ibi reperies, primum locum occupat *Ordinatio Ecclesiastica*, quæ juxta edictum publicationis de dat. 13 Nov. 1685 ad instantiam Statuum Provincialium auctoritate Electoris FRIEDERICI WILHELMI, facta revisione antiquæ Ordinationis de A. 1652 & monitis dictorum Statuum desuper auditis, a Regimine Provinciali concepta est, & easdem quidem eum antiquiori Rubricas habet, in nigro autem hinc inde discrepat. Ex sequentibus constitutionibus commemorare liceat illam de dato 21 Dec. 1685, quæ d. Ordin. Eccles. Cap. V §. 18 de *Sigillo Confessionis* ita declarat, quod sc. Minister verbi divini delicta contra Principem & Statum Publicum perpetrata & attentata revelare teneatur, non tamen nisi ad specialem & immediatum Principis jussu & quatenus salus publica periclitari potest. Nec minus notatu digna sunt *Universitatis Fridericianæ Privilegia* A. 1697 publicata. Eminent etiam constitutiones, quæ de *Cura Pauperum* tum Provinciarum tum imprimis Civitati Halæ sunt præscriptæ, & ex, quæ de *Cultu Sabbathi* agunt. *Ordinatio de Causis Ecclesiasticis militum*, das Militair-Consistorial-Reglement, de A. 1712, exhibet personas, ex quibus Consistorium militare formari debeat, earum officium & potestatem & huic subjectas personas & causas atque processus formam, & quæ usque militibus matrimonia permitti debeant &c. Dno quoque edicta de di-

sciplina academica allegare non poenitebit, unum de dato d. 25 Maji 1695, quousque scilicet famosissimas tabernas, quæ vulgo dicuntur Thee- und Coffee-Zäuser frequentare liceat, alterum sub dato d. 23 Mart. 1702, prohibens, ne alibi ob duella relegati in aliqua Univerfitate Potentissimi Regis Borussiz recipiantur. Et ut de reliquis Mandatis taceamus, colophonem tandem imponit edictum de dato 25 Jan. 1713, quo constitutiones de Religione Reformatorum A. 1662 & 1664 in Marchia promulgatz publicantur. Hæc de prima Parte.

Sequitur Pars secunda de iis, quæ justitiam ejusque administrationem etiam in *Cambialibus* causis concernunt. Ea continet LXII constitutiones, ex quibus prima est *Ordinatio Processus de A. 1686*, eadem cum antiquiori habens capita, uno saltem omissio, de cessione Jurium & actionum, id quod ordinationi politicæ deinde fuit additum. Prolixum foret omnia referre, in quibus forma Processus fuit mutata, illud tantum observamus, quod revisores a Saxonico jure, ex quo antiquior procedendi forma desumpta fuerat, magis jam secedere cœperint. Hanc excipit ipse Declaratio de A. 1696, quæ communiter dicitur *die neu verbefferte Process-Ordnung*, & pariter multa secundum seriem Capitum dictæ ordinationis declarat, ampliat, limitat, abrogat, nova addit, & novum quoque Caput sc. LI de Advocato Filci subjuagit. Cum autem hæc nova ordinatio minime plenam Processus formam depingat, sed, uti dictum est, antiquiorem in hoc vel illo puncto saltem augeat vel minuatur vel declaret, & ita una absque altera non sufficiat, sed ambæ semper conferri debeant, nisi quis impingere velit, hinc Autor hujus collectionis laudabili consilio singulis capitibus & paragraphis prioris ordinationis annotavit, si quid, & ubi per illam ordinationem revisam de A. 1696 & per constitutionem de A. 1713, de qua mox, aliquid mutatum est. Tertium locum occupat modo dicta *Constitutio*, quam Potentissimus Rex Borussiz FRIDERICUS WILHELMUS, amore extinguendi prolixas & innumeratas partium lites flagrans, mox ab initio sui Regni A. 1713 sub titulo *Allgemeine Ordnung die Verbefferung des Justiz-Wesens betreffend* non solum in Ducatu Magdeburgico, sed

&

& in reliquis Provinciis publicari jussit, & qua malitiæ judicum, advocatorum, clientum sæna injicere studuit, severam animadversionem iis minatus, qui obtantu eorummodi Regii privatorum juribus quocumque modo vim inferre præsumferint. Luculenter quoque hæc constitutio distinguit, quibus in causis Camera vel alia Collegia, Commissariat, ~~Steuern~~ und Accis-Amt, Jagdt-Canzelley, Post-Amt &c. cognoscere possint. Succedit *Ordnatio Cambialis*, quæ A. 1703 publicata XLII articulos continet, tum & aliæ, quas recensere nihil attinet.

Parte Tertia præmittitur *Ordnatio Politica* de A. 1688, quæ ab ea, quæ antea ab A. 1652 viguit, rubro & nigro hinc inde maxime differt, & ex præfatione seu publicatione ordinationi præmissa sub dat. d. 3 Julii 1688 notandum, jura Saxonica tum demum admitti, quum Ordinationibus in Ducatu Magdeburgico antea promulgatis nequiquam repugnant. Ceterum longum foret Edictorum, quæ hic exhibentur CCLXXVIII, contenta recensere. Inter novissimas constitutiones, quæ sub Imperio moderni Regis emanavere, eminent eæ, quæ de Duellis, Commerciis, temporibus venatoriis & universali introductione ponderis & mensuræ Berolinensis loquuntur.

Quarta Pars de *Re militari* agit, & LXV constitutiones complectitur, inter quas sub num. I, II, III & IV novissimi reperiuntur articuli de disciplina, annona, expeditione, stipendio ac hospitalitate militari &c. *die Kriegs-Articul, Marsch-Verpfleg-und Einquartierungs-Reglement*, de A. 1713.

Pars Quinta sub rubrica *von Cammer-Steuer-Münz-Post-und Bergwerks-Sachen* CLXXII leges exhibet, inter quas prima est, quæ dicitur *die A. 1686 publicirte General-Steuer- und Consumtions-Ordnung in denen Städten des Herzogthums Magdeburg*, quæ sub distinctione capitum exhibet taxam accisæ de vino, cerevisia, frumento, mercibus &c. & reliqua, quæ observari debent, secundo autem loco reperitur, *die Post-Ordnung* de A. 1712. Hæc ordinatio de Juribus Postarum non solum Ducatum Magdeburgicum, sed omnes Provincias concernit & agit de Officio Magistri, Scribæ & reliquorum officialium rei veredariz eorumque Privilegiis.

viato-

viatoribus, diverforiis, tabernis, rhedis, cornubus & insignibus veredariis & veredis, nec non de eo quod justum est & licitum circa literas & res earumque obfignationem, oblationem, taxam & pondus, vel circa Postarum vias, securitatem & cautionem tempore pestis observandam &c. & huic ordinationi adhaerent aliz specialiores de re veredaria decursionum in Clivia, Marchia, Pomerania & Westphalia. Sequentia edicta vel species & figuras monetarum probarum & reprobarum exhibent, & reliqua quae ad rem nummariam faciunt, vel de Re Veredaria adhuc varia disponunt, e. g. *Die Subr- und Land-Rutschbet Ordnung* vel de accisa & ejus augmento, maxime ratione urbium Magdeburgi & Halæ, varia determinant, vel de vectigalibus, tributo seu censu munerum (*Matinen oder Chargen Gelder*) nitrariis & coquendo sale nitri, privilegiis eorum, qui nova extruunt ædificia, fodinis, & chartis lusoriis signatis agunt, vel Commissarios belli & exactionum instruunt de ipsorum officio, ut alia præceamus.

Tandem sequitur Pars Sexta & ultima, quæ sub rubro Miscellaneorum varia continet edicta, quippe præmissis statuto Hallensi, *die Regiments Ordnung* de A. 1637, constitutiones LXXI diversi generis subjiciuntur e. g. de Peste, Privilegiis & juribus eorum, quos Rex Galliarum ex Gallia, Palatinatu vel aliis Provinciis expulit, novo Calendario, commerciis Guinensibus, formulis & gestibus Judæorum orantium suspectis, successione conjugum Hallensium &c.

Adjectus est ultimo loco Index rerum utilissimus.

DANIELIS CLERICI, MED. DOCT. HISTORIA
Naturalis & Medica latorum lumbricorum intra
hominem & alia animalia nascentium.

Genevæ, apud Fratres de Tournes, 1715, 4.

Alph. 2 $\frac{1}{2}$ cum fig. ænear. tab. XIII.

TRia esse vermium genera, quæ in corporis humani intestinis hospitantur, Ascaridum scilicet, teretium, & latorum, Græci & Latini observarunt Medici. Arabes teretes parvos seu graciles, & latos statuerunt, quos ultimos alio nomine, cu. urbitinos

tinios vocarunt, cum quibus tamen horum interpretes ascarides confuderunt. *Petrus* vero *de Abano* aliique pauci eos ita inter se quandoque colligari observarunt, ut catenam efforment unius animalis seu vermis speciem præ se ferentem. Dux species vermium latorum ab *Arnaldo Villanovano* distinctæ, sed non descriptæ sunt; quarum hæc longorum & latorum, illa brevium & latorum seu cucurbitinorum sit. His tertio accedunt longi & rotundi, seu teretes, quarto curti & rotundi, qui *Ascarides Græcorum* sunt, quinto maximus quidam lumbricus, alias solium seu cingulum dictus. Putat tamen *Gabucinus*, *Arnaldi* lumbricum maximum nil aliud esse quam sacculum cucurbitinos vermes quandoque involventem. Circa lumbricorum latorum naturam atque inter se discrimen multa in Medicorum posteriorum scriptis confusio annotatur. Quidam enim cucurbitinos lumbricos Arabum figmentum esse putant; alii, quioquid de lumbrico lato narratum est, nugas esse ajunt; alii duo latorum genera admittere videntur, sed ea invicem quo pacto distinguant, nesciunt. Alii, quorum agmen ducit *Platerus*, duo quidem latorum lumbricorum seu tæniarum genera expresse distinguunt, ac vermem latum longumque a cucurbitinorum catena re ipsa diversum describunt, sed catenam hanc, tæniam secundi generis ab ipsis vocatam, pro uno etiam prælongo verme contra *Petri de Abano* sententiam habent, vermemque Arabum latum brevem seu cucurbitinum nil aliud esse ajunt, quam tæniæ corporis fragmenta cucumeris semini similia. Alii demum, qui vermem eundem cucurbitinum viderunt, ipsum vel pro ascaride vel pro monstruoso quopiam alio verme habuerunt, ita ut cucurbitinus diu ignoratus sit, vel in obscuro jacuerit. Hæc singula Clarissimus Clericus prolixius & ipsissimis Autorum verbis *prioribus IV capitibus* probat. Post hæc *Eduardi Tyson*, cujus dissertatio ex Anglico idiomate in Latinum versa hic legitur, item *Leeuwenhoekii*, *Nicolai Andry* de lumbricis latis & speciatim de *Plateri* Tænia secundi generis, solum ipsi dicta, sententiam *capite V* exponit. Præ reliquis vero *Antonii Vallisnerii*, cujus *Cogitata & Experimenta* circa ordinariorum vermium in corpore humano generationem in Actorum Supplem. T. V Sect

VII pag. 279 communicavimus, vermium cucurbitinorum & tæniæ *Plateri* secundæ seu tæniæ degeneris *Spigelii*, tubulique cucurbitinos interdum involventis descriptionem, qua *Andry*, *Tysonis* & aliorum, tæniam istam pro uno verme habentium, opinio refellitur, in *capite VI* allegat, maximeque deprædicat. Inde in *capite VII* ad tæniam primam *Plateri* revertitur. Quamcunque autem solertiam adhibuit in evolvendis Autoribus, qui de hac vermibus specie scripserunt, nihil tamen solidi reperit. Hinc allegatis in *capite VIII & IX* illis Medicis, qui corporis vermibus istius truncum aut descripserunt, aut se vidisse dixerunt, vel caudam aut caput conspexerunt, suas communicat observationes, imprimis quæ caput & caudam concernunt. Variis tum argumentis in *capite X* probat, plures tæniæ in hominum intestinis quandoque reperiri, hasque per generationem se multiplicare, & unum esse revera vermem, non plures instar cucurbitinorum, vivacesque admodum existere; inter latentis talismodi tæniæ in intestinis signa famem caninam neququam referendam esse, imo eorum nulla pathognomonica aut perpetua, vel quæ aliis morbis communia non sint, dari; gravioribus symptomatibus ægros haud vexari, imo nullum eorum existere lethale. Atque hæc postquam de lumbrico lato commentatus est Autor Clarissimus, haud absolum esse credidit, quædam de aliis verminum generibus, qui hominibus molesti sunt, ut & qui in aliis animalibus reperiuntur, quæ eorum sit origo, quæ remedia, addere. Agit itaque *capite XIII* de tæniæ canina, aliisque canum & felium vermibus; de teretibus in hominibus lumbricorum inter se differentiis, & anatome; de vitulorum lumbricis teretibus; & illis, qui longi & tenuissimi extra intestina fuerunt reperti; de *Ascaridibus*; de dracunculo seu vena *Medinensi*; de vermiculo affectum, bovinum dictum, inducente; de vermiculis *Americanis*, pedibus hominum molestis; de *Sironibus*, mortem inferentibus; & *Sironibus* oculorum; de vermibus cum urina excretis; de vermibus ulcerum, vasorum sanguiferorum, spermaticis, crinonibus, cerebri, narium, ossis frontis, oculorum, dentium, aurium, cordis, pulmonum, hepatis, lienis, umbilici vermibus & eo, quem omnino nuncupant; item de vermibus villosis, monstris,

agit.

aglt. Prolixius hinc in *capite XIV* est inquirenda vermium origine-variasque hac de re Autorum opiniones allegat, & vermes in humanis corporibus stabulantes non solum semper noxios non esse, sed utiles quandoque & necessarios, in infantibus potissimum, *ad Parvulos* laborantibus, evincit. Ad remedia denique *cap. XV* progreditur, quorum ope molesti interaneorum nostrorum hospites efficiuntur; quorum varias recenset classes. Sunt enim, quæ manifesta gaudent qualitate, propter quam, cur vermibus ea infesta sint, ratione assequi possumus; sunt, quæ vi quadam occulta & specifica, id est, quorum ratio perspecta nobis non est, etsi de effectu experientia testetur, hoc præstant. Sunt etiam, quæ certis tantum vermium generibus expellendis enecandisque inserviunt; sunt denique, quæ omnia perinde fugare vel interimere queunt. Quarum singula allegare prolixius foret.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII Compendium Chymie Theoreticæ & Practicæ, methodo analytica propostæ.

Jenæ, sumptibus Joh. Felicis Bielkii, 1715, 4.

Alph. I plag. 5.

Compendium hic sistit Chymie Medicæ Clarissimus Wedelius, cujus in omnes fere Medicinæ partes opera eruditissima abunde prostant, & ab omnibus avide expetuntur; de Metallica autem Chymia nihil ipsi nuuc negotii intercedit. Dividit illam in Empiricam & Dogmaticam, seu Practicam & Theoreticam, vel rationalem; seu spectatam, prout circa principia rerum, secunda saltem, & principiata seu producta certa occupatur. Hinc quatuor oriuntur libri, in quos dicenda includit. In Libro igitur I Theoriam principiorum Chymicorum pandit, in qua Sal, seu clavem & condimentum rerum, sulphur, tanquam sigillum, centrum, & pacem optimam rerum, mercurium, qui est elater mixtorum, semen, quod promptuarium universi vocat, & fermentum, directorium omnium, sub examen vocat, & in eorum essentiam, affectiones, vires, & usum sedulo inquirit. Tum Chymicorum principia cognoscendi & curandi sistit, de-

que productis seu effectibus & operationibus Chymicis agit. Duplex autem est methodus, qua Chymia docetur, & traditur, analytica altera, altera synthetica, quarum illa a fine ad media procedens *τὸ ὄρι* & partes compositas magis scrutatur, hæc *τὸ βῆτα*, a mediis ad finem, partes componentes examinans. Quamquam autem res eodem recidat, quocumque modo Chymia explicetur, facilior tamen & practica magis iudicatur esse methodus analytica. Optime etiam in hoc sequitur Clariss. Wedelius principiorum Chymicorum signaturam, utpote naturæ unice conformem, indeque desumptam. Uti enim Mercurii character hoc modo notat, quæcumque etiam fixa visa, evaporabilia esse vel fieri, igni & quidem ad *ὀξυγασιν* seu capturam clauso, exposita: ita prima statui potest commode operatio, Volatilium, sensu latiori dictorum, Evaporatio. Et ut sulphur alias inflammabile, ita hoc sensu signat igne fixanda, adeoque secunda operatio essentialis & classica emergit, Accensio. Sal vero media centraliter, æqualiter, separanda signans, Solutionem & Coagulationem, ceu tertiam operationem constituit. In Libris igitur sequentibus de Evaporatione, Accensione, Solutione & Coagulatione agit Autor; ita tamen, ut sub Evaporatione distillationes aquarum, spirituum, oleorum, flores, sublimata, & salia volatilia complectatur; sub Accensione calces, cineres, salia alcalica fixa, crocos, regulas, vitra, præcipitata, & coagula mercurialia comprehendat; sub Solutione & Coagulatione essentias, tincturas, extracta, elixiria, gelatinas, vitriola, sulphura, feculas, magisteria, liquores, crystallos & præparaciones Chymicas compositas rimetur, & de Postulatis Chymicorum agat. Ex quo ultimo capite speciminis loco quædam nunc communicabimus. Circa Chymicorum quorundam asserta duo cum primis notat, Noster, primo, quod hyperbolicis elogiis sua inventæ ornent; secundo, quod eadem occultent tanquam arcana, & possidere magis se arguunt, quam demonstrant. Quibus addit, quod fiat aliqui *ἀπαιδεύτοι*, nec fundamentis artis vel Philosophiæ imbuti Empirici. Hinc quædam dubia, quædam falsa omnino, quædam autem vera sed non nisi ænigmatice descripta proflare. Circa quintas essentias monet, audire tales

Para-

Paracelso subtiliora & specifica medicamenta, virtute seminali sui simplicis praedita, quod nomen hodie ad spiritus oleosos seu olea aetherea deductum non adeo inconveniens est. Cum autem notum sit, ignem esse destructorem seminum, frustra esse & statui *παλιγγενεσιον* plantarum ex cineribus, in salibus vero vel aquis destillatis & decoctis quoque congelatis efflorescentias & figuras illiusse ignis autumat. Neque etiam e diversa combinatione & immutatione particularum definite vel mercurium vel alia principia enasci, admittit, unde mercurium currentem e regno vegetabili vel animali, prius non ingressum fortitum, nondum demonstratum fuisse. Neque ex regno animali vel vegetabili lapidem philosophorum seu tincturam universalem recte quaeri putat, non obstante regnorum symbolismo quoad materiam universalem, cum differant seminali principio. Sal vitriolicum figens, & sulphur illigans ac malleabilitatis principium, in metallis nullo modo negari posse existimat, quin id ipsum variis experimentis demonstrari, vel auri fulminantis exemplo. Si panaczarum nomine veniant remedia polychresta, lumine puriori serenare spiritum vitalem, vel alterare eminentius fluida corporis apta, non neglecta inquisitione ulteriori mixtorum & morbosum, talia heroica ex cinnabarinis, antimoniatis, solaribus, mercurialibus concedit. Cumque metalla gaudeant suo semine & fermento, & ex his potissimum solem, cum sulphur maxime sit diffusivum principium, & fixari aptum, non absolum esse, transmutationem metallorum statuere, sibi persuadet.

Jacob Leupolds, Mechanici zu Leipzig, andere Fortsetzung des Tractats von der Luft-Pumpe.

h. e.

JACOBI LEUPOLDI, MECHANICI LIPSIENSIS, *Aerliae pneumaticae illustratae Continuatio secunda.*

Lipsiae, sumptibus Autoris, 1715, 4.

Plag. 2. Tab. xn. 4.

Fff 3.

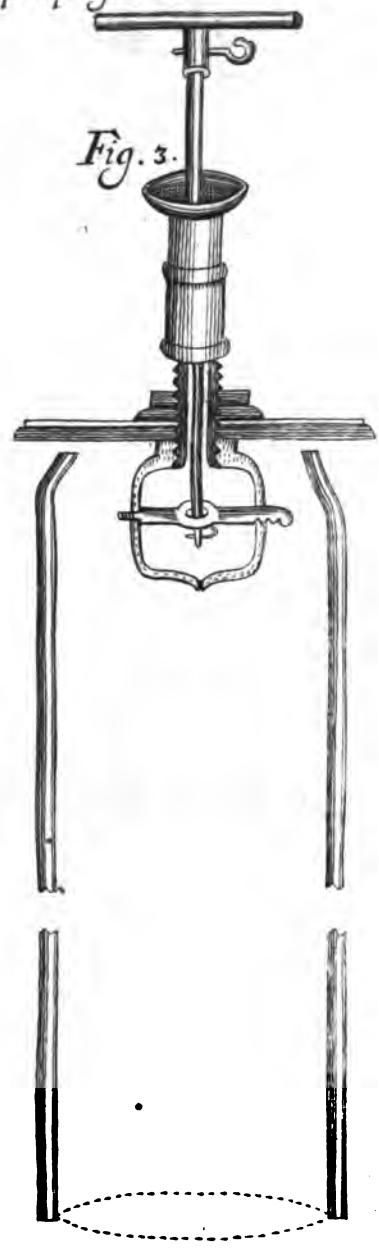
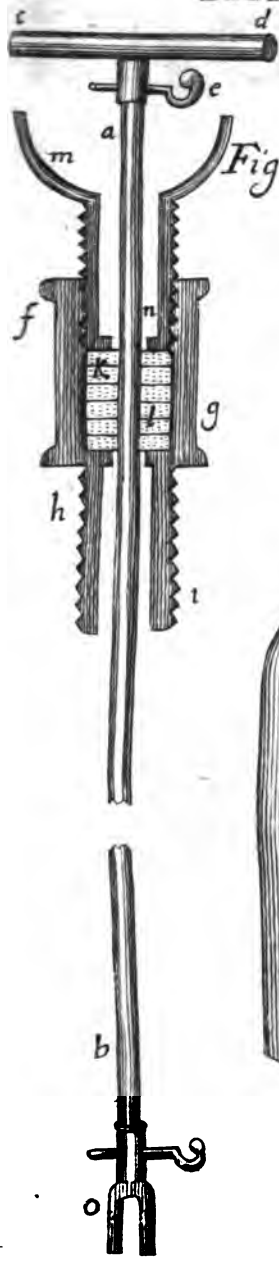
Iu

TAB. VI
Fig. 1.

IN hac Continuatione secunda Auctor industrius & ingeniosus primum exponit modum, quo objecta in vacuo sursum & deorsum moveri possint. Artificium patet ex adjecto schemate, in quo *ab* est filum orichalceum crassius, longitudinis unius circiter pedis, *cd* ansa mediante clavo & filo *ab* affixa, *fg* cylindrus orichalceus cochlea *hi* instructus, ut ad campanam vel operculum aliquod firmari possit, *kl* coria madefacta & foraminibus sectioni fili horizontali congruentibus pertusa, *mno* cochlea cum catino, ut coria comprimere possint & aqua desuper affundi queat, & denique uncinula objecta elevanda aut deprimentanda receptura. Docet deinde, quomodo eodem machinamento uti detur ad vitra evacuata obturanda, veluti si quis phosphorum *Bernoullianum* parare voluerit, & quomodo, vase vitreo altiore evacuato, plumula cum numo aureo una demittatur, ut descensus, demta aeris resistentia eodem temporis articulo perfectus, in oculum incurrat. Utrumque ex inspectione figuræ manifestum. Describit præterea instrumentum in Actis hisce Tom. V Supplementorum Sect. 9 p. 404 representatum, quo Mechanicus Anglus *Hauksbee* igneam quasi pluviam in tenebris produxit, simulq; docet, quomodo structura ejus variari possit, ut phosphorus ille mercurialis non temporarius sit, sed perpetuus. Illa autem ignea pluvia reapse idem est cum phosphoro *Bernoulliano*. Fieri sane hodie assolet, ut idem experimentum sub multiplici sæpius forma exhibeatur. Machinam ad compressionem aeris a se olim excogitavit & in Actis A. 1708 p. 355 descriptam ita nunc aptavit, ut omnia experimenta in aere compresso fieri possint, quæ in vacuo fieri solent. Tempestive autem monet, ne incauti pulverem pyrium ope Speculi caustici in aere compresso accendant ob dannum præsentissimum inde metuendum. Cum *Hauksbejus* antlix lux pneumaticæ Tom. V Supplementorum p. 403 a nobis descriptæ non vano consilio barocopicum applicaret. Noster nunc docet, quomodo etiam antlix antiquo modo constructis idem commode applicari queat. Ostendit etiam, quomodo campana evacuata admotis carbonibus calefieri possit, ut aqua in vacuo perinde ac spiritus vini ebulliat & rana insigniter intumescat. Omne fluidum, modo leniter ca-

lesi.

Fig. 2. 3.

lesiat, instar Spiritus vini ebullire, sine novo instrumentorum apparatu docuit *Wolfus*, quemadmodum annotatum est in Actis A. 1714 p. 480. Præterea *Leupoldus* novum quoddam infundibulum exhibet, vi cujus aqua subducto aere per poros corii & ligni filtratur. In his Actis A. 1711 exstat p. 11 experimentum *Leibnitianum*, quo docetur, grave in fluido descendens non gravitare cum fluido vi gravitatis totius. *Leupoldus* suadet, ut etiam tentetur, num corpus leve in ascensu per fluidum cum eodem gravitet. Commendat igitur cylindrum cavum cum appenso pondere aqua specificè leviorè & cera fundo tubi aqua pleni affixum: quodsi enim carbonès candentes vel candelam ardentem fundo admoveas, cera liquefacta corpus separabitur atque ascendet. Reliqua experimenta, quæ commemorat, ludicra sunt. Sub finem annectit pleniorè descriptionem antliæ pneumaticæ, quam in Actis A. 1713 p. 95 exhibuimus.

**HISTORIA CAPTIVITATIS FRANCISCI
I Galliarum Regis, nec non Vitæ CAROLI V Imper. in
Monasterio. Addita relatio Vitæ Mortisque CAROLI
Infantis PHILIPPI II Regis Hisp. Filii; Autoribus PRU-
DENTIO DE SANDOVAL Episc. Pampelone &
LUDOVICO DE CABRERA DE CORDUA
ex Hispanica Lingua in Latinam conversus
excerpta.**

Mediolani, 1715, 8.

Alph. 1.

PLuribus susceptis itineribus id egit Clariss. Adamus Ebertus, horum interpres, ut juxta variarum gentium arcanam historiam, earundem sibi linguarum cognitionem compararet, eo animo, ut dignis aliquando sua diligentia monumentis Orbi Erudito bene consulere. Inde redux in patriam factus quinquaginta Relationes ex Parnasso publicavit, quibus arcana ministerii Comitis ac Ducis Olivarii, Richeliique & Mazarini Cardinalium, Clarendoniique Comitis & Greiffensfeldii, aliorumq; prodidit, quæ partim ex ore Virorum fide dignorum, partim e schedis Venetis,

netiis, Romæ, atque alibi repertis acceperat, spe in super facta de edendis LXXXIV libris historiæ Europæ, ad pacem usque Noviomagensis, Commentarioque in Annales Taciti. Hanc implere impeditus est suscepto, jussu superiorum, docendi juris in patria Francofurtana Academia munere, quod ad sublimiora tendentem continuit, Interim Grotii de Jure belli & pacis libros prælegit, atque Juris Naturæ, Gentium & Civilis præcepta tradidit, & fata regnorum Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, cunctique occidentis, exposuit, collectis ex omnium gentium scriptoribus, Victore Siri imprimis, Sandovalis & Cabrera, memorialibusque Franciæ, illustrium virorum exemplis, ex quibus Juris prudentiam ubique accuratam novam condidit, quam dissertationibus, præcipuos regnorum eventus complectentibus, & ad dictam pacem illam Noviomagensis continuatis, complexus est. Hinc Tacito manum admoveans, ex illo Sciani Messalinæque, Octaviæ & Senecæ interitus causas suppliciorumque genera elegit; quæ dissertationibus itidem Gallorum, Hispanorum & Italicorum ac commentariis collatis descripsit; & utroque opere manu exarato Bibliothecam Brandenburgensem locupletavit, in qua præterea adservantur illa, quæ ex peregrinarum gentium linguis in Latinam pleraque conversa sunt historica, integre nempe Sandovalis & Cabrera Hispanorum opera, Herberti Comitæ Angliæ vita Henrici VIII in vernaculam missa, nec non vita Ol. Cromwelli a Th. Hobbesio scripta, in Latinum, tum & Caroli I epistolæ ad conjugem, in Gallicum sermonem transfusæ, Post Antonii Geropoldi Trutinam Imperii Ottomannici, Italico idiomate scriptam, Latinam fecit, & Laurentii Gratiani opera ex Hispanico; quæ secutura promittit Zavalæ & Antonii Perezii opera, & Cominæ Memorabilia, cum Vitriarii scholiis. Nec ita tamen captus est his amœnitatibus, ut quidquid arduum in Jure esset, non attingeret; imo in eadem Berolinensi Bibliotheca recondita sunt in Carpovii Jcti definitiones commentaria, in Brunemanni & Gailii consilia observationes, & in Mevii decisiones. Ex tot Viri doctissimi lucubrationibus, Potentissimi Borussia Regis, & summi aulæ Mareschalli de Prinzen beneficio, eruditi orbis censuram nunc subit hoc interpretationum specimen, ex Sandovalis & Cabrera vastioribus voluminibus decerptum,

ptum, dignum sane, quod Latinum prodiret, quo pluribus ejus legendi facultas esset. Id asserere non dubitamus, satis ad ingenium Hispanorum scriptorum versionem exornasse Autorem; in dedicationibus vero ad tres in orbe Monarchas, Imperatorem, Regem Galliarum & Borussiae directis seipsum sublimi dicendi genere superasse. Ex ipsis autorum operibus, argumenti non minus gravitate quam jucunditate Lectori commendandis, quoniam nova non sunt, nihil addimus.

JO. MATTHIÆ GESNERI, ANSPACENSIS,
Institutiones Rei Scholasticæ; accessit Præfatio JO. FRANCISCI BUDDÆI, Theol. D. &
 P. P. O.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1715, 8.

Plag. 18.

HAud male de Republica merentur, qui, pro eo ac decet, Scholarum rationibus consulunt, & literarum incrementa in illis bonarum mentium domiciliis re ac consilio juvare nituntur. Quam haudem Celeb. Buddeus in Præfatione, quæ præfixa est huic libro, & de causis corruptæ rei Scholasticæ agit, Cl. Autori nostro attribuit, illumque hac in re abunde suo officio fecisse satis, judicat. Ipsæ autem Institutiones rei Scholasticæ sex potissimum capitibus absolvuntur, in quorum Proœmio exploratio sui ipsius non solum cuilibet, qui in Musarum castris versari cupit, sed præcipue futuro doctore Scholastico commendatur, & damna, quæ ex illius neglectu propullulare solent, ostenduntur. Duos vero in hoc explorandi negotio fugiendos Cl. Autor monet scopulos, nempe, tum nimiam audaciam & confidentiam, qua quis viribus suis tantum adscribit, quantum alii, etiam si & Argo ipso fuerint oculatior, in illo perspicere nequeunt, tum nimium timorem, & meticulosam diffidentiam, qua quis viribus suis diffusis justo abjectius de semet ipso judicat. Hic *ὅς ἐν παρό-*
δῳ illorum recte errorem rejicit, qui Theologiæ solum studiosos ad instituendam juventutem natos aptosque esse putant, ac reliquos bonos viros, ac si docendi dexteritate prorsus destituerentur,

G g

rentur,

rentur, e numero docentium excludant. Capite I dotes, quibus a natura futurus Præceptor instructus esse debet, exponit, ubi & præter mentis idoneas facultates membra in corpore integra requiruntur, quoniam Præceptor insigni aliquo corporis vitio notatus perfacile in contemtum & ludibrium apud petulantem juventutem adduci queat. Hinc &, ne ex immoderata legendi scribendique cupidine & nimia animi perturbatione vegeto corpori vis inferatur, Ciceronis illud: Cura, ut valeas, omnibus literarum cultoribus sedulo commendat, vitia linguarum, & alia, quæ aut naturæ defectu imperfecta, aut consuetudine depravata, arte & industria corrigenda esse pluribus argumentis suadet. Utrum vero in eligendo Præceptoræ ad æqualem sanguinis & cholæræ crasin seu temperamentum Sanguineo-Cholericum respiciendum, illis qui penitus artis hujus arcana inspexerunt, relinquimus examinandum. Cap. II Sect. 1 de Eruditione futuri Præceptoris agit, cui propter arctissimam disciplinarum connexionem Polymathia commendatur, & postquam aliqua contra illos, qui veteres tantum autores in scholis legi volunt, & contra horum adversarios, quibus recentiores modo placent, disputata fuerunt, media Autor via præcedit, & veteres propter stylum, recentiores propter Philosophiæ & morum cognitionem in scholis cum fructu retineri contendit. Sect. 2 de linguis in genere, tanquam instrumentis scientiarum, quibus doctus hoc seculo carere nequit, inscribitur, ubi & docentibus & discipulis regulæ quædam generaliores suppeditantur, quæ in addiscendis linguis suam omnino utilitatem exerere possunt. Sect. 3 ad linguam Latinam procedit, necessitatem ejus monstrat, cujus & ubi initia & progressus explicuit, initium lectionis a Parente Latinitatis faciendum suadet, ita tamen, ut ne reliqui postmodo negligantur, qui quo ordine, quave methodo legendi, pluribus explicat, in primis autem futuro Præceptoris M Fabii Quintiliani lectionem assiduam commendat, quoniam vix ullum putat esse e veteribus, e quo plus vel doctrinæ, vel sapientiæ possit hauriri. Post prima institutionis rudimenta morem illorum improbat, qui statim e vernacula quædam in Latium sermonem transferenda proponunt, quia

quia inde orationi tironum hoc imineret periculi, ut cum initio tota a genio Latinitatis abhorreat, imo & solœcis & barbaris plane scateat, difficulter postea ad rectiorem faciem reducatur. Sect. 4 eadem fere ratione de lingua Græca recte addiscenda præcepta tradit, id quod Sect. 5 de linguis orientibus & imprimis Hebræa agere instituit. Sect. 6 ex linguis Europæorum hodiernis præcipue Gallicam, Anglicam, Belgicam, Hispanicam & Italicam propter egregia inventa, quæ illis linguis in publicum eduntur, addiscendam suadet. Sect. 7 de arte Oratoria, Sect. 8 de Poesi agit, cujus duæ partes, sublimitas cogitationum, & leges metri constituuntur, ubi data occasione Anagrammata, Chronosticha, Acrosticha alique hujus furfuris nugæ ingenii relinquuntur, qui otio & patientia abundant. Sect. 9 ad antiquitatum studium hortatur, quarum potiores fontes indicantur, & regulæ quædam, quibus in eruendis illis uti debemus, adducuntur. Sect. 10 de Historia, & quæ ad illam referuntur, sc. Geographia, Chronologia &c. agit: Historiæ necessitas, & in suas species partitio, una cum regulis in ipsa historia legenda tenendis, affertur. Sect. 11 de studio Mathematico, disciplinarum Mathematicarum antiquitate, & aucto subinde earum numero tractat, utilitatem ejus adstruit, & quantum futurus Præceptor ex disciplinis Matheseos tenere debeat, exponit. Sect. 12 Philosophiæ, reliquarumque disciplinarum tractationem, in scholis, uti vocantur, inferioribus, non absolute necessariam esse, existimat, Præceptorem tamen, qui ordine & ratione alios docere, ac aliorum vitam fingere debet, illis neutiquam carere posse affirmat. C. III in mores, quibus Præceptor præditus esse debet, inquiri, vitia, quibus in scholis degentes fere obnoxii sunt, indicat, sumta inde occasione de libris obscænis, castratis, centonibus, Christianis agit, & ultimo loco de Decoro Præceptoris ratione sermonis, gestus, vestitus observando quædam annectit. C. IV, postquam de illis rebus, quibus Scholasticus doctor instructus, esse debet, dixit, jam quomodo in ipsa institutione versandum, docet, & regulas instituendi generales suppeditat, ubi primo loco ponit, quæ ad ingeniorum explorationem pertinent, mox de

ordine discendi atque docendi differit, tum distinctas Præceptorum & discipulorum provincias ostendit, & denique de penis scholasticis, erga quos, quando, & quomodo illis utendum, inculcat. C. V. agit de publicæ & privatæ institutionis differentia, commoda & incommoda, quæ utramque constantur, enarrat, utra vero alteri sit præferenda, difficile dicti esse arbitratur; quod si tamen Præceptor, qualem ante descripsit, inveniri possit, privatam institutionem publicæ antepone non dubitat. C. VI, quomodo Princeps instituendus sit, docet, ubi omnia ex scopo Principis derivantur, ejusque propterea institutio ita attemperatur, ut Principis populique salus ubique obtineri possit, quod quomodo commode fiat, Autor integro capite demonstrat.

AUGUSTINI GRISCHOW, AMPLISS. SENAT. Phil. in Acad. Jer. Adjuncti, Introductio in Philologiam Generalem. una cum succincta & selecta Bibliotheca Scriptorum Philologiæ Generalis & Specialis; accedit Protheoria. JO. FRANC. BUDDÆI, Th.

D. & P. P. O.

Jenæ, apud Ern. Claud. Bailliar, 1715, 8.

Alph. 1. plag. 8.

QUANTUM ex ipsa hujus libri Præfatione apparet, scopus Cl. Autoris fuit, ut methodicam & systematicam tractationem omnium, quæ mens humana circa orationem generatim, citra respectum certi ejusdem idiomatis spectatam, meditari & philosophari potest, concinnaret. Cujus instituti Celeb. Buddeus in Protheoria libro huic præfixa triplicem usum demonstrat. Primo, quod hoc pacto utilia ab inutilibus accuratius discernantur, deinde homines & eleganter loqui & recte cogitare discant, & tandem causæ linguarum melius eruantur, illarumque præceptiones rite formentur. Quod autem ad ipsius libri tractationem attinet, omnia, quæ in illo continentur, ad tres potissimum classes commode reuocari posse videntur. Næpe prima classis primarium libri scopum respicit, & Philologiæ cujusdam generalis designationem tradit. Altera subsidia literaria, quæ primario scopo inservire possunt, adducit, & tertia demum varias

rias meditationes miscellaneas, quæ rem clarius illustrant, & Auctori Scholiorum nomine veniunt, suppeditat. Longum nimis & a more nostro prorsus alienum foret, si forte singula, quæ in unaquaque classe occurrunt, copiosius excerpte vellemus. Ut tamen nonnihil de Auctoris conatu legentibus constet, pauca tantum & præcipua delibabimus. Nimirum Cap. I generalem Philolophiz conceptum format, qui redit ad habitum mentis accuratius scrutandi res omnes, earum proprietates, principia, causas, effectus, & habitudinem variam ac conditionem, tum quæ in rebus actu deprehenditur, tum quæ sub variis eventibus, rerum variarum concursu, tentaminibus, & casibus naturalibus, artificialibus, moralibus per humanam vitam usu venire possunt, tum etiam quotiescunque in inventis ingenio, arte, & cultura aliquid perficere studemus. Hic ostendit, philologiam etiam partem quandam philolophiz constituere, cum non adeo pauca circa sermonem philolophemata, quæ scitu digna, utilia & necessaria sint, occurrant. Ex Philosophorum autem & eruditorum numero illos excludit, & Linguffas vocat, qui memoriz auxilio unius pluriumque linguarum cognitionem sibi comparaverunt, voces phrasisque addidicerunt, neq; tamen illarum vim atque naturam cognitam sibi reddiderunt & perspetam. Cap. II Bibliothecam, uti vocat, Selectam aperit, ubi tum Scriptores Philologiz Generalis, qui de Linguarum historia, illarum harmonia & cognatione, efformatione sermonis mechanica, illius natura & indole egerunt, recensentur, tum & qui artis Criticæ præcepta, Grammaticas Philosophicas, Hermenevticam Philolophicam, Juridicam, Theologicam, & alia conscripserunt, enarrantur. Cap. III partes machinæ locutoriz, modumque formandi sonum explicat, simulque adjicit expositionem efformationis quinque vocalium simplicium A. E. I. O. U. ex quibus secundum diversimodam sonorum modificationem, pro diversitate applicationis labiorum, linguæ, dentium &c. decem consonantes formaliter inter se differentes deducuntur. Inter Scholia notabiliora, quæ inserta sunt huic capiti, inprimis habetur §. 31, ubi philolophiz mechanicæ ratio exponitur, & adiectis simul ejus cultoribus, fatis, Scriptoribus, ex structura vari-

arum corporis humani partium Dei existentia demonstratur, & contra illos qui hanc philosophiam ad Spinozismum viam sternere existimant, disputatur. §. 35 lepida Jo. Petri Erici Prof. Patavini sententia recensetur & utpote qui Adanum in *Ovoqua Deoia* animalium ex cantu avium vocales, ex voce terrestrium animalium consonantes, ex aquatiliū mutas, demique ex brutorum rugitu & grunntu reliqua linguæ elementa desumpsisse arbitratus est. §. 38 n. 3 conjectura de lingua primigenia initio tantum ex XV literis simplicibus composita proponitur. Cap. IV originem sermonis oralis & scripti primam a Deo derivat: sequuntur deinde varia de oratione ac scriptura primigenia & universali, de ejusdem, quæ sensim subsecuta est, immutatione, de repentina *γλωττισουγγύσας* Babelica, de tachygraphia, steganographia, deciffratoria, illarumque indole & usu. Ex scholiis ad §. 46 de Characteribus Noetico, Semiologia, seu variis loquendi generibus, e. g. oculi loquio, maniloquio, quædam differit; ad §. 54 n. 3 examen exegeticum verborum Gen. XI, 1 ff. instituitur, & illorum sententia, qui hoc dictum de animorum consiliorumque consensu turbato & confuso, exponunt, ex verborum proprietate rejicitur. Cap. V fundamentum sermonis sistit, quod saniores mentis cogitationes, ac appetitus purior constituere dicitur. Hinc agitur etiam de proprii sermonis varietate pro diversitate operationum mentis, nec non improprii, uti vocatur, scilicet tropici, allegorici, mystici, parabolici, apologici, mythici, æigmatici, emblematici, symbolici, paroemialis, schematici; porro de sermonis diversitate, qui ex voluntatis, propensionum & affectuum indole multum trahere solet: propterea explicatur, quid sit, & quomodo differat sermo apertus, nudus, simplex, seriis, sincerus, familiaris, comis, complimentosus, amatorius, jocosus, mimicus, sententiosus, apophthegmaticus, argutus, aculeatus, satyricus, diffamatorius, & quæ sunt alia, quæ subtilius cogitata reperiuntur. Scholion ad §. 57 n. 3 autores, qui de sermone brutorum scripserunt, recenset; ad §. 65 amplissi-

■■■■

num Scholion de Stilo Christi Parabolico adjicitur, & loca simul Matth. XIII, Marc. IV & Luc. VIII explicantur. Ad §. 78 de illustribus Societatibus, quæ sermonis culturam perficere studuerunt, agitur, illarumque præcipue enumerantur. Caput VI illa præcipue complectitur, quæ in institutionibus stili alias tradi solent, virtutes & vitia sermonis inter alia Autor examinat, in subjectis vero Scholiis brevem & succinctam linguarum historiam exhibet, & de diversitate stili quædam inspergit. Cap. VII sermonem moraliter considerat, & tum indolem characteristicam sermonis ambitiosorum, voluptuosorum, & illorum qui emendationibus mentis viribus gaudent, tum officia sermonis erga Deum, res divinas, semet ipsum, & alios homines, tum regulas prudentiæ & decori circa sermonem observandas inculcat.

LACONISMUS PHILOGICUS DE GENUINO fontis Oderæ loco sitaque, CAROLI FERDINANDI de SCHERTZ, ceu fluminis accolæ.

Wratislaviz, typis hæredum Baumannianis, 1715, 8.

Plag. 2 cum dimid.

Quum circa genuinum Oderæ fluvii ortum labi Viros eruditos videret Vir Excellentissimus, C. F. de Schertz, Dominus in Spanau, Eylau, Deschna & Shladezko, Illustrissimo Cardinali Schrottenbachio & Episcopo Olomucensi a Justitiæ Consiliis, Vir promovendæ rei literariæ apprime studiosus, ipse tanquam fluminis accolæ errorem hunc ex animis ipsorum evellere, præsentis opusculo voluit. Oderam ergo a Slavico vocabulo *Odere* vel *Odrazyti* nomen habere dicit, quod est *destruere, avellere, spoliare*, quia multum terræ rapacitate sua solet abripere. Falsæ deinde Helmoldi, Dubravii, Cömenii, Casp. Schneideri, Becmanni & aliorum sententiæ adducuntur, quibus vera opponitur ab Autore, oculato teste, profecta. Nimirum juxta Olomucium, Moraviæ metropolim, sita est orientem versus villa *Haslich*, a corylorum ibi fiterescens copia nomen sortita, cui prope adjectet mons suillus, *Sauberg*, ab aprorum venatu non infrequenti sic

Pag. 5.

7, 8.

10, 11.

sic vocatus. In ejus montis apice & fere meditullio inter obumbrantes fagos profilit Odera, ex humo uvida, non lapide, proveniens, primo exiguus, post ad rivi magnitudinem perveniens, & sic porro magis ac magis excrefcens. Opellæ huic adjecta sunt Carmina quædam cabbalística, chronosticha, & alia ejus generis, nec non Corollaria quædam Juridica de jure fluminum, & Oderæ cum primis, agentia.

Historische Beschreibung gelehrter Leute, welche zu Nordhausen geböhren.

h. e.

**NORDHUSA ILLUSTRIS, SIVE VITÆ
Clarorum Virorum Nordhusæ urbe Imp. oriundorum; Autore
M. JO. HENR. KINDERVATER, Kelbrano,
Ecclesiæ S. Blasii Nordhusæ Pastore.**

Guelferbyti, apud Godofr. Freytag, 1715, 8.

Alph. 1. pl. 7.

Liber iste ordine alphabetico concinnatus & in quatuor classes divisus, vitas continet Virorum centum sexaginta quinque, quos Nordhusa in lucem edidit. Præcipui ex ipsis sunt Jo. Gigas, Petrus Mullerus, Jctus Jenensis, Sigfridus Saccus, Justus Jonas, Joannes, pater, Cyriacus cum fratribus, Spangenbergii, filii, Conr. Frommannus, G. G. Titius, alii. Reliqui magnum quidem in orbe literario nomen consecuti non sunt, quum tamen meritis suis Ecclesiæ pariter & Reipubl. profuerint, justum est illorum quoque apud posteros memoriam conservari. Inseruit Autor Reverendus epistolas quasdam Lutheri, Melancthonis, Gigantis, & aliorum partim ineditas, & Syllabum quoque Rectorum, qui in schola Nordhusana bonas literas docuerunt. Præfationem præmisit Vir Summe Reverendus Georg. Serpilius, Superintendens Ratisponensis, in qua nomina & vitas Ministrorum Ecclesiæ Ratisponensis inde a Reformationis tempore ministerio suo factorum succincte recenset.

Supplement. Tomi VI Sectio V proxime prodibit.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia.

Calendis Octobris, Anno MDCCXV.

HISTOIRE DES ORDRES MONASTIQUES.

i. e.

HISTORIA ORDINUM MONASTICORUM

*Religiosorum & Militarium, item Congregationum
Secularium utriusque sexus.*

Tomi II.

Parisii, apud Jo. Baptistam Coignard, 1714, 4.

Alph. 5 pl. 12 & Tab. zn. 221.

Non pauci quidem sunt, qui de historia Ordinum Religiosorum quædam scriptis mandarunt, sed nullius opera comparari satis potest illi, quæ in novi hujus operis historia Ordinum Ecclesiasticorum fuit adhibita. Quidam, ut *Middendorpius* in historia Monastica Coloniae 1693, 8 vulgata, non nisi disciplinam & regulas monachorum descripserunt, pauca de origine attingentes. Alii, in quorum numero sunt *Paulus Merigia*, *Silvester Maruli*, *Petrus Crescentius*, Itali, *Aubertus* etiam *Miræus* in *Originibus Monasticis*, non solum prætermiserunt haud pauca, sed etiam de sola ordinum fundatione fuerunt solliciti, ac nihil de vitis illorum, qui eos instituerunt, tradiderunt. Copiosiores fuerunt *Annibal Canale* & *Ludovicus Beurrier*, quibus, sicut in Præfatione. Autor contulit, id constitutum fuit, ut pietatem atque sanctitatem illorum, qui ordines religiosos instituerint, omnibus ante oculos ponant & alios ad eorum imitationem invitent. Hæreticis vero, eodem iudice, propositum fuit in monachos invehere convitiisque

H h h

007

eosdem afficere, cujus criminis in printis *Hospinianum* accusat, profitetur tamen, se nolle hæc generatim intelligi, quum alios in exponendis Monachorum rebus gestis magna fide nec sine laude veratos esse concedat, quo nomine in printis *Marsmannius*, *Dodwold*, (rectius forte *Dodsworth*), *Dugdale* & *Leibnitius* commendantur. Hos sequi debuisset, ut *Noller* iudicat, *Schonebeckius*, qui in *Historia Ordinum sacrorum* (vid. A. E. Suppl. T. II p. 102) ab *Hospiniano* aliisque nulla fide dignis scriptoribus deceptus, quam lapsissime peccavit, quod nonnullis exemplis ab Autore probatur. Idem *Philippo Bonannio* accidit, qui *Schonebeckium* non solum nimis incautus secutus fuit, sed ex suo etiam ingenio errores auxit, vid. Suppl. Tom. VI Sect. 5 p. 17. Quum itaque Autor noster multa adhuc in monastica historia rebus deesse videret, ipse arduum hoc opus aggressus fuit, & quamvis nomen suum non prodiderit, nec id in Diario Parisiensi sit publicatum, constat tamen R. P. *Helyot* Autorem illius esse, qui opere hoc omnia persequi voluit, quæ ad monastica historiae studium facere videbantur, vestitus etiam monachorum ea, quæ potuit fieri industria, designari curavit. Sex Partibus illud absolvitur, quarum prima Monachos Orientis & qui ex his regionibus originem traxerunt, describit. Secunda Canonice Regulares Ordinis S. Augustini persequitur. Tertia explicabitur ii, qui ejusdem Patris regulam fuisse secuti. Quarta Pars nominabit Ordines tam ecclesiasticos, quam militares, qui S. Benedictum autorem venerantur. Quinta complectetur ordines, qui professionem S. Francisci adsumserunt, item, qui particularibus regulis utuntur. Sexta omnes comprehendet tam Seculares, quam Militares, quorum mentio antea injecta non fuit. Affirmat tamen R. Autor, quod de excellentia & prerogative Ordinum inter se, quæ controversæ ab aliquot seculis magnos motus excitarint, disjungere nolit; interim perstringit eos, qui suorum ordinum origines ab antiquissimis temporibus derivarunt. Prefationi adjectus est Catalogus omnium autorum, qui de rebus monasticis aliquid memorie prodiderunt, quod institutum summa laude dignum est.

Sequitur jam dissertatio *preliminari* viam pandens integre

gro operti, qua R. P. *Helyot* de origine & antiquitatibus vitæ monasticæ agit. §. I contendit, *Therapeutas*, quorum Philo de *Vita Contemplativa* mentionem injicit, autores fuisse vitæ monasticæ. Quæ in re dissentientem invenit Virum doctissimum, *Bernardum de Montfaucon*, qui in eruditis observationibus, quas Gallicæ fuz versione libri illius adjecit, contrarium probat, illa præcipue ratione inductus, quod seminarum societate libere usifuerint; interim illos Christianos fuisse, putavit: cui Anonymus quidam se opposuit, & utrumque ideo negavit, quod non probabile sit, Philonem acerrimum Judæorum fidei defenforem, Christianorum societatem laudavisse. Sed respondit ad hoc dubium *Montfauconius*, Christianos judaizantes, quales *Therapeutæ* fuisse dicuntur, eo tempore adhuc pro Judæis habitos fuisse, quæ porro controversia scriptis nonnullis agitata fuit. §. II probare annuitur, primis statim Christianæ ecclesiæ temporibus fuisse quosdam, qui vitam quandam solitariam monasticæ similem egerint, & sub *Afeticorum* nomine latuerint, unde perpetuam quandam successione monachorum aut Eremitarum probari credit, quam a S. Marci usque ad S. Antonii tempora, nequidem per crudelissimas Christianorum persecutiones interruptam fuisse. §. III contendit, & contra secus sentientem Thomassinum, qui Monachorum ordines multo recentiores esse putat, §. IV defendit. §. V in duas classes Monachos distinguit, quarum una Cœnobita inhabitat, altera in loca desertâ secedit, quibus alia divisiones addit, monstratque, *Cœnobitas*, qui sub Regula vel Abbate vivunt, alios multum antecessere. Horum Patrem vel primum Autorem §. VI nominat S. Antonium, quem alii cum *Tillemontio* illum Eremitarum Autorem vocant, Cœnobitarum Patrem S. *Pachomium* prædicantes, quorum argumentis Noster §. VII respondet. §. VIII probat, S. *Syncreticam* Monialium Conventus primam instituisse, cujus vita separatim conscripta extat, & S. Athanasio a Viris doctissimis tribuitur, quibus R. P. *Helyot* adfentitur; alii dissentiunt, quorum rationes Noster expendit. §. IX describit, quam altas radices vita Monastica tam in Oriente quam Occidente egerit. §. X probare conatur, Monachos eandem vitæ & morum integritatem conservasse, quæ pri-

Pag. 2.

4.

10.

11.

12.

30.

36.

42.

39.

48.

52.

58.

- Pag. 65. *mis Christianæ Ecclesiæ temporibus fuerant, & §. XI hanc dissertationem concludit, quædam insuper de regimine ordinum Religiosorum monens.*
68. Cap. I de Vita S. Pauli agit, quem primum Eremitam fuisse credunt, sed Noster alios jam antea nominavit, qui solitariam vitam exercuerunt; & hac occasione primorum Eremitarum vestitum explicat. Cap. II S. Antonii vita sequitur, scripta etiam, quæ sub ejus nomine circumferuntur, nominantur, quem A. 305 Cœnobium instituisse & Monachorum, qui ea inhabitant, autorem fuisse ferunt. Hanc S. Syncreticæ vitæ descriptio C. III excipit, quæ Moniales instituisse dicitur. *Maronite* C. IV describuntur, qui S. Antonii regulam professi a S. *Marone* dicti fuerunt & Latinæ Ecclesiæ fidem A. 1182 amplexi sunt. Horum Monasteria, item vita severior, describuntur, variique ritus, quos observant, explicantur. Eadem methodo S. R. Autor de *Monachis Armeniensibus* p. 95, *Nestorianis* p. 106, *Jacobitis* p. 109, *Coptis* vel *Egyptiacis*, horum monasteriis principalibus ritibusque variis, p. 114, 121 & 129, *Abyssinis* vel *Æthiopicis* p. 133 & 144 agit, probatque, non extare ullum ordinem Militarem S. Antonii in *Æthiopia*, qualem ex recentioribus non pauci finxerunt. S.
- 74-80. *Pachomius* Congregationes religiosas ordinasse multaq; in vita monastica a S. Antonio instituta mutasse dicitur, cujus vita c. XIV exponitur: & notatu digna sunt, quæ c. XVII de fatis & vita *S. Basilii Magni* Archi-Episcopi Cæsarensis & omnium Orientis Monachorum Patriarchæ ejusdemque institutione novi ordinis religiosi afferuntur. Sequuntur reliqui Monachi, qui unquam in Oriente exstiterunt, etiam illi, qui in Russia regulam S. Basilii secuti fuerunt, qui Italiam & Hispaniam adierunt; Moniales quoque describuntur, qui tam in Oriente quam Occidente eandem regulam professi sunt. Cap. XXXI Ordo equestris, quem Constantini vocant, exhibetur, quem a Constantino M. institutum fuisse, recte Autor noster negat, & *Papebrochii* verbis utitur: *fallunt aut volentes falluntur, adulatorio studio placendi abrepti, quicumque militarium Religionum principia ante seculum duodecimum requirunt.* Ordinibus, qui S. Basilii Regulam in Oriente secuti fuerunt, *Equites Hospitalenses Ordinis S. Lazari*

zari Hierosolymitani annumerantur, cujus ordinis historiam Noster exponit; & a Cap. XL usque ad finem hujus Tomi de Carmelitis agit. Controversiam imprimis recenset, quæ superiori anno inter Actorem Sanctorum auctores, imprimis vero doctissimum Papebrochium atque Carmelitas acerrime ventilata fuit, quum Papebrochius negasset, S. Eliam ordinem illum instituisse, cui varia scripta opposuerunt Carmelitz, atque ex *S. Scriptura, Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum, Geographorum & Doctorum tam antiquorum, quam recentiorum auctoritatibus, traditionibus & rationibus* ostendere voluerunt, primum sui ordinis autorem utique Eliam fuisse, quæ controversia a Summo Pontifice Innocentio XII die XX Novembr. 1698 sopita fuit, qui silentium disputantibus imposuit, cui Decreto & ipse R. P. *Helyot* refragari noluit. Id tantum monet, in Decreto quodam, quod pro sua sententia adducunt Carmelitanorum defensores, in quo *Eliæ & Elisæi* mentio injicitur, *Enochum* quoque nominari; ut adeo inde a temporibus ante-diluvianis Ordinis sui historiam repetere valeant. Sed quum a prima statim ordinis sui origine tria vota essentialia eos præstitisse, statuant, probatio successionis perpetuæ hujus Ordinis difficillima videtur Autori nostro, quum Scriptura nihil de Carmelitis memoriz prodiderit, qui arcam Noë intrarunt, neque fieri potuerit, ut quidam ex filiis Noë, qui omnes uxores habuerunt, liberosque reliquerunt, ordinem illum amplexus fuerit.

T. II de Canonicis Regularibus imprimis agit, qui Augustini Regulam profitentur: Equestres etiam ordines tangit, quibus cum his quædam intercedit affinitas. Cap. I S. Augustini Vita comparet, in qua delineanda se imprimis RR. PP. Benedictinos societatis S. Mauri in editione operum Augustini secutum fuisse profitetur R. Autor. Duo monasteria fundavit Augustinus, ex quibus non pauci prodierunt ejus discipuli, qui aliis in locis monasticam vitam introduxerunt, ut proinde autor & institutor monachorum in Africa recte dicatur. Meminit etiam controversiæ in Italia motæ ex eo, quod d. 1 Octob. 1695 corpus quoddam inventum fuisset cum inscriptione *Agostino*, unde multi crediderunt id S. Augustini corpus fuisse, quam sententiam peculiariter

Pag. 12.

18.

ri scripto P. Baudinus defendit, cui titulus est: *Tumulus S. P. Augustini magni Ecclesie Magistri ac Augustini Ticinii Regii protectoris Dissertatione Historico-Canonica illustratus.* Canonice Regularium origo C. II exponitur, quam ipsis Apostolis tribuunt. Rev. Autor post Thomassinum illorum autorem facit S. Augustinum rationesque exponit, quibus iidem inniuntur, quum de præcedentia cum aliis ordinibus religiosis controversant, & veterem eorum vestitum accurate describit. Sequuntur variz Canonice Regularium divisiones ordinesque, qui S. Augustini Regulæ adherent, tum nonnullorum sanctorum piorumque Virorum, e.g. Bartholomæi Columnæ p. 27, Chrodegani Episcopi Metensis p. 63, S. Auberti Cameracensis p. 76, Beati Yvonis Episcopi Carnutensis p. 100, Norberti Archiepiscopi Magdeburgensis p. 164, vitæ describuntur, quibus singulis inhære ab instituto nostro alienum foret.

D. SALOMONIS DEYLINGII OBSERVATIONUM SACRARUM Pars Tertia. Appendicis vitæ accedit Dissertationum Academicarum Trias, cum figuris æneis & indicibus necessariis.

Lipsiæ, sumptibus herodam Frid. Lanchschii, 1715, 4.

Alph. 2 plag. 21 Tab. æn. 6.

Primum & Secundum harum Observationum Librum recensuimus in his Actis A. 1709 mensè Febr. p. 55, & 1711 p. 405. Nunc tertium atque ultimum exhibemus Volumen, in quo conficiendo S. R. Autor, Collega noster perindustrius, pristinum servavit institutum. Multa Scripturæ loca, quæ interpretes exercuerunt, enodavit. Plurima more suo ex erudita Græcæ Romanæque gentis historia illustravit, vocatis in subsidium antiquitatum monumentis, marmoribus atque numis. Ita verba Genes. III, 8 בָּן אֱדֵן מְהוֹרָה אֱלֹהִים מְהוֹרָה אֱלֹהִים exponit de sonitu DEI, ambulante in horto, h. e. de tempestate horribili, & de tonitru fulgurante, & observat, solesine DEO subinde fuisse, inusitato quodam aeris motu præsentiam & adventum suum significare. Quod exemplis ex sacra historia petitis confirmatur, notaturque, hæc rerum factam ad ipsos etiam gentes emanasse, qui Numinum

minum presentiam & apparitionem non sine ingenti aliquo lo-
 eorum prævia agitatione fieri dixerunt. Cap. 2 disputat de loco
 vexato Genes. IV, 7, quem rejecit *Lightsfoot*, *Jo. Clerici*, & *Jo.
 Marctis* interpretatione, ita explicandum censet: *Nonne si bene
 facis*, h. e. si poenitentia acta in semen mulieris credis, & fide sa-
 crificium atque munus tuum offers, sancteque vivis, est tibi *elo-
 vatio faciei*, læta, hilaris & bona conscientia, fiduciaque, ita ut
 non concedat facies tua, ob conscientiam scelerum: nonne au-
 tem, *si male agis*, impie vivis & animo, vera fide in semen mulieris
 destituito, more hypocritarum offers, peccatum, & quod ei
 consequens est, peccati poena cum tormento conscientia, ad fo-
 rei cubat, tanquam bellua, aut canis ferox, insidias tibi struens,
 teque dilaniaturus, *cujus appetitus, & incurratio est in te, sed tu
 dominaberis illi.* Cap. III urbem Henoch Gen. IV, 17 a Kai-
 ne ædificatam in illa hominum paucitate nil aliud fuisse docet,
 quam tenuem casarum collectionem, quæ lapsu demum tem-
 poris in urbis magnitudinem excreverit. Cap. IV in Babelis o-
 rigines inquit ad Genes. XI, 9, & confusionem linguarum, & qui-
 nam ædificatores terris, quale eorum consilium, eventusque
 fuerit, examinatis doctissimorum Virorum conjecturis, ac *Jac.
 Perizonii* V. C. opinione, ex Mosis historia explicat, ratus, du-
 plicem extruendæ urbis & turris rationem reddi Ps. 4: primo
 conditores gloriæ cupiditate & separationis metu conspirantes,
 tali monumento nominis sui gloriæ voluisse ad posteros pro-
 pagare: deinde etiam sui cœtus dispersionem impedire. Hæc
 duo spectantes dixisse: *Edificemus vobis urbem & turrim, ut
 faciamus vobis nomen, ET ne dispergamur in superficiem omnis
 terra.* Describens transitum Israelitarum per mare Idumæum
 Cap. V, vindicat fidem miraculi, a Mose descripti Exod. XIV, 21,
 contra irrisores, aliosque dissentientes, & rationibus ex doctrina
 temporum & siderali scientia petitis, ostendit, illam trajectio-
 nem ordinaria maris detumescencia fieri nequaquam potuisse.
 Cap. VI aquas amaras, ligni injectione a Mose mitigatas Exod.
 XV, 22, considerat, differitque de aquæ Niliacæ dulcedine, &
 ligni in aquas amaras injecti virtute, quam naturalem fuisse ne-
 gat. Cap. VII descripta manna historia, vasculum aureum, quo
 manna

manna ad servabatur, ex numis Hebræis representat, & in originem fabulæ de capite asini, in adyto Templi Hierosolymitani dedicato, inquit. Cap. VIII ad Exod. XXXIV, 30, 35. vultum Mosis radiantem & cornua capiti Mosaico in numis adjecta contemplatur, radiosque illos, non de rubore & calore vultus, quod Cl. *Hardtio* visum est, sed de splendore eximio celestique exponendos esse docet. Cap. IX de aqua expiatoria, cineribus vaccæ rufæ mixta, agens, plurima N. T. loca illustrat, docens, peccatores dici *vençois* Eph. II, 1, 5 & Coloss. II, 13, atque peccata *vençoi* Ebr. IX, 14, ad indicandam detestabilem eorum fecunditatem, & inquinamentum, quale cadaverum apud Judæos erat. Cap. X multis argumentis contra *Jo. Marchium*, aliosque evincit, Balaamum, divino afflatu vaticinatum, veri nominis vatem, sed hominem avarum & flagitiosum fuisse. In loco vexato Gen. XLIV, 5, quem multi de *κυλνομαυρειας* & vaticinatione ex scypho perperam exposuerunt, duplicem interrogationem esse observat (1) nonne hic scyphus est, ex quo bibit herus meus? (2) & nonne hic scyphus a vobis furtim surreptus & apud vos inventus est, quo *נחש ינחש* observando observat, & evidenti indicio cognoscit & experitur herus meus, scilicet *התבי אתם תנבתם* quod vos furati estis poculum, notante *Jarchio* ad h. l. & quod vos estis fures ac homines pessimæ notæ. Cap. XIII verba Hiobi III, 5, *כסרי יום* *aratores dies* explicat de Mathematicis, qui dies quosdam ad negotia auspicanda inidoneos, & ad res gerendas cavendos, notarint, eosque veluti atros atque infaustos damnarint. Cap. XIV Messie divinitatem & victoriam Psalmo CX decantatam a nuperi Critici detorsionibus vindicat. Cap. XIIII cladem atque vastationem Ægyptiis denunciatam Jer. XLII, Ezech. XXIX describit, & vates Hebræos cum scriptoribus Græcis, qui prorsus dissentire videntur, conciliat. Cap. XIX rationem reddit, cur quatuor duntaxat Persie Reges ab Angelo Dan. XI, 2 memorentur, refellitque *Jo. Clericum*, qui locum in mendo cubare suspicatur. Nam non dici, tres tantum Persie Reges in universum adhuc futuros esse, sed tres adhuc fore *עומדי* stantes, potentes, ac robore præstantes. Cap. XXIII perillustre oraculum Christi

Ro

No adlerit Malach. IV, 2 & ex Theologia gentilium declarat, quare Sol Psalm. XIX, 6 instar herois viam currere dicatur, quoniam videlicet in sacris Mithriacis Mitra, sive Sol miles vocabatur & habitu militis effingebatur, perinde ac Mars armorum Deus, qui idem fuit cum Sole, si Macrobio & Juliano fides. Cap. XXV occasione loci i Marc. XV, 6 rem numariam veterum Hebræorum examinat, rejectisque numis, qui literis quadratis insigniti sunt, ostendit, Hebræos ante Hasmonæorum tempora argentum non signasse, sed Simeonem Ethnarcham primum, impetrata a Syriæ Regibus venia, præcudisse numos, quorum nonnulli hodiernum præstant, & ab Autore nostro in Tabula exhibentur atque explicantur, tanquam genuini, quod contra V. C. *Jac. Basnagium* tuetur, qui negavit, inter Samaritanæ numos, vulgo ita dictos, genuinos reperiri. Ubi simul evincere conatur, istorum numerum literas non esse Samaritanas, ut vulgo credatur, sed Hebræas, & Judæis Hasmonæorum tempore usitatas. Numos enim illos non a Samaritanis cufos esse, sed a Judæis, veri autem nequaquam simile esse, Judæos licet eris Samaritanis in publicis ejusmodi monumentis usos, propter acerrimum odium publice privatimque proditum contra Samaritanas. Joannem quippe affirmare Cap. IV, 9, Judæos & *συγγράδου τοῖς Σαμαρείταις*, nihil cum Samaritanis commune habere, quod de literarum & linguæ communione æque intelligendum putat, ac de communione sacrorum, matrimonii, convictus, civitatis, aliarumque rerum. Tandem receptam de literarum Assyriacarum seu quadratarum divinitate & ultima antiquitate sententiam, internumque valorem modeste examinat, & in dubium vocat. Cap. XXVI de Joannis Baptistæ natalibus, educatione, victu, moribus, munere, ac supplicio, ejusque loco atque causa eleganter disquirat ad Matth. III, 4 & XIV, 12, & *Bern. Lamy* opinionem de duplici præconis captivitate refellit. Cap. XXIX indagat, quale tempus per *καρπὸν οἴκου* Marci XI, 13 intelligendum sit? Ubi examinatis doctissimorum Virorum sententiis docet, æstivam anni tempestatem notari, qua ficus in Palæstina maturescere & colligi solebant. Hæc ficum colligendarum tempus, in mensem *Sivan* incidens, in *Mischne*

Tractatu *Nedarim* Cap. VIII § IV dici פִּי אֶסְתֵּתִים. Ad quem Mischnæ textum *Maimonides* adnotarit, פִּי quidem notare æstatem, sæpe tamen apud vulgus tempus notare, quo ficus essent maturæ & comedi possent. In codice כּוֹרִים de *Primitivis Fructibus* Cap. III sub initium statim, ficus, uvas, & malograna nata conjungi dicique simul atque eodem tempore protrussisse fructus primitivos. Colonos ficus virides simul cum uvis recentibus, aliisque fructibus primitivis, quotannis Hierosolymam attulisse, in eodem codicis Mischnici capite §. III tradi. Inde colligit Antor, ficus in Palæstina omnino certum anni tempus habuisse, quo fructus ferrent maturos, quod notari vult contra *Col. Hombergkium*, qui existimet, *nullius utilitatis esse de tempore ficuum loqui, cum nullum in natura sit dabile*. Quibus præmissis declarat, quid Servator isto ficus repente arefactæ prodigio significare voluerit, quare item innocenti arbori maledixit, eamque perdiderit? Cap. XXX ex Hebræorum ritibus ostendit, Servatorem Lucæ II, 46 non in ipso Templo Hierosolymitano proprie sic dicto sedisse, quod nemini licuerit, immo ne Regi quidem, nisi ex familia Davidis esset, sed in Synagoga Templo contigua. Qua occasione de pervetusto more Doctorum Hebræorum in scholis sedentium, stantibus coram iis discipulis, agit, & locum Act. XXII, 3 explicat. Cap. XXXI multis rationibus evincit, mulierem peccatricem Luc. VII, 37, & Mariam Magdalenam, e qua Servator septem dæmonia ejecit Luc. VIII, 2, nec non Mariam, sororem Marthæ ac Lazari, Joh. XI, 2, diversas omnino mulieres fuisse, & enarrata controversæ origine atque historia, docet, Servatorem bis duntaxat a muliere unctum esse. Cap. XXXII monstrat, τὸν στρατηγὸν τῆ ἰερῆ Act. IV, 1 aliisque in locis, non fuisse Ducem Romanæ cohortis, sed Judæum, Leviticorum excubiatorum Templi Præfectum summum. Vocem enim στρατηγῶν apud Græcos ea ætate non amplius habuisse significationem militarem, sed ad regimen civile proprie pertinuisse, & Prætorum Urbis ac magistratum civilem notasse, postquam Græci, amissa libertate, sub Romanorum imperio esse cœperint. Apud Athenienses τοὺς στρατηγούς fuisse annonæ publicæ curatores. Alibi eos Prætoris munere functos esse suspicatur. Et quem-

quem dirodum Romæ fuerint Prætores Urbani ac Peregrini, ita in eam propendet opinionem, apud Græcos etiam diverſi generis Strategos fuiſſe, Urbanos & Peregrinos. Plures certe in una eademque civitate paulo ampliori olim fuiſſe, veterum Autorum teſtimonio, numerorum item marmorumque fide confirmat. Cap. XXXIV ex variaz doctrinæ apparatu illuſtrat verba Johannea Joh. I, 12, 13 & in reconditum eorum ſenſum diligentius inquirens, obſervat, Joannem Filios DEI *ἐκ αἰμάτων* fieri negantem, Judæos notaſſe, qui jure ſanguinis & nativitatſ, quod Abrahamo orti eſſent, gloriam *υἰοθεσίας* affectarint, Joh. VIII, 39, 33, 41. Porro Græcos Philoſophos *ἐκ θελήματι σαρκός* carnali præſumptione inflatos, contenditſe, ſibi cognationem quandam cum Diis eſſe, & ſeſe ope ſapientiz carnalis DEI ſimiles & filios DEI evadere poſſe. Alios paganos autoritate pollentes, quos Scriptura *viros* appellet, hominibus defunctis divinitatem tribuiſſe, & filios DEI creaviſſe, Joannis præſertim ætate, qua conſecrationis ritus non infrequens fuerit. Hanc *ἀπυθέωσιν* Joannem ob oculos habuiſſe putat, & pernegaviſſe *ἐκ θελήματι ἀνδρός* autoritate hominum *τέκνα θεῶ γενέσθαι*, ſed ex DEO naſci. Cap. XXXVII *λύσις τῶν ὀδίνων τῶ θανάτου*, Act. II, 24, exponitur ex voce Hebræa *לְכָבֵד* quæ vincula & funes notat Pſalm. XIII, 5. Cap. XXXVIII *τὰ περίεργα* Act. XIX, 19 explicantur de artibus turpibus & magicis, & *οἱ τὰ περίεργα πράττοντες* de magis & veneficiſ. Cap. XXXIX tumultus a Demetrio quodam concitatus ex Act. XIX deſcribitur, & ex numis, marmoribus, geminis aliisque antiquitatum monumentis præcipua illius hiſtoriz capita illuſtrantur. Plures Aſiarchas v. 31 memorari cenſet, non quod plures ſimul hoc munus *Ἀσιάρχας* adminiſtrarint, ſed quod *illo* tempore forte adeſſent, qui ſacrum Aſiarchatus munus geſſerant, eodem plane modo, quo Summi Judæorum Pontifices in Evangelio dicantur, quotquot Pontificatum antea adminiſtraverant, Luc. III, 2, ubi Caiphas & Annas duo dicantur S. Pontifices hoc ſenſu, ut *Caiphas* revera fuerit S. Pontifex a Grato Pilati Prædeceſſore conſtitutus, *Annas* vero Ex-Pontifex. Ita unum quotannis fuiſſe Aſiarcham, ut appareat ex fine Epistolæ de Polycarpi martyrio ſcriptæ. Magnam Scribarum in

Asiaticis urbibus auctoritatem fuisse, non solum ex v. 35 hujus capituli XIX Actuum, sed etiam ex minoribus atque numis probat. Negat tamen contra *Henricum Hammondum*, γαλαματίας ejusmodi in ludis sacris toga alba indutos, & aurea corona ornatos, adoratos fuisse, instar Apollinis. Nam quæ *Hammondus* ex Joanne Antiocheno afferat, fabulosa esse. Cap. XL investigat, qua ratione Pauli Apostoli parentes jus Romanæ civitatis acquisiverint, excussisque doctorum Virorum conjecturis, verisimili ratione docet, emtione civis Romanos factos esse. Frequentem enim emendæ civitatis modum eo tempore fuisse, Romanorum Ducum, solam pecuniam spectantium, vitio introductum. Apostolum igitur vi hujus juris habuisse libertatem agendi secure, & intrandi Asiæ Græciæque urbes, nemine prohibente. Inde esse, quod Paulus gentium Apostolus constitutus Gal. II, 8, Asiæ minoris, & Græciæ urbes secure obierit, & Evangelium prædicarit, civis Romani privilegio munitus. Ad juris hujus beneficia refertur etiam immunitas a flagellis, & supplicio crucis, cujus fructum tulit Paulus ab ipso Nerone, Tyrannorum crudelissimo, qui Petrum cruci adfixit, sed Paulum, Autore teste de *Mortibus Persecutorum* cap. 2, tantum interfecit, quia scilicet Romanus civis & immunis erat a supplicio crucis. Locum Rom XII, 1 de Christianis DEO in victimam offerendis illustrat ex Hebræorum apparatu sacrificiali Cap. XLI, & Cap. XLII ostendit, Apostolum verbis ἐνδύεσθαι χρίστος Gal. III, 27 in animo habuisse inaugurationem Pontificum Hebræorum, quæ sub Templo secundo solemni vestium sacerdotalium induitione peragebatur. Cap. XLIV loca Eph. V, 18, Col. III, 16, & Ap. XV, 3, ex vetustis Græcorum & Hebræorum moribus erudite illustrantur. Cap. XLV ex ingressu S. Pontificis in Templi penetrabile, ubi supra aureum arcæ fœderis operculum θεόν (Θ) τῆς χάριτος (Θ) erat, non Christo, sed DEO Patri, secundum Autorem nostrum, tribuendus, locum Ebr. IV, 16, eleganter explicat, & contra *Joh. Braunium*, atque *Joh. Coccejum* vindicat. Asserta nuptiarum dignitate ex Ebr. XIII, 4, plurimis veterum Doctorum exemplis ostendit Cap. XLVII, non indecens esse sacri ordinis viris ducere uxores. Cap. XLIX, describit vestium candidarum usum apud veteres Hebræos,

brzos, & lucem affundit verbis Ap. III, 4, VII, 13, ubi cœlestes animæ vestibus albis indutæ sistantur, tanquam candidati gloriose resurrectionis. Sanctos enim a Judæis dici resurrecturos cum vestibus albis, impios autem nigris. Solum R. Jochananem in *Bereschit Rabba* sepeliri voluisse vestibus כְּרִימִים colore Derocæ vivetis, hoc est, ut Autor noster contra *Menassen Ben Israël* ostendit, neque candidis neque nigris, sed alius coloris. Hæ vestes in codicibus Talmudicis *Niddat* & *Schabbath* vocantur כְּרִימִים *baculirium*, quam vocem nemo hactenus intellexit. *Stéphanus le Moine* locum in mendo cubare suspicatus, legit *baourilim*, & de *coruleis* vestibus exposuit. Noster autem in textu Talmudico ob codicum consensum nihil mutans, monstrat evidenter, כְּרִימִים non esse Latinorum *cœruleus*, sed Græcorum ἀλουργός, quod *cœruleum* notet. Ultimo Capite considerat divinum mandatum Apoc. XVIII, 4 de secessione faciendâ e Babylone Mystica, h. e. Roma Anti-Christiana, quod multis confirmat argumentis & testimoniis veterum, ac Ludovici in primis XII Franciæ Regis numo, quem explicat, notato *Jo. Harduini* errore, & adulandi studio. Ob argumenti similitudinem tres adjecit Dissertationes de fletu super Thammuz Ezech. VIII, 14, de Ascetis veterum, & de voce δίκαιοῦν. Nunc Christologiam Mosaicam atque Propheticam meditatur, ad quam conficiendam perpoliendamque vitam atque otium S. R. Autori appropinquat.

A PLAIN EXPLICATION OF THE FIRST EIGHTEEN
Verses of the first Chapter of the Gospel written
by St. John.

i. e.

**EVIDENS EXPLICATIO PRIMORUM XVIII
commatum Capitis I Evangelii Johannis. Cui annexa est
Scripturaria Demonstratio Veræ Deitatis D. N. Jesu Christi,
ad confirmanda illa, quæ ex prioribus quatuor commatibus
in antecedenti Explicatione breviter observata & illata sunt;
occasione Rev. Clarkii Doctrinæ Scripturæ de SS. Trini-
tate. Autore GUILIELMO LORIMER,**

V. D. M.

lil 3

Lon.

Londini, apud Jo. Lawrence, 1713, 8.

Plag. dimidiat. 8.

Pag. 3.

4 sqq.

24 sqq.

Quo consilio antehac in **XIIX** prima commata Capitis I Evangelii Johannis V. Cl. Jo. Clericus *Animadversiones*, & Elias Benoit *Dissertationes Epistolicas tres* ediderint, ex Actis A. MDCXCV, p. 345 sq. & A. MDCXCVII, p. 498 sq. notum. Rev. Lorimerus, ut in propatulo est, eo scopo illa explicanda sibi sumsit, ut Demonstrationi veræ Deitatis Jesu Christi fundamentum substerneret. Initio dividi posse ait Caput I Johannis in tres partes, quæ appellari possunt tria testimonia de infinita Jesu Christi excellentia & dignitate. *Primum* esse Johannis Evangelistæ, *secundum* Johannis Baptistæ, *tertium* variorum Discipulorum ad Christum vocatorum, partim mediate a Johanne Baptista, & si unum respicias, ab alio, partim immediate a Christo ipso. Horum tria testimonia in hoc convenire, quod Jesus Nazareus æque Christus Dei sit, ac Christus *θεῶν θεός*, divinam & humanam naturam in una persona mirabiliter valde unitam habens. In parte prima Johannem Evangelistam testimonium perhibere (1) Deitati Jesu Nazareni, & personalitati ejus a Patre distinctæ, vers. 1, 2, & hoc ipsum probare & illustrare vers. 3-10, (2) incarnationi ejus vers. 14, hujusque fini vers. 11, 12, 13, & huic testimonio addere declarationem gloriæ & excellentiæ ipsius tanquam mediatoris, & beneficiorum, quæ populus ejus ab ipso & per ipsum accipiat, vers. 14-18. Hæc ipsa vero pars est, quam Autor jam specialius exponit, hac quidem methodo, ut, sensu verborum Theologicæ magis quam Philologicæ declarato, singulis commatibus porisnata ad doctrinam fidei & elenchum maxime spectantia subjiciat. Ex his autem quædam recensere, supervacaneum putamus, cum præcipua, quæ in medium afferuntur, aliis etiam Interpretibus jam observata sint. Hoc indicare sufficiat, quod summa perspicuitate tam in hæc Explicatione, quam in sequenti Demonstratione veræ Deitatis Verbi æterni Autor omnia tradiderit. Hanc ergo quod attinet, probat hic & confirmat, quod ex Joh. I, 3 breviter observaverat, nimirum quod æternum substantiale verbum sit verus Deus: quod non sit alius, distinctus Deus, neque coordinatus

dinatus neque subordinatus Patri, sed quod sit idem Deus, eandemque cum Patre Deitatem habeat: quodque differentia unius ab altero non sit in Deitate ipsa, sed in modo habendi eandem Deitatem: quod, licet Pater & Filius sint duæ distinctæ personæ, tamen sint unus & idem Deus. Provocat autem ad verba ipsius Filii Dei Job. X, 30, *Ego & Pater unum sumus*, usque rite expofitis, ex v. 33 ostendit, Judæos ipsos inde conclusisse, quod Filius se unum eundemque cum Patre Deum dixerit. Inde vero hoc format dilemma: vel Judæi recte intellexerunt verba illa optimi Salvatoris, vel minus recte. Si prius affirmetur, necessario inde sequi ait, quod Filius cum Patre unus Deus sit. Si posterius, in magno illos errore versatos esse. Tum vero Christum non potuisse non eosdem verbis claris & perspicuis illo liberare, non Patris solummodo, & sui ipsius, sed etiam Judæorum causa. Jam vero defendisse ipsum, quod dixerit, ejuscemodi quidem verbis, quæ manifeste satis eandem rem involverunt, ob quam blasphemiz accusatus sit, & hinc Judæos rursus operam dedisse, ut ipsum caperent, Job. X, 30. Processisse autem propter statum humiliationis gradatim, & defensionem inchoasse argumento a minore ad majus, v. 34, 35, 36, postea vero in præcipuum causæ suæ patrocinium allegasse miracula ad confirmandam doctrinam suam, quod in ipso sit Pater, & ipse in Patre, (quod idem esse observat Noster cum antecedenti phrasi, qua Filius se & Patrem unum esse dixerat) a se facta v. 37, 38. Quod vero Christus non expressis terminis affirmaverit, se esse Deum, unum Deum cum Patre, hoc primo quidem ideo factum esse Noster existimat, quod sciverit, Judæos tum temporis veritatis illius non capaces fuisse, atque adeo, si illam plene explicaret, magis magisque contra ipsum debacchaturus esse: deinde, quod in statu humiliationis plenam gloriam suam manifestare noluerit, sed vixerit in mundo tanquam magnus Princeps *incognito*, ut dicitur, donec opus redemptionis consummatum fuerit, clarius se manifestaturus per Spiritum Sanctum Apostolis post resurrectionem, ascensionem, & gloriosam in cælis exaltationem, juxta promissionem Jo. XVI, 13, 14, 15. Et hanc etiam ipsum implevisse, & per Apostolos revelasse, quod ipse sit, in quo habitet omnis plenitudo Dei-

Pag. 25.

26.

27.

28 sq.

30.

31.

32.

33.

34 sqq.

Deitatis corporaliter: quod sit verus Deus & vita æterna: quod sit magnus Deus, Deus super omnes, benedictus in secula, Deus Israelis, magnus Jehova, qui ab initio fundamenta mundi jecerit, & cujus manuum opera sint cæli: quod creaverit totam mundum, materialem & intellectualem, & omnia ad illum pertinetia sive visibilia sint, sive invisibilia: quodque mundum non creaverit ut ministerialis & instrumentalis causa, sed ut causa principalis, efficiens & finalis, cum per ipsum & ad ipsum omnia facta sint, & ipse fuerit ante omnia, & omnia per ipsum consistant, ipse denique sit magnus Jehova, qui est, qui erat, & qui futurus est, omnipotens, Alpha & Omega, initium & finis. Hæc vero omnia fusius Noster exponit, & ab adversariorum strophis vindicat. Sic e. c. cum Clarkius, quem celebratum Arianizantem Trinitarium appellat, in Doctrina Scripturæ, à nobis etiam in Actis A. MDCC XIII p. 258 sqq. recensita, p. 87, 88 adseruerat, verba Rom. IX, 5 æque significare posse, doxologiam ad Patrem, ac descriptionem Christi ipsius, & præterea in gratiam Unitariorum de usu vocis *εὐλογητός*, septem Scripturæ loca allegaverat, doctissimus Lorimerus ostendit, illum in omnibus illis falli. Quamvis enim concedat, quod in quatuor illorum sit doxologia, nempe Psalm. LXXXIX, 52, 2 Cor. I, 3, Ephes. I, 3, 1 Petr. I, 3, tamen observat, in illis omnibus vocem *εὐλογητός* positam esse ante *κύριον* vel *θεός*, more in doxologiis solemni; sed Rom. IX, 5, *θεός* reperiri ante *εὐλογητός*. Reliqua vero tria loca Marc. XIV, 64, Rom. I, 25 2 Cor. XI, 31 extantia, ad sensum *δοξολογικόν* Rom. l. c. firmandum inepte plane adducta esse, non minus solide declarat. Deinde, cum Clarkius innuerat, quod licet concedatur, Christum ab Apostolo l. c. appellari Deum super omnia, tamen inde probari non possit, quod sit supremus Deus, unus & idem Deus cum Patre; siquidem Pater excipitur 1 Cor. XV, 27, primo quidem Noster respondet, quod verba Clarkii insinuare videantur, ac si nonnulli illorum, qui Christum esse Deum super omnia credant, etiam statuunt, quod sit Deus super Patrem, & propterea Apostoli illis in memoriam revocare debuerint, Patrem exceptum esse ab illis omnibus, super quæ Christus Deus sit. Sed ita se neminem nosse fatetur,

quis

qui Christum Deum esse super Patrem existimet. *Secundo*, quod per omnia, super quæ Christus Deus sit, intelligamus omnem creaturam, quam ipse creaverit. Si vero jam aliquis quærat, cur Apostolus 1 Cor. I. c. talem exceptionem fecerit, Noster ex Theodoro ad h. l. responsionem suppeditat. *Tertio* denique, quod Clarkius perperam provocet ad 1 Cor. XV, 27 ad illustrandum sensum Rom. IX, 5; siquidem Apostolus in his duobus locis non loquatur ad idem. Nam 1 Cor. XV ipsa loqui de Christo homine, & tamen non simpliciter ut homine, sed Θεωθεώτως, qui redemptionis opere consummato ad omnem gloriam & dominium exaltatus sit; in loco autem Rom. IX, 5 de æterna Deitate Salvatoris nostri tanquam expresse ab humanitate distincta. Ultimo Rev. Lorimerus ad quinque respondet Objectiones contra veritatem, quam hæctenus defendit, adductas. *Prima* est, quod Christus ipse Matth. XIX, 17 increpet illum, qui ipsum appellat bonum Magistrum, Deum solum esse bonum affirmans; atque adeo ipse Deus esse nequeat. *Secunda*, quod Pater dicatur Fons Deitatis, atque adeo Filius nec idem esse Deus, nec eandem cum Patre Deitatem habere queat; sed potius non possint non esse duæ Deitates, altera Patris, altera Filii, & hæc quidem secundaria, derivata, distincta & dependens a Deitate Patris. *Tertia*, quod Filius voluntate Patris genitus sit, & propterea essentiam habeat a Patris voluntate dependentem, atque adeo pariter nec Deus esse, nec eandem cum Patre Deitatem habere possit. *Quarta*, quod in Symbolo Nicæno dicatur, quod æternus & unigenitus Dei Filius sit Deus a Deo; atque adeo sint duo Dii, dependens & independens Deus. *Quinta*, quod pluralitas personarum in Deo subvertat omnimodam simplicitatem Dei, & inferat compositionem in Deo. Nos specimiq; loco subjungemus saltem responsionem doctissimi Autoris nostri ad primam & secundam objectionem, unde de reliquis iudicium ferri poterit. Ad primam ergo quod attinet, probabiliter supponi posse existimat, quod ille, quem Christus increpaverit se bonum appellantem, fuerit ex Secta Phariseorum. De his vero notum esse, quod vires liberi arbitrii extulerint, & putarent, quod homo, si velit, a se ipso bonus esse possit. Etiam si ve-

Pag. 39.

40.

41.

Pag. 49.

ro homo ille de se ipso ita non sensitse videatur; tamen ita illum sentire potuisse de Christo, quem pro mere homine habuerit. Jam vero illum ita de Christo sentientem, illicque cultum quandam religiosum, qualem Cornelius Petro exhibere voluerit, præstantem juxta Marc. X, 17, Salvatorem, qui penetralia cordis ejus rimatus sit, jure objurgare potuisse, dicentem: *Cur me dicis bonum? Nemo bonus, nisi unus, nempe Deus*, i. e. novi, quod me nudum hominem existimes, & tamen credas etiam, quod vere bonus homo sim, & bonitatem meam non nisi mihi me ipsi debeam; sed quid me eo sensu bonum appellas, cum sic nemo bonus sit, nisi unus, hoc est, Deus. Ad rem ulterius illustrandam Autor & de variis Philosophis probat, quod hominem a se ipso bonum esse posse, statuerint. Sic adducit verba, quæ sub persona Cottæ Cicero libr. III de Nat. Deor. profert: *Virtutem nemo unquam acceptam Deo retulit, nimirum recte: propter virtutem enim jure laudamus, & in virtute recte gloriamur. Quod non contingeret, si id donum a Deo, non a nobis haberemus.* Et paulo post: *Num quis, quod bonus vir esset, gratias Diis egit unquam?* Et paulo post: *Judicium hoc omnium mortalium est, fortunam a Deo petendam, a se ipso sumendam esse sapientiam.* Ut alia ejuscemodi loca ex Senecæ Epist. XXXI, Ariani lib. I c. 29, & lib. IV c. 1, & Epicteti Enchirid. c. 71, allegata jam taceamus. Quantum ad *secundam* objectionem, negat, consequentiam æquivoca loquendi forma, ejus altera orthodoxa sit, altera hæretica, nixam. Verum & orthodoxum sensum ejus hunc esse adferit, quod Deitas ab æternitate in Patre sit, tanquam prima persona in ordine & modo subsistendi, & Pater Deitatem ab alio non habens, ab omni æternitate generaverit Filium in unione & communione ejusdem Deitatis. Et Patrem dictum esse fontem Deitatis, (non quidem in Scriptura, sed ab hominibus) quoniam ea ipsa Deitas, quæ Patri & Filio communis sit, sit a Patre in Filio, incomprehensibili quadam communicatione. Hoc sensu concedit, quod Pater dici possit fons Deitatis; magis tamen approbat, si diceretur fons Trinitatis. Obiter autem hic Calvinum defendit contra illos, qui imputant ipsi, quod derogeret gloriæ Patri, Filium *avrobedi* esse contendens. Nimirum vocem *avro-*

bedi

Deo triplici sensu capi posse observat. (1) Illam intelligi posse de positiva efficientia Dei, & sic Patrem ipsum non esse *ἀυροθεόν*, recteque Bellarminum increpare Lactantium, quod dixerit: *Deus fuit a se ipso procreatus*. (2) Accipi illam sensu negativo, & sic Patrem solum esse *ἀυροθεόν*, quippe qui ab alia persona non sit. (3) Sensu positivo formam aliā a formali causa mutuato; quod hoc modo declarat. Essentialem formam rerum, ait, rebus essentiam suam & naturam dare, constituturō illas in essentia sua specifica, & distinguere ab omnibus aliis rebus, quæ diversam naturam habeant. Hoc non facere illam propria quadam efficientia, & sic proprie non esse causam, ut causa efficiens; illam tamen rationem nobis suppeditare, qua agnoscamus, quod res ejusmodi generis & naturæ sit. Sic ergo, ut ad applicationem veniamus, internam essentialē Dei formam nihil aliud esse posse, quam Deitatem ipsam, qua Deus sit, & distinctus ab omni ente, quod non est Deus. Illam esse substantialem essentiam Dei qua talis, & fundamentum quasi esse omnium absolutarum perfectionum Dei, & quasi esse subjectum, cui tribuerentur a nobis omnia absoluta attributa divina. Et in Scriptura illam exprimi per proprium Dei nomen, *יהוה*, & *יהוה*, & *יהוה יהוה יהוה יהוה* *Sum quod sum*, vel, ut Noster melius & significantius reddi posse existimat, *Sum quia sum*, vel *Ero quia ero*. Sic enim evidentem magis rationem essentia & existentia Dei nos habere credit; nam ideo illum esse, quod ejusmodi naturæ sit, ut non possit non esse. Vocem *יהוה* autem eodem sensu venire observat 1 Sam. XV, 15. In hoc igitur formali sensu filium esse *ἀυροθεόν*, cum unus Deus sit cum Patre, & eandem æternam Deitatem cum Patre habeat. Et eodem sensu tantummodo Calvinum Filium *ἀυροθεόν* pronunciaſſe, ut pateat ex verbis ejus in Instit. lib. I c. 13 §. 23 & 25. Sed in viam Noster jam rediens animadvertit, falsum sensum locutionis, qua Pater solum dicitur Deitatis, & sic hunc, quod sint plures Deitates quam una: quod alia sit Deitas Patris, alia Filii, & quod una Deitas sit solum alterius Deitatis: quodque secunda Deitas dependeat a prima. Orthodoxos vero nunquam locutionem illam eo sensu, quo gentilium Polytheismus in Ecclesiam introducatur, usurpasse. Nec

Page

54

55

formam verborum illum sensum ferre. Non enim dici, quod Deitas Patris sit fons Deitatis Filii, sed quod Pater sit fons Deitatis. Quæ ulterius Noster deducit, & ad reliquas etiam objectiones non minus solide & erudite responderet.

EXERCITATIONUM SACRARUM DODECAS, quibus Psalmus XLV perpetuo commentario explanatur; Autore FRIDER. ADOLPHO LAMPE, Ecclesiæ Bremensis in cætu Stephaniensæ Pastore.

Bremæ, sumtu Phil. Godofredi Saurmanni, 1715, 4.

Alph. 3 plag. 15.

ET si multi Scripturæ interpretes peculiarem operam in Psalmis hoc explanando insumserunt, vidit tamen Rev. Autor, integrum Psalmum pro suggestu expositurus, inventis aliquis semper addi posse, præsertim in illo inexhausto Scripturæ S. thesauro. Ratione ordinis ab omnibus discessit, cum hypothesin sibi hæcenus peculiarem sequatur, quæ non tantum ad priora N. T. tempora sed concatenata serie ad omnia canticum referendum esse, fonticis, ut putat, rationibus inductus statuat. Ita tyronibus exemplar dare voluit, quousque in tractatione prophetiarum progredi iis necessum sit, qui aliquatenus pro dignitate earum mysteria aliis edisserere testant. Nec pœnitet Auctorem profanorum quoque Auctorum passim ad illustrationem adhibitorum, non tantum ut ornatum operi conciliaret, sed etiam ut temporis, quod juvenis in antiquitatis & literarum elegantiorum studiis insumsit, fructum aliquem ferret. Varia autem ad sensum S. Scripturæ hieroglyphicum spectantia eum præcipue in finem immiscuit, quod ab orbe erudito & Christiano desiderari viderit *Theaurum Sacra Scriptura mysticam*, quo jactis feliciter a Philologis fundamentis, ipsa mysteria salutis in singulis verbis & phrasibus, ac præcipue in *Metaphorâ, allegoriâ, typis, emblematis* recondita, sive in forma *Systematis*, sive *Lexici* plenius enodentur. Hoc enim ad cognitionem uberiolem dogmatum fidei pernecessarium esse, idoneumque futuram, ad *Pseudo-Mysticos* xvi nostri refellendas. Cessaturam etiam omnem so-

licitate-

Hæcudinem de comparanda sibi sufficienti rerum copia in discen-
 do pro concione, si sensui mystico eruendo magis ineumbere-
 tur. Descripta rerum pertractandarum summa, prolixum os-
 tendit campum, quem in tali Thesaurò conficiendo emstiri o-
 porteat, & B. Neumannii aliorumque institutum improbat, de
 singulis singularum vocum literis mystice explicandis, non ne-
 gat tamen in certis circumstantiis hæc rerum usum mysticum esse,
 quales sint literæ nominibus Abrahami & Saræ insertæ, & *Tau*
 inscriptum frontibus electorum. Ceterum non diffitemur, in-
 signem utilitatem ex Thesaurò ejusmodi emblematico & alle-
 gorico expectari posse, suaforesque sumus, ut hunc laborem sus-
 cipiat in se doctissimus Autor, datisque certis principiis, atque
 regulis ad determinandum sensum mysticum secundum inten-
 tionem Spiritus S. indubiis, ac rite demonstratis, Theologiæ cul-
 tores in studio emblematico & typico ita instituat, ne lusibus in-
 genii, quod vulgo fieri solet, vage indulgeant, aut irrisorum ludi-
 brio sese exponant, sed ut verum sensum mysticum & a Spiritu S.
 intentum soite eliciant, & adductis rationibus evidentior demon-
 strent. His præmissis Autor Psalmum ipsum aggreditur, & æque
 latere putat, a quo, & qua occasione fuerit confectus. De Salo-
 monis certe cum Ægypti Regina conjugio cogitandum non esse.
 Huic enim typo nec sponsum, nec sponsam congruere. Spon-
 sum victoriis esse inclytum, qua laude Salomon caruerit. Et eam
 potissimam sponsam induci v. II, quæ ex Judæis, sive secundum
 carnem, sive mysticis, Regi Messie adducenda, cujus typum
 peregrina Salomonis conjux gerere non potuerit. Refellit in-
 terpretes, & sigillatim Jo. Massonum, qui in *Historia Critica Rei-
 publicæ Literariæ* Gallico sermone conscripta, non tantum sta-
 tuat, omnes Psalmos certas occasiones externas habuisse, sed et-
 iam sensum literalem habere qui primo intendatur. Hanc enim
 regulam ad omnes Psalmos extendi non posse, ad eos præsertim,
 qui mere prophetici sunt, & tantum de futuris Ecclesiæ fatis a-
 gunt. Multas etiam occasiones oblivione temporum sepultas
 esse. Saltim de hoc Psalmo, quem illustrat, non apparere, quo
 referri possit. Nec quidquam obstitisse putat, quo minus occa-
 sione externa commotus, sed a Spiritu DEI evectus altius Regio-

Fig. 3.

Fig. 1.

Fig. 2.

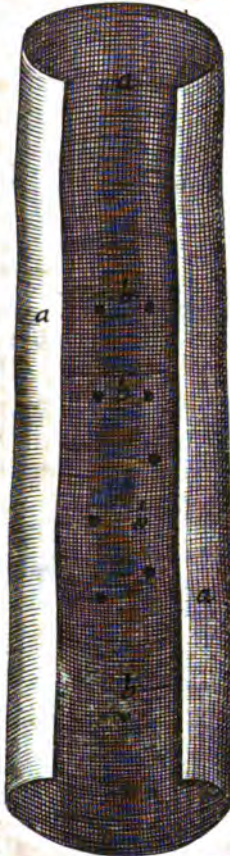
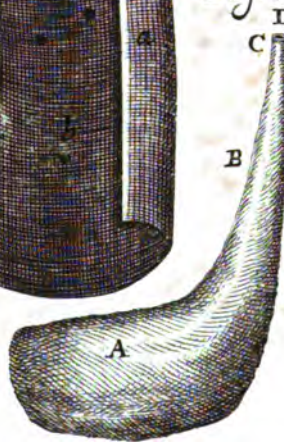

Fig. 4.

Figs.

ratam ad omnes ejus relationes pertinere contendit, sed quibus in hoc Psalmo sistatur. Per *Michaslem* Dan. X, 13, 21, XII, 1, Filium DEI intelligit, non Spiritum Sanctum, quod nuper placuit Celeb. *Henerto in Vis DEI p. 954*. Filium DEI sæpe in nomine Patris, jam in ipso Protevangelio, loqui affirmat. Ipsum quippe Servatorem Joh. V, 37 asserere, *Patrem de se testatum esse, nec tamen ejus vocem auditam esse unquam*. Inde colligit, in visionibus & apparitionibus divinis, quamvis verba efferantur, quæ sunt verba Patris, vocem tamen non fuisse Patris, sed Filii. Contra Cl. Hulfium negat, Cherubos in propitiatorio fuisse typum Filii & Spiritus S. Formæ pulcritudinem in Iesu Nazareno contemplatus, demonstrat, Servatorem nostrum omni-gena pulcritudine divina, humana & mediatoria conspicuum fuisse. Labris Messix designari putat ejus doctrinam. Et quando gratia in labia effusa dicitur, respici suspicatur ad illos, qui infulis oleis & aromatibus labra fragrantia effecere. Verba Pauli Rom. IX, 5, *ἐπι πάντων Θεός*, e versu tertio hujus Psalmi, quo formosissimus esse Christus super filios hominum prædicatur, repetit, & verti vult: *Deus super omnes Patres*, & quoscunque illustres homines. Messiam bellatorem currui infidentem descripturus, de currum bellicorum apud veteres, variis generibus, & usu quædam assert, observans, currus communes adeo vulgati usus olim fuisse, ut altera pars exercitus, quæ nunc equestris est, tum ecurulis esset. Dextræ Messix *תִּירָוּן* *terribilia* adscribi censet, cum allusione ad stupendos in subjugata olim Canaane eventus. Plurimæ hujus generis observationes in hisce Exercitationibus occurrunt, ex ipsa earum lectione plenius cognoscendæ.

CASPARIS ABELI HISTORIA MONARCHIARUM Orbis antiqui adaustra.

Lipsiæ & Stendalæ, sumptibus Ernesti Henrici Campii Bibliopolæ Palæo-Marchici, 1715, 8.

Alph. 2 plag. 9.

CL. Antor, Rector Scholæ Joh. Halb. meritisimus, a teneris annis studio historico deditus, ægre semper tulit, historiam veteris

veterem tot fabulis, crassisque erroribus oppletam, & tantum non obrutam esse. Quos pro virili sublaturus & exstirpaturus, primo quidem Dissertationes quasdam Latinas, deinde vero 1707 integrum Tractatum, quo multæ Monarchiæ, quæ in oriente a Nimrode usque ad Cyrum floruerant, describuntur, Lingua Germanica edidit, laudatum a nobis in his Actis 1707 mense Novembri p. 498. Quam recensione cum Vir illustris *Gisbertus Cuperus* vidisset, adeo Autoris consilium non aspernatus est, ut potius duabus prolixis Epistolis, quas Noster unam cum responsionibus suis huic libro adjecit, suavor exstiterit, ut materiam tam doctam & elegantem Latina lingua publicaret. Obtemperaturus. Cl. Autor, non solum versionem Latinam libelli Germanici adornavit, & illustri *Cupero* inscripsit, sed unumversum etiam argumentum ex professo, ut ajunt, pertractavit, altiusque repetitum optimorum autorum testimonio confirmavit duobus Libris, quorum primo omnes illas orbis antiqui Monarchias representavit, quæ sub unius Assyriacæ nomine vulgo comprehenduntur. Altero autem res gestas priscorum Europæorum delineavit, & quasi adumbravit. Nos ex Libro primo, cujus capita & argumenta jam olim exhibuimus, nunc tantum excerpemus opinioniones quasdam singulares, quibus hic libellus abundat. Pro certo habet, primos homines non statim, eaque ipsa die, qua Paradisum intrarunt, deliquisse, sed plures in eo dies, imo forte hebdomades, atque menses, non vero annos, uti *Walleyus* autumat, in summa transegisse felicitate, antequam eam amitterent. Cainum in orientem processisse suspicatur, & forte penetrasse in extremam Sinensium regionem, in quorum annalibus memoria ipsius adhuc superesse videatur, per Noachum forte, ejusque filios & nepotes conservata. Græcos ex uno diluvio concinnasse duo, cum duabus forte vicibus de eo audiverint, primo a Lelegibus, eorumque ductore Ogyge, & deinde a Deucalione & Hellenibus. Facere sibi ~~in~~ Genes. XI, 4 omnia esse censet cum *Jac. Perizonio*, turrim nempe præaltam, a priscis hominibus ædificatam; ne pastores pecorum in vasta illa planitie prorsus aberrarent, & in aliis oras, reditus ignari, dissiparentur. *Egyptiorum Dynastias, quas Perizonius æquo ac*
ante

Pag. 25.

26.

33.

44. 49L

45.

48.

ante cum *Marshamus*, in ordinem redigere conati sunt, ne utquam genuinas censeret, sed confusum potius quoddam chaos esse variorum, peregrinorum, vanorumque nominum, in quibus etiam Græca existant, quod unum satis superque fraudem prodat. Sacerdotes quippe dolosos omnes istas aut certe plerasque confinxisse, Regumque catalogis non solum totas eorum Genealogias inseruisse, quod Sineses quoque fecisse videntur, sed etiam ipsorum nomina ter & quater, varie tamen immutata, aucta atque contracta, repetivisse, ut immanis iste Regum atque annorum cumulus eo melius expleri posset. Non aliam *Ægypti* vetustissimis temporibus conditionem fuisse arbitratur, quam *Palæstinæ*, vicinarumque regionum, ubi quævis civitas proprium Regulum habuerit. Cunque hac ratione plurimæ Dynastiæ eodem tempore in *Ægypto* diversisque ejus partibus simul fuerint, subruto quasi fundamento sua sponte concidere illam falso jactatam antiquitatem. Dynastiam *Pastorum*, *Taniticæ* inferendam, cum *Perizonio* ad solos *Israelitas* refert, hancque sententiam ab illustri *Casero* erudite impugnatam, modeste tueretur, ita tamen, ut *Josephum*, ejusque fratrem & filios non pro veris Regibus habeat sed pro Regum *Taniticorum* Ministris status primariis seu Pro-Regibus, ob eam vero dignitatem ab invidis vel etiam ignavis *Ægyptiorum* historicis, post aliquot demum secula indicem Regum suorum consignantibus, ei falso insertos. Per ~~1170~~ *Selavim*, quorum carne DEUS delicatam *Judæorum* gulam explevit, cum *Olao Rudbeckio* pisces volantes intelligit, quandoquidem *Israelitæ* non tam carnes, quibus ditiores non omnino caruerint, quam pisces desiderarint. Et *Mosem* indignabundum dixisse, num omnes pisces maris congregari debeant ad tantum populum satiandum. *Sesostrin*, quem *Perizonius* nuper ad Judicium *Israeliticorum* tempora, dominante *Israelitis* *Jabino*, *Cananæorum* Rege, retulit, nimium tribuens *Græcorum* consensui, eum *Trajano* bello antiquiorem facientium, *Noster* ad *Salomonis* ætatem refert, & *Sesacum* esse putat, qui *Rehabeamum* subjugavit 1 Reg. XIV, 25. *Jerobaamum*, suis rationibus consulturum, in gratiam *Sesaci* *Ægyptiorum* Regis, Patroni sui, *Ægyptiorum* superstitionem

Pag. 108.

110.

110.
798.

132.

132.

147.

266.

Pag. 285.

nem amuletum esse, quando duas aureas buculas Apin & Mævin civibus suis adorandas proposuit. Capto Manasse filio Hiskiz, & Babylonem deducto, ubi tunc Rex Assyriorum Assafhaddon sedem suam habuerit, primates Judæorum interim cum S. Pontifice rempublicam administrasse, impetumque Holofernis, Assyrii Ducis, fortiter repulisse. Ad hoc enim tempus refert historiam Judithæ, quam in comœdiæ formam conscriptam esse censet. Et ejus quidem fundamentum veritati consentaneum esse, circumstantiarum vero plerasque confictas, vel aliter expoendas esse, contra *Montfauconium* observat. Per *Juditham* enim sensu figurato Rempublicam Judaicam designari, cujus maritus Manasses Rex mortuus dicatur, quia paulo ante ab Assyriis in captivitatem abreptus pro mortuo quasi deplorabatur. Per *Bethuliam* ab hoste defensam Judæorum libertatem, castitatem, & integritatem intelligendam esse. Neque enim ullam unquam illius nominis civitatem in Israëlitarum regione fuisse. Salmanassarem & Senacherimem pro uno eodemque Rege, & Sardanapalum pro Senacherimis filio habet, quem non alium fuisse putat, quam Niniam.

398.

399.

376.

393.

485.

486.

487.

488.

490.

493.

Liber *Secundus* tribus Capitibus constat, in quorum primo de rebus Græcorum vetustissimis ante Olympiades disserit. Græcæ nomen ex lingua Celtica derivat, ratus id ex antiquo Celtarum vocabulo *Reke* gigantem olim significante, formatum esse. Græcos Iones olim appellatos fuisse putat a primo illorum conditore *Javane*, filio Iapeti. Quod vero Græcis prior ille *Jon* non tam notus fuerit, hoc indicare, non ipsum Iavanem in Europam se contulisse, sed in Asia Minori, eaque forte illius regione, quæ olim *Maonia*, postea vero *Ionia* nuncupata fuit, subsistisse. Mare *Ægeum* dici ab Ⲁⲓⲗⲏⲛ *insulis gentium*, cum *Hillero* observat. *Sicyoniorum* Reges rejicit, non dubitans, eos vel plane confictos, vel certe multo recentiores esse. Idem de *Argivorum* primis Regibus, quos nonnulli ipsi Sicyoniis antiquiores faciunt, nec non de omnibus vetustissimis Græcæ rebus & Dynastiis, dicendum arbitratur. *Loleges* vel a ⲗⲟⲗⲉⲓⲛ *Loch-kecha* mutua adhortatione, qua quisque socium ad iter invitavit, vel a Græca radice *λεγω*, tanquam *λεγως*, vocitatos esse cre-

Se credit. *Cariam Dodanum* seu *Dorienſium* patriam ſedemque primariam fuiſſe arbitratus, ſuſpicatur, *Leleges* tam ex *Elifa*, quam *Dodanum*, filiorum Javanis adhuc in *Aſia* reſiduum, progenie fuiſſe. Ab illis autem tum alios, tum præ cæteris *Leeros* & *Lacones* deſcendiſſe credit, perinde ac *Hellenes* quoque, qui antea regiones *Aſie* verſus *Helleſpontum* habitabant, eiſque nomen dederant, quod *Mythologi* fruſtra ab *Hellene* virgine in eo ſubmerſa derivent. Hos *Hellenes*, ab *Elifa Javanis* filio ita nuncupatos, *Pelaſgis* & *Lelegibus* ſuperatis, tota propemodum *Græcia* potitos eſſe, ſimulque nomen ſuum ita propagaffe docet, ut omnes *Græci* non alio tandem, quam eo inſigniri vellent. Cum S. Rev. *Leſchero* non audeat omnes *Ægyptiorum* ac *Phœnicum* colonias ex *Græcia* plane eliminare. Pro certiffimo quippe habet, *Uranum*, *Saturnum*, *Jovem*, *Anacſi*, nec non *Inachum*, *Cadmm*, aliosque ex *Ægypto* & *Phœnicia* accendiſſe. At vero cum *Bocharo* de omnibus *Titanibus*, nec non *Deucalione*, *Prometheo*, *Amphione*, *Tantalo*, & cæteris præſcis *Græciæ* Heroibus id prædicare velle, nimium putat. Multo minus a ſe impetrare poteſt, ut *Hætiis* & *Creſſis* ſententiam approbet, quæ omnes fere *Græcorum* fabulas ex *Scriptura* deſumptas eſſe, imaginati ſunt. *Titanas* vetuſtiſſimos *Græciæ* incolas judicat, ab hoſtibus ſuis *Ægyptiis* & *Phœnicibus* ita nominatos, quia *Ionnm* nomen a *יָוֵן Javen* luto limoque derivantibus, *יָוֵן Tit* in *Phœnicia*, & *Τίταν* in *Græca* lingua ei non male reſpondere viſum ſit. Quod autem ad *DEOS* attinet, qui cum *Titanibus* iſtis bellum geſſiſſe memorantur, animum induxit, eos ex *Ægypto* & *Phœnicia* adventaſſe, divinumque honorem vel ipſos ſibi arrogaffe, ut ſimplices indigenas eo facilius ſub ſuam redigerent poteſtatem, vel a ſeris demum poſteris, cognomina eorum *אֱלִים Aelim* *גִּבּוֹרִים Gibborim* ita interpretantibus, præfertim cum idololatria & ambitio apud eos jam invaluiſſet, illo affectos fuiſſe. Equidem *Græcos* *Deos* & *Titanas* ab uno ſtemmate deduxiſſe, ejus autem cauſam non aliam fuiſſe credit, quam quod non *Dii* ſolum, ſed & *Titanes* ex oriente, & eodem fere temporis tractu, in *Græciam* tranſierint, adeoque primi illi *Græciæ* cultores *Pelaſgi* illos non magis diſtinguere

Pag. 494.

495.

496.

488.497.

- norint, quam veteres Americani & Indi Europæos nostrates. Interim tamen tantum revera inter illos discrimen fuisse, quantum inter Hispanos & Hollandos sit: & Titanes ex Asia minori, Deos vero ex Ægypto & Phœniæ processisse. Quod ut eo melius intelligatur, historiam primo Deorum, deinde etiam Titanum aliquanto accuratius pertractat. Fata regnorum illorum atque familiarum, quæ *Inachidis* seu *Anacais* aliisque Phœnicibus & Ægyptiis originem suam debuerunt, expositurus, de Argivo imperio initium facit, eique reliquos minores Principatus Peloponnesiacos, qui in illius quasi clientela se fide fuerunt, subjicit. Inde vero ad Regna extra Peloponnesum, e. g. *Atheniense*, *Thebanorum*, *Orcbomeniorumque* progreditur. Quibus absolutis demum ad res Æolidarum enucleandas se convertit. Cap. II simili industria præfca Italorum & speciatim Latinarum res perlustrat, & Cap. tandem III de rebus Scytharum, Cætarum, aliarumque gentium, Europæ septentrionalium, agit.

719.

742.

ANTONII PACCHIONI REGIENSIS, MEDICI & CIVIS ROMANI, DISSERTATIONES BINÆ, AD SPECTATISSIMUM VIRUM D. JOHANNEM FANTONUM DATA, CUM EJUSDEM RESPONSIONE ILLUSTRANDIS DURÆ MENINGIS EJUSQUE GLANDULARUM STRUCTURÆ ATQUE USIBUS CONCINNATÆ.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1713, 8
Plag. 10.

DUM *Autor Clarissimus* Dissertationis suæ de duræ Meningis fabrica & usu, Romæ A. 1701 in lucem emittit & a nobis in *Actis* A. 1703 p. 360 recensita, novam parat editionem a variis mendis repurgandam novisque schematum accessionibus illustrandam, ad industriam interea *Fantonum*, ab hoc rogatus, in præfatione binarum literarum primis specimen eorum præscribit, quæ cum de duræ meningis singulari conformatione, vasibus & usu, tum de lymphæ cerebri glandulis, usu & motu, in opere ipso uberius aliquando est consignaturus. Quod duram namque meningem concernit, hanc primum nec cum aliis pro simplici, nec cum *Vieussensio* pro duplici habet membrana, sed eam

in-

Inaequalis crassitiei ex triplici fibrarum strato atq; lacertis com-
 poni, & per extensam superficiem reticularem cranio hinc inde
 affigi, pro certo reputat. Meninx nempe dura cum musculus ipsi
 sit sui generis membranaceus triventer & quadritendineus, sive
 ex tribus ventribus resultans, quorum duo superiores cerebrum,
 tertius autem inferior & posterior cerebellum contineant, atque
 quatuor tendinibus ita constans, ut tres eorum ad cerebrum spe-
 cterent, mediusque falx memoria audiat, quartus vero cerebelli
 proprius & falcis antagonista Caudex æque nominandus veniat,
 ac utrumque duræ meningis segmentum, cerebrum inter & ce-
 rebellum extensum, Interseptum horizontale salutandum,
 Quarum partium mobilium diversas in singulis stratis describit
 fibras, varios lacertos atque extimi strati corticem reticularem
 variamque cum calvaria cohesionem, vel non cohesionem,
 glandulis autem conglobatis, quas alterutri sinus sagittalis lateri
 insidere & vasa lymphatica per meningem piam dispergere, in
 peculiari detexerat *Epistola, Romæ A. 1705* edita & in *Actis* pari-
 ter *nostris* A. 1706 p. 217 exhibita, glandulas etiam similes addit
 sinuum lateraliū, ibi cum primis cum lacertulis vasisque lym-
 phaticis conspicendas, ubi sinus laterales cum longitudinali
 congreduuntur. Ad vasa hinc duræ meningis accedens, nervos,
 quos antea omnes negaverat, nunc non unos, sed multiplices in-
 digitat, vel ad cerebri, vel ad cerebelli meningem pergentes, li-
 cet nonnulli eorum exactius indagandi videantur; usumque
 demum duræ meningis, veluti musculi membranosi, expla-
 nans, postquam Mayovium de motu ipsius correxit, motum
 mixtum eidem vindicat, constructionis & restitutionis alterum,
 alterum elevationis & depressionis, priorem in toto ejus ambitu
 exteriori, tam ad cerebrum, quam ad cerebellum, posteriorem
 vero in intersepto horizontali, cerebrum inter & cerebel-
 lum, successive & alterne peragi, utroque interim naturalem li-
 quidi in corticalibus cerebri & cerebelli glandulis secretionem
 promoveri lymphamque ex glandulis duræ meningis propriam
 intra canales exprimi. Qualis motus tametsi in animalibus vi-
 vis vix oculis subjici posset, ex miranda tamen meningis fabrica
 varioque chordarum & nervorum apparatu non minus ac ex

actione ejus laesa in epilepticis, Malpighio & Mayovio attestantibus, veniret omnino colligendus. Sed ad cerebri lympham quod attinet, hæc ubi in dictis sinuum glandulis conglobatis secreta & per lacertos pyramidales expressa utramque meningem, ne exsiccaretur, humectarit, æque ac illa, quæ in glandulis plexus choroidei & pone cerebellum segregatur, extra calvariam per diversas vias amandari perhibetur, prout vel cerebri esset, vel cerebelli, in quantum illa ab anterioribus ventriculis per infundibulum in glandulam pituitariam, porroque in venas jugulares internas juxta Lowerum effunderetur, hæc autem a quarto ventriculo ad calamum scriptorium & ad spinam deflueret, post lenem spinalis medullæ irrigationem denuo in sanguinem per venas resorbenda. Quem nihilominus usum tam duræ meningi, quam sinuum glandulis & vasibus lymphaticis matrem piam perreptantibus, Noster adhuc tribuerat, experientissimus Fantonus in responsione sua tanto magis impugnat, quanto magis conjecturis minusque demonstrationibus uterque videretur inniti. Quoad duram enim meningem desiderat ante omnia, quod in ipsa illius portione, cujus intuitu musculus triventer ea statuitur, nec fibræ vere carnes & musculares, ceu verum motus animalis organum, iisque analogæ, quæ in intestinis aliisque partibus tunicatis occurrerent, nec saltem evidentes motiones, quales in minimis insectis cernerentur, etiamsi in eorum membris nihil carnei in sensum hebetem incurreret, fuissent ostensæ. Deinde dubitat, num cerebrum ad liquorem spirituosum secretandum fibris carnis æque indigeret, ac reliq; secretionis organa, vel si vis etiam compressiva in illo requireretur, annon compressio naturalis & structura mechanica, quemadmodum in plantis & nonnullis animalium partibus, ac in cerebro ipso, manifesta innumerarum ejus articularum diastole & systole sufficerent, maxime cum meninx, dura cranio passim adherens, neque universum cerebri ambitum, neque intimam substantiam & medullam, multo minus medullam oblongatam & spinalem, posset comprimere. Malpighio denique promptus quidem concedit, in affectu epileptico duram meningem convelli, negat tamen, structuram ejus muscularem inferendam inde esse, quomodo

am tunc naturaliter simili contraheretur ratione, ac vel pergamenz humidæ ab ignis calore crispari, vel folia plantarum ab halitu ovulorum, postquam hæc ab insectis fuissent in iis deposita, contrahi & convelli solerent, nec a statu morboso ad naturalem progredi semper liceret. De glandulis autem sinuum & lymphaticis ductibus matris piæ detectis sicuti Autori gratulatur, seqq ipsum Parisiis A. 1697 in sina longitudinali dissecto leviterque divulso acervum glandularem cum aliis fortuito vidisse gloriatur, ita lympham ab istis glandulis & tubulis lymphaticis versus sinum magis, quam cerebri ambitum fluere, nec tam meningibus humefaciendis, quam sinui lubricando & sanguini crassiori diluendo inservire, verisimilius magisque naturæ legibus consonum affirmat. Commercium siquidem vasorum lymphaticorum, quod cum glandulis dictis per fibrillas, veluti excretories earum ductus esse assereretur, ab ipsa harum tenuitate reddi dubium, ceterasque membranas humore irrigari, qui ab innumeris ipsarum poris, nequaquam a lymphaticis, proficisceretur. Quia, si interna duræ matris superficies lymphaticorum liquido veniret adspargenda, lymphæ ductus pariter externos adjici debere, a quibus externa ipsius superficies non minus madesceret, cum huic interim usui tubercula, quondam a Vesalio prope verticem in dura meninge annotata, eo certius vacarent, quo luculentius Dn. Litte in sexagenario quodam non modo structuram eorum glandulosam, sed & utramque meningis superficiem ab eorundem lymphæ humectari, nuper cognovisset. Ast singula hæcæ Fantoni dubia Noster in altera ad ipsum Epistola ita diluit, ut ad fluidi quoque spirituosum in cerebro secretionem organum alicujus externi comprimentis, speciatim duræ meningis, necessitatem & aptitudinem, motus e diverso arteriarum cerebri pro eodem fine insufficientiam, solennem tamen laudatæ meningis motionem oculis cernendi impossibilitatem, insignem vero status præternaturalis prærogativam, tam ad matris duræ contractionem, quam ad lymphæ a sinuum glandulis externa versus magis, quam in sinus ipsos, progressionem confirmandam, pluribus demonstrat, atque inventionem præterea istarum glandularum & lymphaticorum meningis piæ vasculorum in

binis

binis Literis, quas idioma Gallico ad Dn. Mery datas cum hujus responforiis subjungit, sibi vindicet.

D. S. S. OBSERVATIO DE POLYPO OESOPHAGI vermiformi varissima, a nimio Pulveris Hispanici sternutatorii, vulgo Spaniol, usu excitato.

CAupo quidam in pago Possenſis prope Pirnam, **Joh. Gottfried Groſe** / Vir annum quadrageſimum tertium agens, temperamento ſanguineo, habituque ad eacochymiam admodum proclivi, ac ſat notabili corporis mole gaudens, mirumque in modum pulveris ſternutatorii Hispanici, vulgo **Spaniol** / deliciis effaſcinatus, anno ſuperiori 1714, circa tempus vernale, dolorem quandam urentem, a nimia dicti pulveris aliquando facta per nares attractione in medio œſophagi percepit, inopinatoque non ita multo poſt deglutitionem non nihil animadvertit impeditam. Quamobrem auxilium querens, Medicum quendam convenit, & de dolore, nunc quidem ſopito, at in deglutitionis impedimentum mutato, queritur, cujus affectus cauſam, in pituitoſa quadam ac viſcida materia, interioribus œſophagi partibus adhæreſcente, Medicus ponens, convenientia pro iſta incidenda atque educenda ægro præſcribit remedia, irritato tamen ſucceſſu, maloque indies indiesque adhuc ingraveſcente. Hinc ad alium ſe confert, ejusque opem imploreat, ſimulque affectus cauſam, infra ſuo loco paulo ſpecialius afferendam, ſibi probabilem, ipſi refert, quam vero hic hocce æſtimans, aliamque ſubeſſe aſſerens, ægro remedia, pro neſcio quo acido, ſpaſmodicam fibrillarum affectionem hæc generante, corrigendo atque eliminando, equidem exhibet, at iterum absque ſucceſſu ſperato. Nullum igitur ſecunda vice effectum ſalutarem, hæctenus tam anxie exoptatum, æger obſervans, in auxilium rurfum vocat alium, & quidem medicaſtrum ruſticum, qui, prioris veſtigia legens, pituitoſam acremve materiam genuinam hujus impeditæ deglutitionis liberioris cauſam exiſtens, pariter aſſerit, certo citoque, ut id genus hominum ſolet, impedimentum hoc ſe ablaturum, deglutitionemve liberioſam redditu-

. . . . . pollicetur. Varia hinc ægro porrigit, quarum usus,
 . . . . . licet pituitæ fueriteducta copia, plane denovo fuit inanis
 . . . . . atque nullus, cum nec minima levaminis cuiusdam pars ægro
 . . . . . iade fuerit allata. Deferens ergo & hujus hominis medelam
 . . . . . patiens, naturæ & tempori sese tantum committere animum in-
 . . . . . duit, sponteque sua fortean hoc malum iterum cessaturum, fir-
 . . . . . miter sperat. Interim vero Peniculum ventriculi, vulgo hic
 . . . . . *Magen-Borste* de quo instrumento multa hactenus audi-
 . . . . . erat, consulit, istud applicat, ejusque opesat notabilem equidem
 . . . . . aducit pituitosæ materię copiam, nullo tamen inde subsequente
 . . . . . levamine. Ad questionem, num ex applicatione peniculi sen-
 . . . . . sit dolorem? respondit: eum quidem se non sensitse, interim
 . . . . . tamen difficilem, imo in ventriculi cavitatem ejus penetratio-
 . . . . . nem, omnino impossibilem, ob quoddam in gula obstaculum
 . . . . . perceptum, plenarium peniculi ingressum, prohibens, fuisse.
 . . . . . Paulopostloco sperati effectus salubris, magis magisque malum
 . . . . . augeri animadvertit æger, adeo ut solida tandem alimenta
 . . . . . haud amplius assumere valeret, sed liquidis tantum, v. g. lacte,
 . . . . . jusculo avenaceo tenui &c. famem sedare corpusque nutrire co-
 . . . . . geretur. Imo, tantum demum hic affectus sumisit incremen-
 . . . . . tum, ut recensita jam liquida tenuia libere exinde deglutire
 . . . . . haud valuerit, sed mediante calamo stramineo, ista absorbere
 . . . . . necesse habuerit miser. Quam primum enim paulo liberius
 . . . . . largiusque ea sorbere voluit atque deglutire, statim ea cum soni-
 . . . . . tu regurgitarunt, presentaneam ægro suffocationem minata.
 . . . . . Tandem hic, de cætero sanus, liberaque respiratione gaudens,
 . . . . . denovo Medici auxilium imporat, petitque, ut sibi suppetiæ fe-
 . . . . . rantur. Hic, in affectus hujus admirandi causas occasionales
 . . . . . paulo curatius inquirens, variaque ex eo querens, inter alia quo-
 . . . . . que hæc sequentia, de quibus superius jam nonnihil fuit addi-
 . . . . . tum, audit: ægrum nempe nimis in ulum vocasse Pulverem
 . . . . . sternutatorium, eundemque dubio procul miserandi hujus mali
 . . . . . primam extitisse causam occasionalem. Et, quo evidentior
 . . . . . veriorque causa hæc appareat, factum fuisse refert æger, quo
 . . . . . pulvis hic, præsertim siccissimus summeque volatilis, corpore
 . . . . . aliquando calefacto, & sudoribus prope diffuente, paribus co-

piole intrusus, fortiterque inspiratus, non solum in aspectu
 terribi, verum etiam in fauces & gulam usque penetravit
 sin eamque frequentavit, nec non in gula ardorem, non caliditate
 lore primum obtuso, sanguinisque sputo, excitavit. Et quod
 pore statim dolorem haud leviem, & hoc evanescente, doctissimi
 nis impedimentum fuisse exortum, ulterius confessus est, &
 sancteque affirmavit, nunquam in vita simile, nec etiam
 vissimum in oesophago percipisse deglutitionis
 tum. Hæc omnia Medicus percipiens, excrescentiam quæ
 dam cartilagineam, ex læsione oesophagi obortam, ad
 grumque in extremo vitæ periculo constitutam pronam
 jus terminatam, inevitabile nunc fatum, cui æger solus
 quendus erat, ipsi accelerare visum fuit. Ob nutritionis
 enim defectum corpus obesset adeo fuit extenuatum, ut
 gis ræ Exalteræ quam hominis vivi faciem representantem
 timo liquidorum etiam ne guttulam quidem amplius
 potuit, quo evenit, ut post aliquot dierum spatium, intra
 li anni currentis, fame sitique incredibili emaciatum
 ctus, misere tandem perierit. Cadaver quo aperiretur,
 que tam stupendi affectus detegeretur, vivens adhuc
 hac tamen conditione, ut absque sumtibus seclio
 quod etiam ita factum fuit. Aperto itaque nunc cadavere

TAB. VII culus A in Fig. 4 partesque internæ a staturæ naturali ad
 Fig. 4. tæ non fuerunt inventæ, excepto tantum oesophago, quæ
 que ad C nonnihil contortus & Pharyngem
 nuior atque acuminior apparuit, & quidem ad
 ejus D, alias satis ampla, vix piscum admittere
 autem, quæ intus forte laterent, nunc quoque de
 incisus fuit, quo facto, insignis ad omnium
 cui sese præfens delineata fuit excrescentia carnea,
 Fig. 1. 3. am Fig. 1 & 3 d.d.d. divisa, quæ in media oesophagi
 postica, qua spinæ dorsi adjacet, tantam
 ejusdem materiz cruoris inspissati ad inflar certam
 mens, ad Pylorum usque fere sese extendens, longitudo
 tium sex digitorum transversarium, crassitudo vero
 signum, tam in a quam in b. Equibus, enjactantur

admodum mentiebatur. Substantia hujus excreſcentiæ, re-
 ſectis Polypi, erat carnoſo-fibrilloſa atque mollis, color vero ex
 rubicundus. Cultro anatomico & quidem facillime, cum
 vel digitorum jam tactu cederet, auferebatur Polypus hic ra-
 riſſimus, quo ablato, pedes ejus, vel potius radices, quibus ſe in
 gula ſubſtantiam inſinuaverat, in conſpectum veniebant, qua-
 rum veſtigia ob nimiam brevitatem ſuam, multo elegan-
 tius in oſophago aperto, quam ipſo in Polypo, utpote qui archæ
 ruiæ interiori adhaerebat, conſpici poterant, uti ex Fig. 3 lucu-
 lenter patet. Et ſic impeditæ deglutitionis cauſa, de qua nemi-
 ni hætenus quicquam in mentem venerat, detecta conſpicieba-
 tur, dignaque judicabatur, quæ rarioribus Medicorum obſerva-
 tionibus infereretur, publiceque proponeretur. Hæc itaque
 fuere, quæ hiſtorice ſaltem recensere volui, paulo ſpecialio-
 rem hujus caſus evolutionem atque phænomenorum rationes
 in peculiari diſſertatione propediem daturus.

TAB. VI

Fig. 2.

ACADEMIÆ CÆSAREO-LEOPOLDINÆ
 CAROLINÆ *Natura Curioſorum Ephemerides, ſive
 Obſervationum Medico-Phyſicarum a celeberrimis Viris,
 tum Medicis, tum aliis Eruditis in Germania & extra eam
 communicatarum, Centuria III & IV, cum
 Appendice.*

Noribergæ, ſumptibus Wolſgangi Michaëllis, 1715, 4.
 Alph. 4 plag. 1 Tab. æn. 15.

TUM demum de humano genere, judice *Piternio*, Medico
 hujus ævi celeberrimo, merebuntur Medici, ſi Aſtronomo-
 rum inſtitutum ſibi imitandum propoſuerint. Perfectio nimirum
 Artis ſalutaris perinde ac Aſtronomiæ non a luxuriantium
 ingeniorum fabulis atque commentis, ſed ab obſervationibus
 accuratis & genuino ipſarum uſu pendet. Ad obſervationes
 accuratas non ſenſus ſolus ſufficit, ſed mentis etiam acies inge-
 niique dotes haud vulgares &, quem in *Hipparcho*, inſigni illo
 Aſtronomo, *Ptolemaus* prædicat, laboris atque veritatis amor
 requirantur. Unde parum ſolliciti ſunt Aſtronomi de obſer-
 vationibus complendis, quibus obſervantium turba corporis

Mmm 2

oculis

oculis solis videns nasci, quae famam pene imperitiamque
 tur; sed haec si conquirunt, quae Vici ad dignitatem per
 dam non exiguntur industria conantur. Utus observatio
 sine mentis perspicacia & ratiocinandi habitu nullus est. Quae
 Astronomi de intellectu perficiendo ante solliciti sunt, quibus
 observationibus siderum, leges & iura poli in apicem
 re laborent. Et hinc iisdem felicissimè utuntur, ut
 scientia per paucos promovetur, promotam tamen
 fiet, nec ignoretur, quantum unusquisque ad illius
 nem contulerit. Certum nimirum observationum
 ductria factarum indicium est, si fecundè deprehenditur:
 quantum vero iisdem tribuendum sit, si, multis eorum
 nibus editis, Arti vel Scientiæ nihil perfectionis accesserit
 silentibus statuent intelligentes. Hoc certe lapide
 bantur observationes, quocumque tandem chimerico
 involucro involvantur. Non dubitamus, quin Pictoria
 consentientem habeat Academiam Cæsareo-Leopoldinam
 Carolinam: quod enim Medicinam non hypothesebus
 vationibus perficere conetur, novum observationum
 quod hic sistimus, loquitur. Ex eo more nostro
 to nonnulla in medium proferimus.

Mich. Bernh. Valentini duplicem intestini ilei in
 & in alio cadavere situm stomachi prorsus in
 ita ut orificium dextrum in sinistro latere cum
 fere perpendiculari locatum conspiceretur, un
Joh. Georg. Hoyerus herniam sympatheticam
 cancrum per sympathiam factum commemorat
 pe herniosus per quercum teneriorem mediam
 fissam ternis vicibus tractus atque retractus
Hoyero ignotis superadditis, Quercus postea
 lo deligata, stercore vaccino cortici laeso illinito &
 dem defosso. Post semestrem spatium fissura
 neo putrefacto puer convaleuit. Contra veterinaris
 mammis feminae pauperculæ expresso ulcus antiquum
 nosum equi eluit: quo perlanato, mamilla
 simili ulcere prorsus insanabili correpta, ita ut non

consumpta, sed ipsa femina tandem extincta. Eodem
 anno senex septuagenario major, cum suavis Medici a frigiditate
 abstinentiae aliquandiu abstinisset, visum notabiliter debilitati
 sensit; sed iterato usu illius amissam oculorum aciem brevi re-
 superavit. *Rud. Jac. Camerarius* lapidem monstrat figuratum
 ex cuba & octaedro compositum. Superficies ite[m] termina-
 tur sex quadratis & octo triangulis æquiangulis. *Maximil. Preus-
 so* referente, mater lue. venerea conspurcatissima factum edi-
 dit purissimum. *Josephus Lanzonus* vires aquæ vitæ prædicat.
 Sine unguentorum apparatu sola impositione spiritus vini &
 mundificatio, & incarnatio successit. Simples contusiones
 eadem curatas non semel vidit. Hæmorrhagiam contumacem
 ab evulso dente molari in rustico sola ea cohibuit. Scabiem
 adolescentulæ sola lotionem cum aqua vitæ curavit. Vomitum
 in muliere gravida immanem usu spiritus vini externo & inter-
 no per plures dies continuato compescuit. Eidem cessit erysi-
 pelas phlegmonodes, tumor genarum cum dentium dolore,
 impetigo in facie & collo. Vir tandem quinquagenarius ab
 hæmorrhoidibus cum modica inflammatione, cataplasmate ex
 cepa cocta & aqua vitæ parato, intra biduum liberatus. *Anto-
 nius Vallisnerius* post profligatam China China tertianam abscel-
 sum in capite ac inde mortem consecutam esse notat: alio ta-
 men exemplo ejusdem usum salutarem in febre tertiana mali-
 moris comprobat. Idem hydropem desperatam in moniali an-
 norum sexaginta vi diuretica decocti *sassaparas* sanavit, & in
 aculeo scorpii tria foramina lateralia, hætenus controversa, se
 vidisse testatur. Describit etiam raram quandam locustam car-
 nivoram. Tigridis speciem, quæ felis magnitudinem non adæ-
 quat, in scenam producit *Ja. Georg. Volkamerus*, qui idem pepo-
 nem monstrat odore subreuna cum rariori castaneæ Brasiliensis
 specie. *Jus. Frider. Dillenius* puellum lingua duplici, al-
 tera alteri inestibente, præditum sistit. Idem araneum maje-
 rem variegatum atque crucigerum scatulæ foramine unico sa-
 perne pervix inclusum ultra trimestre spatium sine alimento vi-
 vere observavit, ipsoque mortuo in tela circumtexta lapillum
 exiguum, grano milii non decorticati æqualem, rotundum &

albicantem, cum appendice fusca reperit, instar leguminis
 bilem. *Vitus Riedlinus* sternutationem trebellinam & de-
 mentem, intra quinque dies minimum ter milles repetitam, in
 luti fornacum aceto mixti & plantis pedum applicati, sanavit.
Job. Adamus Gensfeltus fidem habet puellæ 20 annorum, qui
 ranti, quod in somno inficia & inaniamadvertens ex totius
 pitio conceperit. Idem commemorat hæmorrhoidiam, quæ
 in hæmorrhagiam penis commutatum. *Eliaz Cameronus*
 censet fossilium conchyliorum in uno lapidis fructu reper-
 rum congeriem. Idem miratur foeminam gravidam annorum
 quæ sortum nonum gerens tantam alabastri molem, quæ
 mariti dorsum gestare sustinuerat, comedit tanto curam
 ut subinde per biduum a pane abstinerit. Memoriam
 gravi occipitis percussione adeo læsam esse testatur, ut
 cui hoc malum acciderat, nihil eorum, quæ ante fecerat
 su perçeperat, recordaretur. *Samuel Grassus* testatur
 tre ante quatuor horas mortua (cum interea abdegerat
 spirituosus, balsamo embryonum vinoque generoso
 eum calcitris calidis continuo fotum fuisset) sortum in
 que tertiam auram vitalem ducentem exçisum fuisset.
Lanzonus observavit, in cranio militis pleuricidæ extrinsecus
 lieris febri maligna defunctæ defuisse saturam fecerit, quæ
 a nativitate apoplexia extincto tympani membrano
 crassiorẽ adensiorẽ; in adolescente asthma, quæ
 tam pulmonum substantiam sero plenam; in quibusdam
 fato simili rebus humanis exçisato lapillos in dextro
 lobo; in corpore canis venatici unicum renerit, quæ
 totum succum felleum sareum, qui per aliquod
 vatus Euro spirante mense Novembri in vasis
 sponte dissolutus; in cadavere servi pleuricidæ extrinsecus
 rotundæ figuræ, substantiæ alioquin siccæ; in laboris
 tres renes, duos nimirum in dextro lateri, unum
 in sinistro, sed justæ molis. *Godofredus Klauus* fide
 refert, arsenicum a Batavis in Barbariam missum, quod
 re ad fertilitatem agrorum promovendam, & ceteris
 magno numero frugibus ibidem infensas accendit, quæ
 dum ipsis videtur, verum etiam, quod Nostro probabile videtur.

in pri-

imprimis cum in Silesia in prato casæ, ubi arsenicum præparatur, vicino gramina læte progerminare ferantur, quia saliaz & sulphureæ particule ad fertilitatem conducunt. Magnæ in fecundandis sceminis & pulchra prole formanda aliquid tribuit *Immanuel Weismannus*. Seminis virilis ad massam sanguineam regressum defendit *Sigismundus Schmiderus*. Idem patatitium pronunciat sulphur eum pluvia interdum decidens vernali & æstivo tempore. *Job. Melchior Verdries* maniam in puerpura ex vini abusu contractam commemorat. Obstetrix in partu difficili ad decoctum ex Sabina herba (qua valgo ad fortura eijciendum utuntur) ter confugiens, fetus cum animabus parturientium eiecit. Exemplum arsenici sine inflammatione necantis affert *Mich. Ernest. Etmullerus*. Fontem mineralem Tungrensem describit *Gerardus Arnoldus de Vincquadis*. Secale tostum esse *Casæ Europæum*, nec Arabico quicquam cedere, suo & ænicorum palato probat *Jo. Jac. Dillenius*: eodem argumento Theam roseam commendat *Godofredus Thomasius*, paratam ex foliis fruticum rosarum. Quæ in bouum contagio A. 1713 & 1714 in Ducatu Ferrariensi fuerint observata, *Josephus Lanzonus* recenset. Boves cibum respuebant, aures subito collapsæ procidebant, pili erigebantur, tremor pene universalis aderat, oculi lachrymas effundebant, per nares multa lymphæ copia exibat, alvus solvebatur & in aliquibus pustulæ sub cute prodibant, ita ut crederent aliqui, variolis boves ipsos affici, tandemque brevi septem dierum spatio magno cum mugitu moribantur. In cadaverum sectione viscera reperta sunt sana, nisi quod in aliquibus omasum pene sphacelatum viderit *Nostes*. Nonnulli rustici bouum mortuorum carnes absque nocumento comederunt. Multa fuerunt experta remedia, sed incassum. *Schmiderus* puellam fistis stupenda salacitate vexatam, cui Clitoris fuit tantæ magnitudinis, ut hastam virilem mentiretur. Idem pyra in summitate deæno florantia & rosas duplices triplicesque monstrat; *Volkamerus* vero caryophyllum spicam frumentis referens. Idem describit arborem Casæ ferentem & ramum de lineari curavit, quem liberalitate Illustris Domini L. B. a *Musichausen* Magnæ Britannia Regis & Electoris Brunsvicensis

confilarii intimi ex horto ejus Swebhartiano prope Hamelnense
 22 Foculitium exstructo accepit. Folia inania, castanea, ter-
 23 quam similia sunt, hos vero perfectus, elegans, limbus, & o-
 24 ratissimus monopetalus ex oblongo tubo quinquefarius di-
 25 vifus; nuclei bini sibi impositi pericarpio succoso inclusi, in-
 26 ciferis arboribus & Jasminorum sive Gelseninarum classis fru-
 27 ctum Casae accensent, & *Gelseninum Arabicum*, folia *Arabi-
 28 nez*, flos albo ingenti odoratissimo pronunciant, omnino in-
 29 ctenus circa hunc fructum ejusque arborem extorta, & in-
 30 dissidia. *Gotbofr. Heldius* Chinam Chinam antipodum reme-
 31 dium sine pari expertus. Ranarum in pifceis curculionibus me-
 32 tamorphosin, quæ in Surinamia, Americæ Provincia, describit
 33 *Rosinus Lentilius*, qui ranas istiusmodi in pifceis curculio-
 34 nis Amstelodami apud *Sebam* pharmacopæum & in *Museum*
 35 *Vincentii* Harlemi vidit. Cum stercus equi non calidius in
 36 affectu applicatum & cum hydromelite mixtura in pleuriticis
 37 tium extiterit pleuriticorum; succi inde expressi, & cum
 38 num non sine successu in simili affectu plus similitudinis
 39 mendavit *Gerhardus Arnoldus de Vincquedes*: unde in
 40 mentum delicatulum palato etiam probantur, hanc
 41 idem parare docet. Colligatur, inquit, quædam Cucurbita
 42 stercoris & urinz equi non castrati, sicque in aqua
 43 mittantur cucurbitæ vitreæ, capacitatis & altitudinis
 44 tis, quæ probe obturata sepeliatur tempore hiemis
 45 quino per mensem, æstivali vero exponatur
 46 dies totidem, quo tempore præterlapso ad
 47 cedatur, inposito cucurbitæ alembico rossino, & in
 48 recipiente juncturis apprine clausis, ea tamen
 49 cucurbita nonnisi ad tertium sit repleta, & in
 50 ignisque primum substruatur lentus, appendo
 51 dus & pergendo quousque liquor exstillatus
 52 præ se ferat saporem salinam. Hanc
 53 & caput mortuum abijciatur, & in
 54 pars eodem modo destillationi subijciatur, & in
 55 dum sufficiens quantitas liquoris prolecta
 56 spiritum volatilem rectificetur, & si ultra in
 57 exal-

exaltare animus sit, addita salura ligni, salisfras, rectificatio, reparatur, sicque una cum spiritu ascendet sal volatile. *Mau- chartus* experimenta defendit de lachrymis vitreis in *Actis A.* 1712 p. 346 in dubium vocata. Et amor veritatis cogit, ut ultro fateamur, a fractura lachrymarum vitrearum aliquoties a nobis facta damnum illatum fuisse non quidem fundo, sed parieti tamen propiori vitri tenuioris, cum animus nobis esset contrarium docere. Idem quoque denuo confirmat, quæ de *pin-* guctatione boum per inflationem annotata sunt loco citato. Chartam masticatam *Scopeto* majori explosam cranii perforati & mortis subitanæ causam extitisse, testatur *Laurent. Heisterus*. Idem sistit infantem anu clauso & sine intestino recto natum moxque ideo iterum denatum. Vermes quoque describit in ventriculo columbarum repertos, quibus mortem intulerant, & remedium aduersus eos prævaluisse aquam, in qua argentum viuum probe exagitatum fuerat, potam. *Lochnerus* sæpius se risse testatur vanam, quam vocat, & futilem præflagitionem, qua ruricolæ albicantes Nicotianæ plantas leti futuri præfagas pronunciant. Sed cum talis planta in agris ipsius effluerit & hinc mors filii ipsius in Academia Wittebergenasi subsecuta fuerit; opinioni vulgi tandem adhæret. Attamen dubio procul perspiciens Vir oculatus, omni quidem veræ prædictioni respondere eventum, non tamen ideo prædictionem vagam necessario esse veram, quia eventus respondere videtur, cum casu fieri possit, ut eadem sæpius se mutuo subsequantur; ingenue fatetur, se credere, quod his vaticiniis agricolæ sæpius fallant & fallantur. Appendix non exiguam operis partem constituit. Sed operæ pretium non est, ut singula commemoremus, præsertim cum in eorum numero habeantur, quæ opus utique commendandum parum commendant intelligentibus. Eminent vero Epistola *Lancisi* de morbo, interitu & funere *Horatii Albani*; responsio *Leibnitii* ad objectiones *Schelhameri* contra ætiologiam barometri non satis intellectam; *Doppelmaieri* animadversiones nonnullæ circa eclipsium observationes; *Laberi* Epistola de locustis; *Lochneri* mantissa ad schediastmata de parreira brava; vitæ deniq; quorundam Medicorum, *Janisi* puta, *Schulzii* & *Gulielmini*.

DOROTHEI ALTMARI, MATHEMATICI
Venet. Longitudinis aut Terræ, aut Maris investigandæ metho-
dhodus, adjectis insuper demonstrationibus & instru-
mentorum Iconismis.

Londini, sumptibus Bibliopolarum in platea
 dicta the Strand, 1715, in 8.

Plag. 13 Tab. zn. i.

EDitor operis se vocat *Sebastianum Riccium*, Autorem vero
 Matheseos apud Venetos Professore, & opus viris illustri-
 bus atque clarissimis inscripsit, qui Senatus Magnæ Britanniz
 consulto Autorum longitudini locorum demonstrandæ ope-
 ram navantium censors constituti sunt, *D. Thome Pembrochiæ*
 & *Montgomeriæ Comiti*, *R. P. D. Philippo Herefordiæ Episcopo*,
R. P. D. Georgio Bristolii Episcopo, *D. Thome Baroni Tre-*
cor, *Thome Hammer Baronetto*, *Jacobo Stanbope Secre-*
 tario Regio primario, *Francisco Robarts Armigero*, *Isaac*
Newton Equiti & Societ. Regiæ Præsidi, *Guilhelmo Lowndes*
Armigero, *Guilhelmo Clayton Armigero*, *Johanne Flam-*
sted Astronomo Regio, *Edmundo Halley Geom. Professore*
Saviliano, *Johanni Keil Astronomiæ Professore Saxonico*, *Jo-*
hanni Sanderfon Mathem. Professore Lucaliano, *Rogero Cotes*
Astronomiæ Professore Plumiano. Autor, ut videtur, persona-
 tus idemque cum Editore, huc usque plurimos in longitudine
 determinanda frustra defudasse arbitratur, quod plerumque cir-
 ca media, parum circa principia congrua studuerit. Ipse pri-
 mum ad pyxidem nauticam tanquam sacram anchoram confu-
 git &, quamvis in ea sibi reperisse videatur, obstaculis plurimis
 superatis, quæ ad scopum assequendum conducunt, eaque de re
 Tractatum integrum MSC. jam elaboraverit, non tamen in hoc
 invento acquievit, sed ulterius ex altitudinibus Solis observatis
 differentiam meridianorum determinate aggressus est. Hanc
 posteriorem methodum hac quidem vice uberius exponit & lau-
 datorum modo arbitrorum censura submittit. Fundamentum
 ejus in hoc consistit. Supputetur juxta Tabulas accuratissimas,
 e. gr. *Rudolphinas*, ad Meridianum primum pro arbitrio statu-
 endum, v. gr. ad meridianum, Insulæ Ferreæ, pro singulis die-

bus.

bns longitudo & declinatio Solis in ipsis scrupulis secundis, ut differentia utriusque diurna ad datum quemlibet diem haberi possit. Observetur in loco dato altitudo Solis meridiana & inde eliciatur cum longitudo, tum declinatio Solis, ut in Astronomia docetur, quo differentia longitudinis & declinationis in primo meridiano & in meridiano observationis innotescat. Inferatur tandem ut differentia prior ad integrum æquatorem graduum 360, ita posterior ad arcum æquatoris inter utrumque meridianum interceptum, qui est longitudinis quaesita differentia. Monet, non ab simili modo utendum esse motu Lunæ stellarumque fixarum. Hæc quidem facile unicuique elementorum Astronomiæ gnaro in mentem venire possunt: sed ardua res est determinare veram loci, ubi navis hæret, lineam meridianam, & altitudinem Solis non obstante motu navis adeo exacte observare, ut habita refractionis atque parallaxeos ratione in ipsis scrupulis secundis satisfaciatur. Huc ergo operam omnem impendit Autor. Excogitavit eum in finem varia instrumenta, a quorum descriptione tractationem suam orditur. Inter ea primo loco comparat pyxis magnetica, sed variatæ tantisper constructionis. Ordo nempe rhomborum inversus, ita ut omnes, qui in communibus pyxidibus ad ortum jacent, locentur ad occasum & contra. In meridiana vero pyxidibus linea versus boream & austrum ad angulos rectos statuatur duo perspicilla seu eorum vice duæ exiguæ acus furoris. Secundum instrumentum deservit ad solaris altitudinis dimensionem in ipsis scrupulis secundis, non obstante navis motu. Ejus constructionem & usum quatuor distinctis figuris repræsentat, sine quibus descriptio vix ac ne vix quidem intelligitur. Tertium observationibus Solis respectu parallaxium & refractionum æquatis destinatur, constans unica regula e buxo vel alio ligno solidiori parata & utrinque dioptris instructa, & legitime divisa, in qua umbra styli altitudinem Solis indicat. Quartum denique est horologi quædam species, stellæ fixæ reditura ad eundem meridianum indicans. Si enim, dum navis solvit, index horologi ad lineam meridianam ducat, dum stella aliqua in meridiano hæret, nocte sequente cum eadem in meridia-

no loci, ubi navis hzret, conspicitur, index in circulo in *hinc*
 gradus & scrupula diviso differentiam meridianorum ostendit.
 Postquam instrumenta descripsit & usum eorum docuit, prolixè
 ostendit, quomodo longitudo loci determinari possit, si neque
 poli altitudo, neque meridianæ linea fuerit cognita. Obser-
 vare jubet Solem vel orientem, vel occidentem una cum arcu inter
 eum & lineam meridianam magneticam intercepto, atque duas
 Solis altitudines super plano horizontali una cum arcu inter
 verticales Solis & lineam meridianam magneticam computat
 fis. Docet deinde, quomodo ex his datis linea meridianæ vere
 loci, ubi navis hzret, amplitudo Solis ortiva vel occidua, altitudo
 poli, declinatio & longitudo Solis, declinatio acus magneticæ,
 tempus observatarum Solis altitudinum sive à meridie, sive ab
 ortu, vel occasu eliciatur. Præcepta singula exemplis illustrat,
 ut nihil obscuri relinquatur. Monstrat etiam, quod hæc lon-
 gitudinis Solis uti liceat ejus ascensione recta. Et quis calculas
 molestus est, ideo addit, quomodo horologium disponi debeat,
 ut omnî tempore distantiam a primo meridiano indicet. Hæc
 tandem vim methodi suæ his verbis exponit. In promptu sunt,
 inquit, habendæ ephemerides diurni motus Solis & Luna in lon-
 gitudine, exaratz in gradibus, minutis & secundis ad meridia-
 num primum, vel alium quemcunque --- & tabulæ ascensio-
 num rectarum plurium stellarum fixarum --- in gradibus, mi-
 nutis atque secundis, ad tempus observationis factæ. Item
 tabulæ ascensionum rectarum Solis ad singulos dies, atque
 pariter in gradibus, minutis atque secundis. Si autem non
 horologium exprimens tempus discessus & reditus aliquid
 fixæ ab uno ad eundem meridianum in horis 24 & horum
 quamlibet in minutis sexagiata, & horum quodlibet in secun-
 dis pariter sexaginta. Sint & in promptu instrumenta præparata
 inter navis, quam certissime fieri possit dimensio, ut scilicet
 demum & pyxis nautica optima cuspidis præcipue --- Antequam
 Sol vel Luna ad meridianum loci observationis deveniat, inve-
 niantur eorum ascensiones rectæ in gradibus, minutis atque se-
 cundis, ad ipsorum luminarium loca in ipsis ephemeridibus ex-
 pressa in meridie antecedente & in meridie subsequente ob-
 servatio

vationem, servata semper in Luna latitudine, quam in meridiano ephemeridum obtinuerit ... Observetur Sol vel Luna in meridiano mundi & eodem temporis momento aptetur index horologii ad ipsius meridianum & decurrere permittatur --- Expectetur dein adventus alicujus stellæ fixæ cognitæ ad meridianum eundem, & momento eodem observetur tempus elapsum inter transitum Solis, vel Lunæ, & stellæ per eundem meridianum, convertaturque in gradus, minuta atque secunda æquatoris, eritque arcus iste differentia inter ascensionem rectam Solis, vel Lunæ, & stellæ in ipso observationis momento. Propterea si subducatur ab ascensione recta stellæ, nota remanebit ascensio recta Solis vel Lunæ, pro ratione scilicet eorum alterutrius in meridiano observati. Hic duplici ratione uti possumus ad inveniendam loci longitudinem, vel scilicet --- inquirendo loca Solis vel Lunæ in ecliptica aut zodiaco, eaque conferendo cum eorum locis in ephemeridibus expressis, ut eorum resultet differentia, que mediante & mediante eorum planetarum motu dirigitur in longitudine optata loci longitudo habeatur; vel adinventam ascensionem rectam Solis vel Lunæ comparando cum ea, quam in meridiano Ephemeridum retinere compertifuerint, ut earum resultet differentia. --- Tum fiat ut motus diurnus ascensionis rectæ Solis vel Lunæ ad integrum æquatoris circulum, ita adinventæ superius differentia ad arcum æquatoris interceptam inter meridianum primum seu Ephemeridum, & meridianum loci observationis. Sub finem difficultates nonnullas solvit, quæ methodo sæ obverti possunt, & corollariis loco methodum tradit plerisque in locis horam æstus marini fluentis vel defluentis deprehendendi, in motu Lunæ, cum quo connectitur, fundatam.

JO. JACOBI LEHMANNI, PHIL. M. EJUS-
que ordinis in Acad. Jen. Adjuncti, Nova & compendiosis-
sima methodus discendi doctrinam moralem cum
Præf. JO. FR. BUDEE

apud viduam Meyerianam, 1715, 8.

Alph. 2 plag. 3.

Nna 3

Cum

CUM temporibus non adeo remotis vera eruditio sensim re-
 stauraretur, non pauci erant, qui in erudenda quoque &
 restituta versabantur Philosophia. Deprehendebant
 præsertim ii, qui in examinandis morum atque civitatis disci-
 plinis occupabantur, quod in histantum juris quæstiones perco-
 nerentur, quarum syllogem juris naturalis nomine deinceps
 scientibus commendarunt. Totam inde *Erbicam* pariter et
Politica, in quantum juris absolvuntur quæstionibus, ad
 naturale merito retulerunt. Sistebatur ergo hæc disciplina
 superque restituta, sed deficiebant ab hac distinctæ *Erbica* &
Politica. Mox percipiebant restauratores, dari regulas quædam,
 quæ nec ad Theologiam, nec Juris scientiam, neque Medicam
 pertinebant artem; quare quo minus Philosophiæ eas ad-
 rent; nihil obstabat. Illarum ergo sylloge *prudentiæ politicae*
 titulo insignita est. Præter has regulas jurisque præcepta
 deprehendebant porro doctrinam de emendanda & præpara-
 da voluntate amplissimam, quæ in disciplinæ ordinem re-
Erbica veniebat nomine. Circa has vero novas quæ-
 stiones observavit Cl. Autor, quod non adeo distincte præ-
 statur a cultoribus suis; hinc ut circa genuinam eorum
 atque differentiam prudentiæ politicæ a ceteris disciplinis di-
 stinctæ suas in peculiari libello afferret meditationes, et
 consilium. Itaque id unum hic dedit operam, ut doctrinam de
 emendanda & præparanda voluntate seu peculiariter de Juris
 naturali atque prudentiæ politicae probe distincte præ-
 staretur. Hinc ut rite præparatis accederet ad institutum, in
 prælo
 agit de eruditione, de philosophia, deque morum discipli-
 neratim, ut innotesceret, quid sit, certe esse debeat vera
 eruditio, deinde quid sit, & esse debeat vera philosophia; quid
 disciplina moralis? Præsertim vero in ea occupatis est, ut
 unquam veræ philosophiæ restitueret, cognoscendi, et
 principium. Mens ejus breviter hæc redit. Duo præcipua
 dari ejus generis principia cognoscendi, alterum Theologiæ,
 Philosophiæ alterum. Illud esse revelationem supernaturalem;
 hoc vero esse ipsas res harumque speciatim naturam, proprieta-
 tes, operationes aliasque circumstantias. Hoc modo rationem

Pag. 1.

30.

60

seu intellectum esse facultatem tantum cognoscendi tam Theologia, quam Philosophiam; hoc tamen discrimine, ut intellectus in acquirenda Philosophia naturalibus, in Theologia vero supernaturalibus instructus esse debeat viribus. Postquam porro Philosophiam divisit in tres partes, preparatoriam, theoreticam ac practicam, quarum hæc jus naturale & prudentiam politicam; illa physicam, & theologiam naturalem complectitur; illa tandem vel emendat intellectum & dicitur Logica; vel voluntatem, atque dicitur disciplina *Moralis*, ultimam deinceps in tractatione tertia describit, quod sit pars philosophiæ preparatorix, quæ preparat & emendat voluntatem, ut idonea reddatur ad exercendas actiones, quas jus naturæ præscribit & prudentia politica, atque ut ipsam felicitatem veram tandem acquirat ac conservet. Capite *secundo* & quidem tractatione prima fundamenta quædam ponit, doctrinis de summo bono & summa felicitate inservientia; tractatione secunda deinde speciatim agit de summo bono, id quod *DEUM* esse, tam ex Scripturæ S. dictis, quam ductu Philosophiæ sufficientibus comprobantur rationibus, simulque objectiones huic sententiæ a quibusdam oppositas refellit, adductis & gentilibus & Christianis, hisque tam antiquioribus, quam recentioribus, eandem foventibus sententiam. Tractatione tertia tandem proponit doctrinam de summa felicitate, quæ consistit in *conjunctione cum DEO*, cujus vinculum, teste Philosophia, est *amor*, & teste Scriptura S. *fides*. Tota hæc tractatio quatuor absolvitur quæstionibus, quid sit vera & summa felicitas, quotuplex sit illa, quæ ad philosophiam pertineat, & quid disciplina moralis conferat ad eandem? Capite *tertio* fundamenta ponit doctrinarum de summo malo & summa miseria; deinde positis characteribus, & examinatis per classes omnibus rebus, tandem summum malum esse statuit *philautiam prævam*; summam vero miseriam, de qua in tractatione tertia agit, ponit in *privatione DEI*, seu S. B. cujus medium est *odium* erga *DEUM*. Tota autem hæc doctrina quatuor pariter absolvitur quæstionibus, quid sit vera & summa miseria, quotuplex sit illa, quænam ad philosophiam pertineat, & quænam pars præsertim per moralem disciplinam evitatur?

Pag. 56.

105.

371.

169.

209.

213.

245.

tatur?

retur? Hæc duo capita non ideo præmittit Autor, ac si proprie ad Ethicam referenda sint; patet potius hanc doctrinam pertinere ad tractationem quandam generalem de eruditione, ut pote præfinitis est summa felicitas, cuiusque contrarium summa infelicitas. Interim duplicem ob causam hæc non omittere voluit capita, partim quia eo majori fundamento & distinctione ostendere possit, quodnam genuinam sit Ethicæ negotium, partim quia de doctrinæ cum morali disciplina præ ceteris propinquum habent nexum. Capite *quarto* agit de præparatione generalis; ubi ostendit, quid sit præparatio ipsa, & investigat, in quibus sit quæ in voluntate observantur, monstratque, propensiones & affectus voluntatis præsertim emendandos & præparandos esse; quorum naturam consistere putat in propensionibus & affectionibus; inde voluntatem ad *ordinatam amorem*, ex qua *vera virtus* derivatur, & ad *ordinatos affectus* præparandam esse docet; postea monstrat voluntatem præsertim ab *inordinata amore*, ex qua *vitia* fluunt, *inordinatisque affectibus* purgandam esse; tandemque media emendationis atque præparationis ostendit eorumque applicationem. Caput *quintum* agit de præparatione voluntatis speciatim; & sectione quidem primæ præparatio, quænam in sola voluntate, quæ alias quoque purganda, sit emendanda; secunda examinat pericula, quæ voluntati in concursu cum intellectu puro metuenda sint, & in quibus sit conservanda voluntas, ubi speciatim doctrina de *Conservatione* huius proponitur; in tertia exponuntur pericula, quæ voluntati ab intellectu impuro, phantasia & sensibus immanibus, &c. considerat ea, quæ in ipsa voluntate mixta deprehenduntur, emendanda, ubi præsertim affectus sensuales suscipiuntur, & medela genuina paratur; quinta constitutionem corporis examinat, ea præsertim expendens, quæ pericula voluntati creare possunt. *Sextum* tandem caput de cognitione propensionum & affectionum agit. In omnibus capitibus præsertim id agit Autor, ut ostendat, quid ad veram emendationem & præparationem voluntatis conferre possit Philosophia, & quænam definat natura, gratiaque incipiat.

Pag. 230.

231.

463.

340.

607.

624.

660.

680.

750.

763.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Novembris, Anno M D C C X V.

MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI,
*hac nova Editione ad excusa Exemplaria XIV, ad Codices
MSS. integros XVII atq; ad alios ferme L collatum, ab addita-
mentis expurgatum, castigatum & quotidianis observatio-
nibus illustratum, opera & studio JOANNIS BA-
PTISTÆ SOLLERII Soc. Jesu
Theologi.*

Antverpiæ, ex Typographia Io. Pauli Robyns, 1714, fol.

Alph. 4 plag. 12.

Joannes Baptista Sollerius, Societatis Jesu Theologus, inter Historiographos Sanctorum insignem famam adeptus, postquam de Patriarchis Alexandrinis Dissertationem Chronologicam, deque Raymundo Lullo Doctore Illuminato commentarium justum exhibuit, & utrumque opus T. V Junii inseruit, operam haud contemnendam Ecclesie præstitit. Usuardi Martyrologium edendo, illudque variis lectionibus & observationibus oppido eruditis illustrando. De quo opere antequam dicamus, monendum, id ipsum Serenissimo Principi ac Potentiss. Domino Joanni Wilhelmo Comiti Palat. Rheni, S. R. I. Archidapifero & Electori &c. dedicatum esse, cujus ut & Arcis Bensbergæ effigiem æri inscriptam in ipsa operis hujus fronte dedit. Nempe Vir eruditus in hac ipsa arce, regio splendore ad artes architectonicas mirifice extracta, benevole exceptus, & ad contemplationem rariorum librorum, picturarum, numorum, admissus, grati animi debitum persolvit, neque solum hanc benignitatem insigni eloquentia extulit, sed & reliqua Principis heroica facta ad pacis, belli, patrisque religionis decus

O o o

spe-

spectantia laudavit, in prinis vero illius in Raymundum Lullum
 impensionem commemoravit, quem, divini & humani amoris
 specimen, naturæ & gratiæ prodigium, miro, nec olim concessio
 elogio mactat. Ea ad Principem locutus, in Præfatione instituti
 sui rationem pandit: nempe Usuardum inter Martyrologos
 antiquos celebriorem jam a Bollandi editioni destinatum fu-
 isse. At dum nativæ simplicitati purgatum ab accessionibus
 eum reddere studet, hancque operam difficillimam videt, ideo
 quod plerique Codices Hieronymi, Bedæ, & Adonis nomina præ-
 se ferrent, multaque Usuardo darent, quæ ad ipsum non perti-
 nebant, fateretur Sollerius, Bollandum a præposito cessisse, tracto-
 fecum Henschenio, etsi alter ambove in versandis Martyrologiis
 peritissimi essent. His itaque ex arena digressis sese illud opus
 esse aggressum, idque jamjam agere, ut Usuardi textum primæ
 integritati restituat, Codicum varietatem, characteres, ætatem,
 fidem, auctoritatem explicet, Martyrologiorum aliorum cum
 Usuardo comparisonem instituat, ut Lector quilibet non im-
 peritus uno quasi intuitu doceatur, ad quam Martyrologiorum
 seriem citato magno numero Codices sint reducendi. Ista in
 Præfationis fronte posteaquam explicuit, ejusdem Cap. I mo-
 net, etsi multa a Baronio, Molano, Bollandi, Henschenio, Pape-
 brochio, Florentinio aliisque præclare dicta sint de Martyrolo-
 giorum origine, incrementis, diversitate, in eo tamen omnes de-
 fecisse, quod singulorum Autorum ætatem, characteres descri-
 bendo, eo non penetrarint, ut eosdem inter se componendo ex-
 plorarint, quæ primigenia Martyrologiorum capita, quæ qua-
 lisve ceterorum ex prioribus derivatio aut genesis, quæque in-
 ter Martyrologos omnes connexio, conjunctio, propinquitas vel
 consanguinitas existat. Atque ita existimat ad tria Capita omnes
 Martyrologos reduci posse, sive ad autographa, quæ ex nullo
 alio fuerint transcripta: Ex his primum & vetustissimum esse
 Eusebii, vel potius Hieronymi, sive illud verum sit, sive a poste-
 ris falso ipsi adscriptum. Secundum habere locum celeberrim-
 um illud a Venerabili Bedæ compositum, idque purum vel pu-
 ro proximum, non quale Plantinus edidit, quod a Floro Eccle-
 siæ Lugdunensis Sub-Diacono auctum fuit. Tertium quod Ado,

Ra-

Ravennæ repertum in sui Martyrologii fronte collocandum putavit. Hos Martyrologiorum Patriarchas dicit, qui deinde Rhabanum, Adonem, Usuardum, Notkerum, Wandelbertum procrearint. Eiusdem Capituli Articulo primo probare satagit, Martyrologium Hieronymianum, licet ab Eusebio compositum non sit, nec Hieronymo satis tuto adscribatur, tamen Gavanti Bollandique iudicio antiquissimum & Reipublicæ Christianæ utilissimum esse, ideoque temere a Valesio oppugnatum, melius a Florentinio in Editione illius A. R. S. MDCLXVIII defensum, quum certo constet Seculo VI illud esse antiquius, Gregorioque Magno notum, Eulogio Alexandrino Patriarchæ commendatum fuisse. Quantopere vero hac de re persuasus fuerit Sollerius, inde constat, quando ait: *Id querimus, id volumus, id asserimus, Martyrologium istud omnium esse primum & vetustissimum. Et mox: omnino fatendum est, magnam confusionem, barbariem, inanes repetitiones diebus pene singulis occurrere, quibus quoque modo constituendis, explicandis, combinandis, distinguendis nimium quantum laborat Florentinius, tum nostri Majores, qui toti in eo sunt, ut ex dubiis certis, ex male compositis simplicia, ex luxatis integra, tum Palearum, tum ipsorum Martyrum nomina efformentur.* Sectione secunda hujus articuli de Hieronymianis Minoribus MSS. ex scriptis codicibus agit, idque in gratiam Cl. Castellani Paris. ad D. Mariz: Canon. A. MDCCXI defuncti. Refert, Martyrologium Hieronymi Hybernicum Tamlaetense a P. Colgano promissum, sibi a Livino de Meyer Collegii Lovanienf. Rectore transmissum, ultra meritum commendatum esse, cum præter sanctos Hybernos habeat additamenta nova, omnique ordine careat. Mox Rhinoviense, sed mutilum, Richenoviense nitidum, Angustanum mutilum, & Labbeanum, Corbejenf. brevi stylo paucis Sanctis ornatum, Castellano magni habitum: Casinensia duo, quorum prius non satis parum, alterum magis ad Hieronymi autographum accedat: Barberinianum parvum, quod singulares elogiorum formulas Sanctis addit: Barbérinianum secundum: Vaticanum diffusum, & illustre Henschenio dictum, ridente Sollerio, nec meritum agnoscente: Suecanum

idque vetustissimum atque præclarum, a Castellano in Bimestre suo, sed non sine hallucinatione memoratum: Sancti Maximi Trevirensis valde contractum: Vallicellanum, quod stylum Hieronymianum brevitate sequatur: Trevirensis S. Martini immixtis rubricis e variis collectum: Colonienſe S. Mariz de Gràtia characteristicis suis magis distinctum: Romano-Gallicum mris compilationibus constans: Aquisgranenſe ad Hieronymi stilum accedens: & aliud S. Petri Vaticanum, quæ omnia formulam Hieronymianam expriment. **Articulo II** de Bedæ & Flori Martyrologiis conjecturas novas promittit, ostenditque, Bedam ab A. 673 usque ad A. 735 adeoque 62 annos vixisse. Florum A. 830 scripsisse Martyrologium, quod sub Bedæ nomine Plantinus 1564 edidit, ipsius non esse, sed ex Adone compilatum, verum illius factum ab Historiografo S. Henschenio ante F. 2 Martii publicatum esse. At quana magna lis eruditorum intercedat, num illud ipsum Martyrologium Bedæ adscriptum, ita ad ipsum pertineat, qua ratione Henschenius & Papebrochius illud ediderunt, distinctis iis, quæ ad Bedam, iisque quæ ad Florum pertinere videbantur, Solherius suam mentem exponit, non sibi videri, rem a Diuvivis illis recte expeditam esse, sed multo accuratiorem secretionem denuo esse instituendam, ut agnoscat, quod Bedæ, quod Floro proprium. Etiam si vero agnoscat, totum illud negotium in tenebris jacere, hæc tamen via sese putat indagasse, quid ad unumquemque illorum pertineat. Nempe quum legisset, Bedam Martyrologium, quod libero sermone scripserat, carmine reddidisse, existimat, Sanctorum descriptiones, quorum nomina in Bedæ Martyrologio metricè continentur, pertinere ad Bedam, reliquas omnes quæ in illo Metrico non continentur ad Florum referendas esse. Cui invento si insistendum, certum utique istud adminiculum foret, ut, quod Bedæ, quodve Florus in ea re præstitit, rectius agnosceremus. Sed illa Lectoris iudicio pro modestia sua committit, inque ipso Ufuardo Bedam & Florum juxta illam editionem Papebrochianam citat. **Articulo III** de Wandelberto agit Monacho Prumiensi, qui in diocesi Trevirensi scripsit. A. 842 Martyrologium edidit Metri-

cum,

sum, quod sub titulo Ephemericum falso Bedæ adscribitur, Tomoque I operum inseritur. Is admodum jactabundus ait, se Bedam & Florum & authenticos libros secutum Martyrologium conscripisse, quem tamen Sollerius ait magis ornate, quam vere illud dixisse. Etiam si enim quosdam Sanctorum suorum ex Hieronymianis schedis deprompserit, ceteros tamen aliunde accersitos sua ipsam autoritate adjecisse, ac libero nimis esalamo versatum esse, nisi forte id ipsum interpolatoribus sit adscribendum. Wandelberto porro aliquam cum Usuardo familiaritatem intercessisse, vix asserere audet, tandemque magis ad dubitationem vergit, quam Usuardus fontes suos indicando Wandelberti nullam mentionem faciat. Mox B. Rhabanus Maurus sistitur, ex Monacho Fuldensi Archiepiscopus Mog. qui dimissa Abbatia Fuld. 845, dum privatim viveret, Hieronymi & Bedæ & Flori operibus sua addidit, congestis temere, quæ ad Fuldenses seorsum pertinerent. Laborat inæqualitate, ideo, quod aliqui Sanctorum jejune admodum describantur, alii longis elogiis vestiantur. Usus illius potissimum in Germania fuit, neque limites transgressum ullo judicio constat. Nemo ipsum, nisi solus Notkerus sequitur. Notkerus Rhabanum excepit, S. Galli monachus A 870, mortuus anno 912. Vide Papebrochium d. 6 April. p. 476. Ejus martyrologium Canisius in Antiqu. LL. publicavit, idque ipsum Florentinius sæpe secutus, diu nescius, quod id pene ex Adone Viennensi descripsisset, quod si vero ille Hieronymianis, Rhabanianis & Adoninis spoliatur, ad nihilum prope redibunt, quæ ex ejus Martyrologio sunt reliqua.

Cap. secundo de Martyrologio veteri Romano, quod Parvum Romanum dicitur, & a prima editione Rosweidianum, agit. Baronius putavit, illud Parvum Romanum Gregorio M. notum fuisse, eumque illud ipsum Eulogio Epistola supra citata indicasse. Cumque illius nanciscendi desiderio Baronius tentetur, Heribertus Rosweidus, putans, se id ipsum in Carthusia Colonensi reperiisse, illud cum Adone vulgavit A. 1613 & Paulo V dedicavit, cui applausit Saussajus, atque sermo apothefi donavit, mox animo lubrico, dum istud Martyrologium suis de-

Dionyſio Areopag. opinionibus adverſum vidit, turpiter recantans, diris quodammodo devexit. Senſerat & Joh. Fronto, Kalendarii Romani editor, tum & Henr. Valeſius, & Bollandus, Rosweidum fuiſſe deceptum, neque characteres in celebri ad Eulogium Epiftoſa exhibitos, in Martyrologium a Rosweido editum quadrare poſſe, cum Gregorii teſtimonio conſtet, in eo volumine non indicari, quid quilibet ſit paſſus, ſed tantummodo nomen & locus & dies paſſionis ponatur. Eſti vero neget Solle- rius, Martyrologii Rosweidiani a Gregorio M. Pontif. mentionem eſſe factam, attamen adſtruit illud venerabile & perantiquum, idque ipſum eſſe, quod ab urbe Romana Aquile- jam cuidam Sancto Epifcopo miſſum & Adoni deinceps præſtitum, ab eo in capite ſui operis poſitum fuit. Jam quum Valeſius ſingulari diſſertatione & Hieronymianum & Rosveidianum Martyrologium fuiſſet aggreſſus, depugnaretque, ante Sixtum V nullum in Eccleſia Romana fuiſſe proprium martyrologium, Solle- rius Artic. 2 hujus capitis, eſti jamjam Florentinus ſuam Hieronymianam vindicaſſet, pro Rosweidiano, ſeu Parvo Romano in aciem descendit, oſtenditque, tale martyrologium annos abhinc mille extitiſſe, ideo, quod Concilium Cloveſhoviense, ſub Cuthberto Dorobernienſi habitum Anno 747, tum Abbates Franciæ in conventu Aquifgranenſi, ad martyrologium Romanæ Eccleſiæ provocent, quod cum de Beda & recentioribus accipi nequeat, reſtare ait, Romæ aliquod martyrologium ante Sixti V tempora extitiſſe. Et ea quidem auctoritas tanta Mabillonio viſa, ut in Præf. ad Sec. IV Bened. ſe ea propemodum conſtringi faſſus ſit; multo autem apertius Claudius Caſtellanus ſuum ſuffragium pro Rosweido tulit, agnoſcens, id ipſum pro vero Romano parvo agnoſcendum eſſe. Hinc articulo ſecundo ad Frontonem & Sauſſajum & Florentinum verſus, inter quos, eum Sauſſajus martyrologium Rosweidi merum Bedæ indicem aſſeruiſſet, Florentinus, ideo, quod illud in uno tantum codice reper- tum, dubitaret, Solle- rius illa tela imbellia dixit, majori impe- tu Bekium Rosweido inimicum ipſique chronologicis rati-
tioni-

tianibus insultantem refellit, eumque nec argumentum, de quo tractandum erat, nec libros, quos manu versabat, satis cognovisse, redarguit; cui solatio fit, Saussajum ad calcem articuli non melius exceptum, hocque de ipso iudicium esse latum: Opera ejus Paris. in summo esse vilipendio, & Martyrologium Gallicanum ab eo editum plaustra mendaciorum continere, in quo Bailletum suffragatorem habet. Deinde §. 2 p. 30 adversus Florentinum agit, qui Parvum Romanum ex Adone de promptu opinatus fuerat, ideo, quod annum a Kal. Jan. ordiatur, & vocabulo Papæ frequentius utatur, quod ex mandato Gregorii VII factum putat, quem promiscua illorum temporum & martyrologiorum consuetudine refellit, quæ a Sec. VIII fastos suos a Kal. Jan. coeperit, tum ipsomet Martyrologio Hieronymiano, quod ipsum Papæ cognomento frequentius utatur. Quia imo tanto fortius colligit, Rosweidianum Romæ scriptum esse, ideo quod Papæ titulo frequentius inhæreat. Articulo tertio probare nititur, Adonem, Romanum Parvum suo martyrologio præfixisse, idque se ex diuturna & laboriosa collationeprehendisse fatetur, inque ea re Adonem sibi præluxisse: porro ostendit, Adonem sua ex Hieronymiano non de promptu, a. martyrologium, quo usus Romæ fuerit, Ravennam missum, atque in Capite Martyrologii positum esse. Articulo II id ipsum ex characteribus propriis, stylo, genere, ætate demonstrat. Nempe, quod raro Sanctitatis elogio utatur, vigiliasq; raras nocet, quod veterum martyrologiorum sit insignis. Porro ait, si Romanum Parvum ex Adone fuerit excerptum, ipsum tot dies vacuos relicturum non fuisse, sed eos ex Adone impleturum.

Cap. III de Adonis & Usuardi propagine ex Romano Parvo differit, quorum illud Aloysius Lipomanus edidit primus. Vitam ejus ex Mabillonio transcribit. Hinc de Usuardo Monacho Prateni, sub Carolo Calvo anno 875, qui Adonem excepit, quique sua ex Adone sub Florentini nomine latente pleraque deprompsit. Quod ex Usuardi

Præ-

Præfatione adfruit. Artic. III de Editionibus agit Ufuardi-
nis, Lubecana 1473, quæ sub titulo Rudimenti Novitorum
prodijt, Belgica sub tit. Jacobi de Veragine 1480, Colo-
niensi 1499, Parifina autore Johanne Munerato 1536,
Veneta per M. Belinum de Padua, typographo Jo-
anne Spira, 1498, Greveniana anno 1515, & 1524, Lo-
vaniensi per Joh. Molanum procurata, 1568. Arti-
culo IV. codices Ufuardini MSS. recensentur. Prae-
tensis, multis lituris, evafionibus, superinductionibus, adje-
ctionibus, detractationibus, mutationibus resperfus. Codex He-
rinienfis, quo ufus Sollerius, qui ad Sec. XI spectat. Tor-
nacenfis ad Sæc. XIII pertinet. Rosweidianus ad Sec. XII.
Antwerpienfis, Marchianenfis, Aquicinctianus, & Centu-
lenfis, Articulo V Extracta & Lectiones variantes, Articulo
VI editionis fides, ratio, ordo demonstrantur,

In fronte uniuscujusque Mensis cruciatus Martyrum æ-
neis incisi laminis apparent, non multum discrepantes ab
his, qui apud Galloniæm conspiciuntur, ut ita nihil plane
omissum sit, quod illam editionem summopere gratam red-
dere queat. Tacemus de observationibus eruditæ cuique
dici subjectis, quas integras a Lectore cupido delibari volu-
mus & suademus,

BIBLIOTHECA COISLINIANA OLIM
Segueriana, sive Manuscriptorum omnium Græcorum,
quæ in ea continentur, accurata descriptio, studio
& opera D. BERNARDI de MONTFAU-
*CON, Presbyteri & Monachi Benedic-
ti e congregatione S.*
Mauri.

Parifis, apud Ludov. Guerin & Car. Robustel, 1714 fol.
Alph. 9 plag. 2 cum fig. 22. pl. 6.

Quam

QUam bibliothecam magnis quondam sumptibus col-
 legit Vir illustris Petrus Seguerius, Franciæ Cancellarius, eam hæreditatis jure jam possidet Vir Excellentissimus & Illustrissimus Henricus Carolus du Cambout de Coislin, Dux & Par Franciæ, Episcopus Metensis. Is Reipublicæ literariæ se gratissimum facturum sperans, si Græcorum codicum, quos hæc bibliotheca luculentissimos habet, Catalogum satis amplum consiciendum pariter & edendum curaret, rem cum Autore Celeberrimo communicavit, qui laborem istum suscepit, præsentique volumine publico usui consecravit. Quamvis enim bibliotheca laudata non Latinis solum & vernacula lingua conscriptis, sed & Hebraicis, Syriacis, Arabicis, Copticis, & Slavicis quoque codicibus superbiat, Græci tamen præcipue doctorum virorum attentione digni sunt habiti. Numerus eorum ad quadringentos pertingit, quos inter multi sunt ex monasteriis montis Atho eruti, quales alias rarissimos, sibiq; nondum visos, in Palæographia Græca testatur noster Montfauconius. Est autem iste Catalogus ad eum modum confectus, quo Lambecius Bibliothecam Cæsaream Vindobonensem recensuit, ita ut singulorum codicum ætas indicetur, folia numerentur, & ubi ante latuerit, aut a quonam librario scriptus sit, & quæ alia forte occurrant, adnotentur. Partibus constat tribus, quarum *prima* codices primæ magnitudinis in folio, *secunda* in parvo folio & quarto, *tertia* in octavo continet. Singula pars in capita sex vel septem dispescitur, ita ut 1. Codices Bibliici & Cætenæ, 2. Synodi, libri Canonum & Rituum, 3. Patres & Scriptores Ecclesiastici, 4. Historici sacri & profani, 5. Juris Canonici & Civilis scriptores, 6. Philosophi, Medici, Mathematici, Geographi, 7. Poetæ, Grammatici, Lexicographi, Rhetores & Oratores enarrentur.

Ex jam dictis facile constat, non nudam in hoc volumine titulorum exhiberi recensionein, sed ad morem Lambecii multa moneri, tum quædam hæctenus inedita, collationes item quorundam codicum cum editis auctoribus occurrere. De singulis pauca quædam speciminis loco addemus.

Primo statim loco memoratur Codex antiquus Octateu-

Ppp

chum

P. L.

- clum & libros quatuor Regnorum continens, ex quo vetustissimam capitum divisionem, eamque in Pentateucho & libris Regum duplicem, descripsit Noster. Utraque vero singularem prorsus usum habet in evolvendis sacre Scripturæ locis, prout quidem variis temporibus aliter atque aliter allegantur. Variantes vero lectiones, quas ex hoc & octavo Codice adduxit, tum Appendici Hexaplorum Origenis A. 1713. editorum, tum ipso etiam operi inseruit. In Codice octavo, quo quatuor Regum librum variis aliorum interpretum lectionibus, aliquot item Patrum Commentariis continentur, frequens est Severi Antiocheni Patriarchæ, Acephalorum principis, ejusque operum mentio, quorum titulos Montfauconius cum cura excerpfit, tum quoque ex aliis Autoribus & Codicibus Catalogum omnium scriptorum Severianæ, quantum potuit, locupletissimum confecit. Codex LXXIX complectitur Eclogas sive selecta ex operibus S. Joannis Chrysothomi, in quo notatu dignæ sunt tres imagines Nicephori Botoniatz Imperatoris CP. ob habitus, coronæ, & sceptrorum figuras ex istorum temporum more depictas. Ultima ex istis Imperatorem sistit, quatuor ministris primariis stipatum, quorum hæc sunt nomina. 1. Πρωτοπρόεδρος, πρωτοβερσιάρης, cujus munus erat curare vestes Imperatoris. 2. Πρωτοπρόεδρος, ὁ ἐπὶ κανικλίας, Præfectus caniculi, qui caniculum seu vas liquoris phœnicei vel cinnabaris ministrabat. 3. Πρωτοπρόεδρος, καὶ δεκανός, Decanus, quæ dignitas non Palatina est, sed Ecclesiastica. Miramus Codinum, qui de officiis aulicis CP. p. 9. Decanum inter Ecclesiasticos quidem, sed non primo loco, recenset. Nisi forte dignitas post Nicephori tempora, ejus usui Codex laudatus inseriebatur, immutata, nomen vero servatum fuit, quod alias frequenter accidisse certissimum est. 4. ὁ πρωτοπρόεδρος, καὶ μέγας περιπατήτης, cujus munus præcipuum erat sceptrum Imperatoris gestare. Errore ex duobus Codicibus enarrantur tituli & initia epistolarum Theodori Studitz quingentarum, quarum vix dimidia pars a Sirmondo edita est, pleræque etiam lacere, quæ ex his codicibus suppleri possunt & emendari. Idem fit de operibus Georgii Palamæ Archiepiscopi Thessalonicensis, quorum hypotheses:

heses & argumenta prolixè recensentur. Codex CCH quinto vel sexto seculo scriptus epistolas Pauli complexus est, sed mutilus in nostram bibliothecam pervenit. Videtur in Palæstina vel Syria scriptus esse, nam Calligraphus testatur hoc exemplar se contulisse in Bibliotheca Cæsareæ cum Codice ipsius Pamphili manu exarato. Constat saltem foliis XIV; nam reliqua ab insulso quodam monacho ad compingendos alios libros sunt adhibita. Omnia tamen quæ in iis continentur, impressa edidit Cl. Montfauconius, quia Codex integer ἐν σίχαις conscriptus erat, quorum nos quoque specimen ex initio epistolæ ad Titum afferimus :

Page 121

Παῦλ(Ω) δ(Ε)λ(Ω) θε(Ω)ς,
 ἀπόστολ(Ω) δ(Ε) ἰησοῦ χριστοῦ
 κατὰ πίσιν ἐκλεκτῶν
 θε(Ω)ς, καὶ ἐπίγνωσιν
 ἀληθείας τῆς κατ' ἐπι-
 στήσεως,
 ἐν ἐλπίδι ζωῆς αἰωνί-
 νης, ἣν ἐπηγγέλωσθε
 ὁ ἀψευδὴς θε(Ω)ς πρὸ
 χρόνων αἰωνίων. &c.

Additum quoque est specimen characterum ejus, qui antiquitatem seculorum dictorum procul omni dubio redolent. Occasione codicis CCLXVII, qui magnam partem operum S. Maximi complectitur, inseruit Cl. Autor conspectum operum Maximi, qualem ediderat Combesiius.

262.

307.

Anecdota vero opera vel fragmenta quamplurima in hac bibliotheca reperies, ex quibus quædam notabimus. Ex codice XXIII eduntur Severi Archiepiscopi Antiocheni, de quo supra, Concordantiæ Evangelistarum circa ea, quæ in sepulcro Domini, quo die resurrexit a mortuis, contigerunt; item de Sabbatis, & varietate exemplarium S. Marci Evangelistæ. Ex Codice XXXIV affertur Stylfani, cognomento Mappæ, Neocæsareæ in Euphratesia Metropolitæ, opusculum de Trinitate, ubi minutatim omnia, quæ ad tantum mysterium spectant, explicantur. Ex Codice XXXIV epistola Nicænz Synodi II ad Alexandri-

61.

8.

96.

- Pag. 202. nam Ecclesiam circa sacras imagines. Ex Codice CXXXVI
 prologus ad Historiam Byzantinam Joannis Scylitzæ, longe
 prolixior eo; qui præmittitur historię Georgij Cedreni, & non
 pauca de Scriptoribus historię Byzantinę nova & notata digna
 continens. Ex Codice CCXXXVIII nobile & insigne fragmen-
 tum Stephani Byzantii de urbibus, non ex Epitome ejus, sed ex
 ipso Stephani opere integro. Hoc fragmentum non semel ty-
 pis excusum fuerat ad fidem hujus MS. sed ex apographo Sam-
 Tennulij, mendis multis & gravissimis refero, nunc vero a
 Montfauconio nostro ex hoc ipso codice emaculatum prodit. Ex
 Codice CCLXX eduntur aliquot quæstiones Photij, item ejus-
 dem historia Manichæorum ab ortu hujus hæreseos ad suum us-
 que tempus. Ex Codice CCCXLV specimina multa & ampla
 ex Lexicis numero 15, quorum titulos adscribemus. 1. Apollo-
 nij Sophistę Lexicon Iliadis & Odysseę. 2. Phrynichi Arabij
 sive Arabis apparatus Sophisticus. 3. Collectio Vocum ex va-
 rijs Auctoribus. 4. Timæi Sophistę voces Platonis. 5. Ano-
 nymus. 6. Vocum Herodoti Lexicon. 7. Mœridis Atticistę
 Lexicon, quod nuper in Angliā excusum est. 8. Vocabula ju-
 ris. 9. Collectio vocum Luciani. 10. Vocabula rhetoricę.
 11. Vocabula Octateuchi. 12. Vocabula Alexandrę Lycophro-
 nis & argumentum operis. 13. Lexicon Grammatices. 14. Vo-
 cabula quę in Officio Græcorum occurrunt in festis per annum.
 15. Opusculum de syntaxi, ordine alphabetico. Ex Codice
 CCCXLVI liber Tacticorum editur, ab Arriani, Eliani, & alio-
 rum Tacticis multum diversus. Denique codices Cois-
 linianos tres contulit Autor cum editis, Dionis Epitomen
 a Joanne Xiphilino confectam, cum editione Henr. Stephani:
 Annę Comnenę Alexiada cum editione Regiæ; & Cl. Ptole-
 mæi Geographiam cum editione Lugduno-Batava a. 1618 in
 lucem emissã. Accessit ultimo loco Operi splendidissimo Index
 rerum admodum copiosus, ex quo de utilitate ipsius operis ju-
 dicium fieri facile poterit

MENSIS NOVEMBRIS A. M DCC XV. 49

IRENÆI FRAGMENTA ANECDOTA,
quæ ex Bibl. Taurin. eruit, Latina versione notisque dona-
vit, duabus Dissertationibus de oblatione & consecratione
Eucharistie illustravit, demique Liturgia Græca Jo. Ern-
Gravii & Dissertatione de præjudiciis Theologicis
avæis CHRISTOPH. MATTHÆUS
PFAFFIUS.

Hagæ Com. sumt. Henr. Scheurlerii, 1715, 8.

Alph. 1 pl. 18.

CL. Editor, qui non solum *Dissertatione critica de genuinitate N. T. lectionibus*, Amstelodami A. 1709 edita, verum etiam publicatis *Lactantii* aliorumque reliquiis, in Taurinensi bibliotheca repertis, (Vid. *Acta nostra* A. 1713 p. 70) clarum consecutus nomen est, nunc ex eodem MSS. codicum præclaro thesauro producit *Irenæi*, cujus novissimam eandemque optimam editionem A. 1712 p. 173 recensuimus, fragmenta quædam nondum publicæ luci exposita. Eruit autem hæc ex Græcis aliquot Catenis, quas vocant, ubi Irenæi nomine præscripta se offerebant. Neque vero verendum est, ne forte Irenæi nomen perperam hæc fragmentis sit adjunctum, cum, judice Editore, (1) gravis illa & majestatem quandam præ se ferens scribendi ratio, qua utitur Irenæus, hic quoque adhibita sit: (2) insignis tum styli, tum rerum convenientia eum iis, quæ Irenæus in *libris contra hæreses* dixerat, deprehendatur: (3) codices, ex quibus hæc desumpta, fidem suam ad nauseam usque tentatam ita probarint Cl. Editori, ut omnia Patrum loca, ibi citata, in editionibus impressis invenerit, adeoque dubitari non possit, hæc quoque Irenæi citationes esse fideles fideque dignas. Equidem *Scipio Maffejus*, Marchio Veronensis doctissimus, in *Diario Eruditiorum*, quod Venetiis Italica lingua publicatur, Irenæo hæc fragmenta abjudicavit: sed rationes ejus minus firmas esse, in *Præfatione* ostendit Cl. Pfaffius.

Quatuor autem sunt, quæ hic exhibentur, Irenæi fragmenta, eaque parum longa. In *primo* (cujus hiatum voce *divinæ* inserta explens, repudiantes Cl. Editoris *re divinæ*), Irenæus

PPP 3

msus

neus docet, Christianismum veramque Theologiam non consistere in rerum difficultium scientia & doctis Disputationibus, sed in studio sanctæ vitæ & imitatione Christi. In *secundo* de oblatione eucharistica veraque ratione S. Cœnæ differit. In *tertio* castigat eos, qui de ciborum delectu aliisque externis rebus disceptantes ea, quæ maxima sunt, fidem & caritatem, negligunt. In *quarto* denique finem & scopum incarnationis Christi paucis exponit. Singula multiplicem differendi materiam præbuerunt doctissimo Editori, ex cujus notis ad fragmentum *secundum* hoc annum docemus Lectores, eum cum Maffioto acriter disputare de vera verborum Irenæi sententia, illo in Romanensia castra sapiente Irenæum, Plassio contra Lutheranis eum associante. Credibile autem est fore, ut uterque videatur Reformatis τῆ ὑποθέσεως ἀδελφῶν fuisse. Nam cum hi sibi persuadeant, Ecclesiam tribus priorum seculorum verba illa Institutionis metaphorico cepisse sensu, longe facilius ipsis futurum est, Irenæi verba hujusce fragmenti sua cum sententia conciliare.

Pag. 161.

Progredimur ad subjectam a Cl. Plassio Dissertationem de oblatione eucharistica in primitiva Ecclesia usitata, qua ostendit, veteres in celebratione Eucharistiæ duntaxat panem & vinum, non corpus & sanguinem Christi, obtulisse, simulque *Hikestii*, *Zephyrini de Pace*, *Bosueti*, aliorumque, qui hanc panis vini que oblationem pro proprio & propitiatorio N. T. sacrificio habent, sententiam refellit. Quæcumque hic disputat, ad sex capita reduci possunt. Scilicet probandum suscepit *primo*, ritus celebrandi Eucharistiam a Christo transmutatos esse ex iis, qui illo tempore in usu apud Judæos erant, maxime ex ritibus Cœnæ paschalis: *deinde*, in Scriptura *novæ oblationis* terminum non reperiri, quam Christus novissima cœna instituerit, multo minus dici, quod in eadem corpus sanguinemque sancta Deo Patri in propitiationem obtulerit: *tertia*, in tribus prioribus seculis panem duntaxat vinumque, sed ante consecrationem maxime, oblata fuisse, & quidem precibus consecratoriis: *quarto*, secundum Liturgias tum Græcas tum Latinas non nisi panem vinumque tum ante tum post consecrationem offerri: *quinta*, termi-

terminos oblationis propriae, verae & propitiatoria valde requi-
vocos esse, multisque logomachiis occasionem praebere: sexto
denique, sacrificium corporis Christi repetitum, quod in Ro-
mana Ecclesia creditur, ab oblatione eucharistica veterum
plurimum differre. Inter haec alia quoque notatu digna se of-
ferunt, ut §. 4. de more prisco, vinum eucharisticum aqua mi-
scendi: §. 35. & 36 de precibus pro mortuis olim usitatis: & id
genus plura.

Pag. 351.

Succedit Dissertatio de consecratione eucharistica in primiti-
va Ecclesia usitata, qua ostenditur, eam in precibus olim, maxi-
me vero in ἐπιπέθεισιν Spiritus S. constituisse, ab Ecclesia vero Ro-
mana postea mutatam fuisse, totam consecrationem ponente in
solis verbis Institutionis. Ordinem hic sequitur Cl. Autor eum,
ut doceat (1) Christum precibus & peculiari benedictione, cujus
formula non sit litteris prodita, sacramentum eucharistiae insti-
tuisse & consecrasse: ejusque exemplum secutos esse Apostolos:
(2) Liturgias Graecas omnes per invocationem S. Spiritus conse-
crationem perficere: (3) Patres, etsi sanctificationem symbolo-
rum virtuti Spiritus S. adscribant, tamen in eo discrepare ut modo
verbis institutionis, modo precibus invocationis, adscribant con-
secrationem: (4) in Liturgiis prisca Latinis consecrationem pre-
cibus perfici: (5) Graecos in Concilio Florentino simulasse con-
cordiam cum Latina Ecclesia in hoc argumento: (6) effectum
consecrationis esse praesentiam realem, quae non nisi in usu se-
cerat: (7) ministros consecrationis esse Sacerdotes, qui reci-
tando verba Institutionis & adjungendo preces Deum commo-
veant, ut unionem sacramentalem perficiat.

Huic Dissertationi subjungit *Liturgiam Gracam a Jo. Ern-
Grabio* ad normam veterum Liturgiarum compositam. Scili-
cet antiquae Ecclesiae reverentia tanta infederat Grabio, ut, cum
in consecratione S. Coenae olim adhibitam fuisse sciret invoca-
tionem S. Spiritus, ipse quoque hodie eam crederet necessari-
am, eamque ob causam, quoties sacra communione utebatur,
acciperet sacramentum a sacerdote, peculiarem adhibente litur-
giam, liturgiis veteris Ecclesiae magis conformem. Hoc supra
jam narravit Cl. Elaffius, nunc addens, Grabium, postquam a

489

346.

500.

Spencer

Spenero publico scripto meliora edoctus animum in castra Pontificiorum transeundi mutasset, eodemque *Spenero* suafore Anglicam petisset, ibique, quam in Romana Ecclesia quaesiturus antea erat, Episcopatus successionem inuenisset, ab eo tempore a Romanis partibus semper alienum fuisse, idque & viva voce & scripto satis declarasse, adeoque in communionem Ecclesiae Anglicanae mortuum esse, etsi privatus intra parietes peculiarique forma adhibita sacramentum Eucharistiae acceperit. Ceterum *Grabianam* illam Liturgiam Cl. Editor & versione & notis instructam exhibet.

Pag. 529.

Tandem fititur *Dissertatio de praedjudicatis opinionibus in religione dejudicanda fugiendis*: ubi de praedjudiciorum Theologicorum causis, varietate, affectionibus, effectu, remediis tum veris tum falsis, *Pyrrhonismo* itidem atque *εποχῆ* Theologica, agitur, nuperusque etiam *de libertate cogitandi* libellus examinatur. Hunc libellum nos quoque anno superiore, mense Majo, recensuimus, itemque animadversiones in eum eruditissimas Cl. *Bentleji*, in eo tamen errantes, quod rumorem secuti *Tolando* eum tribuimus, cujus verum autorem esse *Antonium Collinum*, Anglum, *Tolandi* amicum, (huic enim *Tolandus Livium* suum *ἀδελφίδαιμονα* dedicavit,) ex eo tempore comperimus, idem confirmante hic Cl. *Pfaffio*, ex cujus *Dissertatione* bonae frugis plenissima non nihil repetendum ducimus. In limine statim monet, doctos inter homines omnium minimam operam evellendis praedjudiciis dare Theologos, sed opinionibus receptis caeco assensu ita adhaerescere, ut, qui errores inveteratos refellere audeant, eos haereseos insania protinus adspargant. Quid? eos negare, sua in secta esse praedjudicia Theologica. Quod quidem Nostro facetum videtur: cum tales supponere necesse sit, aut sectam suam esse infallibilem, aut nunquam errasse. Observat etiam, Reformatores Ecclesiae, nisi deposuissent praedjudicia a doctoribus suis hausta, nunquam perventuros fuisse ad veritatem. Ceterum inter remedia contra praedjudicia primo loco commendat *εποχῆν* theologiam (quam stolidum vulgus pro Diabolica tentatione venditat,) iudicii suspensionem: hinc diligentem *Scripturae sacrae* lectionem

219.

535.

536.

537.

573.

583.

596.

nem; cum studio linguarum, artis Criticæ, & Historiæ Ecclesiasticæ conjunctam: denique sincerum veritatis amorem, nulli parti addictum. Qua occasione perversam Studii Theologici methodum notat, qua vulgo theses publice receptas prius docemur, ac tunc demum dicta S. Scripturæ quærentur, quibus dogmata pro veris jam supposita probentur: cum contra a studio exegetico initium sit faciendum, & hinc demum construendum Systema theologicum. Digna quoque memoratu est regula, quam veritatis theologicæ studiosis præscribit. *Ubi, inquit, convenire atque in unam descendere sententiam non possumus, qui veritatem querimus, id unum superest, ut ilibata caritate nos invicem toleremus; cogitantes, scientiam hujus sæculi esse imperfectam, debilemque fratrem, qui dissentiat, patienter ferendum esse.* Inter falsa præjudiciorum theologicorum remedia primum locum concedit Pyrrhonismo theologico, quo tota religio Christiana in dubium vocatur. An autem recte fecerit, cum simpliciter eum tribuit hodiernis philosophis, alii judicent. Nobis sane videtur solidissima philosophiæ cognitio adeo necessaria iis, qui præjudicia theologica exuere gestiunt, ut, Cl. Autorem minus recte omisisse hanc inter remedia a se prolata, judicare non vereamur, approbantes Scheckianum illud, ab *Hornio* in præfatione ad *Historiam philosophicam* laudatum: *Ego quidem sic judico, tum demum fore quietas ac beatas Ecclesias, si aut philosophi veri dent operam theologiae, aut theologi philosophentur pie.* Ceterum dum Pyrrhonismum illum theologicum refutare conatur eique remedia quædam opponit, etiam nonnulla reponit *Collino* superius memorato, ejusque fundamenta paucis subvertit. Hisce recensionem nostram firmantes merito recordamur monemusque, eodem hoc anno Argentorati quoque publicatam esse Argentoratensis Theologi celeberrimi, *D. Jo. Henr. Bartbii, Diatriben Theologicam de Præjudiciis, quæ sunt veritatis impedimenta*: quæ & ipsa lectu dignissima est, veritatisque cognoscendæ viam reddit planiorem.

Pag. 561.

611.

621.

618, seqq.

JO. FR. BUDDEI HISTORIA ECCLESIA
 sica V. T. ab Orbe condito usque ad Christum natum,
 variis observationibus illustrata.

Halæ Magd. impensis Orphanotropei, 1715, 4.
 Alph. 6.

IN Prolegomenis Summe Reverendus Autor intuitu dupli-
 cis regni divini, & naturæ & gratiæ, historiam in civilem &
 ecclesiasticam dividit, posterioremque fata aut Veteris aut
 Novi Testamenti respicere docet. Ea, quæ Veteris Testamen-
 ti est, partim œconomiam fœderis divini sub Patriarchis ante le-
 gem, partim œconomiam post legem a Mose latam ad Christi
 usque adventum complectitur. Et has tradere duas V. T. pe-
 riodos secum constituit. Fontes, unde derivabuntur, non uni-
 us sunt generis. Primum quidem præcipuumque locum tenet
 Scriptura Sacra, cui tamen Scriptores Judæi, aut etiam Græci &
 Latini, qui de rebus Judæorum commentati, itemque alii, qui
 Gentium, quibuscum olim Judæis varia negotia intercesserunt,
 historiam condiderunt, non sine insigni aliqua utilitate jungun-
 tur. Sunt etiam inter veteres ac mediæ ævi Scriptores nonnulli,
 qui commentariis & chronicis suis historias V. T. illuminarunt,
 quibus illos addidisse, qui ex recentioribus Annales sacros &
 Compendia composuerunt, aut de ritibus & antiquitatibus
 Reip. Judaicæ, de veri falsique cultus dogmatumque verorum
 & falsorum historia, de vitis illustrium in V. T. virorum, & de
 Chronologia scripserunt, dignum erit operæ præstitisse. Neque
 tamen illi etiam plane sunt negligendi, qui historiam civilem,
 litterariam & philosophicam commentationibus suis illustra-
 runt. Omnium vero horum Scriptorum accuratus variisque
 observationibus doctis ornatus in Prolegomenis catalogus te-
 xitur. Quo peracto sistitur Periodus I ab Adamo usque ad Mo-
 sen, cujus se Sectio I a condito mundo usque ad diluvium ex-
 tendit. Originem enim ecclesiæ antecessit. origo totius uni-
 versi, quam licet non æque ut Epicuræ, Stoici & Aristotelici in
 æternitatem commutent Christiani, variis eam tamen atque di-
 versis intuentur oculis, philologicæ alii, alii physiologicæ, hi
 theo-

theologicæ, illi mysticæ, & cabbalisticæ, isti denique historicæ. Rectissimum ille iter ingreditur qui diligenter secum perpendit, 1) scopum præcipuum Mosis esse ad verum Deum, rerum omnium conditorem agnoscendum homines perducere, 2) licet universi originem describat, magis tamen ad nostram respicere tellurem, 3) Mosen non tam structuram & compositionem corporum, quam eorum originem & causam efficientem, Deum, designare voluisse, 4) creationem esse mysterium juxta assertum Pauli Ebr. XI, 5) neque etiam in historia creationis temere a sensu litterali esse recedendum. His bene atque sapienter monitis, sex dierum opera divina explicantur, non prætermittis iis, quæ alias circa ea disputari solent. Quod vero tempus, quo coadi cœpit mundus, concernit, anno 1656 ante diluvium, live circiter quater millesimo ante Christum natum eum esse creatum, resectis quæ de Dynastiis Ægyptiorum, de Chaldæorum observationibus cœlestibus & denique de antiquitatibus Chinesium opponi solent, asseritur. Ecclesia vero esse incipiebat, cum primos homines ad imaginem suam conderet divina benignitas. Religionis, qua Deum colebant, summa haud inconcinne per rationem fœderis inter Deum & primum hominem ejusque simul nomine omnes ejus posteros initi explicatur. Conditiones ex parte hominis erant dilectio sincera, fides & obsequium, quæ Deus per status felicissimi continuationem immunitatemque a morte compensaturum se pollicebatur. Sed exploranda simul erat hominis obedientia per arborem scientiæ boni & mali, quæ reliquarum naturalium arborum una erat, nomen inde sortita, quod indicare debebat, num etiam mandatis divinis homines morem essent gesturi. Arbor vero vitæ, in medio horti statuta, collabascens corporis vires reficiebat. Nam immortalitas in statu integritatis homini a Deo non absolute concessa erat, sed cum usu mediorem ad propagandam vitam ordinatorum. Quæ de institutione Sabbathi & matrimonii huc pertinent, brevibus edisseruntur, cum jam sint fufius in Inst. Theol. Mor. exposita. Sedes Ecclesiæ ante lapsum in paradiso erat, de cujus situ varix eruditorum sententiæ sub examen vocantur. Lapsus vero primorum parentum

Pag. 69.

82.

97.

104.

tum infelicissimus ita narratur, ut Deum ejus causam non esse
 appareat. Iis enim viribus dum hominem Deus instruxit, ut e-
 vitare peccatum potuisset, si modo voluisset, simul eum a pecca-
 to retraxit, modo naturæ humanæ convenienti. Primus autem
 ad lapsum gradus struebatur per inconsideratum Evæ cum ser-
 pente colloquium, tum sequebatur incredulitas, hinc volunta-
 tis a Deo ad se ipsum conversio, tandem in actum externum per
 fructus vetiti considerationem confessionemque erumpens.
 Serpentem illum seductorem naturalem fuisse genio aliquo ma-
 le obsessum docetur, rejectis Aben-Esfræ, Sebastiani Schmi-
 dii, H. Abarbanelis & Io. Clerici, qui diversum statuunt, sen-
 tentiis. Restaurata autem fuit ecclesia, quæ funditus jam vi-
 debatur deleta, per promissionem de semine mulieris,
 122. quo operum sædus in sædus gratiæ commutavit. Sedes eccle-
 siæ post lapsum extra paradisum fuit procul dubio in Syria &
 Mesopotamia. Nam a paradiso arcebantur primi parentes
 per flammam gladii vibrantis, hoc est, per ignese cœlo emis-
 sos, seu ex terra sulphurea & bituminosa excitatos prope Para-
 disum. Potuit autem flammæ istius, ab Angelis excitatæ, du-
 plex effectus esse, tum ut homines a regressu in Paradisum ar-
 cerentur, tum ut ipse Paradisus per eam sensim consumeretur.
 In ecclesiæ ipsius propagatione mox regnum lucis & tenebra-
 rum se ostendebat, hoc in Caino, Iabale, Thubalcaino
 & Lamecho, per quos tamen an doctrina etiam corrupta fuerit
 & πολυθεότης atque idololatria introducta, incertum est; il-
 lud in Setho, Enocho, aliis. Enochus restauravit verbum
 divinum impiosque a piis secrevit. Parum enim commode
 vox חַיִּיִּי ab Antonio van Dalen & aliis per *profanatum est* ex-
 ponitur, eo animo, ut idololatriam ab his temporibus repetere
 possint. Paraphrasis quoque Onkelosi quam afferunt, *tunc*
 159. *in diebus ejus superfederunt filii hominis ab invocando nomen Do-*
mini, neutiquam illis favet: intelligi namque rectius de Atheismi
 vitio potest. Henochus non tantum pietate, cujus intuitu vi-
 vus in beatorum sedes transferebatur, sed etiam literarum laude
 claruisse dicitur. Agmen tandem eorum, qui ante diluvium
 vixerunt, claudit Noachus, cum quo Periodi I Sectio II, quæ a
 dilu-

diluvio usque ad vocationem Abrahami porrigitur, incipit. Aquæ autem pœnam summa hominum antediluvianorum provocabat impietas, ad quam cum Cainitis denique etiam præcipientes devolvebantur Setithæ. Hoc est, quod innuit Moses Gen. VI, 3, ubi per filios DEI Setithæ intelliguntur, quemadmodum per filias hominum, filiarum Cainitarum, cum quibus illi inibant matrimonium, unde prognati **שׂוֹשַׁנִּים** hoc est, viri fortitudinis laudem consecuti. Imitabantur enim **גִּבּוֹרִים** per quos Gen. VI, 9 Moses designat non gigantes aut apostatas, sed invidiosos violentos & magnos latrones. Erat autem hoc diluvium universale, etsi Isaacus Vossius, Eduardus Stillingfleetus & Jo. Clericus pro particulari habeant. Dubium enim, quod de aquæ copia non sufficienti movent, ejusmodi est, ut solvi possit. Dilerte ait Moses, *magna abyssus fontes erupisse*, Genes. XXVII, 11. Dari autem abyssi fontes seu aquas subterraneas, haud obscure colligere licet ex Cohel. I, 3. Velle vero negare, sufficisse aquarum subterranearum copiam, nemini sane mortalium satis cognitam, plane temerarium foret. Accedebat etiam, quod cataractæ cœli aperirentur, hoc est, nubes omnes in aquam vi divina condensatæ maximam pluriæ copiam effunderent. Quod si vero nec sic omnes tollantur difficultates, nihil obstat, quo minus dicamus, miracula quædam divina hic intercessisse. Deinde urgent, si universale fuisset diluvium, statuendum etiam esse, animalia singulis orbis partibus propria in arca fuisse. Unde tanta multitudo exsurgit, quam capere arca non potuit. At vero animalia, quæ regionibus quibusdam videntur propria, ab aliis, a quibus differre videntur, re vera specie sæpe non differunt, sed discrimen illud ab indole regionum provenit. Restituto tandem orbe Deus dominium in res creatas renovavit, pœnam homicidii capitalem constituit, signoque peculiari iridis securitati hominum prospexit. Religio Noachi a religione Patriarcharum antediluvianorum non erat diversa & præcepta illa Noachidarum, quæ celebrantur, summam quandam juris divini continent. Dubia contra hanc sententiam, olim jam in introductione ad hist. philos. Ebrzor. p. 14, 15 propositam, mota hac occasione solvuntur. Postquam enim

Pag. 169.

180.

184.

Pag. 203.

enim evictum, quod hæc præcepta revera summam juris divini complectantur, cogitandum esse monetur, quod Noachus non humani tantum generis restaurator, sed etiam religionis propagator fuerit. Hinc nullum est dubium, quin præter fidem in Messiam etiam summam legum divinarum posteris suis quam diligentissime inculcaverit. An vero eam numero præcise septenario incluserit, aut totidem verbis conceperit, hoc quidem non asseritur. Et his observatis, objectiones sua sponte corruunt. Præter religionem sine dubio variaz quoque & floruerunt & inventæ sunt artes, inter quas ratio plantandi tractandique vites ad vinum ex uvis exprimendum, referenda. Qua ipsa vero & Noacho & Chamo peccandi suppedi tabatur occasio. Chamum enim improbum fuisse & diversum ab eo, qui Melchisedechus in libris sacris audit, contra Petrum Jurizum asseritur. Neque etiam Summe Reverendo Auctori placet opinio Hermanni von der Zardt. Ille enim, dum se adulterii vitio polluisse Chamum asserit, rem affirmat, cujus nulla non solum in Scriptura apparent vestigia, sed unde novæ simul difficultates oriuntur. Quæ enim Canaanis in eo culpa, quod ex incestu natus esset? Rectius illi sentiunt, qui Canaanem delicti paterni participem fuisse contendunt, forte quod cum puer petulans & protervus avum indecore jacentem vidisset, id Chamo patri extra tabernaculum nunciasset, atque adeo primus Noacho dormienti procaciter illulisset. A posteris Noachi gentium atque populorum, qui huncce orbem incolunt, primæ origines derivandæ sunt, de quorum itaque dispersione, cum turrim Babelis frustra molirentur, & ex ea orta linguarum confusione, aliarumque, quæ exinde successu tamen temporis orbem universum occuparunt, gentium prima origine, magno eruditionis apparatu disseritur. Occasione vero Nimrodi atque Assuris de Babylonici atque Assyriaci regni ortu disputatur. Ab Ebero denique Ebræos descendisse constat, in qua Semi posteritate purior Numinis cultus quam diutissime floruit; cum contra aliarum gentes idololatria turpi, cui dispersio illa occasionem dabat, abriperentur. Curiosa sunt & multa eruditione referta, quæ hac occasione de origine idololatriæ S. R. Autor in-

sper.

spergit. Postquam enim præcedenti Lectione, eorum sibi displicere sententiam monuisset, qui originem idololatriæ ad tempora antediluviana referunt, ipse eam tandem opinionem ingreditur, ac si illa demum post diluvium introducta, antequam Abrahamus patrios lares deserere a Deo juberetur: licet de auctore primaque idololatriæ specie nihil omnino certi affirmari possit. Plane enim nullum, certe lubricum fundamentum est, quo illa omnia nituntur, quæ de Serugo, filio Regu, primo idololatriæ inventore narrantur. Veri admodum simile est, Solis, ac Lunæ, planetarum cultum primam fuisse & antiquissimam idololatriæ speciem, ut patet ex Job. XXXI, 26, 27. Ut vero prisca mortales Solem & Lunam pro Diis colerent, ea facile ratione fieri potuit. Divinitatem quandam agnoscendam statuentes, insigni pulchritudine & majestate eam præditam esse, haud sine ratione credebant. Sed cum ad immaterialia & invisibilia non assurgerent, inter res creatas nihil, cui rectius divinitatis notio conveniret, deprehenderunt, quam Solem ceteraque sidera cœlestia: quæ animas incorruptibiles & immortales aut esse, aut habere, non tantum homines plebeji, sed & Philosophi, Platonici cum primis, crediderunt. Alter inter idololatriæ species locus conceditur rerum sublunarium cultui, earum præcipue, ex quibus aut utilitatem capiebant, aut a quibus sibi metuebant mortales. Nam aerem & ignem & aquam, oceanum & flumina & terram inter Deos relata a Gentilibus constat. An vero imaginum ac simulacrorum cultus vetustior sit cultu religioso hominum, dubium est atque incertum. Occasio interim, qua colere pro DIIS homines cœperunt, hæc fuit. Progenitorum generis humani, eorumque qui se cœtibus integris duces atque antesignanos præbuerant, magna apud posteros celebritas erat atque veneratio. Ab his cum magna in homines profecta essent beneficia, facile alii ad superstitionem proni, in eam ingredi sententiam potuerunt, eos aliquid divini habuisse: unde tandem omnino credere potuerunt, eos a cœlo descendisse ad egregia opera edenda, & his perfectis eo rediisse. Homini-
bus deinde jungebantur Angeli seu Dæmones, licet antiquior haud dubie fuerit simulacrorum & imaginum cultus, ideo inventus,

Pag. 263.

ventus, ut Numina sua quodammodo sibi presentia redderent, quanquam huic causæ aliz adhuc accesserint, hoc loco diligenter memoratz. Sectio III, quæ a vocatione Abrahami usque ad Mosen progreditur, primum fata Abrahami exponit. Is varia divino consilio suscepit itinera, quorum socium habebat Lothum, quem quidem ad evitandam servorum discordiam tandem dimittebat, sed salvo & intemerato amicitiz vinculo, cujus novum dabat documentum, cum eundem captum libertati restitueret. A qua victoria redeunti panem illi & vinum offerebat Melchisedechus, de quo eruditorum variaz referuntur refutanturque sententiz. Illis vero calculus adjicitur, qui ingenue, quis Melchisedechus fuerit, se nescire profitentur & curiosius investigare sibi religioni ducunt, quæ S. Scriptura nobis non revelavit. Quoniam etiam Deo pangere cum Abrahamo fœdus placebat, sigilli loco addidit circumcisionem, cujus originem ab Ægyptiis repetendam non esse, multis defenditur rationibus. Ut vero pietas Abrahami, per tentationem immolationis proprii filii satis probata, abunde elucebat, ita improbitatis eadem ætate exemplum singulare præbebant Sodomitz & Gomorrhazi, quorum pœna atque per ignem destructio ita explicatur a Jo. Clerico, plane ut nullum agnoscat miraculum. Quando enim Deus *depluisse sulphur & ignem ab Jova* dicitur, fulminis hanc circumlocutionem esse putant, per quod venæ bituminis istius regionis accensæ fuerunt. Cui sententiz variaz a Summe Reverendo Autore difficultates opponuntur. (1) Si ex causis mere naturalibus hæc ita evenerunt, utique non minus evenire potuissent aut etiam eventura fuissent, etiam si urbium harum incolæ fuissent pii & sancti. At Deus Sodomitarum ceterorumque impietatem hac ratione punire voluit, & procul dubio ita punivisset, etiam si nulla soli aut ad flammam conspiciendam, aut ad terræ motum concitandum fuisset dispositio. Deinde præcipuum Jo. Clerici fundamentum non satis firmum videtur. Contendit, verba: *depluit Dominus sulphur & ignem ab Jova*, esse circumlocutionem fulminis, quod dictis quibusdam Scripturæ comprobare annitur. Sed in his ipsis Scripturæ dictis ad hanc Sodomitarum pœnam alluditur. Neque etiam opi-

niones

miones Jo. Clerici & Hermanni von der Hardt de genere mortis uxoris Lothi admittendæ censentur. Nam uterque verbis divini Scriptoris vim aperte infert. Diferte Moses dicit: *facta est statua salis*. Cur esset ita locutus, si nihil aliud dicere voluisset, quam eam flammis ignis subito extinctam esse? ut opinatur Dn. von der Hardt: aut quis hæc verba legens in eam devenire sententiam potest, monumentum aliquod a marito aut posteris ei erectum? ut sibi persuasum habet Jo. Clericus. Certe si hiee sensus esset, necesse est, Moſen data opera ita locutum, ut divinando saltem mentem ejus aliquis assequi posset. Vera tamen causa est, cur a plano & obvio verborum sensu recedant, ne miracula admittere cogantur. Sed ut ad Abrahamum revertamur, is mortua Sarah Ketharam duxit, & liberos suscepit, Isaac tamen bonorum & promissionum divinarum manente hærede, perque posteros suos Jacobum & Josephum veram ecclesiam propagante. Horum igitur fata prolixè narrantur, ita, ut simul fax illustrioribus & vexatissimis Scripturæ locis præferatur. Exemplo esse potest difficillimus ille versus 10 cap. XLIX Gen. qui ita explicatur: per verba *non recedet* non qualiscunque concussio sed plena eversio & destructio intelligitur, in explicatione vero vocis שֶׁבַשׁ duplex extremum vitandum censetur, alterum Judæorum est, qui pro baculo sive virgâ castigationis eam accipiunt, alterum eorum qui ἀξίωμα Κασιδιῶν intelligunt. Sceptri nomine hoc loco generatim summum imperium, τὸ κράτος in Republica, denotatur. Voce מִשְׁפָּט legislator seu Magistratus significatur, qui non tantum habet jus leges ferendi, sed & latas interpretandi & secundum eas jus dicendi. Sed quid sibi tandem illa verba volunt מִכַּן רַגְלֵיךָ a pedibus ejus? Rejectis & Jobi Ludolphi & Wagenseilii opinionibus Sebastianum Schmidium Dn. Autor sequitur, qui τὸ εἶναι ab inter pedes alicujus pro eleganti & modesta descriptione nativitatis habet. Adeoque sensus est: erunt judices & legumlatores interpretesque ex tribu Judæ orti, donec veniat Schilo, hoc est: quando veniet Christus, tunc Reip. instabit ruina atque perniciēs. Evoluta itaque oraculi sensu, difficultates, quæ circa ejus applicationem occurrunt, ad VI caput

reductæ, commode admodum atque perspicue solvuntur. Postquam ergo quæ Jacobo, Josepho, & Moysi, cujus ætas in hæc tempora incidere creditur, obtigere hæc, expositum, de Patriarcharum hujus ætatis religione, cultu Numinis externo, matrimoniorum regiminisque domestici ratione, eruditione & scriptis, quæ illis tribuuntur, disseritur. Quo factò additur historia regni tenebrarum hujus periodi, ubi post Sabæos, de quorum idololatria Spenceri hypothesis pluribus sub examen vocatur, Theraphim Labanis, ut idololatrici cultus documentum exhibentur. Multa quidem & hic eruditi disputant, & tamen ex variis Scripturæ locis haud obscure colligendum, Theraphim fuisse idola, seu imagines vel statuas potius cultui idololatræ destinatas. Verum cum etiam Philosophi subinde erroribus suis sapientiæ nomen obtendant, atque ad augendam confirmandamque impietatem plurimum conferant, de iis quorum ætas in hæc incidisse tempora creditur, ut de Mercurio deque Zoroastre non obiter sed ex instituto agitur. Tum sequitur Synchronismus & quæ de Ægyptiis, Babylonis, Assyriis, Phœnicibus, Ismaelitibus, Idumæis, Argivis, Atheniensibus, Cretenensibus atque Phrygibus, memoria atque æternitate digna invenimus, in medium proferuntur. Periodi II. a Mose usque ad Christum duæ in hoc tomo sectiones exhibentur, quarum I. ea complectitur, quæ a Mose usque ad Josuam contigerunt. Statim itaque post vitam Moisis fata Israelitici expenduntur populi, quem post multas variasque afflictiones, tandem ex Ægypto pertinax ille Pharaon dimittebat: quanquam eum facti statim pœnituisse, pœnitentia illa satis docet, cujus occasione misere periit in rubro mari, per quod Israelitæ sicco pede transiverant. Nullum iterum hoc loco admittit miraculum Jo. Clericus, fluxui maris felicem hanc Israelitarum transitum adscribens. Quod vero quo minus admittatur, obstat, 1) quod Moses nullam hujus rei mentionem injiciat, & 2) hæc opinio neque cum verbis illis: *aque illis erant instar muri a dextra eorum & a sinistra eorum*, neque cum Chronologia & Astronomia conciliari possit. Dum autem iter suum Israelitæ prosequuntur, varia & inusitata Deus in eos conferebat beneficia, quæ amara dulces fiebant, coturnices quoque &

Fig. 584.

Manus

Manna illis dabatur. Quantum quidem ad coturnices, quid per ~~170~~ intelligendum, eruditi disputant. Jobus Ludolphus peculiarem fovet sententiam, ac locustas eo vocabulo designari putat. Sed probabilior Dn. Autori ea sententia censetur, quæ coturnices intelligit. Duriusculum namque multis videbitur, vocis ~~170~~ significationem genuinam tempore captivitatis Babylonice deperditam & neque Onkeloso neque aliis Interpretibus orientalibus intellectam. Deinde licet non inepte agat, qui in carnis hujus æque ac Mannæ suppeditatione miraculum intercessisse existimaverit, de coturnicibus si non omnia pleraque tamen ita explicari possunt & hoc loco explicantur, ut ad miracula ubique confugere necesse non sit. Et his observatis eorum historia sequitur, quæ usque ad mortem Aaronis eveniunt, cujus occasione difficultas quæ mirum in modum Interpretes vexat, facili ratione solvitur. Nam Deut. X, 6 Aaron in Moserah mortuus dicitur, cum tamen ex Num. XX, 22 constet, eum mortuum esse in monte Hor. Tantus ac tam insolubilis hic nodus videtur & H. Grotio & J. Clerico, ut aut in loco Deuteronomii aut Numerorum turbatum ordinem stationum judicaverint. Aliter S. R. Buddeus sentit, cui verisimile, integro isti tractui in quo mons Hor fuit, nomen Moserah seu Moseroth fuisse. Hinc sine controversia dicitur Aaronem & in monte Hor & in Moserah, seu tractu illo in quo mons Hor situs erat, mortuum esse. Mortuo Aaroni in Sacerdotio succedebat filius Eleazar, sub quo secunda multa, multa etiam adversa fata Israelitæ usque ad Mosis mortem experti. Hoc siccò omni, qua alias involvuntur, obscuritate difficultateque detracta, ea perspicuitatis ordinisque concinnitate omnia leguntur, ut, an in vastissimis ad V. T. commentariis major illis unquam lux affusa sit, merito dubites. His itaque expositis religio Israelitarum hujus periodi adumbratur, tum eorum cultus externus, matrimoniorum statusque domestici atque civilis ratio & denique litterarum cultura. Quemadmodum vero opposita juxta se posita magis semper elucescunt, ita statim veræ ecclesiæ hostes atque idololatæ piis sanctisque junguntur. Agmen ducunt Ægyptiorum Magi, quos inter Jannes & Jambres præcipue

Pag. 592.

64L

750d

commemorantur. De Bileamo multa disputantur. Dn. Autoris sententia hæc est: Bileamum, priusquam a Balako vocaretur ad maledicendum Israelitis, fuisse hominem probum, virique Dei cultorem sincerum, cui ideo Deus se patefacere singulari ratione conluevit: at per dona a Balako oblata ita captum, ut a pristina pietate deflecteret & insigne ac in omne ævum memorandum horrendæ *αποστασίας* exemplum præberet. Neque solum Ægyptiorum, sed & aliarum gentium idololatria se contaminarunt Israelitæ, Molochi & Baalis Peor cultum recipientes. De utroque cultu docta digressione prolixè agitur, in qua tamen potiora huc redeunt. Nimirum quantum ad Molochum, ejus cultum non in februatione sed in vivicombario hominum constituisse. Si vero queratur, quisnam sub hoc Molochi emblemate ex Gentilium Diis celebrioribus latuerit? eorum præfertur sententia, qui Saturnum Græcorum Latinorumque Molochi Syrorum & Ammonitarum respondere contendunt. Et cum Deorum Gentilium nomina partim ad cœlestia sidera partim ad homines virtutibus meritisque egregiis conspicuos, aut gentium quoque vel humani generis conditores referri soleant, quodnam sidus, qui ex antiquitate heros Molochi seu Saturni nomine exhibeatur, queri solet. Responso hæc est: inter Planetas Solem, inter heroas aut gentium vel humani generis conditores Noachum vel Abrahamum, aut etiam utrumque simul denotari. Molochi autem cultu Israelitas in deserto se polluisse, diserte docet Amos Propheta c. V, 25, 26. Quod vero ad Baal-Peor attinet, cum ex Num. XXIII, 28 constet, Peor nomen montis fuisse apud Moabitas, admodum probabile videtur, Baal-Peor nihil aliud significare quam Deum aliquem qui a Moabitis in monte Peor cultus est. Sed quæ hucusque de fati & populi Judaici & Mosis dicta sunt, fide divini scriptoris nituntur, adeoque etiam exotericorum de Mose, ejus scriptis & rebus gestis testimonia afferuntur, additis simul iis quæ de aliis gentibus, quæ in hac periodo floruerunt, notatu digna leguntur. Sectio II hujus Periodi a Mose usque ad Samuelem progreditur. Post mortem Mosis Israelitæ duce Josua Jordanem trajiciebant, Hierichunte inque urbem cum incolis omnibus debebant, sola ser-

Pag. 766.

774

servata cum suis Raab foemina, quae exploratores Iosuae hospitio exceptos occultaverat. Raab illa vocatur רַב־בַּיִת unde meretricem fuisse colligunt alii, alii vero hoc vocabulum idem designare ac cauponariam putant. Cl. Auctor ita existimat: quia haud infrequens olim fuit, ut mulieres cauponariae corpore etiam quaestum facerent, fieri potuisse, ut cauponariae etiam meretrices dictae sint. Inde vero non sequi, quod omnes meretrices fuerint, adeoque & Raab foeminam honestam esse potuisse. Inter reliqua quae fortiter atque praecclare Josua fecit, illa victoria ad Gibeonem eminet, ad quam prosequendam sistere Solem ac Lunam jubebat. Sunt inter Judaeos, qui tantum abest ut miraculum hic agnoscant, ut potius phrasin poeticam adhibitam existiment. A qua sententia parum remoti H. Grotius & Io. Clericus. Verum non temere sibi quis persuaserit, imperatorem in fervore pugnae constitutum, & cupiditate hostis persequendi flagrantem, poetice fuisse locutum. Ipse enim Scriptor sacer addit: *Moratus vero est Sol & Luna substitit.* Quibus verbis eum poetice loqui voluisse, nullo indicio constat. Scrupulus iste, quem verba: *Et non fuit talis dies antea vel post, ut obediret Dominus voci viri,* movent, si comparentur cum miraculo Hiskiae 2 Reg. XX, 11 & Es. XXXVIII, 8, ita solvitur, ut moneatur, in textu Ebraeo non dici, non fuisse tam longam diem, sed saltem talem diem, qua scilicet ejusmodi quid factum, ut voci viri Dominus obediret. Post mortem Josuae nunquam defuerunt viri fortitudine & pietate insignes, qui Israeleni a calamitatibus suis auxilio divino liberarent. Non minima autem inter illos fama est Jephthae, cujus votum interpretes admodum fatigare constat. S. R. Auctor nec votum Jephthae damnat, nec esse ejus filiam immolatam, credit. Sensum enim verborum hunc facit: quicquid egressum fuerit mihi obviam e foribus domus meae, id erit Iehovae, hoc est cultui divino consecrabitur, ut perpetuo serviat Domino, si scilicet homo sit, aut in holocaustum offeram, si sit animal quod ex lege immolari possit. Vi ergo hujus voti tabernaculi ministerijs certis addicta est Jephthae filia. Verum ne longiores finis quam licet, id solum adjiciendum putamus, quod & in hac periodo methodus Auctori consueta servetur.

tur, His enim omnibus enarratis ad statum ecclesie internum externumque accedit, ab hoc ad regimen civile & domesticum, quod litterarum artiumque bonarum per hæc tempora facies excipit. Tandem idololatricæ incrementa & in gente Ebræa exempla proferuntur. Tota denique tractatio cum Synchronismo aliarum gentium concluditur. Quo vero illustrior historię hujus usus faciliorque redderetur, quadruplex accessit Index, chronologicus, geographicus, locorum S. Scripturæ, quæ aut explicantur aut illustrantur, & denique rerum memorabilium.

מפתח התלמוד הגדול

Sive

CLAVIS TALMUDICA MAXIMA, EDENTE
HENRICO JACOBO van BASHUYSEN, qui R.
MOSCHE סגורת התלמוד sive usus Talmudicos
& duas Dissertationes adjecit.

Hanoviz, in Typographia orientali sumtibus Autoris, 1714, 4.
Alph. 3 plag. 22.

MERITA, quæ Cl. Bashuyseus in literas gentium Orientalium & Rabbinorum adhuc contulit, non mediocria sunt, de quibus præclara ingenii monimenta satis abundeque testantur. Multum illa amplificat opere hoc, quod inscripsit *Clavem Talmudicam Maximam*. Constat illa variis libris, quorum primus est doctissimi quondam Judæi R. *Josue Levita הליכרן* *עולת* *itnera mundi*, quem Cl. Constantinus L'Empereurius notis & versione illustraverat, nomine *Clavis Talmudicæ 1634*, 4; secundus auctorem habet Rabbinum *Eliakim Panzi Radin-gini* *מפתח הגמרא* *Clavis Gemarica*, qui vitam & lucem debet Cl. Christiano Henrico Ritmeiro; tertius R. *Mosche סגורת התלמוד* cui adjecit versionem. Hæc opera ita collegit, ut omnia in paragraphos diviserit; errores operis emendaverit, & notis quæ erant obscuriora illustraverit. Princeps momentum, unde operi huic magna autoritas accedit, duæ dissertationes sunt, quas Autor noster præmisit. Altera disserit de constitutione operis Talmudici. De Talmude non solum

solum pagani, sed ipsi professionis christianæ homines finistre judicarunt. Gregorius IX Pontif. R. A. MCCXXX omnia Talmudis volumina adjudicavit flammis, quod posthæc etiam conatus est Innocentius IV A. MCCLIV item Julius III A MDLIII. Paulus IV, duodecim Talmudicorum voluminum millia flammis addixit; & multo etiam plura Pius V. Quæ tristiora facta dependent ab ignorantia illorum hostium, qui has litteras non cognitæ habuerunt, ipsi autem Talmudis autoritati nihil detrachere possunt. Ut istam infringant, opponunt primum fabellas, quibus liber Talmudis sit refertus, sed monet Cl. Autor, ne Apologi & ipsæ allegoriæ ac parabolæ adnumerentur fabulis; illas habere Talmud, quia eis nec sacer Codex careat, sed fabularum non multum apparere vestigium. Deinde obijciunt, Talmud plenum esse nugarum: concedit quidem Autor noster, Talmud non plane a nugis posse absolvi; sed hæc ad id esse attendendum, num plures nugæ, quam seria ibi extarent, quod negat. Porro affirmant, Talmud esse confuse conscriptum; complecti res risu dignas & demum esse blasphemum. Autor noster ipse fatetur, Talmud hinc inde confusum esse, sed ita, ut plura, quæ confusa videbantur, lectione clavis suæ sint clariora futura, quod enim non multi sint, qui intelligant Talmud, inde fieri, quod alio stilo Judæi olim ac hodie nos usi fuerint, atque alius sit sacrarum pandectarum, alius Talmudis. Talmud esse ridiculum, non potest negari; sed & Christiani, ait Autor noster, aliquando emiserunt libros ridiculos, in quibus sunt bona mixta malis. Talmud esse blasphemum, nec affirmare, nec negare Bashuyenius sustinet; quamquam id tamen confitetur, multa Christo & regno contumeliosa putari, quæ non ad Christianos, sed paganos spectent. Verum ne quid dissimulare velle videatur, inadet lectori harum literarum studioso lectionem Cod. Talm. עבודת ה' hoc est de *Idololatria*, in quo inveniet verporum calumnias erga Christum & odium contra Christianos, cum blasphemis manifestis, qualis sit illa, tractatu de Idololatria fol. 16 Col. 2, sine & initio fol. 77 Col. 1. Judæi quoque sputum emittunt, quoties verbum ריק pronunciant, recitantes illud עריקו. Pergit Autor noster ac contentu Talmudis ad meritas, quæ ei debentur, laudes, & quo nomine

miæ a Christianis legi mereatur, docet. Hoc fiat, ut dogmata Judæorum sciamus; nos facilius expediamus in vocibus *ἱερογόμεναις*, ubi *קרקר* Num. XXIV, 17, quod alii male vertunt *destruet*, cum rectius ex Talmude *congregabit* verti possit; ut explicentur phrasæ varix difficiliore veteris Testamenti, ut discantur ritus cum in se, tum quatenus ad eos typi & prophetica phrasæ alludunt. Quod autem phrasæ N. T. petita sit ex Talmude, inde quoque illustranda, id exemplis quibusdam demonstrat Bashuyfenius, e. g. Matth. XV, 5 de voce *ἄσφοδ*; Ioh. XVI, 2, ubi quid Iudæi per Synagogam intellexerint, & quid eorū excommunicatio, ex Talmude utique sit discendum. Imo propter ipsos stricte dictos Hebraïsmos N. T. studium Talmudis debet commendari, prout locutio Matth. XXVIII, 1, Luc. VI, 1 sine beneficio illius non possit explicari; imo ipsissimum *regnum celorum* Matth. III, 2 est phrasæ Talmudica. Nec minor ratio peti potest ab Adagiis N. T. quorum pars bene multa ex Talmude & libris Judaicis petita est, e. g. Matth. XXIII, 24. Quod si etiam nugæ, ridicula, fabulæ, blasphemix essent in Talmud, ideo tamen legendum est, ut inde Judæos redigamus ad ruborem. Talmud ipsum complectitur Misnam & Gemaram. Datur duplex, Hierosolymitanum & Babylonicum; illud A. C. 230, opo R. Jochanan, qui non est ille Rabban Jochanan Zaccaides, Hillelis discipulus & Simeonis, qui Servatorem ulnis excepit, conscriptum; hoc clarius & celebrius A. C. 500, quod originem debet Raf dicto, qui fuit discipulus R. Judæ & postea Raf Ase & tandem Maremar, ejusque collega Mar. Extremo hujus prioris dissertationis commendat adhuc mediæ Talmud intelligendi. Consultum esse existimat, si discatur ordine; eligatur præceptor & magister peritus; incipiatur a Tr. versis in Latinam linguam, quales in Misnam plures; usu quoque heic venit cognitio doctorum Misn. & Gemaricorum, quæ cum ex hac clavi Talmudica, tum Ottonis historia D. Misnicorum peti possit. Altera dissertatio agit de conversione & reductione Judæorum, quam utramque multis argumentis corroborare operata dat. Quod ad conversionem Judæorum pertinet, provocat ad variâ Scripturæ loca, quibus patet quod præcipua *pœna futura*

futura fuerit conversio gentium Iudæis, post eorum denum conversionem revocandis in sinum ecclesiæ, e.g. Ezech. XVI, 60, 67, XXXVI, 24 - 27, Daniel. XII, 2, Hof. III, 5, Joel. III, 20, 21, Mich. VII, 8, ut de aliis locis, quæ collegit, taceamus. Alteram quæstionem, num Iudæi redituri sint in terram Canaan, an templum ædificandum & cultus ceremonialis sit revocandus? dicit problematicam, non necessariam, & miratur, existisse, qui ob hanc sententiam & aliam ei ut plurimum annexam de millennario glorioso, quæ etsi falsæ, essent tamen tolerabiles, modestos & amicos fratres excommunicaverint, ut ipse loquitur. Profert varia testimonia ex sacro Codice, Psalm. XXXVI, Ies. caput ultimum, Ier. XXXI, Hof. III, 4, Amos IX, 11 - 15, Zachariæ XIV, 10, 11, & imprimis XII, 6 hujus Prophetæ; quo loco non solum reductio, & Hierosolymorum reædificatio arctissime, ut in plurimis locis aliis, conjungantur, sed etiam emphaseos causa addatur, eam urbem ædificandam esse *in loco suo*, quo hodie non sit ædificata, sed in alio loco, ut ex sepulcro Christi probari possit, ut adeo in hodierna structura hæc vaticinia nondum impleta sint atque adhuc impleri debeant. Sed si quæras, num ædificabitur Hierosolyma cum templo, an sine eo? Respondet Cl. Autor: nonne & Christiani ibi agentes æstruerent templum? Cur ergo non Iudæi, (non corporale quidem, verum spirituale) Christiani facti, & sic simul naturales & spirituales Iudæi? Addit adhuc Autor officium Christianorum ratione hujus veritatis, & modum conversionem ipsorum promovendi; item ordinem procedendi cum convertendo. Integro operi addidit tres Indices; primum vocabulorum & phrasium Hebraicarum clavis hujus Talmudicæ; secundum rerum & verborum Latinorum; tertium locorum S. Scripturæ.

ELITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC.

ad F. B. M.

QUum ante quinquennium Marburgensis JC. Jo. Fridericus Hombergius novam Novellæ Justinianæ primæ translationem susteret, varia circa historiam Novellarum mense Junio

1711 p. 264 sunt allata. Nunc ubi in Enimendi Beneficij Jus Orientale, & Jus Græco-Romanum Jo. Leunclavii incidimus; de historia Imperij Orientalis, deque Interpretibus tum illorum temporum, tum recentioribus, iterum quadam dicenda. Seculo IX debemus πρόχειρον ἡμετέρον eorum Ictorum, qui vixerunt sub Basilio Macedone, ejusque filiis, Constantino & Leone, πεπότηται τοῖς περὶ τὸν Βασίλειον καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Λέοντα, ait Harmenopolus. Erant Basilio Imp. filii quatuor, Constantinus, Leo, Alexander, Stephanus. Constantinum & Leonem confortes Imperij pater diu habuit, ac postea etiam Alexandrum. Stephanus, Patriarcha CPolitana. Istud ergo πρόχειρον loquitur de Constantino, filio primogenito, qui ante patrem obiit DCCCLXXIX ætatis XIII. Basilio deinde successit Leo VI, Philosophus, qui filium suum, Constantinum IIX, anno DCCCC confortem Imperij Orientalis fecit, obiitque anno statim sequente. Hunc igitur Constantinum IIX, nepotem, a Constantino, filio Basilio, non diffinxere Dobbysius Gothofredus & Marquardus Freherus, ille in varis. Lat. ad Harmenopolam, hic in Chronologia Juris. Deceptus etiam ab his Josephus Maria Suarezius, per tumultum dixit, περιελατῆ hoc prodiisse nomine Basilio cum filiis suis, Leone & Constantino sive Alexandro, modo sub nominibus Leonis & Alexandri, sive Constantini. Extat sane etiam Εὐλαγία τῶν ἀρχαίων ἐπισημοῦ, ἡγενομένη παρὰ Λέοντα Θ' καὶ Κωνσταντῖνου, ἡ ἀνωτέρω fellicet Jure Justiniano, καὶ ἐκδιόρθωσις αἰς τὸ Ὁλδοῦ πατρῶ-περον, Tomo II Juris Græco-Romani. Sed hæc recentior paulo est, Leonis VI nimirum & Constantini IIX filii. Leo quum absolvisset magnum illud opus βασιλικῶν, successitque ei Constantinus IIX, edidit præterea ἀνωτέρω ἐκείνου Ὁππερις, sub initium seculi X. Aliud autem fuit autoris incertæ Νόμιμον τὰ κατὰ εὐχρῆσον ἐκλογή, καὶ πῶς τὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν βιβλίων, σὺν παραπομπαῖς κατὰ εὐχρῆσον, quum titulum libri e Codicibus MSS. exhibet nobis Carolus Labbeus. Juvatque hic annotasse querelam Jo. Platanae Freigii, JC. ad Jo. Martium Oltingerum, in epistola Friburgi scripta 1776, & præmilla Professioni Regiæ Rami, eodemque anno Basileæ excusa.

BIBLIOTHECA

Nomen Βασιλικῶν a me e Græco in Latinum translata, & maximis laboribus correctam, sub alio nomine existisse video. Forte editionem Leunclavii Basileensem 1575 pungere voluit. Nam & Leunclavius in appendice adnotationum suarum, eodem anno : *exhibuit mihi typographus interpretationem hujus eclogæ nostræ Basilicorum, tentatam a quodam, cujus ego nomen de industria non edendum existimaui.* Quisquis ille sit, censuram satis gravem ibidem passus est, etiam tecto nomine. Sed integram tamen præstaret adhuc extare interpretationem istam. Neque enim, quod Leunclavio non placeret per omnia, ideo plane fuit supprimenda. Freigius certe quum Basileæ 1582 paulo ante mortem ederet qualemcunque suam Synopsin Pandectarum, nihil amplius de versione illa sua, nihil etiam de censura Leunclavii. Seculo XI jam veluti declinante Michael Attaliates, ἀνθύπατος Ἐγκρήτης, scripsit *ποίημα νομικόν, ἢτοι πραγματικὴν*, ad Imp. Michaelem VII Ducam, & iussu ejus, *σύνοψιν*, inquit, *ἡσανοὶ συνόψεως μέλων ποιήσασθαι.* Huic Attaliate *σύγχερον* fuit Michael Psellus, ejusque scholia quædam Græca in eundem adhuc extant. Quale illud ad Tit. XLIIK : *διπλὴν δὲ τετραπλάσιον ὁ ἀπὸ ναυαγίου ἀρπάσας πρᾶγμα, δέσποτα, εἰς πρᾶττεται δικαίως*, Immo geminum quadruplum, mi Domine, jure ab illo exigitur, qui rem ex naufragio rapuit. Non tamen recensentur hæc Scholia a Caveo inter scripta Pselli. Quod si is auctor est etiam Dialogi *περὶ ἐνοργείας δαιμόνων*, & libri *περὶ χροσοποιίας*, (nam duo sunt Michaelis Pselli,) magnum jam illius studii etiam in præter Ecclesiæ aulæ habemus exemplum. Noster enim Psellus sub ipso etiam Imp. Michaeli Seniore, Stratiota, fuerat unus ex supremis aulæ ministris, & Legatis ad Isaacium Comnenum. Zonaras Lib. III in Michaeli Imp. isto, *ἐβλόνται προσεύχοντες ἄνδρες τῶν ἐγκρίτων τῆς συγκλήτης Ἑλλήης, οἱ δὲ ἦσαν - - Μιχαὴλ ὁ σαφώτατος ψευδὸς, τῶν φιλοσόφων ὧν ὕπατος*. Circa medium seculi XII post Mich. Attaliam sub Emanuele Comneno Imp. Constantinus Harmenopolus, de quo ante, nomophylax & judex Thessalonicensis, novum plane & luculentum scripsit *πρόχειρον* Juris Civilis, librorum sex, distinctum ab ejusdem Protheoria Sacrorum Caonum. Eodem

seculo inclinante Theodorus Balsamo, Patriarcha Antiochenus, sub Isaacio Angelo scripsit in Canones Apostolorum & Nomo- Canonem Photii, atque etiam *κουσινωσινυ*. *Collectaneam* rerum ecclesiasticarum ex Codice, Digestis & Novellis Justiniani solius, cui Paratitlorum nomen imponere voluit Leunclavius. Hæc cum in Oriente, isto quidem, quo suspicor, ordine, quem alii turbant, agerentur, in partibus Occidentis Otho II. & Lotharius II seculo decimo & duodecimo similiter in jure Justiniano post longam noctem coeperunt iterum elaborare quodammodo. Sed Libris istis per aliquot secula nihil de constitutionibus Imperatorum Orientis, quas tandem Erimundus Bonifidius, Valentiz in Delphinatu Professor Juris, & Collega Cujacii, Hebraice etiam & Græce doctissimus, anno ætatis suæ XXXVI Græce collectas, & se Latine versas, ab Henr. Stephano 1573 libro primo Juris Orientalis, vivente adhuc Cujacio, excudi curavit, adjectum adhuc fuerat. Idem Bonifidius invitatus post tumultum Parisiensem a Franc. Hotomanno Genevam concesserat, & maiore opere eundem ibi librum illustrare aggressus, post biennium fere huic labori impensum, 1574 obiit, atque a Thuanio in opere Historiarum ad annum istum, æternum laudis suæ monumentum accepit, utpote Valentiz olim discipulo & Cujacii & Bonifidii: quod Galliz Orientali, seu Vitis Gallorum, qui Orientium literarum gnari, Paulus Colomesius deinceps inseruit, quodque præter Franc. Hotomannum vix ulli Jacopum contigit. Vivo autem Collegæ adhuc Cujacius etiam Græce maximus extitit, non quidem Libro V c. 20 vel 26, ut ~~est~~, sed libro Observat. XI c. 20. Cum igitur Ludovicus Chandonas A. 1575 Juris Romani Volumina Parisiis ederet, Bonifidii librum primum iis post Novellas Leonis primus junxit, Græce & Latine. Joannem Leunclavium contra momordit inopinatè hic & felix conatus Bonifidii atque applausus Luit. Charondæ, subitoque eodem A. 1575, quicquid Novellarum Græcarum ejus ætatis, vel a Jo. Sambæco, vel Franc. Pithæo acceperat, Basileæ præcudi curavit. *Ornare*, inquit in dedicatione ad Thomam Redingerum, *meum hoc opus potuissem non nullo jure titulo Juris Orientalis, quo Bonifidius usus est. — Habet quasdam Novellas Bonifidius,*

fidius, quas nos de industria maluimus omittere. — Præterea delectum habere voluit, ne lector inveniret, quas editas esse pretium opera non magnum duceret. Sed & translationem Nostri strinxit Leunclavius: *Qui conferent nostram cum Bonifidiana, deprehendent, quanto majori studio melioremque fide nostra sit facta.* Julius Pacius tamen quum 1580 novam Juris Romani editionem moliretur, Bonifidii librum primum de novo Latine post Novellas Leonis annexi voluit, questusque simul, typographum ad Græcum textum adduci non potuisse. Inde secuta est 1589 Editio Dionysii Gothofredi in 8, ubi idem iterum factum videtur. Leunclavii ergo editionem Novellarum Græcarum quam præteriri toties cerneret Marquardus Freherus, opus adhuc longe majus Leunclavii, Jus Græco-Romanum, duobus Tomis 1596 (quia fidei ejus commendatum a moribundo veluti fuerat,) Francofurti in lucem misit. Hic autem pene nihil omisum fuit e libro primo Bonifidii, ordo tamen iterum plane mutatus & transfusus, & loco argumentorum, textus passim integri recitantur, Juris tam Canonici quam Civilis. Sed & liber Bonifidii secundus sanctionum Pontificiarum, & liber tertius Responsorum, Epistolarum & sententiarum patriarchalium, aliorumque Patrum sacrorum, per Librum tertium & quintum Tomi I Leunclavii sparsus & non pauca ibi profus aliter excerpta sunt. Post decennium autem, A. 1606 Carolus Labbæus, egregius vindex sanæ Gallicanæ, totam Leunclavii Synopsin βασιλικῶν sub examen Codicum MSS. acerrime revocavit, ac Decem præterea Constitutiones novas Græcorum Impm. Leunclavii, quas ille & in Novellis suis, & Tomo II Juris Græco-Romani omnium maxime emaculasse videbatur, foedissimis hucusque, in ipso textu Græco scatuisset mendis & lacunæ, demonstravit, & novam etiam passim Versionem non potuit non subjicere. Ex decem illis tres tantum extabant antea apud Bonifidium, prima, octava & decima: in sola autem decima Bonifidii Versionem juxta cum Leunclaviana taxat Labbæus, ostenditque, novellam istam dimidia parte truncatam hæcenus esse & mancam, prout scilicet eam Balsamo in Nomo-Canone Photii retulisset. Hic autem meminisse vicissim decebat, Labbæum notarum, quas ipse, Bonifidius libris suis adjecit, ibique in mul-

tis locis dubiis & difficilibus rationem & lectionis & versionis suæ reddidit. De Notis adhuc recentioribus loquitur forte Antonius Teisserius *Addit. aux Eloges de Thou prem. part. p. 435. Edmond de Bonne-Foy étoit Medecin & Jurisconsulte. Biblioth. du Dauphin. Il y a de lui, Notæ in tres libros Juris Orientalis, & une lettre Latine dans le livre des Paradoxes de Laurent Joubert.* Post alterum decennium Jo. Meursius, cum in edendis Lugd Batav. operibus Constantini IIX Porphyrogenætz 1617 versaretur, easdem illas XIII Novellas, quas in appendice Synopseos vel Eclogæ, huic Imperatori tribuit Leunclavius, Græce & Latine addi jussit. Tomo enim II Juris Græco-Romani deest XII & XIII. Apud Meursium vero videas etiam emendationes Jo. Leunclavii ad textum Græcum harum Novellarum, deimta X & XI. Sed Autor illarum emendationum ipse est Jo. Meursius, non omnino Leunclavius. Adeo respondent emendationibus iis, ejusdem Meursii aliæ ad Constantini *Tactica*, aliæ ad librum de administrando Imperio, per singula. Sequuntur ibidem quatuor adhuc Novellæ ejusdem Imperatoris Græce & Latine, sed illas cum Caroli Labbæi commentariis transcribere maluit Meursius, nihilque de suo, vel de Leunclavianis etiam curis, qua textum qua versionem, adjunxit. Hi jam eruditorum conflictus & quasi certamina circa Jus Græcum recens, quandoquidem soli debentur Bonafidio, mirum est, solam interpretationem libri primi illius Latinam, quam nunc aliam plane faciem, textu Græco passim suppleto ac restituto, necesse fuit accipere, in tot Editionibus Gothofredianis (excepta edit. Belgica 1665, quæ etiam textum Græcum a Charonda acceptum, dissimulato tamen nomine Bonafidii, exhibet,) adhuc hodie retineri, imo plane insuper haberi. Certe seorsim merebatur excrisci textus ubique Græcus cum utraque versione, cum notis etiam quasi variorum, Bonafidii ipsius, Leunclavii deinde, siquidem extant, quas promisit in dedicatione ad Redingcrum 1575, Labbæi, & Meursii. *Dicit aliquis, inquit Antonius Augustinus in præfat. Epitomes Novellarum Juliani, quid mihi cum Juliano? Nam cum probationem res desideret, aliunde mihi querenda autoritas & probationis genus est.* Similiter multi hodie, *quid mihi cum Græcis istis Impp.?*

Re-

Respondet Augustinus: *hanc rationem cessatoris potius & otium amantis, quam studiosi alicujus Viri fuisse crediderim: qua sola posses maxima librorum atque hominum pars negligi.* Plura inde non repeto, vitandæ invidiæ. Esto etiam, Novellas Benefidanas ab editionibus, si quæ futuræ sunt, plane refecari, quid fiet cum Ecloga & Synopsi Leunclaviana Βασιλικῶν, quam ad singulos Titulos continuo crepat Dionysius? Utique qti Labbæi censuras non vidit nec legit, quantivis pretii judicabit esse istas remissiones Gothofredi. Nunc totum textum Græcum, totamque interpretationem, ad normam MSS. Labbæanorum aut refigi & concinnari atque suppleri etiam oportet, aut frustra habemus eruditissimas ejus lucubrationes, atque in luce cœctatus. Et utinam reliquisset ille nobis similes ad universum opus Basilianum correctiones. Si enim & istud inalles omnino abjicere, velut inutile foro, vereor ne incidamus in animadversionem Senis istius Atriensis in *Ædibus Legum venerandæ majestatis apud Jo. Ludovicum Vivem Toimo I Opp. O quam filia feritinnio copit cupedia,* & quæ ibi sequuntur verba: *plura castrensia. Tum vero concludit is denique, nullus perscrutari domum hanc legum rite potest, qui plena veram tersamq; Latinitatem & antiquariam hanc, quin & Græcam indolem, modice solum non imbiberit.* Hactenus de Libro primo potissimum Benefidii. Secundus & Tertius uti ad Juris magis Canonici quam civilis studia spectant, ita Codicum MSS. linam neque a Labbæo, neque ullo forte alio hactenus, certe eadem cum accuratione, nondum persenserunt. Nam similem apparatus illorum, qualem is habuit, similemque acrimoniam discernendæ suspecta a solidis, non deprehendimus alibi. Fuere certe in Bibliotheca Palatina non pauca MSS. Græca, quæ huc pertinent: *E Βασιλικῶν LX libris electa secundum alphabeti ordinem, ab α scilicet usque ad ω. Novella Romani Senioris, Imp. Novellæ Constantinii Porphyrogenetæ. Novella Nicephori. Leonis Novellæ LIV. Basilii Porphyrogenetæ Novellæ.* Annotavit hæc Fredericus Sylburgius num. VII & IIX. Deinden. XIII & CCXLIX similes sequuntur Codices. Porro n. LV Basilii, Leonis & Alexandri Imp. *Promptuarium seu Epitome juris utriusque, illustri*

striori forma digesti, titulisque XL comprehens. *Legum seu Juris epitome a Leone & Constantio Impp. selecta ex jure Justiniano, & titulis XLIII comprehensa.* JAMA. 369 *Constantini Harmenopuli Hexabiblos. Ejusdem sacrorum Canonum, seu sacri juris epitome, librorum quinque.* N. 371 *Alexii Comneni Novellæ duæ.* N. 384 *Theodori Balsamonis, nomophylacis & chartophylacis magna Ecclesia, in Canones Apostolorum, Conciliorum & Canonicas Patrum epistolâs enarratio.* Sed hic erepta habemus pro amissis. Forte tamen Italix, forte Galliarum divitiarum Codicum horum recludentur iterum posteritati. Illud addo, Labbæum ipsi etiam Cujacîo tribuere in titulo censuram Decemillarum Novellarum, de quibus supra, perinde uti Bonafidio & Leunclavio. Atqui a Bonafidio quiddam editum est 1573, id tunc primum editum fuit. Hunc librum quum ad Josephum Scaligerum mitteret, respondit is 18 Kal. Dec. 1606: *Hæc vespere tandem libellum tuum Juris Orientalis accepi.* Prefationem (quam certe non reperio) statim devoravi: quam mihi admodum placuisse ex eo arbitrari poteris, quod nunquam e manibus emissæ, priusquam ad calcem pervenerim. Sane optima est, & multi, qui nihil aliud quam scribere profitentur, non possunt prestare, quod tu in hac adolescentia summa cum laude prestitisti. Natus erat Carolus 1582, adeoque habuit tunc annos forte XXIV. De eodem Scaligerana: *Labbeus écrit fort bien en Grec; & est un honeste jeune homme, docte & infatigable.* Pergit epistola Scaligeri 351: *Noli dubitare, quin Germani τὰς ἐκδότας τῶν βασιλικῶν cum istis tuis supplementis edituri sint.* Nam diu est, quum exemplaria illius unice editionis non reperiuntur. Ego interea constitui cum tuis illa omnia conferre. Loquitur de editione Leunclaviana 1575 Basileensi. Diximus autem, eam rem plane aliter cecidisse. Sed & veteres glossas verborum juris, quæ in Basilicis reperiuntur, emendatioribus jam & accessionibus non pœnitendis locupletatas Carolus paraverat: Easque iteratæ Editioni palam obtulit Philippus Labbeus, Parisiis 1654. *Nov. Biblioth. MSS. p. 131.* Iterum frustra. Saltem vero istud doleo, Philippum hunc nobis non singulos Codices Regios, qui ad

ad notitiam juris attinent, recitasse. *Infinitus sim*, ait p. 130, *si omnia minutatim percurrere velim. Certe hic obstrepit bibliopola, monet que, ut tandem manum de sabula tollam, & spiritaleptum aliquod secuturis, si Numen faveris, editionibus non invidiam.* Forte non favens habuimus Numen. At quando Codices Theologicos percurrebat Labbeus singulos, tunc nemo obstrepebat. Sed illud male habet: *Codex 740 Glossa juris, & alia ad Jus Gracum spectantia, per otium expendenda. p. 281.* Otium hoc adhuc hodie ferendum est. Et p. 383: *Sunt & quadam alia, ad Jus Græco-Romanum spectantia, in Codicibus Naudæanis 65 & 76, que alias non omittentur.* Ecquando? Erat autem Philippus noster Presbyter, non Juris amans neque peritus. Hinc qualescunque illæ exculationes p. 130, 271, 276, jam editam esse maximam illorum MSS. partem a Joanne Leunclavio, Tomo I & II *Juris Græco-Romani.* Et jactat sane Freherus, eum sua ex variis Europæ Asiæque bibliothecis eruisse. At vero Leunclavius codices Regios istos nunquam vidit, neque ex iis quidquam edere potuit, ceu toties evicit Carolus noster, ad vitæ finem adeo Patronus Parisiensis. Deoque sit laus, quod Glossaria ipsius Latino-Græca & Græco-Latina, quæ Egidio Menagio moriens (1657) commendaverat, lucem tandem 1679 Lut. Paris. testo nomine editoris adspexerunt, illisque adjectum est specimen emendandarum Veterum, de quibus diximus, Glossarum Græcarum. Quinque ibi extet etiam inscriptio Thuanza, s. *Kal. Sept. 1606*, sola adhuc desideratur præfatio, Scaligero tantopere laudata, ejusdem anni.

**JOHANNIS CONRADI BARCHUSEN COL-
lecta Medicinæ Practicæ Generalis.**

Amstelodami, apud R. & G. Wetstenios, 1715, 8.

Alph. i plag. 9.

Cum Medicina observatione rerum homini aut nocentium, per immoderatam vero recentiorum philosophandi, novasque hypotheses fabricandi cupiditatem, & quæstum faciendi studium moram impedimentumque passa fuerit, quo minus ampliore a deo dignitate, majoremve perfectionem consecuta haecenus fuerit, e re tyronum Medicinæ futurum credidit Clariss. Barchusen, si ea, quæ ad Praxin Medicinæ generalem attinent, ex

variis in Medicina celebribus Autoribus collegerit. Hunc igitur Tractatum in IX dispescit capita, in quorum I de muniis Medici & de signis tam diagnosticis, quam prognosticis agit; in II temperamentorum & partium lesarum notas explicat; in III morborum differentias, tempora, crisin, metastases & recidivas tradit; in IV methodi medendi leges generales suppeditat; in V signa ex universi corporis habitu, motu & decubitu, ut & de functionibus voluntariis desumpta explauat; in VI in signa, quae actiones tam animales, quam vitales & naturales suppeditant, inquirat; in VII de corporis excrementis differat; in VIII quae in corporis superficie fuerint annotata, communicat; & in IX ex partibus corporis exterioribus praedictiones format. Sub calce libri Dialogus de optima Medicorum secta legitur, ex quo in gratiam Lectoris pauca excerpemus. In hoc scilicet, postquam in Medicinæ originem, ejusque in sectas divisionem inquisiverat, Empiricam Sectam omnium optimam esse evincit, viamque demonstrat Autor, qua ad eam cum ratione conjungendam pervenire liceat. Veteres siquidem Empirici *ἁπλοῦς*, historiam & *μετάβασις* magni fecerunt. Autopsiam appellabant, quod aliquis, proprio motu saepe numero observavit; Historiam dixerunt esse rerum circa idem objectum probatarum narrationem; Metabasin comparisonem affectus cum alio affectu, remedii cum remedio, loci cum alio loco esse voluerunt. Convenit itaque inter Medicos, finem primum Medicinæ esse mederi, quem qui assequi cupit, non opinari, nec disputare, sed scire & experiri debet, quid natura aut facere aut tolerare queat. Nec tamen opus est, perfectam corporis humani cognitionem a priori ante sibi comparasse, quam Medicinam facere quis aggrediatur; cum magna sit differentia inter machinam seu automatam atque corpus humanum, a summo artifice, DEO, conditam, quoniam in illius cognitionem arte, in hujus vero nullo modo pervenire licet. Praestat igitur logo hujus scrupulosa & operosa investigationis in morborum naturam & curationem inquirere. Morborum quippe genus & differentias ex signis cognoscimus, quae in sensus incurrunt, quorum ope deinde judicamus de iis, quae in obscuro posita sunt. Observatione namque morborum & remediorum continuo instituta Medicina inventa est, & actorum observatio crebra peperit experientiam

tiam; quin inno eadem si diligenter fuerit continuata, sola facit ad artis incrementum & perfectionem. Absit tamen, ut ratio exulat omnis, quæ potissimum versatur in juvenum & nocentium natura investiganda. Nec Indicatio, quam quidem Empirici negligebant, sine usu est, eâ præsertim, quam nobis causæ evidentes subministrant. De cetero monendum adhuc restat, amplissimum Indicem rerum memorabilium huic operi accessisse.

MEMOIRES DE LITTERATURE.

i. c.

COMMENTARII REI LITTERARIÆ

Tomus I.

Hagæ Comitum, apud Henr. du Sauzet, 1715, 8.

Plag. 14.

CUM de libris novis, quæ magno hodie numero prostant, Diaria satis avide evolvantur, non minorem se apud eruditos gratiam initurum credidit Commentariorum horum Autor, si de veteribus libris dicere institueret, qui vel a raritate, vel a præstantia commendari mereantur, aut omnium quondam oculos in se converterint. Longe enim plura & notabiliora de his referri posse, quandoquidem & fata tum prospera, tum adversa, quæ auctores quidam ob libros a se editos subierunt, & de libris ipsis judicium eruditorum, censuræ, refutationes, apologiæ, varix item editiones, auctæ, emendatæ, truncatæ, corruptæ, nec non alia sexcenta veniant commemoranda. Hæc sedulo observata ab Autore in præfati opere, etsi materiam ipsi præbeant uberrimam, ulterius tamen progredi, integraque subinde opuscula inferere, quæ ad historiam, rem literariam, librorumque editiones spectant, tum etiam quorum præstantia simul & raritas desiderium sui dudum apud eruditos excitarant, ipsi visum est.

De binis itaque Guil. Postelli libris rarioribus primo hoc Tomo dicturus præstantissimus Autor, Vitam ipsius præmittit, quam multi delinearunt, Crucimanius vero amplissimo Commentario exponere in se recepit, quanquam nihil ejus adhuc comparuerit. Diligenter hic inter se comparavit Autor Scriptores de vita Postelli, quos inter præ ceteris usui ipsi fuit paucis alias cognita Historia Monasterii S. Martini de Campis, edita Parisiis 1637, 4, Autore Martino Marrier, ejusdem in hoc monasterio conclavis incola, quod ante ipsam Postellus inhabitaverat.

Pag. 3.

Hinc enim nostro innotuit tempus mortis, & Epitaphium Postelli, aliisque de eo singularia, pars item vitæ ipsius ex fragmento Codicis Thuani: hinc imaginem quoque Postelli ad vivum expressam cum versiculis quibusdam ei adjectis desumit. Miramur autem, non innotuisse Viro diligentissimo B. Ittigii nostri cum cura elaboratam de Guil. Postello dissertationem. His itaq; instructus adminiculis Cl. Autor non tantum vitam Postelli accurate recepit, sed varios quoque errores ab aliis circa idem argumentum commissos emendat. Sic Theod. Beza in *Historia Eccles. ad A. 1553* tradit, Postellum Jesuitarum sacris jam fuisse initiatum, cum Viennam perveniret, cui Ordini tamen paulo post demum est adscriptus. Idem sibi ipsi contradicit, cum refert, Postellum A. 1553 Romæ Parisios rediisse, quem paulo ante sub tempus mortis Carazzæ i. e. Pauli IV Pontificis (quem anno 1559 obiisse constat) Romæ e carcere liberatum esse affirmaverat. Jesuitis etiam accenset Postellum Stephanus Pasquier in *Oratione contra Jesuitas*, quem tamen non nisi Novitium Ordinis sui fuisse Renatus de la Fon in *Defensione Jesuitarum* contendit. Videri vult Autor Conatum literariorum (*Essais de Littérature*) legisse librum Postelli, quem *Virginem Venetam* inscripsit; facum vero eum facere lectoribus, ex eo demonstrat Noster, quod Latina lingua exaratum eundem esse dicat, quem lingua Italica conscriptum esse constat. Dubitat etiam Noster, utrum recte dicatur Postellus ob portentosa, quæ publicavit, dogmata, in clausus esse Monasterio S. Martini de Campis; sed cum nec ipse dubiis suis multum tribuere videatur, nos iis non immorabimur, præcipue quod ad singula facile responderi queat. Variant quoque circa tempus mortis Autores, quos plerosque redarguit supra laudatus Martinus Marrier, hoc ejus Epitaphium, mendoſe in *Observationibus Halensibus T. III* (quæ a variis Viris elaboratz uni Cel. Thomasio minus bene hic tribuuntur) & ab Ant. Teifferio relatum, afferens:

POSTELLUS POSTQUAM PERAGRAVIT
PLURIMA PASSUS
PRO PIETATE POLOS PARISIIS PE-
TIIT.

OBIIT SEXTO. SEPTEMBERIS 1581.
MOERENS PONEBAT ADRIANUS TARK-
TRIER MEDICUS.

Maxime autem omnium occupatum tenet Nostrum *ſtat*
 Poſtelli, cui alii 130 aut 110, alii 95 aut 96, plurimi vero hoc
 cititer annos tribuunt. Mart. Marrier in *Hiſtoria Monafterii de*
Campis ſit, eum annos 76, meſes 3, dies 9, vivendo abſolveſſe;
 eum quo conſentit etiam Thevetus in *Vitis Virorum illuſtrium*;
 edocuit vero Noſtrum Vir magnus & fide dignus Pariſiis degens,
 habere ſe in manibus Teſtamentum Poſtelli ipſius manu die 2
 Decembris anni 1567 exaratum, quo fateatur ſe, ſe die 25 men-
 ſis Martii proxime præterlapſi annum ætatis 57 eſſe ingreſſum;
 unde colligere licet, eum anno 1510 natum poſt annum æt. 71,
 nonniſi meſes 5 dies 12 ſupervixiſſe. Nihil tamen hic audet de-
 finire Autor noſter, qui inter varia in laudem aut vituperium
 Poſtelli dicta id etiam commemorat, *Epistoſas* ejus omnes Pa-
 riſiis cuſtodiri a Viro docto, qui editionem earum molitur,
 pluraque ſcripta ejus anecdota Cel. Baluzium poſſidere.

Pag. 22.

28.

2. Alterum locum occupat rariffimum juxta atq; eruditiffi-
 mum opus Poſtelli *de Orbis Terra Concordia*, Baſileæ ap. Jo. Ope-
 rinum 1544, f. impreſſum, cujus liber I antea minore forma ex-
 cuſus fuerat, cujuſq; ope hæreticos, gentiles & Mahometanos fa-
 cile confundi poſſe Spondanus exiſtimavit. Hujus libri analyſin
 cum inſtituiſſet Autor noſter, duo potiſſimum in eo reprehen-
 denda eſſe monet; tum quod dogmatibus Philoſophiæ Schola-
 ſticæ innutritus Poſtellus obſcurius ſere animi ſenſa explicet;
 tum quod numero potiùs, quam pondere argumentorum cer-
 tare videatur. 3. Eodem quoque obſcuritatis vitio laborat, quod
 tertio loco ſequitur, *de Nativitate Mediatoris ultima & toti Or-
 bi terrarum in ſingulis ratione præditis manifeſtanda* Opus; Au-
 tore Spiritu Chriſti, Exſcriptore Guilielmo Poſtello, Apoſtolica
 profeſſione Sacerdote, impreſſum Baſil. 1547 in 4.

30.

33.

4. Notatù digna ſunt, quæ ex libro Henrici Stepha-
 ni, *L' Introduction au Traité de la conformité des Merveil-
 les anciennes avec les modernes, ou Traité préparatif à l' Apologie
 pour Herodote*, inſcripto referuntur, cujus duodecim oratione
 editiones, omnes, unam ſi excipias, a ſe viſas, recenset Noſter.
 Excuderat maximis ſumptibus Herodotum Stephanus, cui ut ſto-
 cerent monachi, Hiſtoricum ubique ut fabularum minime veri-
 ſimilium architectum traducebant. Horum calumniis obviam
 iturus Stephanus, oſtendere libro hoc inſtituit, iis gemina, ſi non
 deteriora, patrum memoria accidiffe, totq; deteſtanda undecunq;
 collegit & ſtulta hominum peſſimorum facinora, quæ humanum
 n. us univerſum in ruborem dare poſſent. Præcipue in hoc thea-

41.

- tro scelerum execrandorum non postremæ partes sunt monachorum, quos hoc facto mirum quantum irritaverat Stephanus; quamvis vivicomburium cum fuga evitasse, crematumque esse ea de causa in effigie, cum Alpes transcenderet, gratis a Corn. Tollio, Robertum patrem cum Henrico filio confundente, afferatur. Ceterum licet multa liber hic contineat otiosa & nihili æstinanda, etsi stilo etiam conscriptus sit nimis diffuso, auctorque nonnulla iterum iterumque repetat, fatendum tamen est multa ibi legi singularia & alibi haud temere reperiunda.
5. Sequitur vita Franc. Seraphini Regnierii Desmarests (qui A. 1713 octogenario major decessit) ab ipso in gratiam Academiæ Florentinæ *della Crusca*, cujus ille, sicut & Academiæ Gallicæ, fuerat membrum, conscripta; digna illa quidem lectu, sed quam repetere hic spatii, quo circumseribimur, vetat angustia. 6. Subjungit Autor recensitionem Arithmeticorum Diophanti Alexandrini s. potius Præfationis iisdem a Claud. Casp. Bacheto Meziriaco editioni Parisiensi anni 1620 præmissæ, quod eandem multis licet rebus memoratu dignis referatam, in sua editione Tolosana anni 1670 recudi non curaverit Fermatus. 7. Hanc excipit Vita Æsopi ab eodem Meziriaco conscripta, adeo rara, ut, licet terminum impressa, a Cel. Bælio tamen diu frustra sit quaesita.
8. Hinc de Arrestis Amorum agit Autor noster; quo opusculo Martialis Arvernus sæculo XV varias quaestiones ludicras & amatorias ad imitationem societatis cujusdam in Galliâ *la Cour d'Amour* dictæ decidit, in quas serio & arduo conatu Commentarium scribere aggressus est Benedictus Curtius Symphorianus, eruditum illum quidem & magno juris apparatu instructum, sed qui inter nugas difficiles suo quodam jure sit referendus. 9. Belli deinde Jobelinorum & Uraninorum Historiam quoniam adam texere conatur Autor, cujus hæc fuit origo. Benferadius, celebris Poeta Gallus, cum illustri quidam fœminæ Paraphrasin in Jobum mitteret, addebat versiculos nonnullos ad eandem, qui magno cum applausu ab omnibus fere legebantur; erant tamen, qui Vetturii carmen in fœminam quandam, cui Uraniæ nomen dederat, præferre auderent. Qua super re non modo omnis eruditorum ordo, aulzq; ingenia elegantiora in partes discessere, sed carminibus etiam ab utraq; parte divulgatis decertatum est, unde postea illi quidem *Jobelini*, hi vero *Uranini* a Gallis dicti sunt. Sub numero 10, 11, 12, recensentur Opera Marci Hieron. Vidæ ex editione rarissima Cremonensi 1550, 8, in quibus varia notantur; Macaronica Merlini Coccaji, sub quo nomine Theophilus Folengus Mantuanus, monachus Benedictinus, latet, & P. Ant. Vieiræ Jesuitæ Orationes Sacræ ex Hispanico in Italicum sermonem translata.

latæ, quæ versio emphasin auctoris aliquando non satis assequi, Nostri iudicio, videtur.

13 Affertur deinde vetus Inscriptio, non ita pridem Lugduni Gallorum eruta; quæ cum florentissima Gallicæ ingenia adhuc exercuerit; (cujus rei fidem faciunt varic nuper Diario Trevoltionsi Mense Majo & Junio insertæ Dissertationes;) visum est eam integram hic oculis Lectorum subijcere. 145.

D & ET & MEMORIÆ & M
 AETERNAE & HYLATS
 DYMACHERO & SIVE &
 ASSIDARIO & P & VII & RV & I
 ERMAIS & CONIVX
 CONIVGI & FARISSIMO
 & P & C & ET & & S & AS D &

Hujus

Hujus Inscriptionis binas Autor noster exhibet interpretationes, alteram summi cujusdam Viri, alteram vero Domini Moreau (ids Mautour. Nos priorē, quia brevior est & Latino sermone constat, hic repetendam duximus, quæ ita se habet: *Quid petis, V. Cl. multa a me scribi ad hanc inscriptionem, quæ se ipsa satis aperit, quum primus versus habeat lusum saepe a Lapidibus positum transferendo vocabulum, quum intelligi debeat DIIS MANIBUS ET MEMORIÆ ÆTERNÆ. Not a autem † quum varie possit explanari, simpliciter nunc videtur poni pro genitivo HILARIS, ut ab tertio versu demum incipiat ver a inscriptionis ratio & formula, quæ exigebat daturum, quem ab ejus arte inchoat, DYMACHERO SIVE ASSIDARIO, ut fuerit gladiator, sed duplicis generis. Nam postremum sumo pro Essedario, prout jam in ipso Lipsio (in lib. Saturn.) ista varietas ostentatur. Prior autem se ipse explanat. Hic igitur sive Dymacherus sive Essedarius habuit PRÆMIA SEPTEM, RUDEM UNUM, ut constat inter præmia & rudem fuisse; nisi quod possis etiam velle Rudes duos, quoniam ista vocatur, quæ sequitur, pro gemina ii solet poni, ut constat præter Rudem fuisse alia præmia pecuniaria, &c. Infimus versus explanari debet, PONI CURAVIT, ET SUB ASCIA DEDICAVIT, ex more. Vale.*

151.
157.

14. 15. Post varia ingeniose dicta ex Balsaci Dialogis excerpta, tres Epistolas adhuc ineditas exhibet Autor noster, de abdicatione Christianæ Suecorum & Vandalorum Reginz; binas scilicet Canuti Suecici ad Regem Christianissimum Legati, cum responsione Reginz ad priorem. 16. Collectio deinde Scriptorum de Memorabilibus & claris mulieribus, quam Jo. Ravinius Textor Paris. 1521. f. in lucem edidit, tanquam opus rarum, recensetur, variaque fabulosa & ridicula ex Jac. Philippi Bergomensis, qui præcipuus fere istorum Scriptorum est, commemorantur.

165.

172.

Communiceat denique 17. Autor Epistolam ad se scriptam, quæ editio Quintiliani cura Sim. Colina: Paris. 1541. 4. excusa valde extollitur, Raynaldi, Maridati & Solerii de Pileo scripta, quæ laudantur, unum eundemque; Theoph. Raynandi Jesuitæ librum esse docetur, in editione tamen quæ Solerii nomen præfert, valde mutilatum & figuris æneis admodum ridiculis oneratum; varij præterea Chevræi errores notantur, verusque Longolij, Casauboni & Meursii locus natalis ex istorum scriptis indicatur. 18. Agmen claudunt variz observationes litterariz jucundæ pariter atque utiles, quæ sane palatum lectorum movebunt, desideriumque subsequendum, quorum spem facit Autor, Tomorum operis elegantissimi, cui etiam chartæ typorumque nitore perbelle respondet, apud peritos ejusmodi deliciarum æstimatorum excitabunt.

180.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno MDCC XV.

Das Teutsche Reichs-Archiv.

i. e.

ARCHIVUM IMPERII ROM. GERMANICI,
*collectore JOANNE CHRISTIANO
LUNIGIO.*

Tomi XIII.

Lipsiæ, apud hæredes Frid. Lanckisii, 1710-1714, fol.

Alph. 181 plag. 19.

Aliquoties in Actis nostris Cl. Lunigii laudata est industria, qua Germaniæ res illustrare adhuc studuit, inprimis vero magnum opus; quod Archivum Imperii inscripsit, elucet, de ejus Tomis, separatim hoc quinquennio editis, etsi prolixius subinde agi potuisset, integri tamen operis, quod nunc demum prostat, conspectum exhibere maluimus. Dividitur illud in partem generalem & specialem, quarum illa tribus, hæc decem voluminibus absolvitur. Partæ generali S. Rom. Imperii leges fundamentales, Aurea Caroli IV Bulla, Pax religiosa & profana, Capitulationes, Comitiorum & Deputatorum Recessus, Osnabrugensis, Monasteriensis, Neomagenensis, Ryfvicensis Pacis instrumenta, aliaque a tempore Aureæ Bullæ Caroli IV usque ad Inviçtissimum CAROLUM VI Imperatorem hodie regnantem promulgata, continentur. Has variz Imperii, Judiciæ Cameralis, & Aulicæ, Criminales, Monetariæ & Politicæ Ordinationes sequuntur, quæ Matricula Imperii, acta etiam præsentium ab anno 1663 duranti-

Uuu

uuu

um Comitiorum Ratisbonensium, quatenus publicum Imperii statum concernunt, cum Imperatoris edictis excipiunt, in quibus imprimis dedit operam Cl. Lunigius, ut accurate omnia & a mendis purgata exciderentur. In Aurea Caroli IV Bulla edenda Thulemarius secutus est, qui cum originali collatum, reliquisque editionibus accuratius exemplum dedit; cui etiam Capitulationem Maximiliani II Regis, quam & Goldastus & Linnæus & Carpvovius non nisi corrupte dederunt, debemus. Communicavit præterea cum Cl. Editore Cancellarius quidam per multos errores, ab editoribus Recessuum Imperii commissos, quos Noster emendavit, sublatis etiam sphalmatibus, quæ Ericus Mauritius aliique observarunt. Ordinationem Judicii Cameralis, quam quarto §. mutilatam dedit Editio Hanoviensis vetus, integritati suæ restituit. Eminent præterea Extractus ex Libro Archivi Ulmenfis, anno 1562 studio Melchioris Schererii Liberarum Imperii Civitatum Registratoris & Spirensis Urbis scribz, ex authenticis actis confecti, quo gesta in comitiis Imperii ab anno 1356 usque ad annum 1500 continentur, cujus copiam sibi factam grata mente prædicat Editor. Denique Juris publici Germanici Examen, quod A. 1710 Latina lingua, forma, quam vocant, octava, editum Jac. Brunemann, Jcto, Assessori Scabinatus Regii in Pomerania Borussia & Syndico Provinciali, debetur, & brevitate rerumque selecta commendatur, *Descriptio Electionis Imperatoris, Comitiorum, Judiciorum Imperii eorumque concurrentis Jurisdictionis accesserunt.*

Pars Specialis Fœdera, Manifesta, Armistitia, Instrumenta pacis, recessus, concordata, uniones, & conventiones in rebus tam religiosis quam civilibus, pacta familiarum, statuta primogenituræ, litterarum investituræ, expectativas, pacta dotalia, reversales litteras, venditiones, obligationes, cessiones, renunciationes, testamenta, codicillos, statuta ordinum tam ecclesiasticorum, quam politicorum, capitulationes, gaverbinatus, tractatus commerciorum, & stapularum, privilegia, diplomata, aliaque I Imperialem regiamque domum Austriacam, II Jura Electorum & omnium Statuum Imperii, III Electores & Principes ecclesiastici, & IV seculares, V Prælati & Abbatis, VI Comites & Ba-

rones

rones S. Rom. Imperii, VII civitates immediatas, IIX. nobilitatem immediate Imperio subjectam, tandemque IX civitates Hanseaticas & majores municipales concernentia complectitur, e quibus vel rarissima monumenta enumerare prolixum foret nimis & ab instituto nostro alienum, tantum abest, ut specimen afferre ex opere tam vasto liceat. Et propositum quidem fuerat Cl. Auctori hac ratione colophonem operi imponere; enimvero quum deprehenderet, se diplomata, quae ad Status Germaniae Ecclesiasticos eorumque jura spectant, uno opere complecti, non posse obtinere, nec prompte adeo, quae de Episcopis & Abbatibus immediatis desiderabat, consequeretur, novum inde *Spicilegium Ecclesiasticum Archivi Imperii, sive Germaniam sacram diplomaticam* magna cura magnaque sumptibus colligere cepit, quod proxime absolvendum, Pontificum, Caesarum aliorumque diplomata, fundationes, donationes, statuta, privilegia aliaque documenta complectetur, quibus christianae religionis in Germania fata & Archiepiscoporum, Episcoporum, Teutonici & Joannitici ordinis, Abbatissarum & Abbatum jura & historia illustrabuntur. Hoc *Spicilegium* aliud *Seculare* sequetur, in quo documenta varia rarissima, maximam partem inedita, quae amplissimo commercio literario collegit, inveniuntur. Quo labore finito Indicem generalem accuratissimum totius valli operis concinnabit; separato Tomo edendum, quo efficiet, ut ad usum accommodatius reddatur tot Voluminum opus eximium. Ceterum non uni labori intentus est: nam dum *Spicilegia* illa, quae diximus, sub prelo sudant, prodiit hoc ipso anno opus non minus elegans sub titulo; *Europäische Staats-Consilia*, duobus haud modicis in fol. Voluminibus, de quibus dicemus alio tempore; & jam Nobilissimus Auctor totidem Voluminibus (quorum primum jam prelo absolutum est) Deductiones jurium summorum Imperii Statuum, maximam partem rarissimas, & publica autoritate conscriptas sub titulo: *Grundfeste Europäischer Potenzen Gerechtfame*, magno haud dubie Eruditorum fructu, edere parat, nec alia posthac temelia invidet Germanis nostris, quae ut feliciter absolvat, serio precamur.

PHILIPPI A LIMBORCH SS. THEOL. INTER-
Remonstrans Professoris, Theologia Christiana. Editio
quarta ab Auctore recognita & aucta: Accedit Relatio hi-
storica de origine & progressu controversiarum in Fæde-
rato Belgio de Prædestinatione.

Amstel. apud Rod. & Gerh. Wetstenios, 1715, fol.

Alph. 10 plag. 8.

QUAMVIS operis hujus contenta jam pridem in Actis A.
 1686 p. 515 enarraverimus, atque in iisdem A. 1713
 p. 41 ex Cl. Clerici Oratione funebri, quam novæ huic editioni
 præmissam fuisse animadvertimus, Limborchii, vitam &
 scripta communicaverimus, e posthumo tamen tractatu de
 origine & progressu controversiarum in Fæderato Bel-
 gio de prædestinatione, qui huic Editioni accessit, nonnulla
 addere non abs re duximus. Antè vero quam id fiat, monendum
 erit, quod ipse Autor secundam A. 1695 & tertiam editionem A.
 1700 adornaverit, easdemque partim emendaverit, partim in
 multis locis, quibus dogmata quædam aut pluribus illustranda
 ac dilucidius explicanda, aut aliis iisque novis argumentis, vel
 doctorum virorum testimoniis confirmanda putaverat, auctio-
 res reddiderit, curam vero præsentis editionis, quæ quarta est,
 Gisbertus Ostens, qui sacro prædicandi Evangelii munere fungi-
 tur, in se suscepit. Præterea significandum esse arbitramur,
 quod Theologia hæc Christiana apud Belgas Britonesque in
 tanto pretio fuerit, ut illam in vernaculam traduxerint. Jam
 quod ad opus posthumum attinet, originem controversiarum
 in eo primum indagat Limborchius, & Augustinum fervore di-
 sputandi cum Pelagio abreptum sententiam de absoluta præde-
 stinatione, quam doctores primitivæ Ecclesiæ hactenus ignora-
 verant, proposuisse ac eandem animose defendisse docet. Postea
 de illo argumento hinc inde in Ecclesia disputatum fuisse asse-
 rit, donec post tempus Reformationis Lutherani ad exemplum
 primorum Doctõrum Christianorum prædestinationem con-
 ditionatam tueri, Calvinus vero, Genevensis, & nonnulli in Ger-
 mania, Helvetia alibi que non tantum Augustinum sequi, sed &
 illius

illius sententia novum articulum, quod scilicet vera fides non possit penitus amitti, superaddere cœparint. In Ecclesiis Belgicis licet semper prædestinationis conditionatæ patroni fuerint, variasque propterea molestias æquo animo tulerint, vestimen tamen eorum ex instituto hanc materiam exposuisse, pluresque adeo adversarios præter ipsum Jacobum Arminium discipulos ejus habuisse prolixè commemorat. Quum enim is ad Ecclesiam Amstelodamensem vocatus, aliquando in explicanda Pauli epistola ad Romanos versaretur, ac in capite nono de absoluta prædestinatione nihil omnino deprehendi pro concione affirmaret, Petrus Plancius eum eorum synedrii secusavit, sed Arminius litem statim composuit, & ad Plancii objectiones respondit. Quum porro Theologiæ Doctor & Professor in Academia Lugdunensi constitutus in publica quadam disputatione doceret, divinam prædestinationem esse decretum, quo Deus fideles in Christum & in fide perseverantes justificare & salvare, infideles vero damnare statuisset, paucis post mensibus disputationem illi extra ordinem opposuit Franciscus Gomarus, in qua sententiam suam de prædestinatione hominum, ante lapsum consideratorum, assertum ivit, & pro objecto prædestinationis creaturas rationabiles, damnabiles, creabiles, reparabilesque venditavit. Ob hæc contentiones convocanda fuisset Synodus Nationalis, si modo de tribus potissimum capitibus, videlicet de controversiarum in doctrinæ negotio iudice, de norma, secundum quam judicandum foret, de revidenda tum Confessione Belgica tum Catechesi Palatina, inter Gomarus & Arminium convenisset. Haud equidem multo post ab Ordinibus Hollandiæ vocati in Confessu inter se invicem contulerunt, sed irritò successu, tum quod Gomarus controversiam multum exaggeraret, tum quod Arminius vix finito colloquio in gravem morbum incideret, atque ex hac vita emigraret. Post obitum Arminii Uitenbogardus & Sion Episcopus de auctoritate Magistratus Christiani circa sacra adversus Gomaram & Antonium Walzum disputans, ac penes summum Magistratum supremam circa externam Ecclesiæ regimen potestatem esse contenderunt. Interea dum Ecclesiæ omnes cum Arminio idem de prædestinatione sentientes Eccle-

ffis expellere suffuerant, nonnulli ex Arminianis libellam supplicem, titulo Remonstrantis, a qua postea Remonstrantes appellati sunt, Ordinibus Hollandiæ obtulerunt, suamque sententiam quinque articulis comprehenderunt. Ast huic Remonstrantiæ Contraremonstrantiam opposuerunt adversarii, unde & Contraremonstrantes dicti, qui nihil magis quam schisma moliebantur, & de idonea ratione universalem unanimumque secessionem formandi deliberabant. E contraria Remonstrantes mutuam dissentientium in articulo predestinationis tolerantiam urgebant, prout Ordines in Collatione Hagienſi antea decreverant. Agitata fuit hæc controversia inter Jacobum Taurinum & Triglandium, donec in Synodo Nationali, cum Hugo Grotius multis rationibus Magistratui Amstelodamensi, ut confilia pacis & tolerantie amplecteretur, persuadere frustra conatus fuisset, edicto Ordinum Generalium Remonstrantibus publici conventus religiosi serio interdicerentur. Nihilominus, tum illis privatum religionis exercitium concederetur, novæ controversiæ de separatis Remonstrantium cætibz, de libertate conscientiarum, ac de hæreticidïo ortæ sunt. Cumque confessionem fidei suæ ederent Remonstrantes, controversia de auctoritate confessionum renovata fuit. Tandem conclusit Limborchius, Remonstrantes cum Contraremonstrantibus, nisi sua, quam veram credunt, abnegata sententia, nullam habere posse unionem, neque eos schismatis olim facti & ad hodiernum diem continuati ullo modo reos esse, etiamsi post suam a Contraremonstrantibus in synodo Dordracena factam condemnationem separatos cœtus religiosos celebraverint.

*ANNOTATIONES PHILOLOGICÆ IN NOVUM Testamentum, ex Polybio & Arridno collectæ
a M. GEORGIORAPHELIO.*

Hamburgi, apud Christ. Liebezeit, 1715, 8.

Alph. 2 plag. 4.

Difficilliora vocabula Græca in N. T. dilucidius juxta geminas eorum significationes ex Auctoribus Græcis enarrare pergit Maxime Rever. Raphaelius, Ecclesiæ Laneburgensis ad D. Nicolai

Nicolai hodie Pastor, & quemadmodum antehac Xenophontis dictionem, uti in Actis A. 1709 p. 209 diximus, ad sacros usus transferre conatus est, ita cum Isaaco Calaubono voces nonnullas, quæ in divinis literis rariores sunt, in Polybio frequentes esse docet, suasque annotationes hortatu celeberrimi viri, Jo. Alberti Fabricii, publicæ luci nunc exponit. Polybio adjungit Arrianum; quandoquidem exantlatis laboribus Xenophonteis Arrianum statim legerit, & quædam notatu non indigna in eo deprehenderit, consiliumque olim ceperit de adornanda librorum ejus de expeditione Alexandri M. nova editione, quæ studiis juventutis potissimum inferviret, ac ita comparata esset, ut ex Boccleri consilio Arrianus & Curtius inter se comparari, & hac ratione una opera utraque lingua excoli posset. In Præfatione conatum suum adversus dissentientes prolixè defendit, moremque sacras paginas ex profanis Autoribus illustrandi non novum sed antiquum esse exemplis probat, ac in evolvendis conferendisve divinatorum oraculorum cum Polybii & Arriani locis eo in primis respicere se voluisse monet, ut modo verborum locutionumque natura explicaretur, modo constructio dubia testimonii comprobaretur, modo Græcismi ac Hebraismi vindicarentur, modo elegantia sermonis Biblici ostenderetur, modo sententia sacræ similis afferretur, interdum etiam aliquid ex veteri historia depromeretur. Dabimus ejusmodi observationum aliquot specimina; sic τὸ κέρας, Matth. VII, 3, Polybio est minutulum quoddam lignum, quo nota quadam insignito pro tessera militari utebantur Romani. Ad cap. IX, 35 Stephanum refellit, qui κώμας munitas dari negat. Ἀσέλγεια, Marc. VII, 22, quam Interpretes de lascivia sive impudicitia accipiunt, ei est injuria; quæ famæ & fortunis alterius vel corpori animo malitioso inferitur. Hebraïsmum cap. X, 26 occurrere perperam arbitratus est Grotius, quandoquidem Noster, Arrianum particulam καὶ ita usurpare observat. Hammondus Act. III, 13 πρὸς τὸ πρόσωπον Πιλάτου contra voluntatem Pilati interpretatur, sed eorum Pilato exponendum esse, ex Polybio demonstrat Raphaelius, atque ex eodem ad cap. VII, 43 Deorum simulachra τύπος vocari animadvertit. Παιὶν χέρον, cap. XV, 33 phrasia pure

Græ-

Græcam esse, & ἀνεστέραι, Rom. II, 13 non tantum auditores, sed etiam lectores appellari, itemque παρα κειρὸν, cap. V, 6 suo tempore, quando Deo commodum visum fuerit, deponere monet. Συγκλείειν σὺς πίστιν, Gal. III, 23, significare ad fidem adigere, eo necessitatis quem redigere, ut ad fidem tanquam sacram anchoram confugere cogatur, ait. Ad Phil. II, 6 animadvertit, ἀσπαρμὸν ἠγαῶσαι esse rei vehementer desideratz & amatæ potiundæ occasionem oblatam avidissime attingere, neque pati, ut ullo modo ea elabatur, nullam moram interponere, sed statim rem optatam persequi, & eam studioissime cum summa lætitia occupare, eaque perfrui. Singulas hæc annotationes luculentis Polybii & Arriani testimoniis confirmat, ac interdum loca N. T. quæ in Opere Xenophonteo exposuit, ulterius ex his Scriptoribus illustrare conatur. Ceterum in votis habemus, ut labores, quos in LXX Interpretes, quorum orationem cum Nōvi Fœderis sermone comparabit, conferre cœpit, continuare atque cum Eruditis communicare velit.

M. JO. CHRISTIANI BLUMII, S. T. B. ANIMADVERSIONUM SACRARUM, AD COMMENTATA QUADAM FŒDERIS ANTIQUI SELECTA, PENSÆ SECUNDA.

Lipsiæ, impensis hæredum Lanckii. 1715, 8.

Plag. 9.

DE prioribus quinque ad antiquum Fœdus Animadversionibus in Actis A. 1711 p. 331 dicere cœpimus; jam sequitur Animadv. VI, in qua Cl. Auror, Collega noster honoratissimus, edictum divinum, Exod. XIX, 24. de non facienda in montem Sinai promiscua irruptione expositurus, memorabile discrimen in V. & N. T. obvium ostendit., causasque prerogativæ, qua fideles post Christum natum gaudere possunt, studiosius considerat. Βιασμὸν optime per fervens desiderium ad promissum Messiam accedendi, ac incredibilem conatam cum vehementia quadam, vi & audacia junctam, explicari posse arbitratur. Per מַיִמֹתֵינוּ Levitas, quos Deus loco primogenitorum inter filios Israelis sibi conciliavit, intelligit, & licet illi peculia-

culiaribus ceremoniis tanquam ordinarii sacrorum administri eo tempore introducti nondum fuerint, *προληπτικῶς* tamen eosdem in commate memorari putat. Animadv. VII ad Jos. II, 1, de ablegatione Ebrzorum ad explorandam terram hostium verba facturus, in legatorum nomina, numerum, dignitatem officiumque inquirat, & *למנו*, apud quam legati in præcipua civitate Jericho diversari debebant, revera meretricem in statu ante conversionem fuisse censet, aliorumque argumenta, qui pro hospita eam venditant, sub examen vocat. Quod inhonesto *πόρνης* titulo ea, etiamsi credentium numero jam adscripta fuerit, ab Apostolis adhuc insigniatur, eum in finem factum esse credit, ut sacri Scriptores partim ad pristinum vitæ genus respicerent, partim novum penitentiae exemplum suppeditarent. Animadv. VIII locum Ezech. XXIII, 15, non tantum de idolo Babylonico interpretatur, sed etiam illud *גסרן*, cujus in libro Regum & apud Jesaiam mentio fit, appellari conjicit. Hinc de forma ejus humana, colore, quem purpureum fuisse opinatur, & ornatu reliquo tum capitis tum corporis multa disserit, & ubi ad Chaldæos progreditur, Marshamum confutare conatur, qui originem Babylonis ad recentiora tempora, ad ætatem nimirum Nabonassari, referre haud erubuit. Animadv. IX occasione loci Dan. X, 13 statum Judzorum sub imperio Persarum enarraturus, & dura eorundem fata expositurus, de commoda tituli *פרס שלכות* interpretatione sollicitus est, nec alium, quam Ahalverum, Xerxis etiam nomine apud profanos Autores celebrem, indigitari posse evincit. Quorsum inter alia unum & viginti dies spectare ait, ubi Angelus loquens annorum regni Ahasveri procul dubio rationem habuisse existimandus sit. Per Michaellem vero intelligit Christum, qui templi ædificationem ad finem perducendam curaverit, & relictos in Oriente Judæos ab omni malo liberaverit. Animadv. X vaticinium Zach. XIV, 4 illustrare aggreditur, & Prophetam ad ultimos duos exaltationis gradus, videlicet ascensionem Salvatoris in cælos ejusdemque ad dextram Dei Patris sessionem, respexisse, ac montem olivarum, unde Christus ascendit, omnium primum unicumque indicasse observat. Sen-

tentiam Whistoni, primam ascensionem ex Bethania ultimamque ex monte Oliveti factam esse autumantis, examinat, ac de incrementis Ecclesie Christi nonnulla in genere subjungit, specialiora autem in peculiari tractatu de propagatione Evangelii per omnes provincias inde ab ascensione Domini usque ad nostra tempora pollicetur.

BERNHARDI RAUPACHII COMMENTATIO
de officio Ministri Ecclesie ex mente & exemplo
Patrum Apostolicorum.

Kilonii, literis Barth. Reutheri, 1714, 8.

Plag. 15.

Exemplis clarissimorum Theologorum, qui doctrinam de sacro ministerio dilucidarunt, excitatus doctissimus Autor, eandem materiam ex instituto pertractare, suasque meditationes verbis Patrum Apostolicorum, quibus vel sparsim ac breviter nonnulla hanc in rem monent, vel suo, quid agendum sit, exemplo monstrant, comprobare allaborat. Sigillatim ergo de divina ministerii origine, vocatione Ministrorum Ecclesie, ordinatione Ecclesiastica, Clericorum ordine a reliquis Ecclesie membris distincto, Episcopis & Presbyteris, virtutibus & nominibus praconum Evangelii, prædicatione verbi & usu sacramentorum, cura docendæ veritatis Evangelicæ, prudentia incensendis hæreticis, ratione in tradendis vitæ Christianæ præceptis corrigendisque hominum moribus, publicis Christianorum coetibus, Catechismo, domestica visitatione aliisque copiose disserit, & varia testimonia ex Clementis Romani, Ignatii, & Polycarpi scriptis adducit. In fine Jo. Rivii librum de officio Pastoralis Ministrorum Ecclesie in pagis subjungit, eumque Miscellaneæ A. 1548 primum, & Coburgi A. 1697 denuo excusum esse monet.

INSTITUTIONUM IMPERIALIUM EXAMEN
Theoretico-Practicum, Autore ALB. FRID. BER-
NEGGERO, Consiliar. Aulic. Habent
Barttensteinens.

Fran-

Francofurti, sumptibus Johannis Adolphi &
Joh. Guiliel. Reennagelii, 1714, 8.

Alph. 3 plag. 15.

Cum in studio Juridico Definitionum atque Divisionum non ultima habenda sit ratio, in quibus addiscendis illud imprimis crutem figit novis Justinianicis, ut eorum, quae primo semestri magno studio & gre memoriz impresserant, postea ubi ad altiora, ipsaque adeo Pandectarum Volumina processerint, nulla sit recordatio, novosque rerum conceptus aliis penitus verbis involutos non sine suspendio temporis sibi formandos habeant; inde a multis haecenus tale compendium in Institutiones Juris desideratum est, quod in ipsa etiam Pandectarum tractatione suum praerbet usum. Horum igitur desideriis Consultissimus Dominus Autor presenti libello satisfacit, dum in explicatione Institutionum secundum ductum causarum per quaestiones succinctas instituta, Compendium Juris Schützio-Lauterbachianum, in omnibus Germaniae Academiis magno applausu receptum, ejusque Editionem, quae anno M DCCI prodit, exacte sequitur, omnesque ejus *Descriptiones & Divisiones*, quae ad Institutiones pertinent, retinet, loca parallela ex ipso compendio notat, loca obscuriora ex Collegio majori aliisque Lauterbachii Voluminibus supplet & illustrat, multa denique ex praelectionibus Illustris Hatprochi aliorumque addit. Adeo ut illi, qui ductu Compendii Lauterbachiani Digesta aliquando sunt pertractatori, isto labore non solum salutariter uti, verum etiam eodem carere commode non posse videantur.

Tradit vero in Proemio Praecognita Juris Civ. atque Canonici, ubi quae de Novellis earumque Versione triplici agit, inter quas versionem vulgarem usu & praxi adeo receptam existimat, ut licet textus Graecus alium ostendat sensum, ab eo tamen in foro recedere haud liceat. In Tit. d. Ant. Tutor meminit effati Maximiliani II Imperatoris, quo Tutores *Gesahaber* Austriae idiomate, nostro *Gesahaber*, appellare solent fuit. Porro quoad Dona Patrimonii, vulgo *das Patrimon-Geld* distinguit, an ea fuerint motica & ad peculium adventitia, an vero opiana & inconfecta, maxime si Pater excohcatoris est

pag. 7

135.

440

XXX 2

digni.

- pag. 1043. dignitatis, & ad peculium profectitium referenda antumat. An ultimo supplicio affici possint, qui res furtivas ab altero ablatas receptant, occultant, deque illis participant, disquiritur tit. de Obl. ex Del. qu. 43. & variis ex rationibus affirmatur. Cur vero durior vindicta placuerit in furtis manifestis quam nec manifestis, sequens adfertur ratio, scilicet quia in illis major esset impudentia atque violentiæ inferendæ suspicio, quam quidem in his.
1054. Pœnam adulteriî capitalem consuetudine tolli posse persuasum sibi habet in qu. 43 tit. d. *Publ. Judic.* Et licet lethaliter vulneratus demum post decimum, viceſimum vel tricesimum diem, imo plane post tot septimanas decedat, hoc tamen pœnam ordinariam non impedire, qu. 82.
1142. Denique ædituum, *den Kirchhner* / sacrilegii criminis reum esse, si ipse arcam sacrarum eleemosynarum effringat, vel aperiat. Quod si tamen ipse ex Eleemosynis a se collectis & nondum irejusmodi arcam illatis, sed v.g. ex fasculo, *den Klingenbeutel*, aliquid retinuerit, esse sacrilegium, quoniam tum quodammodo adhuc in ejus fuerit custodia.
- 1357.
- 1384.

*A. A. PAGENSTECHE RI, JCTI, ADMONITIO-
ria ad Pundelias. Ed. quarta auctior.*

Groningæ, apud Joh. a Vellen, 1715, 8.

Alph. 2 plag. 15.

EA est Celebrissimi Autoris eruditio, quam luculentis dudum Speciminibus comprobavit, illudque ex merito positum a doctis huic libro pretium (quippe qui post triplicem Groningensem, Marpurgensem, & Coloniamensem Editionem exemplis magno numero divulgatis, quartum secundi debuerit) ut ejus commendatione ultro superſedeamus. Cum tamen hac nupers editione plurimis eruditæ accessionibus, quæ non modo Juris sed & politiciorũ literarum studiosum oblectabant, prodierit locupletatus, pauculis quibusdam ex additarum solam rerum large segetis speciminibus id monstræ consultum duximus. Principio quidem accessit Epistola nuncupatoria, qua Illustriss. L. B. de Prinsæ gratias agit expropter, quod Augusto Borussia Regi autor extitit, quæ Celebr. Autor luculentis conditionibus ad obcur-

dum

dam in Academia Viadrina Antecessoris provinciam & Consi-
liarij Regij dignitatem vocaretur. Liber ipse vero cum ad *septe-*
nem Digestorum divisionem compositus sit, ejus quoque in re-
censione hac feriem sequimur. Parte igitur 1 §. 1. vocem Pande-
ctarum illustraturus, observat C. Apicii L. IV de re Culina script.
fuisse *mandatum*. §. 67 docet distinctionis bonorum in *acquisita*
& *hereditaria* ingentem in Provincia Groningensi usum. §. 106
dolum bonum illustrat exemplis ex Horatio aliisque depromptis.
Cum Partem II perlustramus, §. 44 docet, non modo Ventri *tres*
partes servari, si quis uxore gravida decesserit, adeoque ventris
coheredem *quartam* tantum petere posse, sed & legibus obsta-
ntibus ei sententia novis solutionibus satisfacit. §. 92 Servitu-
tem *altius tollendi* ea in re constituit, ut aedes vicini nostris sumti-
bus, non vero vicini, ut alii censent, a nobis tollantur. In §. 117
monet, contra communem J. Otorum sententiam, *actionem sum-*
rariam non esse ipsam actionem *Negot. gestorum*, aut ejus specie-
m, quis actio *funer.* oritur ex quasi contractu cum defuncto
inito. Sepelire vero defunctum non esse *Negot. gestionem* a de-
functo gerendam, quia cum quis mortuus, quo sepulchro infe-
ratur, ipse curare non potest. Accedimus ad P. III, ubi §. 6 quaest.
3. vocem *remittere*, & quid sit *jurjurandum remittere*, ex Senec.
II de Ben. c. 31. cum *de vicibus mittendis & remittendis pilam* lo-
quitur, illustrari videmus. §. 24 ridicula Bartoli sententia, quod
actio Triticearia a Monacho *Franc. Tristano* nomen acceperit,
refertur & exploditur. §. 68 p. 304-316 totus insertus est, a-
gens accurate de SC. Vellejano, & praeter cetera, l. 2 ff. de Reg.
j. illustrans. Ita & §. 79 lux affunditur l. 5 §. 4 ff. de Prae-
Verb. tum & §. 121 ad *relocationis* negotium illustrandum non
nulla addita sunt. In P. IV plurima materia *sponsalium* titu-
lisque de *matrimonio* agentibus accessere, uti ex collatione §. 93,
95, 105, 107, 108 &c. apparebit. Observanda imprimis Cl. Auto-
ris sententia, qui §. 109 statuit, si vidua, quae statim mortuo marito
alteri nupsit, intra menses novem partum enixa est, partum
utriusque mariti debere censeri: conf. idem de Jure Ventri
p. VI §. 44. In P. V inserti sunt plurimi longiores §§. veluti
§. 10, agens de quaestione, an *causa* testamento facien-

do possit testis adhiberi, ubi L. 9 C. de Testam. illustratur. Item §. 35, ubi negatur, per exheredationem jus fuitatis abscindi. Pariter §. 86 ad argumenta nuper suggesta contra sententiam, quod feminae testes sint habiles in codicillis, respondetur. Ita & §. 156, agens de autore regulæ Catonianæ, totus insertus est. Parti quoque VI varia accesserunt, uti §. 94, ubi observat, falsum esse fratrum filios, cum Thiiis carent, hodie semper in capita succedere. Sic & §. 122. agente de donatione conjugum reciproca, asseritur, posse donatarius ad vocationem præstare tertio contra donantem. Denique etiam §§. 123 & 144 inserti sunt, quorum ultimus, ad lex paginarum numerum excurrens, egregie de tabulæ sessione picturæ animadvertit, & l. 45 ff. de Usur. l. 38 de A. R. D. l. 5 §. 1. Eod. ei sententiæ obstantibus novis conjecturis satisfaciit. Denique in §. 232 ostenditur usus practicus tituli ff. de Ripa munitione contra Cl. V. P. *Cressium*. *Septimus* atque ultima parte §. 9 in materia fidejussionis quinque notabilibus additionibus auctus est. §. 34. attexuit quæstionem de fure raptulo quoque superstitute etiamnum vita decedente, negatque eum de integro suspendendum esse. Apparet quoque novus §. 57. agens de gentiliū rebus pretiosis quas sepulchris indiderunt. Pariter & §. 70, 74, 103 & 133 inserti, quorum primus de DEO termino, alter de Delictis, culposis gravique poena eorum qui Bacchanum, ut aiebat ille, cum Najiadibus nequam adulterio miscuerit; tertius exhibet & corollaria ad materiam de adulteriis. Quartus autem continet arduam quæstionem, an homo, quem ex gravissimis indicibus reum criminis esse appareat, cum ipse tamen facinra confiteri velit, possit mortis affici supplicio? cujus affirmativam tenebat Celeb. Autor, eamque non solum multis consentientium Dd. suffragationibus confirmat, sed & monet, se ipsum A. J. J. de hoc jure consultum, impertivisse responsum suum, juxta quod homo confiteri culpam reuens, nihil osecius capite plexus est.

**REGULA NOVA EAQUE UNIVERSALIS IN-
variandi differentiam Potentiarum duarum quarumcumque,
sed ejusdem gradus, quarum radices sive unitate, sive quo-
cumque numero alio differunt, reperit a CHRI-
STIANO WOLFFIO.**

Casu,

CAsu, ut arbitror, a veteribus primam animadvertam est, cum scilicet per summationem terminorum in progressionibus Arithmeticis numeros figuratos venarentur, numerorum quadratorum, quorum radices unitate differunt, differentias esse numeros impares summæ radicium æquales. Sed nemo hactenus docuit, quomodo generaliter inveniri possit differentia duarum potentiarum quarumcunque ejusdem gradus. Quare cum in theorema istiusmodi univertale inciderim; e re esse duxi, ut supplementum Arithmeticæ hactenus desideratum publici juris facerem. Dico itaque, si n fuerit numerus, $n+d$ alius quicumque, m exponens dignitatis, ad quam uterque numerus evolvendus, & A, B, C, D, E significant terminos seriei respective antecedentes, differentiam dignitatum numerorum istorum fore

$$(n+d)^{m-1} d + \frac{m-1}{2} n^m d + \frac{m-2}{2n} Ad + \frac{m-3}{3n^2} Bd + \frac{m-4}{4n^3} Cd$$

+ $\frac{m-5}{5n^4} Dd + \frac{m-6}{6n^5} Ed$, & sic porro in infinitum. Quod si radices unitate differant, hoc est, si fuerit $d=1$, erit differentia

$$(n+1)^{m-1} + \frac{m-1}{2} n^m + \frac{m-2}{2n} A + \frac{m-3}{3n^2} B + \frac{m-4}{4n^3} C$$

+ $\frac{m-5}{5n^4} D + \frac{m-6}{6n^5} E$, & sic porro in infinitum. Me non

momento apparet, seriem in casibus specialibus abrupti, quamprimum numerus ex m subducendus ipsi m sit æqualis, ita ut pro quadratorum differentia sufficiant termini duo $(n+1)^{m-1} + \frac{m-1}{2} n^m$; pro differentia cuborum tres $(n+1)^{m-1} + \frac{m-1}{2} n^m$

+ $\frac{m-2}{2n} A$, & ita porro.

Demonstratio. Potentia superiores procreantur, ducta qualibet proxime inferiore in radicem. Quare si radix fuerit $n+d$, potentia superior componitur ex proxime inferiore in differentiam radicem d ducta & ex eadem per numerum minorem n multiplicata. Unde si dignitas maxima ipsius n seu numeri minoris subducitur, differentia præter potentiam proxi-

me inferiorem ipsius $n+d$ per d multiplicatam, hoc est, præter $(n+d)^{m-1}d$, constat ex uatura potentiarum ex serie $\frac{m-1}{1}n^{m-1}d$

$$\begin{aligned}
 &+ \frac{m-1 \cdot m-2}{1 \cdot 2} n^{m-2} d^2 + \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3}{1 \cdot 2 \cdot 3} n^{m-3} d^3 + \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} n^{m-4} d^4 \\
 &+ \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4 \cdot m-5}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5} n^{m-5} d^5 + \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4 \cdot m-5 \cdot m-6}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6} n^{m-6} d^6 \text{ \&c. in infinitum.}
 \end{aligned}$$

Equipollet vero hæc series alteri $\frac{m-1}{n} n^m d + \frac{m-1 \cdot m-2}{1 \cdot 2 n^2} n^m d^2$

$$\begin{aligned}
 &+ \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3}{1 \cdot 2 \cdot 3 n^3} n^m d^3 + \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 n^4} n^m d^4 \\
 &+ \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4 \cdot m-5}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 n^5} n^m d^5 + \frac{m-1 \cdot m-2 \cdot m-3 \cdot m-4 \cdot m-5 \cdot m-6}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 \cdot 6 n^6} n^m d^6 \text{ \&c. in infinitum.}
 \end{aligned}$$

Quare si seriei hujus terminus primus dicatur A, secundus B, tertius C, quartus D &c. erit differentia potentiarum $(n+d)^{m-1}d + \frac{m-1}{n} n^m d$

$$\begin{aligned}
 &+ \frac{m-2}{2n} A d + \frac{m-3}{3n} B d + \frac{m-4}{4n} C d + \frac{m-5}{5n} D d + \frac{m-6}{6n} E d \\
 &\text{\&c. in infinitum, Q. e. d.}
 \end{aligned}$$

Regula hæc, usum haberet insignem, si cui Canones numerorum quadratorum & cubicorum ulterius extendere consultum videretur. Nec minorem habet utilitatem in Canonibus jam conditis examinandis: immo utilis quoque est, si quis ope Canonis numerorum quadratorum & cubicorum potentias radicum alterioris investigare voluerit.

G. G. L. DE ORIGINE FRANCORUM

Disquisitio.

Hanovera, apud Nicol. Förster, 1715, 8.

Plag. 3.

Facile

Facile agnovimus Ill. Leibnitium ex illa ingenii felicitate, ac lectionis apparatus, quæ in quantumvis brevi dissertatione e-lucent. Explodit primum ridiculam illorum opinionem, qui Trojanas origines Francis assignant: errore forte ex falsis Prosperi Tironis nato, qui ad A. IV Gratiani: *Priamus quidam, inquit, regnat in Francia, quantum altius colligere potuimus. Quem Priamum ex Pharaundo, in Pharamum contracto, corruptum suspicatur. Nec verisimilior est Fredegarii, Otrfridi monachi, Aimonii & plurimorum qui hunc sequuntur ambitio, partem Francorum Troja egressos in Macedoniam ivisse fingentium, quibus Alexander postea partem victoriarum debuerit. Tum Gregorii Turonensis sententia sistitur, qui Francos primum cum Sicambis confundit, & deinde novo errore primas illorum sedes in Pannonia quærit. Denique & Ægidii Lacartii (Lachari) conjecturæ examinantur, qui in libro de coloniis Gallicæ gentis, Francos suos ex coloniis Gallorum, quas trans Rhenum miserant, deducit, aliosque e civibus suis Viros doctos, nimio patriæ amore captos, assentientes habuit.*

Illustri Autori nostro veram gentis patriam primus indicavit locus Geographi Ravennatis, scriptoris, ut apparet, ex Gothis orti. Est ille L. I c. XI: *quarta ut hora noctis Norman-norum est patria, quæ est Dania, ab antiquis, cujus ad frontem Al-ber, vel patria Albis, Manrungania certissime antiquis dicebatur, in qua patria Albis, per multos annos Francorum linea remorata est.* Maurunganium, vel Muringaviam, sive Muringiam ad mare Balthicum fuisse, ex Paulo Diacono constat: & nomini satis convenit. In ea itaque regione, quæ Eidora forte & Panni fluvii terminanda, aut ad Viadrum usque proferenda est, *Francorum* linea sive gens olim habitavit, ac inde in ceteriores regio-nes, & tandem provincias Romanorum sensim successit. Au-toritatem Anonymi Ravennatis auget Erimoldus Nigellus, Au-tor Francus, in carmine inedito ad Ludovicum Pium. Ubi enim de Haraldo Dano agit, qui in aula Augusti Christiana sacra am-plexus fuerat, cognatas Danorum Francorumque gentes facit. Pertineat huc imprimis versus, ubi de populo Danico:

Pulcher adest facie, cultuque statuque decorus,
 Unde genus Francis adfore fama refert
 Victus amore Dei, generisque misertus avitti
 Temptat & hos Cæsar lucrificare Deo.

Tertium præterea testimoniū desumitur ex illorum narratione, qui Francos primum ad paludes Mæoticas quæruunt. Illas enim veteres nonnunquam cum mari Balthico confundunt: ejusque rei exemplum manifestum præbet Procopius, qui lib. I belli Vandalici, Vandalos primum circa Mæotidem consedisse refert, quos a mari Balthico venisse, ex Tacito aliisque constat.

Postquam vero patria egressi fuerunt Franci, novas illorum sedes inter Albim & Visurgim Ill. Leibnitiū collocat, idque præcipue probat ex præfatione legis Salicæ, cujus novam editionem adornat omnis rei historicæ & patriz inprimis peritissimus Eckardus. Illam vero Legem non tum deinceps, cum jam in Belgica consedissent Franci, ut Chiffletius & Godefridus Wendelinus voluerunt, sed longe ante conditam, ejusque Versionem tantum Latinam, eamque sæpius interpolatam hodie nobis superesse ostendit. Memorantur in præfatione præcipui Francorum pagi, secundum editionem Heroldi, *Wisogewe*, *Bodogewe*, *Windogewe*, & *Salogewe*, quorum deputati ad faciendas leges convenerint. Pagum vero illum Salicum ex donationum, quæ cœnobio Fuldensi factæ sunt, monumentis Carolo M. anterioribus, aut æqualibus, ostendit fuisse circa Salam, Franconicum fluvium, qui in dextrum Mœni latus prope Gemindam influit. *Bodogeva* & *Wisogeva* ad fluvios *Boda*, qui ad radicem montium Harzicorum fluit, ac *Wiseram*, Latinis Visurgin, fuerunt. *Windogewe* modo situm non æque facile est definire, nisi forte probari possit *Unstrutam* olim *Windrißam*, omiſſa terminatione *Windam* quoque dictam fuisse. Itaque tum a *Boda* fluvio ad Salam usque in Franconia habitaverint Franci, successerintque Longobardis, Cheruscis, & Catts, sed maxime Hermanduris, vel potius cum iis, qui per anteriores migrationes nondum excesserant, in unum corpus coiverint. Novam autem profectiōnem seculo tertio post Christum, circa Valeriani tempora insituerunt, atque in regionem Cattorum, Sigambrorum,

Bructo-

Bracterorum, Chamavorum, Amfiberiorum, aliorumque vicinorum populorum penetraverunt, succedentibus a tergo Thuringis, qui reliquias gentis in Hermunduris vicinisque locis opprefferunt. Ita illis in Gallias patefacta est via, sed stabile primum in illis imperium Clodoveum condidisse Ill. Autor R. P. Danieli assentitur.

GODOFREDI, LUDOVICI S. THEOL. DO-
ctoris, Coburgi Illustr. CASIMIRIANI Directoris &
Theol. Prof. P. Historia Gymnasiorum Scho-
larumque celebriorum.

Pars IV.

Lipsiæ, sumptibus hæc. Lanckif. 1714, 8.
 Plag. 21.

Quod augurati sumus, cum Partem III Historiæ hujus scholasticæ in horum Actorum Suppl. T. V Sect. III p. 117 sqq. referremus, fore, ut Cl. ejus Autor impleto nominis LUDOVICI omine laborem hunc literariæ rei perutilem novo specimine continuaret; id nunc edita hac *quarta Scholarum Historia parte* evenit. Exhibet illa historiam Athenæorum, I Trarbaco-Sponheimensis, II Idsteinensis, III Turkheimensis, IV Weilburgensis, V Magdeburgensis, VI Altenburgensis, VII Darmstadini, VIII Weissenburgensis; cum prolixiori recensione vitæ scriptorumq; I *Christ. Funcii*, II *Georgii Rollenbagii*, III *Josephi Clauderi*, unde quædam delibabimus. Natus fuit Funcius Dietmansdorffii prope Fribergam A. 1626, inde primo Collegæ tertii Fribergæ A. 1652, deinde Con-Rectoris in eodem Gymnasio A. 1657, porro Rectoris Altenburgensis Gymnasii A. 1660 & denique ab A. 1666 in Gorlicensium Gymnasio eidem muneri præpositus, A. 1695 d. 19 Jul. decessit ac plurimos reliquit ingenii fecundissimi factus, qui hic accurate recensentur. Inter alia & illud notatur, quod A. 1677 d. 10 Jul. ab Augusto Saxonix Duce in illustrem *Carpophorerum Societatem SCINTILLANTIS* nomine adeptus fuerit. Funcii vitæ historia scholastica *Trarbaco-Sponheimensis ad Mesellam* dein subjungitur, in eaque tum conditio & fata

fata illius Scholæ inde a primordio ad nostram usque ætatem referuntur, tum Rectores ordine, succincta singulorum vitæ enarratione addita, enumerantur. Brevior huic annectitur *Scholæ Idsteinensis Nassovicæ* in Wetteravia historia: ad cujus Scholæ florem post *M. Hæchlerum*, A. 1698 clarum, *Dn. M. Gaertnerus*, ultra 40 annos ibidem Rector, plurimum contulisse perhibetur. *Turckheimensis Scholæ*, in Palatinatu inferiore A. 1705 institutz, uberior posterum descriptio promittitur. Succedit *Weilburgensis Lycei*, quod in Wetteravia est, Historia ad nostram usque ætatem continuata, in qua Chytrzi, Sluteri, Weinrichii, Mulleri, & Schlosseri cum primis merita prædicantur. Secundus, cujus vita in hoc Fasciculo fufius tradita fuit, Rector est *Georgius Rollenbagen*, Vir sua ætate usquequaque celeberrimus, qui in Marchia media *Bernavia* A. 1542 d. 22 Aprilis natus, cum Wittebergæ imprimis Melanchthoni & Ebero ac Lipsiæ Pffessingero adhæsisset, Halberstadii primum, deinde Magdeburgi scholæ præfectus fuit, simulque sermones subinde ad populum habuit e suggestu: quippe historiz de morte Mosis & Pentateucho explicandæ immortalis fuit, commemorabili ante obitum & concionem illam suam ultimam sermone cum conjugē sua habito: *Moses ist nun todt: Ich weiß nicht, wo ich ihn noch lassen und hin begraben werde.* Obiit nimirum A. 1609 d. 13 Maji, cum identidem *Melanchthonis* Symbolum ex Phil. I. 23, *cupio dissolvi & cum Christo esse*, in ore habuisset. Etenim non probatus tantum *Theologus* sed *Juris* etiam ita peritus fuit, ut multis turbato isto tempore salutare in angustiis consilium suppeditare consueverit: *Philosophia* ac *rei etiam Medicæ* non inexpertus habebatur, qui & discipulos suos in *re herbaria* institueret, eisque in campos ac sylvas eductis simplicia monstraret, & præsentissima remedia adversus pestem aliosque tum grassantes morbos præstaret. *Oratorem* eum & *Poetam comicum* Orationes ejus, Carmina & Comædiæ typis expressæ probant: e quibus in primis ejus festivitas ingenii, cujus & alia plura monumenta prostant, luculenter apparet. Ob tam variam eruditionem tantamque ingenii præstantiam *Servestam*, *Lipsiam*, *Wittebergam*, *Helmstadium* & *Francofurtum ad Viadrum* ad obitum-

obscundas Professiones, ad Ecclesiasticum munus Brandeburgicum in Neapoli, quin & in aulis, sapiens & laetis propositis conditionibus, fuit invitatus. Sed ut illa munera modeste deprecatus, ita aulicæ vitæ ac fortunæ lubricitatem, inconstantiam atque pericula toto animo averfabatur, malle se, inquit, sub *sorto virginco* res sibi suas Magdeburgi habere, quam in aulis inter *apros urfosque* degere: illam mansuetiorem quippe Virginem si qua forte aliquando re offenderet, posse se precibus blande adhibitis delinire; his vel verbulo semel offensis actum de sua fortuna conclamatumque fore. Quum ipse alio discedere Magdeburgo noluerit, multos tamen ad se videndum nominis celebritate venustateque ingenii, inter alios & *Taubmannum*, venustatis illum proavum condum suumque in alijs admiratorem censoremque prudentissimum, Magdeburgum allexit. Vulpio quippe in Chronico Magdeburgico narrante, *Taubmannus*, ut *Rollenhagii* eruditionem facetamque docendi rationem propius ipse degustaret, derasa sibi Dresdæ virili barba, Magdeburgum abit, & Rectori *Rollenhagio* desiderium suum Scholam frequentandi aperit, ac rudem se admodum & plumbeum in examine exhibet: quare indignatus *Rollenhagius*; *quid de Te igitur, inficete caudex, inquit, faciam? quintæ classis inferendus es.* Tum vero etiam atque etiam precari *Taubmannus*, ut primariis se adderet; & de hospicio quodam liberari sibi pauperi quippe ac indigentissimo prospiceret. Favet precibus *Rollenhagius*; at *Taubmannus* stipiti se similem aliquamdiu gerere, donec jam satis præceptoris delitiis innutritus de discessu cogitaret. Itaque suppeditata forte a *Rollenhagio* caminis elaborandi materia, illam per omnia genera singulari arte variatam, subscripto nomine suo, tradit hospiti domumque redit. Quibus lectis fugientem insequitur *Rollenhagius* eumque demum allecutus ac suavissime amplexus ad reditum hortatur. Verum remittit *Taubmannus* &; *satis est, inquit, me audivisse Rollenhagium, curavisse Taubmannum, valere eum jubet ac Dresdam referat.* Inter scripta *Rollenhagii* *Batrachomyomachia*, in Germanicos rhythmos transfusa & ad temperis illius mores accommodata, imprimis magno erudito-

rum planè excepta fuit. Vitæ Rollenhagii *Gymnasi* Magdeb. cui is Rector præfuit, Historia subjungitur, in qua Rectorum vitæ ordinæ recensentur. In quibus ut multa occurrunt cognitu jucunda atque utilissima, ita hic vel unicum excerpemus, quod *Majore Rectore completa fuit in Monasterio Magdeburgensi, quæ Jo. Hilton Isenacensis vir pius & Franciscanus Monachus ad Guardianum illius Monasterii Magdeburgensis longo ante tempore vaticinatus scripserit: Clausum Minorum Vinarie fuit armamentarium, Wittenbergense granarium & Magdeburgense Schola juventutis.* Restat tertii etiam Rectoris fusius hic enarrata vitæ historia, *M. Josephi Clauderi*, Poetæ celeberrimi, qui A. C. 1596 Patre *Jacobo Claudero*, ad ipsos usque LIV annos Mosbachiensium Pastore, natus & cognatus *Georgio Claudero* civi & mercatori primario creditus est, ut mercatorum negotiis deinceps assuesceret. Sed cum semper in animo hæreret nostro optimæ matris consilium, literis se totum dedit, atque ita paulatim profecit, ut *Neostadii* primum *Con-Rector*, deinde *Altenburgensis Gymnasi* Rector, ac deinceps etiam in Ecclesia *Altenburgensi* Ecclesiastes constitueretur. Singulari vero in conjugio liberorum *Evangelici* usus, filios *D. Josephum Clauderum*, Archiatrum Saxo-Altenb. *D. Jacobum Clauderum*, Magni *Hülsemanni* generum, *Superint. Delitianum M. Isaacem Clauderum* in *Gymnasio Cøburg*, *Eloquentiæ Histor. & Poeseos Prof. & D. Gabrielem Clauderum*, Archiatrum Saxo-Altenburg. & Colleg. *Naturæ curios. collegam*, reliquit. Rectoris hujus olim *Altenburgensis vitæ Gymnasi Altenburgici* subnectitur historia, eaque a primordiis inde ab A. 1529 ad nostram usque ætatem fule deducitur, *Rectoresque* hujus *Gymnasii* omnes eorumque scripta & conamina literaria, *Con-Rectores* item, imo & *Præsules Ecclesiæ Altenburgensis*, non sine jucunditate lectoribus exhibentur. Pari ratione *illustris Pædagogii Darmstadii*, nec non *Schola Weissenburgensis Nordgæ* historia & fata enarrantur, e quibus plura referre non licet. Ceterum Auctori Summe Rev. vitam viresque ad cooptandam hanc *Scholarum Historiam* apprecamur.

JON

MENSIS DECEMBRIS A. M DCC XV. 149

JOH. HENR. BOECLERI BIBLIOGRAPHIA
*Critica, nunc demum integra & emendatius edita, quam
ex reliquis scriptis Baclerianis auxit, Praefationem item,
Animadversiones & Indices adiecit JOH. GOTTL.
KRAUSE.*

Lips. sumtibus heredum Jo. Grossii, 1715, 8.

Alph. 2 pl. 20.

Quam frustra hactenus nobis spem de emendatori operis
hujus Bœcleriani posthumi, quod sub titulo *Bibliographia
Historico-Politico-Philologica curiosa* mendose satis editum pro-
stat, editione procuranda fecerant, Jo. Henr. Felzius, Pand. &
Jur. Can. Argentorati Prof. Jo. Frid. Pfessingerus, Equestr. Acad.
Luneb. Inspector & P.P. & Hier. Aug. Groschupfius, quondam
nostras, eam nuper demum implevit Vir eruditus, & qui jam du-
dum, tum duplici Germanicarum Ephemeridum opere (altero
ausführlicher Bericht, altero *Bücher-Saal* dicto) tum
splendida Scriptorum Polonorum collectione (de qua vid. Acta
nostra Suppl. T. V p. 424) tum diversis præterea aliis limatis-
simis lucubrationibus præclare satis de re literaria merita est,
Jo. Gottl. Krause, qui illius revidendi, emendandi & supplendi
curam in se recepit, idque eo majore cum successu præstitit, quod
præter omnem expectationem in exemplum Praelectionum
harum Mstum, et si non emendatissimum, expresso tamen exem-
plari longe auctius, opportuno fato incidisset. Hoc igitur sub-
sidio adjutus nihil prius habuit, quam textum quam emenda-
tissime edere, quem huc usque, præter centum alia, corrupto-
rum imprimis nominum propriorum monstra deformabant, ita
quidem, ut nisi interdum de mente Bœcleri aliunde consti-
tisset, elusa sæpenumero fuisset omnis eruditi Editoris indu-
stria in inquirenda vera lectione. Non minor cura fuit dige-
rendi librum in meliorem ordinem, dum multa in eo adessent
non solum alieno loco dicta, sed etiam in methodi, ab ipso Au-
tore in tractationis initio delineata, leges graviter delinquentia.
Accedebat, quod in prioribus Editionibus Tituli argumentorum
singulorum vel omitti vel inepte concinnati parum commodi
Lectio

Lectoribus promitterent; maxime, cum libellus non nisi paragraphorum numeris distinctus, evolventium patientiam non raro ad indignationem usque exerceret. Utrique malo ab Editore nostro medicina facta est, paginis enim numeri additi sunt, libellus in capita, capita in paragraphos divisa, tituli que ad oram cujusvis paginae adjecti, ut nihil desiderari queat, quod ad editionem hanc commodiorem & utiliore reddendam requirebatur. Restant alia eaque majora sorte momenta, ob quae nova haec editio antecedentibus multis modis praeferrí meretur: colligere enim facile poterunt ex locis haud paucis illi, quibus priores *Indexes* ad manus sunt, Boelerum plura Auditoribus vel tradidisse, vel certe tradere voluisse, quae ad integrum Systema Bibliographicum absolvendum pertinent, quorum tamen in expressis huc usque exemplaribus nec vola apparuit nec vestigium ullum. Praeclara igitur fuit Cl. Krausii felicitas, qui, ut supra monuimus, apographum Mistum nactus est, cujus ope non solum multa a prioribus Editoribus omissa suppleri, sed addi etiam aliquot integra capita poterant: ut *Index*, & cum antecedentibus conferatur recens haec editio, novus plane & tunc denique vere ingentis tanti parentis foetus videri queat. Jure igitur & merito Titulus quoque mutati in tam multis libri mutari potuit, quoniam antiquum rubrum nequaquam cum nigro quadrare videbatur. Ceterum non negamus, in multis adhuc augeri potuisse opus utilissimum; quin certe sumus, hoc ipsum quoque Cl. Editorem, rei huc persolvendae ex paucis aptissimum, in se suscepturum fuisse; nisi praemeditato ille consilio abstinere maluisse a conatu, qui facile apud malevolos ambitionis speciem praese ferre poterat: a qua vero modestissimus Vir tum ipse multum alienus est, tum omnes etiam alios alieni laboris superciliosos interpolatores esse solet. Nihilominus ille nos, si valetudo atque otium voto responderit, perfectius ejusmodi opus bibliographicum a sua manu in praefatione expectare jubet, quod eo majus apud solidos rei literariae cultores desiderium excitabit, quo plures sunt, qui de simili laboris effectu conqueruntur, quoque notior est Cl. Editoris in hoc studio dexteritas. Neque tamen antea vitio vertendae sunt

B. Bec-

B. Bœclero, quæ hic restant, lacunæ, cum ille apud se (ut ex Mss. exemplari satis luculenter cognovit Editor) non tam constituerit plenam autorum omnium notitiâ suppeditare, quam viam præire Auditoribus, quomodo Collectanea de bonis omnis generis libris commodissime conficienda sint. Alias peculiare hoc præ multis habent scripta Bœcleriana, uti se ipsa optime explicant, lucemque sibi invicem scenerentur clarissimam & certissimam; laudabili igitur instituto judicia in hoc volumine de Autoribus lata ubique cum aliis Bœcleri sententiis ex reliquis ejus scriptis petitis collata sunt & confirmata. Imo & istos Auctores quos hic forte præterierat Autor, ex aliis ejusdem operibus excerptos, passim Editoris industria adjecit, sicque & majus libro suo decus conciliavit, & lectorum commoda liberalissime promovit. Unum restare videbatur: *ἀμαρτήματα* nempe illa, quæ non tam Amanuensibus aut Typographo, quam ipsi Bœclero tribuenda videbantur; dum, quod in extemporaneis lucubrationibus fieri amat, multa passim offenderent eruditas aures, quæ accuratius omnino sollicitinsque erant pensitanda. Verum his quoque mederi sibi proposuerat Editor, nisi, quo minus perficeret, nundinæ ingruentes prohibuissent. Quare non nisi pauca reliquorum specimina ad calcem libri adjecta legimus, quæ, ne tædium Lectori nudus mendorum perpetua serie sublatarum aut correctarum Catalogus crearet, eadem, immixtis subinde e re Literaria monitis, lectu jucundiora facere conatus est.

Nos ex illis, cum Bœcleri textus ipse jam in omnium manibus sit, pauca delibabimus, quæ palatum movere queant Lectori ad reliqua curatius perlustranda, in quibus plures egregias de Autoribus Latinis, Græcis aliisque observationes deprehendet. Sic p. 846 disputatur contra Bœclerum, C. IV §. 7 asserentem, Eustathii scholia in Homerum IV Tomis in fol. cum indice, integrum volumen adimplente, Venetiis prodiisse; cum tamen Eruditis vix alia, præter Romanam & Basileensem, innotuerit Editio. Indicantur eadem cura illi, qui versionem Latinam Eustathii publicare huc usque sustinuerunt, inter quos Vinc. Marinerus a Nic. Antonio in Bibl. Hisp. suam absolvisse

perhibetur; Octav. vero Ferrarius aliam inchoatam, V. C. Fabricio teste, reliquit, Quid Caperonierius, Theol. Lic. ab Acad. Parisiensi stipendio ad hoc conductus, in sua Commentariorum horum ad Codd. Mstos Bibl. Regiæ emendatorum novaque versione Latina & notis criticis instructorum, editione præstiturus sit, dies docebit. Sunt certe adhuc multa reliqua, quibus bene de Homero suo mereri possent Hellenophili: existant enim aliquot in eum scholia inedita, quæ eruditas manes obstetricantes expectant. Inter hæc cum primum fere locum occupet egregius ille Commentarius, ejus specimen a Conr. Hornejo ex P. Victorii Codice publicatum exosculantur harum literarum Victores, multis procul dubio pergrata erit addita hic observatio, de Codice integerrimo in Bibl. nostra Paulina, cujus custodia Cl. Editori jam per aliquot annos a Bibliothecario demandata est, asservato. P. 851. quædam in medium afferuntur de Editionibus Ovidii ab Excell. Fabricio in Bibl. Lat. omissis, iisque omnium antiquissimis, quæ salivam movent, ut publice Virum doctum compellendum esse censeamus, ne diutius ea, quæ de reliquis etiam Autoribus Latinis sibi annotata esse ipse h. l. fatetur, intra privatos parietes premat, sed quam primum cum orbe erudito communicet. P. 871. mentio fit Commentarii *diversorum* de rebus Turcicis a celeb. J. H. Bœclero olim conscripti, cujus Editionem ut Cl. Vir ab Editore nostro laudatus maturet, nos quoque cum aliis multis optamus, Syllabum denique contentorum addituri, quo plenius, quid sibi ex opere hoc promittere queant Lectores, constet.

Post Præfationem igitur ampliorem, de instituto & præstitis, sequuntur Eruditorum de Bibliographiæ hac censuræ atque judicia, quorum plurimis priorum Editorum incuria notatur, Bœclerianus contra labor non parum commendatur. His Index scriptorum Bœclerianorum ab Editore adhibitorum succedit, multa industria confectus. Tabulæ porro synopticæ, eæque affabre concinnatæ, Lectoribus omnem libri ambitum in compendio ob oculos sistunt, & has demique, quem integrum transcribimus, Capitem index excipit. Unde discimus agi Capite I de Artibus vulgaribus & popularibus, *Grammaticæ*
nempe,

nempe, Gymnaſtica, Muſica & Graphica; II de Grammaticis, Scholaſticis, Lexicographis & Criticis; III de Rhetoribus, Orationibus & Epitolographis; IV. de Poetis artiſque Poeticæ ſcriptoribus; V de Scriptoribus Chronologicis, Geographicis & Genealogicis; VI de Hiſtoricæ artiſ, Hiſtoricæque univerſalis ſcriptoribus; VII de Scriptoribus Hiſtoricæ Eccleſiaſticæ; Capite VIII ad undecimum de Scriptoribus Hiſtoricæ antiquæ, Judaicæ ſcilicet, Græcæ, Romanæ & Byzantinæ. Mox tranſitu ad hiſtoriam recentiorem facto a Cap. XII ad XXIV recenſentur Scriptores Hiſtoricæ Germanicæ, Belgicæ, Britannicæ, Danicæ & Suecicæ, Moſcoviticæ, Ruſſicæ, Tartaricæ itemque Polonicæ & Lithuanicæ, Hungaricæ & Tranſylvanicæ, Turcicæ & Saracenicæ, Hiſpanicæ, Francicæ & Gallicæ, Helveticæ, Italicæ, Aſiaticæ tandemque Africanæ & Americanæ. Cap. XXV Scriptores Hiſtoricæ literariæ; XXVI Vitæ; XXVII Hiſtoria varia; XXVIII varia Philologorum opera exhibentur. Hinc ad Matheſin progreditur Autor, ordineque Chronologico Capite XXIX recenſet Scriptores Arithmeticos; XXX Geometricos; XXXI Muſicos; XXXII Opticos; XXXIII Geodæticos; XXXIV Aſtronicos; & XXXV Scriptores Aſtologiz Apotelesmaticæ. Sequuntur Cap. XXXVI Scriptores Chronologicæ & XXXVII Geographiæ Mathematicæ, qui ſimiliter atque Capite ſequenti Mechanici, maximam partem ab Editore ſunt adjecti. Recenſitis poſtmodum Cap. XXXIX Scriptoribus Logicis ſubjunguntur Cap. XL opera Philoſophorum tam antiquorum quam recentium, ſpeciatiſque Cap. XLI Scriptores Phyſici; XLII Metaphyſici; XLIII Ethici; XLIV Politici; XLV Oeconomici. Tandem adjecta quoque legitur Cap. XLVI de Theologia, XLVII de Jurisprudentia, & XLVIII de Medicina breviuſcula tractatio, quorum priori mantiffam obſervationum Bœclerianarum de Scriptoribus Sacris & Eccleſiaſticis, alteri vero Bœcleri conſignationem de Scriptoribus Juris publici præcipuis Editor noſter ſubjunxit. Sub calcem libri, præter Animadverſiones Editoris ſuperius laudatas, Index quoque Autorum loempletior accedit.

D. JACOBI WELLERI GRAMMATICA,
Syntaxi & Accentuum ratione aucta a LAMB.
 BOS, Ling. Græc. in Acad. Franeq.
 Profess.

Amstelodami, apud R. & G. Wetstenios, 1715, 8.
 Alph. 1 plag. 6.

pag. 379

383

391

DE Welleri opere non opus est, ut aliquid dicamus, præterquam quod superioris editionis exemplar recensuerunt Viri Clarissimi & Græce doctissimi L. Bos & H. Pollius, quorum alter in Academia Franequerana summa cum laude Græcam linguam profitetur, alter in schola Daventriensi Rector jam multis annis optime de juventute meretur. Sub finem vero Cl. Bos adjecit doctrinam Accentuum regulis quibusdam concinne comprehensam, de qua plura referre nostri non est instituti. Succedit ejusdem Syntaxis Græcæ, perbrevis illa quidem, sed talis, qualem hæctenus desiderarunt nonnulli, qui linguæ Græcæ inoleum paullo penitus introspexerunt. Nimirum, postquam Vir Cl. in Ellipsis Græcis ostenderat, plerasque ejusdem linguæ constructiones ex ellipsi ortum trahere, idem quoque in Syntaxi docet, difficiles antiquiorum quorundam tricas multis parasangis deferens. Tandem quoque Cl. Greven, Rector Scholæ Grœninganz, temporum Græcorum formationes in tironum gratiam multo clarius, quam fieri solet, exhibuit.

**Der Griechischen Sprache teutsche
 Grammatica.**

h. e.

GRAMMATICA LINGUÆ GRÆCÆ GER-
manica lingua in usum Scholarum conscripta.

Guelferbyti, apud Godofr. Freytag, 1715, 8.
 Plag. 29 $\frac{1}{2}$

AUctorem hujus opusculi novimus esse Virum Summe Reverendum Jo. Fabricium, Theologum Helmstadiensem & Abba-

Abbatem Regiz Lutera, qui de juventute quoque & alijs Græcarum literarum amantibus bene mereri studuit. Cōscriptum est lingua vernacula, quippe quam familiares norunt tirones, quam quidem Latinam nondum satis recte perceptam. Partibus absolvitur duabus, quarum prior docet modum Græca legendi, ubi Capitibus tribus de literis, tono & notis diacriticis, quorsum spiritus & puncta referuntur, agitur: Pars posterior capitibus totidem de nomine, verbo & particulis, rationem Græca intelligendi tradit, & plerumque paradigmatis absolvitur.

Hic vero necesse est, ut qui Græcas literas juventutem doceant, Antorem Summe Rev. audiant, ejusque monita sedulo sequantur. Non consultum est, ut præcepta quæcunque, illo ordine, quo se invicem excipiunt, memoriæ mandentur, sed principia potius memoriæ imprimenda sunt, ex quibus reliqua sua sponte profluunt. Priorem ergo partem pro docentibus potius quam discipulis scriptam esse ait, cujus præcepta suo loco in paradigmatis a magistro applicari debent. Sufficiet ergo, si literas primum norint discipuli, & tum statim paradigmata ab ipsis sunt relegenda. Qua quidem re duplex ad eos usus redundat, ut legendo se exerceant, & paradigmata memoriæ firmiter imprimant. In parte posteriore idem observari vult, ne singula, prout sese offerunt, ediscantur, sed quæ singularia sunt, aut alterius cujusdam dialecti, primo omittantur, occasione vero data demum moneantur.

Ceterum nec illud omittere debemus, plænissè Antorem nostro methodum, qua usus est Vir Cl. Herm. von der Hardt, in Studio Græco: & præcepta singula captui juventutis esse accommodatissima.

E R R A T A.

Pag. 398 lin. 11. pro *Wikins* lege *Wilkins*, pag. 433 lin. 6 pro *Mars*. lege *Macc*. pag. 447 lin. 14 pro *labris* leg. *labiis*, pag. 502 lin. 26, 27 pro *Radingini* lege *Rhodigini*, & ibidem lin. 28 pro *Christiano* lege *Christophoro*.

Zzz 3

IN-

- 400 -

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine
recensentur.

I, Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A	<i>Nonymi Scrutinium natura & loci infernalis.</i>	107
	<i>Penitentia disciplina in primitiva Ecclesia prioribus quatuor post C. N. seculis.</i>	197
	<i>Meditationes a partium studio aliena super Clementis XI Constitutione, qua N. T. Quenellii damnatur.</i>	269
	<i>de corpore S. Firmini Epistola excerpta.</i>	322
	<i>Van Bashuylen (Henr. Jacobi) Clavis Talmudica maxima.</i>	502
	<i>Bentleji. (Richardi) Animadversiones in nuperum discursum de cogitandi libertate.</i>	5
	<i>Blunij (Jo. Christiani) Animadversionum sacrarum Pentas se- cunda.</i>	528
	<i>Brayi (Thome) Propositum de Martyrologio generali Protestan- tium conscribendo.</i>	389
	<i>Duddei (Jo. Fr.) Historia Ecclesiastica Vet. Testamenti.</i>	490
	<i>Chamberlaynii (Joh.) Oratio Dominica in omnium fere gentium linguas versa.</i>	397
	<i>Oeylingii (Salomonis) Observationum Sacrarum Pars III</i>	I 430
	<i>Dapinii (Lud. Ellies) nova Bibliotheca Scriptorum Eccl. Tomus XIX.</i>	149
	<i>Fabricii (Joh.) Consideratio controversarum inter Evangelicos, Reformatos & Romano-Catholicos.</i>	132
	<i>Frickii (Jo.) Inclementia Clementis examinata.</i>	291
	<i>Ab Hamam (Joh.) Exercitationes Philologicae sacrae de ara in- teriore ejusque mysterio.</i>	305
	<i>Harduini (Joh.) Conciliorum Collectio Regia Maxima. Volu- mina XII.</i>	377
	<i>Helyot Historia Ordinum Monasticorum Tomus I & II.</i>	425

Henry,

INDEX AUTORUM.

Henry (<i>Matthai</i>) <i>Expositio Librorum Prophetarum V.T.</i>	354
Heumanni (<i>Christoph. Aug.</i>) <i>Emendatio libri Tertullianei de prescriptionibus adversus Hæreticos.</i>	299
Hullii (<i>Pauli</i>) <i>Historia Sacra turpitudinis incesta.</i>	109
Jenichen (<i>Gotlob Frid.</i>) <i>Historia & Examen Bullæ Clementis XI contra N. T. P. Quænellii emissæ.</i>	26
Irenxi <i>Fragmenta anecdota ex edit. C. M. Pfaffii.</i>	484
Lactantii (<i>Lucii Cæli sive Cæciliæ</i>) <i>Opera omnia ex edit. Jo. Ge. Wakbii.</i>	273
Lampe (<i>Frid. Adolph.</i>) <i>Exercitationum sacrarum Dodæcas in Pj. XLK.</i>	434
A Limborch (<i>Philippi</i>). <i>Theologia Christiana.</i>	524
<i>Relatio de origine & progressu controversiæ de Prædesti- natione in Fœderato Belgio.</i>	524
Lorimer (<i>Guil.</i>) <i>evidens Explicatio primorum XVIII commatum Capitis I Evangelii Johannis.</i>	437
<i>Scripturaria demonstratio veræ Deitatis Jesu Christi.</i>	437
Mabillon (<i>Johannis</i>) <i>Annales Ordinis S. Benedicti. Tomus V.</i>	156
Muhlî (<i>Henr.</i>) <i>Dissertationes Historico-Theologica.</i>	393
Myconii (<i>Frider.</i>) <i>Historia Reformationis ab A. 1517 ad A. 1542.</i>	179
Phileleutherus Lipsiensis, <i>vide Bentlejus.</i>	
Raffii (<i>Christoph. Matthai</i>) <i>Dissertat. duæ de oblatione & conse- cratione Eucharistiæ.</i>	485
Raphelii (<i>Georgii</i>) <i>Annotationes Philologica in N. T. ex Polybio & Arriano collectæ.</i>	326
Raupachii (<i>Bernardi</i>) <i>Commentatio de officio Ministri Ecclesiæ ex mente & exemplo Patrum Apostolicorum.</i>	530
Relandii (<i>Hadriani</i>) <i>Palaestina ex monumentis veteribus illu- strata.</i>	1
Röell (<i>Hermanni Alexandri</i>) <i>Commentarius in principiam Epi- stolæ ad Ephesos.</i>	194
Schwarz (<i>Jo. Conr.</i>) <i>Miscellanea Philologica & Theologica.</i>	359
Uliardi <i>Martyrologium ex edit. Jo. Baps. Sollerii.</i>	473

II Libri

INDEX AUTORUM

II Libri Juridici.

B arthii (Gothofredi) Hodegeta forensis, Civilis & Criminalis.	165
Berneggeri (Alb. Frid.) Institutionum Imperialium Examen Theoretico-Practicum.	530
Boehneri (Justi Henningii) Jus Ecclesiasticum Protestantium.	111
Gundlingii (Nic. Hier.) Diatriba de Feudis vexilli.	312
Hofmanni (Christiani Godofredi) Specimen conjecturarum de origine & natura Legum Germanicarum privatarum &c.	79
Meinders (Hermannii Adolphi) Diss. de Judiciis centenariis & centumviralibus veterum Germanorum.	317
Myllii (Christiani Ottonis) Corpus Constitutionum Magdeburgicarum.	404
Pagenstecheri (Alexandri Arnoldi) de jure ventris Liber singularis.	116
Dissertationes de Cornibus & Cornutis.	116
Admonitoria ad Pandectas.	532
Plathner (Christ. Frid.) Oeconomia Juris Consistorialis cum decade Questionum.	367
Sigonii (Caroli) de antiquo Jure Populi Rom. Libri XI &c.	203
Trier (Jo. Wolfgang) Animadversiones in Joachimi Hoppii Examen Instit. Juris.	31
Verpoorten (Jo. Burch.) Schediasma de Investitura Allodiorum.	315
E Wzchtleri (Christofridi) literis excerpta.	505
Wenckeri (Jacobi) collecta Archivi & Cancellaria jura.	400

III Libri Medici & Physici.

A cademia Regia Scientiarum Anni 1711 historia.	338
Casarco-Leopoldina Carolina Ephemerides. Centuria III & IV.	459
Anonymi novum Consilium Barometra phosphorescentia considerandi.	175
Barchufen (Job. Conr.) Collecta Medicina Practica generalis.	513
Barre-	

INDEX AUTORUM.

Bartolieri (Jacobi) <i>Planta per Galliam, Hispaniam & Italiam observata.</i>	239
Böttcheri (Jo. Gottlieb) <i>Morborum malignorum, imprimis pestis & pestilentia, explicatio.</i>	33
Boulton (Richardi) <i>Tr. de arthritide, strumis & lue Venerea.</i>	71
Burcell (Job.) <i>Tractatus de Colica.</i>	208
Clerici (Danielis) <i>Historia naturalis & Medica latorum lumbricorum.</i>	408
Feuillée (Ludov.) <i>Diarium Observationum Physicarum, Mathematicarum & Botanicarum. Tomus I.</i>	185
<i>Tomus II.</i>	281
Fantoni (Job.) <i>Responsio ad A. Pacchionium de dura meninge.</i>	452
Geafelii (Job. Adami) <i>Observatio curiosa de conceptione in somno.</i>	122
De Kozauro (Jo. Mich.) <i>Dissertatio de peste.</i>	170
Lancisii (Jo. Maria) <i>Tabula Anatomica.</i>	329
<i>Physiologica Animadversiones in Plinianam Villam.</i>	334
Langü (Car. Nic.) <i>Descriptio contagii bovini ab A. 1711 ad 1714.</i>	77
Leupoldi (Jacobi) <i>Antlia pneumatica illustrata Continuatio II.</i>	413
Marfilii (Ludov. Ferdinandi) <i>Dissertatio de generatione fungorum.</i>	233
Pacchioni (Antonii) <i>de dura meninge ejusque glandulis Epistola dua.</i>	452
De Penna (I. I. W. Lib. Bar. de Beintema) <i>Λοιμολογία i. e. Historia constitutionis pestilentis Annis 1708, 1709, 1710, 1711, 1712 & 1713 grassata.</i>	124
Pezoldi (Caspari) <i>Observationes Medico-Chirurgicae.</i>	309
Richteri (Georgii Frid.) <i>de Sole, quod caloris vulgo tributi causa non sit, Commentatio.</i>	229
Ruyfchii (Frederici) <i>Thesaurus magnus & regius, qui est X The-saurorum Anatom.</i>	310
Schmidt (A. M.) <i>Tentamen Astron. Physicum, quo verum Planetico-Solare Systema proponitur, &c.</i>	328
Schneideri (Salomonis) <i>Observatio de polypo oesophagi.</i>	456

A a a

Tur-

INDEX AUTÖRUM

Turneri (Danölis) <i>de morbis cutaneis Tractatus.</i>	172
Wedelii (Ge. Wolffg.) <i>Centuria II Exercit. Medico-Philologica- rum Decas IV.</i>	174
<i>Compendium Chymia theoretica & practica.</i>	411
Weidleri (Jo. Frid.) <i>Exercitatio de Phosphoro Mercuriali.</i>	36

IV Libri Mathematici.

A <i>Academia Regia Scientiarum Anni 1711 historia.</i>	338
<i>Anonymi Examen Corollarii III ad Prop. VII Tractatus de Quadratura circuli & hyperbola &c. Gu. Grandi.</i>	42
<i>Nova literaria Mathematica de perpetuo mobili, longitu- dine maris & quadratura circuli.</i>	46
Alimari (Dorothei) <i>longitudinis aut terra aut mari investiganda methodus.</i>	466
Bernoulli (Job.) <i>de centro turbinationis inventa nova.</i>	242
Heinrich (Christophori) <i>Eclipsis Solis A. 1715 d. 3 Maji Vratisla- via observata.</i>	261
Streete (Thome) <i>Astronomia Carolina, seu nova Theoria motuum caelestium.</i>	191
Wolffii (Christiani) <i>Meditatio de similitudine figurarum preser- tim curvilinearum &c.</i>	213
<i>Regula nova inveniendi Logarithmum summae sive diffe- rentia duorum numerorum &c.</i>	257
<i>Regula nova inveniendi differentiam potentiarum dua- rum quarumcunque &c.</i>	534

V Libri Historici, Geogra- phici &c.

A <i>Belii (Casparis) Historia Monarchiarum Orbis antiqui ad- aucta.</i>	447
<i>Anonymi Thesaurus Historico-Numismaticus Anni M DCCV.</i>	104
<i>Historia de quatuor Ciceronibus.</i>	155
<i>Primitia Silesiaca.</i>	27
<i>Commentarii rei Literariae. Tomus I.</i>	56

Bocleri

INDEX AUTORUM.

Bœcleri (Job. Henr.) <i>Bibliographia Critica ex ed. Jo. Gottl. Kraufe.</i>	543
De Cabrera de Cordua (Lud.) <i>Relatio vite mortisque Caroli Infantis Philippi II R. Hisp.</i>	415
Calvoer (Casparis) <i>Historia Sacra Inferioris Saxonie priorum mille annorum.</i>	97
Fabri (Francisci) <i>vulgo Kœckritz, Sabothus sive Silesia.</i>	227
Grosseri (Samuelis) <i>Historia Lusatica.</i>	145
Helyot <i>Historia Ordinum Monasticorum. Tomus I & II.</i>	425
Jani (Jo. Guil.) <i>Historia Æra Christiana.</i>	152
<i>Schediasma de veritate historica.</i>	152
<i>Oratio de vero historiae usu.</i>	152
Kindervater (Jo. Henr.) <i>Nordbusa illustris.</i>	424
Kœckritz <i>vide Faber.</i>	
Leibnitii (G.G.) <i>de Origine Francorum disquisitio.</i>	536
Leuckfeldii (Jo. Georgi) <i>Antiquitates Halberstadenses. Pars I. 39</i>	134
Lezneri (Jo.) <i>Descriptio canobii Regio-Lothariensis.</i>	134
Ludovici (Godofredi) <i>Historia Scholarum Pars IV.</i>	539
Lunig (Job. Christiani) <i>Cancellaria Imperii Germanici.</i>	22
<i>Archivum Imperii Rom. Germanici. Tomi XIII.</i>	581
A Mallinckrot (Bernardi) <i>de Archi-Cancellariis S. Rom. Imperii &c.</i>	224
Meibomii (Henrici) <i>notitia commendaturæ Supplinburgensis.</i>	134
Ockley (Simonis) <i>Notitia Barbaria Austro-Occidentalis.</i>	222
Rymer (Thomæ) <i>Fœdera, conventiones, literæ & Acta publica inter Reges Angliæ & Imperatores &c. Tomus XII.</i>	49
De Sandoval (Prudentii) <i>Historia captivitatis Francisci I ac vite Caroli V in monasterio.</i>	415
De Schertz (C.F.) <i>Laconismus Philologicus de genuino fontis Ode- ræ loco situque.</i>	423
Stieberi (Georgii Frid.) <i>Historia Ecclesiastica Megalopolitana.</i>	40
Thucelii (Cassandri) <i>S. Rom. Imperii Acta publica Seculi XVIII.</i>	391
Vogelii (Jo. Jac.) <i>Annales Lipsenses.</i>	233
Wenckeri (Jac.) <i>Commentationes variorum de Archicancellariis, Cancellariis & Secretariis.</i>	400

INDEX AUTORUM.

Wolfii (Jo. Christoph.) *Bibliotheca Hebraea.* 265

VI Libri Miscellanei.

<p>Alciphronis Rectoris <i>Epistola ex edit. Stephani Bergleri.</i> 218 <i>Anonymi Librorum rariorum Collectio. Fasciculus IV.</i> 370 D'Aubignac <i>Usus & leges theatri.</i> 324 Van Bashuyfen (Henr. Jac.) <i>Clavis Talmudica maxima.</i> 502 Bentleji (Richardi) <i>Animadversiones in librum de cogitandi libertate.</i> 5 Cellarii (Christoph.) <i>Epistola selectiores & Praefationes.</i> 38 De Croufaz (J. P.) <i>Liber de pulcro.</i> 137 Cypriani (Ern. Sal.) <i>Catalogus Codicum MSS. Bibliotheca Gothana.</i> 18 <i>Clarorum Virorum Epistola CXVII e Bibl. Gothana.</i> 21 Dodwelli (Henrici) <i>de parva Equestri Woodwardiana Dissertatio.</i> 13 Fabricii (Johannis) <i>Grammatica lingua Graecae Germanice conscripta.</i> 548 <i>Responsiones ad nonneminis dubia de orthographia Latina.</i> 15 <i>ad C. A. H. Meditationem orthographicam responsio.</i> 85 Fabricii (Jo. Alb.) <i>Bibliotheca Graeca Volumen VII.</i> 262 Faciolati (Jac.) <i>Oratio de Humanitate.</i> 278 Ferrarii (Ostavii) <i>de Pantomimis & Mimis dissertatio.</i> 15 Gesneri (Jo. Matthia) <i>Institutiones rei scholasticae.</i> 417 Grynæi (Jo. Jac.) <i>Epistola familiares cum notis S. J. Apini.</i> 320 Grischow (Augustini) <i>Introductio ad Philologiam generalem.</i> 420 Hagedornii (Georgii Alb.) <i>Ethica, item Dissertationes VIII Academicae.</i> 277 Heumannii (Christophori Augusti) <i>Meditatio orthographica ad dissertationem Fabricianam.</i> 16 Janningi (Conradi) <i>Epistola de obitu Dan. Papebrochii.</i> 130 Kustleri (Ludolphi) <i>Diff. de vero usu verborum mediiorum apud Gracos.</i> 66 <i>Epistola de verbo cerno ad J. P.</i> 66 La-</p>	<p>265</p> <p>218</p> <p>370</p> <p>324</p> <p>502</p> <p>5</p> <p>38</p> <p>137</p> <p>18</p> <p>21</p> <p>13</p> <p>548</p> <p>15</p> <p>85</p> <p>262</p> <p>278</p> <p>15</p> <p>417</p> <p>320</p> <p>420</p> <p>277</p> <p>16</p> <p>130</p> <p>66</p> <p>66</p> <p>La-</p>
--	---

INDEX AUTORUM

Lactantii (Lucii Calii sive Caelii) Opera omnia ex edit. Jo. Ge. Walchii.	273
Lancisii (Jo. Maria) Animadversiones in Villam Plinianam.	334
Lehmanni (Jo. Jac.) Methodus nova discendi doctrinam meralem.	469
De Montfaucon (Bernardi) Bibliotheca Coisliniana, olim Segueriana.	480
Neli (Thomæ) Dialogus de Academia Oxoniensis adificiis.	13
P. Ovidii Nasonis Opera ex edit. Petri Burmanni.	176
Phileleutherus Lipsiensis vide Bentlejus.	
Philopatris dialogus Lucianus.	140
Pointer (Joh.) Relatio de pavimento Romano nuper in agro Stunsfeldensi invento.	350
Purchotii (Edmundi) Institutiones Philosophicæ. Tomus IV.	363
Exercitationes scholastica in varias Partes Philosophiæ.	366
Schotti (Jo. Car.) Explicatio nova Apotheosæ Homeri in marmore exhibitæ.	60
Schwartz (Jo. Conr.) Miscellanea Philologica.	359
Urfini (Georgii Henr.) Grammatica Græca.	374
Welteri (Jacobi) Grammatica Græca aucta a Lamb. Bos.	548
Wolfii (Jo. Christoph.) Bibliotheca Hebræa.	265
Wren (Christophori) de urnis & alijs Romanorum reliquijs prope Londinum effossis.	348

INDEX RERUM NOTABILIORUM in hoc Volumine obviarum.

A Aron fil. Elia & Aaron fil. Joseph crebro inter se confusi.	267	Absolutio in prisca Ecclesia qualis?	199
Aben-Esra refutatus.	492	Acarnas stella declinatio.	188
Abortus circa novi & plenilunium frequens.	34	Asclamatione populi olim electi Clerici.	115
Abrahami fata.	496	Accensio operatio chymica generalis est.	412
Aaaa 3		Accur-	

INDEX REKUM

Accursius num Graca penitus nesciverit.	372	Aer cur tempore pluvio levior sit quam sereno?	339
Actio funeraria non est ipsa a- ctio negot. gest.	533	inclusus a pondere ac ca- lore atmosphaera non muta- tus.	339
Triticiana num a Fr.			
Triticio dicta?	533	Aerz Christiana historia.	152
Actus humani definitio.	364	Aelopi vita.	518
singulares num possint		Aellus marini hora ut determi- notur?	193
esse indifferentes.	366	quantitas.	193. 283
voluntarius quinam?	364	Aetiologia barometri Leibnitia- na vindicata.	465
Actuum imperatorum ratio.	364	Affectus non sunt sua natura mali.	366
interiorum enumeratio.	364	num subjiciantur pre- ceptis moralibus?	366
Aculeus scorpionis tribus forami- nibus praeditus.	461	quomodo regendi?	366
Acus magnetica declinatio & inclinatio observata.	283	Affectuum cognitio.	472
Adamus unde lingua elementa desumerit?	422	Affluxus maris Arica in Regno Peruviano quantitas.	233
Adelbertus Archi-Ep. Brem. san- ctitatis jaclator.	161	Alamanicarum legum historia.	8
Adonis vita.	479	Alchymicorum veterum scri- ptorum Catalogus datur.	373. 374
Advocati requisita.	166	Alciphron Rbetor emendatus.	220. 221
Aegyptiaca lingua dei scriptura pro- missa.	399	Alciphronis elogium.	218. 219
Aegyptiorum Dynastia.	448. 449	Alga latifolia dentata Razi ha- bet flores & semina.	344
Magi.	499	Altitudines Solis non obstante motu navis in scrupulis se- cundis ut observentur?	467
Aelidarum res.	452	De Amicitia Epicuri aliorum- que sententia.	10
Equationum constructiones il- lustratae.	345	Anatomicae tabulae.	330
quadraticarum af- fectarum resolutio per loga- rithmos.	260		
Aequilibrium aqua marina cum aerometro.	189. 190. 281		

Ana-

NOTABILIORUM.

Anatomicus <i>Theſaurus.</i>	310	<i>caruſe mixta.</i>	432
<i>Ab Andler (L.B.) laudatus.</i>	392	<i>Aquæ congelatio num terminus fixus frigoris?</i>	340
<i>Angliæ Regum jura circa ſacra poſterioribus temporibus in dubium vocata.</i>	162	<i>vita vires.</i>	461
<i>Angulus turbinatiõis quinam?</i>	245	<i>bona gravitas ſpecifica.</i>	190
<i>Anguli in tres pluresve partes ſectio.</i>	232	<i>marine in diverſis locis gravitas ſpecifica.</i>	189.190.281
<i>Ani imperforatio & inteſtini reſti defectus.</i>	465	<i>pluvialis gravitas ſpecifica.</i>	190
<i>Annus natalis J. C. qualis?</i>	152	<i>Per Aram auream Chriſtus depictus.</i>	308
<i>Anſcharii Saxonis Opera Dani ac Sueci ad Chriſtianiſmum adducti.</i>	98	<i>Aranea per tres meſes ſine alimento vivens.</i>	461
<i>Anſelmi Scripta.</i>	164	<i>Ex Aranea calculus.</i>	461
<i>Antifebrile novum.</i>	343	<i>Arbores num trabeas habeant?</i>	344
<i>Antiquitatis ſtudium commendatum.</i>	203 ſeq.	<i>De Archi-Cancellariis Imp. Tractatus.</i>	401
<i>Ex Antitypo de natura typi judicandum.</i>	361	<i>De Archivis Diſſertationes collectæ.</i>	401
<i>S. Antonius Autor Canonitarum.</i>	427	<i>Arena inſtar pluvia decidit.</i>	193
<i>... falſo pro autore Eremitarum traditus.</i>	427	<i>Aſeometri deſcriptio.</i>	186
<i>Antonii vita.</i>	428	<i>Argentum quando Hebræi ſignare ceperint?</i>	433
<i>Apollo ſeminecum in morem veſtitus.</i>	64	<i>Argivorum primi Reges conſtituti.</i>	450
<i>... per tripodem locutus.</i>	65	<i>Arice urbis latitudo & longitudo.</i>	283
<i>Apollonius contra Voſſium de ſenſus.</i>	327	<i>Ariſtoteles impietatis accuſatus.</i>	9
<i>Apollonii Dyſcoli ſcripta.</i>	262	<i>... notatus.</i>	325
<i>... Sophiſta Lexicon.</i>	484	<i>Arnaldus (Ant.) Quernellii amicus.</i>	296
<i>Aqua in ventriculis cerebri & pericardio naturalis.</i>	342	<i>Arnoldus (Godofredus) reſutatus.</i>	40
<i>Aqua expiatoria cineribus vac-</i>			Ar-

INDEX RERUM

Arnoldus (Godofr.) laudatus. 307	Augustini (Ant.) liber de Nominibus Pandectarum propriis desideratur. 373
Arsenicum sine inflammatione necans. 463	S. Augustinus duo monasteria fundavit. 429
fertilitatis causa. 462	autor monachorum in Africa. 419
Arterix cystica ramuli ad hepar abeunt. 312	autor Canonico-rum Regularium. 430
Ex Arthanita umbilico contra vermes applicata convulsiones & mors. 173	Aurea Bulla emendata. 512
Arthritis vaga mira. 309	Auris officuli tertio verus inventor. 331
De Arthritis Tractatus. 71	Aurium dolor cum auditus difficultate scarificatione in vertice sublata. 310
Asari virtus in peste. 127. 128	vermet. 410
Ascarides. 410	Baalis Peor vultus. 500
De Ascetis veterum dissertatio. 437	Babelis originis & confusio linguarum illic facta inquiruntur. 399. 422. 431. 494
Asiarcha unus quotannis fuit. 435	turris adificata? 448
De Asini capite in adyto Templi Hieros. dedicato, fabula. 432	Babyloniei regni ortus. 494
Assyriaci regni ortus. 494	Bacchi descriptiones. 354
Asthma ex lapillis pulmonum. 462	Bachetus; Meziriacus (Claus. Casp.) 518
Asthmatici pulmones sero pleni. 462	Baco de Verulamio (Fr.) notatur. 52
Astronomia Streetii laudata. 131	et Bajuvariorum legibus ineptissima dictionum S. Scriptura citationes. 82
S. Athanasio vita S. Syncretica adscripta. 427	Balbinus (Bobusl.) notatus. 403
Atheroma omenti pilosum in hydropica. 311	Baluzius (Stroph.) notatus. 273
inter musculos colli bovis singulare. 311	Opera Cypriani promissa. 92. 93
Attaliatze (Mith.) scripta. 507	Bannero-Zerren qui? 314
Auberti Cameracensis vita. 430	Banni vox unde? 913
Avenionis longitudo. 316	Ba.
S. Augustini vita. 429	

NOTABILIORUM.

Baptismus maris in transitu per lineam. 193	Benseradii (Isaaci) carmen ele- gans. 528
Barbaricarii qui dicti? 14	Berglerus (Steph.) laudatus. 219
Barbarus (Hermol.) notatus. 66	222
Bardi qui fuerint? 100	Bernoullius (Joh.) impugnatus.
Barometri aetologia Leibnitia- na vindicata. 465	326
Barometricæ observationes. 284	Bethulia num nosset urbem? 450
340	Beza (Theod.) notatus. 516
Barometrorum lucentium in- ventor Bernoullius. 176	Biblia Vinarionsis, Wurttenber- gensis & Osiandrina laudata.
constructio nova. 176	354
historia. 326	Bibliographi Hebraei notati. 267
Baronius (Cesar) notatus. 154	Bileamus fuit homo probus. 500
Baroscopium ad antliam pneu- maticam aptatum. 414	a pristina pietate de- fecit. 500
Barrelieri (Jac.) vita. 239	Bilis saxeæ per deliquium soluta.
Barthius (Casp.) notatus. 218	462
Bartoloccius (Jul.) laudatus.	saxeæ consistentia in phthi- sico. 462
265	Billingi (Hermanni) vita. 104
Basilensium insignia. 322	Le Blanc (Augustinus) laudatus.
Basilidianum amuletum expli- catum. 360	296
S. Basilii M. vita & fata. 428	Bochartus (Sam.) notatus. 2
Baanagius (Jac.) refutatus. 433	Boecleri (J. H.) Bibliographia
Beatitudinis formalis ratio. 363	curiosa emendata & aucta.
Becklerus (Petr.) laudatus. 315	543
Beda Vener. æram Christianam restauravit. 153	Commentarius de rebus Turcicis promissus. 546
Bede Venerabili Martyrologi- um falso adscriptum. 476. 477	Bœhmeri (J. H.) Scripta. 111
Behagel (Is.) laudatus. 391	Bohemicum Martyrologium
Belloc, Deaster. 147	conscriptum. 390
Bembus (Petr.) laudatus. 279	Boilavius (Jo.) laudatus. 270
Benedicendi modus e traditio- nibus Judæorum habendus. 307	Bona Cardinalis refutatus. 153
Bbbb	Bonannius (Phil.) notatus. 426
	Bonafidii (Enimundi) elogium.
	508
	Jur

INDEX RERUM

<p><i>Jus Orientale</i> 506 sq.</p> <p><i>De Bono summo varia.</i> 278. 303. 364. 471</p> <p><i>Bonorum distinctio.</i> 363</p> <p><i>Bonus homo & philosophus a se ipso esse potest.</i> 442</p> <p><i>Bovini contagii descriptio.</i> 77. 463</p> <p><i>Bovum pinguesfactio per inflatorem.</i> 465 <i>ex contagio pereuntium carnes innocue comeduntur.</i> 463</p> <p><i>Bourdelin (Claudii) vita.</i> 347</p> <p><i>Brownius (Th.) laudatus.</i> 353</p> <p><i>Bruno Autor Ordinis Cartesianorum.</i> 163</p> <p><i>Brunonis fata.</i> 163</p> <p><i>Brunshausen canobii fundatio.</i> 103</p> <p><i>Bubonum pestilentialium curatio.</i> 37. 128</p> <p><i>Bucholzerus (Abr.) notatus.</i> 154</p> <p><i>Buddens (Jo. Franc.) laudatus.</i> 298</p> <p><i>Bullarum decretiarum Pontificum ars & instabilis auctoritas.</i> 297</p> <p><i>Bullionii Cardinalis fata sinistra.</i> 295</p> <p><i>Burgundionum leges Romanorum Jurisprudenciam sapient.</i> 82</p> <p><i>Burtonus (Guil.) notatus.</i> 371</p> <p><i>De Byzantinae historiae scriptoribus notatu digna.</i> 484</p>	<p><i>Ælar Germanicus emendatus.</i> 360</p> <p><i>Casse Europæum est fecale solum.</i> 463</p> <p><i>serens arbor.</i> 463. 464</p> <p><i>ad Gelseminorum classem spectat.</i> 464</p> <p><i>Ex Casse abusu hydrops pectoris.</i> 348</p> <p><i>Cainus in Orientem processit.</i> 448</p> <p><i>Calculi remedium.</i> 287</p> <p><i>Calendariorum fraternitas.</i> 395</p> <p><i>Caloris æstivi causa.</i> 211</p> <p><i>Sol causa non est.</i> 219</p> <p><i>Calvinus (Just.) notatus.</i> 301</p> <p><i>Calvicius (Seib.) notatus.</i> 154</p> <p><i>Camerarii (Joach.) Episcopa in odita promissa.</i> 321</p> <p><i>Campana evacuata ut calefieri possit?</i> 414</p> <p><i>De Cancellarij jure tract.</i> 401</p> <p><i>Cancellariorum Academicorum origo & dignitas.</i> 397</p> <p><i>In Cane venaticorenicus.</i> 462</p> <p><i>Cangius notatus.</i> 313</p> <p><i>Canones Apostolici quando celebrati?</i> 199</p> <p><i>Canonicum Jus B. Lutherus tollendum judicavit.</i> 113</p> <p><i>Canopi declinatio.</i> 283</p> <p><i>Canum vermes.</i> 410</p> <p><i>In Capitonis (Rob.) nomine & fati multi fuerunt hallucinati.</i> 378</p> <p><i>Carbunculi caudati.</i> 125</p> <p style="text-align: right;">Car-</p>
--	---

NOTABILIORUM.

Carbunculorum pestilentialium curatio.	37. 128	usus antiquissimus.	318
Caria Dodantii seu Doricenfium sedes primaria.	451	forma.	318
De Carmelitarum autore controversia.	429	Cerdanus (Lud.) notatus.	303.
Carnes bouum contagio mortuorum innoxie comesta.	463		304
Caroli M. leges ad privatam ejus noticiam primum compositae.	83	Cerebelli defectus in embryone vivo.	341
	101	Cerebri defectus in embryone vivo.	341
patria quae?	101	vermes.	410
Carolus M. variorum Episcopatum fundator.	41	In Cerebri ventriculis aqua naturalis.	342
falso habetur fundator judiciorum Fehmnicorum.	101	In Cerebro lymphæ secretio & excretio.	457
	101	De Cerno verbo dissertatio.	71
num in Inferiori Saxonia Episcopatus instituerit?	101	Cerri (Albani) elogium.	391
Carre (Ludovici) vita.	347	Chamus diversus a Melchisede-cho.	494
Cartusianorum ordinis origo.	163	In Chartis hœdinis Judæi scripturunt.	446
	163	Chevæus (Urbini.) notatus.	520
Caryophyllus spicam frumenti referens.	463	Chiffetius (Joh.) notatus.	313 373
Catarrhus epidemicus.	35	Chili regni in America situs accuratus.	189
Castanea Brasiliensis rarior.	461	Chinæ Chinæ usus noxius.	461
Castellanus (Claud.) notatus.	476		in podagra. 464
	476	Chorda ex filamentis contorta quantum pondus sustineat?	346
Causarum numerus.	367	Choroideus processus duplex ab Eustachio descriptus.	332
Centrum turbinationis quid sit?	245	De Christinæ Reginae abdicatione epistola.	520
ut determinetur?	249 sq.	Christianismus in quo consistat?	486
Centumviralium judiciorum indoles.	317	Chrodegani Ep. Metensis vita.	430
	317		430
		Bbbb a	Chry:

INDEX RERUM.

Chryſtalliſatio palingenefia ſi-		confenſu Regum	
milis.	343	in occidente facta.	114
Chylificatio non fit per ſolam		Clitoris magna puella ſalacis.	463
triturationem.	342		
Chymiz Compendium.	411	Cicero quare placita Carnecadis	
Chymiam docendi duplex me-		amplexus?	11 ſq.
todus.	412	unus adoleſcentibus ſuf-	
Chymica producta & operatio-		ficit.	279
nes.	412	filius, creatus Pontifex	
Chymicorum principia cogno-		Max.	155
ſcendi & curandi.	411	in devia deſlexis	
principiorum ſi-		temporum vitio.	155
gnatura.	412	epiſtolas reliquit.	155
poſtulata.	412	Ciceronis elogium.	12
errores.	412	vitia notata.	156
Circuli peripheria num puncto		Ciceroni libri de Conſolatione	
aquetur?	45	ſuppoſiti.	206
omnes ſimiles.	215	Cithara & lura antiquorum ut	
quadratura erronea.	47.	differant?	63
	48	Civitates libera nec feudum nec	
Circumciſio num ab Aegyptiis		aliodium vocanda.	314
repetenda?	496	Coagulatio operatio chymica	
Claritas inſignis per mare diſ-		generalis.	412
fuſa.	192	Coccaii (Merlini) nomen ve-	
Clarkius (Sam.) Trinitarius		rum quod?	518
Arianizans.	440	Cochleariz uſus in pedum ulce-	
Clauderii (Joſephi) vita.	542	ribus carioliſis.	10
Clavicula carioliſa exenta ſine		Coddzi (Petri) icon in nummo.	
brachii motu impedito.	310		106
Clavicularum Salomaniſis autor		Cocitas a fatone ſaſſa liquora	
quis?	373	ſpirituofe curata.	341
Clericus (Jo.) notatus.	198. 432.	S. Cœnæ vera ratio.	486
	492. 493. 496 ſq. 501.	In S. Cœna præſentia realis de-	
Clerici (Jo.) ſcripta promiſſa.		monſtrata.	561
	95	Colica convulſiva non datur.	209
Clericorum electio olim ad Ec-		De Colica tractatus.	208
cleſiam pertinebat.	114	Collinus (Ant.) autor libelli de	
		liber	

NOTABILIORUM.

libertate cogitandi.	488	Consistoria <i>Protestantium</i> num	
refutatus.	489	in locum <i>judicii Episcopalis</i>	
Collyrium <i>Americanum</i> .	287	furrogata sint?	369
Colores <i>objectorum</i> in <i>foco vitri</i>		cur <i>multas causas ci-</i>	
<i>caustici</i> ut <i>videantur</i> ?	340	<i>viles tractent</i> ?	369
Colorum <i>phenomena</i> .	341	Constantiæ <i>Conjugis Henrici</i>	
Columnæ (<i>Barthol.</i>) <i>vita</i> .	430	<i>VI Imp. concubitus furivi.</i>	
Columna <i>Soli orienti adherens</i> .			121
	192	Constantinus <i>M. falso autor or-</i>	
Comites <i>vexillis investiti</i> .	315	<i>dinis equestris habitus</i> .	428
<i>a Vicariis investiti</i> .	315	Consuetudo <i>notat sepe jura</i>	
Comnenæ (<i>Anna</i>) <i>Alexias cum</i>		<i>scripta</i> .	84
<i>codice Coisliniano collata</i> .	484	Consuetudinum <i>definitiones</i>	
Comædix <i>num permissa</i> , <i>con-</i>		<i>ſtorum Rom. rejecta</i> .	84
<i>troverſa in Gallia</i> .	151	Contagium <i>bonum descriptum</i> .	
<i>ejusdem fabula non</i>			463
<i>ultra decem horas completa-</i>		Contusiones <i>aqua vita curata</i> .	
<i>tur</i> .	326		46
Conceptio <i>in somno</i> .	122.462	Conversio <i>gentium ad Cbristia-</i>	
<i>ſine voluptate & ap-</i>		<i>nam religionem</i> .	41.42
<i>petitu</i> .	113	<i>Judaorum futura</i> .	505
Conceptionis <i>Urbis in regno</i>		Coquimbo <i>urbis in regno Cbiki</i>	
<i>Cbiki latitudo & longitudo</i> .	281	<i>latitudo & longitudo</i> .	283
Conchylia <i>ut certis corporibus</i>		Cor <i>non simplex est musculus</i> .	341
<i>adherant?</i>	340	<i>Scorpii a Luna occultatum</i> .	
<i>in lapide</i> ,	462		187.284
Concupiscentia <i>num volunta-</i>		Corallia <i>in ſpiritu vitrioli diſ-</i>	
<i>rium tollat?</i>	364	<i>ſoluta vitrioli ſpeciem for-</i>	
Confessio <i>rei num necessaria ad</i>		<i>mant</i> .	342
<i>penam mortis decernendam</i> .		Coralliorum <i>ſolutiones nova</i> .	342
	534	Cordis <i>vermes</i> .	410
Conglaciatio <i>non est terminus</i>		Coriaria, <i>planta</i> .	347
<i>frigeris fixus</i> .	340	Cornua <i>capiti Moſi in numis</i>	
Conjunctio <i>Veneris & Cordis</i>		<i>adjuncta</i> .	432
<i>Leonis obſervata</i> .	346	<i>ſigna ubertatis & auto-</i>	
Conſcientiæ <i>deſectio</i> .	365	<i>ritatis</i> .	120
De <i>Conſcientia varia</i> .	472	Bbbb .?	Cor-

INDEX RFRUM.

<i>Cornua notant uxorum lasciviam.</i>	120	<i>ries infinitas expensa.</i>	345
<i>taurorum & arietum veteris religionis insignia.</i>	305	<i>Cutaneæ papilla demonstrata.</i>	371
<i>Corona divinatorum mysteriorum symbolum.</i>	308	<i>De Cutaneis affectibus Tractatus.</i>	172
<i>Coronæ Lunares.</i>	192	<i>Cycloides omnes similes.</i>	216
<i>Solares.</i>	192	<i>Cymbalistræ figura in gemma.</i>	446
<i>Corticis Peruviana vis febrifuga in quo consistat?</i>	77	<i>Cypriani Opera promissa.</i>	92.93
<i>Cortici parum in nutritione plantarum tribuendum.</i>	344	<i>Cyrellus emendatus.</i>	2
<i>Corveyensis Cænobii origo incerta.</i>	103	<i>Czerneboc, Deaster.</i>	147
<i>De Coturnicibus, quibus Israelita vescabantur.</i>	499	D <i>Ancorum Francorumque cognatio.</i>	537
<i>Cranii sutura recta deficiens.</i>	462	<i>Dantisci longitudo.</i>	346
<i>perforatio a charta mafficata sclopeto majeri explorata.</i>	465	<i>Danubianum opus.</i>	95
<i>Crenius (Th.) notatus.</i>	372	<i>Daumius (Cbr.) notatus.</i>	18
<i>Crimones.</i>	410	<i>Declinatio Canopi.</i>	283
<i>Crisis.</i>	514	<i>stellarum Crucis.</i>	187
<i>Crodo, Deaster.</i>	99.147		188
<i>Croufazii (J.P.) Logica laudata.</i>	137	<i>Declinationis acus magnetica observationes.</i>	191. 283
<i>La Croze (Maturini Veysserii) elogium.</i>	220. 490	<i>observanda methodus.</i>	191. 192
<i>Crucianianus vitam Postelli promissit.</i>	515	<i>De Dedicationibus librorum veterum Latinorum Diss.</i>	38 seq.
<i>Culicis motus localis.</i>	340. 341	<i>Defensor religionis Evangelica dictus Elector Sax.</i>	368
<i>Curruum bellicorum usus apud veteres.</i>	447	<i>Deglutitio impedita & abolita a polypo œsophagi.</i>	457
<i>Curtius (Ben.) vide Simphorianus.</i>		<i>Deitas Jesu Christi demonstrata.</i>	438
<i>Curvarum quadratura per series infinitas expensa.</i>		<i>Ex Dente avulso hæmorrhagia ut cohibita?</i>	461
		<i>Dentium nervi & vasa sanguifera.</i>	311
		<i>coronæ.</i>	410
		<i>Deu-</i>	

NOTABILIORUM.

Dentium dolor cum tumore genarum spiritu vini sublatus?	461	Ductus thoracicus jam ab Eustachio descriptus.	331
Deorum historia.	452	Duellicum judiciorum iniquissimum.	81
Inter Deos qua fuerint a Gentilibus relata?	495	Dynastiae Aegyptiorum haud genuina.	449
Deylingii (Sal.) scriptum promissum.	437	E Berti (Adami) elogium.	415
Diaboli cum feminis concubitus.	122	Scripta promissa.	416
Diffidatio de duello.	319	Ecclesia primitiva de offensa membrorum suorum judicare potuit.	198
Digestio ciborum non sit sola irritatione.	342	Ecclesiae qua vera salus contra hierarchiam Pontificiam? sedes post lapsum in Syria & Mesopotamia.	121 492
Diluvium num universale? duplex ex uno Gracii fecerunt.	493 448	antiqua disciplina ut in praxin revocanda? Romana vilipendium antiquitatis notatum.	202 298
Dionysius Exiguus ara Christiana primus autor.	153	Eclipsis Solis A. 1708.	187
Diophanti Alexandrini Arithmetica recensita.	598	A. 1711.	346
Diphthongorum littera non dividenda?	16	A. 1715.	263
Diureticum praestantissimum.	237	Luna A. 1711.	346
Dodwelli (Henr.) elogium.	13	Eclipsium observationes.	465
vita.	94	Eduardi IV R. Angl. res bellica.	52 sq.
Dolorum ratio.	211	res domestica.	58 sq.
Dominii translatio jure nat. per sola verba fieri potest.	315	Eizenius (Paul.) Formulam Concordiae respuit.	395
Domnizi Presbyteri versus notati.	165	Calvinistini suspectus.	395
Doucinus adversarius Noallii Card.	297	De Electoratu nono quadam.	393
Dracunculus seu vena Medinensis.	410	Ellipses quenam similes?	216
De Dramate tractatio.	305	Emmaus duplex.	4
		Empiricorum Medicorum principia.	514
		Emplastrum de ranis cum mercurio	

INDEX RERUM

<i>curio quadruplicato valet ad</i>	Eustachii (Berthol.) <i>Tabula A-</i>	
<i>arthritidem.</i>	74	<i>stronomica.</i> 95
<i>Et cum vitriolo Romano valet</i>	<i>cum mercurio</i>	Eustathii <i>editiones.</i> 545
<i>ad strumas.</i>	76	Excommunicatio <i>in Ecclesia</i>
Engastrimythi <i>qui?</i>	66	<i>primitiva quando facta?</i> 199
Ens <i>an sit univocum?</i>	376	Excrementa <i>corporis humani.</i>
Entis <i>proprietates.</i>	367	514
Ephemeridum <i>Natura Curio-</i>	465	Existentia <i>Dei probata.</i> 328
<i>forum Collectores notati.</i>	encomi-	Experimenta <i>Wolfii (Christia-</i>
<i>um.</i>	460	<i>ni)</i> 339. 415
Epidemicus <i>catarrhus.</i>	35	Fabretti (Raph.) <i>notatur,</i> 61
Epidemicorum <i>morborum ra-</i>	170	Fabri (Fr.) <i>scripta.</i> 227
<i>tio.</i>	170	Fabricius (Jo.) <i>dati de mutan-</i>
Episcopi <i>qui dicti tempore Apo-</i>	6	<i>da religione consilii perperam</i>
<i>stolorum?</i>	6	<i>accusatus.</i> 133
<i>priscam disciplinam</i>		Faeces <i>alvi vix decimam solidi</i>
<i>reuocare allaborarunt.</i>	200	<i>partem continent.</i> 343
<i>sceptro inuastit.</i>	313	Faecum <i>alvi destillatio.</i> 343
Episcopis <i>in praedictum Impe-</i>	318	Sahn & Lehn & Fürsten-Lehn
<i>rii iurisdicctio concessa.</i>	318	<i>differunt.</i> 314
Equini <i>stercoris preparatio pro</i>	464	Fanou <i>quid notet?</i> 313
<i>usu Medico.</i>	464	Febrifugum <i>novum.</i> 343
Erasmus (Des.) <i>vivus bibliothe-</i>	321	Febris <i>insolita remedium.</i> 287
<i>cam suam vendidit.</i>	321	<i>toriana China china usu</i>
Ericus (Jo. Petr.) <i>laudatus.</i>	422	<i>profligata.</i> 461
Erysipelas <i>phlegmonodes spiritu</i>	461	Febrium <i>intermittentium re-</i>
<i>vini curatum.</i>	461	<i>medium.</i> 287
Ethicae <i>definitio.</i>	277	<i>diversa species</i>
Evaporatio <i>operatio Chymica</i>	412	<i>unde?</i> 77
<i>generalis est.</i>	412	De Febribus <i>intermittentibus</i>
Eucharistica <i>consecratio.</i>	487	<i>tentamen.</i> 77
<i>oblatio.</i>	486	Felicitas <i>summa.</i> 471
Eusebius Romanus <i>est Jo. Ma-</i>	160	Felium <i>vermes.</i> 410
<i>billom.</i>	160	Felleus <i>succus saxeus.</i> 462
		Fer-

NOTABILIORUM.

<i>Fermenti essentia, affectiones, vires & usus.</i>	411	<i>Fontis mineralis Tangrensis descriptio.</i>	463
<i>Ferrarii (Octavii) stilus.</i>	16	<i>Formulæ Concordiæ receptio cur in Holsatia recusata?</i>	395
<i>Feuda pro duello.</i>	319	<i>Formulæ fidei sub lege necessitatis prescripta.</i>	121
<i>Ficoidea.</i>	347	<i>improbata.</i>	121
<i>Figuræ similes quæcumque sunt in ratione duplicata homologarum linearum.</i>	215.216	<i>quando introducta?</i>	121
<i>Figurarum curvilinearum similitudo.</i>	214.1q.	<i>Francorum Danorumque cognatio.</i>	537
<i>Filefaccus (Jo.) refutatus.</i>	296	<i>De Francorum origine disquisitionis.</i>	537
<i>Filii Dei & hominum qui?</i>	493	<i>Freda multa genus.</i>	319
<i>Finis rerum ultimus quinam?</i>	363	<i>Fredegundæ & Landrii amores.</i>	121
<i>S. Firmini Confessoris reliquia inventa.</i>	322.323	<i>Freigii (J. Th.) querela.</i>	506
<i>Fixarum a Luna occultatarum observationes.</i>	283	<i>Freherus (Marqu.) laudatus.</i>	320
<i>Flamma gladii vibrantis quid?</i>	492	<i>notatus.</i>	506
<i>Fletus super Thammuz.</i>	437	<i>Frigidi humores vomitu rejecti.</i>	310
<i>Flynz, Soraborum Lusaticorum Deaster.</i>	147	<i>Frigoris hyemalis causa.</i>	230
<i>Fœminæ honestiores in urbe Conceptionis regni Cbili non nisi noctu in publicum procedunt.</i>	295	<i>Frificarum legum collectio privati studio facta.</i>	82
<i>Fœtus ejiciendi remedium sine cerebro & cerebello vivus.</i>	462	<i>Froeling (Andr.) nomen detestum.</i>	370
<i>vivus ex matre mortua excisus.</i>	462	<i>Froinmanni (Conr.) vita.</i>	424
<i>pulcri redduntur a Magnesia.</i>	463	<i>Frontis ossis vermes.</i>	410
<i>Folengus (Theoph.) sub nomine Merlini Cœccagi latet.</i>	518	<i>Gürsten-Lehn & Fahn-Lehn differunt.</i>	314
		<i>Funccius (Jo.) notatus.</i>	154
		<i>Funccii (Christ.) vita.</i>	539
		<i>Fungarius lapis non est verus lagnesia.</i>	238
		<i>Fungorum generatio.</i>	233
		<i>Furti pena quando variet?</i>	532
		<i>Cccc</i>	<i>Gaffa</i>

INDEX RERUM

G Affarellus notatus. 269	Gladii vibrantis flamma quid denotet? 492
Gale (Thom.) refutatus. 350	Gladio Reges intriari. 313
Gallæ antifebrile novum. 343	Glandulæ thyroidea textura. 333
Gallicana ecclesia in quo Africana similis? 293	Glandularum mesenteris textura. 312
Gallicanæ ecclesiæ libertas. 270	Globus perpendiculariter e tormento explosus num recidat? 322
271.293.294	
nunc penne extincta. 293 sq.	Godeschalcus Christianorum persecutor ad meliora se convertit. 42
Gandersheimensis Abbatia fundatio. 103	Gograviorum origo, officium, jura. 319
Garnier (Juliani) Editio Operum S. Basilii. 93	Gomorrhæ destructio. 496
Gellius (Aul.) emendatur. 17	Gonorrhææ virulenta sedes. 342
Gelseminum Arabicum flore albo ingenti odoratissimo est Caffè. 462	Grabius (Jo. Ern.) peculiari liturgia in usu S. Cæne usus animi in castra Pontificiorum transcundi mutat. 483
Genæ sphacelus ex petechiali febre. 309	in communiione Ecclesiæ Anglicanæ mortuus. 482
Gentilottus laudatus. 219	Græci unde Jones appellati? 450
Geometria ut ætiologica fiat? 218	Doctores plerique a Somni Polagianismo parum absunt. 271
Germani sua judicicia publica & criminalia habuerunt. 317	unde dicti? 450
Germania in Pagos & Centenas divisa fuit. 317	Grævius (Jo. Ge.) notatus. 207
Germaniæ Acta publicæ edita. 521	Grammatices Lexicon. 484
Germanorum veterum mores. 81	Grammaticæ Græcæ novæ. 548 sq.
Apud Germanos veteres homicidium non fuit capitale. 318	Grandimontensis ordinis origo. 162
319	
Germonius adversarius Noallii Card. 297	Grandus (Guido) notatus. 143
Gesnerus (Conr.) notatus. 262	De Gratia dogma a Pontifice se de impugnatum. 292
Gesneri (Jo. Matth.) elogium. 143	
Gigantis (Jo.) vita. 424	

NOTABILIORUM.

	<i>defensum.</i>	299	Don der Zardt (Herm.) <i>sententia rejecta.</i>	494	497
Gratiani	<i>Decretum authenticam auctoritatem habuit.</i>	113	Halsus (Theod.) <i>laudatus.</i>	390	
Gravia in fluido	<i>descendentia cum eo non gravitant.</i>	339	Haymonis <i>nova editio desiderata.</i>	90	
Gravida	<i>alabastris molem vastam comedit.</i>	462	Hearnius (Th.) <i>refutatus.</i>	352	
Gravidæ	<i>vomitibus spiritu vini curatus.</i>	461	Hebræi <i>quando argentum signare ceperint?</i>	438	
Gravitatis	<i>Systema Galileanum a priori ostensum.</i>	346	Hebræorum <i>litera in numis non fuerunt Samaritana sed Hebræa.</i>	433	
	<i>theoria nova promissa.</i>	328	Hebraicorum <i>titulorum ratio.</i>	268	
Gravenhoffensis	<i>monasterii origo.</i>	104	Heinsius (Nic.) <i>refutatus.</i>	359	
Grenovicensis	<i>observatorii longitudine.</i>	346	Hellenes <i>ubi habitaverint? tota fere Græcia positi.</i>	451	
Gronovius (Jac.)	<i>notatus.</i>	316	Heaflingii <i>systema Muscum impugnatum.</i>	346	
Grotius (Hugo)	<i>notatus.</i>	114	Henricus <i>Auceps quas duxerit uxores? qua fata habuerit?</i>	91. 104	
Grynæi (Sim.)	<i>vita.</i>	321		104	
H æmorrhagia	<i>penis. Spiritus vini cedit.</i>	462	De Henrici Zutphaniensis <i>vita & gestis.</i>	397	
Hagedornii (Conr.)	<i>elogium.</i>	375	Henrici IV <i>Regis Germ. flagitia notata.</i>	161	
Halberstadenſis	<i>Episcopatus origo.</i>	102	Henricum <i>Scotia Regem Muscus quidam cucurbitavit.</i>	121	
Hamburgensis	<i>Episcopatus fundatio.</i>	102	VIII R. <i>Angl. Smetonus cornibus mactavit.</i>	121	
Hammondus (Henr.)	<i>laudatus. refutatus.</i>	198	Ad Hepar <i>abeunt arterie cysticae ramuli.</i>	312	
Harduinus (Jo.)	<i>notatus.</i>	270	Hepatis <i>vermes.</i>	410	
		437	Hernia <i>sympathetice curata.</i>	460	

INDEX RERUM

Herodoti <i>vocum Lexicon.</i> 484	Hugonis de S. Victore <i>fata.</i> 92
Hickeſius (<i>Georgius</i>) <i>refutatus.</i> 486	Humiores <i>frigidi vomitu rejeſti.</i> 310
Hilarii <i>Arelatenſis adverſus heo-</i> <i>nem factum deſenſum.</i> 295 ſq	Hydatides <i>in ovario femina in-</i> <i>gentes.</i> 341
Hildeſienſis <i>Episcopatus origo.</i> 102	Hydrops <i>pectoris ex Caffée ab-</i> <i>uſu.</i> 348
Hipparchi <i>laus.</i> 459	<i>Saffafras decocto ſa-</i> <i>natus.</i> 461
Hircus <i>inter alias ceremonias in</i> <i>V. T. oblatus.</i> 308	Hydropis <i>remedium.</i> 461
Ob <i>Hiſpanicam ſucceſſionem li-</i> <i>tes oborta & ſcripta edita.</i> 392	In <i>Hydropica omenti atberoma</i> <i>piloſum.</i> 311
Hiſpanorum <i>Reges anno XIV a-</i> <i>tatis abſolute majorenes</i> <i>ſunt.</i> 392	Hyperbolæ <i>quonam ſimiles?</i> 216
Hofmannus (<i>Melchior</i>) <i>turbas</i> <i>excitat.</i> 394	Hypochondriaci <i>a peſte liberi.</i> 35
Homborgk (<i>Jo. Frid.</i>) <i>refuta-</i> <i>tus.</i> 434	I Ablonſkius (<i>Dan. Ern.</i>) <i>lauda-</i> <i>tus.</i> 390
Homeri <i>Scholiaſtes ineditus in</i> <i>Bibl. Lépſ. Paulina commen-</i> <i>datus.</i> 546	Janſenius (<i>Corn.</i>) <i>damnatus.</i> 269
Homicidium <i>apud Germanos</i> <i>veteres non fuit capitale.</i> 318	Jasminoides. 347
Homines <i>pro Diis culti quare?</i> 495	Idololatriz <i>origo.</i> 494, 495
Horæ <i>veterum inæquales.</i> 359	<i>prima ſpecies Solis</i> <i>atque Luna cultus.</i> 495
Horatii <i>Albani morbus interi-</i> <i>tus, ſunus.</i> 465	De <i>Jephthæ voto.</i> 501
Horizontis <i>marini altitudo.</i> 187	Jefuitæ <i>de libertatibus Eccl. Gal-</i> <i>licana varios egere trium-</i> <i>phos.</i> 295
Morologii <i>motus in terra motu</i> <i>ceſſans.</i> 193	Ignea <i>pluvia artificialis.</i> 414
Huetius (<i>Dan.</i>) <i>notatus.</i> 451	Imaginum <i>cultus an vetuſtior</i> <i>cultu religioſo?</i> 495
Hugenius (<i>Chriſt.</i>) <i>vindicatus.</i> 243	<i>cur inventus?</i> 495, 496
	De <i>Imitatione Chriſti libri quæ</i> <i>autor?</i> 158
	Imperii <i>deſinitio.</i> 364
	Impetigo <i>in facie & collo ſpiritu</i> <i>vini curata.</i> 461
	<i>De</i>

NOTABILIORUM.

<p><i>De Incestu tractatio.</i> 109 sq.</p> <p><i>Inclinationis magnetica observationes.</i> 282. 283</p> <p><i>Infernalis ignis non metaphoricus sed realis.</i> 107</p> <p><i>Inferni locus in Sole.</i> 107</p> <p><i>Inscriptio vetus Lugduni Gallorum eruta.</i> 519</p> <p><i>Insectorum specimen.</i> 241</p> <p><i>Intellectus num moveat voluntatem & contra?</i> 964</p> <p><i>Intestini illi duplex invaginatio.</i> 460</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>recti defectus.</i> 465</p> <p><i>Involuntarium quid sit?</i> 364</p> <p><i>Johannes Evangelista Βαπτιστης appellatus.</i> 7</p> <p><i>Johannis Baptista vita.</i> 433</p> <p><i>Ex Johannis Evang. C. 1 Deitas Jesu Christi demonstrata.</i> 438. sqq.</p> <p><i>Jonæ (Jusbi) vita.</i> 424</p> <p><i>Josephus (Flav.) emendatus.</i> 2</p> <p><i>Josue victoria ad Gibeonem.</i> 501</p> <p><i>Irmisul quid notet?</i> 99</p> <p><i>Isaacus Israelita duplex.</i> 267</p> <p><i>Israelitæ in servitute Assyriacæ servorum hodiernorum sortem haud experti.</i> 223</p> <p><i>Israelitarum transitus per mare Idumaum.</i> 431</p> <p><i>Judæi num redituri sint in terram Canaan?</i> 505</p> <p><i>Judæorum nomina propria.</i> 268</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>converso.</i> 504. 505</p> <p><i>Judaica annos computandi ratio.</i> 268</p>	<p><i>Judicia Fœderica inventum Cleri.</i> 101</p> <p><i>Judithæ historia in Comædiæ formam conscripta.</i> 450</p> <p><i>Juliz, Augusti filia, lascivia.</i> 101</p> <p><i>Juliani Imp. vita & scripta.</i> 263</p> <p><i>Ivonis Carnotensis vita.</i> 430</p> <p><i>Jupiter cur Heliconius dictus?</i> 62</p> <p><i>Juramenti solemnitates.</i> 167</p> <p><i>De Jure Græco recenti varia.</i> 505-513</p> <p><i>Jurizus (Petr.) notatus.</i> 494</p> <p><i>Jurisdictio in præjudicium Imperii Episcopis & Abbatibus concessa.</i> 318</p> <p><i>Justiniani Imp. conceptio per coitum spectri cum ipsius matre peracta.</i> 118</p> <p><i>Juterboe vel Belboe Deaster.</i> 147</p> <p>L <i>Abbeus (Petr.) notatus.</i> 273</p> <p><i>Labia Messia notant ejus doctrinam.</i> 447</p> <p><i>Lac feminarum augmentans planta.</i> 287</p> <p><i>Lachrymarum vitrearum effectus singulares.</i> 465</p> <p><i>Lactantius (Cæl.) ingenio subinde magis utitur, quam judicio.</i> 275</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>opinionem physice falsas interdum fovet.</i> 275</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>S. Codicis loca male interpretatus.</i> 275</p> <p><i>Lactantii (Cæl.) scripta.</i> 274</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>opera ab hostibus Christiana religionis corrupta.</i> 275</p>
---	---

INDEX RERUM

Lalemandus adversarius Noal-	Legis naturalis practica fami-
lii Card. 297	ma. 365
De Lamberg (Job. Phil.) in nu-	Lepra in S. Literis habetur pro
mo exhibitus. 106	lus venerea gradu summo 175
Lapis figuratus ex cubo & octae-	Leucht (Christ.) sub nomine Caf-
dro. 461	sandri Thucelii latere puta-
fungarius non est verus	tur. 391
lapis. 238	Levia num in ascensu per flui-
Philosophorum ex regno	dum cum eo gravitent? 415
animali vel vegetabili frustra	Leunclavii (Jo.) de Jure Græco-
queritur. 413	Romano merita. 106-113
Lapidis figurati descriptio. 461	Lex aeterna quamam? 365
Lapides signo crucis notati. 285	naturalis quamam? 365
Lapillus aranei. 461	Salica quo tempore lata, in-
Lapilli in pulmone reperti. 462	certum. 81
Lapsus priorum parentum. 491.	Germanica primum lin-
	gua consignata. 81
A Lasco (Job.) historia. 394	Lezneri (Jo.) opus historicum in-
Latitudo maris ex solis altitu-	tegrum desideratum. 137
dinibus Solis determinari	Libanii Sophista scripta. 263
potest. 285	varia Orationes edit. 263
Latitudines variorum locorum.	Libertas cogitandi doctis com-
	mittenda. 396
	sapius fransata. 7. 396
Leibnitius (G.G.) laudatus. 137.	Libertatis definitio. 365
	De Libertate cogitandi libellus
	examinatus. 488 sq.
	non Tolando sed
	Collino tribuendus. 488
Leges emendata aut illustrata.	Lien rotunde figura. 462
L. 25 t. 4 ff. de insp. ventr. 116	Lienis usus. 212
L. 3. §. 9 ff. d. jurejur. 117	vermes. 410
L. 1 §. 1 ff. de insp. ventr. 117	Librorum lectio ut instituenda?
Nov. 115 c. 3. 117	
L. 3. C. de inoff. testam. 118	
L. 3 C. de in integr. restit. 119	
L. 9 §. 2 ff. de minor. 119	
L. 27 ff. de V. O. 119	
L. 25 §. 1 ff. quando dies leg. 119	
L. 69, 70, 71 ff. de judic. 167	
L. 133 ff. de V. S. 167	
	● copia pueris in for-
	mando stilo nocet. 279
	Lineæ homologæ quamam? 216
	Lingua

NOTABILIORUM.

Lingua duplex in puero.	461	Longitudines locorum varia-	
primigenia quot literis		rum.	188
composita?	422	Lotharius Imp. falso putatur au-	
humana non habet cor-		tor juris Justinianci publice	
pus reticulare ut bovina.	311	docendâ.	136
Linguae sequuntur mores.	139	Pandectas Pisanis	
Linguarum historia.	423	donat.	136
confusio in extru-		quando mortuus? 136	
Etione turris Babel.	399. 422.	Lothi uxoris mors.	497
		431. 494	
Lipſiæ longitudo.	346	Luciani vocum collectio.	484
fata diuerſa.	289 ſeq.	Laes venerea matris non nocet	
Lipſienſis Senatus privilegium		partuſ.	468
De Luſ venerea Tractatus.	71	Lullii (Raym.) elogium.	474
	168	De Lumbrico Lato Tractatus.	
Lipſienſes, colloquio ibidem in-			408
diſto, Lutherò minime favere		Lumbricorum humanorum dif-	
viſi.	290	ferentia & anatome.	489
Lipſius (Juſtus) num etiam abie-		Lunæ theoria ad maris longitu-	
rit Jena?	21	dinem inveniendam idonea.	132
A. Dogmata & Opera Muſica		& Solis cultus prima ſpe-	
differunt.	352	cies idololatria.	495
Lithophyton terreſtre digita-		in Sublunaria effectus.	34
tum nigrum.	344	Lunularum Cyclico-parabola-	
Locuſta carnivora.	461	carum ſimilium datamque	
Locuſtarum anatome.	465	rationem habentium conſtru-	
Logarithmus ſummæ & diffe-		ctio.	217
rentia numerorum ut inve-		Lunig (Jo. Chr.) laudatus.	22.
niatur?	257		315. 522
Logarithmorum uſus in reſol-		Luſatia quid notet?	146
vendis aquationibus qua-		ſtavorum quondam &	
draticis affectis.	260	Soraborum ſedes.	146
Londini Longitudo.	346	ut ad Auſtriacos perve-	
origo obſcura.	348	nerit?	146
Longitudo maris cur hæcenus		Electori Sax. concedi-	
non inventa?	466	tur.	146
ut inveniendâ?	47.	Luthero ſpectrum ſe obtulit.	122
			466 ſeq.
		Lycor-	

INDEX RERUM

<i>Lycophronis Alexandra vocabula & argumentum operis.</i>	484	<i>scripta.</i>	226 sq.
<i>Lymphæ in cerebro secretio & excretio.</i>	454	<i>Malum summum.</i>	471
<i>Lyra & cithara antiquorum differunt.</i>	63	<i>Mammæ ulcus cancrosum lacte per sympathiam contractum.</i>	460
M <i>Abillonius (Jo.) per preces capitis dolore liberatus.</i>	157	<i>Manbota multa genus.</i>	319
<i>Veritatis studio.</i>	158	<i>Mania puerpera ex vini abusu.</i>	462
<i>fur.</i>	158	<i>Manlii (Christoph.) rerum Lusat. Commentarii laudati.</i>	145
<i>Ordinis sui vindex.</i>	158 seq.	<i>Mannæ historia.</i>	431 seq.
<i>sub Eusebio Rom. nomine latet.</i>	160	<i>Mappæ Palestina notata.</i>	4
<i>Mabilionii (Jo.) vita.</i>	156 sq.	<i>Marchiones vexillo donati.</i>	313
<i>scripta.</i>	158 sq.	<i>Marshamii (Jo.) elogium.</i>	426
<i>Machina compressoria aeris.</i>	414	<i>Martyrologia varia.</i>	475 seq.
<i>Maculæ caelestes in hemisphærio australi.</i>	284	<i>De Martyrologio Protestantium edendo consilium.</i>	389 seq.
<i>Macularum Solarium observationes.</i>	187.188	<i>Mathildis Comitissa res gestæ.</i>	165
<i>natura fictitia.</i>	327	<i>Matrimonii institutio.</i>	491
<i>Magdeburgicus Ducatus originem Ottoni M. debet.</i>	103	<i>Mechoacon radicis purgantis analysi.</i>	342
<i>Magdeburgici Ducatus Constitutiones.</i>	404	<i>Medica avtapsia, historia & metastasis quid?</i>	514
<i>Magi Egyptiorum.</i>	499	<i>Medici munia.</i>	514
<i>Magnesiæ vires singulares.</i>	462 seq.	<i>Medicinæ perfectio ab observationibus pendet.</i>	459
<i>Mala aurata singularia.</i>	345	<i>origo.</i>	514
<i>Mallia & Mallobergia loca judicii.</i>	318	<i>in sectas divisio.</i>	514
<i>Mallincrotii (Bernb.) mirasata.</i>	225 seq.	<i>Medicorum Secta Empirica optima.</i>	514
<i>memoria felix.</i>	225	<i>Empiricorum principia.</i>	514
		<i>Medii resistentiæ determinata.</i>	346
		<i>generis verba apud Græcos quid denotent?</i>	67
		<i>Me-</i>	

NOTABILIORUM.

<i>Medullæ spinæ defectus in embryone vivo.</i>	341	<i>Metalla habent sal vitriolicum figens & sulphur illigant.</i>	413
<i>oblongata processus duo um cerebello commissi, ab Eustachio descripti.</i>	332	<i>Metallorum transmutatio est possibilis.</i>	413
<i>Mel suffitui admiscere cur prohibuitum?</i>	307	<i>Metastasis morborum.</i>	514
<i>Melanchthonis Loci communes laudati.</i>	894	<i>S. Michaelis Canobis prope Luburgum fundatio.</i>	10A
<i>Melchisedecus non merus homo.</i>	197	<i>Mindenlis Episcopatus fundatio.</i>	102
<i>quis fuerit, ignoratur</i>	496	<i>De Ministri Ecclesia officio commentatio.</i>	530
<i>Mellis usus in Damonum sacris.</i>	307	<i>Mœridis Atticista Lexicon.</i>	484
<i>Memoria percussione occipitis laesa.</i>	462	<i>Molinistæ ut in angustias redigendi?</i>	271
<i>Menynx dura triplex habet fratrum fibrarum.</i>	453	<i>Molochi cultus.</i>	500
<i>Menynxis dura ejusque glandularum structura & usus.</i>	452	<i>Monachi Orientis.</i>	426
<i>glandula in sinibus naturalibus.</i>	453, 455	<i>Monasticæ vita origo.</i>	472
<i>nervi.</i>	453	<i>autores Therapeutæ.</i>	427
<i>motus.</i>	453	<i>Mons oliferus trium luminum mens dictus.</i>	4
<i>Mercurius in regno vegetabili vel animali non datur.</i>	413	<i>Monstrum biceps.</i>	193
<i>Mercurii observatio rarissima.</i>	132	<i>Moralitas actuum in quo consistat & unde innotescat?</i>	365
<i>essentia, affectiones.</i>	411	<i>Morborum metastasis.</i>	514
<i>vires & usus.</i>	412	<i>recidiva.</i>	514
<i>character.</i>	412	<i>venereorum remedium.</i>	286
<i>Mercurialis aqua ad vermes ventriculi columbarum.</i>	469	<i>malignorum explicatio.</i>	33
<i>Mesopotamia sedes Ecclesia post lapsum Adami.</i>	492	<i>epidemicorum ratio.</i>	170
		<i>tempora & diffrensia.</i>	514
		<i>Moriinus (Jo.) refutatus.</i>	296
		<i>Morus (Henr.) refutatus.</i>	107 sq.
		<i>Dddd</i>	<i>Pp</i>

INDEX RERUM

<i>De Mosis vultu cornibus radi-</i>	<i>Musiceum systema Henfingii</i>
<i>ante.</i> 432	<i>impugnatum.</i> 346
<i>scriptis & rebus ge-</i>	<i>Myconii (Frid.) fata & vita.</i> 179
<i>stis testimonia exotericorum.</i>	
500	N <i>arium vermes.</i> 410
<i>scope in historia crea-</i>	<i>Navigatio seculo aureo</i>
<i>tionis.</i> 49	<i>ignota.</i> 359
<i>Motus num voluntario adver-</i>	<i>Nausea ut curata?</i> 173
<i>sus?</i> 364	<i>Nexpoi dicti peccatores.</i> 432
<i>objectorum in vacuo</i>	<i>Nervi optici incurvatio ab Eu-</i>
<i>sursum & deorsum factus.</i> 414	<i>stachio ante Varolium descri-</i>
<i>Telluris diurnus expe-</i>	<i>pta.</i> 332
<i>rimento dirimendus.</i> 328	<i>acustici duri reptatus ab</i>
<i>Theoria nova promissa.</i>	<i>Eustachio descriptus.</i> 332
328	<i>Nervorum decem paria ab Eu-</i>
<i>Muhlii (Henr.) Annales Cim-</i>	<i>stachio descripta.</i> 332
<i>bria Holsatici promissi.</i> 394	<i>Newtonus (Is.) defensio.</i> 346
<i>Mulleri (Petri) J. Cti Jenens-</i>	<i>Newtoni (Is.) errores emen-</i>
<i>vita.</i> 424	<i>dati.</i> 346
<i>Mumia humana quid?</i> 170	<i>Nicotiana aciem oculorum ju-</i>
<i>Munsterum e Judeo Christia-</i>	<i>vat.</i> 461
<i>num fuisse, falso traditur.</i> 399	<i>alba leti futuri pre-</i>
<i>Musculi occipitales ab Eustachio</i>	<i>saga.</i> 465
<i>ante Fallopium depicti.</i> 333	<i>Niliacæ aque dulcedo.</i> 431
<i>capitis complexi.</i> 333	<i>Nivis liquata moles quantum</i>
<i>Musculorum mastoideorum de-</i>	<i>decreseat?</i> 340
<i>scriptio.</i> 333	<i>Noachidarum præcepta.</i> 493 sq.
<i>sterno- & byo- thy-</i>	<i>In Noallium Card. Papalis &</i>
<i>roidum termini ab Eustachio</i>	<i>Jesuitici odii causa.</i> 297
<i>ante Morgagnium descripti.</i>	<i>Nomina propria Judeorum.</i>
333	268
<i>arytanoidæon de-</i>	<i>Norberti Archi-Ep. Magd. vita.</i>
<i>cussatio ab Eustachio de-</i>	430
<i>scripta.</i> 333	<i>Notibergæ longitudo.</i> 346
<i>Musica organa in templis adbi-</i>	<i>Northulani eruditi.</i> 424
<i>bita.</i> 446	<i>Nosocomii conditio qualis? 171</i>
	<i>Notio-</i>

NOTABILIORUM.

Notiones juris selecta.	365	Oderæ fluvii origo.	423
Notkeri Martyrologium notatum.	477	Officia hominis explicata.	366
Nubecularum australium declinationes.	187	Olearius (Godofr.) laudatus.	263
Nullitates infinita num aggregens quantitates?	42 seq.	Omao, vermis.	410
Numus C. C. Augusti enigmaticus.	175	Omenti atheroma pileosum in hydropica.	311
Numi Leopoldi Imp. consecrationi dicati.	105	Onyx quid?	306
in Josephum Imp.	105	Optici nervi textura.	331
in urnis condebantur.	353	In Oratione Dominica Cabbala vestigia deprehensa.	399
O bjectorum motus in vacuo sursum ac deorsum factus.	414	Ordinis equestris autor falsus habitus Constantinus M.	428
Observationes Astronomica selecta.	132, 186 seq. 261, 281 seq. 386	Ordinum monasticorum historia.	425 seq.
barometrica.	192	Organa Musica in templis adhibita.	446
in India Occidentali facta.	185, 281, 346	Os tibia extrinsecus cariosum, intrinsecus solidissimum.	312
Observationum accuratarum indicium.	460	Ottonis M. vita.	104
in Medicina necessitas.	514	justitia.	104
Observatorum virtutes.	459, 460	Ovarii hydatides ovula mentientes.	341
Ex Occipitis percussione lesa memoria.	462	Ovidius emendatus.	177, 178
Occitanæ historia.	93	S. Pachonii vita.	428
Occultatio fixa a Luna facta.	187	Palæstina in medio orbis posita secundum Judeos.	2
Oculorum vermes.	410	Palatino Septemviro soli jus investimenti per vexillum tributum.	315
Syrones.	410	Παλαγγονεία quid noceat?	195, 196
Oderæ fluvii nomen unde?	423	Palpebrarum inflammatarum sensibilitas unde?	311
		papilla nervæ in numero.	311
	Dddd 2		Pana-

INDEX RERUM.

Panaceæ unde desumenda?	413	unde?	312
Pandectarum vox illustrata.	533	Pénumbrae corporum a Sole illu- minatorum.	345
Panodorus primus natiuitatem Christi in annum Julianum	153	Pepo odore ambræ.	451
XLV contulit.	153	Pergamenarum usus antiquissi- mus.	446
Papales Constitutiones a Ponti- ficibus ipsis sprete.	297. 298	Pericardii aqua naturalis est.	342
Papebrechii (Dan.) vita.	180	Perpetui mobilis inventor.	46
Parabolæ omnes similes.	216	structura ex- terna.	46. 47
Parabolicus Christi stilus.	423	Perronii Card. leuitas notata.	295
Paradisi situs.	491	Peruviani regni situs.	189
In Paradiso quam diu Adam fue- rit?	448	corticis vis febrifuga qualis?	77
Parallaxis Luna.	345	Pestilentia a peste differentia.	34
Pareira brava.	465	Pestilens uicuum in acre num fluctuet?	116
Parent notatus.	243	Pestis explicatio.	33, 114, 170
Partheniastrum.	347	essentia in quo consistat?	78
Partus Casareus in mortua.	462	Pfaffius (Chr. Mattb.) notatus.	485. 486
Pasma, genus morbi lethale.	193	Reformator sequitur.	486
Patriarcharum fata.	498	Pfaffii (Christ. Mattb.) palawo- dicæ.	376
Patrinorum dona quæ ad pecu- niam profectitium referenda?	531	Philopatris dialogus quo tempo- re scriptus?	142
Pavimenta tessellata inventa.	349, 350, 354	Luciano derogatur.	40
5 1496		vindica- tus.	42
quæta differunt.	352	Philosophi ob cogitandi liberta- tem male excepti.	7
Paulus Apostolus unde civis Ro- manus?	436	Graci	
S. Pauli vita.	428		
In Pedum ulceribus cariosis Cochlearia usus.	310		
Pels-Adel unde dicatur?	117		
Penduli turbinantis definitio.	245		
Penis erectio in cadaveribus			

NOTABILIORUM.

<i>Græci cognationem sibi cum Diis esse contendunt.</i>	415	Planta lac feminarum augmentans.	287
<i>Philosophia an apud nos exstet?</i>	367	<i>visus inimica.</i>	287
<i>definitur.</i>	421	Plantæ per Galliam, Hispaniam & Italam observata.	239
<i>Philosophiæ compendium.</i>	367	<i>num tracheas habeant?</i>	344
<i>Phosphorus Hombergii quomodo inventus fuerit?</i>	343	Plantarum nova genera stabilita.	347
<i>Phosphori mercurialis historia.</i>	326	<i>refuscitatio ex cineribus non-ens.</i>	413
<i>rationes.</i>	327	<i>Americanarum descriptio.</i>	285
<i>Phrynichi Arrabii sive Arabis apparatus sophisticus.</i>	484	<i>succus nutritius ascendit & descendit.</i>	344
<i>In Phthisico bilis saxeæ confestentia.</i>	462	Pleuriticorum solatium stercus equinum.	464
<i>Phthisis causa extraordinaria.</i>	460	Pleuritidis remedium.	464
<i>Fica gravida.</i>	462	Plutarchus explicatus.	10
<i>De Pileo scripta unum Theoph. Raynaudum autorem habent.</i>	520	Plumulæ & nunti auri æque celer in vacuo descensus.	414
<i>Pili quid sint?</i>	311	Pluvia arenosa.	193
<i>Du Pinus (Lud. El.) sua scripta recenset.</i>	152	<i>artificialis ignea.</i>	414
<i>Piscatoris nota notata.</i>	22	Pluviæ subita sub tropicis.	192
<i>Pisces volantes.</i>	193	Cum Pluvia sulphur non decidit.	463
<i>Placenta uterina cum vasis uteri per anastomoses non conjungitur.</i>	311	Podagræ causa.	75
<i>Placentæ uterina integumentum exterius unde oriatur?</i>	311	Ad Podagram China China.	464
<i>Placita, loca iudicii.</i>	318	De Pœnitentiæ stationibus in prima Ecclesia.	199
<i>Planetarum a Luna detectorum observationes.</i>	345	<i>disciplina antiquissimum monumenta.</i>	203
		Pœnitentiarii origo.	199
		Polypus œsophagi vermiformis, ex pulveris sternutatorii abusu.	456
		Dddd 3	Poma

INDEX RERUM.

<i>Roma que ex parte sunt para-</i>	<i>posteriorum?</i>	6
345	<i>Privilegia Universitatis Frieder-</i>	
<i>Pontifex num faueat Semipel-</i>	<i>riciana.</i>	405
<i>agianis?</i>	<i>Probabilitas a morum doctrina</i>	
270. 298	<i>exulare debet.</i>	365
<i>Pontificis fulmina ut averten-</i>	<i>Processus species recensita.</i>	166
<i>da?</i>	<i>ordinatio in Borussia.</i>	
271		406
<i>Pontifices Romani possunt erra-</i>	<i>Prono vel Prove Obotritarum</i>	
<i>re.</i>	<i>numen.</i>	147
270. 293	<i>Ptolemxi Geographia cum Codi-</i>	
<i>Pontificum bullarum decreto-</i>	<i>ce Coissliniano collata.</i>	484
<i>riarum ars, methodus & in-</i>	<i>Pulchri definitio.</i>	137
<i>stabilis autoritas.</i>	<i>requisita.</i>	138
297	<i>Pulchritudo corporis humani in</i>	
<i>Pontificibus ipsi Papales Con-</i>	<i>quo consistat?</i>	138
<i>stitutiones sprete.</i>	<i>eruditionis.</i>	139
297, 298	<i>Physices.</i>	139
<i>Pontificii Cleri doctrinis anti-</i>	<i>virtutis.</i>	139
<i>qua Jurisprudencia corrupta.</i>	<i>linguarum.</i>	139
	<i>artis Musica.</i>	140
35	<i>Christi divina &</i>	
<i>artes in obtu-</i>	<i>humana.</i>	447
<i>dendis bullis Papalibus de-</i>	<i>Pulmonis humani divisio & for-</i>	
<i>recta.</i>	<i>ma diversa a vitulino.</i>	311
298	<i>Pulmonum substantia sero pl-</i>	
<i>De Postello (Guil.) singularia.</i>	<i>na.</i>	462
515 seq.	<i>vermes.</i>	410
<i>Potentiarum duarum ejusdem</i>	<i>Purchotius (Edm.) notatus.</i>	365 seq.
<i>gradus, quarum radices dif-</i>	<i>Purgantia Americana.</i>	286
<i>ferunt, differentiam inveni-</i>	<i>Purpuræ novum genus detectum.</i>	340
<i>endi regula nova Wolfii.</i>	<i>Pyra denuo florentia.</i>	463
534 seq.	<i>Pyxis magnetica nova constru-</i>	
<i>Præceptoris futuri requisita.</i>	<i>Etionis.</i>	467
418 seq.		467
<i>Præcipitationum Chymicarum</i>		
<i>rationes.</i>		
342		
<i>De Prædestinatione controver-</i>		
<i>sarum in Belgio historia.</i>		
524 seq.		
<i>Contra Præjudicia Theologica</i>		
<i>remedia.</i>		
489		
<i>Preces pro mortuis.</i>		
487		
<i>Presbyteri quinam tempore A-</i>		

NOTABILIORUM.

Q uadratura circuli erronea.	Renes tres in lepore.	462
47 fq.	succenturiati humani cer-	
curvarum per series ex-	sam figuram non habent.	312
penſa.	peculiareſ habent vaſorum	
345	sanguineorum extremitates.	
Q uesnellii (Paſchaſii) ſcripta		313
& fata.		
28	R enum ſuccenturiatorum in-	
I n Quesnellium (Paſch.) odii	ventor Eufthachius.	390
Papaliſ & Jeſuitici cauſa.		
295 fq.	R eus an affirmanda negare ſal-	
	ua conſcientia poſſit?	167
R aab fuit mulier cauponaria.	R ezii (Jo.) ſiniſtra fata.	295
501	R hetorica vocabula.	484
R adagaſtus, Slavorum & Sora-	R hus myrtilifolia Monſpeliaca.	
borum Mars.		347
147	R ingelheimenſis monaſterii o-	
R anarum in piſces metamor-	rigo.	104
pboſis.		
464	D e Ripuariorum legibus traſta-	
R avilii (Jo. Textoris) collectio	tio.	81
ſcriptorum de claris mulieri-		
bus recenſita.	R ivii (Jo.) liber de officio pa-	
520	florali in pagis recuſus.	530
R aynaudus (Theoph.) ſcripto-	R öell (Herm. Alex.) refutatus.	
rum de Pileo autor ſolus.		194
520	R ollenhagen (Georgii) vita.	540
R ecidivæ morborum.	& Taubmanni	
514	fata.	541
D e Reformandi jure.	R omanæ Eccleſiæ vilipendium	
113.392	antiquitatis notatum.	298
R efractionis ſteſharum quanti-	R oſæ duplices & triplices.	463
tas.	R oſarum fruticum folia conſti-	
188	tuunt Theam roſeam.	463
R eges vexillo inveſtiti.	D e Roſweidi (Heriberti) Mar-	
313	tyrologio Romano parvo con-	
gladio initiati.	troverſia.	477 fq.
313	R uinarti (Theod.) vita & ſeri-	
R egium titulum proprio motu	pta.	160
ſumendi jura vindicata.	R uſlicæ rei ſcriptores Latini	
393	laudati.	362
R eineſius (Th.) refutatus.		
317		
R eizeri (Chriſt.) elogium.		
394.395		
R elandus (Hadr.) laudatus.		
390.399		
R elandi (Hadr.) ſcripta pro-		
miſſa.		
94 fq.		
R en unus in cane venatico.		
462		
R eniſ ſtructura.		
391		
	R ut-	

INDEX RERUM

<p>Rutgerius (<i>Janus</i>) <i>refutatus.</i> 359</p> <p>SAbæorum idololatria. 498</p> <p>Sabbathi institutio. 491</p> <p>Sabina fetum cum animabus parturientium eiecit. 462</p> <p>Sacci (<i>Sigfridi</i>) vita. 424</p> <p>Sachsenburgum olim duplex. 92</p> <p>Sal quid? 411</p> <p>Salis essentia, affectiones, vires & usus. 411</p> <p style="padding-left: 2em;">charaæter. 412</p> <p>Salacitas puella stupenda. 463</p> <p>Salsfeldensis monasterii origo. 162</p> <p>Sanguis piscis calidus. 193</p> <p>Satellitum Jovialium eclipses. 186. 187. 283</p> <p style="padding-left: 2em;">sum fixa conjunctio. 284</p> <p>Saxones unde dicti? 98 seq.</p> <p style="padding-left: 2em;">quos Deos coluerint? 99</p> <p>Saxoniz Elector Defensor Religionis Evangelica nominatur. 368</p> <p>Saxonicarum legum historia. 82</p> <p>Saxonum Principes num Regibus Germania olim subjecti? 103</p> <p>Scabies aqua vite lotione curata. 461</p> <p>Scaliger (<i>Jo.</i>) durus censor. 372</p> <p>Sceptro Episcopi investiti. 313</p> <p>Schöpfens Buch liber quando scriptus? 319</p> <p>Schottus (<i>Jo. Car.</i>) numos ab</p>	<p>impostoribus custos edet. 62</p> <p>Scientiz speculativa num præclicis præferenda? 367</p> <p>Scorpium aculeus tria habet foramina. 461</p> <p>Scribæ ex impericia libros falsis autoribus tribuunt. 141</p> <p>Scribarum in Asia autoritas summa. 435 sq.</p> <p>Scribendi apud veteres ratio. 446</p> <p>Scripturæ S. loca cum Polybii & Arriani locis comparata. 527</p> <p>Scripturæ S. Loca explicata aut illustrata:</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Genes.</i> III, 2. 430</p> <p style="padding-left: 2em;">IV, 7-17. 431</p> <p style="padding-left: 2em;">VI, 3-9. 493</p> <p style="padding-left: 2em;">XI, 4. 448</p> <p style="padding-left: 2em;">9. 431</p> <p style="padding-left: 2em;">XXIII, 9, 17, 18. 316</p> <p style="padding-left: 2em;">XXVII, 11. 493</p> <p style="padding-left: 2em;">XXXV, 22. 101</p> <p style="padding-left: 2em;">XLI, 45. 197</p> <p style="padding-left: 2em;">XLIV, 5. 432</p> <p style="padding-left: 2em;">XLVI, 21. 2</p> <p style="padding-left: 2em;">XLIX, 10. 497</p> <p style="padding-left: 2em;">27. 196</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Exod.</i> III, 1. 197</p> <p style="padding-left: 2em;">XII, 26. 357</p> <p style="padding-left: 2em;">XIV, 21. 431</p> <p style="padding-left: 2em;">XV, 32. 431</p> <p style="padding-left: 2em;">XIX, 22. 197</p> <p style="padding-left: 2em;">24. 528</p> <p style="padding-left: 2em;">XXX, 34. 360</p> <p style="text-align: right; font-weight: bold;">XXXI,</p>
---	---

NOTABILIORUM

XIV, 12.	433	XIX, 10.	174
XXXIV, 30, 35.	432	XXXIII, 11.	174
Levit. II, 11, 12.	307	XXXVIII, 2.	508
XVIII.	109 sq.	XLIII, 23 & 24.	307
XXI, 12.	196	LIII.	317
Num. XX, 22.	499	LVIII, 10.	174
XXIII, 28.	500	Jer. VI, 20.	307
XXIV, 17.	504	XXXI.	505
XXXIII, 52.	1	XLII.	432
Deut. X, 6.	499	XLIX, 13.	357
Jes. II, 1.	529	LXVI.	505
II, 11.	1	Ezech. VIII, 14.	437
XV, 21-32.	3	XVI, 17, 19.	307
Jud. XXII, 9, 32.	2	60, 67.	505
1 Sam. XV, 15.	443	XXIX.	432
2 Sam. VIII, 8.	197	XXXVI, 24-27.	505
XVI, 22.	121	XXXVII.	358
1 Reg. XIX, 9.	355	Dan. X, 13, 21.	447-529
XIV, 25.	449	XI, 2.	432
2 Reg. XX, 11.	501	XII, 2.	357-505
1 Chron. VI, 15.	2	Joch. III, 20, 21.	505
VIII, 8.	2	Amos V, 25, 26.	500
XVIII, 17.	197	Obad. XII, 13.	357
XXIV, 8.	2	Zach. XIV, 4.	519
Nehem. VII, 52.	2	Mich. V, 2, 3. VII, 2.	505
Job. III, 5.	432	Zachar. XII, 6.	505
XXXI, 26, 27.	495	XIV, 10, 11.	505
Psal. XVIII, 5.	435	Malach. II, 7.	197
XIX, 6.	433	15.	357
XXXVI.	505	IV, 2.	433
LXVIII, 28.	196	2 Macc. XV, 4.	433
LXXXIX, 52.	440	Matt. III, 2. 504. III 4.	433
CXXXVII, 7.	357	VII, 3.	527
Cont. Cont. VIII, 6.	308	14, 21, 22, 23.	300
Coh. I, 3.	493	IX, 35.	527
Ef. VIII, 8.	355	XI, 2, 3.	302
XVIII, 17.	355-356	Eccc 2	XV,

INDEX RERUM

<p>XV, 5. 504 XVIII, 15-17. 198 XIX, 28. 195. v. 17. 441 XXII, 19. 175 XXIII, 24. 504 XXVII, 45. 2 XXVIII, 1. 504 <i>Marc</i> VII, 22. 527 IX, 43, 44. 107 X, 26. 527 XI, 13. 433 XIV, 61. 440 XV, 33. 2 <i>Luc.</i> II, 46. 434 III, 2. 435 VI, 1. 504 VII, 37. 434 VIII, 2. 434 XVI, 23. 108 XXI, 35. 2 XXII, 30. 195 XXIII, 34. 2 <i>Job.</i> I, 12, 13. 435. v. 3. 438 IV, 9. 433 V 28. 304 V, 31. 358 <i>Joban.</i> V, 37. 447 X, 30. p. 439, v. 33. p. 439, v. 39, p. 439, v. 34-36, p. 439, v. 37-38. 439 XVI, 13-15. 439 VIII, 33, 41, 39. 435 XI, 2. 434 XVI, 2. 507 XVII, 3. 195 XIX, 36. 357 XX, 21, 22. 198</p>	<p>504 198 441 175 504 2 504 527 107 527 433 440 2 434 435 504 434 434 108 2 195 2 438 433 304 358 447 439 439 435 434 507 195 357 198</p>	<p><i>Act.</i> II, 24. 435 III, 11. 196 III, 13. 527 IV, 1. 434 VII. 43 XV, 33. 527 XIX, 19. 335. XIX, 31. 435 32. 5. XIX, 35. 436 XXII, 3. 434 XXIV, 15. 358 <i>Rom.</i> I, 25. 440 II, 13. 520 V, 6. 528 IX, 5. 440. 441 IX, 17. 2 X, 9, 10. 360. X, 18. 2 XII, 1. 436 <i>1 Cor.</i> X, 14. sq. 366 XI, 18, 19. 302 XV, 8. 194. v. 27. 440. 441 <i>2 Cor.</i> I, 3. 440 V, 17. 195 IX, 13. 197 XI, 31. 440 <i>Gal.</i> II, v. 8. 436. 9. 270 III, 23. 528. III, 27. 436 <i>Eph.</i> I, 3. 440 II, 1, 5. 432 V, 2. 308 V, 14-16. 199. 436. 18. 436 <i>Phil.</i> II, 6. 528 <i>Col.</i> II, 13. 432 III, 16. 436 <i>Scrotum prodigiosa magnitudinis.</i> 341 <i>Secale tostum est Caffee Europe.</i> <i>um.</i> 463 De</p>
---	--	--

NOTABILIORUM.

<i>De Secretariis scripta.</i>	401	<i>Sigeberti Gemblacensis scripta.</i>	
<i>Secretionis vera ratio</i>	341		164
<i>Sedendi mos Doctorum Hebraeorum in scholis.</i>	434	<i>Signa diagnostica & prognostica.</i>	54
<i>Segregatio in primitiva Ecclesia.</i>	199	<i>Sigonius (Car.) Ciceroni libros de Consolatione supposuit.</i>	206
<i>Seldenus (Jo.) notatus.</i>	198.199		notatus. 208.
	<i>refutatus.</i> 200		262
<i>Semen num fungi habeant? est promptuarium universi.</i>	411	<i>Sigonii (Car.) scripta.</i>	207
<i>Seminis fecundatio in plantis ut fiat?</i>	344	<i>Silesiorum historici.</i>	217
	<i>essentia, affectiones & usus.</i> 411	<i>Simulacrorum cultus an vetustior religioso?</i>	445
	<i>virilis ad massam sanguineam regressus.</i> 462		<i>cur inventus?</i> 496
	<i>duos meatus in capite gallinaceo primus depinxit Eustachius.</i> 332	<i>Similitudinis definitio Wolfiana.</i>	214
	<i>vegetabilis fecundatio unde dependeat?</i> 344		<i>principia in Geometriam introducta.</i> 219
<i>Senacherib & Salmanassar iidem.</i>	450	<i>Similium definitio Leibnitiana.</i>	214
<i>Sermonis diversitas & ejus causa.</i>	422 sq.	<i>Slavi diversis a reliquis Germanis moribus.</i>	83
<i>De Sermone brutorum Autores.</i>	422	<i>Sleidanus (Jo.) stipendio donatus.</i>	83
<i>Serpens in paradiso genio malo obsessus.</i>	492	<i>Societates, qua sermonis culturam perficere laborarunt.</i>	423
<i>Servitus albius tollendi quaenam?</i>	333	<i>Socratis sententia de cultu Deorum.</i>	8
<i>Sesostris quando vixerit?</i>	449	<i>Sodomæ & Gomorrhæ destructio.</i>	496
<i>Sicyorum Reges conficti.</i>	450	<i>Sol inferni locus.</i>	107 sq.
<i>Sidera curiosus intueri nefas.</i>	359		<i>eclipsatus per nubes visibiles.</i> 262
			<i>caloris causa non est.</i> 229
<i>Siderum cultus prima species idololatria.</i>	495	<i>Solis & Luna cultus prima species idololatria.</i>	495
		<i>E esse 2</i>	<i>Solis</i>

INDEX RERUM

<p>Solerii (<i>Anselmi</i>) de pileo libri <i>genius auctor.</i> 520</p> <p>Sollerii (<i>Jo. Bapt.</i>) <i>elogium scripta.</i> 473</p> <p>Solutio operatio <i>chymica generalis est.</i> 412</p> <p>In Somno <i>conceptio.</i> 122</p> <p>Sophoclis <i>Tragedia Ajax examinata.</i> 325</p> <p>De Spangenbergiorum <i>visis.</i> 424</p> <p>Spectra <i>dari multi statuum.</i> 122</p> <p>Speculum Saxonicum <i>improbatur. 84</i> <i>Suevicum recentius Saxoni-</i> <i>co.</i> 84 <i>laudatum.</i> 315</p> <p>In Speneri (<i>Phil. Jac.</i>) <i>exquisia cusi-</i> <i>mini.</i> 105 106</p> <p>Spermatocorum <i>vasorum vermes.</i> 410</p> <p>Sphacelus <i>αὐτοπερτρεῖας natura cu-</i> <i>ratus.</i> 309</p> <p>Spiritus <i>vini virtutes medicatrices.</i> 461</p> <p>Stab-Gerichte/ <i>box unde?</i> 313</p> <p>Stella prima <i>magnitudinis in pede Cen-</i> <i>tauri quandoque duplex apparat.</i> 188 <i>polaris quancocius in mari na-</i> <i>viganribus evanescat?</i> 186 <i>marina corporibus firmiter ad-</i> <i>harens.</i> 340</p> <p>Stellæ <i>novæ apparitio.</i> 195</p> <p>Stellarum <i>australium nonnullarum de-</i> <i>clinationes.</i> 187. 188</p> <p>Stellulæ <i>in mari visa.</i> 192</p> <p>Stercus <i>equinum remedium contra</i> <i>pleuriticam.</i> 464</p> <p>Sternutationis <i>creberrima & vehement-</i> <i>is remedium.</i> 462</p> <p>Ex Sternutatorii <i>pulveris abusu poly-</i> <i>pus aſophagi.</i> 456</p> <p>Stomachi <i>situs inversus observatus.</i> 460</p> <p>Stomachicum <i>egregium.</i> 287</p> <p>Strategi <i>apud Græcos diversi generis.</i> <i>434</i></p> <p>Στ παλρυβ̄ <i>vois significatio.</i> 434 sq.</p> <p>Succi <i>nutritii circulatio defensa.</i> 344</p> <p>Sudoriferum <i>Americanum.</i> 287</p> <p>Suffiendi <i>modus ex traditionibus In-</i> <i>adorum haustus.</i> 307</p>	<p>Suffitui <i>mel admiscere nomen Decoret?</i> 309</p> <p>Suidæ <i>locus emendatus.</i> 29</p> <p>Sulphur <i>quid?</i> 411 <i>cum pluvia non decidit.</i> 463</p> <p>Sulphuris <i>essentia, affectiones, vires &</i> <i>usus.</i> 411</p> <p>Summum <i>bonum in quo consistat?</i> 363</p> <p>Surditas <i>ex membrana tympani cras-</i> <i>siora ac densiore.</i> 462</p> <p>Surditatis <i>presens remedium.</i> 341</p> <p>Surgitur <i>ratia absentia in oratio motata.</i> <i>462</i> <i>sagittalis defectus.</i> 338</p> <p>Swantowitz, <i>Venedorum Numen.</i> 147</p> <p>Swidgerus <i>Pontifex Clemens II.</i> 92</p> <p>Symbolica <i>scripta a Principibus eden-</i> <i>da.</i> 396</p> <p>Sympathizæ <i>exempla.</i> 460</p> <p>Symphorianus (<i>Ben. Curt.</i>) 518</p> <p>S. Syncletia <i>monialium conventus pri-</i> <i>ma instituit.</i> 427 <i>ejus vita.</i> 428</p> <p>De Syntaxi <i>Gr. L. opusculum.</i> 484</p> <p>Syria <i>sedes Ecclesia post lapsum Adami.</i> <i>492</i></p> <p>Syrones <i>oculorum.</i> 410 <i>mortem inferentes.</i> 410</p> <p>TAbulæ <i>Astronomica Carolina com-</i> <i>mendata.</i> 171</p> <p>Tabularum <i>Astron. forma nova.</i> 285 <i>Labirintharum cum</i> <i>cælo consensus.</i> 346</p> <p>De Tachigraphia. 422</p> <p>Taciti <i>libellus de Germanorum mori-</i> <i>bus cæto legendus.</i> 80 <i>locus explicatus.</i> 322 sq.</p> <p>Tacticorum <i>liber.</i> 484</p> <p>De Terniis <i>varia.</i> 410</p> <p>Talmud <i>quando & a quo conscriptum?</i> <i>504</i> <i>cur a Christianis legi do-</i> <i>beat?</i> 504 <i>intelligendi media commen-</i> <i>data.</i> 504</p> <p>Talmudis <i>volumina a nonnullis Penci-</i> <i>ficibus flammis adjudicata.</i> 503</p> <p>De</p>
---	--

NOTABILIORUM.

<i>De Talmude varia.</i>	502 seq.	Tolando (Jo.) <i>libellus de libertate eo-</i>	
Taubmanni (Frid.) <i>Com. in Plautum</i>		<i>gitandi falso adscriptus.</i>	5. 488
<i>defensus.</i>	372	Tonitru <i>mitigat pestem.</i>	38
<i>& Rollenbagii fata.</i>	541	Topicorum <i>efficacia.</i>	173
Tellier (P.) <i>autor motuum contra No-</i>		Tortura <i>ultra tres vires Jure Sax. El.</i>	
<i>allium in causa Quaesneliana.</i>	30. 297	<i>non repetenda.</i>	169
Terra <i>centrum num locus inferni?</i>	107 sq	Trachet <i>plantarum perperam in dubi-</i>	
<i>motus in motum horologii instu-</i>		<i>um vocata.</i>	344
<i>xus.</i>	193	Tractricis <i>proprietas.</i>	348
Tertulliani <i>liber de prescriptionibus</i>		De Franca <i>Israelitarum per mare ru-</i>	
<i>adv. haer. contra haereses omnes cly-</i>		<i>brum.</i>	437. 498
<i>peus.</i>	299	Per Tripodem <i>Apollo locus.</i>	65
<i>a librariis male ha-</i>		Triticaria <i>Abio num a Pr. Tritico di-</i>	
<i>bitus,</i>	300	<i>ta?</i>	333
<i>emendatus.</i>	300 sq	Trojanae <i>origines Francorum.</i>	337
In Tertiana <i>febri China china usus</i>		Tubera <i>subterranea testiculorum for-</i>	
<i>nunc salutaris, nunc noxius,</i>	461	<i>ma.</i>	343
Tertullianus <i>variis vocibus lu-</i>		De Tunge <i>Dominorum origo.</i>	316 sq.
<i>bensius usitur.</i>	302	Turbinari <i>quid sit?</i>	245
Thea <i>resca.</i>	463	Turris <i>Babelis cur exstructa?</i>	399. 427.
Theatrales <i>ludi.</i>	325		431. 448
Theodorus <i>Arabi-Op. Continav. incul-</i>		Tutores <i>Gerphaber Maximiliano II.</i>	
<i>patas.</i>	300	<i>Imp. diti.</i>	321
Theologi <i>omnium maxime laborarunt</i>		Tympani <i>membrana densor in fardo.</i>	
<i>praesudiciis</i>	438		462
<i>debent esse Philosophi.</i>	489	Ex Typo <i>non judicandum de antitypi</i>	
Theologia <i>ex Philosophia exulet.</i>	365	<i>ratione.</i>	361
<i>vera in quo consistat?</i>	486	Vaporum <i>descensus causa.</i>	329
Theologicus <i>Pyrrhonismus falsum</i>		Variolae <i>ut prodant, quid facien-</i>	
<i>contra praesudicia remedium.</i>	489	<i>dum?</i>	342
<i>modernis Phi-</i>		<i>maligae.</i>	125
<i>losophis tribuitur.</i>	489	Vasa <i>secretoria in glandulis laevigine</i>	
Theologici <i>studii perversa methodus</i>		<i>vestita.</i>	342
<i>vocata.</i>	489	Vasorum <i>deserentium cum vesiculis se-</i>	
Therapevta <i>monastica vita auctores.</i>	427	<i>minialibus conjunctionum primus de-</i>	
Theraphim <i>quid fuerint?</i>	498	<i>pinxit Buzcahtas.</i>	332
Thucelina (<i>Cassander</i>) <i>vero nomine Jo.</i>		<i>mesariacorum communicatio-</i>	
<i>Christ. Leuch.</i>	391	<i>iones ab Enschachio depilto.</i>	333
Tibis <i>os extrinsecus cariosum inorin-</i>		Vaticinia <i>de nonnullis Germaniae clas-</i>	
<i>secus solidissimum.</i>	312	<i>sis.</i>	54
Tigris <i>species varia.</i>	461	Vegetatio <i>singularis.</i>	344
Tillotsoni (<i>Job</i>) <i>vita.</i>	94	Vomica <i>dilla VVesphalica judicium eo-</i>	
Timaei <i>Sophista voces Platonis.</i>	484	<i>culta.</i>	308
Titanum <i>nomen unde?</i>	451	Venedi <i>religionem Christianam abno-</i>	
<i>historia.</i>	452	<i>unt.</i>	42
Titii (G.G.) <i>vita.</i>	424	Veneris <i>observatio rarissima.</i>	132

A Vo

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

<i>Venere abſtinentia præſeruat a peſte.</i>	35	Virtutum naturalium numerus.	366
<i>Venter notat hominem naſciturum.</i>	176	<i>ſupernaturalium numerus.</i>	366
<i>non habetur pro homine, niſi cum de ipſius commodis agitur.</i>	117	Viſui inimica planta.	287
<i>an abſq; mari concipi poſſit?</i>	118	Vitra evacuata ut in oſcuro obtinrentur?	414
Ventri quot partes ex hereditate affigenda?	533	Vitrearum lacrymarum phaenomena.	465
Ventriculus cordis unicus.	193	Vitringa (Campeg.) reſutatus.	399
<i>naturaliter habet fermentum.</i>	342	Vitulorum lumbricii.	410
Ventriculi ſitus inſoſus.	460	Ulcus cancroſum per ſympathiam factum.	460
Verdenſis Episcopatus fundatio.	102	Ulcerum vermes.	410
Vermis longitudinis extraordinar.	193	Umbilici vermes.	410
Vermes in ventriculo columbarum reperi.	465	Vogelius (Job. Jac.) notatus.	288-289
<i>varii generis.</i>	410	Volatilia in morbis malignis non competunt.	34
Vermium humanorum genera.	408	Voluntarium quid ſit?	364
<i>origo.</i>	411	Vomitus ſpiritu vini compeſcitur.	461
Vesica primaria fibre carnee.	332	Vorſtius (Conr.) Socii veſtigia legii.	21
Vesiculae ſeminales primus depinxit Euaſtichius.	332	Urina vermimoſa.	410
Omni Veſtibus albis ſancti a Judaeis dicuntur reſurrecturi.	432	Uſuardus notatus.	469
<i>nigriſ impii reſurrecturi dicuntur Judaeis.</i>	437	Utrenſilia quid notent?	360
Vestium candidarum uſus apud Hebraeos ſetores.	436-437	Utile nam dici poſſit, quod non ſit bonum?	35
Per Vexillum inveſtiendi jus ſoli Patavino olim tributum.	315	Vulnus ſpiritu vini ſanatum.	461
Vexillorum in judiciis uſus.	313	Uxores apud Tartaros ab hoſpitibus prostituuntur.	121
Vexillis quando inſignia intexti ceperint?	314	W Agenſcilius (Jo. Chr.) reſutatus.	497
<i>Roges inſeſſiti.</i>	313	De V Vanſlebta (Jo. Mich.) narratio.	20
<i>Comites inſeſſiti.</i>	315	V Vergildum multa genus.	319
<i>Marchiones donati.</i>	313	V Veſtphaliae occulta judicia cur Vo mica dicta?	318
Cur Vexillis Imperii Principes hodie non indugentur?	314	<i>a Carolo M non inſtituta.</i>	318
Vexillia num Vicarii Imperii ſeuda conferant?	314-315	V Vilkins (David) laudatus.	398
Vinum euchariſticum aqua miſtum.	487	V Volſius (Chriſt.) ſimilitudinis principia in Geometriam introduxit.	213
Virgines ante nuptias devirginatae.	120	V Volſii (Chriſtiani) experimenta nova.	339-415
Virium contrarium problema inverſum.	346	Y Li, orbis in regno Chili, latitudo & longitudo.	283
Virtutis definitio.	366	Z Ephyrius de Pace reſutatus.	486
		Zurphanicenſis (Henr.) vita.	391
		Zythi mentio ſit in Sacris.	174

